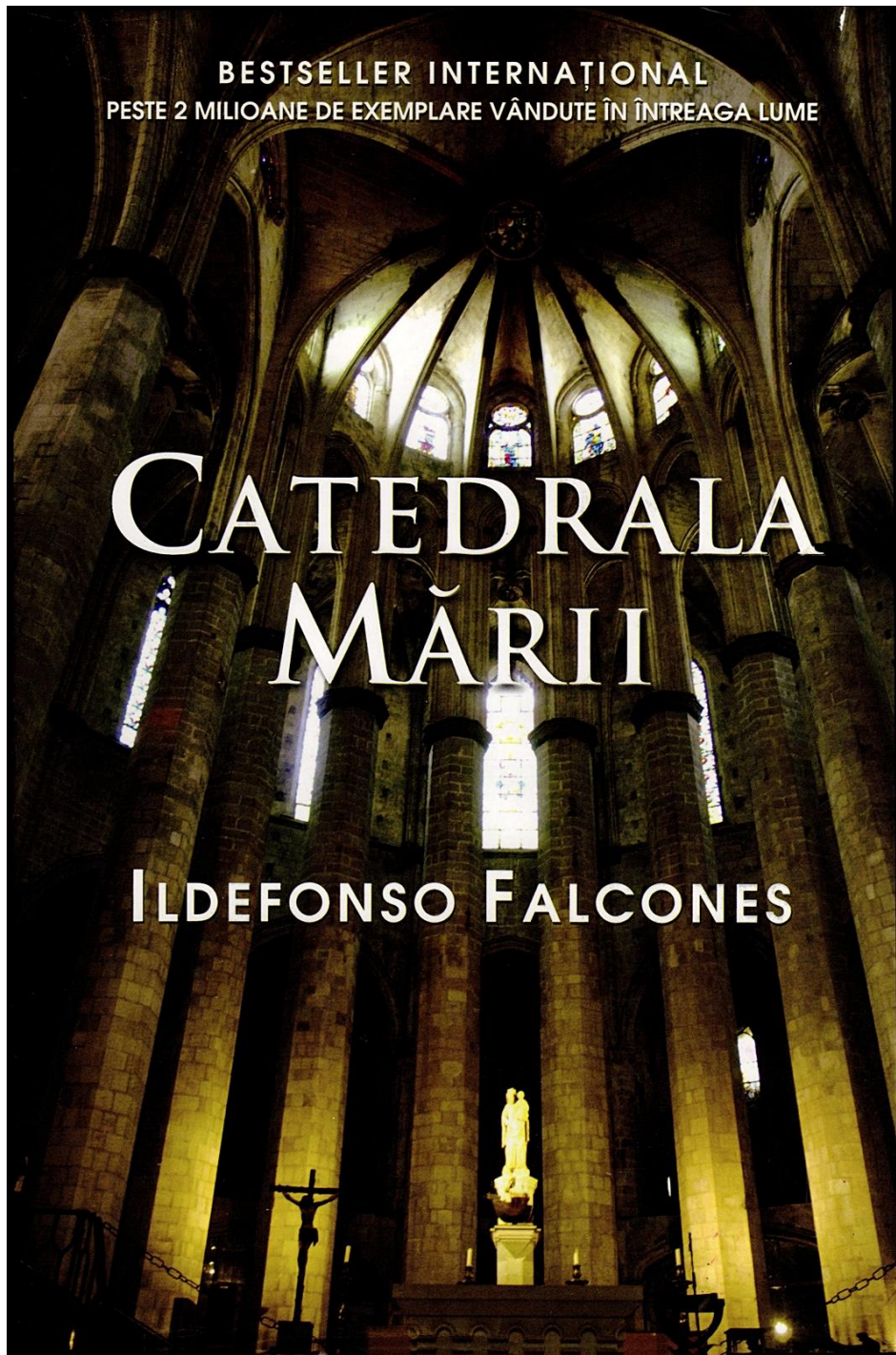


BESTSELLER INTERNAȚIONAL  
PESTE 2 MILIOANE DE EXEMPLARE VÂNDUTE ÎN ÎNTREAGA LUME

# CATEDRALA MĂRII

ILDEFONSO FALCONES



Ildefonso Falcones

# **Catedrala Mării**

Traducere din limba spaniolă  
Ileana Scipione

[www.virtual-project.eu](http://www.virtual-project.eu)

*Pentru Carmen*

# Cuprins

## Partea întâi – Șerbii pământului

- Capitolul 1
- Capitolul 2
- Capitolul 3
- Capitolul 4
- Capitolul 5

## Partea a doua – Șerbii nobilimii

- Capitolul 6
- Capitolul 7
- Capitolul 8
- Capitolul 9
- Capitolul 10
- Capitolul 11
- Capitolul 12
- Capitolul 13
- Capitolul 14
- Capitolul 15
- Capitolul 16
- Capitolul 17
- Capitolul 18
- Capitolul 19
- Capitolul 20

## Partea a treia – Șerbii patimii

- Capitolul 21
- Capitolul 22
- Capitolul 23
- Capitolul 24
- Capitolul 25
- Capitolul 26
- Capitolul 27
- Capitolul 28
- Capitolul 29
- Capitolul 30
- Capitolul 31
- Capitolul 32
- Capitolul 33
- Capitolul 34

Capitolul 35	
Capitolul 36	
Capitolul 37	
Capitolul 38	
Capitolul 39	
Capitolul 40	
Capitolul 41	
Capitolul 42	
Capitolul 43	
Capitolul 44	
Capitolul 45	
Partea a patra – Șerbii sorții	
Capitolul 46	
Capitolul 47	
Capitolul 48	
Capitolul 49	
Capitolul 50	
Capitolul 51	
Capitolul 52	
Capitolul 53	
Capitolul 54	
Capitolul 55	
Capitolul 56	
Capitolul 57	
Capitolul 58	
Capitolul 59	
Capitolul 60	
Nota autorului	

Partea întâi  
**Șerbii pământului**

# Capitolul 1

Anul 1320

Masia<sup>1</sup> lui Bernat Estanyol  
Navarcles, Principatul Cataloniei

Când nimeni nu părea să-i dea vreo atenție, Bernat și-a ridicat privirile la cerul senin și albastru. Soarele lingav al sfârșitului de septembrie mângâia chipurile oaspeților. Atâtea ceasuri după ceasuri se străduise să pregătească petrecerea, că numai vremea lipsită de îndurare mai putea să i-o tulbure. A surâs cerului de toamnă și, când a plecat ochii, zâmbetul i s-a luminat și mai abitir la auzul zarvei care umplea curtea de piatră din fața porții ce dădea în cele două ogrăzi, de lângă catul de jos al casei.

Cei vreo treizeci de oaspeți se bucurau cu asupra de măsură: culesul viilor din acel an n-avea pereche. Cu toții, bărbați, femei și copii, trudiseră din zori până-n zori, întâi adunând strugurii, apoi zdrobindu-i cu tălpile, neîngăduindu-și nici măcar un strop de răgaz.

Abia acum, cu vinul fierbând în butoaie și boasca la povarnă, pentru tescovina de distilat în urâtul zilelor de iarnă, petreceau țăranii din Catalonia sărbătorile din septembrie. Iar Bernat Estanyol hotărâse să nuntească tocmai în acele zile.

Gazda și-a măsurat oaspeții din priviri. Trebuiseră să se scoale cu noaptea în cap și să meargă pe jos, uneori pe drumuri nesfârșite, de la casele lor până la cea a lui Estanyol. Sporovăiau cu însuflețire, poate despre nuntă, poate despre recoltă, poate despre amândouă; unii, precum ceata din jurul verilor Estanyol și a familiei Puig, rudele cumnatului său, au izbucnit în răs, și, hohotind, l-au privit parșiv. Bernat a simțit că se îmbujorează și s-a făcut că nu pricepe ce-i dădeau ei de înțeles; n-a vrut nici măcar să-și închipuie de ce râdeau în hohote. Risipiți pe esplanada casei, i-a zărit pe alde Fontaní, Vila, Joaniquet și, firește, rudele miresei – familia Esteve.

Bernat și-a privit socrul cu coada ochiului. Pere Esteve nu făcea decât să-și plimbe burdihanul uriaș, zâmbindu-le unora și adresându-se de îndată altora. Apoi, când Pere și-a întors chipul mulțumit către el, Bernat s-a văzut silit să-l salute pentru a nu

---

<sup>1</sup> În lb. cat., „fermă, gospodărie”. (n.tr.)

știu câta oară. Și-a căutat cu privirea cumnații și i-a zărit printre oaspeți. Încă de la început îl trataseră cu oarece neîncredere, oricât se străduise Bernat să-i câștige de partea lui.

Și-a ridicat iar privirea la cer. Dar recolta și vremea hotărâseră să fie de partea lui la petrecere. S-a uitat la *masía*, apoi iar la lume și a strâns ușor din buze. Deodată, în ciuda vuietului înstăpânit peste tot, s-a simțit stingher. Nu trecuse anul de când tată-său trecuse la cele veșnice; cât despre soră-sa Guiamona, strămutată la Barcelona după măritiș, nu răspunsese darurilor pe care i le trimisese, deși el tare ar fi vrut s-o revadă. Era singura rudă de sânge care-i mai rămăsese după ce răposase tătâne-său.

Plecarea lui pe lumea cealaltă făcuse din gospodăria familiei Estanyol buricul preocupării arătate de întregul ținut: fete de măritat și tați cu fete neajunse la majorat se perindaseră fără preget pe acolo. Înainte, nu venea nici țipenie în ospeție, dar moartea tatălui, căruia i se mai zicea și „bolândul de Estanyol” din pricina acceselor lui de răzvrătire, trezise iar nădejtile celor care visau să-și dea fata după cel mai înstărit catalan de pe acele meleaguri.

— Ești destul de matur ca să te însori, îl iscodeau. Câți ani ai?

— Cred că douăzeci și șapte, răspundea.

— La vârsta asta aproape că ar trebui să ai nepoți, îl luau la rost. Ce-ai să faci singur în toată *masía*? Ai nevoie de-o muiere.

Bernat primea sfaturile răbduriu, știind că mai mult ca sigur aveau să fie urmate de numele vreunei amatoare, ale cărei virtuți depășeau forța bouului și splendoarea celei mai roze aurore.

Povestea nu era nouă. Chiar și Estanyol, betea la minte și vădud după nașterea Guiamonei, încercase să-i găsească o pereche, dar toți părinții cu fete de măritat plecaseră din *masía* bombănind: nimeni nu se ridica la înălțimea pretențiilor ridicate de bolândul Estanyol cu privire la zestrea viitoarei nurori. Așa că lui Bernat îi slăbise tot interesul. Cu vârsta, sănătatea bătrânului scăpătase, iar mofturile răzvrătirilor lui deveniseră deliruri. Bernat își închinase viața muncilor agricole și îngrijirii tatălui, apoi se trezise fulgerător, la douăzeci și șapte de ani, stingher și luat cu asalt.

Primul care îl vizitase, încă înainte de a-și duce tatăl la groapă, a fost vechilul cavalerului din Navarcles, seniorul său. „Ce dreptate aveai, tată!” își zisese Bernat în sinea lui, văzând că vechilul era înconjurat de niscaiva oșteni călare.

— Când am să plec pe lumea cealaltă, îi repeta bătrânul fără



preget, ori de câte ori își venea în minți, ai să te trezești cu ei aici; atunci va trebui să le arăți testamentul.

Și arăta piatra sub care, învelit într-o bucată de piele, stătea hrisovul în care Estanyol cel beteag la minte își adunase ultimele vreri.

— De ce, tată? îl întrebase Bernat, când i-l arătase întâia oară.

— După cum bine știi, îi răspunsese bătrânul, avem pământurile în emfiteoză, dar eu sunt văduv și, de n-aș fi făcut testament, la moartea mea seniorul ar avea dreptul să primească jumătate din toate mobilele și vitele noastre. Acest drept se numește de *intestie*; seniorii au duium de drepturi și trebuie să le știi pe toate. Au să vină, Bernat; au să vină să ia ce-i al nostru, și doar dacă ai să le arăți testamentul ai să poți scăpa de ei.

— Și dacă mi-l iau? întrebase Bernat. Doar îi știi cum sunt.

— Chiar de-ar săvârși așa ceva, testamentul e înregistrat în catastife.

Furia vechilului și a seniorului dădu ocol ținutului, făcând și mai de râvnit starea bietului orfan, moștenitor al avutului lăsat de țăranul beteag la minte.

Bernat își aducea foarte bine aminte de vizita pe care i-o făcuse socrul lui de azi, înainte de începutul culesului. Cinci *simbrii*, o saltea și o cămașă albă de in: aceea era zestrea pe care o oferea pentru fiica sa, Francesca.

— De ce-aș vrea o cămașă albă de in? îl întrebase Bernat, scormonind neîncetat patele de la catul de jos al casei.

— Uite, îi răspunsese Pere Esteve.

Sprijinit în furcă, Bernat se uită încotro arătase Pere Esteve: intrarea în staul. Furca îi căzuse pe paie. În lumină i se înfățișase Francesca, purtând cămașa albă de in. Tot boiul ei i se dăruia prin cămașa aceea!

Pe Bernat îl luase cu fiori pe tot spatele. Pere Esteve zâmbise.

Și se învoise cu zestrea. Chiar atunci, acolo în hambar, fără să se apropie măcar de codană, dar și fără să-și ia ochii de la ea.

Fusese o hotărâre pripită. Bernat își dădea seama, dar nu-și mai putuse lua vorba înapoi; Francesca era tânără, nurlie, viguroasă. Răsuflarea i se iuțise. Și azi... Ce-o fi gândind copila? O fi simțind ca și el? Francesca nu lua parte la sporovăiala veselă a femeilor; tăcea lângă mamă-sa, fără să râdă, surâzând silnic la glumele și hohotele celorlalți. O clipă, privirile li s-au încrucișat. Ea s-a îmbujorat și a lăsat ochii în pământ, dar Bernat a zărit cum pieptul îi trăda neastâmpărul. Cămașa albă de in s-a aliat iar cu

închipuirea și vrerile lui Bernat.

— Primește urările noastre! a auzit cum îi spuneau din spate, bătându-l cu putere pe umeri.

Socrul s-a apropiat de el.

— Ai mare grijă de ea, a adăugat, urmărind privirea lui Bernat și arătând-o pe fată, care nu mai știa unde să se pitească. Deși, dacă ai să-i faci o viață ca petrecerea asta... E cea mai făloasă masă pe care am văzut-o vreodată. Neîndoios, nici seniorul de Navarcles n-a gustat asemenea bunătăți!

Bernat voise să-și cinstească oaspeții și pregătise patruzeci și șapte de pâini mari și bălaie din făină de grâu; nici nu se gândise la orz, secară ori chiar secară albă, obișnuite pe mesele țăranilor catalani. Făină din grâul cel mai bun, albă precum cămașa nevesti-sii. Și-a cărat pâinile mari la cuptorul seniorului din castelul Navarcles, chibzuind că două dintre ele aveau să ajungă, precum îndeobște, drept plată pentru copt. Ochii pitarului s-au făcut cât roata carului în fața pâinilor de grâu și s-au închis de îndată în două crăpături prin care nu putea vedea nimic. De astă dată, plata a urcat la șapte pâini, iar Bernat a plecat de la castel, blestemând legiuirea ce nu-ți îngăduia să ai acasă propriul cuptor de pâine, o forjă ori un atelier pentru hamuri.

— Fără nicio șovăială, i-a răspuns socrului său, gonindu-și din minte amintirea hidoasă.

Amândoi s-au uitat spre curtea gospodăriei. Poate că i-or fi furat niște pâini, și-a zis Bernat, dar în niciun caz vinul din care sorbeau acum oaspeții (cel mai bun, priticit de taică-său și lăsat ani la rând să se învechească), nici carnea de porc sărată, nici supa din două găini cu zarzavat, nici, firește, cei patru miei care, spintecați în lung și legați cu lemne, se frigeau potolit pe jărat, sfârâind și împrăștiind o aromă căreia nu-i puteai ține piept.

Brusc, femeile s-au pus în mișcare. Supa era gata, așa că blidele aduse de oaspeți au început să se umple. Pere și Bernat s-au așezat la singura masă din curte, iar femeile au venit să-i servească; nimeni nu s-a așezat pe cele patru scaune rămase.

În picioare, pe trunchiuri de copac ori pe jos, oamenii au început să vină de hac bucatelor, cu ochii pironiți pe mieii păziți neîntrerupt de câteva femei, pe când beau vin, tăifăsuiau, strigau și hohoteau.

— O petrecere mare, da, domnule, a declarat Pere Esteve între două îmbucături.

Cineva a toastat pentru miri. Și cu toții i s-au alăturat.

— Francesca! a strigat-o tatăl, ridicând potirul și toastând pentru mireasă, care stătea printre femei, lângă miei.

Bernat s-a uitat la codană, care și-a ascuns iar chipul.

— E speriată, a dezvinovățit-o Pere, făcându-i cu ochiul. Francesca, fata tatii! a strigat din nou. Vino să ciocnești cu noi o ulcică! Profită acum, că peste puțin plecăm aproape cu toții.

Hohotele au zăpăcit-o și mai și pe Francesca. Fătuca a ridicat pe jumătate ulcica pe care i-o puseseră în mână; nesorbind din ea și întorcând spatele hohotelor, și-a îndreptat din nou atenția către miei.

Pere Esteve a ciocnit cu Bernat, făcând vinul să salte în potir. Oaspeții l-au imitat.

— O să ai tu grijă să-i treacă sfiala, i-a grăit ginerelui cu glas tare, ca să-l audă toți cei de față.

S-au auzit alte hohote, de astă dată însoțite de vorbe parșive, dar Bernat a preferat să nu le dea nicio atenție.

Printre râsete și glume, veneau de hac vinului, porcului și supei de găină cu zarzavat. Tocmai când femeile dădeau să ia mieii de pe jărat, unii dintre oaspeți au amuțit, îndreptându-și privirile spre pădurea care străjuia pământurile lui Bernat, la capătul ogoarelor întinse, chiar acolo unde se afla o costișă blândă pe care alde Estanyol plantaseră butucii din care scoteau vinul acela atât de bun.

În câteva clipe, toți au tăcut mâlc.

Trei călăreți se iviră dintre copaci. Îi urmau pe jos mai mulți bărbați în uniformă.

— Ce caută aici? a șoptit Pere Esteve.

Bernat i-a urmărit cu privirea pe cei care se apropiau, dând ocol ogorului. Oaspeții şușoteau între ei.

— Nu pricep, a rostit Bernat în cele din urmă, tot în șoaptă, nicipând n-a trecut pe aici. Drumeagul ăla nu coboară de la castel.

— Nu-mi miroase a bine venirea lor, a mai adăugat Pere Esteve.

Ceata se apropia domol. Pe măsură ce călăreții înaintau, hohotele și vorbele lor luau locul zarvei ce domnise până atunci în curte; toți i-au putut auzi. Bernat s-a uitat la oaspeți; unii nu-i mai priveau și-și lăsaseră capetele în țărână. S-a uitat după Francesca, printre muieri. Vocea grea a seniorului de Navarcles a ajuns până la el și Bernat s-a simțit cuprins de mânie.

— Bernat! Bernat! îl strigă Pere, scuturându-i brațul. Ce tot faci? Ieși în calea lui!

Bernat s-a ridicat dintr-un salt și s-a dus să-și întâmpine

seniorul.

— Fiți bine-venit în casa Înălțimii Voastre, l-a salutat, gâfâind, odată ajuns în fața lui.

Llorenç de Bellera, senior de Navarcles, a tras de căpăstrul bidiviului și s-a postat în fața lui Bernat.

— Tu ești Estanyol, fiul bolândului? l-a iscodit sec.

— Da, seniore.

— Întorcându-ne de la vânătoare, în drum spre castel, ne-a uimit petrecerea voastră. Cu ce prilej?

Printre cai, Bernat i-a întrezărit pe oștenii care purtau trofeele: iepuri de casă, iepuri de câmp, cocoși sălbatici. „De fapt, vizita Înălțimii Voastre ar avea nevoie de lămuriri, ar fi poftit să-i răspundă. Ori poate că pitarul v-a vorbit de pâinea mea din grăul cel mai bun?”

Până și cailor potoliți, care îl priveau cu ochi mari și rotunzi, păreau să-i aștepte răspunsul.

— Mă căsătoresc, seniore.

— Și cine-i mireasa?

— Fiica lui Pere Esteve, seniore.

Llorenç de Bellera a tăcut mâlc, privindu-l pe Bernat pe deasupra bidiviului. Trăpașii au bătut cu mare larmă cu copitele în pământ.

— Și? a lătrat seniorul.

— Soția mea și cu mine, a glăsuț Bernat, încercând să-și ascundă scârba, am fi onorați dacă Înălțimea Voastră și cei care vă însoțesc ați binevoi să vă alăturați nouă.

— Ne e sete, Estanyol, a bolmojit seniorul de Bellera în loc de orice alt răspuns.

Cailor s-au pus în mișcare fără ajutorul pintenilor. Cu capul în pământ, Bernat s-a îndreptat spre *masia*, alături de senior. La capătul drumeagului, toți oaspeții se adunaseră ca să-l întâmpine; muierile priveau în țărână, iar bărbații își scosese rășmele. Un zvon neînțeles s-a ridicat când Llorenç de Bellera s-a oprit în fața lor.

— Haide, haide, le-a poruncit, descălecând; dați-i înainte cu petrecerea!

Oamenii i-au dat ascultare și s-au întors în tăcere. Oștenii s-au dus la cai și i-au luat în primire. Bernat și-a călăuzit noii oaspeți la masa unde stătuse cu Pere. Blidele și potirele lor se făcuseră nevăzute.

Seniorul de Bellera și cei doi ciraci ai lui s-au așezat. Bernat s-a

dat câțiva pași înapoi, iar cei trei s-au pus la taifas. Femeile au venit în graba mare, aducând urcioare cu vin, potire, pâini, blide cu supă de găină, talgere cu carne sărată de porc și miel abia fript. Bernat a căutat-o cu privirea pe Francesca, dar n-a aflat-o. Nu era printre muieri. Privirea i s-a încrucișat cu a socrului său, care stătea printre oaspeți, și acela i-a făcut semn cu bărbia înspre femei. Cu o mișcare aproape neobservată, Pere Esteve a dat din cap și s-a întors.

— Dați-i înainte! a strigat Llorenç de Bellera, cu o pulpă de miel în mână. Haideți, haideți, dați-i înainte!

Oaspeții s-au îndreptat pe mutește către grătarele cu miei fripți. Doar câțiva au rămas neclintiți, departe de privirile seniorului și ciracilor lui: Pere Esteve, fiii lui și alți câțiva oaspeți. Bernat a zărit albul cămășii de in printre ei și s-a apropiat.

— Pleacă de aici, prostule! a lătrat socru-său.

Înainte să poată spune ceva, mama Francescăi i-a pus un talger cu miel în mâini și i-a șoptit:

— Slujește-l pe senior și nu te apropia de fata mea.

În tăcere, țăranii au început să înfulece mielul, trăgând cu coada ochiului la masă. În curte nu se auzeau decât hohotele și strigătele seniorului de Navarcles și ale ciracilor lui. Oștenii se odihneau departe de petrecere.

— Înainte hohoteați atât de tare, a strigat seniorul de Bellera, că ne-ați gonit vânatul. Haide, râdeți, blestemaților!

— Vite de țară, le-a dat lămuriri ciracilor, care i-au primit vorbele cu alte hohote de răs.

Cei trei și-au potolit foamea cu miel și pâine albă. Carnea sărată de porc și blidele cu supă de găină le-au făcut uitate pe colțul mesei. Bernat a îmbucat ceva în picioare, mai încolo, privind pieziș la ceata de femei între care se pitise Francesca.

— Aduceți vin! a poruncit seniorul de Bellera, ridicând urciorul. Estanyol, a strigat deodată, căutându-l printre oaspeți, când ai să-mi plătești iar arenda pentru pământul meu, să-mi aduci soiul ăsta de vin, nu poșirca și lăturile cu care tătâne-tu m-a tot dus de nas. Bernat l-a auzit din spate. Mama Francescăi venea cu urciorul. Estanyol, unde mi-ești?

Cavalerul a dat cu pumnul în masă chiar când femeia se pregătea să-i umple potirul cu urciorul. Câțiva stropi de vin au zburat pe veșmintele lui.

Bernat era de-acum lângă Llorenç de Bellera. Ciracii seniorului râdeau de pățanie, iar Pere Esteve își acoperise fața cu mâinile.

— Baborniță toantă! Cum cutezi să verși vinul? Muierea a lăsat ochii în jos, a supunere, și, când seniorul a dat s-o plesnească, s-a depărtat, prăvălindu-se în țărână. Cavalerul s-a întors spre soții lui, și bătrâna s-a depărtat de-a bușilea în hohotele lui de râs. Apoi seniorul s-a făcut iar serios și i-a zis lui Bernat: Ce spui, chiar ești aici, Estanyol! Uite ce fac babele nepricepute! Vrei oare să-ți faci seniorul de ocară? Doar n-oi fi chiar atât de slab de minte, ca să nu știi că pe oaspeți trebuie să-i slujească stăpâna casei. Unde-i mireasa? a întrebat, rotindu-și privirile peste curte. Unde-i mireasa? a strigat în fața tăcerii celorlalți.

Pere Esteve a luat-o pe Francesca de braț și s-a apropiat de masă, incredințându-i-o lui Bernat. Codana tremura toată.

— Înălțimea Voastră, a zis Bernat, aceasta e soția mea, Francesca.

— Asta-i ceva mai bine, s-a răstit Llorenç, privind-o de sus în jos fără urmă de respect. Mult mai bine. De acum înainte, tu să ne torni vinul.

Seniorul de Navarcles s-a așezat iar pe scaun și s-a întors către fată, ridicând potirul. Francesca a căutat un urcior și a dat fuga să i-l umple. A încercat să-i toarne vinul în potir, dar mâna îi tremura. Llorenç de Bellera a prins-o de încheietură și i-a ținut-o strâns până ce vinul a curs în potir. Apoi a tras-o de braț și a silit-o să-i slujească și pe soții lui. Sâni copilei au atins ușor fața lui Llorenç de Bellera.

— Așa se toarnă vinul! a strigat seniorul de Navarcles, iar lângă el Bernat a strâns din pumni și din dinți.

Llorenç de Bellera și ciracii lui i-au dat înainte cu băutura, cerând în gura mare să vină iar Francesca, și să facă tot la fel.

Soldații râdeau alături de senior și de prietenii lui, ori de câte ori codana era silită să se plece peste masă ca să toarne vinul. Francesca încerca să-și țină lacrimile, iar Bernat vedea cum sângele îi curgea șuvoi din palmele în care își înfipsese unghiile. Tăcuți, oaspeții întorceau privirile ori de câte ori fata era silită să toarne vinul.

— Estanyol, a strigat Llorenç de Bellera, ridicându-se în picioare, dar tot ținând-o pe Francesca de încheietura mâinii. Ca senior al tău, am hotărât să-mi arog dreptul primei nopti cu soața ta.

Ciracii seniorului de Bellera au aplaudat gălăgios spusele prietenului. Bernat s-a avântat spre masă, dar, înainte să ajungă el acolo, cei doi prieteni, care păreau beți, s-au ridicat în capul

oaselor și au dus mâinile la spade. Bernat s-a oprit brusc. Llorenç de Bellera l-a privit, a zâmbit, apoi a râs gălăgios. Fata și-a ațintit privirile asupra lui Bernat, implorându-l s-o ajute.

Bernat a făcut un pas înainte, dar spada unui cirac de-al nobilului a dat să-i intre în pânțece. Neputincios, s-a oprit din nou. Cât au tras-o spre scara din afara casei, Francesca l-a urmărit fără preget cu privirea. Și, când seniorul domeniului a luat-o de cingătoare, punându-i o mână pe-un umăr, fata a început să urle.

Ciracii seniorului de Navarcles s-au așezat la loc, bând și hlizindu-se fără habar, iar soldații s-au postat la picioarele scării, nelăsându-l pe Bernat să urce.

De acolo, din fața lor, Bernat n-auzea hohotele seniorului de Bellera, nici plânsetele femeilor. N-a amuțit ca musafirii, dar nici n-a auzit glumele soldaților, care dădeau din mâini, cu ochii pe casă; n-auzea decât urletele de durere ce coborau de la fereastra primului cat.

Bolta azurie tot mai strălucea.

După o vreme, care lui Bernat i-a părut nesfârșită, Llorenç de Bellera s-a ivit asudat pe scară, încheindu-și tunica de vânatoare.

— Estanyol, a strigat cu vocea lui tunătoare, trecând pe lângă Bernat și îndreptându-se spre masă, acum e rândul tău. Doñei Caterina, a adăugat pentru ciraci, vorbind despre tânăra și proaspăta lui soție, îi e de-acum lehamite de copiii mei din flori, și nu-i mai sufăr smiorcăielile. Fă-ți datoria de bun soț creștin! l-a îndemnat, întorcându-se iar spre el.

Bernat a lăsat iar capul în jos și, sub privirea neclintită a tuturor, a urcat istovit scara laterală. A suit la primul cat, o încăpere mare, cuhnia în care se și mânca, unde peste căminul mare de lângă un perete domnea un impresionant grilaj din fier forjat, pe post de vatră. Îndreptându-se spre scara cu balustradă ce ducea la catul al doilea, unde erau iatacul și hambarul, Bernat și-a auzit sunetul pașilor pe dușumeaua de lemn. Și-a ițit capul prin borta din podelele catului de sus și a privit înăuntru, necutezând să urce de tot. Nu se auzea nici cel mai mic zgomot.

Cu capul plecat în podea și trupul încă pe scară, a deslușit veșmintele Francescâi risipite prin odaie; cămașa ei albă de in, mândria familiei, era ruptă și făcută zdrențe. În sfârșit, a urcat.

A găsit-o pe Francesca ghemuită ca un făt, cu privirea pierdută, goală pușcă pe salteaua nouă din paie, acum pătată cu sânge. Trupul ei asudat, acoperit de zgârieturi și vânătăi, împietrise.

— Estanyol, l-a auzit strigând de jos pe Llorenç de Bellera,

seniorul tău aşteaptă.

Icnind scuturat, Bernat a vomitat peste grânele puse acolo la adăpost, până când maţele i-au fost gata-gata să iasă pe nas. Francesca nici nu mişca. Bernat a luat-o la goană. Când a ajuns jos, alb ca varul, capul îi era un vârtej de simţăminte care de care mai rele. Cum stătea orbit pe vine, s-a lovit de imensitatea cavalerului, care stătea în picioare la începutul scării.

— Nu s-ar părea că noul soţ şi-a consumat căsătoria, le-a limpezit acela ciracilor.

Bernat a trebuit să ridice capul, ca să-l înfrunte pe seniorul de Navarcles.

— Nu, n-am putut, Înălţimea Voastră, a bâiguit.

Llorenç de Bellera a tăcut câteva clipe.

— Păi, dacă n-ai putut, sunt sigur că unul dintre ciracii ori oştenii mei are să poată. Doar ţi-am dat de ştire că nu mai poftesc şi alţi bastarzi.

— N-aveţi dreptul!

La vederea înfruntării, ţăranii s-au cutremurat cu toţii, închipuindu-şi urmările unei atari obrăznicii. Seniorul de Navarcles l-a luat pe Bernat de gât cu o singură mână şi l-a strâns din răsputeri, pe când acela căsca gura căutând aer.

— Cum îndrăzneşti? N-oi fi având de gând să invoci dreptul legitim al seniorului de a se culca primul cu soţia ta, ca să-mi vii pe urmă plângând cu un bastard în braţe? Llorenç l-a scuturat pe Bernat înainte de a-l pune jos. Asta ai de gând? Drepturile vasalului le hotărâsc doar eu, te-ai dumirit? Uişti că pot să te pedepsesc când şi cât poftesc?

Llorenç de Bellera l-a izbit pe Bernat din toate puterile, trântindu-l la pământ.

— Biciul! a urlat, infuriat.

Biciul! Bernat era mic copil când, alături de o droaie de alţii ca el, fusese silit să asiste laolaltă cu părinţii la pedepsirea în faţa tuturor, din porunca seniorului de Bellera, a unui biet nefericit a cărui vină nimeni nu izbutise s-o afle sigur nicicând. Amintirea plesnetelor de bici pe spatele celui om i-a răsunit în urechi la fel în ziua aceea ca şi, noapte de noapte, în mare parte din copilărie. Niciunul dintre cei de faţă nu cutezase să mişte atunci, cum nu îndrăznea nici acum. Bernat a început să se târâie şi a ridicat privirea la seniorul său, care stătea în picioare, o namilă uriaşă, ca din piatră, cu mâna întinsă, aşteptând ca un slujitor să-i aducă biciul. Şi-a amintit carnea vie de pe spatele celui nenorocit:



sângera șuvoi și nici chiar întreaga dușmănie a seniorului nu mai putea smulge vreo fărâmă de carne de pe el. Bernat s-a tras în patru labe spre scară: nu i se vedea decât albul ochilor și tremura ca în copilărie când cădea pradă coșmarurilor. Nimeni n-a clintit. Nimeni n-a scos o vorbă. Soarele tot mai dogorea.

— Îmi pare rău, Francesca, a bolborosit odată ajuns lângă ea, după ce suise scara din greu, urmat de un soldat.

Și-a slăbit brăcinarii și a îngenuncheat lângă nevastă. Copila nici nu se clintise. Bernat și-a privit mădularul stins și s-a întrebat cum s-ar putea supune poruncii seniorului. Cu un singur deget, a mângâiat domol trupul despuiat al Francescâi.

Dar codana n-a răspuns.

— Eu trebuie, noi trebuie s-o facem, i-a cerut Bernat, luând-o de încheietura mâinii, ca s-o tragă la el.

— Nu mă atinge! i-a strigat Francesca, ieșind din tăcere.

— Mă omoară în bățai!

Bernat și-a întors năprasnic nevasta, dezvelindu-i trupul.

— Lasă-mă!

S-au bătut până ce Bernat a izbutit s-o apuce de amândouă mâinile și s-o ridice în capul oaselor. Dar Francesca tot se lupta.

— O să vină altul! i-a șoptit. O să te siluiască altul! Ochii copilei s-au întors în lume și s-au deschis, învinovățindu-l. O să mă omoare în bățai, o să mă omoare în bățai, se apără Bernat.

Francesca se tot zbătea, dar Bernat s-a aruncat năprasnic peste ea. Lacrimile copilei n-au putut mistui vrerea trezită în Bernat de trupul ei, și el a intrat în ea, în vreme ce Francesca striga la tot universul.

Urletele ei l-au mulțumit pe soldatul care îl urmase pe Bernat și care, fără nicio urmă de rușine, îi privea așezat cu jumătate de trup pe podea.

Bernat nu sfârșise încă, dar Francesca nu-i mai ținea piept. Puțin câte puțin, urletele i s-au topit, în suspine. Plânsul soției l-a însoțit pe Bernat la zenit.

Llorenç de Bellera auzise urletele disperate ce veneau de la fereastra celui de-al doilea cat și, când cel care trăsese cu ochiul i-a adevărit consumarea căsătoriei, a cerut să fie aduși caii, și a plecat împreună cu siniștrii lui ciraci. Cea mai mare parte a oaspeților l-au imitat, abătuți.

Liniștea s-a înstăpânit peste tot. Urcat pe nevastă-sa, Bernat nu mai știa ce să facă. Și-a dat seama că o ținea strâns de umeri; i-a dat drumul și și-a sprijinit mâinile pe salteaua din paie, lângă

capul ei, dar trupul i s-a prăvălit peste al ei. Dintr-o pornire, s-a ridicat în capul oaselor, întinzând brațele, ca să se sprijine pe ele, dar a dat de ochii Francescăi, care îl priveau nevăzători. Stând așa, oricum s-ar fi mișcat, iar și-ar fi atins soția cu trupul. Voia să nu mai simtă așa ceva, dar nu știa cum să ocolească, fără s-o rănească iar pe codană. Ar fi vrut să leviteze, ca să se despartă de Francesca fără s-o mai atingă.

În cele din urmă, după nesfârșite șovăieli, s-a depărtat de fată și a îngenuncheat în fața ei; nici acum nu știa ce să facă: să se ridice, să se întindă lângă ea, să iasă din odaie, să încerce s-o dumirească. Și-a luat privirea de pe trupul Francescăi, culcat cu fața în sus, aproape necuviincios. I-a căutat chipul, la mai puțin de două palme de al lui, dar n-a fost în stare să-l vadă. A coborât privirea și, zărindu-și fulgerător membrul descoperit, s-a rușinat.

— Îmi pa...

L-a surprins mișcarea neașteptată a Francescăi. Fata era acum cu fața la el. A încercat să găsească înțelegere în ochii ei, dar erau cum nu se putea mai pustii.

— Îmi pare rău, a stărui. Francesca a continuat să-l privească, nedând însă nici cel mai mic semn de viață. Îmi pare rău, îmi pare rău. M-ar fi omorât în bătai, a bolborosit.

Lui Bernat i-a răsărit în minte seniorul din Navarcles, în picioare, așteptând biciul cu mâna întinsă. A căutat iar privirea Francescăi: pustie. A încercat să găsească un răspuns în ochii ei și l-a luat spaima: aceștia țipau pe mutește, urlau așa cum făcuse și ea.

Fără nicio chibzuială, ca și cum voia să-i dea de înțeles că el știa ce simțea ea, ca și cum codana ar fi fost o fetiță, Bernat a apropiat o mână de obrazul Francescăi.

— Eu... a dat să-i spună.

N-a ajuns s-o atingă. Când a apropiat mâna de ea, toți mușchii Francescăi s-au încordat. Bernat și-a acoperit propriul chip cu mâna aceea și a plâns.

Francesca a stat tot neclintită, cu privirea pierdută nicăieri.

În cele din urmă, Bernat a stat din plâns, și-a pus nădragii și s-a mistuit prin borta care ducea la catul de jos. Când i s-au stins pașii, Francesca s-a ridicat și s-a apropiat de cufăr, singura mobilă din iatac, ca să-și ia straietele. Înveșmântată, și-a adunat blând zdrențele, printre ele și cămașa albă de in atât de prețioasă; a împăturit-o cu grijă, încercând s-o dosească, și a pus-o în cufăr.

## Capitolul 2

Francesca rătăcea prin *masia* ca sufletele chinuite prin Purgatoriu. Împlinea treburile casei în cea mai deplină tăcere, în care picura tristețea ce n-a zăbovit prea mult să se înstăpânească până și în cel mai ascuns cotlon din casa familiei Estanyol.

Bernat încercase de nenumărate ori să-și șteargă vinovăția pentru cele petrecute. Departe acum de groaza trăită în ziua nunții, el fusese în stare să limpezească totul mai în amănunt: teama de cruzimea seniorului, urmările grave pe care le-ar fi avut încercarea de a nu-i da ascultare și pentru ea, și pentru el. Și „îmi pare rău”, miile de „îmi pare rău” rostite de Bernat în fața Francescăi, care îl privea și-i asculta mută spusele, de parcă aștepta clipa când vorbele lui Bernat ar fi ajuns neîndoios la miez: „Ar fi venit altul, de n-o făceam eu”. Dar tocmai când să ajungă la miez, Bernat tăcea; orice dezvinovățire își pierdea tăria, siluirea se proțăpea între ei, ca o stavilă de netrecut. Toate acele „îmi pare rău”, dezvinovățirile și tăcerile ca răspuns au șters rana nevestii pe care soțul voia să i-o tămăduiască, iar remușcarea s-a stins în treburile de zi cu zi ale casei, până ce Bernat s-a împăcat cu nepăsarea Francescăi.

Dis-de-dimineată, ori de câte ori se trezea ca să se apuce de truda grea de țaran, Bernat se ducea la fereastra din iatac. Așa făcuse și cu taică-său, și chiar în ultimii lui ani se propteau amândoi în glaful gros din piatră. Priveau cerul, ca să afle ce zi îi aștepta. Își priveau pământurile mănoase, cu haturi brăzdate deslușit între ogoarele ce se întindeau în valea uriașă, deschisă la poalele gospodăriei. Priveau păsările și ascultau cu băgare de seamă mugetele vitelor din ograda de lângă catul de jos. Erau clipele apropierii dintre tată și fiu, dintre ei doi și ogoarele lor, momentele fugare când tatăl părea să-și vină în fire. Bernat visase să le trăiască și cu soția, în loc s-o facă de unul singur, auzind-o trebăluind la catul de jos, și să-i istorisească tot ce auzise de la tătâne-său, și acela de la al lui, și tot așa, generație după generație.

Visase să-i poată istorisi că acele ogoare mănoase fuseseră cândva alodiale, aparținuseră familiei Estanyol, iar strămoșii lui le lucraseră cu bucurie și iubire, culegându-le roadele, neplătind dări ori dăjdii, și neînchinându-se seniorilor nedrepti și trufași. Visase

să împartă și cu ea, soața lui, viitoarea mamă a celor care aveau să moștenească acele ogoare, tristețea pe care o împărțise cu tată-său, când îi lămurea pricinile pentru care, trei sute de ani mai târziu, fiii pe care ea avea să-i nască urmau să fie șerbii altuia. I-ar fi plăcut să-i istorisească mândru, așa cum și tatăl lui îi povestise lui, că în urmă cu trei sute de ani alde Estanyol și o droaie de alți ca ei își țineau armele acasă, ca oameni slobozi ce erau, ca să poată sări, la ordinul contelui Ramon Borrell și al fratelui său, Ermengol d'Urgell, în apărarea vechii Catalonii, ce înfrunța incursiunile sarazinilor; i-ar fi plăcut să-i spună și cum, la porunca dată de contele Ramon, o droaie de Estanyol i făcuseră parte din oastea ce-i biruise pe sarazinii din califatul Cordobei la Albesa, dincolo de Balaguer, în *plana*<sup>2</sup> Urgel. Tatăl său îi istorisea totul cu emoție, când avea vreme, dar emoția i se topea în nostalgie când pomenea de moartea contelui Ramon Borrell în anul 1017. După el, moartea aceluia făcuse din ei niște șerbi ca toți șerbii: fiul contelui Ramon Borrell, de doar cincisprezece ani, îi urmase tatălui; iar mama lui, Ermessenda de Carcassonne, fusese numită regentă; de cum deveniseră sigure fruntariile principatului, baronii de Catalonia – chiar cei care luptaseră cot la cot cu țăranii catalani – se folosiseră de golul de putere, prigonindu-i pe țărani, căsăpindu-i pe cei care nu se supuneau, gâbjind pământuri, oferindu-le foștilor proprietari în schimb dreptul de a le lucra și îndatorirea de a plăti noului stăpân parte din roadele trudei lor. Alde Estanyol se învoiseră ca atâția alții, dar duium de familii de țărani fuseseră ucise cu sălbăticie și cruzime.

— Eram slobozi, îi spunea tatăl lui, așa că noi, țăranii, ne-am bătut alături de cavaleri, pedestru, firește, cu arapii, dar n-am putut nicicând să luptăm contra cavalerilor, iar când conții de Barcelona au vrut rând pe rând să ia din nou în mâini frâiele principatului catalan, s-au lovit de nobilimea cu dare de mână și puternică, cu care au trebuit să cadă la pace, mereu pe spinările noastre. Întâi pământurile, cele din Catalonia veche, apoi neatârănarea, viața și cinstea noastră. Bunicii tăi, îi povestea cu glas tremurat, neluându-și ochii de pe ogoare, au fost primii care și-au pierdut slobozia. Au fost opriți să-și părăsească pământurile, au ajuns șerbi legați de glie, de care aveau să rămână legați și fiii lor, ca mine, și nepoții lor, ca tine. Viața noastră, a ta, e în mâinile seniorului, care hotărăște ce-i și ce nu-i drept, și e îndrituit să ne

---

<sup>2</sup> În lb. cat., „câmpie” (n.tr.)

facă viața un iad, și să ne calce cinstea în picioare. Nici măcar nu ne putem apăra! Dacă unul îți face vreun rău, trebuie să mergi la seniorul tău, ca el să ceară despăgubiri, și, dacă le obține, lui îi revine jumătate din ele.

Apoi îi recita nesmintit sumedenia de drepturi ale seniorului, care se întipăriseră în mintea lui Bernat, fiindcă nicicând nu cuteza să pună stavilă vorbirii furioase a tatălui. Seniorul putea să-și pună oricând șerbul să-i juruiască supunere. Putea să ia o parte din avutul șerbului, dacă acela murea fără să fi făcut testament ori, când îl moșteneva fiul, dacă acela nu putea face copii; dacă soția lui preacurvea; dacă îi lua foc *masía*; dacă o ipoteca; dacă se căsătorea cu vasala altui senior, și, firește, dacă voia să-l părăsească. Seniorul se bucura de dreptul primei nopți; le putea cere femeilor să le alăpteze fiii, ori fiicelor să fie slujnice la castel. Șerbii aveau îndatorirea de a trudi pe degeaba pe ogoarele seniorului; de a apăra castelul; de a plăti cu parte din roadele gospodăriilor; de a da găzduire acasă la ei seniorului ori solilor lui, hrănindu-i pe durata șederii; de a plăti pentru folosirea pădurilor ori a pășunilor; de a folosi, plătind mai înainte, fierăria, cuptorul ori moara seniorului, și de a-i trimite daruri de Crăciun și de alte sărbători.

Și ce să mai zicem de Biserică? Când tatăl lui punea acea întrebare, în glas i se simțea o mânie ce se făcea tot mai mare.

— Monahi, prelați, popi, diaconi, arhidiaconi, canonici, stareți, episcopi, rostea el: oricare dintre ei e aidoma seniorilor care ne năpăstuiesc! Nu ne mai lasă pe noi, țărani catalani, să ne hirotonim, ca să nu ne rupem de pământ, asta doar ca să perpetuăm șerbia! Bernat, îi atrăgea el atenția cu seriozitate când Biserica devenea ținta atacurilor lui furioase, să n-ai niciodată încredere în cei care spun că-L servesc pe Domnul Dumnezeu. Glăsuiesc senini, cu vorbe alese și culte, că nici nu le pricepi. Încearcă să te înduplece cu spuse pe care doar ei știu să le toarcă, până pun stăpânire pe mintea și pe gândul tău. Vin în fața ta ca bărbați cumsecade, spun că au de gând să te scape de rău și de ispită, dar părerea lor despre noi e știută în realitate, și cu toții, ca soldați ai lui Hristos cum își zic, sunt credincioși celor înscrise în terfeloagele lor. Spusele lor sunt dezvinovățiri, iar lămuririle lor leit-poleite cu cele pe care și tu le-ai putea aduce unui mucos.

— Tată, și-a amintit Bernat că-l întrebase cândva, ce spun ceasloavele lor despre noi, țărani?

Tatăl privise ogoarele până unde se uneau cu cerul, tocmai

acolo, căci nu voia să privească locul în numele căruia vorbeau rasele și sutanele.

— Spun că suntem vite, că nu ne dumirim ce-i curtenia. Spun că suntem respingători, mitocani nesimțiți, nerușinați și neștiutori. Spun că suntem cruzi și îndărătnici, că nu merităm nicio cinste, fiindcă nu știm s-o respectăm, și nu înțelegem decât cu sila. Spun că...<sup>3</sup>

— Și chiar suntem așa, tată?

— Fiule, asta vor ei să facă din noi.

— Dar tu te rogi zi de zi, și la moartea mamei...

— Mă rog Fecioarei, fiule, Fecioarei. Maica Preacurată n-are nimic de-a face cu monahii și popii. Numai în ea putem să mai credem.

Lui Bernat Estanyol i-ar fi plăcut să se sprijine din nou dimineață de dimineață de glaful ferestrei, stând de vorbă cu tânăra-i soție; să-i spună tot ce-i istorisise tătâne-său, și să privească ogoarele împreună cu ea.

În ce mai rămăsese din septembrie și în cursul întregii luni octombrie, Bernat a înjugat boii și a arat ogoarele, brăzdând și spărgând crusta cea tare care le acoperea, pentru ca soarele, aerul și bălegarul să înnoiască pământul. Apoi, cu ajutorul Francescăi, a semănat grâne; ea arunca semințe dintr-o coșarcă mare, iar el ara cu boii înjugați, apoi netezea pământul deja semănat cu o foaie grea de fier. Trudeau într-o tăcere spartă doar de „hăisurile” și „ceaurile” cu care Bernat mâna boii, și care răsunau în toată valea. Bernat credea că truda laolaltă avea să-i mai apropie puțin. Dar nu. Francesca era tot nepăsătoare; își lua coșarca și arunca semințe fără ca măcar să se uite la el.

A sosit noiembrie, și Bernat a făcut tot ce îndeobște se făcea în luna aceea: a scos la păscut porcii de tăiat, a strâns lemne pentru *masía* și bălegar pentru îngrășatul pământului, a pregătit pometul și ogoarele ce-aveau să fie însămânțate în primăvara următoare, a copilit și a curățat podgoriile. Când Bernat se întorcea la *masía*,

---

<sup>3</sup> *Lo crestià*, de Francesc Eiximenis (n.a.). Scriitorul catalan Francesc Eiximenis (1340–1409) a fost călugăr franciscan și a locuit la Valencia mai bine de 20 de ani. Lucrarea sa cea mai cunoscută este *Creștinul*, vastă enciclopedie în treisprezece volume, din care se păstrează doar patru; dintre cele mai însemnate lucrări ale sale menționăm: *Cartea îngerilor* (1329), *Cartea femeilor* (1396) și *Viața Mântuitorului Hristos* (1397 sau 1398). (n.tr.)

Francesca terminase toate treburile prin casă și pomet și se ocupase de găini și iepuri. Seară de seară, îi dădea să îmbuce în tăcere, apoi se ducea la culcare; se deștepta înaintea lui, odată cu găinile, și, când Bernat cobora, găsea pe masă micul dejun și desaga cu merindea pentru amiază. Pe când mânca, o auzea îngrijind vitele din staul.

Crăciunul a trecut cât ai zice pește, iar în ianuarie s-a sfârșit culesul măslinelor. Bernat n-avea prea mulți măslini, doar cât să acopere nevoile gospodăriei și să plătească dijma seniorului.

Apoi a trebuit să taie porcii. Pe vremea când trăia taică-său, megieșii, care abia de dădeau pe la *masía* familiei Estanyol, nu lipseau niciodată de Ignat. Bernat își amintea de acele zile ca despre niște petreceri sadea; erau sacrificați porcii, apoi puneau pe masă bucate și băutură, iar muierile pregăteau carnea.

Alde Esteve, tata, mama și doi dintre frați au sosit într-o bună dimineață. Bernat i-a salutat din curtea gospodăriei; Francesca adăsta în spatele lui.

— Cum îți merge, fata mamei? a întrebat-o maică-sa.

Francesca n-a răspuns, dar i-a lăsat s-o îmbrățișeze. Bernat i-a privit: mama, nerăbdătoare, își strângea fiica în brațe, așteptând ca și aceea să facă deopotrivă. Dar nu; ea a stat nemișcată. Bernat s-a uitat la socru-său.

— Francesca, s-a mărginit să zică Pere Esteve, privindu-și fiica fără s-o vadă.

Frații au salutat-o, ridicând brațul.

Francesca s-a dus la cocină, să caute porcul; ceilalți au rămas în curte. Nimeni n-a scos nicio vorbă; doar un suspin sufocat al mamei a spart tăcerea. Bernat era ispitit s-o mângâie, dar s-a abținut, văzând că nici bărbatul, nici fiii ei n-o făceau.

Francesca a adus porcul, care nu voia s-o urmeze, de parcă își cunoștea soarta, și i l-a dat soțului, cu mutismul ei obișnuit. Bernat și cei doi frați ai Francescăi au pus porcul la pământ, și au sărit pe el. Guițatul lui ascuțit a răsunat în toată valea familiei Estanyol. Pere Esteve l-a descăpățânat cu o spintecătură sigură și toți au adăstat în tăcere ca sângele să-i curgă șuvoi în blidele pe care femeile le schimbau pe măsură ce se umpleau. Nimeni nu privea pe nimeni.

Nici măcar n-au băut un urcior cu vin pe când mama și fiica pregăteau porcul de-acum hăcuit.

La căderea serii, odată treaba dusă la bun sfârșit, mama a încercat să-și îmbrățișeze iar fiica. Bernat le-a privit, doritor să

vadă ce făcea nevastă-sa. Dar degeaba. Tatăl și frații și-au luat rămas-bun de la ea, cu capul plecat și privirea în țărână. Mama s-a apropiat de Bernat.

— Când ai să crezi că vine copilul, l-a povățuit, luându-l deoparte, trimite după mine. Nu cred ca ea s-o facă.

Alde Esteve au plecat acasă. În noaptea aceea, când Francesca urca scara spre iatac, Bernat nu s-a putut ține să nu-i privească pânțele.

La sfârșitul lunii mai, în prima zi de recoltat, Bernat și-a privit ogoarele cu secera pe umeri. Cum să strângă singur ditamai grânele? Cu cincisprezece zile în urmă, o oprise pe Francesca să mai trudească, fiindcă se pierduse de două ori cu firea. Ea îi ascultase porunca în tăcere și-i dăduse ascultare. De ce o oprise oare? Bernat s-a uitat iar la ogoarele ce-l așteptau. La urma urmelor, se întreba, dacă nici nu era copilul lui? Femeile nășteau pe câmp, trudind, dar după primul și al doilea leșin, îl luaseră, totuși, grijile.

Bernat a pus mâna pe unealtă și a început să secere viguros. Spicele săltau în văzduh. Apoi soarele a ajuns sus, la amiază. Bernat nici măcar n-a stat să îmbuce. Ogorul era nesfârșit. Secerase întotdeauna laolaltă cu tatăl lui, chiar și când sănătatea aceluia scăpătase. Grânele păreau să-i dea viață. „Hai, fiule! îl îndemna, să nu ni le strice bătaia furtunii ori grindina.” Și secerau. Când unul ostenea, cerea ajutorul celuilalt. Prânzeau la umbră și beau vin din cel bun, de-al lui taică-său, vechi, tăifăsuiau și râdeau, iar acum n-auzea decât șuietul secerii când tăia vântul și lovea spicul; nimic altceva, secera, secera, secera, și părea să pună întrebări văzduhului despre cine era tatăl viitorului copil.

În zilele care au urmat, Bernat a secerat până la scăpătatul soarelui; într-o zi a trudit chiar până la răsăritul lunii. Când se întorcea la *masía*, găsea bucatele pe masă. Se spăla în lighean și îmbuca fără niciun chef. Până când, într-o noapte, leagănul pe care îl cioplise în cursul iernii, când burta Francescâi nu mai putea fi ținută sub obroc, s-a mișcat. Bernat l-a privit cu coada ochiului, dar și-a sorbit zeama mai departe. Francesca își făcea somnul la catul de sus. S-a uitat iar la leagăn. O lingură, două, trei. Leagănul din lemn a mișcat iar. Bernat a rămas cu ochii pe el, cu a patra lingură de zeamă în aer. A măturat cu privirea tot etajul, căutând vreo urmă de-a soacră-sii. Dar nu. Nevastă-sa



născuse de una singură. Și se dusesese la culcare.

A pus jos lingura și s-a ridicat, dar înainte de a ajunge la leagăn s-a oprit, s-a întors, și s-a așezat iar. Șovăielile cu privire la copil l-au lovit mai rău ca niciodată. „Alde Estanyol au toți o aluniță lângă ochiul drept”, îi zisese tătâne-său. Amândoi o aveau. „Și bunicul tău avea, îl încredințase, și tatăl bunicului tău.”

Bernat era sfârșit: trudise din zori până-n zori. Făcea așa de zile întregi. S-a uitat din nou la leagăn.

S-a ridicat iar și s-a apropiat de copil. Picotea liniștit, cu mânuțele deschise, acoperit cu un cearșaf făcut din resturile unei cămăși albe de in. Și Bernat l-a răsucit, ca să-i vadă chipul.

### Capitolul 3

Francesca nici măcar nu se uita la copil. Ducea băiatul – căruia îi pusese numele Arnau – la un sân apoi la celălalt. Dar nu se uita la el. Bernat văzuse cum dădeau țărâncile sân, și, de la cea mai chiabură la cea mai umilă, toate surâdeau lin, ori lăsau pleoapele în jos, ori își mângâiau copiii pe când aceia sugeau. Francesca nu. Îl spăla și-l hrănea, dar în cele două luni de când copilul venise pe lume, Bernat nici n-o auzise vorbindu-i dulce, nici n-o văzuse jucându-se cu el, ridicându-i mânuțele, mușcându-l, sărutându-l ori pur și simplu mângâindu-l. „Ce vină are el, Francesca?” se întreba Bernat când îl lua pe Arnau în brațe. Îl lua de lângă mamă și-l ducea acolo unde putea să-i vorbească și să-l mângâie, departe de nepăsarea Francescâi.

Fiindcă băiatul era al lui. „Toată familia Estanyol o avem”, își spunea Bernat când săruta alunița pe care Arnau o avea lângă sprânceană dreaptă. „Toți o avem, tată”, repeta apoi, înălțând copilul spre cer.

Alunița a fost curând ceva mai mult decât un temei de liniște pentru Bernat. Când Francesca mergea să coacă pâine la castel, femeile ridicau păturica cu care era acoperit Arnau, ca să-l vadă. Francesca le lăsa, iar ele zâmbeau una la alta în fața pitarului și soldaților. Când Bernat se ducea să lucreze ogoarele seniorului, țărâni îl băteau pe spate și îi făceau urări, tot în fața vechilului care îi supraveghea.

Mulți dintre ei erau copii din flori ai lui Llorenç de Bellera, dar nicio plângere n-avusese vreodată izbutire; își impunea vorba în fața spuselor oricărei țărânci neștiutoare, deși apoi, printre ai lui, se împăuna neîncetat cu bărbăția lui. Era vădit că Arnau Estanyol nu-i era fiu, iar seniorul de Navarcles începuse să bage de seamă zâmbetele tăioase ale țărâncilor care veneau la castel; din odăile lui, le deslușise șopocăind între ele, chiar și cu oștenii, când o întâlneau pe muierea lui Estanyol. Zvonul trecuse dincolo de țărâni, iar Llorenç de Bellera era ținta glumelor făcute de egalii lui.

— Mănâncă, Bellera, i-a îndrugat, zâmbitor, un baron în vizită la castel; mi-a ajuns la urechi că ai nevoie de vigoare.

Toți comesenii seniorului de Navarcles au răs în cor de vorba de duh.

— Pe domeniile mele, a arătat altul, nu îngădui ca vreun țărân

să-mi pună sub semnul întrebării bărbăția.

— Oare ai poprit alunițele? a replicat primul, cam dus de vin, stârnind hohote sonore, cărora Llorenç de Bellera le-a răspuns cu un zâmbet silnic.

A fost pe la începutul lui august. Arnau era în leagăn, la umbra unui smochin, în ograda de la intrarea în gospodărie; mama lui se ducea și venea de la pometa la ogradă, iar tatăl lui, mereu cu un ochi pe leagănul de lemn, își silea boii să calce de nenumărate ori peste grânele întinse în ogradă, pentru ca de spice să se desprindă boabele mult prețuite cu care aveau să se hrănească tot anul.

Nu i-au auzit venind. Trei călăreți au intrat galopând în *masia*; vechilul lui Llorenç de Bellera și încă doi bărbați, înarmați și călare pe niște roibi strașnici, crescuți pentru războaie. Pesemne că nu crezuseră că era nevoie să le dea arme pentru a înfricoșa un țăran oarecare. Vechilul a rămas ceva mai încolo, dar ceilalți doi, mergând de-acum la pas, și-au îmboldit caii spre Bernat. Dresăți pentru luptă, caii n-au stat în cumpănă și s-au năpustit asupra lui. Bernat s-a tras înapoi, împiedicându-se, și s-a prăvălit în țărană, chiar lângă copitele bidiviilor agitați. Doar atunci le-au poruncit călăreții să stea în loc.

— Seniorul tău, Llorenç de Bellera, a strigat vechilul, are nevoie de muierea ta, ca să-l alăpteze pe don Jaume, fiul seniorei tale, doña Caterina. Bernat a dat să se ridice, dar un călăreț a dat iar pintoni armăsarului.

Vechilul s-a dus la Francesca:

— Ia-ți fiul și vino cu noi! i-a poruncit.

Ea l-a luat pe Arnau din leagăn și a pornit cu capul plecat, în urma bidiviului călărit de vechil. Bernat a strigat, a dat să se salte în picioare, dar, înainte de a izbuti, unul dintre călăreți s-a năpustit cu bidiviul asupra lui și l-a trântit iar jos. A încercat din nou, de câteva ori, dar de fiecare dată cu aceeași izbândă: cei doi călăreți s-au jucat cu el, urmărindu-l, trântindu-l la pământ, hohotind. La urmă, gâfâind și plin de vânătaie, a rămas la pământ, la picioarele trăpașilor, care își mușcau neîntrerupt căpestrele. Când vechilul s-a mistuit în zare, Bernat s-a uitat la vârtejul de praf ridicat de călăreți, apoi și-a îndreptat privirile spre cei doi boi, ce pășteau spicele pe care atâta le călcașeră în picioare.

Din acea zi, Bernat se îngrijea în neștire de vite și de treburile câmpului, cu mintea doar la fiu-său. Noaptea hălăduia printre

acareturi, amintindu-și de șoaptele copilului, care vorbeau de viață și viitor, de trosnetul leagănului de lemn când Arnau se mișca, de plânsetul ascuțit cu care băiețelul cerea să sugă. Pe pereții casei, în cotloane, căuta aroma nevinovăției copilărești. Unde își făcea somnul acum? Aici era leagănul lui, pe care îl întocmise cu propriile mâini. Când izbutea să pună geană peste geană, îl deștepta tăcerea. Atunci se chircea pe salteaua din paie și asculta ore în șir, în loc de orice alți tovarăși, mugetele vitelor de jos.

Bernat mergea regulat la castelul lui Llorenç de Bellera ca să coacă pâinea pe care acum n-o mai aducea Francesca, încuiată la porunca doñei Caterina și a capricioasei poftă de mâncare a fiului ei. Așa cum îi povestise tatăl lui, când merseseră laolaltă acolo, castelul nu fusese la început decât un turn de strajă durat pe un mic promontoriu. Strămoșii lui Llorenç de Bellera profitaseră de golul de putere ivit după ce răposase contele Ramon Borrell și îl întăriseră, punându-i la trudă pe țărani catalani de pe domeniile lor tot mai întinse. În jurul turnului mare, fuseseră zidite în dezordine și fără nicio armonie un cuptor, o forjă, grajduri noi și mai mari, hambare, cuhnii și alte acareturi.

Castelul lui Llorenç de Bellera era la mai mult de o leghe depărtare de *masía* familiei Estanyol. La primele drumuri, n-a putut afla nicio veste despre băiat. Pe oricine întreba, răspunsul era mereu același: soția și fiul lui erau în apartamentul doñei Caterina. Singura deosebire era că, răspunzându-i, unii râdeau cinic, iar alții lăsau capul în țărână, de parcă n-ar fi vrut să-l aibă în față pe tatăl micuțului. Bernat a înghițit asemenea lămuriri mai bine de o lună, până când într-o zi, după ce luase de la copt două pâini din făină de bob, a dat nas în nas cu un ucenic sfrijit de la fierărie, pe care îl întreba uneori despre băiețel.

— Ce știi de Arnau al meu? l-a iscodit.

Nici țipenie nu era de față. Băiatul a încercat să-l ocolească, de parcă nu l-ar fi auzit, dar Bernat l-a apucat de braț.

— Te-am întrebat ce știi de Arnau al meu.

— Muierea și fiul tău... a început să murmure acela cu privirea în pământ.

— Știu unde sunt, l-a oprit Bernat. Eu te întreb dacă Arnau al meu e bine.

Flăcăiașul, tot cu privirea plecată, și-a jucat picioarele în nisipul de pe jos. Bernat l-a scuturat.

— E bine?

Ucenicul n-a ridicat ochii, iar Bernat a devenit năprasnic.

— Nu! a strigat băiatul. Bernat s-a oprit și l-a înfruntat. Nu, a repetat.

Ochii lui Bernat erau întrebători.

— Ce-i cu copilul?

— Nu pot. Avem poruncă să nu-ți zicem.

Vocea băiatului s-a întrerupt.

Bernat l-a scuturat iar din răsputeri și a tunat, fără să-i pese că putea atrage luarea-aminte a străjii.

— Ce-i cu fiul meu? Ce-i cu el? Răspunde-mi!

— Nu pot. Nu putem.

— Asta te va face să-ți schimbi părerea? l-a întrebat, întinzându-i o pâine.

Ochii ucenicului s-au holbat. Mut, a smucit pâinea din mâinile lui Bernat și a mușcat din ea de parcă n-ar fi pus nimic în gură de zile întregi. Bernat l-a tras departe de priviri.

— Ce-i cu Arnau al meu? l-a iscodit iar, îngrijorat.

Flăcăiașul l-a privit cu gura plină și i-a făcut semn să-l urmeze. Au mers tăcuți, una cu pereții, până la forjă. Au intrat, apoi au ieșit pe ușa din dos. Flăcăiașul a deschis ușa unei ghimirlii lipite de fierărie, unde se păstrau fiare și unelte, și a intrat urmat de Bernat. De cum au ajuns, flăcăul s-a pus pe jos și s-a năpustit asupra pâinii. Bernat a privit prin chilie. Dogoarea era înăbușitoare. N-a deslușit nimic care să-i dea de înțeles de ce îl dusesse băiatul acolo: în acel loc nu erau decât unelte și fiare vechi.

Bernat l-a întrebat pe flăcău din priviri. Mestecând cu poftă, băiatul i-a răspuns arătându-i un ungher, îndemnându-l să se ducă acolo.

Pe niște lemne, părăsit și nemâncat, într-o coșarcă mare și grosolană din alfă, băiatul lui își aștepta moartea. Cămașa albă de în era murdară și zdrențăroasă. Bernat nu și-a putut înăbuși strigătul pornit din inimă. Un strigăt surd, un suspin abia omenesc. L-a luat pe Arnau și l-a strâns la piept. Copilul abia dacă a răspuns, foarte slab, dar a făcut-o.

— Seniorul a dat poruncă să stea aici, l-a auzit Bernat pe ucenic. La început nevastă-ta venea de mai multe ori pe zi și-i dădea să sugă din plin. Cu lacrimi în ochi, Bernat strângea la piept trupșorul copilașului, vrând parcă să-i insuflă viață. Întâi a venit vechilul, a urmat flăcăușul; muierea ta s-a luptat și a strigat. Eu l-am zărit, din fierărie. A arătat scobitura dintre stinghiile de lemn ce alcătuiau peretele. Dar vechilul e foarte puternic. Când a terminat, a venit seniorul, cu niscai soldați. Muierea ta zăcea în

țărănă și seniorul și-a răs de ea. Apoi au răs cu toții. Începând de atunci, de câte ori venea nevastă-ta să-și alăpteze copilul, soldații o așteptau la ușă. Ea nu le putea ține piept. De câteva zile abia de mai vine. Soldații, oricare dintre ei, o prind de cum iese din odăile doinei Caterina. Nici nu mai ajunge aici. Uneori seniorul îi vede, dar nu face decât să râdă.

Fără să mai stea pe gânduri, Bernat și-a ridicat cămașa și a pitit sub ea trupșorul fiului; apoi, ca să nu se vadă, și-a acoperit cămașa cu pâinea ce-i mai rămăsese. Micuțul nici măcar nu s-a mișcat. Ucenicul s-a ridicat fulgerător, dar Bernat se apropia de ușă.

— Seniorul a oprit așa ceva. N-ai voie!

— Dă-mi pace, băietel!

Flăcăul a încercat să i-o ia înainte. Bernat a fost mai iute. Ținând într-o mână pâinea și pe micuțul Arnau, a luat cu cealaltă un drug de fier rezemată de perete și a făcut o mișcare deznădăjduită. Drugul l-a izbit pe flăcăuș în cap, chiar când dădea să iasă din ghimirlie. S-a prăvălit și n-a mai spus nici cărc. Bernat nici măcar nu l-a privit. A ieșit, închizând ușa după el.

Nu i-a venit greu să plece de la castelul lui Llorenç de Bellera. Nimeni nu și-ar fi putut închipui că Bernat ascundea sub pâine trupul chinuit al fiului său. Doar când a ieșit pe poarta castelului s-a gândit la Francesca și la soldați. Revoltat, i-a cerut socoteală în minte că nu încercase să ia legătura cu el, să-i atragă luarea-aminte despre primejdia în care era fiul lor, să nu se bătuse pentru Arnau. Bernat a strâns trupșorul fiului și s-a gândit la maica lui, pângărită de soldați, pe când Arnau își aștepta moartea pe butucii soioși.

Cât avea să dureze până îl găseau pe flăcăul în care dăduse? Era mort? Închisese ușa odăiței? Făcând cale întoarsă, pe Bernat îl luau cu asalt întrebările. Da, o închisese. Își amintea vag că o făcuse.

De cum a trecut de primul cot al drumeagului șerpuit ce cobora de la castel, iar acesta s-a pierdut pentru o clipă din vedere, Bernat și-a dezvelit fiul; ochii lui stinși păreau pierduți. Era mai ușor ca pâinea! Brațele și piciorușele lui. I s-a întors stomacul pe dos, i-a urcat un nod în gât. L-au podidit lacrimile. Știa că aveau să-i ia urma, să pună câinii pe el, dar... La ce să fugă dacă băiețașul nu supraviețuia? Bernat s-a depărtat de drumeag și s-a pitit printre tufe. A îngenucheat, a pus pâinea jos, l-a luat pe

Arnau în mâini și l-a ridicat în dreptul ochilor. Copilul nu s-a clintit, capul îi atârna într-o parte. „Arnau!” a șoptit Bernat. L-a scuturat blând de câteva ori. Ochișorii lui s-au mișcat, l-au privit. Cu fața plină de lacrimi, Bernat și-a dat seama că băiețașul n-avea nici măcar putere să plângă. L-a întins pe un braț de-al lui. A luat niscai fărâmituri de pâine, le-a muiat în salivă și le-a dus la gura micuțului. Arnau n-a răspuns, dar Bernat l-a momit, până a izbutit să i le bage în guriță. A adăstat. „Înghite, fiule” l-a implorat. Buzele lui Bernat au tremurat când gura lui Arnau a părut să miște abia simțit. A luat alte fărâme și a repetat temător mișcărilor. Arnau a înghițit de încă șapte ori.

— Ieșim noi din belea, i-a zis. Îți făgăduiesc.

Bernat a făcut cale întoarsă pe drumeag. Totul era liniștit. Neîndoios, încă nu-l aflaseră pe flăcău; altfel, ar fi auzit zarvă. O clipă, s-a gândit la Llorenç de Bellera; crâncen, mârșav, neîndurător. Ce încântare pentru el să vâneze un Estanyol!

— Ieșim noi din belea, Arnau, a repetat, luând-o la fugă spre *masia*.

A făcut tot drumul neprivind deloc înapoi. Nici măcar când a ajuns nu și-a îngăduit o clipă de răgaz: l-a pus pe Arnau în leagăn, a luat un sac și l-a umplut cu grâu măcinat și legume uscate, un burduf cu apă și altul cu lapte, carne sărată, un blid, o lingură și veșminte, ceva firfirici pe care îi dosise, un cuțit de vânătoare și arbaleta. „Ce mândru mai era tata de arbaleta lui!” și-a amintit, cântărind-o în mână. „Am luptat alături de contele Ramon Borrell când alde Estanyol erau slobozi”, îi repeta ori de câte ori îl învăța s-o folosească. Slobozi! Bernat și-a legat băiatul la piept și a luat tot. Avea să fie întotdeauna șerb, doar dacă nu...

— Pentru moment vom fi fugari, i s-a destăinuit băiatului, înainte de a lua drumul pădurii. Nimeni nu știe codrii ăștia mai bine ca aceia din neamul Estanyol, l-a ncredințat odată ajunși printre copaci. Am vânat mereu pe aceste domenii, așa să știi. A mers prin frunziș până la un torent, a intrat în pârâu și, cu el până la genunchi, a luat-o în sus pe firul apei. Arnau închisese ochii și moțăia, dar Bernat i-a dat înainte: Căinii seniorului nu-s isteți, sunt prea chinuți. O să ajungem sus, unde codrul se îndesește și-i greu de mers călare. Seniorii vânează doar călare, n-ajung nicicând acolo. Iar soldații, la ce bun să vâneze? Ne iau nouă bucatele, și le e destul. O să ne ascundem, Arnau. Nimeni n-are să ne afle, mă leg.

Bernat a mângâiat căpșorul fiului său, urcând înainte pe firul

apei.

Pe la jumătatea după-amiezii, a făcut popas. Codrul era atât de stufos, că arborii ocupaseră și malurile torentului, și acopereau tot cerul. S-a așezat pe un bolovan, privindu-și picioarele, albe și zbârcite din pricina apei. Doar atunci a simțit durerea, dar nici că i-a păsat. A lăsat jos boccelele și l-a desfășat pe Arnau. Fiișorul a deschis ochii. A amestecat lapte cu apă, a adăugat grâu măcinat, a mestecat totul și a dus blidul la buzele micuțului. Arnau a respins totul cu o strâmbătură. Bernat a muiat un deget în torent, l-a băgat în mâncare și s-a silit iar. După câteva încercări, Arnau a răspuns, lăsându-și tatăl să-l hrănească cu degetul; apoi a închis ochii și a ațipit. Bernat n-a gustat decât ceva carne sărată. I-ar fi plăcut să se odihnească, dar mai era mult până atunci.

Grota familiei Estanyol, așa îi spunea tătâne-său. Au ajuns acolo când nici nu se întunecase bine, după ce mai făcuseră un popas ca să mănânce Arnau. În grotă se intra printr-o bortă săpată în stâncă, pe care Bernat, tatăl și bunicul lui o astupau pe dinăuntru cu trunchiuri de copac, ca să doarmă feriți de vreme rea și de jivine, când ieșeau la vânătoare.

A aprins focul la gura peșterii și a intrat cu o torță în mână, să vadă de nu cumva le-o ocupase cine știe ce dihanie; apoi l-a pus pe Arnau într-un culcuș întocmit din sac și crengi uscate și i-a dat iar să mănânce. Micuțul a primit hrana și a adormit adânc, ca și Bernat, care n-a putut nici măcar să-și mântuie carnea sărată. Acolo aveau să fie la adăpost de senior, a chibzuit înainte de a închide ochii și a-și potrivii suflarea cu a fiului.

Llorenç de Bellera a sărit cât colo odată cu oamenii lui când meșterul fierar și-a găsit ucenicul mort într-o baltă de sânge. Dispariția lui Arnau chiar când tatăl lui fusese zărit la castel l-a învinovățit nesmintit pe Bernat. Seniorul de Navarcles, care adăsta călare chiar la intrarea în *masía* familiei Estanyol, a zâmbit când oamenii lui i-au zis că înăuntru era mare harababură și că, după cât se părea, Bernat fugise luându-și fiul.

— După moartea tatălui tău, ai ales neatârnamea, a bombănit, dar acum totul are să fie al meu. Căutați-l! le-a strigat oamenilor. S-a întors către vechil. Fă inventarul avutului, uneltelor și vitelor de pe proprietate, și ai grijă să nu lipsească nicio livră de grâu. Apoi caută-l pe Bernat.

După câteva zile, vechilul s-a înfățișat seniorului, în turnul de onoare al castelului.



— Am căutat prin celelalte gospodării, în codri și pe câmpii. Nici urmă de Estanyol. Și-o fi luat tălpășița spre vreo cetate, poate la Manresa ori...

Llorenç de Bellera i-a tăiat vorba, dând din mână.

— Cade el în ghearele noastre! Anunță-i pe ceilalți seniori și pe oamenii noștri din alte cetăți. Spune-le că un șerb a fugit de pe domeniile mele și trebuie prins. Atunci și-au făcut apariția Francesca și doña Caterina, cu Jaume, fiul ei, în brațele primeia. Llorenç de Bellera s-a uitat la ea și a schimbat mișcarea; nu mai avea nevoie de doică. Doamnă, i-a cerut socoteală soției, nu pricep cum de îngădui ca o stricată să-mi alăpteze fiul. Doña Caterina s-a arătat surprinsă. Oare chiar nu știi că doica Domniei Tale e târfa tuturor oștenilor?

Doña Caterina și-a smuls fiul din mâinile Francescăi.

Când ea a aflat că Bernat fugise cu Arnau, s-a întrebat ce s-o fi ales de fiu-său. Ogoarele și avutul familiei Estanyol erau de-acum ale seniorului de Bellera. N-avea la cine să se ducă și estimp soldații se tot înfruptau din ea. Un codru de pâine uscată, o legumă putredă, uneori câte-un os de ros: ăsta era prețul trupului ei.

Niciunul dintre țărani catalani care veneau la castel cu nemiluita n-a catadicsit nici măcar să-i arunce o privire. Francesca a dat să se apropie de unul, dar au gonit-o. N-a îndrăznit să se întoarcă acasă la ai ei, mama ar fi renegat-o pe față, în fața cuptorului de pâine, așa că s-a văzut silită să rămână lângă castel, ca o cerșetoare din droaia de cerșetori care se apropiau de ziduri, căutând prin gunoaie. Nu părea să poată avea altă soartă decât cea de a trece de la unul la altul dintre soldații rămași acolo, de-ar fi ales-o într-o zi, în schimbul unor resturi de mâncare.

A sosit septembrie. Bernat își vedea fiul zâmbind și umblând de-a bușilea în jurul peșterii și prin împrejurimi. Dar proviziile erau tot mai mici, și iarna tot mai aproape. Venise clipa plecării.

## Capitolul 4

Cetatea se întindea la picioarele lui.

— Privește, Arnau, i-a înfățișat Bernat copilului, care picotea liniștit, aciuat la pieptul lui, acolo-i Barcelona. Acolo vom fi slobozi.

De când fugise cu Arnau, Bernat chibzuisese fără preget la acea cetate, marea nădejde a tuturor șerbilor. Îi auzise vorbind despre ea când trudeau pe ogoarele seniorului, reparau zidurile castelului ori făceau tot ce avea nevoie seniorul de Bellera. Prevăzători neîncetat, să nu-i audă cumva vechilul ori oștenii, șaptele lor îi treziseră la început lui Bernat doar simpla curiozitate. El era fericit cu ogoarele lui și niciodată nu și-ar fi părăsit tatăl. Dar, după ce-și pierduse pământul, când noaptea își privea fiul adormit, spusele lor prinseseră viață, răsunând în peștera familiei.

„Dacă reușești să trăiești acolo un an și-o zi fără ca potera să pună mâna pe tine, își amintea că auzise, primești o carte cum că ești de-acolo, și devii slobod.” Toți șerbii tăcuseră. Bernat se uitase la ei: unii țineau ochii închiși și buzele strânse, alții dădeau din cap în semn că nu, ceilalți zâmbeau, uitându-se la cer.

— Nu trebuie decât să locuiești în acea cetate? spărsese tăcerea un băiat dintre cei care se uitase la cer, visând neșovăielnic să-și rupă lanțurile ce-l legau de pământ. De ce-ți poți dobândi neatârănarea la Barcelona?

Cel mai vârstnic îi răspunsese măsurat:

— Da, nu mai e nevoie de nimic. Doar să locuiești acolo estimp. Cu ochii strălucitori, băiatul îl îndemnase să urmeze. Barcelona e putred de avută. Ani la rând, de la Jaime Cuceritorul<sup>4</sup> până la Pedro cel Mare<sup>5</sup>, regii au cerut bani cetății pentru războaiele ori curțile lor. În toți acești ani, locuitorii Barcelonei au dat parale, dar pe privilegiile alese, până când însuși Pedro cel Mare, care se războia cu Sicilia, le-a rânduit într-un cod. Bătrânul a stat în cumpănă:

---

<sup>4</sup> Jaime Cuceritorul (1208–1276), rege al Coroanei Aragonului, fiul lui Pedro I de Aragon și al Mariei de Montpellier. își începe domnia în 1227. Cucerește Mallorca, Menorca, Ibiza și Valencia în 1238. (n.tr.)

<sup>5</sup> Pedro III cel Mare (1240–1285), rege al Coroanei de Aragon (1276–1285), fiul lui Jaime I, care îl numește moștenitor în 1262. Prin căsătoria cu Constanza, fiica regelui Siciliei, devine moștenitor al tronului din acest regat. În timpul domniei sale s-au pus bazele constituționalismul medieval în Catalonia. (n.tr.)

*Recognoverunt proceres*<sup>6</sup>, cred că se cheamă. În el se zice că ne putem dobândi slobozia. Barcelona are nevoie de truditoni, de lucrători slobozi.

A doua zi, băiatul n-a venit la ceasul cerut de senior. Și nici a treia zi. Tatăl lui, în schimb, a trudit mai departe în tăcere. După trei luni, l-au adus înapoi în lanțuri, pășind în fața gârbaciului; dar toți au crezut că-i deslușeau în ochi un licăr de mândrie.

Din înaltul munților Collserola, de pe bătrâna via romană care unea Ampurias cu Tarragona, Bernat a privit neatârnat și marea! N-o mai văzuse nicicând, nici nu și-o închipuise, marea era o imensitate ce părea să nu se mai mântuie. Știa că dincolo de marea aceea erau ținuturi catalane, așa ziceau neguțătorii, dar întâlnea prima oară ceva căruia nu-i putea întrezări sfârșitul. „În spatele aceluia munte. După ce trec râul.” Întotdeauna putea arăta un loc ori barem un punct străinului care-i puneă vreo întrebare. A scrutat zarea care se unea cu apele. Câteva clipe, a ținut cu privirea depărtarea, mângâind creștetul lui Arnau și părul rebel care îi crescuse în pădure.

Apoi și-a îndreptat privirea spre locul unde marea se făcea una cu pământul. Cinci nave se zăreau la țärm, lângă ostrovul Maians. Până în acea zi, Bernat văzuse doar ambarcațiuni desenate. La dreapta lui, se întindea Montjuïc, muntele care lingea marea; la picioarele lui, ogoare și câmpii, apoi Barcelona. Din inima cetății, unde creștea *mons*<sup>7</sup> Taber, micul promontoriu, sute de clădiri se răsfireau în jur; unele scunde, înghițite de cele megieșe, altele maiestuoase: palate, biserici, mănăstiri. Bernat se întreba câți oameni or fi locuind oare acolo. Fiindcă Barcelona se isprăvea dintr-odată. Era ca un stup apărat de ziduri, cu excepția părții dinspre mare, iar dincolo de ziduri erau doar ogoare.

— Cum să ne găsească între patruzeci de mii de oameni? a șoptit, privind-l pe Arnau. Tu ești slobod, fiule.

Acolo se puteau ascunde. Avea să-și caute sora. Dar Bernat știa că mai întâi trebuia să treacă pragul. Și dacă seniorul de Bellera îi răspândise descrierea? Alunița... Chibzuse la toate în cele trei nopți de când ieșise din pădure. S-a așezat în țărână și a pus mâna pe iepurele de câmp pe care îl vânase cu arbaleta. I-a tăiat capul, lăsându-i sângele să-i curgă șuvoi în palmă, unde ținea o

---

<sup>6</sup> Drept local acordat Barcelonei de Pedro III de Aragon (1283), o compilație de drept consuetudinar. (n.tr.)

<sup>7</sup> În lb. cat., „deal, munte” (n.tr.)

grămăjoară de nisip. A amestecat nisipul cu sângele și, când amestecul a început să se usuce, și l-a întins pe ochiul drept. Apoi a băgat iepurele în sac.

Când pasta s-a uscat și nu mai putea ține ochiul deschis, a început să coboare spre arcada Sfânta Anna, locul cel mai nordic al zidului de apus. Oamenii stăteau la coadă în drum, ca să intre în cetate. Bernat s-a așezat în urma lor, târându-și discret picioarele și mângâindu-și neîncetat copilul, care se deșteptase. Un țăran desculț și gheboșat sub un sac uriaș cu napi a întors capul la el. Bernat a zâmbit.

— Lepră! a strigat țăranul, lăsând să-i cadă sacul în țărână și făcând un salt, cât mai departe de drum.

Bernat a deslușit că toată coada, care se întindea până în poartă, se mistuia către marginile drumului, unii de-o parte, alții de cealaltă; fugeau de el, împetriștând poteca de intrare în cetate cu boccele și merinde, cărucioare și catârci. Iar orbii care cereau îndeobște de pomană lângă arcada Sfânta Anna alergau urlând printre ei.

Arnau a început să plângă, iar Bernat a văzut că soldații își scoteau spadele din teci și închideau porțile.

— Du-te la leprozerie! i-a strigat cineva de departe.

— Nu-i lepră! s-a împotrivit Bernat. Mi-a intrat o creangă în ochi. Uitați-vă! Bernat a ridicat mâinile și le-a mișcat. Uitați-vă! a repetat, arătându-și tot trupul, viguros, nevătămat și fără pată, rană ori semn. Uitați-vă! Nu-s decât un țăran, dar am nevoie de un medic care să-mi tămăduiască ochiul; de nu, n-am să mai pot lucra.

Unul dintre soldați s-a apropiat de el. Ofițerul a trebuit să-l împingă dindărăt. A stat în loc la câțiva pași de Bernat și l-a privit.

— Întoarce-te, i-a poruncit, sucindu-și degetul.

Bernat i-a dat ascultare. Soldatul s-a întors la ofițer, făcând cu capul semn că nu. Din poartă, i-a arătat cu spada buclucurile de la picioare.

— Și copilul?

Bernat s-a aplecat să-l ia pe Arnau. L-a dezbrăcat cu partea dreaptă a trupului lipită de piept și l-a înfățișat culcat, de parcă îl oferea, ținându-l de cap; cu degetele, a acoperit alunița.

Privind spre poartă, soldatul a făcut iar semn că nu.

— Acoperă-ți rana, țărane, a poruncit; de nu, n-ai să faci nici măcar un pas în cetate.

Oamenii s-au întors pe potecă. Porțile de la Sfânta Anna s-au

deschis iar și țăranul cu napii și-a luat sacul, fără să se uite la Bernat.

El a trecut de arcadă, acoperindu-și ochiul drept cu o cămășuță a lui Arnau. Soldații l-au urmărit cu privirea, dar cum să nu fi atras luarea-aminte având jumătate de față acoperită cu cămașa? A lăsat în urmă biserica Sfânta Anna pe stânga și a mers în urma oamenilor care intrau în cetate. A cotit a dreapta și a ajuns în piața Sfânta Anna. Mergea cu capul în pământ. Țăranii s-au risipit prin cetate; picioarele desculțe, opincile și sandalele lor s-au mistuit rând pe rând, iar Bernat s-a trezit cu ochii pe niște picioare acoperite cu ciorapi din mătase purpurie ca focul, care se ițeau din niște pantofi verzi de pânză fină, fără pingele, ajustați pe picior, cu vârful ascuțit, atât de ascuțit că ieșea din el un lăntug de aur care înconjură glezna.

Fără să stea pe gânduri, a ridicat ochii, deslușind un bărbat cu pălărie. Purta un costum negru, împodobit cu fire de aur și argint, o cingătoare brodată tot cu aur, și curelușe cu perle și nestemate. Bărbatul s-a întors la tânăr, dar a privit dincolo de el, ca și cum acesta nici n-ar fi existat.

Bernat a stat în cumpănă, a lăsat iar ochii în țărână și a oftat ușurat văzând că nu-i dăduse nici cea mai mică atenție. A mers pe uliță până la catedrală, care încă se mai dura, și a ridicat domol privirile. Nu se uita nimeni la el. O bună bucată de vreme, a privit cum trudeau ciocănarii la se<sup>8</sup>: sfărâmau piatra, umblau pe schelele înalte din jurul ei, ridicau blocuri uriașe de piatră cu scripeții. Dar Arnau i-a atras luarea-aminte, izbucnind în plâns.

— Om bun, l-a iscodit pe un salahor care trecea pe lângă el, cum pot să dau de mahalaua olarilor?

Sora lui, Guiamona, era măritată cu unul dintre ei.

— Mergi înainte pe ulița asta, i-a răspuns bărbatul în graba mare, și ai să ajungi într-o piață, Sant Jaume. Acolo ai să vezi o fântână; dă colțul la dreapta și du-te la zidul cel nou, la arcada care dă în Boquería<sup>9</sup>. Nu ieși pe Raval. Mergi pe lângă zid, spre

---

<sup>1</sup> În lb. cat., „catedrală”. Cele mai vechi urme ale Catedralei sau „Seu”, consacrată Sfintei Eulălia, patroana cetății, au fost descoperite în subsolul din strada Comptes și datează din secolul IX. Construcția actualului edificiu, ridicat pe maidanul unei vechi catedrale romanice, a început sub domnia lui Jaime II (sfârșitul sec. XIII) și a durat până în 1450. (n.tr.)

<sup>9</sup> Piață din centrul Barcelonei.

mare, până la următoarea arcadă, din Trentaclaus. Acolo e mahalaua olarilor.

Bernat s-a dat de ceasul morții să țină minte toate acele nume, dar când să-l întrebe din nou bărbatul se făcuse nevăzut.

— Mergem înainte pe ulița asta până în piața Sant Jaume, i-a repetat lui Arnau. De asta îmi aduc aminte. Și, odată ajunși în piață, o luăm la dreapta, și de asta ne amintim, așa-i, băiete?

Arnau se oprea din plâns ori de câte ori auzea vocea tatălui său.

— Și acum? a cuvântat cu glas tare. Era într-o altă piață, Sant Miquel. Bărbatul vorbise de o singură piață, dar nu putem să ne fi amăgit. Bernat a dat să întrebe vreo doi bărbați. Dar niciunul n-a stat în loc. Toți sunt grăbiți, i-a spus Bernat băiatului, tocmai când a zărit un bărbat oprit în fața intrării... un castel? Țăla nu pare să fie grăbit; poate că...

— Om bun, a îngăimat de la spate, atingându-i aceleia *chilaba*<sup>10</sup> neagră.

Chiar și Arnau, strâns lipit de pieptul lui, a tresărit când bărbatul s-a întors, atât de tare s-a speriat Bernat.

Bătrânul evreu a clătinat ostenit din cap. Asta izbuteau propovăduielile avântate ale preoților creștini.

— Spune, a zis.

Bernat nu-și putea lua ochii de pe emblema stacojie cu galben care acoperea pieptul bătrânului. Apoi s-a uitat la ceea ce-i păruse un castel apărat de ziduri. Toți cei care intrau și ieșeau de acolo erau evrei! Toți purtau acel semn. Era, oare, voie să li te adresezi?

— Voiai ceva? a stăruit bătrânul.

— Cum se ajunge în mahalaua olarilor?

— Mergi drept înainte pe ulița asta, i-a arătat bătrânul cu mâna, și ai să ajungi la arcada care dă în Boqueria. Mergi pe lângă zid până la mare și la următoarea poartă e mahalaua pe care o cauți.

La urma urmelor, preoții nu pretindeau decât că nu se putea preacurvi cu ei; de aceea îi și silește Biserica să poarte emblema, pentru ca nimeni să nu poată spune că nu știa că erau evrei. Popii vorbeau mereu cu ardoare despre ei, dar moșul acela...

— Îți mulțumesc, om bun, a răspuns Bernat, schițând un surâs.

— Eu îți mulțumesc ție, i-a răspuns bătrânul, dar pe viitor ai

---

<sup>10</sup> Numele spaniol al unui strai cu glugă, folosit de mauri. (n.tr.)

grijă să nu fii zărit vorbind cu unul dintre noi, și cu atât mai mult nu ne zâmbi. Moșul a strâns din buze, strâmbându-se mohorât.

În arcada care dădea în Boquería, Bernat a întâlnit o ceată mare de femei, care târguiau carne: măruntaie și carne de șap. Câteva clipe, le-a privit cum cercetau marfa și se gâlceveau cu vânzătorii. „Asta-i carnea care îl supără cu asupra de măsură pe seniorul nostru”, i-a atras luarea-aminte copilului. Apoi a râs cu gândul la Llorenç de Bellera. De câte ori nu-l văzuse încercând să bage spaima în păstorii și crescătorii de vite care aprovizionau cu carne Barcelona, cetatea contelui! Dar nu cuteza decât să-i sperie cu caii și oștenii lui; cei care duceau vitele la Barcelona, unde ele nu puteau intra decât vii, aveau drept de pășune în tot principatul.

Bernat a dat ocol întregii piețe și a coborât spre Trentaclaus. Ulițele erau mai late și, pe măsură ce se apropia de arcadă, a observat că în fața caselor erau puse la uscat duzini de vase de lut: talgere, blide, oale, ulcele, dar și cărămizi.

— Caut casa lui Grau Puig, i-a dezvăluit unuia dintre soldații care păzeau arcada.

Cei din neamul Puig fuseseră megieși cu cei din neamul Estanyol. Bernat și-l amintea pe Grau, al patrulea dintre opt frați hămesiți, care n-aveau pe ogoarele lor sărmame destulă hrană pentru toți. Mama lui îi ținea pe toți la mare preț, fiindcă mama Puig o ajutase să-i nască pe el și pe sora lui. Grau era cel mai isteț și harnic dintre toți opt; de aceea, când Josep Puig izbutise ca o rudă de-a lui să-i primească un fiu ca ucenic de olar la Barcelona, tocmai el fusese ales, deși avea doar zece ani.

Dar dacă Josep Puig nici măcar nu-și putea hrăni familia, cu și mai mare greutate avea să poată plăti cele două măsuri de grâu alb și cele zece *sueldos* pe care îi cerea rubedenia ca să-l țină pe Grau vreme de cinci ani, cât dura ucenicia. La toate acelea se mai adăugau și cei doi *sueldos* pe care îi ceruse Llorenç de Bellera ca să lase slobod un șerb, și paralele pentru veșmintele pe care avea să le poarte în primii doi ani; în înțelegerea de ucenicie, meșterul făgăduia să-l îmbrace doar în ultimii trei.

Așa că tata Puig se dusesese la *masía* familiei Estanyol întovărășit doar de fiul său, Grau, ceva mai mare decât Bernat și sora lui. Bolândul de Estanyol îl ascultase pe Josep Puig cu luare-aminte: dacă îi dădea toți banii aceia drept zestre pentru Guiamona și dinainte lui Grau, fiul lui avea să se însoare cu ea la optsprezece ani, când avea să fie calfă de olar. Estanyol cel beteag la minte se

uitase la Grau; de câteva ori, când familia băiatului nu putuse să se descurce, se dusesse să-i ajute la muncile câmpului. Nici când nu le ceruse nimic, dar mereu venise acasă cu niscaiva legume ori grâu. Avea încredere în el. Și bolândul de Estanyol consimțise.

După cinci ani în care trudise din greu ca ucenic, Grau fusese înălțat calfă. Rămăsese la porunca meșterului, care, mulțumit de priceperea lui, începuse să-i plătească o simbrie. La optsprezece ani, se ținuse de făgăduială și se însurase cu Guiamona.

— Fiule, îi dezvăluise tatăl lui Bernat, am hotărât să-i dau încă o zestre Guiamonei. Suntem doar noi doi și avem cele mai bune, mai întinse și mai mănoase ogoare din ținut. Poate că ei au nevoie de acești gologani.

— Tată, îl oprise Bernat, de ce îmi dai lămuriri?

— Fiindcă soru-tii i-am mai dat o zestre, și tu ai să mă moștenești. Paralele astea sunt ale tale.

— Fă cum ți se pare nimerit.

Patru ani mai târziu, când împlinise douăzeci și doi, Grau se înfățișase la proba ce avea loc în fața celor patru mai-mari ai breslei. Făcuse primele lucrări: o ulcea, două talgere și un blid, sub privirile atente ale acelor bărbați, care îl declaraseră meșter, ceea ce îi îngăduia să-și deschidă atelierul lui la Barcelona, și, ca atare, să poarte pecetea de meșter, ce trebuia pusă, pentru a o lua înaintea posibilelor plângeri, pe toate piesele de lut care ieșeau din atelierul lui. Onorându-și numele de familie<sup>11</sup>, Grau a ales imaginea unui munte.

Grau și Guiamona, care căzuse grea, se mutaseră într-o căsuță cu un singur cat din mahalaua olarilor, aflată din porunca regelui la granița de apus a Barcelonei, între zidul ridicat de regele Jaime I<sup>12</sup> și vechiul hotar fortificat al cetății. Ca să cumpere casa, folosiseră zestrea Guiamonei, de care nu se atinseseră, făcându-și visuri în așteptarea acelei zile.

Atelierul și locuința împărțeau locul cu cuptorul și iatacul. Grau ajunsese meșter chiar când avântul negoțului catalan schimba meșteșugul olarilor, silindu-i să învețe altul, fapt cu care, o droaie dintre ei, ancorați în datini, nu se învoiau.

— O să facem urcioare și chiupuri, hotărâse Grau; numai urcioare și chiupuri. Guiamona își îndreptase privirile spre operele

---

<sup>11</sup> În lb. cat., *puig* – „(vârf de) munte”. (n.tr.)

<sup>12</sup> Jaime I Cuceritorul (1208–1276), rege al Coroanei Aragonului (1213–1276), fiul lui Pedro II al Aragonului și al Mariei de Montpellier.



măiestre ale soțului. Știu o sumedenie de neguțători care, i-a dat înainte, cerșesc chiupuri ca să vândă ulei, miere ori vin, și meșteri olari care îi gonesc fără să stea la gânduri, fiindcă au cuptoarele pline ochi cu lespezi de gresie împodobite, pentru case noi, talgere multicolore pentru cine știe ce nobil, și bocaluri pentru spițeri.

Guiamona își trecuse degetele peste acele opere minunate. Ce netede erau la pipăit! Când Grau i le dăruise, înflăcărat, după ce trecuse de încercări, ea își închipuise că avea să fie mereu înconjurată de vase ca acelea. Chiar și căpeteniile breslei îi făcuseră urări. Cu cele patru lucrări, Grau arătase tuturor meșterilor câte știa din acel meșteșug: ulceaua, cele două talgere și blidul, împodobite cu linii în zigzag, frunze de palmier, rozete și flori de crin, împreunau pe albul cositorului aplicat dinainte toate culorile: arama verde a Barcelonei, nelipsită în lucrările oricărui meșter din cetate, purpura ori vinețiul manganului, tuciuriul fierului, albastrul cobaltului ori galbenul antimoniului. Fiecare linie și fiecare desen erau de altă culoare. Guiamona abia de se îndurase să aștepte, de teamă să nu le zgârie. La sfârșit, Grau pusese pe ele un strat transparent de lac din plumb vitrificat, prin care era cu neputință să se treacă. Cu buricele degetelor, Guiamona le pipăise iar netezimea. Și acum n-avea să-i dea decât chiupurile.

Grâu se apropiase de soția lui.

— Nu te necăji, o liniștise; pentru tine, am să mai fac asemenea oale.

Și nimerise la țanc. Umpluse uscătoria umilului său atelier cu urcioare și chiupuri, iar neguțătorii aflaseră pe loc că în atelierul lui Grau Puig puteau găsi de îndată tot ce voiau. Niciunul nu mai trebuia să umble cu sărut mâna pe la meșterii fuduli.

De aceea și era atât de diferită de prima casă-atelier locuința în fața căreia au adăstat Bernat și Arnau, care se trezise și-și cerea hrana. Bernat a deslușit cu ochiul stâng o casă mare, cu trei caturi. La catul de jos, deschis spre uliță, era atelierul, iar la cele două caturi de sus locuiau meșterul cu familia. De-o parte a casei, erau un pomel și o grădină, iar de cealaltă, felurite acareturi care dădeau spre cuptor și o curte mare, unde se grămădeau sub dogoarea soarelui o mare nesfârșită de ulcele și chiupuri de toate soiurile, mărimile și culorile. În spate se întindea, după cum cereau legiuirile cetății, un loc menit descărcării și înmagazinării argilei și altor materiale. Tot acolo se păstrau cenușa și alte rămășițe de la copt, pe care olarii n-aveau voie să le arunce pe

ulițele din cetate.

Din uliță se putea zări că în atelier trudeau de zor zece bărbați. După cum se înfățișau, niciunul nu era Grau. Bernat a văzut că lângă ușa de intrare, alături de un car cu boi plin de chiupuri noi, își luau rămas-bun doi bărbați. Unul a urcat în car și a plecat. Celălalt era bine îmbrăcat și, înainte să intre în atelier, l-a zărit pe Bernat.

— Așteptați! Bărbatul a privit cum se apropia Bernat. Îl caut pe Grau Puig, l-a lămurit.

Bărbatul l-a cercetat de sus până jos.

— Dacă ești în căutare de-o slujbă, n-avem nevoie de nimeni. Meșterul nu-și poate pierde vremea, i-a răspuns, răstit, și nici eu, a adăugat, dând să-i întorcă spatele.

— Sunt rudă cu meșterul.

Bărbatul s-a oprit ca fulgerat, apoi s-a întors năprasnic.

— Oare meșterul nu ți-a plătit destul? La ce mai stăruie? a bombănit printre dinți, înghiontindu-l pe Bernat. Arnau a scâncit. Ți-am dat de știre că, de mai vii pe-aici, o să ne plângem. Grau Puig e bărbat însemnat, știi asta?

Bernat se dădea înapoi pe măsură ce omul îl împingea, neînțelegând despre ce-i vorbea.

— Ascultați-mă, s-a apărât, eu...

Arnau behăia.

— N-ai priceput? a strigat pentru a nu știi câta oară bărbatul, acoperind scâncetul lui Arnau.

— Bernat! Bernat!

Bernat și bărbatul s-au întors la o femeie care, cu trupul pe jumătate aplecat pe fereastră, își flutura brațele.

— Guiamona! a strigat Bernat, salutând-o la rândul lui.

Femeia s-a făcut nevăzută; Bernat s-a întors la bărbatul cu ochi mijiiți.

— Doamna Guiamona te cunoaște? l-a iscodit acesta.

— E sora mea, a răspuns Bernat sec, și să știi că mie nimeni nu mi-a plătit niciodată nimic.

— Îmi pare rău, s-a dezvinovățit bărbatul, acum speriat. Vorbeam despre frații meșterului: mai întâi unul, apoi altul, și altul, și altul.

Când și-a zărit sora răsărind din casă, Bernat l-a lăsat cu vorba pe buze și s-a dus în goana mare s-o îmbrățișeze.

— Și Grau? și-a întrebat Bernat sora, odată așezați, după ce-și

curățase sângele de pe ochi, îl dăduse pe Arnau roabei arape care se îngrijea de copiii Guiamonei și văzuse cum fiul lui hăpăia dintr-un blid cu terci cu lapte. Mi-ar plăcea să-l îmbrățișez.

Guiamona nu s-a prea arătat încântată.

— S-a întâmplat ceva? s-a mirat Bernat.

— Grau s-a schimbat mult. E bărbat cu dare de mână și însemnat. Sora lui arată spre numeroasele cufere de lângă pereți, dulapul și mobila cum altele Bernat nu mai văzuse, în care erau cărți și vase de lut, spre covoarele ce făceau podeaua mai făloasă, micile tapiserii de pe pereți, perdelele atârinate la ferestre și la tavane. Aproape că nu se mai ocupă nici de atelier, nici de socoteli; asta face Jaume, prima calfă, cu care te-ai întâlnit în uliță. Grau face neguțatorie: nave, vin, ulei. Acum e una dintre căpeteniile breslei, ca atare, după *usatges*<sup>13</sup>, bărbat de vază și cavaler, și e pe cale să fie numit în Sfatul Celor o Sută din cetate. Guiamona și-a plimbat privirea prin încăpere. Nu mai e același, Bernat.

— Și tu te-ai schimbat mult, i-a curmat vorba Bernat. Guiamona și-a admirat înfățișarea de matroană și a încuviințat, surâzând. Jaume ăla, a urmat Bernat, mi-a pomenit de rudele lui Grau. Despre ce vorbea?

Guiamona a făcut semn cu capul că nu, înainte de a răspunde.

— Păi, știe că, de cum au auzit că fratele lor e cu dare de mână, cu toții, frați, veri și nepoți, au început să dea pe la atelier. Toți fug de pe pământurile lor și vin să ceară sprijinul lui Grau. Guiamona a citit pe fața fratelui ei. Și tu deopotrivă? Bernat a încuviințat. Dar tu aveai niște ogoare de toată frumusețea!

Guiamona nu și-a putut ține lacrimile auzind povestea lui Bernat. Când el i-a pomenit și de flăcăușul din fierărie, s-a ridicat și a îngenuncheat lângă scaunul fratelui ei.

— Să nu spui nimănui nimic din toate astea, i-a dat povață. Apoi l-a ascultat mai departe, cu capul sprijinit de piciorul lui. Nu-ți face griji, a suspinat când Bernat și-a isprăvit povestea, o să te ajutăm.

— Surioară, a întrebat-o Bernat, mângâind-o pe creștetul capului, cum să mă ajutați, când Grau nu și-a ajutat nici propriii frați?

— Fiindcă fratele meu e altfel! a strigat Guiamona, făcându-l pe

---

<sup>13</sup> Numele catalan al codului care consemna obiceiuri și drepturi consuetudinare. (n.tr.)

Grau să dea un pas înapoi.

Bărbatul ei venise acasă după ce se lăsase noaptea. Micul și costelivul Grau, tot numai snagă, a urcat scara, bodogănind sudalmă după sudalmă. Guiamona îl aștepta, așa că l-a auzit când a sosit. Jaume îi dăduse în vileag lui Grau cele pățite: „Cumnatul doarme în șopron, laolaltă cu ucenicii, iar băiatul cu fiii Domniei Voastre”.

Grau s-a repezit la nevastă-sa, de cum a zărit-o.

— Cum de-ai îndrăznit? i-a strigat după primele lămuriri. E un șerb fugar! Știi ce-am păți de ne-ar găsi cu un fugar în casă? Năpasta mea! Nenorocirea mea!

Cu un cap mai înaltă ca el, Guiamona l-a ascultat fără să-l oprească, lăsându-l să se sucească și să dea din mâini în jurul ei.

— Ești beteagă la minte! Mi-am trimis propriii frați peste mare, în lume! Le-am dat zestre femeilor din familia mea, ca să se mărite cu străini, totul pentru ca nimeni să nu ne poată învinovați de nimic, și acum vii tu și... De ce-aș trebui să mă port altfel cu fratele tău?

— Fiindcă el e altfel! i-a strigat Guiamona, spre uimirea lui.

Grau a șovăit.

— Ce? Ce vrei să zici?

— Știi foarte bine. Nu cred că trebuie să-ți mai aduc aminte.

Grau a lăsat privirea în podea.

— Tocmai azi, a șoptit, am vorbit cu unul dintre cei cinci sfetnici ai cetății, pentru ca, drept căpetenie a breslei, să fiu ales membru în Sfatul Celor O Sută. Se pare că am reușit să-i atrag de partea mea pe trei dintre cei cinci sfetnici, și nu-mi mai rămân decât un jude și un *veguer*<sup>14</sup>. Îți închipui ce-ar zice despre mine de-ar afla că am ajutat un șerb fugar?

Guiamona i-a vorbit soțului ei cu blândețe.

— Lui îi datorăm totul.

— Sunt doar meșter, Guiamona. Chiabur, dar meșter. Nobilii mă disprețuiesc, iar neguțătorii mă dușmănesc, oricât s-ar asocia cu mine. Dacă ar ști că am dat adăpost unui fugar... Știi ce-ar spune nobilii cu domenii?

— Lui îi datorăm totul, a repetat Guiamona.

— Bine, atunci să-i dăm bani și să se ducă.

— Are nevoie să fie slobod. Un an și o zi.

Grau s-a agitat iar prin odaie. Apoi și-a acoperit fața cu mâinile.

---

<sup>14</sup> În lb. cat., „consilier”. (n.tr.)

— Nu putem, a zis printre degete. Nu putem, Guiamona, a repetat privind-o. Îți închipui?

— Îți închipui! Îți închipui! l-a oprit ea, ridicând iar glasul. Îți închipui ce s-ar întâmpla dacă l-am goni de aici, l-ar umfla oamenii lui Llorenç de Bellera ori proprii tăi vrăjmași, și ar afla că-i datorezi totul lui, un șerb fugar care s-a învoit să primesc o zestre ce nu mi se cuvenea?

— Mă ameninți?

— Nu, Grau, nu. Dar stă scris. Totul e scris. De nu vrei s-o faci drept mulțumire, fă-o pentru tine. E mai bine să-l ai sub ochi. Bernat n-are să plece din Barcelona, vrea să nu atârne de nimeni. Dacă nu-l primești, un fugar și un copil, cu câte o aluniță lângă ochiul drept, ca mine, o să umble hoinari prin Barcelona, la cheremul vrăjmașilor tăi, de care te temi atât!

Grâu Puig și-a țintuit nevasta cu privirea. Voia să-i răspundă, dar n-a făcut decât o mișcare cu mâna. A ieșit din odaie și Guiamona l-a auzit urcând scara spre iatac.

## Capitolul 5

— Fiul tău va rămâne în casa mare; doña Guiamona se va îngriji de el. Când are să împlinească vârsta de cuviință, va merge la atelier, ca ucenic.

Bernat n-a mai ascultat ce-i spunea Jaume. Calfa venise la sculatul găinilor în odaie. Robii și ucenicii săriseră din culcușuri de parcă li se arătase Necuratul, și ieșiseră izbindu-se unul de altul. Bernat l-a ascultat și a crezut că Arnau va fi bine îngrijit și va ajunge ucenic, apoi bărbat slobod și cu meșteșug.

— Ai înțeles? l-a întrebat calfa. În fața tăcerii lui Bernat, Jaume a tras o sudalmă: Țărani blestemați!

Bernat a dat să-i răspundă năprasnic, dar zâmbetul de pe chipul lui Jaume l-a împiedicat.

— Încearcă numai, l-a provocat. Fă-o, și soră-ta nu va mai avea de ce să se lege. Am să-ți repet ce-i mai însemnat, țărane: vei trudi din zori până-n noapte, ca toți ceilalți, pentru culcuș, de-ale gurii, straie și pentru ca doña Guiamona să-i poarte de grijă fiului tău. N-ai voie să intri în casă; sub niciun temei n-o poți face. N-ai voie să intri nici în atelier, decât după acel un an și o zi de care ai nevoie ca să fii slobod, și ori de câte ori un străin are să intre în atelier ai să te ascunzi. Nu trebuie să vorbești nimănui despre starea ta, nici măcar celor de aici, deși cu alunița ta... Jaume a făcut semn din cap că nu. Așa s-a înțeles meșterul cu doña Guiamona. Ți se pare bine?

— Când am să-mi pot vedea fiul? a întrebat Bernat.

— Asta nu mă privește pe mine.

Bernat a închis ochii. Când văzuse Barcelona întâia oară, îi făgăduise lui Arnau că aveau să fie slobози. Că fiul lui nu urma să mai aibă stăpân.

— Ce trebuie să fac? a întrebat în cele din urmă.

Să care lemne. Să tot care trunchiuri, sute de trunchiuri, mii de trunchiuri, câte trebuiau ca să duduie cuptoarele. Să aibă grijă ca ele să ardă fără răgaz. Să care argilă și să curețe lutul, praful de argilă și cenușa din hornuri. La nesfârșit, asudând, cărând cenușa și praful îndărătul casei. Iar când se întorcea, plin de praf și cenușă, atelierul era din nou slinos, și trebuia s-o ia de la capăt. Să ducă oalele sub dogoarea soarelui, ajutat de alți robi, sub ochii atenți ai lui Jaume, care veghea neîncetat asupra atelierului,

plimbându-se printre ei, strigând, plesnindu-i pe ucenicii tineri și lovindu-i din greu pe robi, pe spinarea căroră nu stătea în cumpănă să folosească gârbaciul, atunci când ceva nu-i era pe plac.

Odată, o oală mare le scăpase din mâini pe când o cărau la soare și se dusesse de-a dura în țărână, iar Jaume îi pedepsise pe vinovați cu lovituri de gârbaci. Oala nici măcar nu se spărsese, dar calfa, urlând ca un posedat de Necuratul, îi biciuise fără milă pe cei trei robi care o strămutau laolaltă cu Bernat; chiar ridicase gârbaciul și la Bernat.

— Cutează și te căsăpesc, îl amenințase fratele Guiamonei, stând neclintit în fața lui.

Jaume stătuse în cumpănă; îndată după aceea, se roșise la față și plesnise din bici către ceilalți, care avuseseră mare grijă să stea departe de el. Jaume fugise cât îl țineau picioarele după ei. Văzând că se depărta, Bernat răsuflase ușurat.

Dar Bernat a trudit mai departe din greu, fără îndemnul cuiva. Băga în gură ce-i puneau în față. I-ar fi plăcut să-i vorbească grăsanului care îi servea despre câinii lui, care fuseseră mai bine hrăniți, dar văzând că ucenicii și robii se aruncau nesățioși asupra blidelor, a preferat să tacă. Își făcea somnul în odaia comună, într-un culcuș din paie, sub care își păstra puținul avut și paralele pe care le putuse pune la adăpost. Totuși, înfruntarea cu Jaume părea să-i fi adus respectul robilor și ucenicilor, ca și al celorlalte calfe, așa că Bernat se odihnea liniștit, în ciuda puricilor, duhorii de sudoare și sforăielilor.

Totul îl îndura pentru cele două prilejuri pe săptămână când roaba arapă i-l aducea jos pe Arnau, de obicei adormit, atunci când Guiamona nu mai avea nevoie de ea. Bernat îl lua în brațe și-i simțea aroma de straie curate și săpun pentru copii. Apoi, îngrijindu-se să nu-l trezească, îi dădea hăinuțele la o parte ca să-i vadă piciorușele, brațele și burtica bine pusă la cale. Creștea și se întrema. Bernat îi punea hăinuțele la loc și i-l înapoia Habibei, tânăra arăpoaică, cerându-i din priviri încă puțin răgaz. Uneori încerca să-l mângâie, dar mâinile lui aspre zgâriau pielea copilului, iar Habiba i-l înșfăca fără să șovăie. Cu trecerea zilelor, a ajuns pe tăcute la o înțelegere cu arăpoaica (ea nu-i vorbea nicicând), și Bernat mângâia obrăjorii îmbujorați ai micuțului cu dosul degetelor; atingerea pielii lui îl făcea să tremure. Când, în cele din urmă, fata îi făcea semn să-i înapoieze copilul, Bernat îl săruta întâi pe frunte, apoi i-l dădea.

După luni de zile, Jaume și-a dat seama că Bernat putea lucra cu mai mult folos în atelier. Amândoi învățaseră să se respecte unul pe celălalt.

— Cu robii n-avem ce face, i-a dat de înțeles calfa lui Grau Puig; trudesce doar de frica gârbaciului, nu se îngrijesc de nimic. Dar cumnatul Domniei Voastre...

— Să nu mai spui că-i cumnatul meu! i-a tăiat vorba Grau încă o dată, dar aceea era formula pe care Jaume se dădea în vânt să și-o îngăduie cu meșterul.

— Țăranul, s-a îndreptat calfa, simulând stinghereala, țăranul e altcum; ia seama chiar și la îndatoririle cele mai puțin însemnate. Curăță cuptoarele cu o grijă pe care nicicând mai înainte...

— Și ce mă sfătuiești? i-a curmat vorba Grau încă o dată, neridicându-și privirile din înscrisurile pe care le cerceta.

— Păi, să-l pun la treburi mai însemnate, și cu cât de ieftin ne vine...

Auzindu-i vorbele, Grau a ridicat privirea la calfă.

— Să nu greșești, i-a spus. Nu ne-o fi costat cât un rob, nici n-o fi având înțelegere de ucenicie, nici n-o fi trebuind să-l plătim ca pe-o calfă, dar e cel mai scump lucrător al meu.

— Eu spuneam că...

— Știu ce spuneai. Grau și-a întors înscrisurile. Fă ce crezi că-i mai potrivit, dar ține minte: țăranul să nu uite nicicând care-i e locul în atelier la noi. Dacă pățim așa ceva, te dau afară de aici și n-ai să fii nicicând meșter. M-ai înțeles?

Jaume s-a învoit, dar din ziua aceea Bernat le-a ajutat direct pe calfe; a luat-o chiar înaintea a doi ucenici, care nu puteau să mânuiască matrițele mari și grele din argilă refractară, singurele care îndurau temperaturi potrivite pentru coptul faianței ori lutului. Cu ele făceau niște chiupuri mari și pântecoase, cu gura mică, gâtul foarte scurt, fundul drept și mic, unde încăpeau chiar și două sute optzeci de litri<sup>15</sup>, folosite la strămutarea vinului. Până atunci, Jaume trebuise să folosească pentru ridicarea lor barem două calfe; cu Bernat, era de ajuns doar una pentru tot: pregătirea matriței, coacerea, întinderea pe chiup a straturilor de oxid de cositor și oxid de plumb ca fondant, și băgarea chiupului în al doilea cuptor, la o temperatură ceva mai mică, pentru ca plumbul și cositorul să se topească și să se amestece, oferind chiupului un

---

<sup>15</sup> Pentru o mai ușoară înțelegere, s-au folosit unități de măsură din sistemul metric zecimal, care firește că nu existau în epocă. (*n. ed. sp.*)



strai impermeabil și alb, sticlos.

Jaume a urmărit cu băgare de seamă roadele hotărârii pe care o luase, până când s-a simțit mulțumit: roadele trudei din atelier sporiseră din plin, iar Bernat era la fel de grijuliu cu tot ce făcea. „Chiar mai mult decât unele calfe!” s-a văzut silit să recunoască odată, când s-a apropiat de Bernat și de calfa căreia îi venise rândul să pună pecetea meșterului acolo unde se sfârșea gâtul unui chiup nou.

Jaume încerca să-i citească gândurile ascunse în ochii de țăran ai lui Bernat. Dar în ei nu părea să fie nici ură, nici pică. Se întreba de ce ajunsese țăranul tocmai la ei. Nu era ca alte rude ale meșterului venite la atelier: toți se supuseseră doar pentru câțiva firfirici. Dar Bernat... Cum își mai mângâia fiul când i-l lua arăpoaica! Își dorea să nu atârne de nimeni și trudea pentru slobozia lui din greu, mai mult ca oricine.

Înțelegerea dintre cei doi bărbați a dat și alte roade pe lângă sporul muncii. Odată, când Jaume s-a apropiat de el tot ca să pună pecetea meșterului, Bernat a mijit ochii și s-a uitat la fundul chiupului.

„N-ai să fii niciodată meșter!” îl amenințase Grau. Acele vorbe roiau în mintea lui Jaume ori de câte ori se gândea să fie mai prietenos cu Bernat.

Jaume s-a prefăcut fulgerător că-l apucă tusea. A plecat de lângă chiup, nepunându-i pecetea, și a privit ce-i arătase țăranul: o fisură mică, din pricina căreia oala avea să crape la copt. S-a înfuriat pe calfă, dar și pe Bernat.

A trecut acel un an și o zi de care aveau nevoie Bernat și fiul său ca să fie slobozi. Cât despre cumnatul său, Grau Puig obținuse mult râvnitul loc în Sfatul Celor o Sută. Dar nu observase nicio schimbare la țăran. Altul ar fi cerut cartea de cetățean și s-ar fi aruncat pe ulițele Barcelonei în căutare de distracții și femei, dar Bernat nici vorbă. Ce era, oare, cu acel țăran?

Bernat trăia cu amintirea nesmintită a flăcăușului din fierărie. Nu se simțea vinovat; nenorocitul se pusese în drumul fiului său. Dar dacă murise... Putea obține slobozia de la seniorul său, dar chiar și după un an și o zi n-avea să scape de osânda pentru omucidere. Guiamona îl sfătuisese să nu spună nimănui, și așa făcuse. Nu putea cuteza; poate că Llorenç de Bellera poruncise să fie prins nu doar ca fugar, ci și ca ucigaș. Ce pătea Arnau dacă pe el îl popreau? Omuciderea se osânda cu moartea.

Fiul lui creștea puternic și sănătos. Încă nu vorbea, deși mergea

în patru labe și găngurea de-i sălta inima lui Bernat. Măcar că Jaume nu-i vorbea, locul nou pe care îl avea în atelier – pe care Grau, preocupat de treburile și cinurile lui, nu-l cunoștea – îi făcuse pe ceilalți să simtă pentru el tot mai mult respect, dacă se putea, iar arăpoaica îi aducea copilul mai des, treaz de cele mai multe ori, cu încuviințarea tacită a Guiamonei, și ea tot mai ocupată datorită noului cin al soțului.

Bernat nu trebuia să se arate prin Barcelona, fiindcă putea prăpădi tot viitorul fiului său.

Partea a doua  
**Șerbii nobilimii**

## Capitolul 6

*Crăciunul anului 1329  
Barcelona*

Arnau împlinise opt ani și era un băiețel potolit și isteț. Părul castaniu, lung și buclat, îi cădea pe umeri, încadrând un obraz atrăgător, pe care străluceau doi ochi mari, limpezi, de culoarea mierii.

Casa lui Grau Puig era împodobită pentru sărbătorirea Crăciunului. Băiatul care la zece ani putuse părăsi pământurile tatălui datorită unui vecin generos izbândise la Barcelona, iar acum aștepta alături de soție sosirea oaspeților.

— Vin să mă cinstească, i s-a fâlit Guiamonei. Unde s-a mai aflat ca nobili și neguțători să vină în casa unui meșter?

Ea s-a mărginit să-l asculte.

— Chiar regele mă sprijină. Te-ai dumirit? Chiar regele! Regele Alfonso<sup>16</sup>!

În acea zi atelierul era închis, iar Bernat și Arnau, îndurând frigul pe podea, priveau din curtea plină ochi cu chiupuri cum robii, calfele și ucenicii intrau și ieșeau fără preget din casă. În cei opt ani care se scurseseră, Bernat nu mai pusese piciorul în casa lui Puig, dar nici că-i păsa, s-a socotit, ciufulind părul lui Arnau: era cu fiul lui, îl îmbrățișa, ce-i mai trebuia? Băiatul mânca și dormea în casa Guiamonei și chiar lua lecții de la preceptorul fiilor lui Grau: deprinsese să citească, să scrie și să socotească odată cu verii lui. Dar știa că Bernat îi era tată, deoarece Guiamona nu-l lăsase să uite. Cât despre Grau, el își trata nepotul cu desăvârșită nepăsare.

Arnau se purta cuviincios în casă; Bernat se ruga mereu de el să fie la locul lui. Când băiatul intra râzând în atelier, chipul lui Bernat se lumina. Robii și calfele, chiar și Jaume, se uitau cum

---

<sup>16</sup> Alfonso IV cel Bun [III al Cataloniei] (1299–1336), rege al Aragonului și Sardiniei (1327–1336). Al doilea fiu al lui Jaime II și al Blancăi de Anjou, a ajuns rege după ce frate-său, Jaime a renunțat la tron în 1319. În 1314, s-a căsătorit cu Teresa de Entenza și a obținut comitatul Urgel, iar în 1327, cu Leonor de Castilia. A condus cucerirea Sardiniei (1323–1324). Între 1329 și 1336 s-a războit cu Genova, de la care a cucerit fortăreața Sassari, loc-cheie pentru stăpânirea Sardiniei. (n.tr.)

alerga cu zâmbetul pe buze în curte, și se punea jos, așteptând ca Bernat să-și dovedească treaba, apoi se repezea la el și-l îmbrățișa din răspuțeri. După aceea se așeza iar, hăt-departe de vânzoleala lor, își privea tatăl și zâmbea tuturor celor care i se adresau. În câte o noapte, la închiderea atelierului, când Habiba îl lăsa să iasă, tatăl și fiul sporovăiau și râdeau.

Treburile se schimbaseră încă de pe când Jaume mai juca rolul cerut de amenințarea neîntreruptă a stăpânului. Pe Grau nu-l preocupau câștigurile aduse de truda lor și cu atât mai puțin alte treburi legate de el. Dar nici nu se putea lipsi de atelier, fiindcă doar mulțumită lui ajunsese la cinul de căpetenie a breslei din Barcelona și membru în Sfatul Celor o Sută. Cu toate acestea, odată depășite primele demersuri, Grau Puig intrase adânc în politica și finanțele înalte, fapt nu prea încălzit pentru un bărbat de vază din Barcelona.

De la începutul domniei sale, în 1291, Jaime II<sup>17</sup> poftise să se impună în fața seniorilor catalani, fapt pentru care căutase să obțină sprijinul cetăților slobode și al locuitorilor lor, începând cu Barcelona. Sicilia aparținea Coroanei încă din vremea lui Pedro cel Mare; de aceea, când papa îi dăduse dreptul de a cuceri Cerdaña, Barcelona și locuitorii ei i-au dat bani.

Alăturarea la Coroană a celor două insule mediteraneene aducea foloase tuturor părților, era cheazășia grânelor cu care se va aproviziona Catalonia, a dominației catalane în Mediterana Occidentală și, odată cu ea, a controlului exercitat pe rutele maritime ale negoțului; iar Coroana își păstra folosirea minelor de argint și a salinelor din insulă.

Grâu Puig nu trăise acele evenimente. Norocul lui venise odată cu moartea lui Jaime II și încoronarea lui Alfonso III. În anul 1329, corsicanii se răzvrătiseră în cetatea Sassari. Și tot atunci, temându-se de puterea neguțătorească a Cataloniei, genovezii declaraseră război, atacând navele sub pavilionul principatului.

---

<sup>17</sup> Jaime II cel Drept (1267–1327), rege al Aragonului (1291–1327), Siciliei (1286–1296) și Sardiniei (1324–1327). Fiul lui Pedro III cel Mare și al Constanței de Suevia. La moartea tatălui său a fost proclamat rege al Siciliei (1286), în vreme ce domeniile peninsulare i-au revenit fratelui său Alfonso III. La moartea acestuia, a moștenit Coroana Aragonului și a semnat cu Sancho IV de Castilia Tratatul de la Monteagudo (1291), prin care stabilea relații cordiale cu Castilia. A respectat instituțiile catalane și i-a sprijinit pe negustorii catalani. (n.tr.)

Nici regele, nici neguțătorii n-au stat nicio clipă în cumpănă: campania de înăbușire a răscoalei din Cerdaña, ca și războiul cu Genova trebuiau susținute de burghezia din Barcelona. Zis și făcut, îmboldiți cu precădere de un bărbat de vază din cetate: Grau Puig, care a contribuit generos la cheltuielile de război și, prin vorbiri inflăcărâte, i-a convins și pe cei mai reținuți să nu stea deoparte. Chiar regele i-a mulțumit pe față pentru sprijin.

Grau se ducea a nu știu câta oară la fereastră ca să-și vadă oaspeții sosind, iar Bernat își lua rămas-bun de la fiul său, sărutându-l pe obraz.

— E foarte frig, Arnau. Mai bine du-te în casă. Băiatul a dat să se plângă. Azi o să aveți o cină bună, nu-i așa?

— Cocos, *turrón*<sup>18</sup> și corăbioare, i-a răspuns băiatul în grabă.

Bernat l-a bătut iubitor peste coapse.

— Fugi în casă! Mai vorbim noi.

Arnau a sosit la vremea cinei; el și cei doi copii mai mici ai lui Grau, Guiamon, chiar de vârsta lui, și Margarida, cu un an și jumătate mai mare, gustau câte ceva la cuhnie; cei doi fii mai mari, Josep și Genís erau sus, cu părinții.

Sosirea oaspeților l-a făcut pe Grau și mai nervos.

— Mă ocup eu de tot, își prevenise soața, care pregătea petrecerea; tu să te ocupi doar de femei.

— Cum adică, te ocupi tu? dăduse să-i țină piept Guiamona; dar Grau dădea deja porunci bucătăresei Estranya, roaba mulatră, grasă și neobrăzată, care asculta spusele stăpânului, trăgând cu coada ochiului la stăpână.

„Cum ai vrea să răspund? s-a întrebat Guiamona. Doar nu vorbești cu aprodul de la breaslă, nici la Sfatul Celor o Sută. Nu mă crezi în stare să mă ocup de oaspeții tăi, nu-i așa? Nu-s la înălțimea lor, asta-i?”

Pe ascuns de bărbat, Guiamona a pus la punct slugile și s-a străduit ca pregătirea Crăciunului să fie o izbândă, dar în ziua petrecerii, cu Grau care se ocupa de toate, inclusiv de pelerinele fastuoase ale oaspeților, a trebuit să se tragă în planul doi pe care soțul i-l conferise, mărghinindu-se să suradă femeilor, care o priveau peste umăr. Estimp, Grau părea un general de oaste în

---

<sup>18</sup> Desert asemănător cu nugaua, din migdale, alune, fisticuri prăjite și amestecate cu miere și zahăr, la care se adaugă ouă, cocos, marțipan și alte ingrediente. În Spania, este desertul tradițional de Crăciun. (n.tr.)

dărdora bătăliei; sporovăia cu unii și cu alții, dar le și arăta robilor ce aveau de făcut și de cine trebuiau să se îngrijească; totuși, oricâte semne le făcea, slugile erau tot mai tulburate. La sfârșit, toți robii – fără Estranya, care pregătea cina la cuhnie – au ales să asculte de Grau prin casă, atenți la poruncile lui nestăvilite.

Nevegheați de nimeni (fiindcă Estranya și ajutoarele ei, cu spatele la aceștia, dădeau zor printre oale și sobe), Margarida, Guiamon și Arnau au făcut un amestec din cocoș, corăbioare și *turrón*, și au ciugulit când una, când alta, glumind neostoit. La un moment dat, Margarida a luat o ulcea cu vin neîndoit cu apă și a tras o dușcă zdravănă. S-a îmbujorat pe loc, obrajii i s-au făcut stacojii, dar fata a trecut peste încercare și n-a dat afară vinul. Apoi și-a îndemnat fratele și vărul să facă așijderea. Arnau și Guiamon au băut, încercând să-și țină firea aidoma Margaridei, dar până la urmă au început să tușească și să caute pe pipăite apa de pe masă, cu ochii în lacrimi. Toți trei au început să râdă doar fiindcă se uitau unul la celălalt: de ulceaua cu vin, de fundul Estranyei.

— Afară cu voi! a strigat roaba după ce le înghițise o vreme glumele.

Cei trei copii au luat-o la goană din cuhnie, strigând și râzând.

— Ssst! i-a luat la rost un rob, aproape de scară. Stăpânul nu vrea să aibă copii pe-aici.

— Dar... a început să spună Margarida.

— Niciun „dar”, a stăruit robul.

Chiar atunci, Habiba a coborât să mai ia vin. Stăpânul o privise cu mânie în ochi, fiindcă, vrând să se servească, un musafir dăduse doar de câțiva stropi.

— Ai grijă de copii, i-a poruncit Habiba robului de pe scară și a trecut mai departe. Vin! i-a strigat Estranyei, înainte de a intra în cuhnie.

Grau, temându-se ca arăpoaica să nu aducă vin din cel obișnuit în locul celui ce trebuia servit, a ieșit în goană după ea.

Copiii nu râdeau. La picioarele scării, priveau toată babilonia la care acum lua parte și Grau.

— Ce căutați aici? i-a întrebat, văzându-i lângă rob. Și tu? Ce te-ai poticnit aici? Du-te și spune-i Habibei să aducă vin din chiupurile cele vechi. Ține minte, că de n-ai grijă te jupoi de viu. Copii, la culcare.

Robul a zburat la cuhnie. Copiii s-au uitat unul la altul zâmbind, cu ochii sclipind din pricina vinului. Când Grau a luat-o

la goană în susul scării, au pufnit în răs. La culcare? Margarida s-a uitat la ușa larg deschisă, a strâns din buze și a ridicat din sprâncene.

— Și copiii? a întrebat Habiba când l-a zărit pe rob.

— Adu vin de la chiupurile cele vechi, a început să-i spună acela.

— Și copiii?

— Cele vechi. De la cele vechi.

— Și copiii? a stăruit Habiba.

— La culcare. Stăpânul i-a trimis la culcare. Sunt cu el. De la chiupurile vechi, da, că altfel ne jupoaie.

Era Crăciun, și Barcelona avea să fie pustie până la liturghia de la miezul nopții, când lumea sacrifica un cocoș. Luna se oglindea în mare, de parcă ulița pe care păseau mergea până în zare. Cei trei au privit brazda argintie de pe apă.

— Azi nu-i nici țipenie pe plajă, a șoptit Margarida.

— Nimeni nu se duce pe malul mării de Crăciun, a ripostat Guiamon.

Amândoi s-au întors la Arnau, care a făcut cu capul semn că nu.

— Nimeni n-are să-și dea seama, a stăruit Margarida. Ne ducem și ne întoarcem la iuțeală. E doar la câțiva pași.

— Lașule, l-a provocat Guiamon.

Au alergat până la Framenors, mănăstirea franciscană ce se înălța în capătul de răsărit al zidului ce apăra cetatea, chiar lângă mare. De cum au ajuns, au privit plaja, care se întindea până la mănăstirea Santa Clara, în capătul de apus al Barcelonei.

— Ia te uită! a exclamat Guiamon. Flota cetății!

— N-am mai văzut plaja așa, a spus și Margarida.

Arnau, cu ochii cât cepele, încuviința, dând din cap.

De la Framenors la Santa Clara, plaja era plină ochi cu ambarcațiuni de toate soiurile. Nicio clădire nu știrbea cu prezența ei bucuria acelei priveliști magnifice. Trecuse aproape un veac de când regele Jaime Cuceritorul oprise ridicarea de clădiri pe plaja Barcelonei, le povestise Grau fiilor lui când, laolaltă cu preceptorul, îl însoțiseră în port, ca să vadă cum se încărcau și se descărcau navele al căror proprietar era în parte și el. Plaja trebuia să fie pustie, pentru ca năierii să-și poată ancora corăbiile. Dar copiii nu dăduseră nicio atenție lămuririlor lui Grau. Nu era, oare, firesc ca navele să fie pe plajă? Fuseseră mereu acolo. Grau



schimbase o privire cu preceptorul.

— În porturile vrăjmașilor ori concurenților noștri întru negoțuri, îi duminise preceptorul, navele nu ancorează pe plajă.

Cei patru fii ai lui Grau se întorseseră fulgerător spre preceptor. Vrăjmași! Asta da, chiar îi interesa.

— Desigur, se băgase Grau în vorbă, izbutind în sfârșit să le trezească luarea-aminte. Preceptorul zâmbise. Genova, dușmana noastră, are un port natural minunat, la adăpost de mare, mulțumită cărui navele n-au nevoie să ancoreze pe plajă. Veneția, aliata noastră, are o lagună mare unde se intră prin canale înguste; bătaia furtunilor nu-i face niciun rău și navele pot sta fără nicio grijă. Portul din Pisa este legat de mare prin râul Arno, chiar și Marsilia are un port natural, la adăpost de asprimile mării.

— Grecii din Focea foloseau deja portul Marsiliei, adăugase preceptorul.

— Vrăjmașii noștri au porturi mai bune? întrebuse Josep, fiul cel mare. Dar noi îi batem, suntem stăpânii Mediteranei! strigase, repetând vorbele auzite de atâtea ori din gura tatălui. Ceilalți încuviințaseră. Cum de e cu puțință?

Grâu reluase lămurirea preceptorului.

— Fiindcă Barcelona a avut mereu cei mai buni năieri. Dar acum n-avem port și, cu toate acestea...

— Cum adică, n-avem port? sărise Genís cu gura. Și asta? adăugase, arătând spre plajă.

— Asta nu-i port. Un port trebuie să fie un loc ferit, la adăpost de mare, și ce spui tu... Preceptorul dăduse din mână, arătând marea deschisă, care mătura plaja. Ascultați, le arătase, Barcelona a fost mereu o cetate de năieri. Înainte, în urmă cu o droaie de ani, aveam un port, ca toate cetățile de care v-a vorbit tatăl vostru. Pe vremea romanilor, navele se refugiau la adăpostul lui *mons Taber*, cam pe-aici, și arătase spre interiorul cetății, dar uscatul s-a întins în mare, și portul s-a dus. Apoi am avut portul Comtal, ce s-a mistuit și el, și în fine portul lui Jaime I, la adăpostul altui mic refugiu natural, pe care îl numeam Puig de les Falsies. Știți unde-i acum acel Puig de les Falsies?

Cei patru se priviseră unul pe altul, apoi se întorseseră la Grau, care, cu o mișcare vicleană, ca și cum nu voia să afle și preceptorul, le arătase cu degetul țărâna.

— Aici? întrebaseră copiii într-un glas.

— Da, răspunsese preceptorul, stăm deasupra lui. Și el s-a făcut nevăzut, iar Barcelona a rămas fără port; pe atunci eram

deja cei mai buni năieri, iar azi suntem la fel, dar fără port.

— Atunci, sărise Margarida, ce însemnătate mai are portul?

— Asta ți-o poate lămuri mai bine tatăl tău, răspunsese preceptorul, iar Grau se învoise.

— Mare, foarte mare însemnătate, Margarida. Vezi nava aceea? o întrebuse, arătându-i o galeră înconjurată de bărci micuțe. Dacă am avea un port, ea ar putea descărca pe cheiuri, nemaiaivând nevoie de barcașii care preiau mărfurile. În plus, dacă acum s-ar porni să ne bată vreo furtună, nava ar fi în mare primejdie, fiindcă nu plutește și-i foarte aproape de plajă, așa că ar trebui să părăsească Barcelona.

— De ce? stăruise fata.

— Fiindcă aici n-ar putea să scape de băntuirea furtunii, în schimb ar putea să naufragieze. E atât de adevărat, că însăși legea, legiurile cu privire la mare pe țărmul Barcelonei, cer ca pe vijelie navele să se adăpostească în portul Salou ori la Taragona.

— N-avem port, se plânsese Guiamon de parcă i se luase ceva de cea mai mare însemnătate.

— Nu, adevărate Grau, răsând și îmbrățișându-l, dar suntem tot cei mai buni năieri, Guiamon. Suntem stăpânii Mediteranei! Și avem plaja. Acolo ne ancorăm navele când se isprăvește sezonul de navigație, acolo le reparăm și le ridicăm, în fața acelor arcade.

— Putem să urcăm pe galere? îl iscodise Guiamon.

— Nu, îi răspunsese tatăl cu gravitate. Navele sunt sacre, fiule.

Arnau nu ieșea niciodată cu Grau și fiii lui, și cu atât mai puțin cu Guiamona. Rămânea acasă cu Habiba, dar apoi verii lui îi povesteau tot ce văzuseră și auziseră. Și-i lămuriseră totul și despre nave.

Iar acum erau toate aici în noaptea de Crăciun. Toate! Cele mici: feluci, schifuri și gondole; cele mijlocii: luntre, bărci castiliene, corăbii pentru cai, caravele, bărci cu trei vele și o singură covertă, galiote și *barquants*<sup>19</sup>, și chiar unele ambarcațiuni mari: corăbii, navetes, coci medievale și galere pe care, în ciuda mărimii lor, regele le oprise să mai navigheze între octombrie și aprilie.

— Ce spui?! a exclamat iar Guiamon.

Pe șantierul naval, vizavi de Regomir, ardeau niscai focuri în jurul cărora se stătea de strajă. De la Regomir la Framenors navele se înălțau tăcute, sub lumina lunii, strânse ciorchine pe plajă.

---

<sup>19</sup> În lb. cat., „barcașii”. (n.tr.)

— Urmați-mă, năieri! a poruncit Margarida, ridicând brațul drept.

Între furtuni și corsari, abordaje și bătălii, căpitana Margarida și-a dus oamenii de la o navă la alta, sărind de pe un travers pe altul, biruindu-i pe genovezi și pe arapi, recucerind cu urlete Cerdaña pentru regele Alfonso.

— Cine mai e în viață?

Cei trei au împietrit pe o luntre.

Margarida și-a ținut pe jumătate capul la bord. Trei torțe se iviră între corăbii.

— Cine mai e în viață?

— Haideți, a șoptit Guiamon, întins pe luntre, trăgând de rochia surorii.

— Nu putem, a răspuns Margarida; ne-au tăiat calea.

— Nici spre șantierul naval? a întrebat Arnau.

Margarida s-a uitat spre Regomir. Alte două torțe s-au pus în mișcare.

— Nici, a șoptit.

„Navele sunt sacre!” Vorbele lui Grau au răsunat în sufletele copiilor. Guiamon a început să plângă cu sughituri. Margarida l-a făcut să tacă. Un nor a acoperit luna.

— Pe mare, a cuvântat căpitana.

Au sărit peste bord și au intrat în apă. Margarida și Arnau s-au ghemuit, Guiamon s-a întins cât era de lung; toți trei erau atenți la torțele ce se mișcau printre nave. Când torțele s-au apropiat de navele de pe mal, toți trei au dat înapoi. Margarida a privit luna, rugându-se pe mutește să rămână între nori.

Rondul a durat o veșnicie, dar nici țipenie n-a privit marea, și, de-o fi făcut-o cineva, era Crăciunul, și, la urma urmelor, erau trei copii speriați și destul de uzi. Era nespus de frig.

Când s-au întors acasă, Guiamon nici nu mai putea să meargă. Îi clănțăneau dinții, îi tremurau genunchii, avea convulsii. Margarida și Arnau l-au apucat de subsuori, și așa au mers pe drumeagul scurt.

Când au ajuns, oaspeții abia pleaseră. Grau și robii, după ce descoperiseră escapada celor mici, erau gata să plece în căutarea lor.

— Arnau a fost, l-a învinovățit Margarida, pe când Guiamona și roaba arăpoaică îl băgau pe cel mic în apă fierbinte. El ne-a convins să mergem pe plajă. Eu nu voiam.

Fata și-a îndrugat minciunile printre lacrimile ce aveau mare

izbândă cu tatăl ei.

Nici baia fierbinte, nici păturile, nici supa dată în fiert n-au izbutit să-i facă bine lui Guiamon. Febra i-a crescut. Grau a trimis după medicul lui, dar nici îngrijirile aceluia n-au dus la nimic; febra era din ce în ce mai rea, Guiamon a început să tușească, iar răsuflarea i s-a făcut un fluierat văicăreț.

— Nu mai pot face nimic, a recunoscut resemnat medicul Sebastià Font, după a treia noapte.

Albă ca varul, trasă la chip, Guiamona și-a acoperit fața cu mâinile și au podidit-o lacrimile.

— Nu-i cu putință! a strigat Grau. Trebuie să fie o cale.

— Ar putea fi, dar...

Medicul îl știa bine pe Grau și vrăjmășiile lui. Dar clipa cerea măsuri disperate. Trebuiau să-l cheme pe Jafudà Bonsenyor.

Grau a amuțit.

— Cheamă-l, l-a grăbit Guiamona printre sughituri.

„Un jidov!” a replicat în sinea lui Grau. Cine bate un jidov îl bate pe Necuratul, îi spusese în tinerețe. Încă de mic copil, Grau și alți ucenici alergau după jidoavce ca să le spargă urcioarele când mergeau să ia apă de la fântânile publice. Și făcuse tot așa până când, la stăruințele evreimii din Barcelona, regele oprise ocările. Îi ura pe jidovi. Toată viața îi prigonise ori scuipase pe purtătorii emblemei. Erau eretici; îl uciseseră pe Mântuitorul Isus Hristos. Cum să intre unul de-ai lor în casa lui?

— Cheamă-l! a urlat Guiamona.

Țipătul i-a răsunit în toată mahalaua. Bernat și ceilalți l-au auzit, și s-au ghemuit mai bine în culcușuri. În ultimele trei zile Bernat nu izbutise să-i vadă nici pe Arnau, nici pe Habiba, dar Jaume îi aducea vești despre tot ce se petrecea.

Fiul tău e bine, îi adevărase când nimeni nu-i vedea.

Jafudà Bonsenyor a venit de cum l-au chemat. Purta o *chilaba* simplă, neagră, cu emblemă și glugă, și avea barba sură. Grau îl privea de departe, din sufragerie, cum asculta, gârbovit, lămuririle lui Sebastià în fața Guiamonei. „Vindecă-l, jidovule!” l-a implorat din ochi, când privirile li s-au încrucișat. Jafudà Bonsenyor și-a plecat capul către el. Era un erudit care își dedicase toată viața filosofiei și scrierilor sfinte. Din porunca regelui Jaime II, scrisese *Libre de paraules de savis y filòsofs*<sup>20</sup>, dar era și medic, cel mai însemnat medic al comunității evreiești. De cum l-a zărit pe

---

<sup>20</sup> În lb. cat., *Cartea vorbelor spuse de învățați și filosofi*. (n.tr.)

Guiamon, Jafudà Bonsenyor s-a mărginit să facă semn cu capul că nu.

Grau a auzit urletele nevestei. A fugit spre scară. Guiamona a coborât din alcov însoțită de Sebastià. Jafudà venea în urma lor.

— Jidov ce ești! a țipat Grau, scuipându-l.

Guiamon și-a dat sufletul după două zile.

Cum au intrat în casă, toți în doliu, după înmormântarea băiețelului, Grau i-a făcut semn lui Jaume, chemându-l lângă el și Guiamona.

— Poftesc să-l iei chiar acum pe Arnau și ai grijă să nu mai pună nicicând piciorul aici în casă.

Guiamona l-a ascultat în tăcere.

Grau i-a povestit spusele Margaridei: Arnau îi ațâțase. Fiul lui ori o fetiță ca ea n-ar fi putut plănui atare aventură. Pe Guiamona a învinuit-o că le dăduse adăpost fratelui și nepotului. Măcar că în fundul inimii știa că totul nu fusese decât o ispravă cu urmări distrugătoare, moartea fiului cel mic îi tăiasse Guiamonei bravura de a-și înfrunta soțul, iar chipul în care Margarida îl învinovățise pe Arnau o împiedica să stea de vorbă cu băiatul. Era fiul fratelui ei, nu-i voia răul, dar prefera să nu-l mai vadă.

— Leag-o pe arăpoaică de o bârnă din atelier, i-a poruncit Grau calfei, înainte ca Grau să plece în căutarea lui Arnau, și adu toate slugile în jurul ei, chiar și pe băiat.

Grau se socotise în timpul înmormântării: roaba purta toată vina, ar fi trebuit să le poarte de grijă. Apoi, pe când Guiamona plângea, iar preotul își urma rugăciunile, a mijit ochii și s-a întrebat ce osândă să-i dea. Legiuirea nu-l oprea decât s-o omoare ori s-o mutileze, dar nimeni nu-i putea cere socoteală dacă murea în urma osândeii date. Grau nu se înfruntase nicicând cu o vină atât de gravă. A chibzuit la schingiuirile despre care auzise vorbindu-se: să-i ungă trupul cu untură încinsă – oare Estranya avea destulă untură la cuhnie? s-o pună în lanțuri și s-o întemnițeze – prea lesne; s-o bată și să-i pună cătușe la picioare ori s-o biciuiască.

„Ai grijă cum te folosești de el, îi atrăsese luarea-aminte căpitanul uneia dintre navele lui, după ce i-l dăruise, fiindcă dintr-o singură lovitură poți să iei pielea de pe om.” De atunci îl ținuse ascuns: un gârbaci oriental care izbea precis, împletit din piele, gros, dar ușor, lesne de mănuit, care sfârșea în cozi ce aveau toate la capăt bucățele tăioase din fier.

Când preotul a tăcut o clipă, niște băieți au cădelnițat în jurul sicriului. Guiamona a tușit, Grau a răsuflet din adâncul bojocilor.

Arăpoaica aștepta cu mâinile legate de o grindă, atingând pământul cu vârfurile degetelor.

— Nu vreau ca fiul meu să vadă așa ceva, i-a atras luarea-aminte Bernat lui Jaume.

— Nu-i momentul acum, Bernat, l-a povățuit Jaume. Nu ți-o căuta cu lumânarea.

Bernat a făcut cu capul semn că nu.

— Ai lucrat din răspuțeri, Bernat, nu-i face necazuri fiului tău!

Grau, în doliu, a intrat în cercul alcătuit de robi, ucenici și calfe în jurul Habibeii.

— Dezbrac-o! i-a poruncit lui Jaume.

Arăpoaica a dat să ridice picioarele, simțind că-i scoteau cămașa. Trupul ei despuiat, ca tuciul, lucios de sudoare, s-a înfățișat celor siliți să stea acolo, în fața gârbaciului pus jos de Grau. Bernat strângea din răspuțeri umerii lui Arnau, pe care l-a podidit plânsul.

Grau și-a tras brațul în spate și a lovit cu gârbaciul pieptul despuiat; pielea lui a sunat pe spatelul femeii, iar cozile cu bucățele tăioase din fier au dat ocol trupului ei, apoi i s-au înfipt în sâni. Un firicel subțire de sânge s-a ivit pe pielea ei neagră, iar sâni arăpoaiceii s-au făcut carne vie. Durerea i-a intrat în trup. Habiba a ridicat privirea la cer și a urlat. Arnau a început să tremure înfricoșat și a țipat, rugându-l pe Grau să se oprească.

Grau și-a tras iar brațul în spate.

— Trebuia să le fi purtat de grijă copiilor mei!

Plesnetul pielii l-a făcut pe Bernat să-și întoarcă fiul la sine și să-i îndese capul în pânțele. Fata a urlat din nou. Arnau și-a îngropat țipetele în trupul tatălui. Grau a biciuit-o fără preget, până ce spatelul, umerii, sâni, coapsele și picioarele arăpoaiceii au fost doar carne și sânge.

— Spune-i meșterului tău că plec.

Jaume a strâns din buze. O clipă, s-a simțit ispitit să-l îmbrățișeze pe Bernat, dar îi priveau ucenicii.

Bernat l-a privit cum mergea spre casă. Încercase să vorbească cu Guiamona, dar soră-sa nu se învoise ori de câte ori încercase. Arnau nu se mai ridicase de multe zile din culcușul tatălui; stătea cât era ziulica de lungă pe salteaua de paie al lui Bernat, pe care o împărțeau acum, și când tatăl intra să-l vadă îl găsea ținându-

neîncetat cu privirea locul unde încercaseră s-o tămăduiască pe arăpoaică.

O dezlegaseră de cum ieșise Grau din atelier, dar nici măcar nu știuseră de unde s-o apuce. Estranya dăduse fuga din atelier cu ulei și unsori, dar când dăduse de amestecul de carne și sânge, se mărginise să facă semn din cap că nu. Arnau privise totul de la oarece distanță, potolit, cu lacrimi în ochi; Bernat încercase să-l facă să plece, dar băiatul se împotrivi. Habiba murise chiar în noaptea aia. Arăpoaica își anunțase moartea oprindu-se din acel vaiet neîntrerupt, aidoma cu al unui nou-născut, care îi urmărise întreaga zi.

Grau a ascultat mesajul cumnatului din gura lui Jaume. Asta îi mai lipsea: cei doi Estanyol, cu alunițele lor de lângă ochi, străbătând Barcelona în căutarea unei slujbe, vorbind despre el cu oricine voia să-i asculte; și erau puzderie de oameni dispuși s-o facă, acum, când ajunsese aproape de vârf. A simțit un junghi în inimă și i s-a uscat gura: Grau Puig, bărbat de vază din Barcelona, căpetenia breslei olarilor, membru al Sfatului Celor o Sută, oblăduia țărani catalani fugari. Nobilii erau împotriva lui. Cu cât îl ajuta Barcelona mai mult, cu atât mai puțin depindea regele Alfonso de vasalii săi, seniorii, și cu atât mai mici erau câștigurile pe care nobilii le puteau obține de la monarh. Și cine fusese cel mai însemnat susținător al ajutorului dat regelui? El. Și cui îi aducea prejudicii fuga șerbilor de pe domenii? Nobililor care le aveau. Grau a dat din cap în semn că nu și a oftat. Blestemat fie ceasul când îl primise pe țaran în casa lui!

— Adu-l aici! i-a poruncit lui Jaume.

— Mi-a dezvăluit Jaume, i-a spus Grau cumnatului de cum i s-a înfățișat, că vrei să ne lași.

Bernat a încuviințat, dând din cap.

— Și ce-ai de gând să faci?

— Am să-mi caut o slujbă, ca să-mi pot crește fiul.

— N-ai niciun meșteșug. Barcelona e plină de oameni ca tine: țărani care n-au putut trăi din roadele pământului lor, care nu găesc nicio slujbă și până la urmă mor de foame. Peste toate, a adăugat, nici măcar n-ai carte de cetățean; măcar că ești de mult în cetate.

— Ce-i aia carte de cetățean? a întrebat Bernat.

— Un înscris care dovedește că locuiești de un an și o zi în Barcelona, și, ca atare, ești cetățean slobod, nesupus niciunui senior.

— Și de unde se ia înscrisul?

— Îl semnează oamenii de văză din cetate.

— Am să-l cer.

Grau s-a uitat la Bernat. Era murdar, purta o cămașă simplă, ponosită, și opinci. Și-l închipuia în fața mai-marilor cetății, după ce-și istorisise soarta zecilor de aprozi: cumnatul și nepotul lui Grau Puig, om de frunte din cetate, ascunși în atelier ani în șir. Vestea avea să treacă din gură în gură. Chiar și el profitase de asemenea clipe ca să-și atace vrăjmașii.

— Stai jos, l-a poftit. Când Jaume mi-a vorbit despre ce-ai de gând, am vorbit cu sora ta, Guiamona, l-a mințit ca să-i lămurească de ce-și schimbare purtarea, și m-a rugat să mă milostivesc de tine.

— N-am nevoie de milă, l-a oprit Bernat, gândindu-se la Arnau, care stătea în culcuș cu privirea pustie. Trudesc din greu de ani la rând pe...

— Asta ne-a fost înțelegerea, i-a tăiat-o Grau, și tu te-ai învoit. Aia voiai atunci.

— Se prea poate, a recunoscut Bernat, dar nu m-am vândut rob, iar acum nu-mi mai pasă.

— Să uităm de milă. Nu cred să găsești vreo slujbă în toată cetatea, și cu atât mai puțin dacă nu poți dovedi că ești slobod. Fără înscris n-ai să-i faci decât să profite de tine. Știi câți șerbi legați de pământ, fără un copil în spate, hălăduiesc pe-aici, se invoiesc să lucreze pe veresie, numai și numai ca să poată sta un an și-o zi în Barcelona? Nu poți să le faci față. Înainte să primești cartea de cetățean, o să muriți de foame și tu, și fiu-tău, și, în ciuda celor întâmplăte, nu putem îngădui ca micul Arnau să aibă aceeași soartă ca micul nostru Guiamon. De ajuns. Soră-ta n-ar mai putea îndura. Bernat a amuțit, așteptându-și cumnatul să spună mai departe. Dacă te interesează, a consimțit Grau, apăsând pe vorba aceea, poți să lucrezi tot aici, la fel, plătit deopotrivă cu orice lucrător fără niciun meșteșug, iar din plată îți se vor scădea culcușul și mâncarea, pentru tine și fiul tău.

— Și Arnau?

— Ce-i cu băiatul?

— Ai făgăduit să-l iei ucenic.

— Așa am să și fac, atunci când o să aibă anii.

— Vreau să-mi dai în scris.

— Așa voi face, s-a juruit Grau.

— Și cartea de cetățean?



Grau a încuviințat. Lui nu avea să-i fie greu s-o obțină... în taină.

## Capitolul 7

„... Îi declarăm cetățeni slobozi ai Barcelonei pe Bernat Estanyol și pe fiul lui, Arnau.” În sfârșit! Bernat s-a înfiorat auzind spusele sovăielnice ale bărbatului care citea înscrisurile. Îl găsisese la șantierul naval, după ce întrebasese unde putea să dea de cineva care să știe să citească și îi dăruise un blid micuț în schimbul hatârului. În vuietul șantierului, al mirosului de catran și mângâiat de briza mării pe obraji, Bernat a ascultat cum i se citea și cel de-al doilea înscris: Grau avea să-l ia ucenic pe Arnau când băiatul va împlini zece ani și promitea să-l învețe meșteșugul de olar. Fiul lui era slobod și într-o zi va putea să-și câștige pâinea și să se apere în cetate.

Bernat și-a luat surâzător rămas-bun de la blidul făgăduit și a plecat iar la atelier. Primirea cărții de cetățean însemna că Llorenç de Bellera nu îi părâse stăpânirii, că nu intentase nicio judecată penală contra lui. Oare supraviețuise flăcăul de la fierărie? s-a întrebat. Chiar și așa... „Rămâi cu ogoarele noastre, senior de Bellera; noi rămânem cu neatârnamea noastră”, a șoptit Bernat, sfidător. Robii lui Grau și însuși Jaume și-au curmat truda și au venit să-l vadă de Bernat, radios de fericire. Încă se mai vedeau pe jos urmele sângelui vărsat de Habiba. Grau dăduse poruncă să nu fie șterse. Bernat a încercat să nu calce pe ele și s-a schimbat la față.

— Arnau, i-a șoptit fiului în noaptea aceea, pe când stăteau întinși pe saltea.

— Spune, tată.

— Suntem cetățeni slobozi ai Barcelonei.

Arnau n-a răspuns. Bernat a căutat capul băiatului și l-a mângâiat pe creștet; știa ce puțin însemna așa ceva pentru un copil căruia îi fusese luată bucuria. Bernat a ascultat suflarea robilor și a urmat să-și mângâie fiul pe creștet, dar l-a cuprins îndoiala: oare băiatul o să ajungă într-o zi să lucreze pentru Grau? În acea noapte, Bernat a pus nespus de târziu geană pe geană.

În fiecare dimineață, când se crăpa de ziuă și oamenii își începeau truda, Arnau pleca din atelierul lui Grau. În fiecare dimineață, Bernat încerca să-i vorbească și să-i dea curaj. „Trebuie să-ți faci prieteni”, a vrut să-i spună o dată, dar înainte de a o putea face, Arnau i-a întors spatele și a ieșit liniștit în uliță.

„Bucură-te de slobozie, fiule”, a vrut să-i spună altă dată, când băiatul a adăstat cu ochii pe el, după ce-i făcuse semn că voia să-i vorbească. Dar, chiar când s-o facă, o lacrimă îi cursese pe obrazul de copil. Bernat îngenunchease și nu putuse decât să-l îmbrățișeze. Apoi îl zărise cum traversa ograda, târșându-și picioarele. Când, altă dată, Arnau a ocolit petele de sânge rămase de la Habiba, gârbaciul lui Grau a răsunit iar în mintea lui Bernat. Și-a făgăduit că n-avea nicicând să mai dea înapoi din fața biciului: o singură dată îi fusese prea destul.

Bernat a alergat după Arnau, care s-a întors, auzindu-i pașii. Când a ajuns în dreptul lui, a început să râcăie cu piciorul pământul întărit, în care rămăseseră la vedere petele de sânge ale arăpoaicei. Chipul lui Arnau s-a luminat, iar Bernat râcăia și mai abitir.

— Ce faci? a strigat Jaume din celălalt capăt al ogrăzii.

Bernat a împietrit. Gârbaciul i-a sunat iar în amintire.

— Tată!

Cu vârful încălțării, Arnau a împins domol pământul înnegrit pe care Bernat tocmai îi râcăise.

— Ce faci, Bernat? a repetat Jaume.

Bernat n-a răspuns. După câteva clipe, calfa s-a întors și a văzut că toți robii, liniștiți, îl țintuiau cu privirea.

— Adu-mi apă, fiule, i-a cerut Bernat, profitând de cumpăna lui Jaume.

Arnau a plecat ca din pușcă și, pentru prima oară în ultimele luni, Bernat l-a văzut alergând. Jaume a încuviințat.

În genunchi, pe mutește, tatăl și fiul au râcăit pământul până au șters urmele nedreptății.

— Du-te la joacă, fiule, i-a dat povață Bernat în dimineața când au isprăvit truda.

Arnau a lăsat ochii în pământ. I-ar fi plăcut să-l întrebe cu cine trebuia să se joace. Bernat i-a ciufulit părul, apoi l-a împins spre ușă. Ajuns în uliță, Arnau s-a mărginit, ca în fiecare zi, să dea ocol casei lui Grau și să se cațere într-un copac stufos care se apleca peste ostrețe și dădea în grădină. Pitit acolo, a adăstat să iasă verii lui, însoțiți de Guiamona.

— De ce nu mă mai iubești? a șoptit. Eu n-am nicio vină.

Verii lui păreau mulțumiți. Moartea lui Guiamon se mistuia în timp, și doar pe chipul mamei se mai citea tristețea amintirii. Josep și Genís se făceau că se bat, iar Margarida îi privea stând jos lângă maică-sa, care abia de se dezlipea de ea. Pitit în copac,

Arnau simțea ghimpele dorului, aducându-și aminte de îmbrățișările ei.

În fiecare dimineată, Arnau se urca în același copac.

— Pe tine nu te iubește nimeni? a auzit că era întreat într-o zi.

De spaimă, și-a pierdut o clipă cumpăna și a fost gata să cadă.

Arnau s-a uitat jur împrejurul lui, căutându-l pe cel care-i vorbise, dar n-a deslușit pe nimeni.

— Aici, a auzit.

S-a uitat în copac, de unde plecase vocea, dar nici așa n-a deslușit nimic. În fine, a zărit mișcându-se niscaiva crengi, iar printre ele l-a întrezărit pe un băiețel care îl saluta dând din mână, foarte serios, și așezat călare pe o creangă noduroasă a copacului.

— Ce faci aici... de ce stai în... copacul meu? l-a întreat sec Arnau.

Copilul, murdar și slinos, nu s-a sinchisit.

— Ca și tine, i-a răspuns. Mă uit.

— Tu nu poți să te uiți, a declarat Arnau.

— De ce? Fac asta de mult. Și înainte te vedeam. Copilul murdar a tăcut câteva clipe. Nu te mai iubesc? De ce plângi atât?

Arnau și-a dat seama că începuse să-i curgă o lacrimă pe obraz și s-a înfuriat: băiețelul trăsesese cu ochiul.

— Dă-te jos de acolo! i-a poruncit după ce a coborât.

Băiatul s-a desprins cu iscusință și a venit în fața lui. Arnau prinse curaj, dar puștiul n-a părut speriat.

— Ai tras cu ochiul la mine! l-a învinovățit.

— Și tu ai iscodit, s-a apărut copilul.

— Da, dar sunt verii mei și eu pot s-o fac.

— Atunci, de ce nu te joci cu ei ca mai înainte?

Arnau nu s-a mai putut ține și scoase un suspin. Când a dat să răspundă la întrebare, vocea i-a tremurat.

— Nu-ți face griji, l-a potolit băiețușul, încercând să-l liniștească, și eu plâng de multe ori.

— Dar tu de ce plângi? l-a iscodit Arnau, bâlbâindu-se.

— Nu știu. Plâng uneori, când mă gândesc la mama.

— Ai mamă?

— Da, dar...

— Și ce cauți aici dacă ai mamă? De ce nu te joci cu ea?

— Nu pot să stau cu ea.

— De ce? Nu-i acasă la tine?

— Nu, a răspuns copilul, șovăielnic. Sigur că e acasă.

— Atunci, de ce nu stai cu ea?

Băiețașul murdar și slinos nu răspunse.

— E bolnavă? a stăruit Arnau.

A făcut semn cu capul că nu.

— E bine, a zis.

— Atunci? a stăruit Arnau.

Băiețelul l-a privit, nefericit. Și-a mușcat de câteva ori buza de jos și în cele din urmă s-a hotărât.

— Vino, s-a rugat, trăgându-l pe Arnau de mânecă. Vino cu mine!

Micuțul necunoscut a luat-o la goană cu o sprinteneală neobișnuită pentru cât era de scund. Arnau l-a urmat, încercând să nu-l piardă din ochi, fapt ușor, de altfel, fiindcă au traversat mahalaua deschisă și întinsă a olarilor, care se încălcea pe măsură ce pătrundeau în inima Barcelonei; ulicioarele înguste din cetate, pline ochi de oameni și tarabe ale meșteșugarilor, erau ca niște capcane, prin care era cu neputință de trecut.

Arnau nu știa unde era, dar nici că-și făcea vreo grijă. Singurul lui țel era să nu-și piardă din ochi noul prieten, sprinten și ager, care alerga printre oameni și mesele meșteșugarilor spre indignarea multora. Arnau, mai greoi la ocolitul trecătorilor, îndura urmările, căci aceia țipau la el și-l muștrău. Unul l-a pocnit în scăfârlie, altul a dat să-l țină, luându-l de cămașă, dar Arnau a scăpat de amândoi, deși, de atâta împiedicat, a pierdut urma prietenului, și deodată se pomeni stingher, la intrarea într-o piață mare și plină ochi cu oameni.

Cunoștea piața. Fusese cândva acolo cu tatăl lui. „Asta-i piața Blat, îi spusese, miezul Barcelonei. Vezi piatra din inima ei?” Arnau se uitase unde îi arăta tatăl. „Ei bine, piatra arată că de acolo cetatea se împarte în patru sferturi: al Mării, al lui Framenors, al lui Pi și al Saladei ori Tatălui Sfânt.” Arnau ajunsese în piață urmând ulița mătăsarilor și, oprit sub arcada castelului unde lucra domnul *veguer*, a încercat să-l zărească pe băiatul murdar, dar norodul strâns acolo l-a împiedicat. Lângă el, într-o parte a arcadei, era cea mai mare parlagerie a cetății, iar în cealaltă niscaiva mese unde se vindea pâine coaptă. Arnau s-a străduit să-l găsească pe micuț printre băncile de piatră așezate de-o parte și de alta a pieței, prin fața cărora trecea lumea. „Asta-i piața de grâne, îl lămurise Bernat. Într-o parte, pe băncile acelea, vând grâu mijlocitorii și tarabagiii din cetate, iar pe cealaltă, pe celelalte bănci, își vând recolta țăranii din afara cetății.” Arnau nu dădea de puștiul murdar care îl adusese aici nici într-un loc, nici

într-altul, nici printre oamenii care se târguiau la prețuri ori cumpărau grâu.

Pe când încerca să-l găsească, stând în picioare sub arcada cea mare, pe Arnau l-au împins oamenii care încercau să intre în piață. A încercat să-i ocolească, apropiindu-se de mesele pitarilor, dar de cum a atins cu spatele o masă, a și primit o palmă feroasă peste grumaz.

— Cară-te de aici, mucosule! i-a strigat pitarul.

Arnau a nimerit iar în gloata, hărmălaia și țipetele pieței nemaștiind unde să se ducă, împins când într-o parte, când într-alta de bărbați mai înalți ca el și care, cărându-și sacii cu grâne, nu-i dădeau nicio atenție.

Începea să-l ia cu ametele când în cale i s-a ivit din senin fețișoara șmecheră și murdară pe care o urmărise prin toată Barcelona.

— Ce stai? l-a întrebat băiețelul, ridicând glasul, ca să se facă auzit.

Arnau nu i-a răspuns. A ales să se țină zdravăn de cămașa băiatului și a traversat piața, tras de el, până în ulița Bòria. Pe acolo au ajuns în mahalaua căldărarilor, pe ale cărei ulicioare sunau ciocane care izbeau în aramă și fier. Pe acolo n-au mai fugit. Sfârșit și încă ținându-se strâns de mâneca băiețașului, Arnau și-a silit călăuza neatentă și nerăbdătoare să rărească pasul.

— Asta-i casa mea, i-a dezvăluit în cele din urmă puștiul, arătându-i o căscioară cu un singur cat. În fața porții era o masă plină cu cazane din aramă de toate soiurile, unde lucra un bărbat zdravăn, care nici măcar nu s-a uitat la ei. Acela-i tata, a adăugat după ce s-au depărtat de fațada căscioarei.

— De ce nu...? a dat să-l întrebe Arnau, întorcând ochii spre casă.

— Așteaptă, l-a oprit băiețelul murdar.

Au mers pe ulicioară în sus, au dat ocol altor căscioare și au ieșit îndărătul lor, unde începeau pometurile lor. Când au ajuns la căsuța unde locuia copilul, Arnau l-a văzut cățărându-se pe ostrețele dindărătul pometului și invitându-l să facă la fel.

— De ce...?

— Urcă! i-a poruncit băiețelul, călare pe uluci.

Au sărit împreună în acel pomat mititel, dar băiețașul a stat pe loc, ținându-l cu privirea o ghimirlie de lângă căsuță, o chilie care avea în peretele ce dădea în pomat, destul de sus, o bortă mică în

formă de ferestruică. După câteva clipe, copilul tot n-a mișcat.

— Și acum? a întrebat Arnau în cele din urmă.

Băiețelul s-a întors la el.

— Ce...?

Dar ștregarul nici nu i-a dat atenție. Arnau a stat liniștit, iar tovarășul lui a luat un scrin de lemn și l-a pus sub ferestruică; apoi s-a cocoțat pe el, privind drept prin bortă.

— Mamă, a șoptit băiețelul.

Brațul palid al unei femei s-a ivit cu mare greutate pe marginea ferestruicii; cotul a rămas pe glaf, iar mâna, nemaipipăind, a început să mângâie părul micuțului.

— Joanel, a auzit Arnau un glas blând, azi ai venit mai devreme; soarele n-a suit încă la amiază.

Joanel s-a mulțumit să încuviințeze, dând din cap.

— S-a întâmplat ceva? a stăruiț vocea.

Joanel și-a luat un răgaz de câteva clipe înainte de a răspunde. A tras aer în piept și a mărturisit:

— Am venit cu un prieten.

— Mă bucur că ai prieteni. Cum îl cheamă?

— Arnau.

„De unde știe cum mă...? Firește! Mă iscodea”, și-a zis Arnau.

— E aici?

— Da, mamă.

— Bună ziua, Arnau.

Arnau s-a uitat la ferestruică. Joanel s-a întors la el.

— Bună ziua, doamnă, a șoptit, neștiind prea bine ce trebuia să spună unei voci care ieșea pe o ferestruică.

— Câți ani ai? l-a întrebat femeia.

— Opt ani, doamnă.

— Ești cu doi ani mai mare decât Joanel al meu, dar sper să vă aveți bine și să rămâneți prieteni. Nimic nu-i mai bun pe lumea asta decât un bun prieten; să țineți seamă de asta mereu.

Vocea n-a mai iscodit nimic. Mâna mamei lui Joanel îi tot mângâia părul, iar Arnau a văzut cum băiețelul sprijinit de perete, căruia îi atârnavu picioarele de pe scrinul din lemn, stătea neclintit sub mângâieri.

— Duceți-vă la joacă, le-a poruncit deodată femeia, trăgându-și mâna. Mergi sănătos, Arnau! Ai mare grijă de fiul meu, doar ești mai mare decât el. Arnau a îngăimat un salut, abia auzit. La revedere, fiule, a adăugat vocea. Ai să mai vii să mă vezi?

— Firește, mamă.

— Hai, duceți-vă.

Cei doi băiețași s-au întors în hărmălaia ulițelor barceloneze, hoinărind la voia întâmplării. Arnau a așteptat ca Joanel să-i dea vreo lămurire, dar cum n-a făcut-o, până la urmă a îndrăznit să-l întrebe:

— De ce nu iese mama ta în pomet?

— E încuiată, i-a răspuns Joanel.

— De ce?

— Nu știu. Știu numai că stă acolo.

— Și de ce nu intri tu prin bortă?

— M-a oprit Ponç.

— Cine-i Ponç?

— Ponç e tatăl meu.

— Și de ce te-a oprit?

— Nu știu de ce.

— Și de ce-i spui Ponç și nu tată?

— Fiindcă și asta m-a oprit.

Arnau s-a oprit brusc în loc și l-a tras spre el pe Joanel, până au ajuns față în față.

— Și nici asta nu știu de ce, i-a luat-o înainte băiețelul.

S-au plimbat mai departe; Arnau încerca să înțeleagă întreaga aiureală, iar Joanel aștepta următoarea întrebare a noului său prieten.

— Cum e mama ta? s-a hotărât Arnau în cele din urmă.

— Întotdeauna a stat încuiată acolo, a răspuns Joanel, străduindu-se să zâmbească. Odată, când Ponç nu era în cetate, am încercat să mă strecur pe ferestruică, dar nu m-a lăsat ea. A zis că nu voia s-o văd.

— De ce zâmbești?

Joanel a mai făcut câțiva pași, înainte de a-i răspunde:

— Ea îmi spune mereu că trebuie să zâmbesc.

Tot restul dimineții, Arnau a umblat cu capul plecat pe ulițele din Barcelona după copilul murdar care nu văzuse nicicând chipul mamei lui.

— Mama lui îl mângâie pe cap prin ferestruica odăii, i-a șoptit Arnau tatălui său chiar în acea seară, pe când stăteau întinși pe saltea. N-a văzut-o nicicând. Nici tatăl, nici mama lui nu-l lasă.

Bernat își mângâia fiul pe creștet, cum îi povestise Arnau că făcea mama noului prieten. Sforăitul robilor și ucenicilor care



locuiau laolaltă cu ei le-a spart tăcerea. Bernat s-a întrebat ce vină avea femeia ca să merite asemenea pedeapsă.

Ponç căldărarul n-ar fi stat în cumpănă să-i răspundă: „Preacurvie!”. Povestise totul de zeci de ori oricui dorise să afle.

— Am surprins-o preacurvind cu ibovnicul, tinerel ca și ea; foloseau ceasurile când eu trudeam în fierărie. M-am dus la jude, desigur, ca să cer dreptatea pe care o cer legiuirile noastre. Apoi, namila de căldărar se distra pomenind de legiuirea ce-i îngăduise să-și facă dreptate. Principii noștri sunt bărbați înțelepți și cunosc răutatea muierii. Numai nobilele pot să scape de osânda de preacurvie prin legământ; celelalte, ca și Joana mea, trebuie să lupte și să se supună judecării lui Dumnezeu.

Cei care asistaseră la înfruntare își aminteau că Ponç îl făcuse mici fărâme pe tânărul ibovnic al Joanei; iar Dumnezeu nu prea avusese ce să facă între căldărarul călit în truda de la forjă și tinerelul blând, dăruit iubirii.

Hotărârea regală a fost dată după *usatges*: „De va câștiga femeia, soțul o va păstra în mare cinste și va plăti toate cheltuielile făcute de ea și prietenii ei în judecată și înfruntare, ca și în dauna adversarului. Dar dacă va pierde, ea va trece în mâinile soțului cu tot ce are.” Ponç nu știa să citească, dar recita pe de rost hotărârea de câte ori arăta înscrisul oricui voia să-l vadă:

Hotărâm ca numitul Ponç, de vrea să-i fie încredințată Joana, să dea bună și dreaptă chezășie, ca și încredințări că vrea s-o țină la el acasă într-un loc de douăsprezece palme lungime, șase lățime și doi stânjeni înălțime. Trebuie să-i dea un sac de paie pe care să doarmă și o pătură cu care să se acopere, să sape în acel loc o gaură, unde ea să-și facă nevoile, și să lase o bortă prin care aceleiași Joana să i se împingă de-ale gurii: numitul Ponç trebuie să-i dea zilnic optsprezece uncii de pâine bine coaptă și oricâtă apă voiește ea, și să nu-i dea, nici să nu facă nimic ce i-ar atrage ori grăbi în vreun fel, moartea numitei Joana. Despre toate acelea să dea bună și dreaptă seamă, ca și chezășii înainte de a-i fi încredințată numita Joana.

Ponç a înfățișat chezășia cerută de jude, care i-a încredințat-o pe Joana. A ridicat la el în pomet o ghimirlie de doi metri și jumătate pe un metru și douăzeci, a făcut o gaură pentru ca femeia să-și poată face nevoile, a scobit ferestruica prin care Joanet, venit pe lume la nouă luni după judecată, și niciodată recunoscut de Ponç, își lăsa mângâiat părul, și și-a zidit pe viață tânăra soție.

— Tată, i-a șoptit Arnau lui Bernat, cum era mama, de ce nu mi vorbești nicicând despre ea?

„Ce vrei să-ți spun? Că și-a pierdut fecioria cu un nobil beat turtă? Că a ajuns târfă la toți în castelul seniorului de Belleră?” s-a întrebat Bernat.

— Mama ta, i-a răspuns, n-a avut noroc. A fost o nefericită.

Bernat l-a auzit pe Arnau trăgând aer în piept, înainte de a-i vorbi iar:

— Mă iubea? a stăruit copilul cu glas răgușit.

— N-a avut când. S-a săvârșit la naștere.

— Habiba mă iubea.

— Și eu te iubesc.

— Dar tu nu ești mama. Chiar și Joanet are una care îl mângâie pe cap.

— Nu toți copiii au, a dat să-l îndrepte.

„Mama tuturor creștinilor!” Vorbele prelaților i-au sunat în minte.

— Ce spuneai, tată?

— Sigur că ai o mamă. Firește că ai. Bernat a observat ce liniștit îi era fiul. Tuturor copiilor orfani de mamă, ca tine, Dumnezeu le dă altă mamă: pe Fecioara Maria.

— Și unde-i Maria asta?

— Fecioara Maria, l-a îndreptat, e în cer.

Arnau a tăcut câteva clipe, înainte de a vorbi din nou:

— Și la ce-i de folos o mamă în cer? N-o să mă mângâie, n-o să se joace cu mine, n-o să mă sărute, n-o...

— Ba da, are să facă toate astea. Bernat și-a amintit limpede lămuririle pe care i le dădea tatăl lui când punea aceleași întrebări: trimite păsările să te mângâie. Când vezi o pasăre, trimite-i o solie mamei tale și ai să vezi că ele zboară la cer, ca să i-o ducă Fecioarei Maria; apoi își vor povesti una alteia, și o pasăre are să vină să ciripească și să zboare vesel în jurul tău.

— Dar eu nu înțeleg păsările.

— Ai să înveți să le înțelegi.

— Dar n-o pot vedea niciodată.

— Ba da, sigur că o poți vedea. O poți vedea în biserici și chiar îi poți vorbi.

— În biserici?

— Da, fiule, da. E în cer și în unele biserici, și îi poți vorbi cu ajutorul păsărilor, ori în biserici. Ea are să-ți răspundă prin păsări, sau noaptea, în somn, și are să te iubească și să te răsfete mai

mult ca orice mamă dintre cele pe care le vezi.

— Mai mult decât Habiba?

— Mult mai mult.

— Și în noaptea asta? a întrebat băiatul. Azi n-am vorbit cu ea.

— Nu te îngriji, am făcut-o eu pentru tine. Dormi și ai să vezi.

## Capitolul 8

Cei doi noi prieteni se întâlneau zi de zi și alergau laolaltă la plajă, ca să vadă corăbiile, ori hoinăreau și se jucau pe ulițele Barcelonei. De câte ori se jucau în spatele zidului, de câte ori glasurile lui Josep, Genís ori Margarida răsunau dincolo de grădina familiei Puig, Joanet vedea că prietenul lui ridica privirea la cer, ca și cum căuta ceva ce plutea peste nori.

— La ce te uiți? l-a întrebat într-o zi.

— La nimic, i-a răspuns Arnau.

Răsetele se auzeau tot mai tare, iar Arnau s-a uitat din nou la cer.

— Ne urcăm în copac? a întrebat Joanet, crezând că pe prietenul lui îl preocupau crengile.

— Nu, a răspuns Arnau, căutând cu privirea o pasăre căreia să-i dea o solie pentru mama lui.

Ce putea să-i spună Fecioarei Maria? Ce i se zicea unei mame? Joanet nu-i spunea nimic mamei lui; doar o asculta, încuviința ori nu se învoia, dar firește, el putea să audă vocea mamei lui, să-i simtă mângâierile, s-a gândit Arnau.

— Ne urcăm?

— Nu, a strigat Arnau, ștergându-i lui Joanet zâmbetul de pe față. Tu ai o mamă care te iubește, n-ai nevoie să tragi cu ochiul la ceilalți.

— Dar tu n-ai, i-a răspuns Joanet; dacă urcăm...

Că o iubea! Asta îi spuneau Guiamonei copiii ei. „Spune-i așa, păsăruico! Arnau a văzut-o cum zbură pe cer. Spune-i c-o iubesc.”

— Ce? Urcăm? a stăruit Joanet cu mâna deja pe o creangă de jos.

— Nu. Și nici n-am nevoie. Joanet a coborât din copac și și-a întrebat prietenul din priviri. Și eu am o mamă.

— O altă mamă?

Arnau a stat în cumpănă.

— Nu știu. O cheamă Fecioara Maria.

— Fecioara Maria? Cine mai e și asta?

— E în unele biserici. Ei, a urmat, arătând ostrețele, mergeau la biserici, dar nu mă luau și pe mine.

— Eu știu unde-i. Arnau a căscat ochii. Dacă vrei, te duc. La cea mai mare biserică din Barcelona.

Ca întotdeauna, Joanet a fugit cât îl țineau picioarele, nemaiașteptând răspunsul prietenului, dar Arnau își luase de-acum măsuri de prevedere și l-a ajuns de îndată din urmă.

Au alergat până în ulița Boquería și au dat ocol mahalalei evreiești, numită *judería*, apoi au luat-o pe ulița Bisbe, până au dat de catedrală.

— Tu crezi că înăuntru e Fecioara Maria? și-a întrebat Arnau prietenul, arătând roiul de schele care suia pe pereții neterminați.

A urmărit cu privirea o piatră mare ce se ridica prin strădaniile mai multor bărbați care trăgeau de un scripete.

— Sigur că da, a răspuns Joanet convins. Asta-i o biserică.

— Asta nu-i biserică! au auzit amândoi că le spunea cineva din spate. S-au întors și s-au izbit de un bărbat aspru, cu un ciocan și o daltă în mână. Asta-i catedrala, le-a făcut cunoscut, mândru de truda lui de ajutor al meșterului cioplitor; să n-o luați niciodată drept o biserică.

Arnau s-a uitat furios la Joanet.

— Unde-i o biserică? l-a întrebat Joanet pe bărbat, când acela dădea să plece.

— Chiar aici, le-a răspuns spre surprinderea lor, arătând cu dalta chiar ulița pe care veniseră, în piața Sant Jaume.

În graba mare, au făcut cale întoarsă pe ulița Bisbe, până în piața Sant Jaume, unde au zărit un mic lăcaș, diferit de celelalte, cu o sumedenie de figuri în basorelief, sculptate în timpanul ușii, la care se ajungea urcând pe o scăriță. Niciunul dintre ei n-a stat la gânduri. Au intrat cât au putut de iute. Înăuntru era întuneric și răcoare, și înainte ca ochii să li se fi deprins cu penumbra, niște mâini puternice i-au luat de umeri, și așa cum intraseră i-au aruncat pe scări în jos.

— Mi-e lehamite să vă tot spun că n-am poftă de alergături prin biserica Sant Jaume!

Arnau și Joanet s-au uitat unul la celălalt, și nu i-au dat atenție preotului. Biserica Sant Jaume! Nici aia nu era biserica Fecioarei Maria, a recunoscut fiecare în tăcere, în sinea lui.

Când preotul a plecat, s-au ridicat; erau înconjurați de șase băieți desculți, zdrențăroși și murdari ca și Joanet.

— E tare acru, a recunoscut unul dintre ei, arătând cu bărbia ușile bisericii.

— Dacă vreți, vă putem arăta pe unde se intră pe neobservate, le-a zis celălalt, dar după aia trebuie să ieșiți singuri la liman. Dacă vă prind...

— Nu, n-are nicio însemnătate, a răspuns Arnau. Știți și altă biserică?

— N-au să vă lase să intrați în niciuna, a răspuns al treilea.

— Asta-i treaba noastră, a răspuns Joanel.

— Ia te uită la piciful ăsta! a răs cel mai în vârstă dintre toți, apropiindu-se de Joanel. Era de două ori cât el, și Arnau s-a temut pentru prietenul său. Tot ce mișcă pe aici ne privește, e treaba noastră, te-ai dumirit? l-a întrebat, îmbrâncindu-l.

Când Joanel s-a înfuriat, gata să se repeadă la băiatul cel mare, ceva a atras luarea-aminte tuturor celor aflați de cealaltă parte a pieței.

— Un jidov! a strigat alt băiat.

Toată ceata a luat-o la fugă spre un puști pe pieptul căruia strălucea emblema stacojie cu galben și care a tulit-o de cum a văzut că se năpustiseră asupra lui. Micuțul evreu a ajuns la intrarea în cartierul evreiesc înainte ca ei să-l fi prins. Băieții au stat fulgerător în loc, chiar la intrare. Lângă Arnau și Joanel rămăsese, totuși, un băiețel și mai mic decât Joanel, cu ochii mari de uimire în fața încercării lui de a se răzvrăti împotriva celui mai mare.

— Aveți chiar aici o altă biserică, e în spatele lui Sant Jaume, le-a arătat. Profitați și duceți-vă, fiindcă Pau, a adăugat, arătând cu capul ceata care se întorcea la ei, o să vină foarte supărat și are să se răzbune pe voi. Se supără ori de câte ori îi scapă vreun evreu.

Arnau l-a smucit pe Joanel care, neîncredător, îl aștepta pe Pau. În cele din urmă, când a deslușit că băieții o luau la goană spre ei, Joanel i-a dat ascultare prietenului.

Au fugit pe uliță în jos, spre mare, dar când și-au dat seama că Pau și ai lui – pesemne mai preocupați de jidovii care forfoteau prin piață – nu-i urmăreau, și-au reluat pasul obișnuit. Abia trecuseră de o uliță care pleca din piața Sant Jaume, că au și dat de altă biserică. Au adăstat la picioarele scării, și s-au privit. Joanel a făcut un semn din ochi și din cap spre uși.

— O să stăm, s-a învoit Arnau.

O bătrână a ieșit din biserică și a coborât scara fără grabă. Arnau n-a stat pe gânduri.

— Femeie bună la suflet, a iscodit-o când ea a coborât de pe trotuar, ce biserică e asta?

— Sant Miquel, i-a răspuns bătrâna, nemaistând în loc.

Arnau a oftat. Acum și Sant Miquel.

— Și unde găsim altă biserică? s-a băgat și Joanel în vorbă, văzând privirea prietenului.

— Chiar la capătul uliței.

— Și a cui e? a stăruit, trezind pentru întâia oară atenția femeii.

— Aia e a lui Sant Just Pastor. Dar de ce vă interesează? La ce atâta curiozitate?

Copiii nu i-au răspuns și au plecat de lângă femeie, care i-a privit cum se depărtau cu capul în pământ.

— Toate bisericile sunt pentru bărbați, a observat Arnau. Trebuie să găsim una pentru femei; sigur că acolo are să fie și Fecioara Maria.

Joanel a mers mai departe pe drum, gânditor.

— Știu un loc, a recunoscut în cele din urmă. Numai cu femei. E la capătul zidului, lângă mare. I se zice... a căutat Joanel să-și aducă aminte. I se zice Santa Clara.

— Nici asta nu-i Fecioara.

— Dar e femeie. Sigur că mama ta e cu ea. Oare ar sta cu alt bărbat decât cu tatăl tău?

Au coborât pe ulița Ciutat, până la Arcada Mar, care dădea în vechiul zid roman, chiar lângă castelul Regomir, de unde pleca drumeagul mănăstirii Santa Clara, ce închidea noile ziduri pe la capătul de răsărit, lângă mare. După ce au trecut de castelul Regomir, au cotit la stânga și au mers mai departe până au ajuns la ulița care duce de la piața Blat la biserica Maria a Mării, unde se risipea în ulicioare, toate paralele, dând spre plajă. De acolo, traversând piețele Born și Pla d'en Llull ajungeai, urmând ulița Santa Clara, la mănăstirea cu același nume.

Deși nerăbdători să afle biserica pe care o căutau, amândoi copiii n-au putut să nu facă popas la mesele argintarilor care adăstau pe ambele laturi ale uliței Mar. Barcelona era o cetate prosperă și avută, și dovada aceluși fapt erau obiectele de valoare adunate cu nemiluita pe acele mese: veselă din argint, carafe și ulcele din metale prețioase încrustate cu nestemate, coliere, brățări și inele, cingători, nenumărate opere meșteșugite care sclipeau sub lumina soarelui de vară, și pe care Arnau și Joanel încercau să le privească înainte ca meșterul să-i trimită cu sudalme și înghionteli să-și vadă de drum.

Astfel, alergând în fața unui ucenic de argintar, au ajuns în piața Sfânta Maria; la dreapta lor era un cimitir, *fossar Mayor*<sup>21</sup>, și

---

<sup>21</sup> În lb. sp. și cat., „Cimitirul Mare”. (n.tr.)

la stânga – biserica.

— Santa Clara e pe... a dat să spună Joanet, dar a tăcut de îndată.

Aia, aia era impresionantă!

— Cum or fi făcut-o? s-a întrebat Arnau și a rămas cu gura căscată.

În fața lor se înălța o biserică, robustă și trainică, gravă, severă, scundă, fără ferestre, cu ziduri foarte groase. În jurul ei, maidanul era curat și neted. Era înconjurată de o sumedenie de țărugi înfipti în pământ, legați eu frânghii, care formau figuri geometrice.

Înconjurând absida bisericeții, zece coloane zvelte, înalte de șaisprezece metri, străluceau printre lemnele schelei care le dădea ocol.

Schelele din lemn, sprijinite de biserică, urcau neîncetat, ca niște trepte uriașe. Chiar de unde era, Arnau a trebuit să ridice privirea ca să întrezărească locul unde se isprăvea schela, mult deasupra coloanelor.

— Hai, l-a îndemnat Joanet, când a ostenit să tot privească primejdiosul du-te-vino al lucrătorilor pe schelă; sigur că asta-i altă catedrală.

— Asta nu-i o catedrală, au auzit în spatele lor. Arnau și Joanet s-au privit și au zâmbit. S-au întors și l-au întrebat din priviri pe bărbatul puternic și asudat, care căra o piatră mare în spate. Și ce-i? părea să-l iscodească Joanet, surâzând. Catedrala o plătesc nobilii și cetatea; dar biserica asta, care va fi mai însemnată și mai făloasă decât catedrala, o plătește și o durează tot norodul.

Bărbatul nici măcar nu se oprise. Povara pietrei părea să-l împingă înainte; și totuși, le zâmbise.

Cei doi copii l-au urmat până pe-o latură a bisericii, alături de alt cimitir, *fossar Menor*<sup>22</sup>.

— Vreți să vă dăm o mână de ajutor? a întrebat Arnau.

Bărbatul și-a tras sufletul înainte de a se întoarce zâmbind.

— Îți mulțumesc, băiete, dar ar fi mai bine să n-o faceți.

În fine, s-a lăsat pe vine și a pus piatra jos. Copiii au privit-o, iar Joanet s-a apropiat de ea, încercând s-o clintească, dar n-a putut. Bărbatul a hohotit și Joanet i-a răspuns surâzând.

— Dacă nu-i catedrală, s-a băgat în vorbă Arnau, arătând înaltele coloane octogonale, atunci ce-i?

— Asta e noua biserică pe care o durează mahalaua Ribera

---

<sup>22</sup> În lb. sp. și cat., „Cimitirul Mic”. (n.tr.)



aducând mulțumire și arătându-și devotamentul față de Doamna Noastră, Fecioara...

— ... Maria? a sărit în sus Arnau, tăindu-i vorba cu ochii cât cepele.

— Firește, băiete, i-a răspuns bărbatul, ciufulindu-i părul. Fecioara Maria, Doamna Mării noastre.

— Și unde-i Fecioara Maria? a întrebat iar Arnau, cu ochii pe biserică.

— Acolo înăuntru, în bisericuță, dar când o vom dovedi, va fi cel mai mare templu pe care l-a putut avea vreodată o Fecioară.

Acolo înăuntru! Arnau nici n-a mai ascultat restul. Acolo înăuntru era Fecioara lui. Deodată, un vuiet i-a silit pe toți să ridice ochii: un stol de păsări își luase zborul din înaltul schelelor.

## Capitolul 9

Mahalaua Ribera de Mar<sup>23</sup> din Barcelona, unde se dăduse biserica având hramul Fecioarei Maria, crescuse ca o suburbie a Barcelonei carolingiene, înconjurată și fortificată de vechi ziduri romane. La început, fusese o simplă mahala de pescari, cărăuși și tot soiul de oameni modești. Încă de atunci era acolo o bisericuță, cu hramul Sfintei Maria a Nisipurilor, înălțată pe locul unde se presupunea că fusese martirizată Sfânta Eulălia în anul 303. Bisericuța Sfintei Maria a Nisipurilor primise acel nume pentru că fusese ridicată chiar pe nisipurile de pe plaja Barcelonei, dar aceleași depuneri de nisip, care făcuseră de nefolosit porturile cetății, duseseră biserica departe de nisipurile care configurau țărmul, până își pierduse primul nume, și îl schimbă în Sfânta Maria a Mării, fiindcă, deși țărmul se depărtase de ea, nu se întâmplase deopotrivă și cu venerația pe care i-o arătau toți oamenii care trăiau de pe urma mării.

Trecerea timpului, care izbutise să mute nisipurile din jurul bisericuței, silise și cetatea să-și caute maidane noi dincolo de ziduri, unde să-și afle adăpost prima burghezie a Barcelonei, care nu mai putea să se stabilească în incinta romană. Dintre cele trei fruntare ale Barcelonei, burghezia îl alesese pe cel de răsărit, al traficului din port către cetate. Acolo, chiar pe ulița Mar, se instalaseră argintarii; celelalte ulițe își luaseră numele de la zarafi, torcători, parlagii, pitari, negustori de vin, brânzari, pălărieri, armurari și o droaie de alți meșteșugari. Apăruse tot aici și un caravanserai unde trăgeau neguțătorii aflați în trecere prin cetate, care fusese durat în piața Born, în spatele Sfintei Maria, și unde se țineau lupte și turniruri. Dar nu numai meșteșugarii bogați fuseseră atrași de noua mahala Ribera; o puzderie de nobili se strămutaseră aici, laolaltă cu mai-marele nobilimii, Guillem Ramon de Montcada, căruia contele de Barcelona, Ramon Berenguer IV, îi dăduse maidanele unde se deschisese ulița ce-i purta numele și care dădea în piața Born, laolaltă cu Sfânta Maria a Mării, pe care se ridicaseră palate mari și făloase.

Când mahalaua Ribera del Mar din Barcelona ajunsese îmbelșugată și avută, vechea bisericuță romană căreia pescarii și năierii veneau să-i venereze hramul ajunsese să le pară

---

<sup>23</sup> În lb. sp., „Malul Mării”. (n.tr.)

neîncăpătoare și săracă enoriașilor prosperi și bogați. Dar strădaniile bănești ale bisericii din Barcelona și ale regalității urmăreau doar refacerea catedralei din cetate.

Enoriașii Sfintei Maria a Mării, atât bogați, cât și sărmani, uniți în devotamentul față de Fecioară, nu-și pierduseră nădejdea în fața lipsei de sprijin și, laolaltă cu de curând numitul arhidiacon al Mării, Bernat Llull, ceruseră mai-marilor bisericești îngăduința de a dura ceea ce ei doreau să fie cel mai mare monument închinat Fecioarei Maria. Și o obținuseră.

Înălțarea Sfintei Maria a Mării începuse, așadar, prin și pentru popor, fapt de care dădea mărturie piatra de temelie a templului, pusă chiar unde avea să crească marele altar și pe care, spre deosebire de clădirile ce se bucurau de sprijinul stăpânirii, s-au sculptat doar însemnele parohiei, drept dovadă că lucrarea, cu toate drepturile ce decurgeau din ea, era numai și numai a enoriașilor care o ridicaseră: bogătanii – cu paralele; sărmanii – cu truda. De când se pusese piatra de temelie, un grup de enoriași și bărbați de vază din cetate, numiți Cei Douăzeci și Cinci, trebuiau să se întâlnească în fiecă an cu parohul pentru ca, în fața notarului, să-i înmâneze cheile bisericii pentru acel an.

Arnau îl privea pe bărbatul cu piatra. Încă asudat, găfâind, acela surâdea, cu ochii pe clădire.

— Aș putea-o vedea?

— Pe Fecioară? a întrebat la rândul lui bărbatul, zâmbindu-i băiatului.

Și dacă micuții nu puteau intra singuri în biserici? s-a întrebat Arnau. Și dacă trebuiau să vină cu părinții? Ce le spusese preotul de la Sant Jaume?

— Firește. Fecioarei îi place să fie vizitată de copii ca voi.

Arnau a râs, speriat. Apoi s-a uitat la Joanet.

— Mergem? l-a îndemnat.

— Ei! O clipă, le-a atras luarea-aminte bărbatul; trebuie să mă întorc la treabă. S-a uitat la lucrătorii care ciopleau în piatră. Țel, i-a strigat unui flăcăuș de vreo doisprezece ani, care s-a apropiat în fugă, mergi cu copiii în biserică. Spune-i preotului că vor s-o vadă pe Fecioară.

Bărbatul a mai ciufulit o dată părul lui Arnau și s-a mistuit în direcția mării. Arnau și Joanet au rămas cu Țel, dar când băiatul s-a uitat la ei, și-au lăsat amândoi capul în pământ.

— Vreți s-o vedeți pe Fecioară?

Glasul îi suna sincer.

Arnau a încuviințat și a întrebat:

— Tu o știi?

— Firește, a răs Angel. E Fecioara Maria a Mării, Fecioara mea. Tatăl meu e barcașul! a adăugat cu mândrie. Haideti!

Cei doi l-au urmat până la intrarea în biserică, Joanel cu ochii cât cepele, Arnau cu capul plecat.

— Ai mamă? a întrebat deodată.

— Da, firește, a răspuns Angel, mergând în fața lor.

În spatele lui, Arnau i-a zâmbit lui Joanel. Au intrat pe ușile Sfintei Maria, iar Arnau și Joanel au stat în loc până ce ochii li s-au deprins cu bezna. Mirosea a ceară și a tămâie. Arnau a comparat coloanele zvelte și înalte, care se ridicau afară, cu acelea din biserică: scunde, pătrate, groase. Lumina pătrundea doar prin niște ferestre înguste, alungite, adâncite în zidurile clădirii, ce aruncau dreptunghiuri chihlimbarii ici și colo pe podea. Atârinate de acoperiș, pe pereți, peste tot, erau mici corăbii: unele lucrate îngrijit, altele – mai grosolan.

— Să mergem, le-a șoptit Angel.

În drum spre altar, Joanel i-a arătat oameni ingenuncheați, pe care nu-i zăriseră la început. Trecând pe lângă ei, șoaptele rugilor pe care le spuneau i-au mirat pe copii.

— Ce fac? l-a întrebat Joanel la ureche pe Arnau.

— Se roagă, i-a răspuns băiatul.

Când au ajuns în fața altarului, un preot subțirel s-a apropiat de ei. Joanel s-a așezat în fața lui Arnau.

— Ce te aduce pe-aici, Angel? a întrebat preotul în șoaptă, dar cu privirile îndreptate spre cei doi băiețași.

Preotul i-a întins mâna lui Angel și băiatul s-a plecat în fața ei.

— Sunt doi băiețași, părinte. Vor s-o vadă pe Fecioară.

Ochii preotului au licărit în beznă, când s-au îndreptat spre Arnau.

— Priviți-o, le-a destăinuit, făcând semn către altar.

Arnau a privit unde arăta preotul, până ce ochii lui au dat de silueta mică și simplă a unei femei tăiate în piatră, cu un copilăș pe brațul drept și o barcă de lemn la picioare. A mijit ochii; trăsăturile femeii erau senine. Mama lui!

— Cum vă cheamă? a întrebat preotul.

— Arnau Estanyol, a răspuns primul.

— Joan, dar mi se zice Joanel, a dezvăluit al doilea.

— Și după tată?

Zâmbetul s-a dus de pe fața lui Joanel. Nu-și cunoștea numele

după tată. Mama îl povătuise să nu-l ia pe al lui Ponç căldărarul, fiindcă, de afla acela, se supăra peste poate, dar să nu-l ia nici pe al ei. Nu trebuise să spună nimănui până acum numele lui de familie. Oare de ce voia să i-l știe preotul? Dar acela stăruia din priviri.

— Ca și el, s-a învoit în cele din urmă, Estanyol.

Arnau s-a întors la el și ochii prietenului l-au implorat.

— Atunci sunteți frați.

— Da, a bolborosit Joanet în fața complicității tăcute a lui Arnau.

— Știți să vă rugați?

— Da, a răspuns Arnau.

— Eu nu știu încă, a răspuns Joanet.

— Păi, să te învețe fratele tău mai mare, i-a dat povață preotul. Puteți să vă rugați Fecioarei. Vino, Ângel, vreau să-ți dau ceva pentru meșterul tău. Sunt aici niște pietre...

Glasul preotului se pierdea pe măsură ce se îndepărta; cei doi copii au rămas în fața altarului.

— Trebuie să ne rugăm în genunchi? l-a iscodit în șoaptă Joanet pe Arnau.

Băiatul a întors privirea la umbrele pe care i le arăta Joanet și, când puștiul se îndrepta spre scaunele de rugăciune acoperite cu mătase purpurie din fața marelui altar, l-a luat de braț.

— Lumea stă în genunchi, l-a învățat tot șoptit, înfățișându-i enoriașii, dar ei se roagă.

— Și tu ce-ai să faci?

— Eu nu mă rog. Vorbesc cu mama mea. Tu nu stai în genunchi când vorbești cu mama ta, nu-i așa?

Joanet s-a uitat la el. Da, nu se așeza în genunchi...

— Dar preotul nu ne-a adevărit că putem vorbi cu ea; doar că ne putem ruga.

— Nici să nu-ți treacă prin minte să-i spui ceva preotului. De nu, am să-i spun că ai mințit și că nu mi-ești frate.

Joanet a rămas lângă Arnau, privind numeroasele corăbii care împodobeau biserica. I-ar fi plăcut să aibă una. S-a întrebat dacă ele puteau pluti. Sigur că da; de nu, la ce bun să fi fost sculptate? Ar putea pune una dintre ele pe malul mării și...

Arnau nu-și lua ochii de la figura din piatră. Ce să-i spună? Oare păsările duseseră solia? Le spusese că o iubea, le-o mărturisise de multe ori.

„Tata mi-a istorisit că, deși arăpoaică, ea stă lângă mine, dar să

nu spun nimănui, fiindcă lumea zice că arapii nu merg la cer, a urmat în șoaptă. Era foarte bună. Și n-a avut nicio vină. Margarida a fost”.

Arnau o pirona cu privirea pe Fecioară. Era înconjurată de zeci de lumânări aprinse. Aerul vibra în jurul figurii din piatră.

„Habiba e cu tine? Dacă o vezi, spune-i că o iubesc și pe ea. Nu te superi că o iubesc, da, măcar că e arăpoaică.”

Prin întuneric, aer și tremurul zecilor de lumânări, Arnau a deslușit cum buzele micuței figuri din piatră se rotunjeau într-un surâs.

— Joanet! și-a chemat prietenul.

— Ce?

Arnau i-a arătat-o pe Fecioară, dar de astă dată buzele ei... Poate că Fecioara nu voia s-o mai vadă și altcineva surâzând? Poate că era o taină.

— Ce? a stăruit Joanet.

— Nimic, nimic.

— Ei, v-ați rugat?

Prezența lui Îngel și a preotului i-a surprins.

— Da, a răspuns Arnau.

— Eu nu, a început să se dezvinovățească Joanet.

— Știu, știu, l-a oprit iubitor preotul, mângâindu-i părul. Și tu ce te-ai rugat?

— *Ave Maria*, a răspuns Arnau.

— Frumoasă rugăciune! Haidem, a adăugat preotul, însoțindu-i până la ușă.

— Părinte, l-a întrebat Arnau după ce au ieșit afară, mai putem veni?

Preotul a zâmbit.

— Desigur, dar sper că până atunci ai să-ți înveți fratele să se roage. Joanet a primit cu seriozitate cele două pălmuțe date de preot pe obrajii lui. Veniți când vreți, a adăugat; veți fi oricând bine-veniți.

Îngel s-a îndreptat spre locul unde se grămădeau pietrele. Arnau și Joanet l-au însoțit.

— Și acum unde vă duceți? i-a întrebat, întorcându-se la ei. Cei doi băiețași s-au uitat unul la celălalt și au dat din umeri. Nu puteți rămâne pe șantier. Dacă meșterul...

— Omul cu piatra? l-a întrerupt Arnau.

— Nu, a răspuns Àngel, r z nd. Acela e Ramon, un *bastaix*<sup>24</sup>. Joanet a luat  i el aerul de inchizitor al prietenului său. *Bastaixos* sunt un soi de cărăuși; strămută mărfuri de la plajă la magaziile negu torilor ori invers.  ncarc   i descarcă mărfuri aduse de barcaii pe plajă.

— Atunci nu lucrează la Sfânta Maria? l-a iscodit Arnau.

— Ba da. Cei mai mulți lucrează aici. Àngel a r s de fețele lor. Sunt mode ti, n-au nicio le caie, dar sunt devota i Sfintei Maria a Mării, mai devota i decât toţi. Cum nu pot să dea parale pentru durarea ei, breasla lor s-a juruit să aducă pe veresie piatra de la cariera regelui, din Montju c, până la șantier.  i car  cu c rca, a lămurit Àngel cu privirile pierdute, poartă mile întregi în spate pietre pe care mai apoi abia de le urnesc doi bărbați.

Arnau  i-a amintit de piatra enormă pe care acel *bastaix* o pusese jos.

— Firește că lucrează pentru Fecioara lor! a stăruit Àngel, mai mult ca oricine. Duceți-vă la joacă, a mai adăugat, înainte de a- i relua drumul.

---

<sup>24</sup>  n lb. cat., „c r u ”. (n.tr.)

## Capitolul 10

— De ce tot suie schelele?

Arnau a arătat spatele bisericii Sfânta Maria. Ângel a înălțat privirea și, cu gura plină de pâine și brânză, a bâiguit o lămurire greu de priceput. Pe Joanel l-a podidit râsul, Arnau i s-a alăturat și, la sfârșit, chiar și Ângel nu s-a mai putut ține, până s-a înecat, iar râsul i s-a prefăcut în tuse.

Zi de zi, Arnau și Joanel se duceau la Sfânta Maria, intrau în biserică, îngenuncheau. Îndemnat de maică-sa, Joanel hotărâse să se roage și repeta la nesfârșit rugăciunile pe care Arnau îl învăța să le spună. Apoi, când cei doi prieteni se despărțeau, micuțul fugea la ferestruica ei și îi istorisea cât se rugase în acea zi. Arnau vorbea cu mama lui, doar până când părintele Albert, așa se numea preotul, se apropia de ei; atunci se alătura șoptelilor lui Joanel.

Când ieșeau de la Sfânta Maria și mereu de la ceva distanță, Arnau și Joanel priveau lucrările, dulgherii, cioplitorii în piatră și zidarii; apoi se așezau pe jos în piață, așteptând ca Ângel să-și curme truda și să li se alătore, ca să îmbuce pâine și brânză. Părintele Albert îi privea duios, lucrătorii îi salutau zâmbind și chiar unii *bastaixos*, care cărau pietre cu nemiluita în cârcă, își întorceau privirile la cei doi micuți din fața Sfintei Maria.

— De ce tot suie schelele? a întrebat iar Arnau.

Cei trei au privit spatele bisericii, unde se înălțau cele zece coloane; opt în semicerc, două mai departe. Îndărătul lor începuse ridicarea contraforților și a zidurilor ce aveau să alcătuiască absida. Dar, dacă acele coloane suiau mai sus decât bisericuța romanică, schelele urcau la nesfârșit, fără niciun temei părelnic, fără coloane în interior, de parcă lucrătorii înnebuniseră și voiau să urce cu scara la cer.

— Nu știu, a răspuns Ângel.

— Toate schelele astea nu sprijină nimic, s-a băgat în vorbă Joanel.

— Dar au să fie un sprijin, a rostit, neșovăielnică, vocea unui bărbat.

Toți trei s-au întors. Hohotind și tușind, nu-și dăduseră seama că îndărătul lor se adunaseră niscaiva bărbați, unii gătiți, alții cu haine preotești, dar purtând cruci de aur și nestemate pe piept, ca



și inele mari și cingători brodate cu fir de aur și argint.

Din ușa bisericii, părintele Albert s-a grăbit să le iasă în întâmpinare. Îngel s-a ridicat dintr-un salt și s-a înecat iar. Nu era întâia oară că-l vedea pe bărbatul care le dăduse răspuns, dar arareori îl văzuse înconjurat de atâta fast. Îl chema Berenguer de Montagut<sup>25</sup> și stătea în fruntea șantierului de la biserica Sfintei Maria a Mării.

Arnau și Joanet s-au ridicat și ei. Padre Albert a venit lângă ceata care îl înconjura pe bărbat și i-a salutat pe episcopi, sărutându-le inelele.

— Și ce-o să sprijine?

Întrebarea lui Joanet l-a oprit pe părintele Albert în loc, înaintea altui salut; cum stătea acolo stingherit, s-a uitat la copil; „nu vorbi și nu întreba”, i-a poruncit din priviri. Un staroste a dat să se ducă la biserică, dar Berenguer de Montagut l-a luat de umeri pe Joanet și s-a aplecat asupra lui.

— Copiii pot adesea să vadă ceea ce nouă ne scapă, le-a adevărit cu glas tare celor care-l însoțeau, așa că nu m-ar mira ca băieții să fi văzut ceva ce nouă ne-a scăpat. Vrei să știi de ce tot suie schelele? Joanet a încuviințat, nu înainte de a se uita la părintele Albert. Vezi capătul coloanelor? Păi, de acolo în sus, de la capătul fiecăreia, vor porni șase arcade, iar pe cea mai însemnată dintre ele se va sprijini absida noii biserici.

— Ce-i o absidă? a întrebat Arnau.

Berenguer a zâmbit, și s-a uitat îndărăt. Unii dintre cei de acolo erau la fel de atenți la lămuriri ca și copiii.

— O absidă e ceva asemănător cu asta. Maestrul și-a adunat degetele de la mâini deasupra palmelor. Copiii i-au privit atent mâinile vrăjite; unii dintre cei dindărăt au luat și ei seama la el, ca și părintele Albert. Ei bine, deasupra întregii clădiri, cel mai sus, i-a dat înainte maestrul, depărtând o mână și arătând cu ea vârful degetului arătător, va sta o piatră mare, numită bolțar. Întâi trebuie să suim bolțarul în vârful schelei, aici sus, vedeți? Toți au privit la cer. După ce-l vom fi suit, vom înălța nervurile arcadelor, până ce se vor uni cu bolțarul. De aceea avem nevoie de schele atât de înalte.

---

<sup>25</sup> Berenguer de Montagut (sec. XIV), arhitect care a activat în Catalonia, construind catedrala din Manresa (1328) și, laolaltă cu R. Despuig, proiectul bisericii Sfintei Maria a Mării din Barcelona (1329). (n.tr.)

— Dar la ce-s bune atâtea strădanii? a întreat iar Arnau. Auzindu-l pe copil, preotul a tresărit, deși începea să se deprindă cu întrebările și spusele lui. Nu se va vedea totul din biserică, ci va rămâne dincolo de tavan.

Berenguer a răs și odată cu el și câțiva dintre însoțitorii lui. Părintele Albert a oftat.

— Ba se va vedea, băiete, fiindcă tavanul bisericii de acum se duce pe măsură ce durăm noua alcătuire. Va fi ca și cum din bisericuță s-ar naște o nouă biserică, mai mare, mai...

Aerul indignat al lui Joanet l-a uimit. El era deprins cu singurătatea din bisericuță, cu mirosul, bezna și liniștea de care se bucura atunci când se ruga.

— O vrei pe Fecioara Mării? l-a întreat Berenguer.

Joanet s-a uitat la Arnau. Amândoi s-au învoit.

— Ei bine, când o să-i isprăvim noua biserică, Fecioara pe care o iubiți atât de mult va avea mai multă lumină decât oricare alta de pe lume. Nu va mai sta pe întuneric ca acum și va avea templul cel mai frumos pe care ni-l putem închipui; nu va mai fi închisă între ziduri groase și scunde, ci între unele subțiri și înalte, zvelte, cu coloane și abside până la cer, unde și trebuie să stea Fecioara.

Toți au privit la cer.

— Da, a urmat Berenguer de Montagut, până acolo are să ajungă noua biserică al cărei hram va fi Fecioara Mării.

Apoi s-a îndreptat spre Sfânta Maria, laolaltă cu însoțitorii; i-au lăsat în urmă pe copii și pe părintele Albert.

— Părinte, a întreat Arnau când nimeni nu-i mai putea auzi, ce se va alege de Fecioară când bisericuța are să fie dărâmată, iar cea nouă n-are să fie încă dovedită?

— Vezi acei contraforți? i-a răspuns preotul, arătând doi dintre cei pe care îi durau ca să închidă deambulatoriul, în spatele marelui altar. Ei bine, între ei se va dura prima capelă, cea a Preasfântului Mântuitor, unde provizoriu și alături de trupul lui Hristos, ca și de racla unde adăpostim moaștele preasfintei Eulălia, vom da adăpost Fecioarei, ca să nu sufere nicio stricăciune.

— Și cine are s-o vegheze?

— Nu-ți face griji, i-a răspuns prelatul, de astă dată zâmbind, Fecioara va fi bine păzită. Capela Preasfântului Mântuitor aparține breslei în care s-au unit *bastaixos*; ei vor avea cheia grilajului și o vor străjui pe Sfânta Fecioară.

Arnau și Joanet îi știau deja pe *bastaixos*. Ângel le spusese

numele când mergeau în șir, ducând în cârcă pietre uriașe: Ramon, primul pe care îl cunoscuseră; Guillem, tare ca pietrele pe care le ducea în spate, ars de dogoarea soarelui, cu fața desfigurată groaznic de un accident, dar cu purtări blânde și iubitoare; alt Ramon, căruia i se zicea „Băiatul”, mai scund decât primul și îndesat; Miquel, bărbat vânos, care părea neputincios să-și care povara, dar izbutea prin forța tuturor nervilor și tendoanelor din trup, care păreau gata să i se rupă în orice moment; Sebastià, cel mai nesuferit și taciturn, împreună cu fiul lui, Bastianet; Pere, Jaume și alte nesfârșite nume ale truditorilor din Ribera, care își asumaseră îndatorirea personală de a duce de la cariera regelui din Roca la Sfânta Maria a Mării miile de pietre necesare pentru a dura biserica.

Arnau s-a gândit la *bastaixos*: la cum zâmbeau după ce-și luau pietrele din cârcă; la puterea de care dădeau dovadă umerii lor. Era sigur că urmau să aibă mare grijă de Fecioară.

N-au trecut nici șapte zile până ca spusele lui Berenguer de Montagut să se îplinească.

— Măine să veniți în zori, i-a povățuit Àngel; o să ridicăm bolțarul.

Și iată, copiii erau acolo, fugind prin spatele lucrătorilor adunați la picioarele schelelor. Erau mai bine de o sută de bărbați, lucrători, *bastaixos* și chiar preoți; părintele Albert își scosese sutana și era acum îmbrăcat ca toți ceilalți, legat cu o bucată de pânză la cingătoare, în loc de brâu.

Arnau și Joanet s-au băgat printre ei, salutându-i pe unii, zâmbind altora.

— Copii, i-a avertizat un meșter zidar, când începem să ridicăm bolțarul, nu vreau să vă văd pe-aici.

Cei doi s-au învoit.

— Și bolțarul unde-i? l-a iscodit Joanet, ridicând mâna spre meșter.

Au luat-o la goană către locul arătat de el, la picioarele primei schele, cea mai scundă dintre toate.

— Sfântă Fecioară! au exclamat într-un glas, când au ajuns lângă uriașa piatră circulară.

Mulți bărbați se uitau la ea, ca și ei, dar în tăcere; știau că ziua aceea era de mare însemnătate.

— Are peste șase mii de kilograme, i-a dumirit cineva.

Cu ochii cât cepele, Joanet s-a uitat la Ramon, primul *bastaix*,

pe care îl văzuse lângă piatră.

— Nu, îi răspunse el, ghicindu-i gândurile, pe asta n-am adus-o noi.

Spusele lui au provocat ceva hohote nestăpânite, curmate totuși de îndată. Arnau și Joanel i-au privit pe bărbați trecând în șir pe acolo, privind piatra și ridicând privirile în vârful schelelor; trebuiau să ridice peste șase mii de kilograme la vreo treizeci de metri, trăgând de funii!

— Dacă dă greș ceva... au auzit că spunea unul dintre ei, făcându-și cruce.

— ... ne prinde dedesubt, a terminat altul, strângând din buze.

Nimeni nu stătea în loc; până și părintele Albert, cu straietele lui fistichii, umbla agitat printre ei, dându-le curaj, bătându-i pe spate, vorbind iute. Biserica veche se înălța între oameni și schele. O droaie dintre ei priveau la construcție. Barcelonezii au început să se îmbulzească nu prea departe de șantier.

În sfârșit, s-a ivit Berenguer de Montagut și, nemaiăsându-i pe oameni să stea în loc ori să se salute, a urcat pe schela cea mai scundă și le-a vorbit celor strânși acolo. În timpul asta, câțiva dintre zidarii care îl însoțeau au legat de piatră roata mare a unui scripete.

— După cum veți vedea, a strigat, în vârful schelei s-au montat mai multe palane, cu ajutorul cărora vom ridica bolțarul. Roțile scripetilor, cele de sus și cele pe care le leagă de bolțar, sunt alcătuite din trei soiuri de scripeți, alcătuiți la rândul lor din trei scripeți fiecare. După cum știți de-acum, nu vom folosi nici trolii, fiindcă va trebui neîncetat să îndreptăm bolțarul dintr-o parte. Trei frânghii, care trec prin scripeți, urcă până sus și coboară la pământ. Urmărit de vreo sută de capete, maestrul a arătat drumul frânghiei. Vreau să vă împărțiți în trei cete, în jurul meu.

Meșterii zidari au început să împartă oamenii. Arnau și Joanel s-au fofilat îndărătul bisericii și de acolo, cu spatele aciuat la perete, au urmărit pregătirile. Când Berenguer a văzut că în jurul lui se alcătuiseră cele trei cete, a urmat, adăugând:

— Fiecare dintre cele trei grupuri va trage de o frânghie. Voi, a adăugat adresându-se unuia dintre ei, veți fi Sfânta Maria. Repetați odată cu mine: Sfânta Maria! Oamenii au strigat: „Sfânta Maria”. Voi, Sfânta Clara. Cea de-a doua ceată a strigat în cor: „Sfânta Clara”. Și voi, Sfânta Eulălia. Așa vă voi numi. Când am să spun: „toți!”, le voi vorbi tuturor celor trei cete. Trebuie să trageți drept, după cum veți sta așezați, fără să vă rupeți de spatele celui

de dinaintea voastră, la porunca meșterului din fruntea fiecărei cete. Amintiți-vă: trebuie să stați tot timpul drepti! Puneți-vă în rând.

Pe fiecare ceată a pus-o în șir un meșter zidar. Funiile erau deja pregătite, iar bărbații le-au apucat de jos. Berenguer de Montagut nu i-a lăsat să gândească.

— Toți! Începeți să trageți când vi se zice „gata”, mai întâi încetșor, până simțiți funiile încordate. Gata!

Arnau și Joanet au văzut cum s-au mișcat rândurile până când funiile au început să se încordeze.

— Toți! Cu forță!

Copiii și-au ținut răsuflarea. Bărbații și-au înfipt călcăiele în țărână, au început să tragă, iar brațele, spatele și chipurile li s-au încordat.

— Toți! Mai tare!

Porunca a răsunat în toată curtea. Chipurile bărbaților au început să se îmbujoreze. Lemnul schelelor a scârțâit și bolțarul s-a ridicat o palmă de la pământ. Șase mii de kilograme!

— Și mai tare! a hăulit Berenguer, neluându-și ochii de pe bolțar.

Încă o palmă. Copiii uitaseră chiar și să răsufle.

— Sfânta Maria! Mai tare! Și mai tare!

Arnau și Joanet și-au îndreptat privirile spre șirul Sfintei Maria. Acolo era părintele Albert, care închisese ochii și trăgea de funie.

— Așa! Sfânta Maria, așa! Toți! Mai cu putere!

Lemnul era tot numai scrâșnet. Arnau și Joanet s-au uitat la schele, apoi la Berenguer de Montagut, care nu privea decât la bolțarul care suia pe îndelete, foarte domol.

— Mai! Mai! Mai! Cu toții! Cu putere!

Când bolțarul a ajuns la înălțimea primei schele, Berenguer a poruncit celor trei șiruri să nu mai tragă, să țină piatra în văzduh.

— Sfânta Maria și Sfânta Eulălia, stați așa! a poruncit apoi. Sfânta Clara, trage! Bolțarul s-a mișcat dintr-o parte chiar spre schela de pe care dădea porunci Berenguer. Acum cu toții! Dați-i drumul puțin câte puțin.

Toți, chiar și cei care trăgeau de funii, și-au ținut răsuflarea când bolțarul a fost lăsat pe schelă, la picioarele lui Berenguer.

— Încet! a strigat meșterul de lucrări.

Platforma s-a îndoit sub povara bolțarului.

— Și dacă nu ține? i-a șoptit Arnau lui Joanet.

Dacă nu ține, Berenguer...

Dar a ținut. Totuși, schela nu era pregătită să îndure prea multă vreme povara bolțarului. El trebuia să ajungă sus, unde, după socotelile lui Berenguer, schelele aveau să țină. Zidarii au urcat funiile la al doilea palan, iar bărbații au început iar să tragă de ele. A doua schelă și următoarea; cele șase mii de kilograme de piatră suiau acolo unde urmau să întâlnească nervurile arcadelor, deasupra lumii, în cer.

Bărbații asudau, mușchii li se încordaseră. Din când în când, câte unul cădea, iar căpetenia șirului fugea să-l ia de sub picioarele celor din fața lui. Niscai orășeni zdraveni se apropiaseră și, când un lucrător nu mai putea, meșterul alegea pe câte unul dintre ei ca să-i ia locul.

De sus, Berenguer dădea porunci, pe care le trecea oamenilor alt meșter, aflat cu o schelă mai jos. Când bolțarul a ajuns pe ultima schelă, pe buzele strânse din răspuțeri s-au ivit câteva zâmbete, dar aceea era clipa cea mai grea. Berenguer de Montagut socotise locul precis unde trebuia pus bolțarul, așa încât nervurile arcadelor să se întrepătrundă negreșit. Zile la rând, întocmise între cele zece coloane triumphiuri din frânghii și țăruiși, aruncase bucăți de plumb de pe schelă, întinsese frânghii după frânghii de la țăruișii de jos până sus pe schelă. Zile în șir întocmise schițe pe pergamente, le răzuise și scrisese iar pe ele. Dacă bolțarul n-ajungea la locul precis, n-avea să poată îndura apăsarea arcadelor, iar absida se putea prăbuși.

La urmă, după mii de socoteli și schițe fără număr, înscrisesse locul precis pe platforma ultimei schele. Acolo trebuia să fie pus bolțarul, nici o palmă mai încoace, nici o palmă mai încolo. Pe bărbați i-a apucat deznădejdea când, spre deosebire de celelalte platforme, Berenguer de Montagut nu i-a lăsat să pună bolțarul jos și i-a dat înainte cu poruncile:

— Încă nițel, Sfânta Maria. Nu. Sfânta Clara, trageți, acum stați. Sfânta Eulălia! Sfânta Clara! Sfânta Maria! Jos, sus! Acum! a strigat deodată. Opriți-vă cu toții! Jos! Puțin câte puțin. Încet!

Brusc, frânghiile și-au pierdut greutatea. În tăcere, toți bărbații au privit la cer, unde Berenguer de Montagut se lăsase pe vine, ca să cerceteze locul bolțarului. A dat ocol pietrei, care avea un diametru de doi metri, s-a ridicat în capul oaselor și i-a salutat pe cei de jos, înălțând brațele.

Arnau și Joanet au crezut că aud îndărătul lor, lipit de zidul bătrânei biserici, mugetul zvâcnit din gâtleurile bărbaților care ceasuri la rând trăsese de funii. O sumedenie dintre ei s-au

trântit pe jos. Alții, mai puțini, s-au îmbrățișat și au sărit în sus de bucurie. Sutele de privitori care urmăriseră totul aclamau și aplaudau, iar Arnau a simțit că-i urcă un nod în gât și s-a înfiorat teribil.

— Mi-ar plăcea să fiu mare, i-a șoptit Arnau în noaptea aceea tatălui său, pe când stăteau întinși în culcușul de paie, între robii și ucenicii care tușeau și sforăiau.

Bernat a încercat să ghicească de unde până unde îi venea vrerea aceea. În acea zi, Arnau venise avântat și povestise de mii de ori cum se ridicase bolțarul absidei la Sfânta Maria. Jaume îl ascultase cu atenție.

— De ce, fiule?

— Toți fac câte ceva. La Sfânta Maria sunt o droaie de copii care își ajută tații ori meșterii, dar Joanet și cu mine...

Bernat și-a petrecut brațul pe după umerii băiatului și l-a tras la piept. Nu se putea tăgădui, când nu-i dădea câte ceva de făcut, băiatul își petrecea toată ziua acolo. Cu ce putea fi și el de folos?

— Te dai în vânt după *bastaixos*, e drept?

Bernat simțise inflăcărea cu care băiatul povestea cum cărau bărbații aceia pietre până la biserică. Copiii se țineau după ei până la porțile cetății, îi așteptau acolo și îi însoțeau la întoarcere, de-a lungul plajei, de la Framenors la Sfânta Maria.

— Da, i-a răspuns Arnau, pe când taică-său scormonea cu celălalt braț sub saltea.

— Ia asta, i-a zis, dându-i vechiul burduf pentru apă, care îi însoțise pe când fugeau. Arnau l-a luat pe întuneric. Dă-le apă proaspătă; ai să vezi că n-au să te respingă, ci au să-ți mulțumească.

A doua zi, în zori, Joanet îl aștepta în ușa atelierului lui Grau. Arnau i-a arătat burduful, și l-a atârnat de gât, pe urmă au dat fuga pe plajă, la fântâna Îngerului, lângă Encantes, singura de pe drumul urmat de *bastaixos*. Următoarea fântână era la Sfânta Maria.

Când au zărit cum șirul de *bastaixos* se apropia mergând domol, fiecare copleșit de povara pietrei sale, copiii s-au urcat pe una dintre bărcile ancorate pe plajă. Când primul *bastaix* a ajuns la ei, Arnau i-a arătat burduful. Bărbatul a zâmbit și a adăstat lângă barcă, lăsându-l pe Arnau să-i picure apa drept în gură. Ceilalți au așteptat ca primul să stea din băut; a urmat al doilea. Întorcându-se la cariera regelui, de astă dată fără povară, toți

*bastaixos* se opreau la barcă, mulțumindu-le pentru apa proaspătă.

Începând din acea zi, Arnau și Joanet au devenit sacagiii cetei de *bastaixos*. Îi așteptau în față la fântâna Îngerului, iar când trebuia descărcată vreo navă și cărăușii nu se duceau la Sfânta Maria, îi urmau prin cetate și le dădeau mereu apă, iar ei nu mai erau nevoiți să-și lase poverile din cârcă.

Au venit iar și iar la Sfânta Maria, și au tot privit, stând la taifas cu părintele Albert ori, așezându-se pe jos, s-au uitat cum își îmbuca Ángel merindea la prânz. Oricine îi privea putea desluși în ochii lor alte luciri când priveau biserica. Și ei ajutau la înălțarea ei, le spusese unii *bastaixos* și chiar părintele Albert.

Cu bolțarul aproape de cer, copiii s-au dumirit cum din cele zece coloane care înconjurau biserica porneau nervurile arcadelor; zidarii au ridicat cofraje de lemn, pe care au înșirat în chip de arc piatră după piatră, alcătuiind cheia de boltă. Prin spatele coloanelor, înconjurându-le pe primele opt, se ridicaseră deja zidurile deambulatoriului, cu contraforții întorși spre interior, cuprinși în biserică. Între acei doi contraforți, le-a lămurit părintele Albert, arătându-le alți doi, se va afla capela Preasfântului Mântuitor, care va fi a tuturor *bastaixos*, și acolo o vor duce pe Fecioară.

Fiindcă, pe măsură ce creșteau zidurile deambulatoriului și se durau noile bolți, sprijinite pe nervurile care răsăreau din coloane, se dărâma vechea bisericuță.

— Deasupra absidei, le-a lămurit tot preotul, pe când Ángel îi încuviința spusele, se va dura acoperișul. Știți din ce se va face? Băieții au dat din cap că nu. Din toate oalele de lut prăpădite pe care le vor găsi în cetate. Întâi se vor pune moloane și peste ele toate blidele, unul lângă altul, în rânduri. Iar peste toate, acoperișul bisericii.

Arnau văzuse cioburile grămadite lângă pietrele de la Sfânta Maria. Îl întrebuse pe taică-său ce căutau acolo, dar Bernat nu știuse să-i răspundă.

— Nu știu decât că, toate blidele cu beteușug sunt puse claie peste grămadă, așteptând să fie luate. Nu știam că-s pentru biserică, îi dezvăluise.

Așa a prins formă noua biserică, în spatele absidei celei vechi, pe care începuseră s-o dărâme cu grijă, ca să-i poată folosi pietrele. Mahalaua Riberta din Barcelona nu voia să rămână fără biserică, nici măcar până se dura noul și mărețul templu marianic,



iar slujbele religioase n-au fost oprite nicicând. Dar senzația era ciudată. Ca toată lumea, Arnau intra în biserică pe ușa mare prăvălită lângă bisericuța romanică și, odată înăuntru, bezna în care se cufunda ca să stea la taifas cu Fecioara se mistuia, lăsând loc luminii care pătrundea prin ferestrele mari ale noii abside. Vechea biserică era ca o răcliță înconjurată de măreția alteia mai mari, menită să dispară pe măsură ce creștea cealaltă, o răcliță la capătul căreia se deschidea preasfânta absidă deja acoperită.

## Capitolul 11

Dar viața lui Arnau nu era doar Sfânta Maria și apa de băut pentru *bastaixos*. Printre îndatoririle lui, pentru culcuș și de-ale gurii, era și aceea de a da ajutor bucătăresei la cumpărăturile din cetate.

La fiecare două sau trei zile, Arnau pleca din atelierul lui Grau în zorii zilei, însoțind-o pe Estranya, roaba mulatră care mergea cu picioarele crăcănate, șovăielnic, legănându-și primejdios cărnurile înfloritoare. De cum Arnau se punea în ușa cuhniei, roaba îi dădea pe mutește primele poveri: două coșărți cu pâini mari, care trebuiau duse la copt în ulița Ollers Blancs. Într-una erau pâinile pentru Grau și familie, frământate cu făină din grâul cel mai bun, care aveau să devină pâini albe și alese; în cealaltă, pâinile pentru ceilalți, din făină de orz, mei, chiar bob și năut, o pâine care ieșea neagră, neafânată și tare.

După ce lăsau aluatul la cuptor, Estranya și Arnau plecau din mahalaua olarilor, treceau de ziduri și mergeau spre buricul Barcelonei. La începutul drumului, Arnau o urma pe roabă cu ușurință, râzând de cum își sălta și legăna ea în mers cărnurile tuciurii.

— De ce râzi? îl întrebase mulatra de câteva ori.

Arnau îi privise chipul, rotund și turtit, și se oprise din răs.

— Vrei să râzi? Râzi acum, îi spunea în piața Blat, punându-i în cârcă un sac cu grâu. Unde ți-e râsul? îl întreba când coborau pe ulița Llet și-i dădea laptele pentru verii lui; apoi repeta întrebarea în piațeta Cols, de unde cumpărau verze, legume și verdețuri, ori în piața Oli, de unde cumpărau ulei, vânat ori păsări.

De acolo, Arnau o urma pe roabă prin toată Barcelona. În zilele de post, o sută șazeci la număr, aproape jumătate din an, cărnurile mulatrei se legănau în drum spre plajă, lângă Sfânta Maria, și acolo, în oricare din cele două pescării ale cetății, cea nouă și cea veche, Estranya se bătea să cumpere cei mai buni delfini, toni, sturioni, *palomides*, *neros*, *reigs* ori *corballs*<sup>26</sup>.

— Acum mergem după peștele tău, îi spunea surâzătoare, după ce târguise tot ce voia.

Și se duceau în dos, unde mulatra cumpăra rămășițe. Era duium de lume îndărătul oricărei pescării, însă acolo Estranya nu

---

<sup>26</sup> În lb. cat., „stavrizi, meru, bibani, moace”. (n. red.)

se mai bătea cu nimeni.

Dar Arnau prefera zilele de post celor în care Estranya trebuia să cumpere carne, deoarece, dacă pentru cumpăraturile rămășițelor de pește nu făceau decât doi pași până în spate, pentru cele de carne Arnau trebuia să traverseze jumătate din Barcelona, cu toate cumpărăturile mulțurii în cărcă.

În parlageriile de lângă abatoarele cetății cumpărau carne pentru Grau și familia lui. Era de primă mână, cum se vindea doar în cetate; în Barcelona nu primeau jivine moarte. În cetate se cumpărau doar animale vii, care abia apoi erau sacrificate.

Iar ca să cumperi resturi de carne pentru slugi și robi trebuia să mergi hăt dincolo de ziduri, și să treci prin Portaferrisa, până la piața unde vindeau cu grămada vite moarte și tot soiul de cărnuri necunoscute. Târguind carnea aceea, Estranya îi zâmbea lui Arnau, dar îl puneă s-o care; apoi, după ce treceau pe la cuptor și luau pâinile, se întorceau acasă la Grau; Estranya tot legănându-se, Arnau târându-și picioarele.

Într-o dimineață, când Estranya și Arnau făceau târguieli la cel mai mare abator, lângă piața Blat au început să sune clopotele la biserica Sant Jaume. Nu era nici duminică, nici sărbătoare. Estranya a stat în loc, cât era de mare, cu picioarele crăcănate. În piață, cineva a scos un strigăt. Arnau n-a priceput ce spunea, dar strigătului i s-au alăturat multe altele, iar oamenii au luat-o la goană în toate direcțiile. Băiatul s-a întors spre Estranya, cu o întrebare pe buze, dar n-a putut zice nimic. A scăpat jos târguielile. Neguțătorii de grâu își strângeau în graba mare tarabele. Oamenii strigau și alergau fără oprire, iar dangătele clopotelor de la Sant Jaume nu se mai opreau. Arnau a dat s-o ia spre piața bisericii, dar oare nu se auzeau și clopotele de la Santa Clara? A ciulit urechile, încercând să audă ceva dinspre mănăstirea de maici, dar au început să bată și cele de la Sant Pere, de la Framenors, de la Sant Just. Băteau toate clopotele din cetate! Arnau a stat în loc, cu gura căscată, asurzit, privind cum fugeau oamenii.

Brusc, a dat nas în nas cu Joanet. Scos din fire, prietenul lui nu putea să stea locului.

— *Via fora! Via fora!*<sup>27</sup> țipa.

— Ce-i? a întrebat Arnau.

---

<sup>27</sup> În lb. cat., „Ieșiți (veniți) afară!” (n.tr.)

— *Via fora!* i-a țipat Joanet în ureche.

— Ce înseamnă asta?

Joanet i-a făcut semn să tacă și a arătat bătrâna arcadă Mayor, de lângă palatul domnului *veguer*.

Arnau și-a îndreptat privirea spre ele tocmai când ieșea un locotenent de alguazili din palat, îmbrăcat ca pentru război, în platoșă argintie și cu o spadă mare atârnată de centiron. În mâna dreaptă, prins de o lance aurie, purta stindardul lui Sant Jordi<sup>28</sup>: crucea purpurie pe fond alb. În urma lui, alt locotenent de alguazili, și el pregătit să-și măsoare puterile în luptă, ducea stindardul cetății. Cei doi locotenenți de alguazili s-au dus în buricul pieței, la piatra ce împărțea cetatea în mahalale. Ajunși acolo, au ridicat stindardele lui Sant Jordi și ale Barcelonei, și au strigat într-un glas:

— *Via fora! Via fora!*

Clopotele băteau nestăvilit, iar pe ulițe *Via fora!* era pe buzele tuturor cetățenilor.

Joanet, care privise spectacolul într-o tăcere respectuoasă, a început să strige neobișnuit de tare.

În cele din urmă, Estranya a părut să priceapă și i-a strigat lui Arnau că trebuiau să plece de acolo. Cu ochii pironiți pe cei doi alguazili care stăteau în poziție de drepti în buricul pieței, în platoșe strălucitoare și cu spade mari, nemișcați sub stindardele în culori, băiatul s-a smuls din mâna mulatrei.

— Hai, Arnau! i-a poruncit Estranya.

— Nu, s-a împotrivit el, îmboldit de Joanet.

Estranya l-a luat de umăr și l-a scuturat bine.

— Haide! Asta nu-i treaba noastră.

— Ce zici, roabo? a repezit-o o tânără care, laolaltă cu altele, fermecate ca și ei, privea ce se petrecea și auzise discuția dintre Arnau și mulatră. Băiatul e rob? Estranya a făcut semn cu capul că nu. E cetățean? Arnau a încuviințat. Atunci, cum de cutezi să spui că *Via fora!* nu-i treaba lui?

Estranya a stat în cumpănă și a mișcat din picioare ca o rață care nu vrea să umble.

— Și cine ești tu, roabo, a întrebat-o altă femeie, de nu-i recunoști băiatului cinstea de a apăra drepturile Barcelonei?

Estranya a lăsat capul în jos. Ce-avea să zică stăpânul dacă afla? El, care avea atâtea pretenții la onorurile cetății. Clopotele nu

---

<sup>28</sup> În lb. cat., „Sfântul Gheorghe”. (n.tr.)

se mai opreau. Joanel se apropiase de femeii și-l îmboldea pe Arnau să li se alăture.

— Femeile nu însoțesc nicio *host*<sup>29</sup>, i-a amintit prima femeie Estranyei.

— Și robii cu atât mai puțin, a adăugat alta.

— Cine crezi că trebuie să le poarte de grijă soților noștri, dacă nu băieți ca ei?

Estranya n-a îndrăznit să ridice privirile.

— Cine credeți că le fac de-ale gurii ori alte treburi, le scot cizmele ori le curăță arbaletetele?

— Vezi-ți de drum! i-au poruncit. Țasta nu-i loc pentru roabe.

Estranya și-a luat sacii pe care până atunci îi cărase Arnau și a plecat dând din șunci. Zăbind încântat, Joanel a privit cu admirație ceata femeilor. Arnau nu s-a clintit din loc.

— Plecați, băieți, i-au îndemnat muierile, și aveți grijă de soții noștri.

— Să-i spui tatei! i-a strigat Arnau Estranyei, care nu făcuse decât trei sau patru metri.

Joanel a văzut că Arnau nu-și lua ochii de pe roaba care mergea domol și i-a ghicit îndoielile.

— Nu le-ai auzit pe femeii? l-a întrebat. Noi trebuie să le purtăm de grijă oștenilor din Barcelona. Tatăl tău are să priceapă.

Arnau s-a învoit, întâi mai reținut, apoi mai avântat. Firește că avea să priceapă! Oare nu luptase el pentru ca ei doi să fie cetățeni ai Barcelonei?

Când s-au întors către piață, au deslușit că lângă cele două stindarde ale locotenenților de alguazili mai era unul: al neguțătorilor. Stegarul nu purta straie de război, ci o arbaletă în spate și o spadă atârnată de centiron. Nu mult după aceea, a sosit alt stindard, al argintarilor și, așa, pe îndelete, piața s-a umplut de flamuri colorate, cu tot soiul de blazoane și steme: ale blănarilor, chirurgilor ori bărbierilor, dulgherilor, căldărarilor, olarilor.

Sub stindarde se grupau treptat, după meșteșuguri, cetățenii slobozi ai Barcelonei; așa cum cerea legiuirea, toți purtau o arbaletă, o tolbă cu o sută de săgeți, o spadă ori o sulită. În mai puțin de două ceasuri, fiecă *sagremental*<sup>30</sup> al Barcelonei era gata să plece în apărarea privilegiilor cetății.

În cele două ceasuri, Arnau a aflat ce fusese. Chiar Joanel l-a

---

<sup>29</sup> În lb. cat., „oștire”. (n.tr.)

<sup>30</sup> În lb. cat., „membru al unei bresle”. (n.tr.)

dumirit.

— Barcelona nu numai că se apără la nevoie, i-a lămurit, dar îi și atacă pe cei care se pun cu noi. Micuțul vorbea înfocat, arătând soldații și stindardele, mândru de portul tuturor. E nemaiauzit! Ai să vezi și tu. Dacă avem noroc, stăm câteva zile pe-afară. Când cineva se poartă urât cu un cetățean ori încalcă drepturile cetății, se face o plângere... păi, nu știi la cine se face, dacă la *veguer* ori la Sfatul Celor o Sută, dar, dacă stăpânirea crede că tot ce spune acela e de netăgăduit, atunci cheamă întreaga *host* sub stindardul lui Sant Jordi; e acolo, îl vezi? În buricul pieței, deasupra tuturor celorlalte. Clopotele bat, iar oamenii se reped în uliță strigând *Via fora!*, ca să afle toată Barcelona. Căpeteniile confreriilor scot stindardele în uliță, iar breslașii se adună în jurul lor, gata de bătălie.

Cu ochii cât cepele, urmându-l pe Joanet printre cetele alcătuite în piața Blat, Arnau privea totul în jur.

— Și ce trebuie făcut? E primejdios? a întrebat Arnau în fața mulțimii de arme, aduse în piață.

— De obicei, nu-i cu primejdie, a răspuns Joanet, zâmbindu-i. Gândește-te că, dacă un *veguer* se arată gata să încuviințeze o asemenea chemare la bătălie, o face în numele lui, și al cetății și al regelui, și de aceea nu trebuie luptat nicicând cu oastea regelui. Totul depinde de cine-i vrăjmașul, dar dacă un senior, vasalul regelui, vede apropiindu-se o *host* din Barcelona, îndeobște îi acceptă vrerile.

— Deci, nu se dă o bătălie?

— După cum hotărâsc stăpânirea și acel senior. Ultima dată, o fortăreață a fost rasă de pe fața pământului; atunci chiar că a fost bătălie, și morți, și atacuri, și... Uite! Țăla trebuie să fie unchiul tău, i-a atras luarea-aminte Joanet, arătând stindardul olarilor, haide!

Sub stindard, alături de ceilalți trei bărbați de vază ai breslei, era Grau Puig, îmbrăcat de război, cu cizme, o platoșă din fier care îi acoperea pieptul și jumătatea de sus a pulpelor, și încins cu o spadă. În jurul celor patru oameni de frunte, se înghesuiau olarii din cetate. Grau l-a zărit pe băiat, și i-a făcut un semn lui Jaume, care a ieșit în calea celor doi băieți.

— Încotro? i-a întrebat.

Arnau a cerut din priviri sprijinul lui Joanet.

— Ne ducem să-i dăm o mână de ajutor meșterului, a răspuns Joanet. I-am putea căra desaga cu merinde ori ce-o mai vrea el.

— Îmi pare rău, s-a mărginit să spună Jaume.

— Și acum ce facem? a întrebat Arnau când Jaume le-a întors spatele.

— Tot aia! i-a răspuns Joanet. Nu-ți face griji, aici e plin cu bărbați care ar fi încântați să le dăm o mână de ajutor; și nici n-au să-și dea seama că mergem cu ei.

Cei doi băieți s-au pus în rând cu lumea; se uitau la spade, arbalete și sulite, se minunau privindu-i pe cei care purtau armuri ori încercau să prindă vorbele înflăcărate.

— Ce se întâmplă cu apa? au auzit strigându-se îndărătul lor.

Arnau și Joanet s-au răsucit. Chipul li s-a luminat la vederea lui Ramon, care zâmbea. De lângă el, îi priveau mai bine de douăzeci de *macips*<sup>31</sup>, impunători și înarmați.

Arnau s-a pipăit la spate, căutându-și burduful, și a fost atât de dezamăgit că nu l-a găsit, că sumedenie de *bastaixos* s-au apropiat de el râzând, și i l-au dat pe al lor.

— Trebuie să fii mereu gata pentru chemarea cetății, au glumit.

Întregul *sagramental* a ieșit din Barcelona, mergând în urma crucii purpurii de pe stindardul lui Sant Jordi, către târgul Creixell de lângă Tarragona. Locuitorii lui opriseră turma unui parlagiu din Barcelona.

— Asta-i ceva grav? l-a întrebat Arnau pe Ramon, pe care cei doi copii hotărâseră să-l însoțească.

— Firește. Vitele parlagiilor barcelonezi au privilegiul transhumanței și pășunatului în toată Catalonia. Nimeni, nici chiar regele, nu poate opri o turmă care trebuie să ajungă la Barcelona. Fiii noștri trebuie să aibă cea mai bună carne din principat, a adăugat, ciufulindu-i pe amândoi. Seniorul din Creixell a oprit o turmă și îi cere păstorului să plătească drepturi de trecere și pășunat pe domeniile lui. Vă închipuiți ce-ar fi dacă de la Tarragona la Barcelona toți nobilii și baronii ar cere plată pentru trecere și pășunat? N-am mai putea băga nimic în gură!

Dacă ai ști tu ce carne ne dă Estranya să mâncăm, gândi Arnau în sinea lui. Joanet a ghicit gândul prietenului său, și s-a strâmbat scârbit. Arnau nu-i spusese decât lui. Fusese ispitit să-i dezvăluie tatălui său de unde venea carnea care plutea în oală în zilele de dulce. Dar când îl vedea îmbucând cu atâta plăcere, când îi vedea pe toți robii și lucrătorii lui Grau cum se năpusteau asupra ei, își făcea curaj, tăcea și înghițea laolaltă cu ei.

— Mai sunt și alte pricini pentru care se ridică un *sagramental*

---

<sup>31</sup> În lb. cat., „zdrahoni”. (n.tr.)

la luptă? a întrebat Arnau cu gura amară.

— Firește. Orice știrbire adusă privilegiilor Barcelonei ori ale unui cetățean. De pildă, dacă cineva răpește un cetățean din cetate, întregul *sagramental* dă fuga să-l scape.

Sporovăind și mergând tot înainte, Arnau și Joanet au parcurs țărnul (Sant Boi, Castelldefels și Garraf), sub privirea ageră a oamenilor cu care se încrucișau, care se fereau din calea lor, muți la vederea întregului *sagramental*. Până și marea părea să-și arate respectul pentru toată *host* din Barcelona, iar vuietul i se stingea la trecerea sotniilor de bărbați înarmați, care mărșăluiau sub stindardul lui Sant Jordi. Dogoarea soarelui i-a însoțit întreaga zi și, când marea a început să se acopere de argint, au mas pentru noapte în târgul Sitges. Seniorul de Fonollar i-a găzduit în castelul său pe oamenii de frunte ai cetății, și întregul *sagramental* și-a ridicat tabăra la porțile burgului.

— Are să fie război? a întrebat Arnau.

Toată ceata de *bastaixos* i-a aruncat o privire. Trosnetul focului a spart tăcerea. Joanet adormise cu capul pe una din coapsele lui Ramon. Niscai *bastaixos* au schimbat între ei priviri la auzul întrebării lui Arnau. Are să fie război?

— Nu, a răspuns Ramon. Seniorul de Creixell nu se poate pune cu noi.

Arnau părea dezamăgit.

— Poate că da, a dat să-l aline unul dintre mai-marii breslei, care stătea de cealaltă parte a focului. Cu o droaie de ani în urmă, când eram tânăr, așa, cam ca tine (Arnau era gata să se ardă, doar l-o auzi mai bine), a fost chemat întregul *sagramental* să meargă la Castellbisbal, al cărui senior oprise și el o turmă de vite, precum cel din Creixell. Seniorul de Castellbisbal nu s-a dat bătut, și a înfruntat întregul *sagramental*; poate credea că barcelonezii, neguțători, meșteșugari ori *bastaixos* ca noi, nu erau în stare să se măsoare în luptă. Barcelona a cucerit castelul, l-a făcut una cu pământul și i-a luat ostatici pe senior și soldații lui.

Arnau se și vedea cu spada în mână, urcând o scară ori strigând biruitor de pe crenelurile castelului Creixell: „Cine cutează să se pună cu viteazul *sagramental* din Barcelona?” Toți *bastaixos* s-au uitat la chipul lui: un băiat cu privirile pierdute în vâlvățiile focului, încordat, cu mâinile crispate pe bățul cu care înainte se jucase, iar acum fremăta, ațâțând focul. „Eu, Arnau Estanyol...” Răsetele l-au readus la Sitges.

— Du-te la culcare, l-a povățuit Ramon, ridicându-se, cu



Joanet în spate. Arnau s-a strâmbat. Așa ai să poți visa la război, l-a ogoit cărăușul.

Noaptea era răcoroasă și cineva le-a dat pătura lui celor doi băieți.

A doua zi dis-de-dimineată, au mărșăluit mai departe, spre Creixell. Au trecut prin Geltrú, Vilanova, Cubelles, Segur și Barà, toate târguri cu câte un castel, și, de la Barà, s-au depărtat de mare, luând-o către Creixell. Era un târg stingher, la ceva mai puțin de o milă de mare, așezat pe o culme în vârful căreia se înălța castelul seniorului de Creixell, durat și fortificat pe un taluz din pietre cu unsprezece laturi, cu felurite turnuri de apărare, în jurul căruia se îmbulzeau casele târgului.

Mai erau doar câteva ceasuri până să lunece noaptea peste ei. Căpeteniile breslelor au fost chemate la sfetnici și *veguer*. Oastea Barcelonei s-a aliniat în formațiune de luptă în fața Creixellului, cu stindardele în frunte. Arnau și Joanet mergeau în urma trupei, cu apă pentru *bastaixos*, dar cei mai mulți dintre ei nu primeau; erau cu ochii pironiți pe castel. Nici țipenie nu deschidea gura, iar copiii nu îndrăzneau să spargă tăcerea. Oamenii de vază ai breslelor s-au întors fiecare la ai lui. Întreaga oaste a aflat că trei soli ai Barcelonei se duceau la Creixell; tot atâția plecaseră din castel și s-au întâlnit la mijlocul drumeagului.

Ca toți cetățenii Barcelonei, Arnau și Joanet i-au privit în tăcere pe negociatori.

N-a fost război. Seniorul de Creixell izbutise să fugă printr-o trecere de taină care unea castelul cu plaja, prin spatele oștii. În fața barcelonezilor și în poziție de luptă, primarul a poruncit târgului să împlinească toate cererile cetății. Locuitorii burgului au dat vitele înapoi, l-au slobozit pe păstor, s-au învoit să plătească o despăgubire însemnată, s-au legat să țină seama și să respecte în viitor privilegiile cetății, și i-au predat pe doi dintre ei, pe care îi considerau vinovați de afrontul adus, și care au fost luați pe loc ostatici.

— Creixell s-a predat, au vestit sfetnicii în fața oștii.

Din rândurile barcelonezilor s-a ridicat un vuiet. Soldații de-o zi au băgat spadele în teacă, au pus deoparte arbaletele și sulitele, și și-au scos straietele de luptă. Printre luptători au început să răsune râsete, strigăte și glume.

— Vinul, băieți! i-a îmboldit Ramon pe băieți. Ce-i cu voi? a întrebat, văzându-i oprîți în drum. V-ar fi plăcut să priviți un război, așa-i?

A citit pe fețele lor că acela era răspunsul.

— Oricare dintre noi ar fi putut fi rănit ori chiar ucis. V-ar fi plăcut așa ceva? Arnau și Joanet s-au grăbit să dea din cap că nu. Altfel ar fi trebuit să-l vedeți: veniți din cea mai mare și mai puternică cetate a principatului, și tuturor le e teamă să se bată cu noi. Arnau și Joanet l-au ascultat pe Ramon cu ochii cât roata carului. Duceți-vă după vin, copii! Și veți ciocni și voi un potir pentru biruința noastră.

Stindardul lui Sant Jordi s-a întors cu mare cinste la Barcelona și, odată cu el, și cei doi băieți, mândri de cetatea și concetățenii lor, mândri că erau barcelonezi. Cei doi bărbați luați de la Creixell au intrat în cetate în lanțuri și au fost înfățișați tuturor pe ulițele Barcelonei. Femeile și toți cei care se înghesuiau să-i privească au aclamat oastea și i-au scuipat pe ostatici. Arnau și Joanet au însoțit convoiul, serioși și mândri, la fel cum, după ce ostaticii au fost definitiv întemnițați în palatul domnului *veguer*, s-au dus la Bernat care, ușurat că-și vede fiul teafăr și nevătămat, a uitat de perdaful pe care avea de gând să i-l tragă, și a ascultat zâmbind povestea noilor lor încercări.

## Capitolul 12

Trecuseră de-acum câteva luni de la aventura care îi purtase până la Creixell, dar viața lui Arnau nu se prea schimbasesc. Așteptând să împlinească zece ani, când urma să fie primit ucenic în atelierul unchiului Grau, hoinărea neîntrerupt, laolaltă cu Joanet, prin Barcelona ispititoare și mereu uimitoare; aducea apă pentru *bastaixos*, se bucura nespun de Sfânta Maria a Mării, care creștea sub ochii lui, și se ruga Fecioarei, căreia îi istorisea păsurile lui, bucurându-se de surâsul pe care îl descoperea pe figura din piatră.

Așa cum îi lămurise părintele Albert, când marele altar al bisericii romanice s-a dus și el, Fecioara a fost strămutată în capela micuță a Preasfântului Mântuitor, din deambulatoriu, prin spatele noului altar principal din Sfânta Maria, între doi contraforți ai alcătuirii, și încuiată în spatele unui grilaj înalt și gros. Capela Preasfântului Mântuitor nu se bucura de niciun folos, decât că *bastaixos* aveau misiunea să-i poarte de grijă, s-o ocrotească, s-o curețe, să facă curat și să țină neîncetat aprinse lumânările care o luminau. Era capela lor, cea mai însemnată din întreaga biserică, unde se păstra trupul lui Hristos, și, totuși, parohia o dăduse unor cărăuși umili. Puzderie de nobili și neguțători bogăți, le-a istorisit părintele Albert, voiau să dea gologani pentru amenajare și apoi să ia parte la câștigurile bănești de pe urma celorlalte treizeci și trei de capele ce aveau să fie în Sfânta Maria a Mării, toate durate printre contraforții din deambulatoriu ori din navele laterale, dar capela Preasfântului Mântuitor era a cărăușilor, iar micul sacagiu n-a întâmpinat nicicând greutăți când a vrut să se apropie de Fecioara lui.

Într-o dimineață, când Bernat își potrivea avutul sub saltea, unde dosise și punga în care ținea paralele puse la adăpost când fugise în graba mare din *masía*, în urmă cu aproape nouă ani, și pușinii gologani pe care i-i dădea cumnatul lui (bani cu care avea de gând să-l ajute pe Arnau să răzbească după ce va fi învățat meșteșugul), Jaume a intrat în încăperea robilor. Uimit, Bernat s-a uitat la calfă. Acela nu obișnuia să intre astfel.

— Ce...?

— Sora ta a murit, i-a curmat vorba Jaume.

Lui Bernat i s-au tăiat picioarele și s-a prăvălit în culcuș, cu

punga și banii în mână.

— Cum adică? Ce-a pățit? Ce s-a întâmplat? a bolborosit.

— Meșterul nu știe. În zori era rece.

Lăsând să-i cadă punga, Bernat și-a acoperit fața cu mâinile. Când și le-a luat de pe chip și a ridicat privirile, Jaume nu mai era. Cu un nod în gât, Bernat și-a amintit de fetița care lucra la câmp laolaltă cu tatăl lui și cu el, cântând fără zăgaz când îngrijea de vite. Adeseori își văzuse tatăl oprindu-se din trudă, și închizând ochii câteva clipe, lăsându-se fermecat de vocea ei veselă și fără griji. Iar acum...

Chipul lui Arnau a rămas neclintit când, la masă, a primit vestea de la tatăl lui.

— M-ai auzit, fiule? a stăruit Bernat.

Arnau a dat din cap că da. Era un an de când n-o mai văzuse pe Guiamona decât în rarele prilejuri când se urca în copaci ca să-și privească verii jucându-se; el era acolo, trăgând cu ochiul, plângând pe mutește, iar ei râdeau, alergau și nimeni... S-a simțit ispitit să-i spună tatălui că nu-i păsa, că Guiamona nu-l iubea, dar ochii triști ai lui Bernat l-au oprit.

— Tată, l-a chemat Arnau, apropiindu-se de el.

Bernat și-a îmbrățișat fiul.

— Nu plânge, i-a șoptit cu capul aciuat la pieptul lui.

Bernat l-a strâns la piept, iar el i-a răspuns strângându-și brațele în jurul lui.

Îmbucau pe tăcute, laolaltă cu robii și ucenicii, când s-a auzit primul strigăt. Un urlet sfâșietor, care părea să zgârie văzduhul. Toți s-au uitat la casă.

— Bocitoare, i-a dumirit un ucenic; și mama mea e bocitoare. Poate-i chiar ea. Bocește cel mai bine din toată cetatea, a adăugat cu mândrie.

Arnau s-a uitat la taică-său; s-a auzit alt țipăt, iar Bernat și-a văzut băiatul încovoiindu-se.

— O să tot auzim, i-a dat de veste. Mi-au povestit că Grau a tocmit duium de bocitoare.

Așa a și fost. Toată după-amiaza și toată noaptea, în vreme ce lumea venea la casa familiei Puig ca să-și arate părerile de rău, sumedenie de femei au plâns moartea Guiamonei. Nici Bernat, nici fiul lui n-au putut închide ochii din pricina lor.

— Știe toată Barcelona, i-a vestit Joanet lui Arnau, când l-a întâlnit de dimineață, în gloata ce se îmbulzea la porțile casei lui

Grau. Arnau a dat din umeri. Toți au venit la îngropăciune, a adăugat Joanet, văzând semnul pe care i-l făcea prietenului său.

— De ce?

— Fiindcă Grau e bărbat cu dare de mână și oricui va veni la îngropăciune îi va dăruia câteva straie. Joanet i-a arătat lui Arnau o cămașă neagră și lungă. Ca asta – a arătat zâmbind.

Pe la prânz, când tot norodul era în straie cernite, cortegiul funebru a plecat la biserica Nazaret, unde se afla capela lui Hipolit, sfântul care ocrotea breasla olarilor. Bocitoarele mergeau lângă coșciug, plângând, țipând și smulgându-și părul.

Biserica era plină ochi cu bărbați de vază: oameni de frunte ai feluritelor bresle, sfetnici ai cetății și cea mai mare parte dintre membrii Sfatului Celor o Sută. Acum, că Guiamona își dăduse suflul, nimănui nu-i mai păsa de alde Estanyol, dar Bernat, trăgându-l pe fiu-său, a izbutit să se apropie de locul unde odihnea trupul surorii lui, unde straietele simple dăruite de Grau se amestecau cu mătăsuri și *bissós*, pânze scumpe din în negru ca tuciul. Nici măcar nu l-au lăsat să-și ia rămas-bun de la soră-sa.

Pe când preoții țineau slujba de îngropăciune, Arnau a zărit fețele roșii de plâns ale verilor lui: Josep și Genís se țineau tari, Margarida stătea dreaptă, dar nu-și putea stăpâni tremurul buzei de jos. Își pierduseră mama, ca și el. Știau, oare, de Fecioară? s-a întrebat; apoi și-a întors privirea la unchiul lui, împietrit. Nu se îndoia că Grau Puig n-avea să le vorbească despre ea copiilor lui. Bogătani sunt altfel, i se arătase mereu; poate că ei aveau altă cale de a-și găsi o mamă nouă.

Și chiar aveau. Un văduv cu dare de mână, care năzuia să urce tot mai sus, din Barcelona... Nici nu trecuse încă doliul, că Grau și începuse să primească propuneri de căsătorie. Nu l-a stânjenit târguiala. În cele din urmă, a ales-o ca viitoare mamă pentru fiii Guiamonei pe Isabel, o tânără nu prea frumușică, dar nobilă. Cântărind însușirile tuturor pretendentelor, Grau se hotărâse pentru singura nobilă dintre ele. Avea ca zestre un titlu fără bani, domenii ori alte bunuri, dar care lui îi îngăduia să intre în lumea ce-i fusese oprită. Ce-i păsa de zestrea mare pe care i-o promiteau unii neguțatori, dornici să-și unească avutul cu al lui? Marilor familii nobile din cetate nu le păsa de văduvia unui olar oarecare, oricât de chiabur ar fi fost; doar tatăl Isabellei, rămas fără niciun sfanț, a deslușit în firea lui Grau puțința unei uniri multumitoare pentru ambele părți, și n-a greșit.

— Va trebui să pricepi, i-a cerut viitorul socru, că fiica mea nu

poate trăi printre oale. Grau a încuviințat. Și nici nu se poate căsători cu un olar oarecare. De astă dată, Grau a dat să răspundă, dar socrul a făcut o mișcare de dispreț cu mâna. Grau, a adăugat, noi, nobilii, nu putem fi meșteșugari, te-ai dumirit? Poate nu suntem bogați, dar n-o să fim nicicând meșteșugari.

„Noi, nobilii, nu putem...” Grau și-a ascuns încântarea de a fi inclus. Și avea dreptate: ce nobil din cetate mai avea atelier de olărit? Domnul baron; avea să i se spună „domnule baron” la târguielile dintre neguțători, la Sfatul Celor o Sută. Domnule baron! Cum să aibă un baron din Catalonia atelier de olărit?

Dinspre partea lui Grau, om de frunte al breslei, Jaume n-a întâmpinat nicio greutate ca să fie avansat meșter. Au vorbit despre asta mânați de graba lui Grau de a se căsători cu Isabel, căci îl chinuia teama că nobilii aceia, mereu capricioși, să nu-și schimbe părerea. Viitorul baron nu mai avea vreme pentru piață. Astfel că Jaume avea să fie meșter, iar Grau urma să-i vândă atelierul și casa, în cote. Mai era doar ceva:

— Am patru fii, i-a arătat Jaume. O să-mi fie greu să-ți plătesc prețul. Grau l-a îndemnat să-i dea înainte. Nu-mi pot asuma toate îndatoririle de aici: robi, calfe, ucenici. Nici măcar nu le-aș putea da de mâncare! Dacă vreau să răzbesc, trebuie să ies la liman doar cu cei patru fii ai mei.

Data nunții era hotărâtă. Laolaltă cu tatăl lui Isabel, Grau a cumpărat un palat mic, dar scump, pe ulița Montcada, unde locuiau familiile nobile din Barcelona.

— Ține minte, i-a atras luarea-aminte socrul, la ieșirea din palatul abia cumpărat; nu intra în biserică având în spate un atelier.

Au căutat până și prin ultimul cotlon al casei; baronul încuviința superior, iar Grau socotea în minte cât îl va costa să umple toată casa. În spatele arcadelor uriașe care dădeau în ulița Montcada, se deschidea un *patio* podit cu piatră; în față, grajdurile, care ocupau cea mai mare parte a catului de jos, alături de cuhnii și încăperile unde își făceau robii somnul. La dreapta, o scară mare din piatră, în aer liber, urca la primul cat nobil, unde se aflau saloane și alte odăi; deasupra, la al doilea cat erau iatacurile. Micul palat era cu totul și cu totul din piatră; cele două caturi nobile, cu ferestre care se trăgeau, ogivale, dădeau în *patio*.

— Bine, i-a arătat bărbatului care îi fusese primă calfă ani la rând, ești slobod de orice legământ.

Au semnat înțelegerea chiar în acea zi, iar Grau s-a dus la

socru-său, fudulindu-se cu înscrisul.

— Am vândut atelierul, i-a dat de veste.

— Domnule baron, l-a salutat acesta, întinzându-i mâna.

„Și acum? s-a întrebat Grau deodată. Cu robii n-am nicio grijă; îi păstrez pe cei de folos, iar ceilalți, la piață. Cât despre calfe și ucenici...”

Grâu a vorbit cu membrii breslei și i-a vândut pe mai nimic. Nu i-au mai rămas decât cumnatul și băiatul. Bernat n-avea niciun cîn în breaslă; nu era nici măcar calfă. Nimeni n-avea să-l primească într-un atelier, cu precădere fiindcă nu era voie. Băiatul nici măcar nu-și începuse ucenicia, dar exista o înțelegere, și în orice caz, cum să ceară cuiva să primească niște Estanyoli? Toți aveau să afle că fugarii aceia doi îi erau rude. Îi chema Estanyol, ca și pe Guiamona. Asta mai lipsea acum, când să fie înnobilit, să afle toți că dăduse adăpost unor șerbi legați de pământ. Oare nu tocmai nobilii erau cei mai înverșunați vrăjmași ai șerbilor fugari? Oare nu tocmai ei îl băteau la cap pe rege să anuleze legiurile care le îngăduiau șerbilor legați de pământ să fugă? Cum să devină el nobil cu alde Estanyol pe buzele tuturor? Ce-avea să zică socru-său?

— Veți veni cu mine, i-a arătat lui Bernat, care era încă de câteva zile îngrijorat de tot ce se întâmpla.

Jaume, noul stăpân al atelierului, care nu se mai supunea poruncilor lui Grau, stătuse cinstit de vorbă cu el: „Nu va cuteza să facă nimic cu voi. Eu știu, mi-a dezvăluit; nu vrea să intrați în gura tuturor. Bernat, eu am ieșit cu bine la liman. E grăbit, îi arde buza să rânduiască totul înainte de a se căsători cu Isabel. Ai o înțelegere semnată pentru fiu-tău. Folosește-te de ea, Bernat. Strânge-l cu ușa pe câinos. Amenință-l cu judecata. Ești om bun. Pricepe că tot ce s-a întâmplat în anii ăștia...”

Bernat i-a dat ascultare. Și, convins de spusele fostei calfe, a îndrăznit să-i țină piept cumnatului.

— Ce zici? a țipat Grau, când Bernat i-a răspuns cu un simplu „Unde și la ce?”. Unde și la ce poftesc eu, striga neîncetat, dând nestăpănit din mâini.

— Nu suntem robii tăi, Grau.

— N-ai prea mult de ales.

Bernat și-a dres glasul ca să poată urma sfaturile lui Jaume.

— Pot să te chem la judecată.

Încordat, tremurând, scund și slăbănog, Grau s-a ridicat din jilț. Dar Bernat nici n-a clipit, oricât voia s-o ia la fugă;

amenințarea cu judecata a răsunat în urechile văduvului.

Aveau să îngrijească de caii pe care Grau se văzuse silit să-i cumpere odată cu micul palat. „Cum să ții grajdurile goale?” îl provocase socrul în treacăt, de parcă vorbea cu un copil neștiutor. Grau se tot socotea în minte. „Fata mea, Isabel, călărește de când se știe”, a adăugat nobilul.

Dar cea mai însemnată a fost pentru Bernat simbria bună pe care a câștigat-o pentru el și Arnau, care urma și el să trudească la cai. Puteau locui în afara palatului, într-o odaie numai a lor, fără robi, fără ucenici; el și fiul lui urmau să aibă destule parale ca să răzbească.

Însuși Grau l-a grăbit pe Bernat să anuleze înțelegerea pentru Arnau și să semneze una nouă.

De când fusese recunoscut cetățean, Bernat pleca arareori din atelier și mereu singur ori cu Arnau. Nu părea să se fi făcut vreo pâră contra lui; numele îi era în catastifele cu cetățeni. De nu, ar fi venit să-l caute, se gândea ori de câte ori pășea pe uliță. Obișnuia să se amestece pe plajă cu zeci de năieri și să privească neîncetat departe în zare, lăsându-se mângâiat de briză, savurând văzduhul sărat ce învăluia plaja, navele, catranul.

Trecuseră aproape zece ani de când îl lovise pe flăcăușul din fierărie. Nădăjduia să nu fi murit. Arnau și Joanet săltau în jurul lui. I-o luau înainte, fugind deopotrivă de iute, și-l priveau zâmbitori, cu ochi strălucitori.

— Casa noastră! a strigat Arnau. Să stăm în mahalaua Ribera, te rog!

— Mă tem că o să avem doar o odaie, a dat Bernat să-l lămurească, dar copilul zâmbea de parcă vorbeau despre cel mai frumos palat din Barcelona.

— Nu-i rău, i-a spus Jaume, când Bernat i-a pomenit sfatul fiului. Acolo găsești odăi.

Acolo s-au și dus toți trei. Cei doi copii în fugă, Bernat cărând câteva buclucuri. Trecuseră aproape zece ani de când sosiseră în cetate.

Până la Sfânta Maria, Arnau și Joanet i-au tot salutat pe oamenii cu care se încrușișau.

— E tatăl meu, a strigat Arnau unui *bastaix* care căra un sac cu grâne, arătându-i-l pe Bernat, căruia i-o luase înainte cu vreo douăzeci de metri.



Bărbatul a zâmbit fără să stea în loc, îndoit sub povară. Arnau s-a întors către Bernat și a luat-o la goană spre el, dar după câțiva pași a stat în loc. Joanel nu l-a urmat.

— Haide, l-a îndemnat, dând din mâini.

Dar Joanel a dat din cap în semn că nu.

— Ce-i cu tine, Joanel? l-a întrebat, întorcându-se la el.

Micuțul a lăsat ochii în țărână.

— E tatăl tău, a șoptit. Acum ce-o să se aleagă de mine?

Avea dreptate. Toți îi credeau frați. Arnau nu se gândise.

— Hai! Vino cu mine! i-a poruncit, trăgând de el.

Bernat i-a zărit apropiindu-se; Arnau trăgea de Joanel, care părea să se împotrivească. „Cele mai bune urări pentru fiii pe care îi ai”, rostise acel *bastaix*, trecând pe lângă ei. A zâmbit. Alergau laolaltă de mai bine de un an. Și mama micuțului Joanel? Bernat și l-a închipuit așezat pe scrin, lăsându-se mângâiat de brațul fără chip. I s-a pus un nod în gât.

— Tată... a început să spună Arnau, când au ajuns lângă el.

Joanel s-a pitit în spatele prietenului său.

— Copii, l-a oprit Bernat, cred că...

— Tată, te-ar supăra să fii și tatăl lui Joanel? a întrebat Arnau dintr-o singură suflare.

Bernat a văzut cum micuțul își ițea capul dindărătul lui Arnau.

— Vino aici, Joanel, a zis Bernat. Vrei să fii băiatul meu? l-a întrebat când puștiul a ieșit din ascunzătoare.

Chipul lui Joanel s-a luminat.

— Asta înseamnă că da? l-a iscodit Bernat.

Băiatul i-a îmbrățișat piciorul. Arnau i-a surâs tatălui său.

— Duceți-vă la joacă, le-a poruncit Bernat cu glas întretăiat.

Copiii l-au dus pe Bernat la părintele Albert.

— Sigur că el ne va ajuta, a zis Arnau, iar Joanel a făcut semn că da.

— Tatăl nostru! a rostit micuțul, luând-o înaintea lui Arnau și repetând vorbele pe care le tot repetase pe drum, chiar și celor pe care nu-i cunoștea decât din vedere.

Părintele Albert le-a cerut copiilor să-i lase singuri, l-a poftit pe Bernat la o ulcea cu vin dulce și i-a ascultat lămuririle.

— Știu unde puteți locui, i-a grăit; sunt oameni buni. Spune-mi, Bernat. Ai găsit o îndeletnicire bună pentru Arnau; va avea o simbrie bună și va învăța un meșteșug, fiindcă de rânduși e mereu nevoie. Dar ce-ai să faci cu celălalt fiu? Ce-ai de gând să faci cu

Joanet?

Bernat a șovăit, apoi i-a dezvăluit totul părintelui Albert.

Părintele i-a dus pe toți la casa lui Pere și a Marionei, doi bătrâni fără copii, care viețuiau într-o căsuță cu două caturi, chiar lângă plajă: ei locuiau la catul de jos, dar mai aveau trei odăi la cel de sus, și el știa că doreau să dea cu chirie una dintre ele.

Pe drum, și chiar atunci când i-a înfățișat pe Estanyol tatăl și fiul lui Pere și soaței lui, uitându-se cum Bernat le arăta gologanii, părintele Albert l-a tot ținut pe Joanet pe după umeri. Cum de putuse fi atât de orb? Cum de nu-și dăduse seama de calvarul micuțului? De câte ori nu-l văzuse căzând pe gânduri, cu privirea pierdută departe în zare?

Părintele Albert l-a strâns pe puști la piept. Joanet s-a întors la el, și i-a zâmbit.

Odaia era simplă, dar curată, cu două saltele pe jos în loc de orice alt mobilier, cu vuietul nesfârșit al mării drept orice altă tovărășie. Arnau a ciulit urechile, încercând să-i audă pe lucrătorii de la Sfânta Maria, chiar în spatele lor. Au sorbit din binecunoscuta supă a nevestei lui Pere. Arnau s-a uitat în blid, a ridicat ochii și i-a zâmbit tatălui său. Ce hăt-departe erau acum lăturile Estranyei! Toți trei au sorbit cu plăcere, sub privirile bătrânei, gata în orice clipă să le umple încă o dată blidele.

— La culcare, le-a poruncit Bernat, sătul; mâine avem treabă.

Joanet a stat în cumpănă. S-a uitat la Bernat și, când toți se ridicaseră de la masă, s-a întors spre ușă.

— Asta nu-i oră de ieșit, fiule, l-a dojenit Bernat de față cu cei doi bătrâni.

## Capitolul 13

— Sunt fratele mamei și fiul lui, a dumirit-o Margarida pe mama vitregă, care s-a mirat că Grau mai tocmise doi oameni pentru cei șapte cai.

Grau îi arătase că nu voia să știe nimic de cai și, de fapt, nici măcar n-a coborât să vadă splendidele grajduri de la catul de jos al palatului. Ea se îngrijise de tot: alesese trăpașii și adusese cu ea un comis, pe Jesús care, la rândul lui, o povățuise să tocmească un rândaș priceput: Tomás.

Dar patru bărbați la șapte cai erau mult prea mulți, chiar și pentru gusturile baronesei, și așa l-a și muștrat când a mers întâia oară la grajd, după ce veniseră și alde Estanyol.

Isabel a îndemnat-o pe Margarida să-i dea înainte.

— Erau țărani, șerbi legați de pământ.

Isabel n-a zis nimic, dar în minte i s-a trezit o bănuială.

Fata a vorbit mai departe:

— Fiul, Arnau, poartă vina pentru moartea fratelui meu mai mic, Guiamon. Îi urăsc! Nu știu de ce i-o fi tocmit tata.

— Știm noi, a bombănit baroneasa, țintuindu-l cu privirea pe Bernat, care tocmai atunci țesăla un armăsar.

În noaptea aceea, Grau n-a luat, totuși, în seamă vorbele soaței.

— Așa am crezut eu de cuviință, s-a mărginit să zică, după ce-i adevărate bănuielile că erau doi fugari.

— Dacă află tata...

— Dar n-are să afle, așa-i, Isabel? Grau și-a privit soția, care se îmbrăcase de-acum pentru cină, una dintre noile deprinderi pe care ea le adusese în viața lui Grau și a familiei. Abia de avea douăzeci de ani, și era nespus de firavă, ca și Grau. Prea puțin drăguță și fără niciuna dintre rotunjimile ispititoare pe care la vremea ei i le dăruise Guiamona, ea era, cu toate acestea, nobilă, așa cum trebuia să-i fie și firea, a chibzuit Grau. Nu ți-ar plăcea ca tatăl tău să afle că locuiești laolaltă cu doi fugari.

Baroneasa l-a privit mâniașă și a ieșit din încăpere.

Cu toată scârba pe care o arătau baroneasa și fiii ei vitregi, Bernat le-a dovedit că se pricepea la cai. Știa să se poarte cu ei, să-i hrănească, să le spele copitele și furcuțele, să-i lecuiască, la nevoie, și să umble printre ei; dar se putea spune că nu prea știa cum să-i împodobească pentru a-i face mai frumoși.

— Vor să strălucească, i-a lămurit într-o zi lui Arnau, în drum spre casă, și n-aibă niciun fir de praf. Trebuie pieptănați neîncetat, ca să le scoți nisipul ce le intră în păr și apoi țesălați până strălucesc.

— Și coama și coada?

— Scurtate, împletite și împodobite.

— La ce le trebuie cai cu atâtea zorzoane?

Arnau n-avea voie să se apropie de cai. Îi admira în grajd; vedea cum îi răspundeau tatălui său pentru îngrijiri, și se bucura când, singur cu el, Bernat îl lăsa să-i mângâie. Pe nepregătite, de vreo două ori, ferțiți de priviri indiscrete, Bernat îl urcase pe unul dintre cai, chiar în grajd. Truda nu-i îngăduia să plece din magazia cu hamuri; Acolo le curăța la nesfârșit; ungea pieile de pe gâtare și fruntare, le freca apoi cu o cârpă, până trăgeau toată unsoarea, iar fața șeilor și hamurilor lucea; curăța frâiele și pintenii, peria păturile și alte podoabe, până se făcea nevăzut și ultimul păr de cal, treabă pe care o încheia folosind degetele și unghiile drept pense, ca să scoată acele fine care se înfigeau în pânză, formând un tot cu aceasta. Iar când îi rămânea timp, lustruia fără preget careta cumpărată de Grau.

Cu trecerea lunilor, chiar și comisul Jesús trebuise să recunoască priceperea acelui țaran catalan. Când Bernat intra într-un grajd, caii nici măcar nu clinteau, și de cele mai multe ori întorceau capul la el. Îi atingea, îi mângâia și le șoptea ceva liniștitor. Însă, când intra Tomás, trăpașii plecau urechile, iar când acela striga la ei fugeau la un perete cât mai departe de rândaș. Ce-avea bărbatul ăla? Până atunci fusese un rândaș fără cusur, se gândea Jesús ori de câte ori auzea un nou strigăt.

În fiecă dimineață, când tatăl și fiul plecau la treabă, Joanet se ducea să-i dea ajutor Marionei, soția lui Pere. Făcea curat și rânduia, apoi o însoțea la târguieli. Când ea se apuca de gătit, Joanet fugea cât îl țineau picioarele la plajă, în căutarea lui Pere. Acesta pescuise toată viața și, pe lângă ceva parale date de breaslă, mai primea și niscai sfanți pentru că dădea ajutor la reparatul uneltelor; Joanet îl însoțea, luând seama la lămuririle lui și alerga dintr-un loc într-altul când bătrânul pescar avea nevoie de câte ceva.

De cum putea, fugea să-și vadă mama.

— Azi-dimineață, i-a istorisit într-o zi, când Bernat s-a dus să-i plătească, Pere îi dăduse înapoi ceva parale. I-a povestit că

micuțul... Micuțul sunt eu, știi, mamă? Îmi spun „micuțul”. Ei bine, i-a dezvăluit că micuțul dădea ajutor în casă și pe plajă, așa că nu trebuia să-i plătească partea mea.

Ostatica asculta, cu mâna pe creștetul băiatului. Cum se mai schimbasese totul! De când viețuia cu alde Estanyol, micuțul ei nu mai stătea jos, suspinând, așteptându-i mângâierile tăcute și câte o vorbă drăgăstoasă și oarbă. Acum vorbea, îi istorisea câte ceva, chiar râdea!

— Bernat m-a îmbrățișat, i-a dezvăluit Joanet, iar Arnau m-a lăudat.

Mâna mamei s-a strâns pe creștetul băiatului.

Și Joanet i-a dat înainte. Vorbea împiedicat. Despre Arnau și Bernat, despre Marionă și Pere, despre plajă, pescari, uneltele pe care le reparau, dar femeia nu-l mai asculta, mulțumită că fiul știa în sfârșit ce era o îmbrățișare, că micuțul era fericit.

— Fugi, fiule, i-a curmat mama vorba, încercând să-și ascundă tremurul vocii. Te-or fi așteptând.

Din temnița ei, Joana și-a auzit băiatul sărind de pe scrin și luând-o la fugă; și l-a închipuit sărind peste ostrețele care se luptau să dispară din amintirile ei.

Ce rost mai avea acum? Îndurase atâția ani de pâine și apă între cei patru pereți ale căror mici unghere degetele ei le pipăiseră de sute de ori. Luptase cu singurătatea și nebunia, privind cerul prin ferestruica pe care i-o dăruise regele, monarhul grandios! Învinsese febra și boala, și toate le făcuse pentru micuțul ei, ca să-i mângâie creștetul capului, să-i dea curaj, să-l facă să simtă că nu era, totuși, singur pe lume.

Acum nu mai era. Bernat îl îmbrățișa! Iar ei i se părea că-l cunoștea. Îl visase în ceasurile care se veșniceau. „Ai grijă de el, Bernat!”, spunea văzduhului. Acum Joanet era fericit, râdea, alerga și...

Joana s-a așezat în țărână și a rămas acolo. În acea zi nu s-a atins nici de pâine, nici de apă; nu mai avea nevoie de ele.

Joanet a venit a doua zi și a treia, și a patra, și ea l-a ascultat cum râde, vorbind despre lume, făcându-și visuri. Pe fereastră ieșeau doar sunete tot mai stinse: da, nu, du-te, fugi, du-te să trăiești.

— Du-te să te bucuri de viața pe care din vina mea n-ai avut-o, a șoptit Joana, când băiatul a sărit peste zăplaz.

Pâinea se aduna grămadă în temnița Joanei.

— Știi ce-a fost, mamă? Joanel a sprijinit scrinul de perete și s-a pus pe el; picioarele încă nu-i ajungeau până jos. Nu. Cum să știi? Așezat, ghemuit, și-a aciuat spatele la zid, acolo unde știa că mâna mamei o să-i caute creștetul capului. Stai să-ți spun. E foarte vesel. Ieri, unul dintre caii lui Grau...

Dar pe ferestruică n-a ieșit niciun braț.

— Mamă? Ascultă. Îți spun că-i vesel. Unul dintre cai...

Joanel și-a întors privirea la ferestruică.

— Mamă?

A adăstat.

— Mamă?

A ciulit urechile, încercând să treacă peste loviturile de ciocan ale căldărarilor, ce răsunau în toată mahalaua. Nimic.

— Mamă! a strigat.

A îngenuncheat pe scrin. Ce să facă? Ea nu-l lăsase niciodată să se apropie de ferestruică.

— Mamă! a strigat, înălțându-se până la borta ferestruicii.

Ea îi ceruse mereu să nu privească înăuntru, să nu încerce s-o vadă. Dar nu răspundea! Joanel s-a aplecat pe ferestruică. Înăuntru era beznă.

S-a ridicat până acolo și a băgat un picior. Nu încăpea. Nu putea încăpea decât pe-o parte.

— Mamă? a repetat.

Atârnat pe partea de sus a ferestruicii, și-a pus amândouă picioarele pe glaful ei și, stând pe-o parte, a sărit înăuntru.

— Mamă? a șoptit pe când ochii i se deprindeau cu întunericul.

A stat până a zărit o gaură din care ieșea o duhoare îngrozitoare și de cealaltă parte, în stânga lui, lângă perete, făcut ghem pe o saltea de paie, un trup.

Joanel a așteptat. Trupul nu se clintea. Bătăile ciocanelor de aramă rămăseseră afară.

— Voiam să-ți povestesc ceva vesel, a zis, apropiindu-se. Lacrimile au început să-i curgă pe obraji. Ai fi râs, a bolborosit când a ajuns lângă ea.

Joanel s-a așezat lângă leșul mamei. Joana își ascunsese chipul între brațe, ca și cum știuse dinainte că fiul ei avea să-i intre în temniță, ca și cum voise ca el să n-o vadă nici după moarte.

— Pot să te ating?

Micuțul a mângâiat părul mamei, murdar, încurcat, uscat, aspru.

— A trebuit să mori ca să fim laolaltă.

Joanet a izbucnit în plâns.

Bernat nu s-a îndoit nicio clipă când, la întoarcerea acasă, vorbind unul peste altul, chiar în poartă, Pere și nevastă-sa i-au dat de veste că Joanet nu venise acasă. Nu-l întrebaseră niciodată unde mergea când se făcea nevăzut; își închipuiau că la Sfânta Maria, dar nimeni nu-l zărise pe-acolo în acea după amiază. Mariona și-a dus o mână la gură.

— Și dacă a pățit ceva? a suspinat.

— Îl găsim noi, a încercat s-o liniștească Bernat.

Joanet a rămas lângă mama lui; întâi a mângâiat-o pe păr, apoi și-a trecut degetele prin el, descurecându-l. N-a încercat să-i vadă fața. S-a ridicat și s-a uitat la ferestruică.

S-a lăsat seara.

— Joanet?

Joanet s-a uitat iar pe ferestruică.

— Joanet? a auzit iar din partea cealaltă a peretelui.

— Arnau?

— Ce s-a întâmplat?

I-a răspuns dinăuntru:

— A murit.

— De ce nu...?

— Nu pot. Aici n-am scrinul. E prea sus.

„Miroase înfiorător”, s-a speriat Arnau. Bernat a bătut iar la ușa casei lui Ponç căldărarul. Ce făcuse băiatul înăuntru toată ziua? A bătut iar, cu putere. De ce nu răspundea? Ușa s-a deschis și un uriaș a acoperit aproape tot cadrul ușii. Arnau a dat înapoi.

— Ce vreți? a mugit căldărarul, desculț și purtând, drept orice alt strai, o cămașă ponosită, care îi ajungea până la genunchi.

— Sunt Bernat Estanyol, el e fiul meu, s-a înfățișat, luându-l pe Arnau de umeri și împingându-l înainte, prietenul fiului dumneavoastră Joa...

— N-am niciun fiu, i-a curmat vorba Ponç, dând să închidă ușa.

— Dar aveți o soție, a răspuns Bernat, împingând ușa cu brațul. Ponç a dat înapoi. Sau mai curând, a lămurit în fața privirii căldărarului, aveți. S-a stins.

Ponç n-a tresărit.

— Și? l-a iscodit, dând ușor din umeri.

— Joanet e înăuntru cu ea. Bernat a încercat să se uite la el cât

putea de aspru. Nu poate ieși.

— Acolo ar fi trebuit să stea puiul ăsta de lele toată viața.

Bernat a înfruntat ochii căldărarului, strângând umerii fiului său. Arnau era gata să cadă, dar, când căldărarul l-a privit, l-a înfruntat țeapăn.

— Ce-aveți de gând să faceți? a stăruit Bernat.

— Nimic, a răspuns căldărarul. Măine, când am să dărâm coșmelia, băiatul va putea ieși.

— Nu puteți lăsa un copil noaptea întreagă...

— În casa mea pot să fac ce poftesc.

— O să-l anunț pe *veguer*, l-a amenințat Bernat, știind cât de zadarnice îi erau spusele.

Ponç a mijit din ochi și, nemaiscoțând o vorbă, s-a dus în casă, lăsând ușa deschisă. Bernat și Arnau au așteptat până s-a întors cu o funie, pe care i-a dat-o direct lui Arnau.

— Scoate-l de acolo, i-a poruncit, și spune-i că, acum că mă-sa-i moartă, nu poftesc să-l mai văd pe aici.

— Cum...? a dat să-l întrebe Bernat.

— Prin locul pe unde s-a strecurat în toți acești ani, i-a luat-o Ponç înainte; sărind peste îngrăditură. Prin casa mea n-o să treceți.

— Și mama? a întrebat Bernat înainte ca el să închidă ușa.

— Mama mi-a dat-o regele, poruncindu-mi să n-oucid, și regelui am să i-o înapoiez acum că s-a dus, i-a spus Ponç pe loc. Am dat bani buni drept gaj și Dumnezeu mi-e martor că n-am de gând să-i pierd pentru o târfă.

Numai părintele Albert, care cunoștea povestea lui Joanet, laolaltă cu bătrânul Pere și muierea lui, căroră Bernat se văzuse silit să le-o spună, au știut de nenorocirea micuțului. Cei trei s-au apropiat de el. Dar tăcerea grea a copilului dăinuia și mișcările lui, înainte atât de sprintene și agere, erau acum mai încete, ca și cum umerii lui purtau o povară de neîndurat.

— Timpul tămăduiește totul, l-a alinat într-o bună dimineață Bernat pe Arnau. Trebuie să așteptăm și să-i dăm iubire și ajutor.

Dar Joanet a rămas mut printre crizele de plâns din fiecă noapte. Tatăl și fiul stăteau nemișcați, ascultându-l chirciți în culcușuri, până părea să-și piardă puterile, și somnul, nicicând potolit, îl biruia.

— Joanet, a auzit Bernat cum îl chema într-o noapte Arnau, Joanet.



Nu i-a răspuns.

— Dacă vrei, o pot ruga pe Fecioară să fie și mama ta.

„Bine, fiule!”, și-a grăit în sinea lui Bernat. Nu voise să-l sfătuiască așa ceva. Era Fecioara lui, taina lui. I-o împărtășise tatălui: dar el trebuia să fie cel care lua asemenea hotărâre.

Și o făcuse, dar Joanel n-a răspuns. Peste odaie s-a înstăpânit o tăcere uriașă.

— Joanel? a stăruit Arnau.

— Așa îmi spunea mama. Erau primele lui vorbe, după zile întregi, și Bernat a stat nemișcat în culcuș. Și nu mai e. Acum sunt Joan.

— Cum vrei. Ai auzit ce ți-am destăinuit despre Fecioară, Joanel... Joan? s-a îndreptat Arnau.

— Dar mama ta nu-ți vorbește, pe când a mea așa făcea.

— Spune-i despre păsări, i-a șoptit Bernat.

— Eu o pot vedea pe Fecioară, dar tu n-o puteai vedea pe mama ta.

Băiatul a amuțit iar.

— De unde știi că te ascultă? l-a iscodit în cele din urmă. E doar o statuie din piatră și statuile din piatră nu aud.

Bernat și-a ținut răsuflarea.

— Dacă-i drept că nu ascultă, a răspuns, atunci de ce îi vorbesc cu toții? Chiar și părintele Albert îi vorbește. Doar l-ai văzut. Ori crezi că părintele Albert se înșală?

— Dar ea nu-i mama părintelui Albert, a stăruit micuțul. El m-a dumirit că are una. Cum să știu dacă Fecioara vrea să-mi fie mamă, când nici nu-mi vorbește?

— O să-ți spună noaptea, în somn, prin păsări.

— Păsări?

— Păi, a stat Arnau în cumpănă, e drept că nu înțelesese niciodată ce era cu păsările, dar nici nu cutezase să-i spună tatălui său. Asta-i mai încălțit. O să te dumirească tatăl meu... adică al nostru.

Bernat a simțit cum i se punea un nod în gât. Peste încăpere s-a lăsat iar tăcerea, până ce Joan a vorbit iar:

— Arnau, am putea să mergem chiar acum s-o întrebăm pe Fecioară?

— Acum?

„Da. Acum, fiule, acum. Are nevoie”, s-a învoit Bernat în sinea lui.

— Te rog.

— Știi că nu-i voie să se între noaptea în biserică. Părintele Albert...

— N-o să facem gălăgie. N-are să afle nimeni. Te rog!

Arnau s-a învoit și cei doi copii au plecat pe mutește din casa lui Pere, și au făcut câțiva pași până la Sfânta Maria a Mării.

Bernat s-a ghemuit în culcuș. Ce puteau păți? Toți îi iubeau la biserică.

Luna dănțuia printre zidurile pe jumătate ridicate, pe schele, contraforți, arcade, abside. Sfânta Maria tăcea și doar câte un foc îi trăda ici și colo pe paznici. Arnau și Joanet au dat ocol bisericii până în ulița Born; intrarea mare era închisă, iar cimitirul Moreres, lângă care erau puse la adăpost materialele de construcție, era cel mai păzit. Un foc stingher lumina șantierul fațadei. Nu era greu de intrat: zidurile și contraforții coborau din absidă până la poarta dinspre Born, unde o placă din lemn arăta locul scării de la intrare. Au călcat peste desenele maestrului Montagut, pe care apărea locul precis al ușii și al treptelor, au intrat în Sfânta Maria, și s-au dus pe mutește la capela Preasfântului Mântuitor din deambulatoriu, unde îndărătul unui grilaj întărit din fier forjat frumos împodobit îi aștepta Fecioara, luminată fără preget de lumânările pe care *bastaixos* le înlocuiau mereu.

Și-au făcut cruce. „Așa trebuie să faceți de câte ori veniți la biserică”, le dăduse povață părintele Albert și și-au pus mâinile pe grilajul capelei.

— Vrea să-i fii mamă, i-a cerut domol Fecioarei. A lui s-a stins din viață, a zis Arnau, și pe mine nu mă supără să te împart cu el.

Cu mâinile pe grilaj, Joan s-a uitat de mai multe ori când la Fecioară, când la Arnau.

— Ce? i-a tăiat el vorba.

— Tac!

— Părintele știe că a suferit mult. Mama lui era închisă, știi? Nu scotea decât un braț pe o ferestruică mică de tot și el n-o vedea, până când ea s-a săvârșit din viață, dar mi-a dezvăluit că nici atunci n-a privit-o. Ea nu-i dădea voie.

Fumul lumânărilor din ceară curată de albine, care urca din sfeșnic, chiar lângă icoană, a înnourat iar vederea lui Arnau și buzele de piatră au surâs.

— O să fie mama ta, a hotărât el, întorcându-se la Joan.

— Cum știi, dacă ai povestit că-ți răspunde prin...?

— Știu și gata, l-a oprit Arnau, tăios.

— Și dacă aș întreba-o?

— Nu, i-a curmat din nou vorba Arnau.

Joan s-a uitat la statuia din piatră; voia să-i poată vorbi, ca Arnau. De ce pe el nu-l asculta, iar pe fratele lui da? Cum putea și Arnau? Chiar când Joan își promitea în sinea lui că într-o zi avea să fie vrednic ca ea să-i vorbească, s-a auzit un sunet.

— Ssst! a șoptit Arnau, privind spărtura mare din portalul Moreres.

— Cine-i acolo?

Și-a făcut apariția lumina unui opaiț ridicat.

Arnau a luat-o către ulița Born, pe unde intraseră, dar Joan a stat nemișcat, ținându-l cu privirea opaițul ce se apropia de deambulatoriu.

— Haide! i-a șoptit Arnau, trăgând de el.

Când au ieșit în ulița Born, au deslușit mulțime de opaițe venind drept la ei. Arnau a privit îndărăt; în Sfânta Maria, alte lumini se alăturaseră celei dintâi.

N-aveau nicio scăpare. Paznicii strigau, vorbind între ei. Ce puteau face? Podeaua! L-a împins pe Joan în țărână; micuțul înlemnise. Pe margini nu erau scânduri. L-a împins iar pe Joan și amândoi s-au târât până la fundația bisericii. Joan s-a lipit de zid. Luminele au urcat pe scândurile groase. Pașii paznicilor au răsunat pe parchet în auzul lui Arnau, iar vocile lor i-au acoperit bătăile inimii.

Au așteptat ca oamenii să cerceteze biserica. O veșnicie! Arnau privea în sus, încercând să vadă ce se petrecea, și, ori de câte ori lumina se strecura prin îmbinările scândurilor, se făcea mic, și se ascundea și mai tare.

Până la urmă, paznicii s-au lăsat păgubași. Doi dintre ei au rămas pe loc și au luminat podeaua din jur câteva clipe. Cum de nu-i auzeau bătăile inimii? Și ale lui Joan. Bărbații au coborât de pe scândurile groase. Și ale lui Joan? Arnau a întors capul spre locul unde stătuse micuțul. Unul din paznici a atârnat un opaiț lângă scândurile groase, celălalt s-a pierdut în depărtate. Nu era! Unde se băgase, oare? Arnau s-a apropiat de locul unde fundația se unea cu scândurile groase. A pipăit cu mâna și a dat peste o bortă, o mină care se deschisese printre zidurile fundației.

Împins de Arnau, Joan se târâse printre scânduri; nimic nu-i tăia drumul, iar micuțul se tot târâse prin bortă și prin mină, care cobora molcom către marele altar. Arnau îl făcuse să se târască. „Ține-ți gura!”, îi poruncise de câteva ori. Atingerea dintre

trupul său și pământul din mină nu-l lăsa să audă nimic, dar Arnau trebuia să fie în urma lui. A auzit că intra sub scândurile groase. Doar când tunelul s-a lărgit, îngăduindu-i să se întoarcă și chiar să stea în genunchi, și-a dat seama Joan că era singur. Unde se afla? Putea tăia bezna cu cuțitul, atât era de groasă.

— Arnau? I-a strigat.

Vocea i-a răsunat în jur. Era ca o peșteră. Sub biserică!

A strigat iar, de multe ori încă. Mai întâi a vorbit încet, apoi a urlat, dar s-a speriat de propriile sunete. Putea încerca să se întoarcă, dar unde era tunelul? Joan a întins brațele, dar mâinile lui n-au atins nimic; se târâse prea mult.

— Arnau! a strigat iar.

Nimic. S-a pus pe plâns. Ce era acolo? Monștri? Dacă era iadul? Era sub o biserică; nu spuneau că iadul era dedesubt? Dacă venea Necuratul?

Arnau s-a târât prin mină. Joan n-o putuse lua decât pe acolo. Nu ieșise de sub scândurile groase. După ce a mers nițel, și-a strigat prietenul; era cu neputință să fie auzit în afara tunelului. Nimic. S-a mai târât puțin.

— Joanel! a strigat. Joan! s-a îndreptat.

— Aici, i s-a răspuns.

— Unde aici?

— La capătul tunelului.

— Ești bine?

Joan și-a curmat tremuratul.

— Da.

— Atunci vino înapoi.

— Nu pot. Arnau a oftat. Aici e ca o peșteră și nu știu unde-i ieșirea.

— Pipăie pereții până când... Nu! s-a îndreptat Arnau pe loc. Să nu faci așa ceva, auzi, Joan? Ar putea să mai fie și alte tuneluri. Dacă eu ajung până acolo... Se vede ceva, Joan?

— Nu, a răspuns micuțul.

Putea merge înainte, până dădea de el, dar dacă se pierdea și el? De ce era o grotă acolo jos? Aha, acum știa cum să ajungă. Avea nevoie de lumină. Cu un opaiț se puteau întoarce.

— Așteaptă! Mă auzi, Joan? Stai potolit și așteaptă-mă acolo, nemișcat! Mă auzi?

— Da, te aud. Ce-ai să faci?

— Mă duc să caut o lumină și mă întorc. Stai acolo, nemișcat, da?

— Da, a șovăit Joan.

— Gândește-te că ești sub Fecioară, mama ta. Arnau n-a auzit niciun răspuns. Joan, m-ai auzit?

Cum să nu-l audă? s-a întrebat micuțul. Zisese „mama ta”. El n-o auzea. Arnau, da. Dar nici nu-l lăsase să stea de vorbă cu ea. Dar dacă Arnau nu voia să-și împartă mama cu el și-l închisese în iad?

— Joan? a stăruit Arnau.

— Ce?

— Așteaptă-mă nemișcat.

Arnau a făcut cu greu cale întoarsă, târându-se până a ajuns iar sub podeaua din ulița Born. Nemaistând mult în cumpănă, a luat opaițul pe care paznicul îl atârnase acolo și a intrat iar în tunel.

Joan a deslușit apropierea luminii. Arnau a mărit flacăra abia când pereții galeriei s-au lățit. Micuțul stătea în genunchi la doi pași de ieșirea din tunel. Joan l-a privit speriat.

— Nu-ți fie frică, a încercat să-l ogoiască Arnau.

Băiatul a ridicat opaițul și a mărit iar flacăra. Ce era acolo? Un cimitir! Erau într-un cimitir. Din cine știe ce pricină, sub Sfânta Maria se păstrase o grotă mică, asemenea unei bule de aer. Tavanul era atât de scund, că nici măcar nu se puteau ridica în picioare. Arnau a îndreptat lumina spre niște amfore mari, aidoma chiupurilor pe care le văzuse în atelierul lui Grau, dar mai grosolane. Unele erau sparte și lăsau la vedere leșurile din ele, dar altele nu: amfore mari, cu pânțelece spintecat, unite între ele, și pecetluite în mijloc.

Joan tremura; țințuia cu privirea un leș.

— Stai potolit, a stăruit Arnau, apropiindu-se de el.

Dar Joan s-a depărtat ca fulgerat.

— Ce...? a dat să-l întrebe Arnau.

— Să plecăm, i-a cerut Joan, oprindu-l.

Fără să-i mai aștepte răspunsul, a intrat în tunel. Arnau l-a urmat și, ajunși sub scânduri, a stins opaițul. Nu se vedea nici țipenie. A pus opaițul la loc și s-au întors acasă la Pere.

— Să nu spui nimic nimănui, i-a cerut lui Joan pe drum. Da?

Joan nu i-a răspuns.

## Capitolul 14

De când Arnau îl încredințase că Fecioara era și mama lui, Joan alerga până la biserică ori de câte ori avea o clipă liberă, și, cu mâinile pe grilajul capelei Preasfântului Mântuitor, își băga capul printre zăbrele, și rămânea cu privirile pe statuia din piatră, care își ținea copilul pe un umăr, și avea o navă la picioare.

— Într-o zi n-ai să-ți mai poți scoate capul dintre ele, i-a atras luarea-aminte odată părintele Albert.

Joan a scos capul și i-a zâmbit. Preotul l-a ciufulit și s-a lăsat pe vine lângă el.

— O iubești? l-a întrebat, arătând spre capelă.

Joan a stat în cumpănă.

— Acum e și mama mea, a răspuns, mânat mai mult de vrere decât de credință.

Părintele Albert a simțit că i se urcă un nod în gât. Câte i-ar fi putut istorisi despre Maica Domnului! A încercat să vorbească, dar n-a putut. L-a îmbrățișat pe micuț, așteptând să-i revină glasul.

— Te rogi la ea? l-a întrebat când a putut vorbi.

— Nu. Doar îi vorbesc. Părintele Albert l-a întrebat din priviri. Da, îi vorbesc de-ale mele.

Preotul s-a uitat la Fecioară.

— Dă-i înainte, fiule, dă-i înainte, a adăugat, lăsându-l singur.

Nu i-a fost greu s-o facă. Părintele Albert s-a gândit la trei sau patru bărbați și în cele din urmă a ales un argintar cu dare de mână. La ultima spovedanie anuală, meșterul se pocăise destul cu privire la unele preacurvii.

— Tu ești și mama lui, șoptise părintele Albert ridicând privirea la cer, nu te superi dacă folosesc acel mic șiretlic spre folosul fiului tău, e drept, Maică Preacurată?

Argintarul nu îndrăznise să spună nu.

— Nu-i decât o mică danie pentru școala de pe lângă catedrală, s-a învoit preotul; cu ea ai să ajuți un copil, iar Dumnezeu te va răsplăti.

Nu-i mai rămânea decât să-i spună lui Bernat, așa că părintele Albert s-a dus să-l caute.

— Am izbutit ca Joanet să fie primit la școala de pe lângă catedrală, l-a anunțat pe când se plimbau pe plajă, pe lângă casa

lui Pere.

Bernat s-a întors la preot.

— N-am destule parale, părinte, s-a dezvinovătit.

— N-are să te coste niciun gologan.

— Știam că la școli...

— Da, dar numai la cele din cetate. La cea de pe lângă catedrală e de ajuns... La ce să-l mai limpezească? Ei bine, am izbutit. S-au plimbat înainte. Va învăța să scrie și să citească, mai întâi pe abecedar, apoi pe psalmi și rugăciuni. De ce oare nu spunea Bernat nimic? Când va împlini treisprezece ani, va putea merge la școala secundară, ca să studieze latina și cele șapte arte liberale: gramatica, retorica, dialectica, aritmetica, geometria, muzica și astronomia.

— Părinte, i-a dezvăluit Bernat, Joanel dă ajutor în casă și de aceea Pere nu mă pune să plătesc pentru el. Dacă băiatul învață...

— O să-i dea de mâncare la școală. Bernat s-a uitat la el și a dat din cap, ca și cum se gândea. În afară de asta, a adăugat preotul, am și vorbit cu Pere, și se învoiește să nu-ți ceară mai mult.

— V-ați îngrijit mult de băiat.

— Da, te superi? Bernat a tăgăduit, zâmbind. Închipuiește-ți că, mai târziu, Joanel ar putea merge la universitate, la cea din Lérida ori chiar la vreuna din alte țări, la Bologna, la Paris...

Bernat a izbucnit în hohote.

— Dacă v-aș zice că nu, ați fi dezamăgit, așa-i? Părintele Albert a încuviințat. Nu-i fiul meu, părinte, a urmat Bernat. De-ar fi, n-aș îngădui ca unul să trudească pentru celălalt, dar dacă nu mă costă parale, de ce nu? Băiatul merită. Poate că într-o zi chiar are să meargă la una dintre universitățile pe care le-ați pomenit.

— Eu aș prefera să stau cu caii ca tine, i-a recunoscut Joanel lui Arnau, când se plimbau pe plajă, chiar pe unde părintele Albert și Bernat îi hotărâseră viitorul.

— E tare greu. Joanel... Joan. Nu fac decât să rânesc și să tot rânesc, și când totul strălucește, iese un bidiviu, și o iau de la capăt. Asta când nu vine Tomás urlând și-mi dă vreun dârlog ori vreo curea să le repar. Prima dată mi-a dat una zdravănă peste ceafă, dar atunci a apărut tata și... De l-ai fi văzut! Avea o furcă și l-a înghesuit la perete, cu vârfurile în piept, iar el a început să bolborosească, cerând iertare.

— Tocmai de-aia mi-ar plăcea să rămân cu voi.

— Vai de mine, nu! a răspuns Arnau. De atunci nu se mai atinge de mine, e drept, dar mereu găsește câte ceva prost făcut. Le murdărește el, știi? L-am zărit.

— De ce nu-i spui comisului Jesús?

— Tata zice că să nu-i spun, că nu m-ar crede, fiindcă Tomás e prietenul lui și are să-i ia oricând apărarea, iar baroneasa s-ar folosi de orice ca să se ia de noi; ne dușmănește. Așa că vezi, tu înveți cu duiumul la școală, iar eu rânesc tot ce murdăresc alții și înghit tot soiul de urlete. Au tăcut o vreme, călcând nisipul și privind marea. Profită, Joan, profită, îl povățuise Arnau deodată, repetând vorbele auzite din gura lui Bernat.

Joan n-a zăbovit să se bucure de școală. A făcut-o chiar din ziua în care preotul învățător l-a laudat de față cu toți. Băiatul a simțit un gădilat plăcut și s-a lăsat privit de colegii de clasă. De-ar fi trăit maică-sa! Ar fi fugit imediat la scrin și i-ar fi spus cum fusese laudat: cel mai bun, recunoscuse învățătorul, și-l priviseră cu toții. Nicicând nu fusese cel mai bun la ceva!

În acea noapte, Joan s-a întors acasă învăluit într-un nor de fericire. Pere și Mariona l-au ascultat zâmbind și făcându-și visuri, și i-au cerut să repete vorbele pe care băiatul credea că le folosise, pierdute printre strigăte și mișcări. Când au sosit Arnau și Bernat, toți trei s-au uitat la ușă. Joan a dat să fugă la ei, dar fața fratelui l-a împiedicat: se vedea că plânse, iar Bernat, ținându-l cu mâna pe după umeri, îl tot strângea la piept.

— Ce...? a întrebat Mariona, apropiindu-se de Arnau ca să-l îmbrățișeze.

Dar Bernat a oprit-o cu mâna.

— Trebuie să înduri, a adăugat, nevorbind cuiva în chip deosebit.

Joan a căutat privirea fratelui, dar Arnau se uita la Mariona.

Și au îndurat. Rândașul Tomás nu cuteza să se ia de Bernat, dar de Arnau da.

— Caută sămânță de zăzanie, fiule, încerca să-l aline Bernat când Arnau izbucnea iar, furios.

— Dar nu putem trăi așa toată viața, tată, s-a plâns Arnau într-o zi.

— Nici n-o s-o facem. Am auzit că Jesús i-a atras de nenumărate ori luarea-aminte. Nu muncește bine și comisul Jesús știe. De caii pe care el îi îngrijește nu te mai poți atinge: sunt nărăvași și mușcă. Îi vine lui rândul, fiule, nu mai e mult.

Iar urmările, cum prevăzuse Bernat, nu s-au lăsat așteptate.



Baroneasa se îndărătnicea ca fiii lui Grau să învețe să călărească. Că Grau nu știa să călărească, mai îndura ea, dar cei doi fii ai lui trebuiau să învețe negreșit. De aceea, de câteva ori pe săptămână, după lecții, Isabel și Margarida în trăsura mânăta de Jesús, iar băieții, preceptorul și rândașul Tomás pe jos, ducând un bidiviu de dârlogi, ieșeau din cetate, ducându-se la un maidan de dincolo de ziduri, unde luau rând pe rând lecții de la comisul Jesús.

El apuca cu dreapta frânghia lungă pe care o legase de frâul bidiviului, iar trăpașul se vedea silit să meargă în cerc în jurul lui; în mâna stângă ținea biciul cu care îl îmboldea, iar ucenicii lui încălecau rând pe rând, dând ocol mai-marelui peste rândași și respectându-i poruncile și sfaturile.

În acea zi, din trăsura de unde îi urmărea, Tomás nu-și lua ochii de la botul bidiviului; n-avea nevoie decât să tragă de el mai mult decât îndeobște, doar o singură dată. Era întotdeauna un moment când bidiviul se speria.

Genís Puig încălecase.

Grăjdarul și-a întors privirea la chipul băiatului. Frică. Băiatului îi era frică de cai și stătea țeapăn. Era mereu un moment când armăsarul se speria.

Jesús a plesnit din bici, îmboldind bidiviul la galop. Calul a dat tare cu capul înainte și a tras de funie.

Tomás nu și-a putut ascunde zâmbetul, dar acesta i s-a șters pe loc de pe buze, când cârligul s-a desprins de funie și armăsarul a rămas slobod. Nu fusese greu să intre pe ascuns în magazia cu hamuri și să taie pe dinăuntru funia, abia prinsă în cârlig.

Isabel și Margarida și-au înăbușit un țipăt. Jesús a aruncat biciul la pământ și a încercat să oprească trăpașul, dar în zadar.

Văzând că funia se rupsesse, Genís a urlat și s-a prins de grumazul calului. Și-a înfipt picioarele în coastele trăpașului care, dezlănțuit, a pornit întins în galop, spre porțile cetății, cu Genís bălăbănindu-se în șa. Când bidiviul a sărit peste o mică înălțime, băiatul a fost aruncat în văzduh și, după ce s-a dus de câteva ori de-a dura prin țărână, s-a prăvălit cu burta peste niște tufișuri.

Din grajduri, Bernat a auzit mai întâi copitele cailor pe pavelele din *patio*, acela pe unde se intra în palat, apoi imediat urletele baronesei. În loc să vină la pas, liniștiți, cum făceau îndeobște, caii izbeau puternic în dale. Când Bernat s-a îndreptat spre ieșirea din grajduri, Tomás a intrat cu armăsarul. Calul era fioros, plin de sudoare, și scotea aburi pe nări.

— Ce...? a dat să întrebe Bernat.

— Baroneasa vrea să-l vadă pe fiu-tău, a strigat Tomás, lovind calul.

Țipetele femeii sunau fără oprire dincolo de grajduri. Bernat s-a uitat iar la bietul cal, care bătea cu picioarele în pământ.

— Doamna vrea să te vadă, a urlat iar Tomás, când Arnau a ieșit din magazie.

Băiatul și-a privit tatăl, iar Bernat a dat din umeri. Au ieșit în *patio*. Mânioasă și mânuind biciul pe care îl lua cu ea ori de câte ori ieșea la călărit, baroneasa țipa la comis, la preceptor, la toți robii care se apropiaseră. Margarida și Josep erau îndărățul ei. Alături de ea, plin de lovituri, Genís sângera cu veșmintele rupte. Când au apărut Bernat și Arnau, baroneasa s-a apropiat de copil și l-a izbit cu biciul peste față. Arnau și-a acoperit gura și obrajii cu mâinile. Bernat a dat să riposteze, dar Jesús s-a băgat între ei:

— Privește aici, a tunat mai-marele peste rânđași, dându-i lui Bernat funia ruptă și cârligul. Așa trudește fiu-tău.

Bernat a privit funia și cârligul; Arnau, cu mâinile pe față, s-a uitat și el. Le încercase cu o zi mai înainte. Își ridicase privirea la tatăl lui tocmai când acesta se uita la ușa grajdurilor, de unde Tomás privea la toate.

— Erau bune, a strigat Arnau, luând funia și cârligul, și fluturându-le în fața lui Jesús. S-a uitat iar la ușa grajdurilor. Erau bune, a repetat și pe față i s-au ivit primele lacrimi.

— Uită-te la el cum mai plânge, s-a auzit îndată. Margarida îl arăta pe Arnau. El poartă vinovăția pentru accident și mai și plânge, a spus, adresându-se fratelui său, Genís. Tu n-ai plâns când te-ai prăbușit de pe armăsar din vina lui, a mințit.

Josep și Genís n-au ripostat de îndată, dar și-au răs de Arnau.

— Fetița dă apă la șoareci.

— Da, asta face fetița.

Arnau a zărit cum îl arătau cu degetul și-și râdeau de el. Nu putea sta din plâns! Lacrimile îi curgeau pe obraji, pieptul îi tresărea la fiecă suspin. De unde stătea, a întins mâinile și a arătat iar tuturor, chiar și robilor, funia și cârligul.

— În loc să bocești, ar trebui să ceri iertare că n-ai avut grijă, i-a cerut baroneasa după ce le zâmbise neobrăzat fiilor vitregi.

Iertare? Arnau și-a privit tatăl cu un „de ce” în ochi. Bernat nu-și lua ochii de la baroneasă. Margarida împungea neîncetat cu degetul spre el, șopocăind cu frații ei.

— Nu, a țipat. Erau bune, a mai zis, aruncând funia și cârligul jos.

Baroneasa a început să dea din mâini, dar s-a oprit când Bernat a făcut un pas spre ea. Jesús l-a apucat pe Bernat de braț.

— E nobilă, i-a șoptit la ureche.

Arnau s-a uitat la toți și a ieșit din palat.

— Nu! a țipat Isabel când, după ce aflase tot, Grau a hotărât să se descotorosească și de tată, și de fiu. Poftesc ca tatăl să rămână aici și să-ți slujească fiii. Poftesc să-și amintească neîncetat că așteptăm ca fiul său să-și ceară iertare. Poftesc ca băiatul să-și ceară iertare de față cu toți în fața fiilor tăi! Și n-am să obțin nicicând așa ceva dacă îi dai afară. Dă-i de veste că fiu-său n-are să mai vină la treabă de nu-și cere iertare. Isabel țipa și dădea din mâini neobosită. Spune-i că până atunci va primi doar jumătate din simbrie și că, de-și caută altă slujbă, dăm de veste întregii Barcelone ce-a fost aici, ca să nu aibă din ce trăi. Poftesc să-mi ceară iertare! cerea, cuprinsă de isterie.

„Dăm de veste întregii Barcelone.” Grau a simțit cum i se strângea inima. Încercase atâția ani să-și ascundă cumnatul, iar acum nevastă-sa voia ca toată Barcelona să afle de el!

— Te rog să fii discretă, a fost tot ce i-a dat prin minte să-i spună.

Isabel s-a uitat la el cu ochii injectați.

— Poftesc să se umilească!

Grau a vrut să spună ceva, dar a amuțit fulgerător și a strâns din buze.

— Discreție, Isabel, discreție, i-a cerut în cele din urmă.

Grau s-a supus vrerii nevestei. La urma urmelor, Guiamona nu mai trăia; nu mai erau alte alunițe în familie, iar ei toți erau cunoscuți drept Puig, nu Estanyol. Când Grau a plecat de la grajduri, Bernat a ascultat cu ochii întredeschiși noile cerințe ale slujbei, despre care i-a dat de veste comisul.

— Tată, dârlogii erau buni, s-a dezvinovățit Arnau în timpul nopții, când erau toți trei în odăița lor. Mă leg! a stărut în fața tăcerii lui Bernat.

— Dar n-o poți dovedi, s-a băgat în vorbă Joan, știind ce se petrecuse.

„Nu-i nevoie să mi te juruești, și-a zis în gând Bernat, dar cum pot să te lămuresc?” Tatăl a simțit că i se rupea inima, amintindu-și cum răspunsese fiul în grajdurile lui Grau: „N-am nicio vină, n-am de ce să cer iertare”.

— Tată, a repetat Arnau, vă jur.

— Dar...

Bernat i-a poruncit lui Joan să tacă.

— Te cred, fiule. Și acum, la culcare.

— Dar... a încercat încă o dată Arnau.

— La culcare!

Arnau și Joan au stins opaițul, dar Bernat a stat treaz până târziu în noapte și, abia când le-a auzit răsuflarea cadentată, s-a convins că dormeau. Cum să-i spună că aceia voiau ca el să le ceară iertare?

— Arnau... Vocea i-a tremurat când a văzut că fiul său se oprise din îmbrăcat și se uita la el: Grau, Grau vrea să-ți ceri iertare; altfel...

Arnau l-a întrebat din priviri.

— ... altfel nu-ți va îngădui să te întorci la slujbă...

Nici nu-și sfârșise bine vorba, că a și văzut cum ochii băiatului se făceau mai serioși ca niciodată până atunci. Bernat a întors privirea la Joan, și l-a zărit că se oprise și el, pe jumătate dezbrăcat, cu gura căscată. A încercat să lege iar vorba, dar n-a putut.

— Și atunci? a întrebat Joan, spărgând tăcerea.

— Credeți că trebuie să cer iertare?

— Arnau, eu am lăsat tot ce aveam doar ca tu să fii slobod. Mi-am părăsit ogoarele, care erau de veacuri ale familiei Estanyol, pentru ca nimeni să nu-ți poată face ție ceea ce îmi făcuseră mie, tatălui meu și tatălui tatălui meu, iar acum o luăm de la capăt, la cheremul celor care-și spun nobili; dar nu cu o deosebire: putem spune nu. Fiule, învață să-ți folosești slobozia pe care ne-am dobândit-o cu atâtea strădanii. Numai tu poți să hotărăști.

— Dar ce povață îmi dai, tată?

Bernat a tăcut o clipă.

— În loc tău, eu nu m-aș supune.

Joan a încercat să se bage în vorbă.

— Nu-s decât niște baroni catalani! De iertat nu iartă decât Domnul.

— Și cum avem să trăim? a întrebat Arnau.

— Nu-ți face griji, fiule. Am ceva bani puși deoparte și cu ei ieșim noi la liman. O să căutăm alt loc unde să trudim. Nu numai Grau Puig are cai.

Bernat n-a mai adăstat nicio zi. Chiar în acea după-amiază,

când și-a isprăvit truda, a început să caute slujbe pentru el și Arnau. A găsit o casă nobilă, cu grajduri, și a fost bine primit de chelar. În Barcelona o droaie de case pizmuiau caii lui Grau Puig și, când Bernat a spus că el îi îngrijise, chelarul și-a arătat vrerea să-i tocmească. Dar a doua zi, când Bernat s-a dus iar acolo, ca să i se adeverească vestea pe care deja o sărbătorise cu fiii lui, nici măcar nu l-au primit. „Nu plătesc îndestulător”, a mințit seara, la cină. A mai încercat și la alte case nobile cu grajduri, dar toți păreau dispuși să-i tocmească, iar doua zi se răzgândeau.

— N-ai să găsești nicio slujbă, l-a dumirit până la urmă un rândaș, mișcat de deznădejdea de pe chipul lui Bernat care, cu capul în țărână, privea dalele de piatră ale al nu știu câtelea grajd unde nu-l primeau. Baroneasa se va pune mereu de-a latul, i-a lămurit. După ce ai fost la noi, stăpânul meu a primit un răvaș de la baroneasă, care îl ruga să nu-ți dea nicio slujbă. Îmi pare rău.

— Fecior de lele ce-mi ești, i-a spus la ureche, în șoaptă, dar ferm, lungind sunetele. Rândașul Tomás a sărit în sus, încercând s-o ia la goană, dar Bernat l-a luat de gât pe la spate, strângându-l până ce s-a îndoit de șale. Abia atunci a slăbit strânsoarea. „Dacă nobilii primesc răvașe, a chibzuit Bernat, cineva trebuie că mă iscodește.” „Lasă-mă să ies pe altă poartă”, l-a rugat pe celălalt rândaș. Tomás, care stătea de pândă la colțul din fața porții de la grajduri, nu l-a zărit ieșind; Bernat s-a apropiat de el pe la spate: „Tu ai potrivit dârlogii ca să se rupă, așa-i? Acum ce mai vrei?” Bernat l-a strâns iar de gât.

— Ce? Și ce mai contează? a îngăimat Tomás.

— Ce vrei să zici? Bernat a strâns cu putere. Rândașul a dat din mâini, dar n-a scăpat. După câteva clipe, Bernat a crezut că Tomás stătea să leșine. I-a dat drumul și l-a întors spre el. Ce vrei să zici? l-a iscodit iar.

Tomás a tras aer în piept de câteva ori, înainte de a răspunde. De cum i-a revenit sângele în obraji, un zâmbet parșiv i s-a ivit pe buze.

— Omoară-mă de vrei, i-a cerut, vorbind întretăiat, dar știi foarte bine că, de nu erau dârlogii, era orice altceva. Nu ești decât un șerb fugar, iar băiatul tău, fiu de șerb fugar. N-ai să găsești nicio slujbă în Barcelona. Așa a poruncit baroneasa și, de nu-s eu, altuia i se va porunci să tragă cu ochiul la tine.

Bernat l-a scuipat între ochi. Tomás nu numai că nu s-a clintit, dar zâmbetul i s-a lățit și mai și pe chip.

— N-ai nicio ieșire, Bernat Estanyol. Fiul tău va trebui să ceară iertare.

— Am să cer iertare, a dat înapoi Arnau în acea noapte, cu pumnii strânși și ținându-și lacrimile, după ce a ascultat lămuririle tatălui său. Nu putem să ne măsurăm puterile cu nobilii și trebuie să trudim. Porcii! Porcii, porcii!

Bernat și-a privit fiul. „Acolo vom fi slobozi”, și-a amintit că-i făgăduise când avea doar câteva luni, la vederea Barcelonei. La ce bun atâtea strădanii și atâtea sărăcie?

— Nu, fiule! Stai! O să căutăm alt...

— Ei poruncesc, tată. Nobilii poruncesc. Pe câmp, pe pământurile tale, în cetate.

Joanet îi privea mut. „Trebuie să dai ascultare, să te supui principilor, îl învățaseră profesorii. Omul va fi slobod în împărăția Domnului, nu aici.”

— Nu pot să poruncească în toată Barcelona. Numai nobilii au cai, dar putem învăța alt meșteșug. Găsim noi ceva, fiule.

Bernat a întrezărit o rază de nădejde în ochii fiului, care păreau să se facă tot mai mari, pentru a sorbi încurajarea ultimelor lui vorbe. „Ți-am făgăduit slobozia, Arnau. Trebuie să ți-o dăruiesc și o voi face. Nu renunța la ea atât de repede, băiete.”

În zilele care au urmat, Bernat a ieșit în uliță, în căutarea sloboziei. La început, când își sfârșea truda la grajdurile lui Grau, Tomás îl urma, acum o făcea cu neobrăzare, dar rânđașul s-a lăsat păgubaș când baroneasa a priceput că nu-i putea înrâuri pe meșteșugari, mici negustori ori zidari.

— Tare greu are să găsească ceva, a încercat s-o liniștească Grau, când nevastă-sa a venit la el strigând cât o ținea gura, revoltată de purtarea țărănoiului.

— Ce vrei să spui? a întrebat baroneasa.

— Că n-are să găsească nicio slujbă. Barcelona culege acum roadele lipsei sale de prevedere. Isabel l-a îndemnat să urmeze; Grau nu prețlăuia nicicând ceva în chip greșit. Recoltele din ultimii ani au fost o nenorocire, i-a dumirit soțul mai departe; satele sunt prea pline și recoltele mici n-ajung la cetății. Le bagă în burtă țărani.

— Dar Catalonia e foarte mare, a observat baroneasa.

— Mă tem că greșești, draga mea. Catalonia e foarte mare, e de netăgăduit, dar de o puzderie de ani țărani nu mai cresc grâne, cum s-ar zice bucate. Acum pun în, struguri, măslina ori fructe pe

care apoi le usucă, dar nu grâne. Schimbarea i-a îmbogățit pe seniorii țăranilor și ne-a picat nespuse de bine și nouă, neguțătorilor, dar e greu de ținut totul în cumpănă. Până acum, ne hrăneam cu grâne din Sicilia și Sardinia, dar din pricina războiului cu Genova nu mai putem să le cumpărăm de acolo. Bernat nu va găsi nicio slujbă, dar toți, chiar și noi, vom da de greutăți, și totul din vina acelor nobili neghiobi.

— Cum de vorbești așa? i-a curmat spusele baroneasa, simțind că el vorbea și despre ea.

— Ai să vezi tu, iubito, a răspuns Grau, serios. Din negoțul pe care îl facem, noi câștigăm parale bune. Parte din ele le băgăm în propriul nostru negoț. Azi nu mai navigăm ca acum zece ani; de aia și căutăm fără preget să câștigăm bani. Dar moșierii nobili n-au băgat un sfaț nici în ogoare, nici în unelte; de fapt, le folosesc tot pe alea rămase de la romani; ogoarele trebuie să se odihnească la doi ori trei ani odată, când, bine lucrate, scoatem din ele de două sau trei ori mai mult. Nobililor proprietari, pe care îi aperi atât de tare, puțin le pasă de viitor; nu vor decât bani ușor câștigați și duc principatul de râpă.

— Ei, că n-o fi chiar așa, a stăruiț baroneasa.

— Păi, știi tu la cât a ajuns *cuartera*<sup>32</sup> de grâu? Soața nu i-a răspuns, iar Grau a tăgăduit, dând din cap, înainte de a urma: cam la o sută de *sueldos*. Știi care-i prețul obișnuit? N-a mai așteptat răspuns. Zece *sueldos* fără măcinat și șaisprezece cu măcinat. *Cuartera* s-a scumpit de zece ori!

— Dar noi putem mânca? a întrebat baroneasa, nemaiascunzând îngrijorarea ce o lovise.

— Nu pricepi, femeie? Putem plăti grâul, dacă există, fiindcă e cu puțință nici să nu existe, dacă nu cumva clipa aia a și venit. Dar treaba e că, deși grâul s-a scumpit de zece ori, norodul câștigă tot la fel.

— Atunci, nu ne va lipsi grâul, i-a curmat vorba nevasta.

— Nu, dar...

— ... Și Bernat nu va găsi nicio slujbă.

— Nu cred, dar...

— Mie doar de asta-mi pasă, i-a mărturisit Isabel înainte de a-i întoarce spatele, cu lehamite de atâtea lămuriri.

— ... dar se apropie ceva teribil, a rostit Grau, când baroneasa nici nu-l mai auzea.

---

<sup>32</sup> Veche unitate de măsură, egală cu 69,5 ori 74 decimetri cubi. (n.tr.)

Un an prost. Lui Bernat îi era silă să tot audă la nesfârșit aceeași deslușire. Anul prost era pomenit ori de câte ori se ducea să caute o slujbă. „A trebuit să dau afară jumătate din ucenici, cum vrei să-ți dau ție o slujbă?” i-a recunoscut unul. „E un an prost, n-am nici ce da de mâncare copiilor”, i-a recunoscut altul. „N-ai aflat? i-a trântit al treilea: e un an prost; mi-am cheltuit mai bine de jumătate din ce pusesem sub saltea pe burta copiilor, când altădată mi-ar fi ajuns a douăzecea parte.” „Cum să nu fi aflat?” s-a mirat Bernat. Dar a tot căutat până au sosit iarna și frigul. În unele locuri nici n-a mai îndrăznit să întrebe. Copiilor le era foame, părinții posteau ca să-i hrănească, iar vărsatul de vânt, tifosul ori difteria secerau în stânga și-n dreapta.

Când Bernat nu era acasă, Arnau îi căuta în pungă. Întâi săptămânal, acum zi de zi; uneori, controla punga de trei ori, știind că banii din ea erau tot mai îndoielnici.

— Care-i prețul libertății? l-a întrebat într-o zi pe Joan, când se rugau împreună la statuia Fecioarei.

— Sfântul Grigorie spune că la început toți s-au născut egali și, ca atare, toți erau slobozi. Joan vorbea domol, potolit, de parcă recita o lecție. Spre propriul lor bine, chiar cei născuți slobozi s-au supus unui senior, care să le poarte de grijă. Și-au pierdut parte din slobozie, dar au dobândit un senior care să se îngrijească de ei.

Arnau a ascultat spusele fratelui, privind la Fecioară. „De ce nu-mi surâzi? Sfinte Grigorie... Oare avea și el punga pustie ca tata?”

— Joan.

— Spune.

— Tu ce crezi că trebuie să fac?

— Trebuie să iei singur hotărârea.

— Dar tu ce crezi?

— Ți-am mai spus. Chiar oamenii născuți slobozi au hotărât ca un senior să le poarte de grijă.

Chiar în acea zi, fără știrea tatălui, Arnau s-a dus acasă la Grau Puig. A intrat prin cuhnie, ca să nu fie zărit dinspre grajduri. Acolo a întâlnit-o pe Estranya, la fel de grasă, ca și cum pe ea n-o chinuia foamea, stând ca o rață în fața cazanului de pe foc.

— Spune-le stăpânilor tăi că am venit să-i văd, a înștiințat-o, când bucătăreasa l-a văzut acolo.

Un zâmbet prostesc s-a ivit pe buzele roabei. Estranya l-a înștiințat pe majordomul lui Grau, iar acela pe seniorul său. L-au lăsat să aștepte în picioare ceasuri la rând. Între timp, toate slugile



casei s-au perindat prin cuhnie, vrând să-l vadă: unii zâmbeau; alții, cei mai puțini dintre ei, lăsau să se întrezărească tristețea trezită de capitularea lui. Arnau a înfruntat privirile tuturor, a răspuns trufaș celor care surâdeau, dar n-a izbutit să le șteargă batjocura de pe chipuri.

N-a lipsit decât Bernat, deși rândușul Tomás n-a stat în cumpănă să-i spună că fiul lui venise să-și ceară iertare. „Îmi pare rău, Arnau, îmi pare rău”, îngăimase Bernat la nesfârșit, țesălând un cal.

Așteptând, au început să-l doară picioarele de la nemișcarea silită (încercase să se așeze, dar Estranya nu-i îngăduise), apoi a fost călăuzit în marele salon. Arnau n-a dat nicio atenție fastului din încăpere. De cum a intrat, s-a uitat la cei cinci membri ai familiei, care îl așteptau în fundul salonului: baronii în jilț, iar cei trei veri ai lui în picioare, alături de ei; bărbații purtau ciorapi frumoși, din mătase de felurite culori, pieptare până mai jos de genunchi și cingători daurite; femeile aveau rochii împodobite cu perle și nestemate.

Majordomul l-a dus pe Arnau până în mijlocul încăperii, la câțiva pași de familie. Apoi s-a întors la ușă unde, din porunca lui Grau, a așteptat.

— Te ascultăm, a zis Grau, hieratic ca întotdeauna.

— Am venit să vă cer iertare.

— Atunci, fă-o! i-a poruncit Grau.

Arnau a dat să vorbească, dar baroneasa nu l-a lăsat.

— Așa vrei să ceri iertare? În picioare?

Arnau a stat câteva clipe la îndoială, dar până la urmă a pus un genunchi pe podea. Hlizeala prostească a Margaridei a răsunit în tot salonul.

— Vă cer iertare tuturor, a spus Arnau răspicat, privind drept la baroneasă.

Femeia l-a străpuns cu privirile.

„N-o fac decât pentru tata, i-a răspuns Arnau din ochi, scârbă.”

— Picioarele! a cârâit baroneasa. Sărută-ne picioarele! Arnau a dat să se ridice, dar baroneasa l-a oprit. În genunchi! a țipat de a răsunit tot salonul.

Arnau i-a dat ascultare și s-a dus spre ei în genunchi. „Doar pentru tata. Doar pentru tata. Doar pentru tata.” Baroneasa i-a arătat condurii ei din mătase, iar Arnau i-a sărutat, mai întâi stângul, apoi dreptul. Neridicând privirile, s-a dus către Grau, care a șovăit când copilul a ajuns în fața lui, în genunchi, pironindu-i

picioarele cu ochii, dar nevastă-sa l-a privit, scoasă din fire, și atunci și le-a ridicat până la gura băiatului, unul după altul. Verii lui Arnau și-au imitat tatăl. Arnau a dat să sărute condurul de mătase arătat de Margarida, dar chiar când să-l atingă cu buzele, ea și l-a tras și s-a hlizit iar. Arnau a încercat din nou, dar vară-sa a mai râs o dată de el. Până la urmă, a așteptat ca fata să-i atingă gura cu condurul o dată, și încă o dată.

## Capitolul 15

*Barcelona*  
*15 aprilie 1334*

Bernat a numărat paralele pe care i le plătise Grau și le-a azvârlit în pungă, bodogănind. Ar fi trebuit să-i ajungă, dar... blestemați fie genovezii! Când aveau să pună capăt asediului la care supuneau principatul? Barcelona era hămesită.

Bernat și-a atârnat punga la cingătoare și s-a dus să-l caute pe Arnau. Băiatul era nemâncat. L-a privit cu îngrijorare. Fusesse o iarnă grea. Dar barem ieșiseră din ea. Câți puteau spune așijderea? Bernat a strâns din buze și a ciufulit părul lui Arnau, înainte de a-i pune o mână pe umăr. Câți nu muriseră de frig, foame și boală? Câți tați își mai puteau pune mâna pe creștetul fiilor? „Cel puțin ești viu”, s-a bucurat.

În acea zi, în portul Barcelonei a sosit un barcaz cu grâne, unul dintre puținele ce izbutiseră să spargă încercuirea genoveză. Grânele pe care le-a adus le-a cumpărat chiar cetatea, la prețuri nemaiauzit de mari, ca să le revândă apoi barcelonezilor la prețuri pe care aceia le puteau cât de cât îndura. În acea vineri, în piața Blat, unde se găsea grâul, oamenii s-au adunat încă de la primele ceasuri ale dimineții, gata să se pâruiască pentru a vedea cum pregăteau grâul măsurătorii cetății.

De câteva luni, în ciuda strădaniilor depuse de sfinții cetății pentru a-i închide gura, un monah carmelit tuna și fulgera împotriva celor puternici, aruncându-le în cârcă relele foametei, și învinovățindu-i că dosiseră grâu. Enoriașii luau în serios propovăduielile monahului, iar zvonurile umblau prin toată cetatea; așa că, în acea vineri, tot mai mulți se agitau în piața Blat, se gâlceveau și se apropiau, dând ghionți, de mesele unde slujbașii cetății măsurau grâul.

Stăpânirea socotise cât grâu se cuvenea fiecărui barcelonez și poruncise negustorului de stofe Pere Juyol, supraveghetorul oficial al pieții Blat, să urmărească vânzările.

— Mestre n-are pe nimeni! a țipat, la câteva minute după începutul vânzării, un bărbat zdrențaros, însoțit de un copil și mai zdrențaros încă. S-au dus cu toții astă-iarnă, a adăugat.

Măsurătorii i-au luat grâul lui Mestre, dar părele au sporit: ăla

are un fiu la altă masă; a cumpărat deja; n-are familie; nu-i fiul lui, l-a adus doar ca să ceară mai mult...

Piața s-a făcut furnicar de zvonuri. Oamenii au lăsat baltă cozile, s-au pus pe gălceavă, iar vorbele au ajuns sudălmi. Unul a cerut stăpânirii în gura mare să le scoată la vânzare grâul pe care aceea îl dosise, iar prostimea furioasă a zis la fel. Măsurătorii cetății n-au putut să țină piept norodului, care s-a bulucit la tarabe; alguazilii regelui i-au înfruntat pe mațe-fripte și doar hotărârea luată la iuțeală de Pere Juyol a mai salvat ici-colo câte ceva. Pere a dat poruncă să se ducă grâul la *veguer*, în palatul din celălalt capăt al pieței, și a curmat vânzarea din zorii acelei zile.

Bernat și Arnau s-au întors acasă la Grau, ca să-și urmeze truda, dezamăgiți că nu primiseră grâul atât de prețios, și de cum au intrat, în fața grajdurilor din *patio*, le-au povestit comisului și celor care-au vrut să-i asculte cele întâmplare în piața Blat; toți au aruncat cu sudălmi în stăpânire și s-au plâns de foamea care îi chinuia.

Atrasă de strigăte, baroneasa s-a bucurat de la una dintre ferestrele ce dădeau în *patio* de sărăcia șerbului fugar și a fiului său neobrăzat. Privindu-i, un zâmbet i-a înflorit pe buze, la amintirea poruncilor date de Grau înainte de a pleca în călătorie. Nu voia ca datornicii lui să mănânce?

Baroneasa a luat punga cu gologanii pentru hrana datornicilor popriți în numele soțului ei, a chemat majordomul și i-a poruncit să i-o încredințeze lui Bernat Estanyol, pe care trebuia să-l însoțească fiul său Arnau, dacă se ivea ceva neplăcut.

— Adu-le aminte, i-a poruncit în fața zâmbetului complice al aceluia, că paralele sunt ca să plătească merindele pentru datornicii soțului meu.

Majordomul a urmat porunca stăpânei, răsându-și de neîncrederea tot mai mare cu care tatăl și fiul au luat punga și au cântărit monedele din ea.

— Pentru datornici? și-a iscodit Arnau tatăl, la ieșirea din palatul familiei Puig.

— Da.

— De ce pentru ei, tată?

— Păi, îi datorează parale lui Grau, iar el e silit să-i țină pe demâncare.

— Și dacă n-o face?

Se duceau la plajă.

— Ar fi sloboziți, dar Grau nu vrea. Plătește birul cerut de rege,

pe primar și hrana datornicilor. Asta-i legea.

— Dar...

— Lasă-l, fiule, lasă-l!

Tăcuți, s-au întors amândoi acasă.

În acea după-amiază, Arnau și Bernat s-au dus la temniță să-și împlinească acea ciudată îndatorire. Aflaseră de la Joan, care în drumul de la școala de pe lângă catedrală la casa lui Pere traversa piața, că spiritele nu se liniștiseră și, când au ajuns în ulița Mar, care dădea în piață, venind dinspre Sfânta Maria, au auzit strigătele prostimii. Norodul se strânsese la palatul domnului *veguer*, unde era dosit grâul de dimineață și popriți datornicii lui Grau.

Oamenii voiau grâul, iar mai-marii Barcelonei n-aveau oameni care să-l poată împărți cu rânduială. Cei cinci sfetnici căutau o cale laolaltă cu domnul *veguer*.

— Să se juruiască, a cerut unul dintre ei. Fără legământ nu primesc grâu. Să jure fiecare că ne cere doar cât are trebuință familia lui, și nu mai mult decât se cuvine.

— Va fi îndestulător? s-a îndoit unul dintre ei.

— Legământul e sfânt! i-a răspuns primul. Oare nu se juruește pentru înscrisuri, nevinovăție ori îndatoriri? Oare nu se duc la altarul lui Sant Felix, să se juruiască pentru testamentele sacramentale?

Așa au anunțat dintr-un balcon al palatului unde lucra domnul *veguer*. Oamenii au dus cerința din gură în gură până la cei care nu putuseră s-o audă, iar preacuvioșii creștini au hotărât să se mai juruiască o dată în viață.

Grâul s-a întors în piață, unde foametea nu se mistuise. Unii s-au juruit. Alții s-au îndoit și învinuiri, țipete și dispute s-au auzit din nou. Prostimea s-a înflăcărat iar și a cerut grâul pe care, după monahul carmelit, stăpânirea îl dosise.

Arnau și Bernat tocmai ieșeau din ulița Mar, pe diagonală cu palatul domnului *veguer*, unde începuse vânzarea grâului. În jurul lor oamenii strigau cât îi țineau băierile inimii.

— Tată, a întrebat Arnau, o să ajungă grâul și pentru noi?

— Așa cred, fiule.

Bernat nu s-a uitat la Arnau. Cum să mai ajungă grâul și pentru ei? Că doar n-ajungea nici pentru un sfert dintre cetățeni.

— Tată, l-a iscodit băiatul, de ce datornicii au grâul asigurat, și noi nu?

Profitând de hărmălaie, Bernat s-a făcut că nu-l auzea; dar n-a

putut să nu-l privească: era peste poate de hămesit, cu brațele și picioarele numai piele și os, iar pe fața jigărită îi străluceau ochii neastâmpărați, care altădată zâmbeau fără nicio grijă.

— Tată, m-ai auzit?

„Da, a recunoscut Bernat în sinea lui, dar ce să-ți răspund?” Că noi, sărmanii, suntem frați cu foamea? Că doar bogătanii pot să mănânce? Că numai ei își pot hrăni datornicii? Că lor nici nu le pasă de sărăntoci? Că fiul unui om sărman nu face nici cât cel din urmă dintre datornicii închiși în palatul domnului *veguer*?” Bernat nu i-a răspuns.

— E grâu în palat! a țipat, alăturându-se zarvei făcute de norod. E grâu în palat! a repetat și mai tare, când cei din apropierea lui au amuțit și s-au întors la el. La iuțeală, a sporit numărul celor ce se uitau atent la bărbatul care îi încredința că era grâu în palat. De n-ar fi, cum de pot hrăni datornicii? a strigat, ridicând punga cu paralele lui Grau. Nobilii și bogătanii plătesc merindele datornicilor! De unde scot mai-marii temnițelor grâu pentru datornici? Oare îl cumpără ca și noi?

Scos din minți, Bernat și-a croit drum prin mulțime. Arnau l-a urmat, încercând să-i atragă luarea-aminte.

— Ce faci, tată?

— Oare și cei din fruntea temnițelor trebuie să se jure asemenea nouă?

— Ce-i cu tine, tată?

— De unde scot mai-marii temnițelor grâu pentru datornici? De ce nu le putem da de-ale gurii fiilor noștri, dar aceluia da?

Prostimea și-a ieșit din fire și mai abitur după vorbele lui Bernat. De astă dată, măsurătorii oficiali n-au putut să mai pitească grâul la vreme, iar norodul i-a luat cu asalt. A fost gata să-iucidă pe domnul *veguer* și Pere Juyol. Au scăpat cu viață doar mulțumită unor alguazili, care i-au apărat și i-au escortat până la palat.

Doar puțini și-au văzut mulțumite nevoile, căci grâul s-a spulberat prin piață, iar gloata l-a călcat în picioare, pe când doar câțiva încercau zadarnic să-l adune înainte de a fi și ei călcați în picioare de concetățenii lor.

Cineva a țipat că vinovați erau sfetnicii, iar prostimea s-a risipit în căutarea oamenilor de vază ai cetății, pitiți prin casele lor.

Bernat s-a lăsat cuprins de furia norodului și a strigat mai abitur ca toți, lăsându-se purtat de viitura celor ce se pierduseră cu firea.

— Tată, tată!

Bernat și-a privit fiul.

— Ce cauți aici? l-a întrebat mergând înainte, între două urlete.

— Eu... ce ți-a venit, tată?

— Pleacă de aici! Țsta nu-i loc pentru copii.

— Unde să mă...?

— Ia. Bernat i-a dat cele două pungi cu gologani: a lui și cea pentru datornici și mai-marii pușcăriilor.

— Ce trebuie să fac cu...? l-a întrebat Arnau.

— Pleacă, fiule, du-te!

Băiatul și-a văzut tatăl mistuindu-se în mulțime. Ultima oară i-a zărit ura din privire.

— Unde te duci, tată? a strigat când deja îl pierduse din vedere.

— Să caute slobozia, i-a răspuns o femeie, privind revărsarea mulțimii pe ulițele cetății.

— Dar suntem slobozi, a cutezat să-i răspundă Arnau.

— Slobozia nu poate fi soră cu foamea, băiete, l-a îndreptat femeia.

Plângând, băiatul a luat-o la fugă prin gloată, lovindu-se de oameni.

Tărăboiul a durat două zile în șir. Casa sfetnicilor și multe alte reședințe nobile au fost prădate, iar norodul mânios, cu creierul infierbântat și mânios, a hălăduit dintr-un loc într-altul, căutând mai întâi merinde, apoi răzbunare.

Două zile în șir, Barcelona s-a cufundat în haos, din pricina neputinței dovedite a stăpânirii, până ce un sol al regelui Alfonso, însoțit de trupe, a pus capăt încăierărilor. O sută de bărbați au fost întemnițați, iar alți zece spânzurați după o judecată foarte sumară. Dintre cei chemați să dea mărturie în fața judelei, doar puțini n-au recunoscut în Bernat Estanyol, bărbatul cu o aluniță la ochiul drept, pe una dintre cele mai însemnate căpetenii a răzvrătirii din piața Blat.

## Capitolul 16

Arnau a fugit pe toată ulița Mar până la casa lui Pere, nearuncând nici măcar o privire Sfintei Maria. Pe retină avea întipăriți ochii tatălui său, iar în urechi îi mai răsunau strigătele lui. Nu-l văzuse nicicând așa. „Ce ți-a venit, tată? E drept că nu suntem slobozi, cum zice femeia?” A intrat în casa lui Pere, neluând seama la nimeni și nimic, și s-a închis în odaia lui. Joan l-a găsit plângând.

— A înnebunit cetatea, a spus Joan de cum a deschis ușa odăii. Ce-i cu tine?

Arnau nu i-a răspuns. Frate-său a privit în doi timpi și trei mișcări de jur împrejur.

— Și tata? Arnau și-a tras nasul și a împuns cu mâna spre cetate. E acolo?

— Da, a bolborosit Arnau.

Joan a retrăit încăierările pe care trebuise să le ocolească de la palatul episcopal până acasă. Oștenii încuiaseră porțile de la cartierul evreiesc și stăteau de strajă lângă ele, ca să nu le ia cu asalt norodul, care prăda acum casele creștinilor. Cum să fie Bernat cu ei? Imaginea cetelor de înfierbântați care scoteau din țâțâni ușile de la casele oamenilor de bine ori ieșeau cărând unelte, a revenit în memoria lui Joan. Era cu neputință.

— Nu-i cu puțință, a repetat cu glas tare. Arnau l-a privit din culcuș. Bernat nu-i ca ei. Cum se poate?

— Nu știu. Era lume cu duiumul. Toți urlau.

— Dar, Bernat? El nu-i în stare, poate că doar... Nu știu, poate că doar caută pe cineva!

Arnau s-a uitat la Joan. „Cum vrei să-ți spun că el urla cel mai tare, că el i-a întărâtat pe oameni? Cum vrei să-ți spun, dacă nici măcar mie nu-mi vine să cred?”

— Nu știu, Joan. Era lume cu duiumul.

— Fură, Arnau! Îi atacă pe oamenii de frunte din cetate.

O privire a fost de ajuns.

În noaptea aceea, cei doi copii și-au așteptat tatăl în deșert. A doua zi, Joan s-a pregătit să meargă la școală.

— N-ar trebui să te duci, i-a dat povață Arnau.

De astă dată, Joan i-a răspuns dintr-o privire.



— Soldații regelui Alfonso au înăbușit zavera, s-a mărginit Joan să spună când s-a întors acasă la Pere.

Nici în noaptea aceea Bernat n-a venit să doarmă acasă.

De dimineață, Joan și-a luat iar rămas-bun de la Arnau.

— Ar trebui să ieși, i-a dat o idee.

— Și dacă se întoarce? Nu se poate întoarce decât aici, a adăugat Arnau cu glas întretăiat.

Cei doi frați s-au îmbrățișat. „Unde ești, tată?”

Pere a ieșit după vești și i-a fost mai lesne să le afle decât să vină acasă.

— Îmi pare rău, băiete, i-a dat în vileag lui Arnau. Pe taică-tău l-au poprit.

— Unde-i?

— În palat la domnul *veguer*, dar...

Arnau fugea deja la palat. Pere s-a uitat la nevastă-sa și a tăgăduit, dând din cap; bătrâna și-a acoperit fața cu mâinile.

— Au fost judecați cât ai zice pește, a lămurit-o Pere. O grămadă de martori au recunoscut că Bernat, cu alunița lui, a fost cea mai însemnată căpetenie a zaverii. De ce-o fi făcut-o? Părea...

— Fiindcă are două guri de hrănit, l-a oprit nevastă-sa, cu lacrimi în ochi.

— Avea, a îndreptat-o Pere, vorbind încetișor; l-au spânzurat în piața Blat lângă alți nouă scandalagii.

Mariona și-a acoperit iar fața cu mâinile, dar și le-a tras brusc.

— Arnau! a exclamat, îndreptându-se spre ușă, dar a rămas în drum, la vorbele soțului:

— Lasă-l, femeie! Începând de azi nu mai e copil.

Mariona a dat din cap în semn că da. Pere a luat-o în brațe.

Execuțiile s-au săvârșit pe loc din porunca deosebită a regelui. Nici măcar n-a fost vreme să se ridice un eșafod, iar vinovații au fost executați pe simple căruțe.

Arnau a rămas ca fulgerat din fugă la intrarea în piața Blat. Gâfâia. Piața gema de oameni, în picioare cu toții și cu spatele la el, liniștiți, cu privirile pe... Deasupra oamenilor, lângă palat, se ridicau zece trupuri neînsuflete.

— Nu! Tată!

Urletul a răsunat în toată piața și oamenii s-au întors să-l vadă. Arnau a traversat piața încet, iar oamenii i-au făcut loc. Căuta printre cei zece...

— Lasă-mă barem să-l anunț pe preot, l-a rugat soția pe Pere.

— L-am lămurit eu. Vine îndată.

Arnau a vomitat la vederea leșului. Oamenii s-au dat dintr-un salt la o parte. Băiatul a privit iar fața de nerecunoscut, atât de vineție că părea neagră, lăsată pe-o parte, ochii tatălui, deschiși într-o luptă ce urma să fie veșnică, ieșiți din orbite, limba lungă, atârnând nemișcată din gură. A doua și a treia oară când l-a privit a dat afară doar fiere.

Arnau a simțit un braț pe umeri.

— Haide, fiule, i-a cerut Albert.

Preotul l-a tras spre Sfânta Maria, dar Arnau nu s-a clintit. Și-a privit iar tatăl, apoi a închis ochii. N-avea să-i mai fie foame. Băiatul s-a ghemuit, cutremurându-se înfiorător. Părintele Albert a tras de el, ca să-l scoată din acea lume macabră.

— Lasă-mă, părinte! Te rog!

Sub privirea preotului și a celor de acolo, Arnau a făcut, clătinându-se, cei câțiva pași ce-l despărțeau de eșafodul din căruțe. Se ținea de pânțele cu mâinile, tremurând. Când a ajuns în dreptul tatălui său, s-a uitat la unul dintre soldații care făceau de gardă lângă spânzurați.

— Pot să-l iau de acolo? l-a întrebat.

Ostașul a stat în cumpănă sub ochii copilului oprit drept în fața leșului ce-i fusese tată, arătându-l. Ce-ar fi făcut fiii lui dacă spânzuratul ar fi fost el?

— Nu, s-a văzut silit să răspundă.

Își dorea să nu fie acolo. Prefera să se măsoare în luptă cu un batalion de arapi, să fie alături de fiii lui. Ce soi de moarte mai era și aia? Bărbatul nu făcuse decât să se bată pentru fiii lui, pentru copilul care îl întreba acum din priviri, aidoma celor din piață. De ce nu era aici domnul *veguer*? Doar el poruncise ca leșurile să fie înfățișate vreme de trei zile în piață.

— Am să aștept.

— Au să-i ducă la porțile cetății, ca pe toți cei executați în Barcelona, pentru ca oricine trece pe acolo să știe care-i legea domnului *veguer*.

Soldatul s-a întors cu spatele la Arnau și a pornit să-și facă rondul, care începea și se încheia mereu cu câte un spânzurat.

— Foame, a auzit în urma lui. Nu-i era decât foame.

Când rondul fără rost l-a dus din nou la Bernat, copilul stătea pe jos, în dreptul tatălui; plângea cu capul în mâini. Ostașul n-a îndrăznit să se uite la el.

— Hai, Arnau, a stăruit părintele, din nou lângă el.

Arnau a dat din cap a tăgadă. Părintele Albert era gata să spună ceva, dar l-a oprit un țipăt. Soseau rudele celorlalți spânzurați. Mame, soții, fii și frați s-au îmbulzit lângă leșuri, într-o tăcere fioroasă, spartă doar de câte un strigăt de durere. Soldatul și-a văzut de rond, răscolind în minte după țipătul de luptă al necredincioșilor. Joan, care trecea prin piață, întorcându-se acasă, s-a apropiat de hoituri și a leșinat în fața imaginii lor înfricoșătoare. Nici măcar n-a avut timp să vadă că Arnau, aflat tot în același loc, se legăna acum în față și-n spate. Chiar colegii lui Joan l-au ridicat și l-au dus la palatul episcopal. Arnau nici măcar nu și-a zărit fratele.

Cesurile treceau, iar Arnau nici nu-i vedea pe cei care soseau în piața Blat, mânați de milă, curiozitate ori porniri morbide. Doar cizmele oșteanului care își făcea rondul în fața lui îi întrerupeau cadențat gândurile.

„Arnau, am lăsat tot ce aveam doar ca tu să fii slobod, îi amintise nu de mult tatăl lui. Mi-am lăsat ogoarele, care erau ale familiei Estanyol de veacuri, pentru ca nimeni să nu-ți poată face ție tot ce-mi făcuseră mie, tatălui meu și tatălui tatălui meu, iar acum o luăm de la capăt, la cheremul celor care-și spun nobili; dar cu o deosebire: putem spune nu. Fiule, învață să te folosești de neatârnarea pe care ne-am dobândit-o cu atâtea strădanii. Numai tu trebuie să hotărâști.”

„Într-adevăr putem să zicem nu, tată? Cizmele soldatului i-au trecut din nou prin fața ochilor. Slobozia nu poate fi soră cu foamea. Dar ție n-are să-ți mai fie foame, tată. Și libertatea ta?”

— Uitați-vă bine la ei, copiii!

Vocea aceea...

— Sunt călcători de lege. Uitați-vă bine la ei.

Pentru prima oară, Arnau și-a îngăduit să privească la cei ce se îmbulzeau în fața leșurilor. Baroneasa și cei trei copii vitregi ai ei priveau chipul chinuit al lui Bernat Estanyol. Ochii lui Arnau s-au înfipt în picioarele Margaridei; apoi i-a privit fața. Verii lui erau albi ca varul, dar baroneasa zâmbea și se uita la el, drept la el. Arnau s-a ridicat, tremurând. Nu meritau să fie cetățeni ai Barcelonei, a auzit-o spunând pe Isabel. Și-a înfipt unghiile în palmă; fața i se îmbujorase, și buza de jos îi tremura. Baroneasa zâmbea neostoit. Ce puteai aștepta de la un șerb fugar?

Arnau a dat să se arunce asupra baronesei, dar soldatul s-a pus între ei. Arnau s-a izbit de el.

— Ce-i cu tine, băiete? Oșteanul a urmărit privirea lui Arnau. Eu n-aș face-o, l-a povățuit. Arnau a încercat să-l ocolească, dar soldatul l-a apucat de braț. Isabel nu mai zâmbea; stătea țeapănă, trufașă, sfidătoare. Eu n-aș face-o, ai să te nenorocești, l-a auzit spunând. Arnau a ridicat ochii. El s-a săvârșit din viață, a stăruit oșteanul, tu nu. Stai jos, băiete! Ostașul a simțit că Arnau dădea ușor înapoi. Stai jos, a stăruit.

Băiatul s-a lăsat păgubaș, soldatul a rămas de strajă lângă el.

— Uitați-vă bine la ei, copii. Baroneasa zâmbea din nou. O să venim și mâine. Spânzurații au să stea aici până vor putrezi, așa cum merită răufăcătorii fugari.

Arnau nu și-a putut stăpâni tremurul buzei de jos. A stat cu ochii pe familia Puig, până când baroneasa s-a hotărât să-i întorcă spatele.

„Într-o zi, într-o zi am să te văd moartă. Am să vă văd morți pe toți”, și-a fâgăduit. Ura lui Arnau i-a urmărit pe baroneasă și pe fiii ei vitregi prin toată piața Blat. Ea fâgăduise să se întorcă a doua zi. Arnau a ridicat privirile către tatăl său.

„Jur pe bunul Dumnezeu că n-au să se bucure a doua oară de leșul tatălui meu, dar cum? Cizmele ostașului i-au trecut iar pe sub ochii. Tată, n-am să îngădui să putrezești atârnat de-o funie.”

În ceasurile ce-au urmat, Arnau s-a tot chibzuit cum să fure leșul tatălui, dar orice i se năzărea se izbea de cizmele care treceau pe lângă el. Nici măcar nu-l putea da jos fără să fie văzut, iar noaptea aveau să aprindă torțe, torțe aprinse, torțe aprinse. Chiar atunci s-a ivit în piață Joan, palid, aproape alb la față, cu ochii umflați și roșii, ostenit. Arnau s-a ridicat, iar Joan i s-a aruncat la piept, de cum a ajuns lângă el.

— Arnau, eu... a bolborosit.

— Ascultă-mă bine, l-a oprit Arnau, îmbrățișându-l. Nu sta din plâns. „Nici n-aș putea, Arnau”, a recunoscut Joan în sinea lui, uimit de tonul fratelui. În noaptea asta, la zece, așteaptă-mă ascuns la colțul unde ulița Mar dă în piață; să nu te vadă nici țipenie de om. Adu o pătură, cea mai mare peste care dai acasă la Pere. Și acum, pleacă.

— Dar...

— Pleacă, Joan. Nu vreau să te vadă soldații.

Arnau a trebuit să-și îmboldească fratele ca să se desprindă din îmbrățișare. Ochii lui Joan au zăbovit pe chipul lui; apoi s-au mai uitat o dată la Bernat. Băiatul s-a cutremurat.

— Pleacă, Joan, i-a șoptit Arnau.

În noaptea aceea, când prin piață nu mai trecea nici țipenie și doar rudele mai stăteau la picioarele spânzuraților, s-a schimbat garda și noii soldați n-au mai trecut prin fața leșurilor, așezându-se în jurul focului pe care îl aprinseseră la un capăt al șirului de căruțe. Domnea liniștea și noaptea era răcoroasă. Arnau s-a ridicat și a trecut pe lângă oșteni, încercând să-și ascundă chipul.

— Mă duc să caut o pătură, i-a lămurit.

Unul dintre ei l-a privit cu coada ochiului.

A traversat piața Blat până la colțul cu ulița Mar și a rămas acolo câteva clipe, întrebându-se unde era Joan. Era ora convenită, trebuia să fi sosit. Arnau l-a chemat pe mutește. Dar nu i-a răspuns decât tăcerea.

— Joan? a cutezat să-l cheme.

Din poarta unei case s-a strecurat o umbră.

— Arnau? a auzit în beznă.

— Firește că-s eu. Suspiniul lui Joan s-a auzit la câțiva metri. Cine credeai că era? De ce n-ai răspuns?

— E foarte întuneric, s-a mărginit să zică Joan.

— Ai adus pătura? Umbra a arătat ceva. Bine, le-am spus că mă duceam după o pătură. Vreau să te acoperi cu ea și să-mi iei locul. Mergi în vârful picioarelor, ca să pari mai înalt.

— Ce vrei să faci?

— O să-i pun foc, i-a răspuns când Joan ajunsese lângă el. Vreau să-mi iei locul. Să creadă soldații că tu ești eu. Numai să stai jos, să stai unde am stat eu și să nu faci nimic; doar acoperă-ți fața. Să nu te miști. Să nu faci nimic, orice ai vedea sau orice-ar fi, ai priceput? Arnau n-a așteptat răspunsul lui Joan. La sfârșit, tu vei fi eu, tu vei fi Arnau Estanyol și tatăl tău n-avea niciun alt fiu. Ai priceput? Dacă soldații te întreabă...

— Arnau.

— Ce?

— N-am curaj.

— Cum?

— N-am curaj. Au să mă afle. Când au să-l vadă pe tata...

— Vrei să-l vezi putrezind? Vrei să-l vezi spânzurat la porțile cetății, iar corbii și viermii să-i mănânce leșul?

Arnau a stat câteva clipe, lăsându-și fratele să-și închipuie toate acelea.

— Poate vrei ca baroneasa să ne mai batjocorească tatăl și mort?

— Nu-i un păcat? a întrebat deodată Joan.

Arnau a încercat să-și privească fratele în noapte, dar n-a zărit decât o umbră.

— Îi era foame! Nu știu dacă o fi păcat, dar nu vreau ca tatăl nostru să putrezească atârnat de o funie. Eu o fac. Dacă vrei să mă ajuți, pune-ți pătura pe tine și mărginește-te să nu faci nimic. Dacă nu vrei s-o faci...

Fără să mai zică ceva, Arnau a făcut cale întoarsă pe ulița Mar, iar Joan s-a dus în piața Blat, învelit în pătură, neluându-și ochii de pe Bernat: o fantomă printre cei zece spânzurați din căruțe, ușor luminată de flăcările focului aprins de oșteni. Joan nu voia să-i vadă fața, nici limba vineție care îi atârna, dar ochii îi trădau vrerea și mergea pironindu-l cu privirea pe Bernat. Soldații l-au deslușit apropiindu-se. Estimp, Arnau a fugit acasă la Pere; și-a luat burduful și l-a golit de apă; apoi l-a umplut cu ulei de opaiț. De lângă vatră, Pere și nevastă-sa se uitau la el.

— Eu nu exist, le-a dumirit Arnau cu un firicel de voce, îngenunchind în fața lor și luând mâna bătrânei care l-a privit, iubitoare. Joan va fi eu. Tatăl meu n-are decât un fiu. Aveți grijă de el, dacă se întâmplă ceva.

— Dar, Arnau... a dat să spună Pere.

— Ssst, a zis Arnau.

— Ce-ai de gând să faci, fiule? a stăruit bătrânul.

— Trebuie s-o fac, i-a răspuns Arnau, ridicându-se.

Eu nu exist. Sunt Arnau Estanyol. Soldații erau cu ochii pe el. „Arderea unui leș trebuie să fie un păcat”, și-a limpezit Joan în sinea lui. Bernat îl privea! Joan a stat nemișcat la câțiva metri de spânzurătoare. Îl privea! „Asta-i gândul lui Arnau.”

— Ai ceva, băiete?

Unul dintre soldați a dat să se ridice.

— Nu, a răspuns Joan, înainte de a privi mai departe, la ochii întrebători ai morților.

Arnau a luat un opaiț și a ieșit în goana mare. A căutat noroi și s-a frecat cu el pe față. De câte ori nu-i povestise tatăl lui de sosirea lor în cetatea care acum îl ucisese! A ocolit piața Blat pe ulițele Llet și Corretgeria până pe Tapineria, chiar lângă șirul căruțelor cu spânzurați. Joan stătea jos, în dreptul tatălui lor, încercând să-și stăpânească tremurul, care îl dădea de gol.

Arnau a ascuns opaițul pe ulicioară, și-a pus burduful în spate și a început să înainteze târâș, încercând să ajungă îndărătul căruțelor, aciuat la zidurile palatului unde lucra domnul *veguer*.

Bernat era în cea de-a patra căruță, iar soldații sporovăiau neobosiți în jurul focului, în celălalt capăt. S-a târât până la primele căruțe. Când a ajuns la a doua, l-a zărit o femeie; avea ochii umflați de plâns. Arnau a stat în loc, dar femeia și-a luat privirea de pe el, adâncită în durerea ei. Băiatul a urcat în căruța unde atârna tatăl lui. Joan l-a auzit și s-a întors.

— Nu te uita! Fratele n-a mai privit în beznă. Încearcă să nu mai tremuri atât, i-a șoptit Arnau.

S-a întins să atingă trupul lui Bernat, dar un zgomot l-a făcut să se trântescă la loc. A stat câteva clipe și a repetat mișcările; alt zgomot l-a speriat, dar Arnau a adăstat în picioare. Oștenii tot mai tăifăsuiau. A ridicat burduful și a început să toarne ulei pe leșul tătâne-său. Capul era destul de sus, așa că s-a întins cât a putut și a ținut strâns burduful, astfel încât uleiul să țâșnească. Un șuvoi vâscos a curs pe părul lui Bernat. Când a rămas fără ulei, a făcut cale întoarsă în ulicioara Tapineria.

N-avea decât o singură șansă. Arnau ținea opaițul la spate, ca să-i ascundă flăcăruia. „Trebuie să nimeresc din prima.” S-a uitat la soldați. Acum tremura el. A răsuflat din adâncul bojocilor și, nemaistând la gânduri, a intrat în piață. Bernat și Joan erau la vreo zece pași. A ațâțat flăcăruia, lăsându-se descoperit. Acolo, în piața Blat, lumina opaițului i-a părut asemenea zorilor unei zile fără nori. Oștenii s-au uitat la el. Arnau era gata s-o ia la goană, dar și-a dat seama că niciunul dintre ei n-avea de gând să se miște. „De ce-ar fi făcut-o? Pot oare ei să știe că am de gând să-i pun foc tatei? Să-i dau foc tatei!” Opaițul i-a tremurat în mână. Urmărit cu privirile de ostași, a ajuns la Joan. Nimeni n-a făcut nimic. Arnau a adăstat în dreptul tatălui său și i-a privit leșul pentru ultima oară. Luminița de ulei îi ascundea teama și durerea care i se citiseră mai înainte pe chip.

Arnau a aruncat cu opaițul în leș și i-a dat foc lui Bernat. Soldații s-au ridicat dintr-un singur salt, s-au întors către vâlvătai și s-au îndreptat spre Arnau. Cioburile opaițului au căzut în căruță, unde curgea uleiul de pe trupul lui Bernat, care începuse să ardă.

— Hei! a auzit băiatul că strigau oștenii în urma lui.

Arnau a dat s-o ia la goană, dar l-a văzut pe Joan tot lângă căruță, împietrit sub pătură. Îndurerăți, ceilalți priveau muți vâlvătaile, cufundați în propria durere.

— Stai! Stai, în numele regelui!

— Mișcă-te, Joan. Arnau s-a întors la soldații care fugeau de-

acum spre el. Mișcă-te! Ai să arzi!

Nu-l putea lăsa pe Joan acolo. Uleiul răspândit pe jos se apropia de trupul tremurător al fratelui său. Voia să-l scoată de acolo, când femeia care îl zărise mai înainte s-a așezat între ei.

— Fugi! I-a grăbit.

S-a smuls din mâna primului soldat și a luat-o la goană. A fugit pe ulița Bòria către arcadele Nou, urmărit de strigătele ostașilor. Cu cât aveau să-l urmărească mai mult, cu atât urmau să se întoarcă mai târziu la tatăl lui și să stingă focul, și-a zis în sinea lui, fugind. Oștenii, bătrâni și încărcăți cu tot echipamentul, nu puteau să ajungă din urmă un puști ale cărui picioare le mișca focul însuși.

— În numele regelui! a auzit în spate.

Un fluierat i-a atins urechea dreaptă. A auzit cum lancea se rupea în pământ, în fața lui. A traversat ca fulgerul piața Llana, pe când mai multe sulite nu nimereau ținta, a alergat prin fața capelei Bernat Marcus și a ajuns în ulița Carders. Strigătele oștenilor se pierdeau în depărtare. Nu mai putea să alerge până la arcadele Nou, unde negreșit se postaseră sumedenie de ostași. În jos, spre mare, putea să ajungă la Sfânta Maria; în sus, spre munte, la San Pere de les Puelles, dar apoi avea să dea iar de ziduri.

A ales marea și a fugit într-acolo. A ocolit mănăstirea Sant Augustin și s-a pierdut în babilonia ulicioarelor care se deschideau dincolo de mahalaua Mercadal; sărea peste zăplazuri, traversa pometuri, căutând mereu bezna. Când a fost sigur că nu-l mai urmărea decât ecoul pașilor lui, a încetinit pasul. Urmând cursul lui Rec Comtal, a ajuns în Pla d'en Llull, lângă mănăstirea Santa Clara, și de acolo, în piața Blat și ulița Born, la biserică, refugiul lui. Dar, când să intre sub scara de lemn de la poartă, ceva i-a atras luarea-aminte: un opaiț aruncat la pământ, a cărui flăcăruie se chinuia să nu moară. A scrutat locul din jurul flăcăruii, unde a zărit un alguazil, și el la pământ, nemișcat, căruia îi curgea prin colțul gurii un firicel de sânge.

Inima a început să-i bată mai tare. De ce? Alguazilul trebuia să apere Sfânta Maria. Ce folos putea avea...? Fecioara! Capela Preasfântului Mântuitor! Banii puși la loc sigur de *bastaixos*!

Arnau n-a stat la gânduri. Îi executaseră tatăl; nu putea îngădui să-i mai fie necinstită și mama. A intrat tiptil în Sfânta Maria prin spărtura din poartă și s-a îndreptat către deambulatoriu. În stânga lui, separată de spațiul dintre cei doi



contraforți, era capela Preasfântului Mântuitor. A traversat biserica și s-a pitit îndărătul unor coloane din marele altar. De acolo a auzit zgomotele ce veneau din capela Preasfântului Mântuitor, pe care n-o vedea. S-a strecurat spre următoarea coloană și abia atunci a deslușit-o prin spațiul dintre coloane, luminată ca îndeobște de lumânările aprinse.

Din capelă, un bărbat suia pe grilaj. Arnau și-a privit Fecioara. Totul părea în bună rânduială. Atunci? Și-a plimbat în grabă privirea prin capela Preasfântului Mântuitor; racla în care toți *bastaixos* își țineau paralele strânse era deschisă. În vreme ce furul urca înainte, lui Arnau i s-a părut că auzea clinchetul monedelor pe care prietenii *bastaixos* le adunau în racla cu bani pentru orfanii și văduvele lor.

— Fur ce ești! a strigat, năpustindu-se asupra grilajului care închidea capela.

Dintr-un salt, s-a cățarat pe gratii și l-a izbit pe bărbat în piept. Surprins, furul s-a prăvălit cu zgomot. N-a avut vreme să stea la gânduri. Bărbatul s-a ridicat cât ai clipi, dându-i un pumn fioros drept în față. Arnau s-a prăbușit cât era de lung cu fața în sus, pe dalele din Sfânta Maria.

## Capitolul 17

Probabil că lunecase, dând să fugă, după ce furase din raclă paralele economisite de *bastaixos*, a hotărât unul dintre ofițerii regelui, în picioare, alături de Arnau, care nu-și prea venise în fire.

Părintele Albert a făcut semn cu capul că nu. Cum să facă Arnau o asemenea fărâdelege? Racla cu bani din capela Preasfântului Mântuitor, de lângă Fecioara lui! Oștenii îl zăriseră doar cu vreo două ore înainte de a se crăpa de ziuă.

„E cu neputință”, a șoptit în sinea lui.

— Ba da, părinte, a stărui ofițerul. Băiatul avea la el punga asta, a mai zis, arătându-i punga cu banii lui Grau pentru maimarele pușcării și deținuți. Ce să facă un băiețaș cu atâtea parale?

— Și fața lui? s-a băgat în vorbă alt soldat. De ce să-și frece un om fața cu noroi dacă nu vrea să fure?

Părintele Albert a făcut iar semn cu capul că nu, țintuind cu privirea punga pe care ofițerul o ținea ridicată. Ce făcea acolo la ceas târziu din noapte? De unde avea punga?

— Ce faceți? i-a întrebat pe ofițeri, văzând că-l luau pe Arnau de jos.

— Îl ducem cu noi la temniță.

— Nici vorbă, s-a auzit spunând.

Poate că totul avea un temei. Era cu neputință ca Arnau să fi încercat să fure din racla cu bani pusă acolo de *bastaixos*. Arnau nici vorbă.

— E un fur, părinte.

— Asta va trebui să hotărască judecata.

— Și așa va face, a încuviințat ofițerul, pe când soldații lui îl luau pe Arnau de subsuori, dar va aștepta hotărârea în temniță.

— Dacă trebuie să meargă la temniță, îl ducem la cea episcopală, s-a răstit preotul la ei. Crima a fost comisă la loc sfânt, ca atare băiatul e sub jurisdicția bisericii, nu a domnului *veguer*.

Ofițerul s-a uitat oșteni, la Arnau și, cu un semn de neputință, le-a dat poruncă să pună copilul jos, așa că l-au lăsat să cadă. Pe buze i s-a ivit un zâmbet cinic, când a văzut cum fața băiatului se izbise năprasnic de pământ.

Părintele Albert s-a uitat la ei furios.

— Deșteptați-l, le-a cerut, scoțând din buzunar cheile capelei,

descuind grilajul și intrând acolo. Vreau să aud ce are de mărturisit băiatul.

S-a apropiat de racla cu bani, ale cărei trei încuietori fuseseră rupte, și a deslușit că era goală; din capelă nu lipsea nimic, nici nu fusese prăpădit nimic. „Ce-a fost, Sfântă Fecioară, a întreat-o în tăcere pe Maica Domnului, cum ai îngăduit ca Arnau să comită o asemenea faptă?” A auzit cum oștenii aruncau apă peste chipul băiatului și a ieșit din capelă chiar când niscai *bastaixos*, anunțați că le fuseseră furați gologanii din racla lor, intrau în lăcaș.

Simțind apa înghețată, Arnau s-a deșteptat și s-a văzut înconjurat de ostași. Șuieratul sulitei din ulița Baria i-a răsunat din nou în urechi. Fugea în fața lor. Cum de-l ajunseseră din urmă? Se împiedicase? Fețele soldaților s-au aplecat asupra lui. Tatăl său! Ardea! Trebuia să scape! Arnau s-a ridicat, încercând să împingă un soldat, dar ei l-au oprit fără nicio greutate.

Trist, părintele Albert a deslușit cum se bătea băiatul să scape din mâinile soldaților.

— Vreți să mai ascultați ceva, părinte? i-a aruncat ironic ofițerul. Mărturisirea vă pare îndestulătoare? arătându-l pe Arnau, care era înnebunit.

Părintele Albert și-a acoperit fața cu mâinile și a oftat. Apoi s-a îndreptat domol către locul unde soldații îl țineau nemișcat pe Arnau.

— De ce-ai făcut-o? l-a întreat, odată ajuns în fața lui. Știi că era racla cu bani a prietenilor tăi, *bastaixos*. Că din paralele de acolo ei își acoperă nevoile văduvelor și orfanilor, își îngroapă morții, fac binefaceri, o împodobesc pe Fecioară, mama ta, și că tot cu bani din ea *bastaixos* țin mereu aprinse lumânările cu care o luminează. De ce-ai făcut-o, Arnau?

Băiatul s-a potolit văzându-l pe preot, dar ce căuta el aici? Racla cu paralele strânse de *bastaixos*, furul! Îl lovise, dar ce se mai întâmplase? Cu ochii larg deschiși, s-a uitat jur împrejur. Din spatele oștenilor îl privea o mare de fețe cunoscute, așteptându-i răspunsul. I-a recunoscut pe Ramon și pe Ramon cel Mic, Pere, Jaume, și Joan, care încerca să vadă tot, stând în vârful picioarelor, pe Sebastià și fiul lui, Bastianet, ca și puzderie de alți *bastaixos*, cărora le dăduse de băut și alături de care trăise clipe de neuitat la ieșirea din *host*, la Creixell. Îl învinovățeau pe el! Asta era!

— Eu n-am... a bolborosit.

Ofițerul și-a luat privirile de pe punga cu gologanii lui Grau și

Arnau a dus mâna acolo unde trebuia să fie. Nu voise s-o lase sub saltea, ca nu cumva baroneasa să-i părăscă, și Grau să fie învinuit, iar acum... Blestematul de Grau! Blestemata de pungă!

— Asta cauți? i-a strigat ofițerul.

Un vuiet s-a ridicat dinspre *bastaixos*.

— N-am fost eu, părinte, s-a apărat Arnau.

Ofițerul a hohotit și oștenii i s-au alăturat deîndată.

— Ramon, n-am fost eu. Vă jur, a repetat, privind drept la *bastaixos*.

— Atunci ce căutai aici noaptea? De unde ai luat punga? De ce ai încercat să fugi? De ce ai noroi pe față?

Arnau și-a dus o mână la față. Noroiul se uscaser.

Punga! Ofițerul i-o legăna în fața ochilor. Estimp, soseau tot mai mulți *bastaixos* și-și povesteau între ei, pe șoptite, cele petrecute. Arnau privea cum se legăna punga. Blestemată să fie! apoi i-a zis direct preotului:

— Era un bărbat, a povestit. Am vrut să-l opresc, dar n-am putut. Era foarte puternic.

Hohotele neîncrezătoare ale ofițerului au răsunat iar în deambulatoriu.

— Arnau, l-a îndemnat părintele Albert, răspunde la întrebările ofițerului.

— Nu, nu pot, a recunoscut, provocând zarvă printre ofițeri și soldați, și neliniște printre *bastaixos*.

Părintele Albert a amuțit, pironindu-l cu privirea pe Arnau. De câte ori ascultase asemenea vorbe? Câți enoriași nu se învoiseră să-și mărturisească păcatele? „Nu pot, îi spuneau, cu frica întipărită pe obraz; dacă s-ar afla...” Firește, gândea preotul, dacă se afla de furtul, preacurvia ori blasfemia lor puteau fi băgați la răcoare, și atunci el trebuia să stăruie, juruindu-le că le va păstra veșnic taina, până când își deschideau conștiințele în fața lui Dumnezeu și a iertării.

— Mie mi-ai povesti între patru ochi? l-a întrebat.

Arnau a încuviințat și preotul a făcut semn spre capela Preasfântului Mântuitor.

— Așteptați aici, le-a cerut celorlalți.

— Vorbim despre racla cu paralele adunate de *bastaixos*, s-a auzit o voce dindărătul oștenilor. Ar trebui să fie de față și un *bastaix*.

Părintele Albert a încuviințat, cu ochii pe Arnau.

— Ramon? l-a întrebat.

Băiatul a încuviințat iar și toți trei au intrat în capelă. Acolo Arnau a lepădat tot ce ascundea. Le-a istorisit despre rândușul Tomás, tatăl lui, punga lui Grau, misiunea incredințată de baroneasă, zaveră, execuție, foc, urmărire, despre furtul banilor din raclă, lupta lui fără noroc. Le-a dezvăluit că-i era frică să nu se afle că aceea era punga lui Grau și să nu fie întemnițat fiindcă îi pusese foc tatălui său mort.

Lămuririle s-au lungit. Arnau n-a știut să-l descrie pe bărbatul care îl lovea; era beznă, a spus, răspunzând întrebărilor pe care i le puneau cei doi, dar era mare și puternic, asta da. În cele din urmă, preotul și Ramon s-au uitat unul la altul; îl credeau pe Arnau, dar cum să-i dumirească pe oamenii care încă mai bombăneau afară din capelă că nu fusese el? Preotul s-a uitat la Fecioară, la racla cu bani deschisă și a ieșit din capelă.

— Cred că băiatul e cu dreptate, i-a anunțat pe cei ce adăstau afară, în deambulatoriu. Cred că nu el a golit racla de bani; mai mult, a încercat să evite furtul lor.

Ramon ieșise în urma lui și încuviința.

— Atunci, a întrebat ofițerul, de ce nu-mi poate răspunde la întrebări?

— Cunosc temeiurile. Ramon a încuviințat pe loc. Și-s îndestulător de incredințătoare. Cine nu-mi dă crezare să spună. Toți au tăcut mîlc. Și acum, unde-s căpeteniile breslei? Trei *bastaixos* s-au înfățișat părintelui Albert. Fiecare dintre voi are câte una dintre cheile cu care se deschide racla cu bani, e drept? Cei trei s-au învoit. Vă juruiți că această raclă cu bani a fost deschisă doar de voi în bună înțelegere și în fața a zece confrăți, așa cum cere rânduirea? Cei trei bărbați de frunte s-au juruit cu glas tare, pe același ton cu care îi întreba preotul. Vă juruiți, deci, că ultima însemnare din catastiful raclei cu bani arată paralele puse? Cei trei oameni de vază s-au juruit încă o dată. Și Domnia Ta, ofițerule, te juri că aceasta e punga pe care o avea băiatul la el? Ofițerul s-a învoit și el. Te juri că are aceleași parale ca atunci când ai găsit-o?

— Aduceți jignire unul ofițer al regelui Alfonso!

— Te juri ori nu? a strigat preotul la el.

Câțiva *bastaixos* s-au apropiat de el, cerându-i din priviri să răspundă.

— Mă leg.

— Bine, a urmat părintele Albert; acum mă duc după catastiful raclei. Dacă băiatul e furul, paralele din pungă trebuie să fie într-

un număr egal ori mai mare decât ultimul înscris; dacă-i mai mic, va trebui să-i dăm crezare.

O șoptă de aprobare s-a ridicat dintre *bastaixos*. Cei mai mulți s-au uitat la Arnau; toți băuseră apă proaspătă din burduful lui.

După ce i-a dat lui Ramon cheile capelei, poruncindu-i s-o închidă, părintele Albert s-a dus acasă să ia catastiful care, după rânduiala aprobată de *bastaixos*, trebuia să stea la un al treilea. După câte își amintea, era cu neputință ca în raclă să fie tot atât de mulți gologani cu cei pe care Grau îi dădea mai-marelui închisorii pentru hrana datornicilor, ci cu mult mai mulți. Faptul avea să fie o dovadă negreșită, a recunoscut în sinea lui, zâmbind.

Pe când părintele Albert lua catastiful și se întorcea la Sfânta Maria, Ramon a închis cu cheia grilajul capelei. A zărit sclipind ceva înăuntru, s-a apropiat și, nepunând mâna, a privit. N-a dezvăluit nimic nimănui. A încuiat grilajul și s-a dus la ceata de *bastaixos* care îl aștepta pe preot, în jurul lui Arnau și al soldaților.

Ramon le-a șoptit ceva la trei dintre ei și au plecat cu toții din biserică, fără să-i fi zărit cineva.

— După catastiful raclei cu bani, a apreciat părintele Albert, dându-l căpeteniilor ca să verifice, în ea erau șaptezeci și patru de dinari și cinci *sueldos*. Numărați paralele din pungă, a adăugat, adresându-i-se ofițerului.

Înainte de a trage de băierile pungii, ofițerul a dat din cap în semn că nu. Înăuntru ei nu puteau fi șaptezeci și patru de dinari.

— Treisprezece dinari, a socotit, dar, a strigat, băiatul poate avea un complice care să fi luat partea ce lipsește!

— Și de ce să-i fi lăsat complicele cei treisprezece dinari lui Arnau? a întrebat un *bastaix*.

S-a auzit o șoptă de aprobare.

Ofițerul s-a uitat la *bastaixos*. Din delăsare, a dat să spună, din grabă, de mânios ce era, dar ce însemnătate mai avea? Unii dintre ei se apropiaseră de-acum de Arnau și îl băteau pe spate ori îi ciufuleau părul.

— Și de n-a fost băiatul, cine să fi fost? a întrebat.

— Cred că știu cine, s-a auzit răspunsul lui Ramon dindărătul marelui altar.

În spatele lui, cei doi *bastaixos* cu care vorbise târau cu greutate un bărbat corpulent.

— Trebuia să fie el, a zis cineva din ceata de *bastaixos*.

— Acela-i bărbatul! a exclamat Arnau în același timp.

Mallorchinul<sup>33</sup> fusese întotdeauna un *bastaix* arțăgos, până când căpeteniile breslei aflaseră că avea o țiuțoare și-l dăduseră afară. Niciun *bastaix* nu avea voie să preacurvească. Și nici muiera lui; în asemenea caz, acel *bastaix* era dat afară din confrerie.

— Ce zice băiatul? a strigat mallorchinul, ajungând în deambulatoriu.

— Te acuză că ai furat racla în care *bastaixos* adunau gologani, i-a răspuns părintele Albert.

— Minte!

Preotul l-a căutat cu privirea pe Ramon, dând ușor din cap.

— Și eu te acuz! a strigat bărbatul, împungându-l cu degetul.

— Iar el minte.

— Ai să ai prilejul s-o dovedești în cazanul din mănăstirea Sfințelor Cruci.

Fusese comis un delict într-o biserică, iar legiuirile de Pace și Armistițiu cereau ca nevinovăția să fie dovedită prin încercarea cu apă clocotită.

Mallorchinul s-a făcut alb ca varul. Cei doi ofițeri și oștenii l-au privit uluiți pe preot, dar el le-a făcut semn să tacă. Încercarea cu apă clocotită nu fusese anulată, dar în multe prilejuri preoții îi amenințau pe bănuți că le vor băga mâinile și picioarele într-un cazan cu apă clocotită.

Părintele Albert și-a mijit ochii și s-a uitat la mallorchin.

— Dacă băiatul și cu mine mințim, vei putea nesmintit să-ți bagi brațele și picioarele în apă clocotită, ca să arăți că nu ești vinovat.

— Sunt neprihănit, a bâiguit mallorchinul.

— Ți-am mai zis că ai să ai prilejul s-o arăți, i-a repetat preotul.

— De ești neprihănit, s-a băgat în vorbă Ramon, lămurește-ne ce căuta pumnalul tău în capelă.

Mallorchinul s-a întors la Ramon.

— E o cursă! i-a zis pe loc. L-o fi pus cineva ca să arunce vinovăția pe mine. Băiatul! Sigur a fost el!

Părintele Albert a deschis iar grilajul capelei Preasfântului Mântuitor și a luat de acolo un pumnal.

— Acest jungher e al tău? l-a iscodit, apropiindu-i-l de ochi.

— Nu. Nu.

Mai-marii breslei și niscai *bastaixos* s-au apropiat de preot și i

---

<sup>33</sup> Locuitor din insula Mallorca.

l-au cerut ca să-l cerceteze.

— Sigur că-i al lui, a zis unul dintre oamenii de vază, cu el în mână.

Cu șase ani în urmă, din pricina încăierărilor ce aveau loc cu duiumul în port, regele Alfonso interzisese ca *bastaixos* și oamenii slobozi care lucrau acolo să mai poarte cuțite și arme albe. Singurele îngăduite erau jungherele boante. Mallorchinul nu dăduse ascultare poruncii regale și se fudulea cu un pumnal magnific, cu vârful, pe care-l arătase tuturor de nenumărate ori ca să se dea mare cu neascultarea lui. Numai când îl amenințaseră cu alungarea din breaslă se învoise să-l pilească în Fierărie.

— Mincinosule! a sărit un *bastaix*.

— Hoțule! a strigat altul.

— Cineva mi l-a furat ca să dea vina pe mine! a țipat acesta, măsurându-și puterile cu cei doi bărbați care îl țineau strâns.

Și-a făcut apariția ultimul dintre cei trei *bastaixos* care se duseseră cu Ramon să-i răscolească mallorchinului casa, în căutarea paralelor furate.

— Ia priviți aici, a strigat, ridicând o pungă și dându-i-o preotului care, la rândul său, i-a dat-o ofițerului.

— Șaptezeci și patru de dinari și cinci *sueldos*, a zis ofițerul, după ce numărase banii din ea.

Pe măsură ce ofițerul numărase, toți *bastaixos* închiseseră cercul în jurul mallorchinului. Niciunul dintre ei nu putea să aibă atâția bani! Când acesta dovedi numărătoarea, s-au aruncat asupra furului. Au suduit, au dat în el cu picioarele și pumnii, l-au scuipat. Soldații au stat deoparte, iar ofițerul a dat din umeri, cu ochii la părintele Albert.

— Suntem în casa Domnului! a strigat preotul, dând să-și croiască drum printre *bastaixos*. Suntem în casa Domnului! a strigat iar, apropiindu-se de mallorchin, care se chircise pe jos. E drept că bărbatul e un fur și pe deasupra și laș, dar merită să fie judecat. Nu puteți să vă purtați ca mișeii. Duceți-l la episcop! i-a poruncit ofițerului.

Pe când preotul se adresa ofițerului, cineva i-a tras altă lovitură de picior mallorchinului. Și o droaie l-au scuipat, pe când soldații îl ridicau de jos și îl luau cu ei.

După ce soldații au plecat din Sfânta Maria, ducându-l cu ei pe mallorchin, toți *bastaixos* s-au apropiat de Arnau, zâmbindu-i și cerându-i iertare. Apoi au plecat la casele lor. În cele din urmă, în



fața capelei Preasfântului Mântuitor, din nou deschisă, n-au rămas decât părintele Albert, Arnau, cei trei mai-mari ai breslei și cei zece martori ceruți de lege pentru racla cu paralele adunate de *bastaixos*.

Preotul a pus banii în raclă și a înscris în catastif toată pătărania din timpul nopții. Se crăpa de ziuă și cineva se duse să cheme un lăcătuș care să repare cele trei broaște; trebuiau să aștepte cu toții să fie închisă iar.

Părintele Albert a pus o mână pe umărul lui Arnau. Doar atunci și-a amintit cum stătea băiatul așezat în dreptul leșului lui Bernat, care atârna în funie. Și-a șters focul din minte. Era doar un copil! S-a uitat la Fecioară. „Ar fi putrezit în poarta cetății, a pledat pe mutește; dar ce însemnătate mai are! E doar un copil și acum nu mai are nimic: nici tată, nici din ce să trăiască.”

— Cred, a hotărât fulgerător, că ar trebui să-l primiți pe Arnau Estanyol în breasla voastră.

Ramon a zâmbit. Odată reîntronată liniștea, și el chibzuiuse la spusele puștiului. Ceilalți, chiar și Arnau, s-au uitat uluiți la preot.

— E doar un copil, a obiectat unul dintre mai-mari.

— E slăbuț. Cum să ducă greutatea ori pietre în cârcă? s-a mirat altul.

— E foarte tânăr, s-a împotrivit al treilea.

Arnau se uita la toți cu ochii cât cepele.

— Tot ce spuneți e de netăgăduit, a răspuns preotul, dar nici trupul firav, nici puterile, nici tinerețea nu l-au împiedicat să vă apere paralele. Dacă n-ar fi fost el, racla v-ar fi acum goală.

Toți *bastaixos* s-au uitat câteva clipe la Arnau.

— Cred că putem încerca, s-a învoit până la urmă Ramon, și de-i bun...

Unul din ceată a zis că da.

— Bine, s-a învoit până la urmă și o căpetenie de-a breslei, privindu-și soții, dintre care niciunul n-a zis că nu, o să-l primim de încercare. Dacă în viitoarele trei luni se arată de ispravă, îl primim ca *bastaix*. Va fi plătit după truda lui. Ia, a adăugat, dându-i pumnalul mallorchinului, pe care încă îl mai avea la el; acela-i cuțitul tău de *bastaix*. Părinte, scrieți-l în catastif, să n-aibă niciun soi de necaz. El, un *bastaix*. De l-ar vedea tătâne-său!

## Capitolul 18

— Cine era? Îl cunoști, băiete?

Încă mai răsunau în piață alergăturile și strigătele cu care ostașii încercau să-l oprească pe Arnau, care fugea, dar Joan nu-i mai asculta: trosnetul leșului lui Bernat, care ardea, încă îi mai suna în urechi.

Ofițerul de noapte, rămas lângă eșafod, l-a scuturat pe Joan și a repetat întrebarea.

— Îl cunoști?

Dar Joan nu și-a luat ochii de pe cel care-i fusese tată, ajuns tot o făclie.

Ofițerul l-a scuturat până l-a făcut pe copil să se întoarcă spre el, cu privirea pierdută și dinții clănțănind.

— Cine era? De ce i-a pus foc tatălui tău?

Joan nici măcar n-a auzit întrebarea. A început să tremure.

— Nu poate vorbi, s-a băgat în vorbă femeia care îl îndemnase pe Arnau să fugă, îl trăsese din flăcări pe Joan, înmărmurit și recunoscuse în Arnau pe băiatul care-l veghease pe spânzurat toată noaptea. „Dacă eu aș îndrăzni să fac deopotrivă, și-a spus în sinea ei, trupul bărbatului meu n-ar putezi pe ziduri, ciugulit de păsări.” Da, băiatul făcuse tot ce fiecare dintre cei de acolo își dorea să facă, iar ofițerul... Era ofițerul de noapte, așa că nu-l putuse recunoaște pe Arnau; pentru el, fiul era celălalt, cel din dreptul tatălui. Femeia l-a îmbrățișat pe Joan și l-a dezmiertat.

— Trebuie să aflu cine i-a pus foc, a stăruit ofițerul.

Cei doi s-au alăturat oamenilor care priveau leșul lui Bernat.

— Ce însemnătate mai are? a șoptit femeia, cu ochii pe Joan care se cutremura. Copilul e mort de spaimă și de foame.

Soldatul a mijit din ochii; apoi a dat încetșor din cap în semn că da. Foame! Și lui îi murise un copil mic: copilul începuse să piardă din greutate până ce un guturai oarecare îl dăduse gata. Soția lui îl îmbrățișa aidoma femeii de colo pe băiat. Iar el îi vedea pe amândoi, ea plângând și micuțul căutând adăpost la pieptul ei, aidoma...

— Du-l acasă! i-a poruncit ofițerul femeii.

„Foame, a șoptit, privind iar leșul în flăcări al lui Bernat. Blestemații de genovezi!”

Se crăpase de ziuă în Barcelona.

— Joan! a strigat Arnau de cum a deschis ușa.

De lângă vatra lângă care stăteau, la catul de jos, Pere și Mariona i-au făcut semn să nu facă gălăgie.

— Doarme, i-a zis Mariona.

Femeia îl adusese acasă și le povestise pătărania. Cei doi bătrâni îi dăduseră îngrijiri până când băiatul adormise; apoi se așezaseră lângă vatra caldă.

— Ce-o să se aleagă de ei? își întrebuse Mariona soțul; fără Bernat, Arnau n-are să facă față la grajduri.

„Și noi nu-i putem ține”, se învoise Pere în sinea lui. Nu-și puteau îngădui să le dea nici odaia pe daiboj, nici de-ale gurii. Pere s-a mirat de licărul din ochii lui Arnau. Tocmai îi fusese executat tatăl! Și îi mai pusesse și foc; îi dădu în vileag nevستی-sii. De unde până unde acea strălucire?

— Sunt *bastaix!* i-a anunțat Arnau, căutând puținele rămășițe de la cina din ziua ce trecuse, rămase reci în oală.

Bătrânii s-au uitat unul la celălalt, apoi la băiat, care hăpăia direct cu polonicul, cu spatele la ei. Era mort de foame! Lipsa grâului îl lovise, ca pe toți barcelonezii. Cum putea băiețușul acela să mai și care ceva?

Mariona a făcut semn cu capul că nu, apoi și-a privit soțul.

— Dumnezeu știe, i-a răspuns Pere.

— Ce ziceai? a întreat Arnau, întorcându-se, cu gura plină.

— Nimic, fiule, nimic.

— Trebuie să plec, a mărturisit Arnau, mușcând dintr-un codru de pâine uscată luat de pe masă.

Vrerea lor de a-l întreba ce fusese în piață se ciocnea de noul lui vis: acela de a se alătura noilor ciraci. Hotărâse: o să-i povestească lui Joan când avea să se trezească.

În aprilie începea navigația, curmată din octombrie. Zilele creșteau, ambarcațiuni mari răsăreau în porturi ori plecau din ele, și nimeni, nici patronii, nici armatorii, nici piloții nu voiau să stea decât timpul strict necesar în primejdiosul port al Barcelonei.

De pe plajă, înainte de a se alătura cetei de *bastaixos* ce adăstau, Arnau a privit marea. Fusese întotdeauna acolo, dar, când ieșea cu tatăl lui, după câțiva pași îi întorcea spatele. În acea zi, s-a uitat altfel la ea: avea să trăiască de pe urma ei. Pe lângă nesfârșirea de nave mici, în port tocmai ancoraseră două ambarcațiuni mari și o escadră alcătuită din șase galere de război

imense, având două sute șazeci de bărci cu vâsle, fiecare cu douăzeci și șase de bănci pentru vâslași.

Arnau auzise vorbindu-se de acea escadră; o armase chiar cetatea, venind astfel în sprijinul regelui care se războia cu Genova și în fruntea ei era al patrulea sfetnic al Barcelonei, Galcerà Marquet. Doar biruirea genovezilor mai putea să redeschidă rutele de negoț și să sprijine capitala principatului; tocmai de aceea fusese Barcelona generoasă cu regele Alfonso.

— N-ai să dai înapoi, așa-i, băiete? l-a încurajat cineva dindărătul lui. Arnau s-a întors și a dat nas în nas cu una dintre căpeteniile breslei. Haide, l-a îndemnat bărbatul, în drum spre întrunirea cu ceilalți confrăți.

Arnau l-a urmat. Când a ajuns, toți *bastaixos* l-au primit zâmbitori.

— Asta n-are să fie ca împărțitul apei, Arnau, a glumit cineva, făcându-i pe toți să râdă.

— Ține, i-a dat Ramon. E cea mai mică pe care am găsit-o la confrerie.

Arnau a luat *capçana*<sup>34</sup> cu grijă.

— Nu se rupe! a râs un *bastaix*, văzând cum o ținea Arnau.

„Firește că nu! a gândit Arnau, zâmbindu-i acelui *bastaix*, cum să se rupă?” Și-a pus perna pe ceafă, iar pe frunte cureaua din piele care o ținea și a zâmbit iar.

Ramon a controlat dacă perna stătea la locul ei.

— E bine, l-a încurajat, dându-i o palmă. Nu-ți lipsește decât bătătura.

— Ce bătătură...? a dat să întrebe Arnau, dar sosirea căpeteniilor a distras atenția tuturor confrăților.

— Nu cad la pace, i-a lămurit unul dintre ei. Toți *bastaixos*, și Arnau o dată cu ei, s-au uitat ceva mai încolo de plajă, unde discutau feluriți bărbați cu veșminte alese. Galcerà Marquet vrea ca întâi să se încarce galerele; în schimb, neguțătorii vor să se descarce cele două nave care tocmai au sosit. Trebuie să adăstăm, a anunțat.

Bărbații s-au arătat nemulțumiți și cei mai mulți s-au așezat pe nisip. Arnau s-a pus lângă Ramon, cu *capçana* încă prinsă pe frunte.

— N-are să se rupă, Arnau, i-a adevărit acela, împungând-o cu degetul; dar să nu lași să-ți intre nisip acolo, că te râcăie când

---

<sup>34</sup> În lb. cat., „frânghie”. (n.tr.).

cari.

Băiatul și-a scos *capçana*, punând-o deoparte cu grijă, să nu se atingă de nisip.

— Ce-a fost? l-a iscodit pe Ramon. Se pot descărca și încărca întâi unele, apoi altele.

— Nimeni nu vrea să stea în portul Barcelonei mai mult decât e nevoie. Dacă băntuie furtuna, navele pot fi în primejdie și fără nicio apărare.

Arnau a trecut cu privirea peste port, de la Puig de les Falsies până la Santa Clara; apoi a privit ceata care vorbea neîntrerupt.

— Sfetnicul cetății poruncește, nu?

Ramon a răs și i-a ciufulit părul.

— La Barcelona poruncesc neguțătorii. Ei au plătit galerele regelui.

Până la urmă, cearta s-a isprăvit cu o înțelegere: toți *bastaixos* aveau să ducă unelte de la galere în cetate, iar estimp barcații aveau să descarce galerele cu mărfuri. Iar *bastaixos* trebuiau să vină înapoi înainte ca barcații să ajungă pe plajă cu mărfurile, care aveau să fie puse la loc potrivit și ferit, în loc să fie duse la magaziile stăpânilor. Barcații urmau să ducă proviziile la galere, iar *bastaixos* să se ducă să mai ia, iar de la galere să meargă la nave după mărfuri. Și tot așa de nenumărate ori, până ce galerele și navele cu mărfuri aveau să fie unele încărcate, și altele descărcate. Abia apoi aveau să ducă mărfurile la magazii și, dacă timpul le mai îngăduia, să încarce navele cu mărfuri.

Când căpeteniile au căzut la înțelegere, toți căraușii din port s-au pus în mișcare. S-au dus în cete la magaziile Barcelonei, unde stăteau uneltele echipajelor de pe galere, inclusiv ale numeroșilor vâslași de pe fiecare dintre ele, și barcații s-au dus la navele cu mărfuri ce tocmai sosiseră în port, ca să descarce mărfurile care, din lipsă de cheiuri, nu se puteau lua decât cu sprijinul confreriilor ce se ocupau de rânduiala portuară.

Echipajul fiecărui barcaz, luntre, șalupă ori barcă era alcătuit din trei ori patru bărbați: barcațul și, după confrerie, robi ori oameni slobozi plătiți pentru truda lor. Barcații, reuniți în confreria Sant Pere, cea mai veche și mai avută din cetate, foloseau robi, nu mai mult de doi la fiecă barcă, așa cum cerea legiuirea; cei din tânăra confrerie a Sfintei Maria, fără atâta sumedenie de bani, foloseau bărbați slobozi, năimiți pe parale. În orice caz, odată ce bărcile ancorau lângă navele cu mărfuri, încărcatul și descărcatul erau operațiuni domoale și tihnite chiar și pe mare liniștită, fiindcă

barcagii erau răspunzători în fața proprietarului de orice pierdere ori stricăciune a mărfurilor, și chiar puteau fi întemnițați dacă se credea că n-ar putea face față despăgubirilor datorate neguțătorilor.

Când bătaia furtunii mătura portul Barcelonei, treaba se încălcea, dar nu numai pentru barcagii, ci și pentru toți cei care luau parte la traficul maritim. În primul rând, fiindcă barcagii puteau să nu descarce marfa, ceea ce nu aveau voie să facă pe vreme bună, doar dacă nu hotărau de bunăvoie un anume preț cu proprietarul bărcii. Dar cele mai însemnate urmări ale furtunii îi loveau pe proprietari, piloți și chiar pe membrii echipajului navei. Sub amenințarea cu osânde severe, nimeni n-o putea părăsi până când nu se descărca toată marfa, iar dacă proprietarul ori aprodul lui, singurii care puteau debarca, nu mai erau pe navă, aveau îndatorirea de a se întoarce pe ea.

Așadar, pe când barcagii începeau să descarce prima ambarcațiune, toți *bastaixos*, grupați după căpetenii, au început să ducă pe plajă din diferitele magazii ale cetății uneltele galerelor. Arnau a fost pus în ceata lui Ramon, pe care unul dintre mai-mari l-a privit grăitor când i l-a încredințat pe băiat.

Din locul unde erau, nepărăsind linia plajei, s-au îndreptat spre porticul din Forment, cel mai însemnat grănar al cetății, foarte bine apărat de oștenii regelui după zaveră.

Când au ajuns acolo, Arnau a încercat să se ascundă îndărătul lui Ramon, dar soldații l-au observat între acei bărbați peste poate de puternici.

— Ce-are să care ăsta? a întrebat unul dintre ei, râzând și împungându-l cu degetul pe băiat.

Văzând că toți soldații se uitau la el, Arnau a simțit că stomacul i se făcea ghem și a încercat să se ascundă și mai și, dar Ramon l-a prins de umăr, i-a prins *capçana* pe frunte, și i-a răspuns oșteanului pe același ton:

— I-a venit vremea să trudească! Are paisprezece ani, și trebuie să-și ajute familia.

O droaie de ostași au încuviințat și le-au deschis calea. Arnau a mers printre ei cu capul plecat și cureaua din piele pe frunte. Când a trecut prin porticul Forment, l-a izbit mirosul de grâu pus la păstrare. În razele de lumină ce se strecurau prin ferestre, se vedea praful ce plutea în văzduh, un praf fin, dar care i-a făcut de îndată să tușească pe băiat și pe o puzderie de *bastaixos*.

— Înainte de războiul cu Genova, i-a povestit Ramon, făcând cu

mâna o mișcare de parcă voia să cuprindă întregul grâнар, aici era plin ochi cu grâu, dar acum...

Arnau a observat, unele lângă altele, chiupurile mari ale lui Grau.

— Haide! a strigat una dintre căpetenii.

Cu un pergament în mână, bărbatul care răspundea de grâнар le-a înfățișat chiupurile mari. „Cum o să strămutăm chiupurile astea atât de pline?” s-a întrebat Arnau. Era cu neputință ca un singur om să strămute asemenea poveri. Câte doi *bastaixos* le-au întors pe-o parte și le-au legat cu funii, apoi și-au trecut peste spate câte un băț zdravăn, pe care înainte îl pusese ră printre funii, și înjuțați astfel, s-au îndreptat spre plajă. Praful s-a îndesit și s-a ridicat în văzduh. Arnau a tușit iar și, când i-a venit rândul, a auzit glasul lui Ramon:

— Băiatului dă-i unul de cele mici, cu sare.

Bărbatul s-a uitat la Arnau și nu s-a învoit, dând din cap.

— Sarea e scumpă, măi *bastaix*, a răspuns, adresându-i-se lui Ramon. Dacă îi cade chiupul...

— Dă-i unul cu sare!

Chiupurile cu grâu erau înalte de aproape un metru; în schimb, al lui Arnau nu putea fi mai mare de o jumătate de metru, dar când, cu sprijinul lui Ramon, și l-a pus în spate, băiatului i-au tremurat genunchii.

Din spate, Ramon l-a apucat de umeri.

— Acum trebuie să arăți ce poți, i-a șoptit la ureche.

Băiatul a început să meargă, gheboșat, cu mâinile bine prinse de toartele chiupului, împungând cu capul înainte și simțind cum îi intra cureaua în pielea frunții.

Ramon l-a urmărit cum mergea clătinat, punând un picior după celălalt cu grijă, domol. Paznicul a făcut iar semn cu capul că nu, iar oștenii au amuțit când Arnau a trecut printre ei.

— Pentru tine, tată! și-a zis, strângând din dinți și simțind dogoarea soarelui pe obraji. Povara avea să-l rupă în două! Nu mai sunt copil, tată, mă vezi?

Ramon și alți *bastaixos*, cu câte un chiup de grâu atârnat de băț, mergeau în urmă, cu ochii pe picioarele lui; au văzut cum i se loveau unul de altul. Arnau s-a clătinat. Ramon a închis ochii. „Oare mai ești acolo, spânzurat încă? s-a întrebat Arnau, cu leșul lui Bernat în priviri. Nimeni n-are să te poată batjocori! Nici chiar vrăjitoarea și fiii ei vitregi.” S-a îndreptat sub povară și și-a reluat mersul.

A ajuns la plajă; Ramon zâmbea în urma lui. Toți au amuțit. Barcagiii au venit să ia chiupul cu sare înainte ca băiatul să ajungă pe mal. Arnau a așteptat câteva clipe înainte de a-și îndrepta spatele. „M-ai văzut, tată?” a șoptit, privind la cer.

Când a scăpat de grâu, Ramon l-a bătut pe spate.

— Altul? a întrebat băiatul serios.

Încă două. Când Arnau a descărcat al treilea chiup pe plajă, s-a apropiat de el Josep, una dintre căpetenii.

— E bine pentru azi, băiete, s-a învoit.

— Pot să-i dau înainte, l-a încredințat Arnau, încercând să-și ascundă durerea de spate care îl copleșea.

— Nu. Nu poți și nici eu nu pot să-ți îngădui să traversezi Barcelona, sângerând ca o dihanie rănită, i-a spus părințește, arătându-i stropii de sânge ce-i curgeau pe spate. Arnau și-a dus mâna la spinare, apoi a privit-o. Nu suntem robi; ci bărbați slobozi, truditori slobozi și așa trebuie să ne vadă lumea. Nu-ți face griji, a stăruit în fața privirii lui Arnau, tuturor ni s-a întâmplat deopotrivă la vremea noastră și pe toți ne-a împiedicat cineva să-i dăm înainte. Pe rănilile ce ți-au apărut pe grumaz și pe spate va crește bătătura. Va dura doar câteva zile și fii sigur că de atunci n-am să-ți mai îngădui să te odihnești mai mult ca oricare dintre ciracii tăi. Josep i-a dat un șip cu alifie. Spală-ți bine rana și să-ți pună unsoare de aici, ca să se usuce.

Încordarea i s-a șters la auzul acelor vorbe. În acea zi nu trebuia să mai care. Dar s-au ivit durerea, osteneala, roadele nopții de veghe; Arnau simțea că se prăbușește. A șoptit câteva vorbe de rămas-bun și a dat să se târască acasă. Joan îl aștepta în poartă. Oare de când stătea acolo?

— Știi că-s *bastaix*? l-a întrebat Arnau când a ajuns în dreptul lui.

Joan a încuviințat. Știa. Îl văzuse pe ultimele drumuri, strângând din dinți și din mâini la fiecă pas tremurat către țel, rugându-se să nu cadă, plângând la vederea obrazilor lui îmbujorați. Joan și-a șters lacrimile și a deschis brațele să-și primească fratele. Arnau s-a aruncat între ele.

— Trebuie să-mi pui unsoarea asta pe spate, a mai putut zice și s-a dus cu Joan la catul de sus.

N-a fost în stare să mai spună ceva. După câteva clipe, întins cât era de lung, cu brațele deschise, somnul tămăduitor a pus stăpânire pe el. Încercând să nu-l deștepte, Joan i-a spălat rana și spatele cu apa fierbinte adusă de Mariona; bătrâna era pricepută.



Apoi i-a dat cu unsoare, care mirosea tare a acru și a început, pesemne, să-și facă efectul de cum i-a pus-o, fiindcă Arnau s-a mișcat neliniștit, dar nu s-a trezit.

În noaptea aceea i-a venit rândul lui Joan la veghe. Stând pe jos lângă frate-său, îi asculta răsuflarea; își îngăduia să-și lase pleoapele în jos când aceea era liniștită și se deștepta tresărind, când Arnau se mișca. „Și acum, ce-are să se aleagă de noi?” se gândea din când în când. Stătuse de vorbă cu Pere și soția lui; paralele pe care le putea dobândi Arnau ca *bastaix* nu ajungeau pentru amândoi. Ce-avea să se aleagă de el?

— La școală! i-a poruncit Arnau a doua zi de dimineață, când l-a zărit pe Joan robotind laolaltă cu Mariona.

Chibzuse cu o zi înainte: totul trebuia să meargă la fel ca înainte, ca pe vremea lui taică-său.

Aplecată deasupra vetrei, bătrâna s-a întors la soțul ei. Joan a vrut să-i răspundă lui Arnau, dar Pere i-a luat-o înainte:

— Dă-i ascultare fratelui tău mai mare, l-a luat la rost.

Privirea Marionei s-a topit într-un surâs. Dar bătrânul a privit-o serios. Cum aveau să iasă toți patru la liman? Mariona, însă, a zâmbit înainte, până când Pere a dat din cap, ca și cum voia să-și șteargă din minte nelămuririle despre care vorbiseră atât de mult noaptea trecută.

Joan a fugit din casă cât îl țineau picioarele și, când s-a făcut nevăzut, Arnau a încercat încă o dată să se întindă. Nu putea mișca niciun mușchi; toți îi erau țepeni, iar din vârful degetelor până la gât simțea un soi de ciupituri. Dar, puțin câte puțin, trupul lui tânăr a început să-și vie în fire și, după ce a isprăvit mâncarea sărăcăcioasă, a ieșit la soare, zâmbind plajei și mării ca și celor șase galere, care încă mai adăstau în port.

Ramon și Josep l-au pus să le arate spatele.

— Un drum, i-a cerut mai-marele lui Ramon; apoi la capelă.

Arnau s-a întors cu fața la Ramon, pe când își scotea cămașa.

— Așa cum ai auzit, i-a întărit acela.

— Dar...

— Dă-i ascultare, Arnau. Josep știe ce spune.

Și chiar știa. De cum a luat în spate primul chiup, Arnau a început să sângereze.

— Dacă am sângerat de prima dată, a spus când, în urma lui, Ramon și-a descărcat marfa pe plajă, ce mai contează niscaiva drumuri în plus?

— Bătătura, Arnau, bătătura. Nu-i vorba că-ți rupi spatele, ci

să ți se facă bătătura. Acum te speli, îți pui unsoarea și drept la capela Preasfântului Mântuitor. Arnau a încercat să tăgăduiască. E capela noastră, capela ta, Arnau, trebuie să avem grijă de ea.

— Fiule, a adăugat un *bastaix* care căra alături de Ramon, capela e foarte însemnată pentru noi. Suntem doar simpli cărauși din port, dar mahalaua Ribera ne-a dat ceea ce n-au niciun nobil, nicio breaslă avută: capela Preasfântului Mântuitor și cheile bisericii Fecioara Mării. Te-ai dumirit? Arnau a încuviințat, gânditor. Numai noi, *bastaixos*, putem avea grijă de acea capelă. Nu-i cinste mai mare pentru niciunul dintre noi. Ai să ai vreme de încărcat și descărcat; nu-ți face griji.

Mariona l-a oblojit, iar Arnau s-a dus la Sfânta Maria. Acolo l-a căutat pe părintele Albert, ca să-i dea cheile capelei, dar preotul l-a silit să-l însoțească până la cimitirul din fața arcadelor Moreres.

Amândoi au stat o vreme tăcuți în fața cimitirului.

— Vrei să te las singur? a întrebat preotul în cele din urmă.

— Trebuie să curăț capela, a răspuns Arnau, ștergându-și lacrimile.

Câteva zile, Arnau a făcut doar un singur drum pe zi, apoi se întorcea la capelă. Galerele plecaseră, iar mărfurile erau cele obișnuite: stofe, coral, mirodenii, aramă, ceară. Într-o zi, spatele nu i-a mai sângerat, Josep l-a controlat din nou, iar Arnau a cărat pe mai departe suluri mari de stofă, zâmbind tuturor *bastaixos* cu care își încrucia drumul.

Tot atunci, și-a primit și primii lui gologani de *bastaix*. Nu mult mai mult decât lua când lucra pentru Grau! I-a dat pe toți lui Pere, laolaltă cu alte niscaiva monede rămase în punga lui Bernat. „Nu-i de ajuns”, s-a învoit băiatul în sinea lui, numărându-le. Bernat îi plătea bătrânului mult mai mult. A deschis iar băierile pungii. N-avea să mai dureze mult, s-a gândit, socotind ce mai rămăsese în punga săracă a lui Bernat. Cu mâna în ea, Arnau s-a uitat la bătrân. Pere a strâns din buze.

— Când am să pot căra mai mult, i-a făgăduit Arnau, am să câștig parale cu toptanul.

— Mai e mult, Arnau, știi și tu, iar până atunci punga tătâne-tău se va goli. Știi că locuința asta nu-i a mea... Nu, nu-i, l-a dumirit, în fața uimirii dovedite de băiat. Cele mai multe case din cetate sunt ale Bisericii: ale episcopului ori ale vreunui ordin religios; noi nu le-avem decât în emfiteoză, de aceea trebuie să plătim o chirie anuală. Știi cât de puțin pot să mai lucrez, de aceea numai adăugând chiria odăii pot să fac față plății ei. Dacă nu

ajungi să câștigi atât... Pricepi?

— La ce-i bun atunci să mai fi slobod, dacă ești legat de casă precum țăranii catalani de pământ? a întrebat Arnau, tăgăduind.

— Nu suntem legați de ele, a răspuns Pere.

— Dar am auzit că toate acele case trec de la părinți la copii; chiar le și vând! Cum e cu puțință, dacă nu-s ale voastre și nu sunteți șerbii lor?

— E lesne de priceput, Arnau. Biserica are nespuse de multe pământuri și proprietăți, dar legiurile îi interzic să-și vândă avuturile. Arnau a dat să spună ceva, dar Pere i-a făcut semn cu mâna să tacă. Fapt e că pe episcopi, pe stareți și alte însemnate fețe ale Bisericii îi numește regele dintre prietenii lui. Papa nu spune *nu* niciodată, a adăugat, și toți prietenii regelui așteaptă să dobândească câștiguri bune din avuturile ce le revin, dar, cum nu le pot vinde, au născocit emfiteoza, și astfel sar peste opreliștea de a vinde.

— Ca și cum ar fi chiriași, s-a lămurit Arnau.

— Nu. Chiriașii pot fi dați afară oricând; pe când emfiteotul nu poate fi dat afară nicicând, atâta vreme cât își plătește chiria.

— Și tu ți-ai putea vinde casa?

— Da. Asta se numește subemfiteoză. Episcopul ar plăti o parte din prețul de vânzare a casei, numită laudemiu, iar noul subemfiteot ar putea face ca și mine. Există o singură opreliște. Arnau l-a întrebat din priviri. Casa nu poate fi vândută cuiva de cîn superior. Niciodată n-ar putea fi dată unui nobil, dar nici nu cred că s-ar găsi un nobil care s-o vrea, nu-i așa? a adăugat, zâmbitor. Pe Arnau gluma l-a înveselit, dar lui Pere i s-a șters zâmbetul de pe față. Fapt e că, a urmat bătrânul, trebuie să plătesc chiria și cu ce câștig eu și aduci tu...

„Ce-o să ne facem?” s-a întrebat Arnau. Cu puținii bani pe care îi câștiga n-avea nicio alegere, nici nu-i ajungeau de mâncare pentru doi, dar nici Pere nu merita să rămână cu ei în cârcă; mereu se purtase foarte frumos cu ei.

— Nu-ți face griji, i-a făgăduit, șovăielnic, o să plecăm, ca să poți...

— Mariona și cu mine ne-am chibzuit, l-a oprit Pere și, dacă vreți, Joan și cu tine ați putea pune capul jos aici, lângă vatră. Arnau a făcut ochii cât cepele. Astfel, am putea închiria odaia unei familii, ca să ne putem plăti chiria. Ar trebui doar să vă faceți rost de două saltele. Ce părere ai?

Chipul lui Arnau s-a luminat. Buzele i-au tremurat.

— Asta înseamnă că da? l-a ajutat Pere.

Arnau a strâns din buze și a încuviințat, dând hotărât din cap.

— Să mergem la Fecioară! a strigat un bărbat de vază din breaslă.

Lui Arnau i s-a strâns inima.

În acea zi nu erau nave nici de încărcat, nici de descărcat, iar în port se înghesuiau doar mici ambarcațiuni de pescuit. Se adunaseră pe plajă, ca întotdeauna, sub soarele dogoritor, care promitea o zi de primăvară.

De când se alăturase cetei de *bastaixos*, la începutul sezonului de navigație, nu găsiseră nicio zi în care să lucreze pentru Sfânta Maria.

— Să mergem la Fecioară! s-au auzit iar voci din ceata de *bastaixos*.

Arnau s-a uitat la soții lui: chipurile adormite deveniseră surâzătoare. Unii s-au dezmoțit, legănându-și brațele înainte și înapoi, pregătindu-și cârcile. Arnau și-a amintit cum le dădea apă cu ceva vreme în urmă, când îi vedea trecând prin fața lui gârbovi, strângând din dinți, cărând pietre uriașe. Ar putea fi și el ca ei? Teama i-a încleștat mușchii; voia să-i imite pe *bastaixos*, așa că a început să-și dezmoștească brațele, mișcându-le înainte și înapoi.

— E prima oară pentru tine, l-a lăudat Ramon. Micul *bastaix* n-a mai adăugat nimic, lăsându-și brațele să cadă de-a lungul trupului. A strâns din ochi. Nu-ți face griji, Arnau, a adăugat, punându-i o mână pe umăr și îndemnându-l să-i urmeze pe cei care se pusese deja în mișcare; gândește-te că atunci când cari pietre pentru Fecioară, parte din povară o duce ea.

Arnau a ridicat privirile la Ramon.

— E drept, a stăruit acela, surâzând, ai să vezi chiar azi.

Au plecat de la Santa Clara, în capătul de răsărit, și au traversat întreaga cetate, trecând de ziduri, urcând spre cariera de piatră a regelui, Roca, pe Montjuïc. Arnau mergea tăcut; din când în când se simțea privit de cineva. Au lăsat în urmă mahalaua Ribera, bursa și arcadele Forment. Când au trecut prin fața Fântânii Îngerului, Arnau s-a uitat la femeile care așteptau să-și umple urcioarele; multe dintre ele îi lăsaseră să le-o ia înainte când Joan și el veneau cu burduful. Lumea îi saluta. Niscai copii li s-au alăturat, alergând și sărind, şușotind și arătându-l pe Arnau cu respect. Au lăsat în urmă arcadele șantierului naval și au ajuns la mănăstirea Framenors, în capătul de apus al cetății, unde se

isprăveau zidurile Barcelonei; în spatele lor, noile șantiere navale ale cetății, care începeau să-și înalțe zidurile, apoi ogoarele și pometurile (Sant Nicolau, Sant Bertran și Sant Pau del Camp), de unde pornea urcușul spre cariera de piatră.

Dar înainte de a ajunge, ceata de *bastaixos* trebuia să treacă de Cagalell. Duhoarea gunoaielor lepădate de cetate l-a asaltat cu mult înainte de a le fi zărit.

— Îl golesc de apă, a observat cineva, scârbit de duhoare.

Cei mai mulți dintre ei au încuviințat.

— Altfel n-ar duhni așa, a adăugat altul.

Cagalell era un iaz format într-o albie de torent, lângă ziduri, și în el se adunau gunoaiele și apa murdară din cetate. Datorită maidanului accidentat, nu toată apa din iaz se vărsa pe plajă, iar apele băteau până ce primăria le săpa o ieșire, împingând gunoaiele în mare. Atunci Cagalell duhnea cel mai cumplit.

Au urmat malul iazului până unde puteau să-l treacă dintr-un salt și au mers mai departe pe câmp, până la poalele Montjuïcului.

— Și cum ne întoarcem? a întrebat Arnau, cu ochii la torent.

Ramon a făcut semn cu capul că nu.

— Încă n-am văzut pe nimeni care să poată sări cu o piatră în cârcă, i-a dezvăluit.

Pe când urcau spre cariera regală, Arnau a întors privirile către cetate. Era departe, foarte departe. Cum va străbate tot acel drum cu o piatră în cârcă? Simți că i se înmoaie picioarele și grăbi pașii, pentru a-i prinde din urmă pe ceilalți cărăuși, care sporovăiau râzând. La un moment dat, o cotiră pe un alt drum și cariera de piatră a regelui, Roca, li se înfățișă privirii. De pe buze i-a zburat un strigăt de uimire. Era ca piața Blat sau orice alt târg, dar fără femeii! Într-o curte mare, conțopiștii regelui discutau cu lumea care venea să caute piatră. Care și cai înșirați se îngrămădeau la un capăt, unde nu se tăia încă din peretele muntelui; restul părea să fi fost spart cu târnăcopul, iar piatra sclipea. Nenumărați tăietorii în piatră desprindeau cu primejdie blocuri mari de stâncă, apoi le tăiau în bucăți în curte.

Toți cei care așteptau pietre au primit prietenos ceata de *bastaixos* și, pe când căpeteniile vorbeau cu slujbașii, ceilalți s-au amestecat printre oameni; s-au îmbrățișat, și-au strâns mâinile, au glumit și au râs, ridicând deasupra capetelor urcioare cu apă sau vin.

Arnau privea cum trudeau tăietorii în piatră ori argații, care puneau pietrele în căruțe și pe catârți, urmăriți fără preget de

slujbașii ce înscriau tot. Ca la târg, lumea sporovăia ori stătea nerăbdătoare la rând.

— Nu te așteptai la așa ceva, așa-i?

Arnau s-a întors la timp ca să-l vadă pe Ramon cum înapoia un urcior și a făcut din cap semn că nu.

— Pentru cine e toată piatra asta?

— Eh! a răspuns Ramon. Și a început să înșire: catedrala, Santa Maria del Pi, Santa Anna, mănăstirea Pedralbes, șantierele navale ale regelui, Santa Clara, zidurile; toate se ridică ori se reînnoiesc, ca să nu mai vorbim despre noile case ale bogătanilor și nobililor. Nimeni nu mai vrea lemn ori cărămizi din chirpici. Piatră, numai piatră.

— Și toată piatra o dă regele?

Ramon a izbucnit în hohote de râs.

— Numai cea pentru Sfânta Maria a Mării; pe asta chiar că o dă pe veresie și prepun că și pe cea pentru Pedralbes, care se durează din porunca reginei. Pentru celelalte ia parale bune.

— Și cea pentru șantierele navale ale regelui? a întrebat Arnau. Dacă sunt ale regelui...

Ramon a râs iar.

— Or fi ale regelui, i-a curmat vorba, dar nu le plătește el.

— Cetatea?

— Nici ea.

— Neguțătorii?

— Nici ei.

— Atunci cine? l-a iscodit Arnau, întorcându-se către *bastaix*.

— Plătesc șantierele navale ale regelui.

— Păcătoșii! i-a luat vorba din gură bărbatul care îi dăduse urciorul, un cărauș de la catedrală.

Ramon și el au râs de uluiala lui Arnau.

— Păcătoșii?

— Da, i-a dat înainte Ramon, noile șantiere navale sunt plătite în întregime cu gologani de la neguțătorii păcătoși. Ascultă, e simplu ca bună ziua: de când cu cruciadele... Știi ce-s cruciadele? Arnau a făcut semn că da; cum să nu știe ce fuseseră cruciadele? Ei bine, deci, de când a fost pierdut pe vecie Orașul Sfânt, Biserica a oprit negoțul cu sultanul Egiptului, dar tocmai de acolo cumpără neguțătorii noștri cele mai bune mărfuri, așa că niciunul dintre ei nu-i dispus să se lase păgubaș de a mai neguțatori cu sultanul; de aceea mai înainte se duc la consulatele Mării și plătesc amendă pentru păcatul pe care au să-l facă. Astfel, sunt iertați dinainte și

nu mai păcătuiesc. Regele Alfonso a poruncit ca din paralele de la ei să se înalțe noile șantiere navale din Barcelona.

Arnau a dat să spună ceva, dar Ramon l-a ținut în loc cu mâna. Căpeteniile îi chemau și i-a făcut semn să-l urmeze.

— O luăm înaintea lor? a întrebat Arnau, privind-i pe căraușii care rămâneau în urmă.

— Firește, a răspuns Ramon neoprindu-se din mers; noi n-avem nevoie de atâtea cercetări ca ei; piatra e pe veresie și e destul de simplu de socotit: un *bastaix* – o piatră.

„Un *bastaix* – o piatră”, a repetat în sinea lui Arnau, chiar când primul *bastaix* a trecut cu prima piatră pe lângă el. Ajunseseră la locul unde pietrarii sfărâmau blocurile mari. S-a uitat la chipul bărbatului, concentrat, încordat. A zâmbit, dar acela nu i-a răspuns; gata cu gluma, nimeni nu mai râdea ori sporovăia, toți priveau pietrele grămădite pe jos și aveau *capçana* prinsă pe frunte. *Capçana!* Arnau și-a potrivit-o și el. Toți *bastaixos* treceau pe lângă el, unul după altul, în șir, tăcuți, nemaiășteptându-l pe următorul, și, pe măsură ce înaintau, grămada de oameni din jurul pietrelor era tot mai mică. Arnau s-a uitat la pietre; gura i s-a uscat, stomacul i s-a strâns. Un *bastaix* și-a plecat spatele și doi argați au ridicat piatra ca să i-o pună în cărcă. L-a văzut cum dădea înapoi. Genunchii îi tremurau! *Bastaixul* a stat câteva clipe, a șovăit și a trecut pe lângă Arnau, în drum spre Sfânta Maria. Dumnezeule, era de trei ori mai mare ca el! Și îl lăsaseră picioarele! Oare el cum avea să iasă la liman?

— Arnau, l-au chemat căpeteniile, care ieșeau ultimele.

Mai erau niscaiva *bastaixos*. Ramon l-a împins înainte.

— Fii tare, l-a încurajat.

Cei trei bărbați de frunte vorbeau cu unul dintre pietrari, care nu se învoia, tot dând din cap. Cei patru priveau grămada de piatră, arătau ici și colo, apoi făceau iar semn cu capul că nu. Arnau a dat să înghită în sec, dar avea gâtul uscat. Tremura. Nu putea să tremure! A dat din mâini, apoi din brațe, în față și în spate. Nu-i putea lăsa să vadă că tremura!

Josep, unul dintre mai mari, a arătat o piatră. Pietrarul i-a răspuns cu o mișcare nepăsătoare, l-a privit pe Arnau, a dat iar din cap că nu și le-a făcut semn argaților s-o ridice. „Toate-s deopotrivă”, le repetase până se lehămetise.

Când a văzut cum ridicaseră cei doi piatra, Arnau s-a apropiat de ei. S-a aplecat și și-a încordat toți mușchii trupului. Toți au amuțit. Argații au ridicat piatra ușurel și l-au ajutat să-și înfigă

măinile în ea. Simțind povara, Arnau s-a aplecat și mai abitir, dar picioarele i s-au îndoit. A strâns din dinți și a închis ochii. „Sus!”, i s-a părut că auzea. Nici țipenie nu rostise nimic, dar toți îl strigaseră pe mutește, văzându-i picioarele. Sus! Sus! Arnau a înțepenit sub povara pietrei. O droaie au oftat. Putea, oare, să meargă? A adăstat, cu ochii încă închiși. Putea, oare, să meargă?

A dus un picior înainte. Chiar povara pietrei l-a silit să-l miște și pe celălalt, și iarăși primul și din nou al doilea. Dacă se oprea, dacă se oprea, piatra l-ar fi făcut să cadă pe brânci.

Ramon a tras aer în piept și și-a acoperit ochii cu mâinile.

— Curaj, băietele! a strigat unul dintre cărăușii care adăstau.

— Hai, viteazule, dacă ai sânge de bărbat în vine!

— Hai că poți!

— Pentru Sfânta Maria!

Țipătul a răsunat între pereții carierei și l-a însoțit pe Arnau când a rămas singur pe drumul de întoarcere în cetate.

Dar n-a mers singur. Toți *bastaixos* plecați în urma lui l-au ajuns cu ușurință și toți, de la primul până la ultimul, și-au potrivit pasul cu al lui câteva minute, ca să-i dea curaj și să-l însuflețească; atunci când unul ajungea sus, cel dinainte își relua cadența.

Dar Arnau nu-i auzea. Nici măcar nu gândea. Toată atenția i se adunase în piciorul care trebuia să vină din urmă și, când îl vedea înaintând sub el și călcând pământul, începea să-l aștepte pe următorul; un picior după altul, acoperind durerea.

Pe la pometurile Sant Bertran, picioarele lui zăboveau o veșnicie până să apară. Toți *bastaixos* trecuseră de-acum de el. Și-a amintit cum Joan și el le dădeau apă, iar ei își sprijineau piatra grea de marginea unei bărci. A căutat un loc aidoma și după puțină vreme a dat de un măslin, și și-a sprijinit piatra de una dintre crengile lui; dacă o lăsa în țărână, n-ar mai fi putut să și-o pună iar în cârcă. Avea picioarele țepene.

— Dacă te oprești, îl povățuise Ramon, nu-ți lăsa picioarele să înțepenească de tot, că n-ai să mai poți merge.

Scăpat de parte din povară, Arnau își mișca neostoit picioarele. A răsuflat, o dată, de nenumărate ori. Parte din povară o poartă Fecioara, i se lămurise. Dumnezeule, dacă era adevărat, cât era de grea piatra? N-a cutezat să miște spatele. Îl durea, îl durea cumplit. S-a odihnit o bună bucată de vreme. Oare putea să plece iar? S-a uitat jur împrejur. Era singur. Nici măcar cărăușii nu mergeau pe drumul acela, Fiindcă o lua pe la portalul



Trentaclaus.

Oare putea? S-a uitat la cer. A ascultat tăcerea și și-a pus iar piatra în cârcă, dintr-o singură mișcare. Stâng, drept, stâng, drept...

La Cagalell a făcut iar popas, sprijinind piatra pe ieșitura unei stânci mari. Acolo au apărut primii *bastaixos*, care se întorceau la cariera de piatră. Nimeni n-a scos o vorbă. Doar s-au privit. Arnau a strâns iar din dinți și și-a săltat din nou piatra în cârcă. Unii dintre *bastaixos* au consimțit, dând din cap, dar niciunul n-a stat în loc. „E încercarea lui”, a rostit unul dintre ei mai apoi, când Arnau nu-i mai putea auzi, întorcându-se să privească înaintea înceată a pietrei. „Trebuie să-i facă față singur”, a zis altul.

Când a trecut de zidul de apus și a lăsat în urmă Framenors, Arnau i-a întâlnit pe barcelonezi. Băga de seamă tot numai la picioare. Era de-acum în cetate! Năieri, pescari, femei și copii, zidari de la șantierul naval, dulgheri de pe țarm; toți l-au privit în tăcere pe băiatul gârbovit sub povara pietrei, asudat, îmbujorat. Toți au privit picioarele micului *bastaix*, la care se uita și Arnau, nemaifiind atent la altcineva, și toți i le împingeau pe mutește: stâng, drept, stâng, drept...

Unii l-au urmat muți pe Arnau, potrivit-și pasul cu mersul înainte al pietrei, și așa, după mai bine de două ceasuri de strădanie, băiatul a ajuns la Sfânta Maria, însoțit de o ceată nu prea mare, dar tăcută. Șantierul a împietrit. Zidarii l-au privit de pe schele, dulgherii și pietrarii și-au lăsat treaba deoparte. Părintele Albert, Pere și Mariona îl așteptau. Angel, fiul barcagiului, ajuns de-acum calfă, s-a apropiat de el.

— Haide, Arnau! i-a strigat. Gata! Ai ajuns! Vino, haide, haide!

Din vârful schelelor s-au auzit primele strigăte de încurajare. Cei care îl urmăriseră au izbucnit în urale. Toată Sfânta Maria li s-a alăturat. Dar Arnau și-a privit mai departe picioarele, stâng, drept, stâng, drept... până a ajuns la locul de descărcare a pietrelor; acolo, ucenicii și calfele s-au aruncat pe cea adusă de micul *bastaix*.

Doar atunci a ridicat ochii Arnau, tot gheboșat și tremurând, și a zâmbit. Oamenii s-au îmbulzit în jurul lui, să-l laude. N-ar fi putut să spună cine era în jurul lui; l-a recunoscut doar pe Albert, care privea cimitirul Moreres. Arnau l-a urmat.

— Pentru tine, tată, a șoptit.

Când oamenii s-au risipit și Arnau se pregătea să plece iar spre cariera de piatră, pe urmele ciracilor lui, dintre care unii făcuseră

deja trei drumuri, preotul l-a strigat; Josep, căpetenia breslei, îl sfătuiuse.

— Am o treabă pentru tine, i-a zis. Arnau s-a oprit și l-a privit uimit. Trebuie făcut curat în capela Preasfântului Mântuitor, trebuie tăiate mucurile lumânărilor și așezat totul în bună rânduială.

— Dar... s-a împotrivit Arnau, arătând pietrele.

— Niciun „dar”.

## Capitolul 19

Fusese o zi grea. Abia trecuse solstițiul de vară și se întuneca greu, iar *bastaixos* lucrau de la răsăritul la scăpătatul soarelui, încărcând și descărcând navele sosite în port, mereu îmboldiți de neguțători și piloți, care voiau să rămână în portul Barcelonei cât mai puțin cu putință.

Arnau a intrat în casa lui Pere târând picioarele, cu *capçana* într-o mână. Opt chipuri s-a întors la el. Pere și Mariona erau la masă, laolaltă cu un bărbat și o femeie. Joan, un băiat și două fete îl priveau stând pe jos, cu spatele lipit de perete. Toți erau ocupați să-și golească blidele.

— Arnau, i-a zis Pere, iată-i pe noii noștri chiriași. Gastó Segura, calfă de tăbăcar. Bărbatul s-a mărginit să dea din cap, neoprindu-se din mâncat. Soția lui, Eulălia. Ea a surâs. Și cei trei copii ai lor: Simó, Aledis și Alesta.

Sfârșit, Arnau a dat ușor din mână spre Joan și copiii tăbăcarului, și a luat blidul întins de Mariona. Dar ceva l-a făcut să se întoarcă iar către noii sosiți. Ce? Ochii! Cele două fete îl pironeau cu privirile. Ochii lor erau imenși, căprui, jucăuși. Amândouă au surâs deodată.

— Mănâncă, băietel!

Surâsul s-a făcut nevăzut. Alesta și Aledis au lăsat privirile în blide, iar Arnau s-a întors către tăbăcar, care stătuse din mâncat și i-o arăta cu capul pe Mariona care, de lângă foc, îi întindea blidul.

Mariona i-a dat locul ei la masă, iar Arnau a început să dea gata blidul; în fața lui, Gastó Segura sorbea și mesteca cu zgomot. Ori de câte ori ridica privirea din blid, Arnau dădea de ochii tăbăcarului, care îl pironeau.

După o vreme, Simó s-a ridicat, ca să-i dea Marionei blidul lui și ale celor două surori, deja goale.

— La culcare, a poruncit Gastó, spărgând tăcerea.

Atunci tăbăcarul a mijit din pleoape, tot cu ochii pe Arnau, și l-a făcut pe băiat să se simtă stingherit, silindu-l să privească în fundul blidului; n-a prins decât gălăgia făcută de fete când s-au ridicat și sfiosul lor rămas-bun. Când nu li s-au mai auzit pașii, Arnau a ridicat privirea. Gastó nu mai părea atât de atent.

— Cum sunt? l-a întrebat în acea noapte pe Joan, când

moțâiau întâia oară lângă vatră, unul lângă altul, cu saltelele de paie puse pe dușumea.

— Cine? l-a iscodit Joan la rândul lui.

— Fetele tăbăcarului.

— Ce vrea să zică asta „cum sunt”? Firești, l-a lămurit Joan, cu o mișcare ce-i trăda neștiința, pe care fratele lui n-a putut-o desluși în beznă, fete ca toate celelalte. Așa presupun, a șovăit; e drept că habar n-am. Nu m-au lăsat să vorbesc cu ele; fratele lor nici măcar nu m-a lăsat să dau mâna cu ele. Când le-am întins-o, mi-a strâns-o el și s-a băgat între noi.

Dar Arnau nu-l mai asculta. Cum să fie ochii lor firești? Și îi zâmbiseră amândouă.

În zori, Pere și Mariona au coborât. Arnau și Joan își dăduseră deja saltelele deoparte. Imediat după aceea, au venit tăbăcarul și fiul lui. Femeile nu erau cu ei, căci Gastó le oprise să coboare până nu plecau băieții. Iar Arnau a plecat din casa lui Pere cu ochii lor imenși în minte.

— Azi ești de rând la capelă, i-a amintit una dintre căpetenii, când a ajuns pe plajă.

Cu o zi înainte, îl zărise descărcând șovăielnic ultima povară.

Arnau s-a învoit. Nu-l mai supăra să fie trimis la capelă. Acum nimeni nu se mai îndoia că era un *bastaix*; mai-marii breslei îl recunoscuseră ca atare și, măcar că nu putea încă să ducă în cărcă chiar ca Ramon ori cei mai mulți *bastaixos*, se dăruia cu mare pasiune acelei munci ce-i aducea mulțumiri. Toți îl iubeau. În afară de asta, poate că ochii căprui nu-l lăsau să stea cu gândul la trudă; pe de altă parte, era ostenit, abia de dormise lângă vatră. A intrat pe ușa mare a bisericii vechi, care încă se mai ținea în picioare. Gastó Segura nu-l lăsase să se uite la ele. De ce nu se putea uita la niște codane? Sigur că le oprise și în acea dimineață. S-a împiedicat de o frânghie, gata să cadă. A mers împleticit câțiva metri, în cumpănă printre funii, până ce l-au prins niște mâini. Și-a scrântit glezna și a scos un țipăt de durere.

— Ei! a auzit că-i spunea omul care-l ajutase. Ai grijă. Uite ce-ai făcut!

Îl durea glezna, dar s-a uitat în țărână. Mișcase din loc frânghiile și jaloanele cu care Berenguer de Montagut marcaseră... dar nu putea fi el! S-a întors domol la bărbatul care îl ajutase. Nu putea fi el! S-a îmbujorat în fața celui cu care dăduse nas în nas, însuși maestrul Berenguer de Montagut. Apoi a privit la calfele

care, oprite din trudă, îl priveau.

— Eu... a stat în cumpănă. Dacă vreți... a adăugat, împungând cu degetul funiile încurcate de la picioarele lui, aş putea să vă ajut. Eu... Îmi pare rău, maestre!

Brusc, chipul lui Berenguer de Montagut s-a destins. Tot îl mai ținea de braț.

— Ești un *bastaix*, a zis zâmbind. Arnau a încuviințat. Te-am mai văzut pe-aici.

Zâmbetul lui Berenguer i s-a lățit pe chip. Calfele au zâmbit, ușurate. Arnau a întors ochii la funiile ce i se încurcaseră în picioare.

— Îmi pare rău, a repetat.

— Ce să-i faci? Maestrul a dat din mâini, adresându-se calfelor. Potrivți-le la loc! le-a poruncit. Vino, să ne așezăm. Te doare?

— Nu vreau să vă supăr, a îngăimat Arnau, strâmbându-se de durere, și s-a aplecat, încercând să se desprindă de frânghii.

— Așteaptă.

Berenguer de Montagut l-a silit să stea drept și a îngenuncheat să-i desprindă frânghiile. Arnau n-a îndrăznit să-l privească și s-a uitat la calfe, care îi urmăreau în tăcere. Maestrul îngenuncheat în fața unui simplu *bastaix*!

— Trebuie să avem grijă de acești oameni, le-a strigat tuturor, după ce a eliberat picioarele lui Arnau; fără ei, n-avem piatră. Haide, vino cu mine! Să stăm jos. Te doare? Arnau a făcut din cap semn că nu, dar a șchiopătat, încercând să nu se sprijine de maestru. Berenguer de Montagut l-a prins tare de braț și l-a dus la una dintre coloanele culcate pe pământ, așteptând să fie ridicate; amândoi s-au instalat pe ea. O să-ți spun o taină, i-a dezvăluit de cum s-au așezat. Arnau s-a întors la maestru. Avea să-i încredințeze o taină! Maestrul! Ce-avea să mai pățească în acea dimineață? Ieri am încercat să ridic piatra pe care ai cărat-o tu și abia de-am putut. Berenguer a făcut semn cu capul că nu. N-am putut să fac câțiva pași cu ea în cârcă. Templul e al vostru, a zis, plimbându-și privirile prin șantier. Arnau s-a înfiorat. Într-o zi, la vremea nepoților noștri ori a fiilor lor, ori a fiilor fiilor lor, când oamenii au să privească biserica, nu vor vorbi despre Berenguer de Montagut, ci despre tine, băiete!

Arnau a simțit cum i se puneau un nod în gât. Maestrul! Ce-i spunea, oare? Cum să fie un *bastaix* mai ceva decât marele Berenguer de Montagut, maestrul Sfintei Maria și al catedralei din Manresa? El era cu adevărat un bărbat însemnat.

— Te doare? a stăruiat maestrul.

— Nu, doar puțin. Doar mi l-am scrântit.

— Sper. Berenguer de Montagut l-a bătut pe spate. Avem nevoie de pietrele tale. Mai sunt cu duiumul de cărat.

Arnau a urmărit privirea maestrului, care zbură peste șantier.

— Ți place? l-a întrebat brusc Berenguer de Montagut.

Îi plăcea? Nu-și pusese nicicând asemenea întrebare. Vedeă crescând biserica, zidurile, absidele, coloanele minunate și zvelte, contraforții, dar îi plăceau?

— Se zice că va fi cea mai frumoasă biserică închinată Fecioarei dintre toate câte s-au zidit pe lume, a ales să-i spună.

Berenguer s-a întors la Arnau și a zâmbit. Cum să dumirească unui băiat, unui *bastaix*, cum avea să fie acel templu, când nici măcar episcopii ori nobilii nu erau în stare să-i pătrundă gândurile?

— Cum te cheamă?

— Arnau.

— Ei bine, Arnau, nu știu dacă are să fie cel mai frumos templu de pe lume. Arnau a uitat de picioare, a întors fața către maestru. Dar te încredințez că va fi unic și ceea ce-i unic nu-i nici mai bun, nici mai rău, e pur și simplu asta: unic.

Berenguer de Montagut a rămas cu privirea pierdută peste șantier și a rostit mai departe:

— Ai auzit vorbindu-se despre Franța ori Lombardia, despre Genova, Pisa, Florența? Arnau a încuviințat; cum să nu fi auzit vorbindu-se despre vrăjmașii țării? Ei bine, și în acele locuri se durează biserici; sunt catedrale mărețe, grandioase, pline ochi cu podoabe. Principii din acele locuri vor ca bisericile lor să fie cele mai mari și mai făloase din lume.

— Dar oare noi nu vrem la fel?

— Da și nu. Arnau a clătinat din cap. Berenguer de Montagut s-a întors la el și i-a surâs. Să vedem dacă mă poți pricepe: noi vrem să fie cel mai fălos templu din istorie, dar vrem să izbutim pe căi diferite de ale celorlalți: vrem ca lăcașul celei care ocrotește marea să fie al tuturor catalanilor, așijderea celor unde locuiesc cei care cred în ea, gândit și înălțat în spiritul care ne-a făcut să fim cum suntem, profitând de tot ce-i al nostru: marea, lumina. Te-ai dumirit?

Arnau a chibzuit câteva clipe, dar la urmă a tăgăduit, dând din cap.

— Barem tu ești sincer, a răs maestrul. Principii fac totul întru

propria glorie; noi o facem pentru noi. Am deslușit că uneori, în loc să duceți povara cu spatele, o duceți legată de bârne, câte doi.

— Da, când e prea mare ca să fie cărată cu spatele.

— Ce s-ar întâmpla dacă am dubla lungimea bânelor?

— S-ar rupe.

— Păi, asta-i și cu bisericile principilor. Nu, nu vreau să spun că se vor dărâma, a adăugat văzând fața băiatului; vreau să spun că, dat fiind că le vor atâta de mari, înalte și lungi, trebuie să le facă foarte înguste. Înalte, lungi și înguste, pricepi? A noastră va fi contrariul; nu va fi nici atât de lungă, nici atât de înaltă, dar va fi foarte lată, ca să încapă toți catalanii, laolaltă, în fața Fecioarei. Într-o zi, când va fi isprăvită, ai să vezi: va fi a tuturor credincioșilor, fără osebite, și va avea o singură podoabă: lumina Mediteranei. Noi n-avem nevoie de alta: doar spațiul și lumina care va intra pe acolo. Berenguer de Montagut a împuns absida cu mâna și a coborât-o apoi până-n pământ. Arnau i-a urmărit-o. Această biserică va fi pentru norod, nu pentru înalta glorie a vreunui principe.

— Maestre...

Se apropiase de ei o calfă, după ce fuseseră rearanjate jaloanele și frânghiile.

— Te-ai dumirit acum?

Avea să fie pentru norod!

— Da, maestre!

— Picioarele tale sunt aur pentru această biserică, ține minte, a adăugat Montagut, ridicându-se. Te doare?

Arnau nu-și mai amintea de gleznă și a făcut cu capul semn că nu.

În acea dimineață, iertat să mai lucreze alături de *bastaixos*, Arnau a venit mai devreme acasă. Curățase capela în doi timpi și trei mișcări, mucărise lumânările, le înlocuise pe cele sfârșite, și, după o mică rugăciune, își luase rămas-bun de la Fecioară. Părintele Albert îl zărise ieșind în fugă din Sfânta Maria, și așijderea îl văzuse și Marionă, intrând în casă.

— Ce s-a întâmplat? l-a întrebat bătrâna, ce vânt te aduce așa devreme?

Arnau a cercetat odaia cu privirea; mama și fiicele coseau la masă; toate trei îl priveau.

— Arnau! a stăruiat Marionă, s-a întâmplat ceva?

L-a văzut îmbujorându-se.

— Nu... Nu se gândise la nicio lămurire! Cum de fusese atât de prost?! Și ele se uitau la el. Toate îl priveau stând în ușă și gâfâind. Nu, a repetat, dar azi am isprăvit mai devreme.

Mariona a surâs și s-a uitat la fete. Eulălia, mama, nu s-a putut ține să nu suradă și ea.

— Păi, dacă ai isprăvit mai devreme, a răspuns Mariona, curmându-i gândurile, du-te să-mi aduci niște apă.

Îl privise iar, și-a spus Arnau în sinea lui, ducându-se cu găleata la Fântâna Îngerului. Voia să-i spună ceva? A scuturat găleata; sigur că da.

Dar n-a avut prilejul să afle. Când nu era Eulălia, Arnau dădea nas în nas cu puținii dinți negri pe care îi mai avea Gastó și, când niciunul dintre ei nu era acolo, Simó le păzea pe cele două fete. Zile în șir, Arnau trebuise să se uite la ele doar cu coada ochiului. Uneori, putea să-și oprească privirile pe chipurile lor fin desenate, cu bărbia mare, pomeții ieșiți în afară, nasul italianesc, drept și sobru, dinții albi și frumoși, ochii mari și căprui. Alteori, când soarele intra în casa lui Pere, Arnau aproape că le putea atinge luciul albăstrui al pletelor mătăsoase și negre ca tăciunele. Foarte arareori, când se credea la adăpost, își lăsa privirea să lunece mai jos de gâtul surorii mai mari, unde sânii se șteau chiar și prin cămașa grosolană. Atunci, un fior straniu îi străbătea tot trupul și, dacă nu lua nimeni seama, privirea îi luneca, bucurându-se de rotunjimile codanei.

Gastó Segura pierduse în vremea foametei tot ce avea, iar firea lui, acră din naștere, ajunsese peste poate de aspră. Fiul lui, Simó, lucra cu el, ca ucenic de tăbăcar, iar grija lui cea mai mare era ca amândouă fetele lui să-și găsească un bărbat bun, fiindcă nu le putea da nicio zestre. Cum frumusețea fetelor era promițătoare, Gastó nădăjduia că avea să-și afle soți de ispravă. Așa avea să scape de două guri de hrănit.

De aceea, se socotea tăbăcarul, fetele trebuiau să se păstreze nepătate, și nimeni din Barcelona nu trebuia să aibă nici cea mai mică îndoială despre cinstea lor. Numai așa, le repeta la nesfârșit Eulăliei și lui Simó, Alestei și lui Aledis, aveau să-și găsească un soț de ispravă. Cei trei, tatăl, mama și fratele mai mare, făcuseră din asta țelul propriu, dar, dacă Gastó și Eulălia credeau că aveau să-l atingă cu ușurință, Simó nu mai era de aceeași părere de când trăiau sub același acoperiș cu Arnau și Joan.

Joan era acum elevul cel mai strălucit al școlii de pe lângă catedrală. În scurtă vreme a deprins latina, iar profesorii se



mândreau cu elevul lor așezat, plin de bun-simț, gânditor și, peste toate, credincios; avea atâtea haruri, că doar puțini se mai îndoiau că îl aștepta un mare viitor în Biserică. Joan își dobândise respectul lui Gastó și al Eulăliei, care ascultau adeseori, laolaltă cu Pere și Mariona, atenți și fermecați, lămuririle pe care micuțul le dădea despre Scripturi. Numai preoții puteau citi acele manuscrise scrise în latină, iar acolo, în casa umilă de lângă mare, ei patru se puteau bucura de vorbele sfinte, vechile istorii, mesajele Domnului, care înainte n-ajungeau la ei decât din amvon.

Dar, dacă Joan dobândise respectul celor din jur, Arnau nu rămăsese mai prejos: chiar și Simó îl privea cu pizmă: un *bastaix!* Puțini oameni din mahalaua Ribera nu știau cât se străduia Arnau să care pietre pentru Fecioară. „Se zice că marele Berenguer de Montagut a îngenuncheat în fața lui ca să-l ajute”, îi istorisise dând din mâini și în gura mare un ucenic din atelier. Simó și l-a închipuit pe marele maestru, respectat de nobili și episcopi, la picioarele lui Arnau. Când vorbea maestrul, toți, chiar și tatăl lui, tăceau, iar când țipa, toți tremurau. Simó îl privea pe Arnau când se întorcea seara acasă. Ajungea mereu ultimul. Venea ostenit și asudat, cu *capçana* în mână, și cu toate acestea zâmbea. Oare când mai zâmbise el la întoarcerea acasă? De câteva ori îl întâlnise pe Arnau, pe când băiatul căra pietre la Sfânta Maria; picioarele, brațele, pieptul, totul părea la el din fier. Simó îi privea piatra, apoi fața roșie; oare nu-l văzuse zâmbind?

De aceea, când Simó trebuia să le poarte de grijă surorilor lui, și apăreau Arnau ori Joan, deși era mai mare ca ei, ucenicul de tăbăcar se retrăgea, iar cele două fete se bucurau de libertatea care le lipsea când erau părinții lor de față.

— Să facem o plimbare pe plajă! i-a sugerat Alesta într-o zi.

Simó a vrut să spună nu. O plimbare pe plajă; de i-ar vedea tatăl lor...

— Bine, a încuviințat Arnau.

— Nu ne-ar strica, a răspuns și Joan.

Simó a tăcut. Toți cinci, Simó în urma lor, au ieșit la soare, Aledis cu Arnau, Alesta alături de Joan; amândouă lăsau briza să le fluture părul și să le strângă capricios de trupuri cămășile înfoiate, lăsând să li se întrezărească sâni, pânțele ori picioarele.

S-au plimbat tăcuți, privind marea ori bătătorind nisipul sub picioare, până când au întâlnit o ceată de *bastaixos* care se odihneau. Arnau i-a salutat cu mâna.

— Vrei să-i cunoști? a întrebat-o pe Aledis.

Fata s-a uitat la bărbați. Toți o priveau. Ce priveau, oare? Vântul îi lipea cămașa de piept și sfârcuri. Doamne Dumnezeule, păreau să iasă prin pânză! S-a îmbujorat și a făcut cu capul semn că nu, când Arnau se îndrepta deja către ei. Aledis s-a întors, iar Arnau a rămas în drum.

— Fugi după ea, Arnau, a auzit că-i striga un cirac.

— N-o lăsa să-ți scape, i-a dat povață al doilea.

— E peste poate de nurlie, a admirat-o al treilea.

Arnau a grăbit pasul și a ajuns-o pe Aledis din urmă.

— Ce s-a întâmplat?

Fata nu i-a răspuns. Mergea cu chipul plecat și brațele încrucișate peste cămașă, dar n-a luat-o spre casă. S-au dus mai departe așa, însoțiți doar de vuietul valurilor.

## Capitolul 20

Chiar în seara aceea, pe când cinau lângă vatră, codana l-a răsplătit pe Arnau cu o clipă mai mult decât era nevoie, o clipă în care l-a pironit cu ochii ei mari și căprui.

În clipa aceea, Arnau a auzit iar marea și s-a cufundat în nisipul de pe plajă. A întors privirea la ceilalți, să vadă dacă observase cineva acea cutezanță: Gastó stătea la taifas cu Pere și nimeni nu părea să-i dea prea mare atenție. Nimeni nu părea nici să asculte valurile.

Când Arnau a îndrăznit să întoarcă ochii la Aledis, fata stătea cu capul plecat și se juca cu mâncarea din blid.

— Mănâncă, fato! i-a poruncit tăbăcarul Gastó, văzând-o că învârtea lingura în blid, neînghițind nimic; cu ale mâncării nu-i de joacă.

Vorbele lui Gastó l-au adus pe Arnau la realitate și, cât a mai durat masa, Aledis nu numai că nu s-a uitat la el, dar l-a și ocolit fățiș.

Timp de câteva zile, Aledis nu i-a mai vorbit lui Arnau pe mutește ca în seara plimbării pe plajă. În rarele prilejuri când se întâlneau, Arnau voia să simtă iar cum îl pironeau ochii căprui ai lui Aledis, dar fata îl ocolea stângace și-și ascundea privirile.

— La revedere, Aledis, i-a grăit distrat într-o dimineată, când a deschis ușa, să plece la plajă.

Din întâmplare au fost singuri. Arnau a tras ușa după el, dar ceva nedeslușit l-a făcut să se întoarcă și s-o privească iar pe Aledis, iar ea era acolo, lângă vatră, neclintită, mândră, invitându-l cu ochii ei căprui.

În sfârșit! Arnau s-a îmbujorat și a lăsat ochii în pământ. Buimac, a încercat să închidă ușa și la mijlocul mișcării ceva i-a atras luarea-aminte: Aledis stătea acolo, chemându-l cu ochii ei mari și căprui, zâmbindu-i. Aledis îi zâmbea.

Mâna i-a lunecat pe clanță, iar el s-a împiedicat, gata să cadă. N-a cutezat s-o privească iar și a luat-o la goană cu pas ușor spre plajă, lăsând ușa deschisă.

— Se sfiește, i-a șoptit Aledis surorii ei chiar în acea noapte, înainte ca părinții și fratele lor să se ducă la culcare, întinse cum stăteau pe salteaua pe care o împărțeau între ele.

— Dar de ce? a întrebat sora. E *bastaix*. Trudește pe plajă, îi cară pietre Fecioarei. Tu ești doar o copilă. El e bărbat, a adăugat cu o urmă de admirație.

— Tu chiar că ești doar o copilă, i-a trântit-o Aledis.

— Ia te uită, grăiește femeia din ea, a repezit-o Alesta, întorcându-i spatele, cu aerul pe care și-l lua și maică-sa când una din ele cerea ceva nepotrivit cu vârsta ei.

— Bine, bine, a răspuns Aledis.

„A grăit femeia din ea. Dar ce, eu oare nu-s femeie?” Aledis s-a gândit la mama ei, la prietenele aceleia, la tătâne-său. Poate că sora ei avea dreptate. De ce s-ar sfii unul ca Arnau, un *bastaix* care arătase întregii Barcelone cât îi era de devotat Fecioarei Mării, că ea, o copilă, se uita la el?

— Se sfiește. Îți spun sigur că se sfiește, a stăruiet Aledis și în noaptea următoare.

— Pisăloago! De ce s-ar sfii Arnau?

— Nu știu, a răspuns Aledis, dar asta face. Se sfiește când se uită la mine. Se sfiește când mă uit la el. Se zăpăcește, se îmbujorează, fuge de mine.

— Ești nebună de legat!

— Poate că sunt, dar...!

Aledis știa ce spunea. Dacă noaptea trecută sora ei o făcuse să șovăie, acum nu mai putea. Văzuse. Îl privise pe Arnau, căutase clipa nimerită, când nimeni nu-i putea surprinde, și se apropiase de el atât de tare, că-i prinsese mirosul trupului. „Bună, Arnau.” Fusese un simplu „bună”, un salut însoțit de o privire duioasă, apropiată, cât mai apropiată cu putință, aproape îl atinsese, iar Arnau se îmbujorase iar, îi ocolise privirea și se ascunsese de ea. Văzându-l că pleca, Aledis zâmbise, mândră de puterea ei, până atunci neștiută.

— Ai să vezi mâine, i-a zis surorii.

Prezența curioasă a Alestei a făcut-o să cocheteze și mai și; nu putea să dea greș. În zori, când Arnau se pregătea de plecare, Aledis i-a tăiat calea, punându-se în dreptul ușii, lipită de ea. Repetase planul de o mie de ori, pe când sora ei își făcea somnul.

— De ce nu vrei să vorbești cu mine? l-a întrebat mieroasă, privindu-l iar în ochi.

Chiar și ea s-a mirat de atâta cutezanță. Repetase acele vorbe simple de câte ori se întrebese dacă putea fi în stare să le spună fără șovăială. Dacă Arnau îi răspundea, rămânea fără apărare, dar

spre bucuria ei n-a fost așa. Simțind-o pe Aledis, Arnau s-a întors dintr-o pornire la ea, îmbujorându-se ca îndeobște. Nici nu putea ieși, nici nu cuteza s-o privească pe codană.

— Ba da, eu...

— Tu, tu, tu, l-a oprit Aledis mai îndrăzneată, tu fugi de mine. Înainte vorbeam și râdeam, iar acum ori de câte ori încerc să-ți vorbesc...

Aledis și-a îndreptat trupul cât a putut, iar sânii ei tineri s-au ițit tari prin cămașă. În pofida pânzei grosolane, sfârcurile îi păreau vârfuri de săgeată. Arnau i-a zărit și nici măcar toate pietrele din cariera regelui nu i-ar fi putut distrage privirea de la ce-i înfățișa Aledis. Un fior i-a străbătut spatele.

— Fetelor!

Vocea Eulăliei, care cobora scara, i-a adus pe toți la realitate. Aledis a deschis ușa și a ieșit în uliță înainte ca maică-sa să ajungă la catul de jos. Arnau s-a întors la Alesta, care încă îi mai privea cu gura căscată, și a ieșit la rândul lui din casă. Aledis se făcuse nevăzută.

În acea noapte, fetele au tot șopocăit, dar n-au aflat răspuns la întrebările trezite de noua încercare, pe care n-o puteau împărtăși nimănui. Cu toate astea, deși nu știa cum să-și lămurească sora, Aledis era totuși sigură de puterea pe care trupul ei o avea asupra lui Arnau. Tot ce simțea o mulțimea și asta îi era de ajuns. S-a întrebat dacă toți bărbații ar răspunde oare asemenea, dar nu s-a închipuit decât în fața lui Arnau; nicicând nu i-ar fi dat prin minte să se poarte așijderea cu Joan ori cu vreunul dintre ucenicii tăbăcari, prieteni cu Simó; doar închipuindu-și... cu toate acestea, ceva din ea se elibera în fața lui Arnau.

— Ce-i cu băiatul? l-a întrebat Josep, căpetenia breslei, pe Ramon.

— Habar n-am, i-a răspuns acela, sincer.

Cei doi bărbați s-au uitat la barcații, printre care era și Arnau, care dădea din mâini, cerând una dintre poverile cele mai grele. Când a primit-o, Josep, Ramon și ceilalți ciraci l-au privit plecând cu pas șovăielnic, buzele strânse și fața îmbujorată.

— N-are să poată face multă vreme asemenea strădaniei, a hotărât Josep.

— E tânăr, a dat Ramon să-l apere.

— N-are să poată.

Toți îl văzuseră. Arnau cerea încărcăturile și pietrele cele mai grele, și le căra ca și cum viața i-ar fi depins de ele. Se întorcea la

locul de încărcare aproape în fugă și cerea din nou o povară mai mare decât i se cuvenea. La sfârșitul zilei de trudă, se târa deșelat până la casa lui Pere.

— Ce-i cu tine, băiatule? l-a întrebat Ramon a doua zi, pe când își duceau amândoi încărcăturile la șoproanele cetății.

Arnau n-a răspuns. Ramon n-a știut dacă tăcea fiindcă așa voia ori dintr-o pricină sau alta nu putea vorbi.

— Dacă ai vreun păs, aș putea...

— Nu, nu, a izbutit să zică Arnau.

Cum să-i spună că trupul lui o dorea cu ardoare pe Aledis? Cum să-i spună că nu-și afla liniștea decât ducând în spate poveri tot mai mari, până când mintea lui, obsedată de capătul drumului, izbutea să-i uite ochii, zâmbetul, sânii, tot trupul? Cum să-i spună că, ori de câte ori Aledis se juca cu el, își pierdea mințile și și-o închipuia goală, lângă el, mângâindu-l? Atunci își amintea spusele preotului despre preacurvie: „Păcat! Păcat!”, își muștra acela enoriașii sus și tare. Cum să-i spună că voia să ajungă acasă mort de osteneală, să se trântescă în culcuș, să adoarmă, în ciuda apropierii de acea codană?

— Nu, nu, a repetat. Mulțumesc, Ramon.

— Se va speti de atâta muncă, a stăruit Josep, la sfârșitul acelei zile.

Și de acea dată Ramon n-a mai cutezat să-l contrazică.

— Nu crezi că întreci măsura? și-a întrebat Alesta sora într-o noapte.

— De ce?

— Dacă află tata...

— Ce-ar trebui să afle?

— Că îl iubești pe Arnau.

— Nu-l iubesc pe Arnau! Doar, doar. Mă simt bine, Alesta. Îmi place. Când mă privește...

— Îl iubești, a stăruit mezina.

— Nu. Cum să te dumiresc? Când îl văd că se uită la mine și se îmbujorează e ca și cum ceva mi-ar furnica prin trup.

— Îl iubești.

— Nu. Culcă-te. Ce știi tu? Culcă-te.

— Îl iubești, îl iubești, îl iubești.

Aledis a hotărât să nu-i răspundă, dar îl iubea oare? Era doar încântată că se știa privită și dorită. Îi plăcea că Arnau nu-și putea lua ochii de pe trupul ei; o încânta tristețea lui vădită când nu

încerca să-l ispitească; asta era iubire? Aledis a încercat să afle răspunsul, dar nu peste multă vreme mintea a început iar să-umbule aiurea, mulțumită, înainte să adoarmă.

Într-o dimineață, Ramon a plecat de pe plajă de cum l-a văzut pe Joan ieșind din casa lui Pere.

— Ce-i cu fratele tău? l-a iscodit chiar înainte de a-l saluta.

— Cred că s-a îndrăgostit de Aledis, fata cea mare a tăbăcarului Gastó.

Pe Ramon l-a podidit râsul.

— Păi, iubirea asta îl scoate din minți, i-a atras luarea-aminte. Dacă mai merge așa, praful se alege de el. Nu poate trudi în asemenea hal. Nu-i pregătit pentru așa ceva. N-are să fie primul *bastaix* care cade lat, dar fratele tău e prea tânăr ca să se ologească. Fă ceva, Joan!

Chiar în acea noapte, Joan a încercat să-i vorbească fratelui său.

— Ce-i cu tine, Arnau? l-a întrebat din culcușul său.

Arnau a amuțit.

— Trebuie să-mi spui. Sunt fratele tău și vreau să te ajut. Tu ai făcut mereu la fel cu mine. Împărtășește-mi păsurile.

Joan și-a lăsat fratele să se gândească la vorbele lui.

— Păi, e din pricina lui Aledis, a recunoscut Arnau. Joan n-a vrut să-i curme vorba. Nu știu ce-i cu mine din pricina fetei, Joan. De când cu mersul pe plajă, ceva s-a schimbat între noi. Se uită la mine de parcă ar vrea... Nu știu. Și...

— Și ce? l-a iscodit Joan, văzând că frate-său tăcea.

„Nu vreau să-i spun mai mult decât despre priviri”, a hotărât pe loc Arnau, cu mintea la sânii fetei.

— Nimic.

— Atunci, care-i păsul?

— Păi, am gânduri necurate, o văd goală. De fapt, aș vrea s-o văd goală. Mi-ar plăcea.

Joan își rugase profesorii să aprofundeze asemenea idei, iar ei, neștiind că-l interesau datorită îngrijorării trezite de fratele lui și temerii că Arnau putea să cadă pradă ispitei, îl lămuriseră în amănunt despre firea și natura primejdioasă a femeilor.

— Nu-i vina ta, a hotărât Joan.

— Nu?

— Nu. Răutatea, l-a dumirit, șoptind lângă vatra unde piroteau, e una dintre cele patru boli firești ale omului, ce se nasc odată cu

noi prin păcatul originar, iar răutatea femeii e mai mare decât oricare dintre cele de pe lume.

Joan repeta pe de rost lămuririle profesorilor lui.

— Care sunt celelalte răutăți?

— Zgârcenia, neștiința și nepăsarea ori neputința de a face binele.

— Și ce au ele cu răutatea lui Aledis?

— Femeile-s rele prin firea lor și se bucură, ispitindu-l pe bărbat s-o ia pe căile răului, și-a recitat Joan poezia.

— De ce?

— Păi, fiindcă femeile sunt ca văzduhul în mișcare, vapoaze. Merg neîncetat dintr-o parte într-alta, precum curenții de aer. Joan și-a amintit de preotul care făcuse comparația: brațele, cu mâinile întinse și degetele vibrând neîncetat, i se învârtteau deasupra capului. În al doilea rând, spuse Joan, fiindcă muierile, prin firea lor, căci așa au fost făcute, au prea puțină judecată, și ca atare răutatea lor naturală nu poate fi zăgăzuită.

Joan citise toate acelea și duium de alte gânduri asemenea, dar nu era în stare să le pună în vorbe. Înțelepții spuneau că femeia era tot prin firea ei rece și flegmatică, și se știe că, atunci când ceva rece se încinge, arde foarte tare. După părerea celor ce se pricepeau, femeia era, în definitiv, opusul bărbatului și, prin urmare, incoerentă și absurdă. Trebuia să remarci doar că trupul ei era opusul trupului de bărbat: cu coapse largi și subțire în sus, pe când al unui bărbat bine făcut trebuia să fie contrariul, subțire de la piept în jos, lat în piept și spete, cu gâtul scurt și gros, iar capul mare. Când se naște, femeia spune prima oară „e”, un sunet de gălceavă, pe când bărbatul spune „a”, primul sunet din alfabet, opus lui „e”.

— Nu-i cu puțință. Aledis nu-i așa, l-a contrazis până la urmă Arnau.

— Nu te înșela. Cu excepția Fecioarei, care L-a conceput fără păcat pe Mântuitor, toate muierile sunt o apă și-un pământ. Până și legiuirile breslei tale arată așa! Oare nu ele opresc preacurvia? Oare nu ele cer să fie dat afară cel care are vreo țuitoare ori preacurvește cu o femeie necinstită?

Arnau nu putea ține piept acelei judecăți. Nu știa vorbele înțelepților și filosofilor, și, oricât s-ar fi străduit Joan, putea să nu le ia în seamă, dar pe ale breslei lui nu. Acele reguli le știa prea bine. Căpeteniile breslei i le aduseseră la cunoștință și îi atrăseseră luarea-aminte că, de nu le respecta, avea să fie dat



afară. Și breasla nu putea greși!

Arnau s-a simțit năuc peste poate.

— Atunci, ce-i de făcut? Dacă toate femeile-s rele...

— Mai întâi trebuie să te căsătorești cu ele, i-a curmat vorba Joan, și, odată însurat, trebuie să te porți așa cum te învață Biserica.

Să te căsătorești, căsătorești. Această alegere nu-i trecuse niciodată prin minte, dar dacă era singura...

— Și ce trebuie să facem după ce ne căsătorim? l-a iscodit cu glas tremurat în fața norocului de a fi laolaltă cu Aledis toată viața.

Joan a reluat firul lămuririi aduse de profesorii de la catedrală:

— Un soț bun trebuie să cerceteze răutatea naturală a soției după anume principii: primul, că femeia e supusă bărbatului, care îi poruncește: „*Sub potestate viri eris*”, spune Cartea Facerii. Al doilea, din Ecleziastul: „*Mulier si primatum haber...* Joan s-a poticnit. *Mulier primatum habuerit, contraria est viro suo*”, înseamnă că, dacă e stăpână în casă, femeia va fi potrivnică soțului ei. Alt principiu e cel din Proverbe: „*Qui delicate nutrit servum suum, inveniet contumacem*”, cum s-ar zice, cel care se poartă blând cu cei ce trebuie să-l servească, printre care și femeia, va da de răzvrătire acolo unde ar trebui să găsească umilință, supunere și ascultare. Și dacă, în pofida lor, răutatea tot mai dăinuie în femeie, bărbatul trebuie să-i dea pedeapsa rușinii și a fricii; s-o îndrepte încă de la început, când e tânără, neașteptând ca ea să îmbătrânească.

Arnau a ascultat în tăcere vorbele fratelui său.

— Joan, l-a iscodit când el a isprăvit, crezi că mă pot însura cu Aledis?

— Sigur că da! Dar trebuie să aștepți un pic, până ești avansat în breaslă și vei putea s-o ții. Oricum, ar fi bine să vorbești cu tatăl ei înainte ca ea să se mărite cu altul, fiindcă atunci n-ai să mai poți face nimic.

Imaginea lui Gastó Segura, cu toți dinții lui rari și negri, i s-a impus lui Arnau ca o stavilă de netrecut. Joan și-a închipuit de ce se temea fratele său.

— Trebuie s-o faci, a stăruit.

— Ai să mă ajuți?

— Firește!

Câteva clipe, tăcerea s-a așternut iar între cele două saltele de paie de lângă vatra din casa lui Pere.

— Joan, a întrerupt Arnau tăcerea.

— Spune.

— Mulțumesc.

„S-ar fi putut și mai rău.”

— N-ai pentru ce, a răspuns.

Cei doi frați au încercat să doarmă, dar n-au izbutit. Arnau, înflăcărat la gândul de a se căsători cu mult dorita-i Aledis; Joan, pierdut în amintirile despre mama lui. Oare avea dreptate căldărarul Poņç? Răutatea e în firea femeii. Ea trebuie să se supună bărbatului. Bărbatul trebuie s-o pedepsească pe femeie. Oare avea dreptate căldărarul? Cum putea să respecte amintirea mamei și să dea asemenea sfaturi? Joan și-a adus aminte cum ieșea mâna mamei prin ferestruica temniței și îl mângâia pe creștetul capului. Și-a amintit de ura pe care o simțise și o mai simțea pentru Poņç. Oare căldărarul avusese dreptate?

În zilele care au urmat, niciunul din ei n-a îndrăznit să-i vorbească morocănosului Gastó, căruia chiria pe care i-o plătea lui Pere nu făcea decât să-i aducă aminte de nefericirea din pricina căreia își pierduseră casa. Firea tăbăcarului era și mai acră acasă, tocmai când frații aveau prilejul să-și spună păsul, dar mormăielile, certurile și grosolăniile lui îi făceau să se lase păgubași.

Estimp, Arnau rămânea prins în aura lui Aledis. O zărea, o urmărea cu privirea și închipuirea, și se gândea la ea în orice clipă din zi, doar când venea Gastó nu; atunci mintea i se închircea.

Fiindcă, oricât l-ar fi oprit preoții și breasla, băiatul nu-și putea lua ochii de pe Aledis când ea, știindu-se singură cu propria jucărie, profita de orice i se cerea să facă pentru a-și strânge pe ea cămașa largă și decolorată. La vederea ei, Arnau cădea pe gânduri: sfârcurile, sânii, tot trupul codanei îl chemau. „Îmi vei fi soție, într-o zi îmi vei fi soție”, gândea înfrigurat. Atunci încerca să și-o închipuie despuiată, iar mintea îi hoinărea prin locuri oprite și neștiute, fiindcă, în afara trupului chinuit al Habibei, nicicând nu mai văzuse o femeie în pielea goală.

Alteori, Aledis se pleca în fața lui Arnau, îndoindu-se de mijloc în loc să se lase pe vine, ca să-i arate coapsele și rotunjimile soldurilor; profita de orice clipă, ca să-și ridice cămașa peste genunchi, până la coapse, ori, jucând o durere prefăcută, se îndoaia cât putea, ca să-i arate pântecelul drept și tare. Apoi, surâzând ori prefăcându-se că-l descoperă brusc pe Arnau, își arăta tulburarea. Când în sfârșit ieșea, Arnau lupta să-și alunge din minte chipul ei.

Când trecea prin asemenea încercări, Arnau căuta cu orice preț

să afle clipa nimerită pentru a-i vorbi lui Gastó.

— Ce naiba faceți aici? le-a strigat tăbăcarul într-o zi, când amândoi băieții s-au pus în fața lui cu gândul neprihănit de-a-i cere fata în căsătorie.

Zâmbetul cu care încercase să ajungă la Gastó i s-a stins lui Joan de pe buze de cum tăbăcarul a trecut printre ei și i-a împins, fără șovăială.

— Du-te tu, i-a cerut altă dată Arnau fratelui său.

Gastó era singur la masa de la catul de jos. Joan s-a pus în fața lui, și-a dres glasul, dar, chiar când să-i vorbească, tăbăcarul a ridicat ochii de pe bucata de piele pe care o cerceta.

— Gastó, i-a strigat Joan.

— Îl jupoi de viu! Îi scot ochii! a urlat tăbăcarul, stropind cu salivă prin găurile dintre dinții lui negri. Simoooó! Joan i-a făcut lui Arnau, pitit într-un ungher al încăperii, un semn de neputință. Între timp, Simó venise, la strigătul tatălui. Cum ai putut să faci asemenea cusătură? a strigat Gastó la el, vârandu-i bucata de piele sub nas.

Joan s-a sculat de pe scaun și a lăsat baltă cearta de familie.

Dar nu s-au lăsat păgubași.

— Gastó, a stăruiț iar Joan cu alt prilej când, după cină și pârând bine dispus, tăbăcarul ieșise să se plimbe pe plajă, iar ei doi mergeau în urma lui.

— Ce vrei? l-a întrebat Gastó, nestând în loc.

„Cel puțin ne lasă să vorbim”, au gândit amândoi.

— Voiam să-ți vorbesc despre Aledis.

Auzind numele fiicei lui, Gastó a stat ca fulgerat și s-a apropiat de Joan într-atât, că duhoarea lui l-a lovit năprasnic pe băiat.

— Ce-a făcut? Gastó îl respecta pe Joan; îl considera un băiat serios. Pomenirea fetei și neîncrederea innăscută îl făcuseră să creadă că băiatul voia s-o acuze de ceva, iar el nu-și putea îngădui nici cea mai mică pată pe odorul său.

— Nimic, i-a zis Joan.

— Cum nimic? a urmat Gastó, poticnindu-se, dar neîndepărtându-se de Joan. Atunci de ce vrei să-mi vorbești despre Aledis? Spune-mi adevărul, ce-a făcut?

— Nimic, n-a făcut nimic, asta-i adevărul.

— Nimic? Și tu, a întrebat, întorcându-se către Arnau, spre liniștea fratelui său, ce-ai să-mi spui, ce știi despre Aledis?

— Eu, nimic.

Șovăiala lui Arnau a dat ghes bănuielilor obsesive ale lui Gastó.

- Spune-mi!
- Nimic, nu...
- Eulàlia!

Gastó n-a mai adăstat și, strigându-și nevasta ca din gură de șarpe, s-a întors acasă la Pere.

În noaptea aceea, cei doi băieți, cu vina în suflet, au auzit urletele Eulàliei, pe când, cu băta în mână, Gastó încerca să-i scoată o mărturisire fără miez.

Au mai încercat și în alte două prilejuri, dar nici măcar n-au putut să zică prima vorbă. După câteva săptămâni, descurajați, i-au povestit păsul lor părintelui Albert care, zâmbitor, a făgăduit să-i vorbească lui Gastó.

— Îmi pare rău, Arnau, i-a dat de veste părintele Albert după o săptămână. Îi chemase pe Arnau și pe Joan pe plajă. Gastó Segura nu se învoiește să te căsătorești cu fiica lui.

— De ce? a întrebat Joan. Arnau e băiat bun.

„Vreți să-mi mărit fata cu un rob din Ribera? îi răspunsese tăbăcarul. Un rob care nu câștigă nici cât să-și ia o odaie cu chirie.”

Părintele încercase să-l înduplece: „În Ribera nu mai lucrează niciun rob; asta era pe vremuri. Știi bine că e oprit ca robii să lucreze la...”

„O trudă de rob.”

„Așa era pe vremuri, stăruise părintele. În afară de asta, adăugase, am obținut o zestre bună pentru fată.” Gastó Segura, care credea vorba isprăvită, se întorsese fulgerător către preot. „Cu ea și-ar putea cumpăra o casă.”

Gastó îl oprise iar: „Fata mea n-are nevoie de milostenia bogătanilor! Țineți-vă favorurile pentru alții”.

După ce a ascultat spusele părintelui Albert, Arnau și-a îndreptat ochii spre mare; razele lunii o brăzdau din zare până la țărm și se pierdeau în spuma valurilor care se spărgeau pe plajă.

Părintele Albert a lăsat să-i învăluie vuietul mării. Și dacă Arnau îl întreba despre temeieri? Ce-avea să-i spună?

— De ce? a bolborosit băiatul, cu ochii în zare.

— Gastó Segura e un bărbat ciudat. Nu-l putea întrista și mai mult pe Arnau. Vrea un nobil pentru fata lui! Cum poate o calfă de tăbăcar să aibă asemenea vrere?

Un nobil. O fi crezut băiatul? Nimeni nu se putea simți disprețuit în fața nobleței. Chiar și vuietul valurilor, necurmat,

răbdător, părea să aștepte răspunsul lui Arnau.

Un oftat a răsunat pe plajă.

Preotul și-a pus un braț pe umărul lui Arnau și a simțit cum băiatul tremura. Apoi a făcut așijderea cu Joan și toți trei au stat să privească marea.

— Ai să-ți găsești o soață bună, l-a încurajat părintele Albert după o vreme.

„Nu ca ea”, și-a zis în sinea lui Arnau.

Partea a treia  
**Şerpii patimii**

## Capitolul 21

*A doua duminică din iulie 1339  
Biserica Sfintei Maria a Mării  
Barcelona*

Trecuseră patru ani de când Gastó Segura nu-i dăduse lui Arnau mâna fiicei lui. După câteva luni, Aledis fusese dată de nevestă unui bătrân maistru tăbăcar, văduv, care primise libidinos fata fără zestre. Până când se căsătorise, Aledis fusese necurmat însoțită de maică-sa.

Cât despre Arnau, el era acum un *bastaix* de optsprezece ani, înalt, puternic și chipeș. În cei patru ani trăise pentru breaslă, Sfânta Maria a Mării și fratele său Joan (căra mărfuri și pietre mai ceva decât toți, punea bani în racla cu parale adunate de *bastaixos*, și lua parte cu evlavie la liturghii), dar nu se căsătorise, iar căpeteniile priveau cu îngrijorare burlăcia unui tânăr ca el: dacă îl copleșea ispita cărnii, trebuiau să-l dea afară, și ce ușor era ca un băiat de optsprezece ani să comită asemenea păcat.

Dar Arnau nici nu voia să audă de femei. Când preotul îi dezvăluise că Gastó nu voia să audă de el, Arnau își amintise, cu ochii pe mare, de femeile care trecuseră prin viața lui: nici măcar nu-și cunoscuse mama; Guiamona îl primise drăgăstos, dar apoi îl repudiasse; Habiba se mistuise în sânge și durere – de multe ori mai visa noaptea gârbaciul cu care Grau o lovise peste trupul gol; Estranya îl tratase ca pe un rob; Margarida își bătuse joc de el în clipa cea mai umilitoare din viața lui, iar Aledis, ce să mai spună despre Aledis? Lângă ea aflase bărbatul din el, dar apoi ea îl părăsise.

— Trebuie să am grijă de fratele meu, le răspundea căpeteniilor breslei, ori de câte ori se pomenea de însurătoarea lui. Știți că a fost menit Bisericii și e în slujba Domnului, adăuga, iar ei se gândeau la vorbele lui. Ce lucru poate fi mai bun decât acesta?

Atunci, mai-marii tăceau.

Așa trăise Arnau în toți acei patru ani; liniștit, legat de truda lui, de biserica Sfânta Maria și cu precădere de Joan.

A doua duminică din iulie 1339 era o sărbătoare de cea mai mare însemnătate pentru Barcelona. În ianuarie 1336, aici murise regele Alfonso cel Bun și, după Paștele din același an, la Zaragoza

fusese încoronat fiul său, Pedro, care domnea sub numele de Pedro al III-lea al Cataloniei, al IV-lea al Aragonului și al II-lea al Valenciei<sup>35</sup>.

Vreme de aproape patru ani, din 1336 până în 1339, noul monarh nu vizitase Barcelona, capitala Cataloniei, și atât nobilii, cât și neguțătorii priveau cu îngrijorare nepăsarea cu care încă nu juruise credință celei mai însemnate cetăți din regat. Dezgustul noului monarh față de nobilimea catalană era bine știut de toți: Pedro al III-lea era fiul primei soții a răposatului rege Alfonso, Teresa de Entenza, contesă de Urgel și vicontesă de Ager. Teresa murise înainte ca soțul ei să fie încoronat rege, iar Alfonso se însurase pentru a doua oară cu Leonor de Castilia, femeie ambițioasă și crudă, cu care avea doi fii.

Regele Alfonso, cuceritorul Sardiniei, era cu toate acestea slab de inger și din fire, iar regina Leonor obținuse de îndată pentru fiii săi însemnate concesiuni de pământuri și titluri. Ea își prigonea, neîndurătoare, fiii vitregi, copiii Teresei de Entenza, moștenitorii tronului ocupat de tatăl lor. În timpul celor opt ani ai domniei lui Alfonso cel Bun, cu știrea sa și profitând de răbdarea soțului și a Curții lui catalane, Leonor îi atacase neîntrerupt pe infanții Pedro, pe atunci copil, și pe fratele lui, Jaime, conte de Urgel. Numai doi nobili catalani, Ot de Montcada, nașul lui Pedro, și Vidal de Vilanova, comandor de Montalbán, sprijineau cauza celor doi fii ai Teresei de Entenza, și l-au povățuit pe regele Alfonso și chiar pe infanți să-și ia tălpășița, ca să nu fie otrăviți. Așa au și făcut infanții Pedro și Jaime, care s-au ascuns în munții Jaca din Aragon; apoi au obținut sprijinul nobilimii aragoneze și adăpost la Zaragoza, sub protecția arhiepiscopului Pedro de Luna.

De aceea, încoronarea lui Pedro a știrbit tradiția păstrată încă de la unirea regatului Aragonului cu principatul Cataloniei. Dacă sceptrul Aragonului era lăsat Zaragozei, principatul Cataloniei, care îi revenea regelui potrivit rangului său de conte de Barcelona, trebuia să fie oferit pe pământ catalan. Până ce Pedro al III-lea s-a suit pe tron, monarhii jurau la Barcelona și erau încoronați la Zaragoza. Regele primea ce-i drept coroana prin simplul fapt de a fi monarh al Aragonului, dar potrivit rangului său de conte de Barcelona nu primea decât principatul, dacă se juruia să nu

---

<sup>35</sup> Pedro al IV-lea Ceremoniosul (1319–1387), fiul cel mai mare al regelui Alfonso al IV-lea, căruia i-a urmat la tron în 1336. (n.tr.)



încalce vechile *fueros*<sup>36</sup> și Constituția Cataloniei, iar până atunci juruința pe *fueros* era considerat demersul care preceda orice urcare pe tron.

Contele de Barcelona, principe de Catalonia, era doar un *primum inter pares* pentru nobilimea catalană, așa cum spunea și legământul de credință ce i se făcea: „Noi, care suntem la fel de buni ca tine, îți jurăm Domniei Tale, care nu ești mai bun ca noi, să te primim drept rege și senior suveran, numai dacă ne respecti toate sloboziile și legiuirile; de nu, nu”. Din această cauză, când Pedro al III-lea urma să fie încoronat rege, nobilimea catalană s-a dus la Zaragoza, cerându-i să jure întâi în Barcelona, așijderea strămoșilor lui. Regele nu s-a învoit, iar catalanii au plecat de la încoronare. Cu toate acestea, regele trebuia să primească legământul de credință al catalanilor și, în ciuda nemulțumirii nobilimii și a împotrivirii oamenilor de vază din Barcelona, Pedro Ceremoniosul a hotărât să se juruiască în cetatea Lérida, unde în iunie 1336, după ce s-a legat pe catalanele *usatges* și *fueros*, a primit la rândul său jurământul de credință.

În acea a doua duminică din iulie 1339, regele Pedro vizita pentru întâia oară Barcelona, cetatea pe care o umilise. Trei evenimente îl aduseseră pe rege la Barcelona: legământul pe care, ca vasal al Coroanei de Aragon, trebuia să-l săvârșească înaintea cumnatului său, Jaime al III-lea regele Mallorcăi, conte de Rosellón și de Cerdaña, senior de Montpellier; conciliul general al prelaților din Tarragona, provincie din care, pe temeuri bisericești, făcea parte și Barcelona; și strămutarea moaștelor Sfintei martire Eulălia din biserica Sfânta Maria în catedrală.

Primele două au avut loc fără prostime. Jaime al III-lea a cerut în chip deosebit ca el să nu săvârșească legământul de credință în fața norodului, ci la loc retras, în capela palatului și doar în fața câtorva nobili aleși.

Al treilea eveniment, însă, a fost al tuturor. Nobilii, prelații și tot norodul s-au făcut luntre și punte, unii ca să vadă, alții ca să fie

---

<sup>36</sup> Privilegii, cutume, dispoziții regale și scutiri acordate unei provincii, cetăți ori persoane; compilații de legi, norme și privilegii oferite de rege ori senior, întru guvernarea și administrarea nucleelor urbane din Evul Mediu. Aceste *fueros* au fost manifestări ale drepturilor locale și teritoriale, apărute în Evul Mediu ca rezultat al dezvoltării cetăților. Începând cu sec. al XIII-lea, au desemnat o legislație care recunoștea drepturile tradiționale ale unei regiuni ori ale unui regat. (n.tr.)

de față, iar cei mai privilegiați să fie alături de rege și de suita lui care, după ce au ascultat liturghia în catedrală, s-au dus în procesiune la Sfânta Maria pentru a strămuta moaștele martirei la *seo*.

Tot drumul dintre catedrală și Sfânta Maria a Mării gema de gloata care dorea să-l aclame pe rege. La Sfânta Maria, absida era deja acoperită și se durau nervurile celei de-a doua bolți, dar încă mai dăinuia o mică parte din biserica romanică de la începuturi.

Sfânta Eulălia fusese martirizată în epoca romană, în anul 303. Moaștele ei au primit odihnă creștinească întâi în cimitirul roman, apoi în biserica Sfintei Maria a Nisipurilor, durată peste necropolă când, prin edictul dat de el, împăratul Constantin legiuise cultul lui Hristos. După invazia arabă, mai-marii bisericești se învoiseră să pună la loc sigur moaștele martirei. În anul 801, când regele franțuz Ludovic cel Pios<sup>37</sup> eliberase cetatea, Frodoí, pe atunci episcop al Barcelonei, hotărâse să caute moaștele sfintei. De cum le aflase, le dăduse creștinesc adăpost într-o răcliță din biserica Sfânta Maria.

Deși acoperită cu schele și înconjurată cu pietre și materiale, Sfânta Maria era splendid împodobită pentru acel prilej. Arhidiaconul Sfintei Maria a Mării, Bernat Rosell, și mai-marii șantierului, nobili, dătători de danii și prelați, înveșmântați în cele mai mândre straie de sărbătoare, așteptau suita regelui. Culorile veșmintelor îți luau ochii. Soarele dimineții de iulie intra în valuri prin bolțile și ferestrele neisprăvite, făcând să lucească podoabele, aurul și metalele pe veșmintele privilegiaților care-l puteau aștepta pe rege înăuntru.

Soarele strălucea și pe pumnalul patinat și bont al lui Arnau, fiindcă alături de stăpânire stăteau și modeștii *bastaixos*. Unii, printre ei și Arnau, în fața capelei sacramentului, care era a lor; și alții, paznici de vază, lângă marea poartă de intrare în templu, tot cea a vechii biserici romanice.

Toți *bastaixos*, vechi robi ori *macips de ribera*<sup>38</sup>, se bucurau de nenumărate privilegii în Sfânta Maria a Mării, iar Arnau se bucurase și el de ele în ultimii patru ani. Pe lângă faptul că le revenea capela cea mai însemnată din templu și erau păzitorii

---

<sup>37</sup> Ludovic I cei Pios (778–840), rege al Acvitaniei, fiul lui Carol cel Mare, împărat al Imperiului Roman de Apus (814–840). După moartea fraților săi a rămas singurul moștenitor al Imperiului.

<sup>38</sup> În lb. cat. „docheri”. (n.tr.)

porții celei mai mari, liturghiile de sărbătoare se celebrău în marele altar, iar cheia de la mormântul Preasfântului Mântuitor stătea la cea mai însemnată căpetenie a breslei lor; la procesiunile din Joia Verde<sup>39</sup>, tot ei erau însărcinați să le poarte pe Fecioară și, mai jos decât ea, pe Sfintele Tecla, Caterina și pe Sfântul Maclă; și, când un *bastaix* era în pragul morții, Sfântul Maslu ieșea din Sfânta Maria, la orice oră din zi și din noapte, solemn, pe ușa cea mare, sub un prapur.

În acea dimineață, Arnau a trecut laolaltă cu ciracii lui dincolo de stavilele alcătuite din oștenii regelui, care străjuiau drumul suitei; se știa pizmuit de prostimea ce se îmbulzea cu nemiluita să-l vadă pe rege. El, un modest cărauș din port intra în Sfânta Maria laolaltă cu nobilii și neguțătorii bogați, ca și cum era unul dintre ei. Când a pășit în biserică, îndreptându-se spre capela Preasfântului Mântuitor, a dat nas în nas cu Grau Puig, Isabel și cei trei veri ai lui, trufași, îmbrăcați cu toți în mătăsuri și împodobiți cu aur.

Arnau a șovăit. Cei cinci se uitau la el. A lăsat privirea în pământ și a trecut pe lângă ei.

— Arnau, a auzit că-l strigau, tocmai când o lua înaintea Margaridei. Nu le ajungea că distruseseră viața tatălui său? Erau în stare să-l mai umilească încă o dată, acum, lângă ciracii lui, în biserica lui? Arnau, i-a auzit iar.

A ridicat privirea și a dat de Berenguer de Montagut; cei cinci Puig erau la mai puțin de un pas de el.

— Excelență, a zis maestrul De Montagut, adresându-se arhidiaconului de la Sfânta Maria a Mării, acela este Arnau, Arnau...

— ... Estanyol, a bâiguit Arnau.

— E acel *bastaix* despre care v-am tot vorbit. Era încă un copil, dar căra deja pietre pentru Fecioară.

Prelatul a încuviințat, dând din cap, și i-a întins inelul lui Arnau, care s-a plecat să-l sărute. Berenguer de Montagut l-a bătut cu mâna pe spate. Arnau i-a deslușit pe Grau și pe ai lui închinându-se în fața prelatului și maestrului, dar ei nu le-au dat nicio atenție, înaintând spre alți nobili.

Arnau și-a îndreptat spatele și, cu pas ferm și ochii pe deambulatoriu, s-a depărtat de alde Puig, ducându-se la capela

---

<sup>39</sup> A noua Joi și a șaizecea zi după Paște, când Biserica Catolică marchează sărbătoarea instituirii euharistiei. (n.tr.)

Preasfântului Mântuitor, unde s-a așezat lângă ceilalți ciraci.

Zgomotul mulțimii a anunțat sosirea regelui și a suitei. Regele Pedro al III-lea; regele Jaime al Mallorcăi; regina Mana, soția lui Pedro; regina Elisenda, văduva regelui Jaime, bunicul lui Pedro; infanții Pedro, Ramon Berenguer și Jaime, primii doi unchi, iar ultimul, frate al regelui; regina Mallorcăi, și ea soră cu regele Pedro; cardinalul Rodés, legat papal; arhiepiscopul de Tarragona; episcopi; prelați, nobili și cavaleri veneau în procesiune la Sfânta Maria, coborând pe ulița Mar. Niciodată nu se mai văzuseră în Barcelona atâția oameni de vază, atâta fast și pompă.

Pedro al III-lea Ceremoniosul voise să impresioneze norodul pe care îl lăsase în părăsire mai bine de trei ani și izbutise. Cei doi regi, cardinalul și arhiepiscopul înaintau sub un prapur purtat de feluriți episcopi și nobili. În marele altar improvizat la Sfânta Maria au primit din mâna arhiepiscopului Mării răclița cu moaștele martirei, sub privirea ageră a tuturor celor de față, iar Arnau și-a stăpânit emoția. Însuși regele a strămutat răclița cu moaștele de la Sfânta Maria la catedrală. A ieșit sub prapur și s-a întors la seo, unde acelea au fost puse în capela durată doar pentru ele în marele altar.

## Capitolul 22

După ce moaștele Sfintei Eulălia au fost îngropate, regele a dat un banchet în palatul său. La masa lui, lângă Pedro, au stat cardinalul, regele și regina Mallorcăi, regina Aragonului și regina-mamă, infanții casei regale și feluriți prelați, cu totul vreo douăzeci și cinci; la alte mese, nobilii și, întâia oară în istoria banchetelor regale, numeroși cavaleri. Dar nu numai regele și favoriții au sărbătorit evenimentul: întreaga Barcelonă a fost în sărbătoare opt zile la rând.

De cum se crăpa de ziuă, Arnau și Joan se duceau la liturghie și la procesiunile solemne care traversau cetatea în cadența marcată de dangătele clopotelor. Apoi, asemenea tuturor celorlalți, se pierdeau pe ulițele cetății și se bucurau de luptele și turnirele din Born, unde nobilii și cavalerii își dovedeau sprinteneala în lupte, pe jos, înarmați cu spade mari, ori călare, năpustindu-se unii asupra altora în galop întins, și ochindu-și adversarul cu sulile. Cei doi băieți erau fascinați de bătăliile navale improvizate. „Când ies din mare par mult mai mari”, i-a povestit Arnau lui Joan, înfățișându-i luntrile și galerele urcate pe căruțele care străbăteau cetatea, de pe care năierii simulau abordaje și încăierări. Joan își urmărea fratele cu privirea când Arnau paria niscai sfați la cărți ori zaruri, dar nu se sfia să ia parte, zâmbind alături de el, la jocurile de popice, *bòlit* ori *escampella*, unde tânărul elev dădea dovadă de o iscusință neobișnuită, mânuind bețele la primul și izbind monedele la al doilea.

Dar cel mai mult Joan se dădea în vânt să asculte din gura numeroșilor barzi sosiți în cetate istoria spusă în marile geste ale catalanilor. „Acestea sunt cronicile lui Jaime I”, i-a lămurit lui Arnau odată, după ce ascultase cum fusese cucerită Valencia. „E din cronica lui Bernat Desclot”<sup>40</sup>, l-a dumirit altă dată, când bardul pusese capăt isprăvilor războinice ale lui Pedro cel Mare de când

---

<sup>40</sup> Cronicarul catalan Bernat Desclot (sec. XIII) a scris cea mai veche dintre cele patru mari cronicile catalane, intitulată *Libre del rei en Pere d'Aragó e dels seus antecessors passats* (*Cartea regelui Pere de Aragon și a strămoșilor lui din trecut*). Cronica este dedicată regelui Pedro cel Mare, ale cărui fapte de arme le povestește, și în prima parte este inspirată de epopeile cântăreților medievali; a doua parte trimite la surse mai directe și documente contemporane. (n.tr.)

acel rege cucerise Sicilia ori se bătuse cu cruciații franțuzi care voiau să pună mâna pe Catalonia.

— Azi trebuie să mergem la Pla d'en Llull, i-a dezvăluit Joan la sfârșitul procesiunii din acea zi.

— De ce?

— Am aflat că acolo e un truver din Valencia care știe *Cronica* lui Ramon Muntaner<sup>41</sup>. Ramon Muntaner e un cronicar din Ampurdan căruia i s-a dus vestea și care i-a călăuzit pe almogavari<sup>42</sup> la cucerirea ducatelor Atenei și Neopatriei. A ticluit cronica acelor bătălii acum șapte ani și negreșit e interesantă; barem e de netăgăduit.

Pe Pla d'en Llull, un maidan dintre biserica Sfânta Maria și mănăstirea Santa Clara, era atâta lume, că n-aveai loc nici să arunci un ac. Oamenii stăteau pe jos și sporovăiau, neluându-și ochii de pe locul unde urma să-și facă apariția truverul valencian; era atât de vestit, că veniseră să-l asculte chiar și niscai nobili însoțiți de robii lor, care cărau scaunele pentru întreaga familie. „Nu-s aici”, i-a răspuns Joan lui Arnau, văzând că frate-său iscodea temător printre nobili. Arnau îi istorisise despre cum se întâlneau cu alde Puig la Sfânta Maria. Au găsit un loc bun lângă o ceată de *bastaixos*, care așteptau de ceva vreme începutul baladelor. Arnau s-a așezat pe jos, nu înainte de a mai iscodi o dată printre nobilii care se deslușeau printre oamenii de rând.

— Ar trebui să înveți să ierți, i-a șoptit Joan. Arnau s-a mărginit să-i răspundă cu o privire. Un bun creștin...

— Joan, l-a oprit Arnau, nicipând. N-am să uit nicipând ce i-a

---

<sup>41</sup> Cronicarul și militarul catalan Ramon Muntaner (1265–1336) a participat la cucerirea Menorcăi (1287), apoi la alte campanii militare, ocupând și funcții însemnate. În 1316, s-a retras la Chirivella, Valencia, unde a început să scrie *Cronica*. Aceasta este redactată în catalană (1325–1332), cu mare talent literar, și cuprinde perioada dintre nașterea lui Jaime I (1208) și încoronarea lui Alfonso cel Bun. Patriot, autorul este un admirator necondiționat al gestelor catalane, și idealizează membrii casei regale. Este una dintre cele mai bune opere în proză ale literaturii medievale catalane. (n.tr.)

<sup>42</sup> În cursul Evului Mediu spaniol și în epoca Reconquistei, mercenari care făceau parte din trupele neregulate de infanterie, folosiți pentru incursiunile pe pământ vrăjmaș. Foloseau mai ales arme scurte ori sulițe. Au fost folosiți mai ales de către regii din Aragon. În 1282, Pedro al III-lea cel Mare i-a angajat în vederea luptelor din Sicilia, și începând de atunci au luat parte la războaiele de cucerire din bazinul Mediteranei. (n.tr.)

făcut vrăjitoarea asta tatei.

Atunci și-a făcut apariția bardul și oamenii au izbucnit în aplauze. Marti de Xátiva, un bărbat înalt și costeliv, se mișca sprinten și elegant, și a cerut cu mâinile să se facă tăcere.

— Am să vă spun cum și de ce au cucerit șase mii de catalani Levantul, i-au înfrânt pe turci, bizantini, alani și pe câte alte seminții de războinici care au încercat să-i înfrunte.

S-au auzit iar aplauze în Pla de'n Llull; Arnau și Joan li s-au alăturat.

— Și am să vă mai spun și cum împăratul Bizanțului i-a trimis pe lumea cealaltă pe amiralul nostru Roger de Flor<sup>43</sup> și pe alți catalani fără număr pe care îi poftise la o petrecere. Cineva a strigat: „Trădătorul!”, iar mesenii au început să suduie. Am să vă spun, în sfârșit, și cum au răzbunat catalanii moartea căpeteniei lor, și au șters Levantul de pe fața pământului, semănând peste tot moarte și distrugere. Asta-i istoria campaniei almogavarilor catalani, care în anul 1305 s-au imbarcat la porunca amiralului Roger de Flor.

Valencianul știa să țină trează atenția celor care îl ascultau. Dădea din mâini și juca teatru, alături de alți doi soți de-ai lui care, în urma lui, jucau tot ce istorisea el. Dar el îi silea să joace și pe privitori.

— Acum am să vă vorbesc iar despre Cezar, le-a limpezit, începând capitolul despre moartea lui Roger de Flor care, întovărășit de trei sute de călăreți și alți o mie pedestri, s-a dus la Adrianopol, poftit de *xor* Miqueli, fiul împăratului, la o petrecere dată în onoarea lui. Truverul i-a glăsuțit unuia dintre nobili, cel mai fastuos înveșmântat, și l-a rugat să urce pe podiu, ca să-l joace pe Roger de Flor. „Dacă le vei plăcea celor care te privesc, l-a dumirit

---

<sup>43</sup> Aventurierul catalan de origină germanică Roger Blum, numit și Roger de Flor (cca. 1267–1305) a fost acuzat de papă că se îmbogățise participând la apărarea fortăreței San Juan de Acre (1291) și a trebuit să părăsească Ordinul Templierilor; s-a făcut pirat în slujba lui Frederic de Sicilia și, după Pacea de la Caltabellota (1302) în slujba împăratului Constantinopolului, Andronic al II-lea, pentru a face față amenințării otomane. Ajutat de regele Siciliei, a pregătit o expediție în Anatolia și a cucerit Filadelfia, Magnezia și Efesul (1303–1304). La întoarcerea de la Constantinopol, a fost numit Cezar al Imperiului. Neavând încredere în el, Mihai al IX-lea, fiul lui Andronic al II-lea și asociat la guvernarea imperiului, a pus să fie ucis. Drept urmare, au fost devastate Tracia și Macedonia, acțiune cunoscută cu numele de răzbunarea catalană.

maestrul, și îndeosebi nobilii, ți se vor plăti bani grei.” În fața privitorilor, Roger de Flor a fost lăudat de cei doi ciraci ai lui pentru toate cele șase zile cât stătuse la Adrianopol; în a șaptea zi, *xor* Miqueli pusese să fie aduși Girgan, căpetenia alanilor, și Melic, mai-marele peste otomani, cu opt mii de călăreți.

Valencianul s-a mișcat neastâmpărat pe podiu. Oamenii au început să strige, iar unii s-au ridicat și doar ciracii lui i-au oprit să sară în apărarea lui Roger de Flor. Chiar truverul l-a ucis pe amiralul catalan, iar nobilul a căzut la pământ. Oamenii au cerut să fie răzbunat Roger de Flor, care fusese trădat. Joan a profitat de clipa aceea ca să-l privească pe Arnau care, liniștit, îl prironea cu privirea pe nobilul căzut. Cei opt mii de alani și otomani i-au ucis pe cei trei sute de catalani, însoțitorii lui Roger de Flor, iar cei doi ciraci ai lui s-au căsăpît între ei de nenumărate ori.

— N-au scăpat decât trei, i-a dat înainte truverul, ridicând glasul. Ramon de Arquer, cavalerul de Castelló d’Empúris, Ramon de Tous.

Povestea a urmat cu răzbunarea catalanilor și nimicirea Traciei, Calcidiei, Macedoniei și Tesaliei. Barcelonezii își aduceau laude ori de câte ori truverul pomenea de unele dintre acele locuri. „Să suferi răzbunarea catalanilor!”, strigau de nenumărate ori. Toți au luat parte la cuceririle repurtate de almogavarii ajunși în ducatul Atenei. Ei au izbândit și, după ce au căsăpît mai bine de douăzeci de mii de bărbați, l-au numit căpitan pe Roger de Flor, istorisi mai departe truverul, și i-au dat-o drept soață pe cea care fusese nevasta seniorului de Sola. Valencianul a căutat alt nobil, l-a pofțit pe podium și i-a dat o femeie, prima de care a dat printre privitori, și pe care a însoțit-o până la noul căpitan.

— Astfel, a grăit truverul, ținându-i pe nobil și pe femeie de mână, s-au împărțit cetatea Tebei, și toate satele și castelele din ducatul, iar fiecare femeie a fost dată de soață câte unui almogavar, după cât de bun bărbat era.

Pe când truverul cânta *Cronica* lui Muntaner, ciracii lui alegeau bărbați și femei dintre privitori și îi puneau pe două rânduri față în față. Sumedenie voiau să fie aleși: se aflau în ducatul Atenei, ei erau catalanii care răzbunaseră moartea lui Roger de Flor. Ceata de *bastaixos* a atras luarea-aminte a însoțitorilor. Singurul burlac dintre ei era Arnau, iar ciracii lui l-au săltat și l-au făcut părtaș la bucuria petrecerii. Ciracii l-au ales spre bucuria soților lui, care au izbucnit în aplauze. Arnau s-a urcat pe podium.

Când tânărul s-a pus în șirul almogavarilor, o tânără s-a ridicat



dintre privitori și l-a pironit cu ochii săi căprui pe *bastaix*. Ciracii au zărit-o. Nu se putea să n-o vezi, mândră și tânără cum era, cerând cu trufie să fie aleasă. Când ciracii s-au dus la ea, un ghiuj posac a luat-o de braț și, dând s-o țină lângă el, a stârnit hohotele privitorilor. Codana a îndurat purtările ghiujului. Ciracii s-au uitat la truver, iar el i-a îmboldit dintr-o mișcare; să nu vă pese dacă umiliți pe cineva, spunea mișcarea lui, dacă așa îi câștigați pe cei mai mulți, iar privitorii își râdeau de ghiujul care, acum în picioare, se lupta cu tânăra.

— E nevasta mea, l-a luat pe sus pe unul din ciraci, bătându-se cu el.

— Învinșii n-au nevastă, a răspuns truverul de departe. Toate femeile din ducatul Atenei sunt pentru catalani.

Ghiujul s-a clătinat, iar ciracii truverului au profitat, i-au smuls-o pe tânără și au dus-o printre femei, în uralele privitorilor.

Pe când truverul îi dădea înainte, oferindu-le pe ateniene algogavarilor și scoțând strigăte de bucurie la fiecă nouă căsătorie, Arnau și Aledis se priveau drept în față. „Cât a trecut, Arnau? l-au întrebat ochii ei căprui. Patru ani?” Arnau s-a uitat la *bastaixos* care îi zâbeau și-l îmboldeau; dar n-a vrut să-l înfrunte pe Joan. „Uită-te la mine, Arnau.” Aledis nu deschisese gura, dar vocea ei puternică a ajuns până la el. Arnau s-a pierdut în ochii ei. Valencianul a luat mâna fetei și a ridicat-o între cele două rânduri. A ridicat și mâna lui Arnau, și a pus-o pe a lui Aledis în cea ridicată de *bastaix*.

S-a înălțat alt strigăt. Toate perechile alcătuiau un șir, iar în fruntea lor erau Arnau și Aledis, cu fața la privitori. Codana a simțit că tremura din tot trupul și a strâns blând mâna lui Arnau, iar tânărul *bastaix* s-a uitat pieziș la ghiujul care, în picioare printre privitori, îl pironia cu privirea.

— Așa și-au pus algogavarii rânduială în viață, își urmă truverul istorisirea, făcând semn spre perechi. S-au statornicit în ducatul Atenei și acolo, în Levant, trăiesc și acum spre gloria Cataloniei.

Pla d'en Llull a vuit de aplauze. Aledis i-a atras lui Arnau luarea-aminte, strângându-l de mână. S-au uitat unul la altul. „Iamă, Arnau”, l-au rugat ochii căprui. Deodată, Arnau și-a zărit mâna goală. Aledis se făcuse nevăzută; ghiujul o luase de păr, trăgea de ea către Sfânta Maria, iar privitorii își râdeau de ei.

— Niscaiva parale, domnule, i-a cerut truverul, apropiindu-se de el.

Ghiujul a scuipat, continuând să tragă de Aledis.

— Otreapă ce ești! De ce te-ai purtat așa?

Bătrânul meșter tăbăcar mai avea încă putere în brațe, dar Aledis nici n-a simțit lovitura.

— Nu, nu știi. Oamenii, strigătele; fulgerător, m-am simțit în Levant. „Cum era să las să fie dat alteia?”

— În Levant? Tărfă!

Tăbăcarul a luat o curea de piele, iar Aledis a uitat de Arnau.

— Te rog, Pau. Te implor. Nu știu de ce-am făcut-o. Mă jur. Iartă-mă. Te rog, iartă-mă!

Aledis s-a pus în genunchi în fața soțului și a lăsat capul în țărână. Cureaua de piele a tremurat în mâna ghiujului.

— Ai să stai aici, în casă, n-ai să ieși până nu-ți spun eu, a dat Pau înapoi.

Aledis n-a mai zis nimic și nici n-a mișcat până n-a auzit cum se trântea ușa care dădea în uliță.

Trecuseră patru ani de când tatăl ei o măritase. Fără zestre, ghiujul fusese cea mai bună partidă pe care Gastó o putuse găsi pentru fiica lui: un meșter tăbăcar cam bătrâior, vădov și fără copii. „Într-o zi ai să-l moștenești”, o dumirise. Nu adăugase că atunci, el, Gastó Segura, avea să ia locul meșterului, punând mâna pe tot negoțul, dar după părerea lui fiicele n-aveau nevoie să aibă știre de asemenea taine.

În ziua nunții, ghiujul nici n-așteptase sfârșitul petrecerii, că-și și dusesse tânăra soție în iatac. Aledis se lăsase despuiată de mâinile lui tremurânde și își lăsase sânii sărutați de gura lui băloasă. Când ghiujul o atinsese prima oară cu mâinile lui bătătorite și aspre, lui Aledis îi stătuse inima în loc. Pau o dusesse în pat și se aruncase peste ea îmbrăcat, cu balele curgând, tremurând și găfâind. Ghiujul îi pipăise și-i mușcase sânii, o ciupise între picioare. Și, suit pe ea, tot nedezbrăcat, începuse să găfâie mai iute, și să se miște până ce cu un oftat se liniștise și adormise.

A doua zi de dimineață, Aledis își pierduse fecioria sub un trup costeliv, fragil și slăbit, care lupta stângaci cu ea. Se întrebese dacă avea să ajungă vreodată să simtă altceva decât scârbă.

Ea se uita la tinerii ucenici ai bărbatului ori de câte ori, dintr-un temei sau altul, trebuia să coboare în atelier. De ce n-o priveau? Doar ea îi privea. Urmărea mușchii băieților, iar ochii i se bucurau de stropii de sudoare ce li se iveau pe frunte, le curgeau

pe chip și gât, li se opreau pe torsurile puternice și viguroase. Dorința lui Aledis dănuia în cadența marcată de mișcarea neîntreruptă a brațelor lor, pe când tăbăceau pielea o dată și încă o dată, o dată și încă o dată, o dată și încă o dată. Dar poruncile bărbatului ei fuseseră limpezi: „Zece lovituri de gârbaci celui care se uită la nevasta mea întâia oară, douăzeci a doua, foamea a treia oară”. Și Aledis se întreba noapte de noapte unde era plăcerea despre care i se vorbise, pe care o cerea tinerețea ei, pe care nicicând n-avea să i-o poată oferi ghiujul ramolit de bărbatu-său, după care o dăduseră.

În unele nopți, bătrânul meșter o zgâria cu mâinile lui aspre, în altele o punea să-l masturbeze, iar în altele, grăbind-o să fie gata înainte ca vlăguiala să-l oprească, izbutea să intre în ea. Apoi adormea întotdeauna. Într-una dintre acele nopți, Aledis s-a ridicat în tăcere, încercând să nu-l deștepte, dar ghiujul nici măcar nu s-a clintit.

A coborât în atelier. A zărit mesele de lucru profilate în penumbră și s-a plimbat printre ele, trecându-și degetele peste tăbliile șlefuite. Nu mă vreți? Nu vă plac? Aledis visa la ucenici și trecea printre mesele lor, mângâindu-și sânii și șoldurile, când o lumină firavă i-a atras atenția de pe perete, într-un cotlon al atelierului. Căzuse un nod mic dintr-o scândură din peretele despărțitor dintre atelier și odaia unde puneau capul jos ucenicii. Aledis a privit prin gol. Apoi s-a depărtat de bortă. Tremura. A pus iar ochiul acolo. Ucenicii erau goi pușcă! O clipă s-a temut că răsuflarea ar putea-o trăda. Unul dintre ei se masturba întins pe saltea.

— La ce te gândești? a întrebat cel mai apropiat de peretele în spatele căruia stătea Aledis. La nevasta meșterului?

Celălalt n-a răspuns, frecându-și neostoit mädularul. Pe Aledis au trecut-o sudorile. Fără să-și dea seama, și-a băgat o mână între picioare și, privindu-l pe băiatul care se gândea la ea, a învățat să-și facă plăcerea. A gemut chiar înaintea lui și s-a trântit pe jos, cu spatele sprijinit de perete.

A doua zi de dimineață, Aledis a trecut numai de dor prin fața mesei unde lucra acel ucenic. Pe negândite, s-a oprit la masa lui. Până la urmă, tânărul a ridicat o clipă privirea. A priceput că băiatul se masturbase cu gândul la ea și a zâmbit.

După-amiază, meșterul a chemat-o pe Aledis în atelier. O aștepta în spatele ucenicului.

— Draga mea, i-a atras luarea-aminte când a ajuns în dreptul

lui, știi doar că nu-mi place să se distragă atenția ucenicilor.

Aledis a zărit spatele băiatului. A văzut zece firicele subțiri de sânge. N-a răspuns. N-a coborât în atelier nici în noaptea aceea, nici în a doua, nici în alta, dar apoi a făcut-o noapte de noapte ca să-și mângâie trupul cu mâinile lui Arnau. Era singur. Așa îi spuneau ochii lui. Trebuia să fie al ei!

## Capitolul 23

Barcelona mai era încă în sărbătoare.

Era o casă modestă, ca toate casele locuite de *bastaixos*, măcar că era a lui Bartolomé, una dintre căpeteniile breslei. Precum cele mai multe dintre casele de *bastaixos*, se afla pe una dintre ulicioarele înguste care duceau de la Sfânta Maria, Born ori Pla d'en Llull la plajă. Catul de jos, cu vatra, era din cărămizi de chirpici, iar cel de sus, durat mai târziu, era din lemn.

Arnau înghițea neconținut în sec în fața bucatelor pregătite de femeia lui Bartolomé: pâine albă din grâu de cel mai bun; carne de vițel cu legume, rumenite în untură în fața mesenilor într-o tigaie uriașă, condimente cu piper, scorțișoară și șofran; vin cu miere; brânzeturi și turte dulci!

— Ce sărbătorim? a întrebat, odată așezat la masă, cu Joan în fața lui, Bartolomé la stânga și părintele Albert la dreapta.

— Ai să afli, i-a răspuns preotul.

Arnau s-a întors la Joan, dar acela s-a mărginit să tacă.

— Ai să afli, a stăruit Bartolomé; acum mănâncă.

Arnau a ridicat din umeri, iar fata cea mare a lui Bartolomé i-a dat un blid plin cu carne și o jumătate de pâine.

— Fata mea, Maria, i-a înfățișat-o Bartolomé.

Arnau a dat din cap, luând seama doar la blid. După ce toți cei patru bărbați au fost serviți, iar preotul a binecuvântat masa, au început să îmbuce în tăcere. Nevasta lui Bartolomé, fata și cei patru copii mai mici mâncau pe jos, risipiți prin odaie, dar numai supă bine cunoscută.

Arnau s-a desfătat cu carne și legume. Ce gust ciudat! Piper, scorțișoară și șofran; astea erau pentru nobili și neguțătorii avuți. „Când noi, barcagiii, descărcăm mirodenii, îi spusese într-o zi pe plajă, ne rugăm Cerului. Dacă ne-ar cădea în apă ori s-ar prăpădi, n-am avea parale să plătim cât fac; temniță sigură.” A luat un coltuc de pâine și l-a dus la gură; apoi urciorul de vin cu miere. Oare de ce-l priveau? Cei trei îl priveau, era sigur, deși pe ascuns. L-a văzut pe Joan că nu-și lua privirea din blid. Arnau s-a întors la carne; una, două, trei linguri, apoi a ridicat brusc ochii: Joan și părintele Albert dădeau din mâini.

— Ei bine, ce se petrece?

Arnau a pus lingura pe masă.

Bartolomé s-a întors. „Ce să facem?” părea să-i întrebe pe ceilalți.

— Fratele tău a hotărât să se călugărească și să intre în ordinul franciscanilor, a rostit părintele Albert.

— Deci asta e. Arnau a ridicat urciorul cu vin și, întorcându-se la Joan, a zâmbit. Cele mai frumoase urări!

Dar Joan n-a ciocnit cu el. Nici Bartolomé, nici preotul. Așa că a rămas cu urciorul în aer. Ce se întâmpla? Doar cei patru micuți, străini de toate, băgau fără preget în gură, ceilalți se uitau la el.

Arnau a pus urciorul pe masă.

— Și? și-a întrebat fratele.

— Păi, nu pot s-o fac. Arnau s-a întors. Nu vreau să te las singur. Am să mă călugăresc doar când te-oi vedea cu o femeie cumsecade, viitoarea mamă a fiilor tăi.

Vorbind, Joan și-a furișat privirea spre fiica lui Bartolomé, dar ea și-a ascuns chipul.

Arnau a oftat.

— Trebuie să te căsătorești, să ai o familie, a pretins și părintele Albert.

— Nu poți să rămâi singur, i-a repetat Joan.

— M-aș simți foarte onorat dacă ai lua-o pe fiica mea, Maria, drept soție, a cuvântat și Bartolomé, uitându-se la fata care căuta sprijinul mamei. Ești bărbat cumsecade și muncitor, sănătos și cucernic. Ți dau o fată cumsecade, cu o zestre îndestulătoare ca să puteți avea casa voastră; în afară de asta, știi că breasla îi plătește mai bine pe cei însurați.

Arnau n-a cutezat să urmeze privirea lui Bartolomé.

— Am chibzuit îndelung și credem că Maria e bună pentru tine, a adăugat preotul.

Arnau s-a uitat la părintele Albert.

— Orice bun creștin trebuie să se căsătorească și să aducă pe lume copii, i-a lămurit Joan.

Arnau a întors capul la fratele lui, dar nici bine nu-și sfârșise acela vorba, că o voce din stânga lui i-a atras luarea-aminte.

— Nu sta pe gânduri, fiule, l-a povățuit Bartolomé.

— Nu mă călugăresc dacă nu te însori, a repetat Joan.

— Ne-ai face foarte fericiți pe toți dacă te-ai căsători, a zis preotul.

— Breasla n-o să vadă cu ochi buni că nu vrei să te însori, fiindcă fratele tău n-ar mai putea urma calea Bisericii.

Nimeni n-a mai grăit nimic. Arnau a strâns din buze. Breasla!

Nu mai avea niciun temei să nu se-nsoare.

— Ei bine, frate? l-a întrebat Joan.

Arnau s-a întors către Joan și a întâlnit întâia oară alt bărbat decât cel pe care îl știa: unul care îl întreba ceva serios. Cum de nu-și dăduse seama? Rămăsese lipit de zâmbetul lui, de puștanul care îi înfățișase cetatea, căruia îi atârnau picioarele de pe scrin, pe când brațul mamei îi mângâia părul. Ce puțin stătuseră de vorbă în ultimii patru ani! Lucrase mereu, descărcase nave, venise acasă când noaptea se lăsa peste ei, rupt de osteneală, fără chef de vorbă, cu datoria împlinită. Firește, nu mai era micuțul Joanet.

— Chiar nu te-ai călugări din cauza mea?

Brusc erau numai ei doi, singuri.

— Da.

— Am trudit foarte mult pentru asta.

— Da.

Arnau și-a dus mâna la bărbie și a gândit câteva clipe. Breasla. Bartolomé era una dintre căpeteniile ei, ce-ar spune ciracii? Nu-l putea trăda pe Joan, nu după atâtea strădanii. În plus, dacă Joan pleca, el ce-avea să se facă? S-a întors la Maria.

Bartolomé a chemat-o cu un semn, iar codana s-a apropiat, sfioasă.

Arnau a văzut o fată simplă, cu părul buclat și chipul plin de bunătate.

— Are cincisprezece ani, l-a auzit pe Bartolomé, iar Maria s-a apropiat de masă. Când au privit-o toți patru și-a strâns mâinile în poală și a privit în pământ. Maria! a strigat-o taică-său.

Fata a ridicat ochii la Arnau, îmbujorată, strângând din mâini.

De astă dată, Arnau și-a desprins privirea. Bartolomé s-a neliniștit, văzând că-și întorcea ochii. Fata a suspinat. Plângea? Nu voise s-o jignească.

— Bine, a încuviințat.

Joan și-a ridicat ulcica, iar Bartolomé și preotul au făcut pe loc deopotrivă. Arnau i-a atins mâna.

— Mă faci foarte fericit, i-a dezvăluit Joan.

— Pentru logodnici! a ciocnit Bartolomé.

O sută șazeci de zile pe an! Cum cerea Biserica, creștinii trebuiau să postească o sută șazeci de zile pe an, iar în fiecare dintre ele Aledis, ca toate muierile din Barcelona, cobora la plajă, lângă Sfânta Maria, să cumpere pește la una din cele două pescării ale cetății: cea veche ori cea nouă.

Unde ești? De cum vedea o navă, Aledis privea spre mal, unde barcagiii primeau ori descărcau mărfuri. Unde ești, Arnau? Într-o zi îl văzuse, cu mușchii încordați, parcă gata să-i iasă prin piele. Dumnezeule! În asemenea clipe, Aledis se înfiora și începea să numere ceasurile ce-i mai rămăneau până la căderea serii, când soțul ei adormea, iar ea cobora în atelier, ca să-l aibă proaspăt în minte. Din pricina postului, Aledis învățase obiceiurile cu care trăiau toți *bastaixos*: când nu descărcau o navă, duceau pietre la Sfânta Maria și, după primul drum, șirul li se rupea, și fiecare făcea drumul de unul singur, nemaiașteptându-i pe ceilalți.

În acea dimineață, Arnau tocmai se întorcea pentru altă piatră. Singur. Era vară și-și legăna *capçana* în mână. Cu torsul goll! Aledis l-a văzut trecând prin fața pescăriei. Soarele sclipea în sudoarea ce-i acoperea tot trupul și zâmbea, zâmbea, zâmbea oricui îi ieșea în cale. Aledis a ieșit din rând. Arnau! strigătul lupta să-i zboare de pe buze. Arnau! Nu putea. Femeile de la rând o priveau. Bătrâna care-și aștepta rândul în spatele ei a făcut semn la golul rămas între Aledis și femeia din fața ei; Aledis i-a făcut semn să treacă acolo. Cum să distragă atenția tuturor acelor muieri curioase? S-a prefăcut că-i venea să vomite. Cineva a venit din urmă s-o ajute, dar ea nu i-a îngăduit; atunci au zâmbit. După un alt icnet, a plecat în goana mare, pe când niscaiva gravide dădeau din mâini, vorbind între ele.

Pe plajă, Arnau mergea spre Montjuïc, unde era cariera de piatră a regelui. Aledis a alergat pe ulicioara Mar până în piața Blat și de acolo, cotind la stânga pe sub vechiul portal al zidului roman, pe lângă palatul domnului *veguer*, drept înainte până în ulița Boquería și portalul cu același nume. Trebuia să-l ajungă din urmă. Oamenii o priveau; avea, oare, s-o recunoască cineva? Ce însemnătate mai avea? Arnau era singur. Aledis a trecut prin portalul Boquería și a zburat pe drumul ce ducea la Montjuïc. Trebuia să fie pe undeva pe-acolo.

— Arnau! De astă dată chiar a strigat.

El s-a oprit în mijlocul drumului care urca la cariera de piatră și s-a întors la femeia care alerga spre el.

— Aledis! Ce cauți aici?

Ea a tras aer în piept. Ce să-i zică acum?

— S-a întâmplat ceva, Aledis?

S-a îndoit din mijloc, luându-se de pânțece, și iar s-a făcut că-i venea să dea afară. De ce nu? Arnau a venit lângă ea și a prins-o de brațe. Simpla lui apropiere a făcut-o pe fată să se înfioare.



— Ce-ai pățit?

Ce mâini! O țineau strâns și-i cuprinseseră tot brațul. Aledis a ridicat chipul, a simțit pieptul asudat al lui Arnau și i-a tras adânc în piept mirosul.

— Dumnezeule! a șoptit.

Și-a pus capul în scobitura gâtului său, începând să-l sărute și să-i șteargă sudoarea cu limba.

— Ce faci?

Arnau a încercat s-o dea la o parte, dar femeia se ținea strâns de el.

Niște glasuri dinspre cotul drumului l-au făcut pe Arnau să tresară. Ciracii *bastaixos!* Cum le-ar putea dumiri...? Poate chiar Bartolomé. Dacă dădeau de el acolo, cu Aledis în brațele lui, sărutându-l... Aveau să-l dea afară din breaslă! Arnau a ridicat-o pe Aledis de cingătoare și a ieșit de pe drum, pitindu-se în dosul unor tufe; acolo i-a acoperit gura cu mâna.

Glasurele s-au apropiat și-au plecat mai departe, dar Arnau nu le-a dat nicio atenție. Stătea în țărână, cu Aledis deasupra lui; cu o mână o ținea strâns de cingătoare, cu cealaltă îi acoperea gura. Fata se uita la el. Ochii ei căprui! Fulgerător, și-a dat seama că o ține în brațe. Mâna lui strângea pântecul lui Aledis și sânii ei îl apăseau, mișcându-se spasmodic. Câte nopți visase s-o țină în brațe? Câte nopți își închipuise trupul ei? Aledis nu se zbătea; se mărgea să-l privească, pironindu-l cu ochii ei mari, căprui.

I-a lăsat gura slobodă.

— Am nevoie de tine, a auzit că-i șopteau buzele ei.

Apoi aceleași buze s-au apropiat de ale lui și l-au sărutat, dulci, moi, nesățioase.

Gustul ei! Arnau s-a cutremurat.

Aledis tremura.

Gustul ei, trupul ei, dorul ei.

Niciunul din ei n-a mai grăit nimic.

În noaptea aceea, Aledis nu s-a mai dus să tragă cu ochiul la ucenici.

## Capitolul 24

Trecuseră două luni de când părintele Albert îi căsătorise pe Maria și pe Arnau în catedrala Sfânta Maria a Mării, în fața tuturor membrilor breslei, de față cu Pere, Mariona și Joan, acum cu tonsură și sutană franciscană. Știind că i se va mări simbria ca tuturor confrăților căsătoriți, aleseseră o casă care dădea spre plajă; la mobilarea ei îi ajutaseră familia Mariei și toți cei care doriseră să sprijine tânăra pereche, în număr deloc neînsemnat. Arnau nu trebuise să facă nimic. Casa, mobila, blidele, cearșafurile, bucatele, totul apăruse din mâinile Mariei și mamei sale, care stăruiau ca el să se odihnească. În prima noapte, Maria se dăruise soțului său fără voluptate, dar și fără șovăieli. A doua zi de dimineață, când Arnau se deșteptase, micul dejun era deja pregătit: ouă, lapte, pește sărat, pâine. La amiază, totul se repetase, ca și seara, și a doua zi, și a treia; Maria avea mereu pregătite de-ale gurii pentru Arnau. Îl descălța. Îl spăla și îi tămăduia cu gingășie vânătăile și rănille. Maria era mereu gata să i se dăruiască în pat. Zi de zi, Arnau avea tot ce-și putea dori un bărbat: de-ale gurii, curățenie, supunere, atenție și trupul unei femei tinere și nurlii. Da, Arnau. Nu, Arnau. Maria nu se lua niciodată la rost cu Arnau. Dacă Arnau voia o lumânare, Maria lăsa deoparte tot ce făcea, ca să i-o dea. Dacă el bodogănea, ea venea lângă el. Când el răsufila, ea se ducea să-i aducă aer.

Ploua cu găleata. Se întunecase devreme, iar furtuna bătea cu fulgere care treceau năprasnic prin norii negri, luminând marea. Arnau și Bartolomé s-au întâlnit pe plajă. Toate navele plecaseră din primejdiosul port al Barcelonei, căutând adăpost la Salou. Cariera de piatră a regelui era închisă. În ziua aceea nu se găsea de trudă pentru *bastaixos*.

— Cum îți merge, fiule? și-a întrebat Bartolomé ginerele.

— Bine. Foarte bine, dar...

— Ai vreun păs?

— Nu, doar că... Nu-s deprins să fiu tratat atât de bine cum face Maria.

— Așa am crescut-o, l-a dumirit Bartolomé, încântat.

— E prea mult...

— Ți-am fâgăduit că n-ai te căiești că ai luat-o de nevastă. Bartolomé s-a uitat la Arnau. Ai să te deprinzi. Bucură-te de soața

ta.

Chiar atunci au ajuns pe Dames, o ulicioară care ducea la plajă. Mai bine de douăzeci de femei, tinere și vârstnice, nurlii și urâte, tefere și bolnave, toate sârmane ca vai de capul lor, se plimbau prin ploaie.

— Le vezi? i-a făcut semn Bartolomé. Știi ce așteaptă? Arnau a dat din cap că nu. În zilele când băntuie furtuna, ca azi, când pescadoarele nu mai pot face nimic pe mare, când s-au încredințat tuturor sfinților și fecioarelor, dar n-au izbutit să vină de hac furtunii, piloților burlaci nu le mai rămâne decât un singur lucru de făcut. Echipajele știu asta și le-o cer. Ajuns aici, pilotul se jură cu glas tare în fața Domnului și a echipajului că, de-și va duce nava și năierii teferi și sănătoși în port, se va căsători cu prima femeie pe care o va vedea de cum ajunge pe uscat. Te-ai dumirit, Arnau? Tânărul s-a uitat iar la ceata de femei care se plimbau neliniștite în susul și în josul uliței, privind în zare. Femeile pentru asta-s născute, ca să se mărite, să-l servească pe bărbat. Așa am crescut-o pe Maria și așa ți-am dat-o.

Zilele treceau, Maria n-avea grijă decât de Arnau, iar el nu se gândea decât la Aledis.

— Pietrele o să-ți rupă spatele, i-a spus Maria în timp ce mâinile îi lunecau pe spate, dând cu alifie pe rana de deasupra omoplaților.

Arnau nu răspunse.

— În seara asta o să mă uit la *capçana* ta. Nu e cu putință ca pietrele să-ți lase răni ca asta.

Arnau nu răspunse. Când a ajuns acasă, deja se înnoptase. Maria i-a scos încălțările, i-a dat o ulcică de vin și l-a silit să se întindă ca să-i maseze spatele, cum văzuse că făcea maică-sa când taică-său venea acasă. Arnau a lăsat-o, ca întotdeauna. Acum o asculta în liniște. Rana asta n-avea nimic de-a face cu pietrele Fecioarei, nici cu *capçana*. Femeia lui curăța și oblojea rana rușinii, zgârietura celeilalte, la care Arnau nu putea să renunțe.

— Pietrele o să vă rupă spatele la toți, i-a repetat soția.

Arnau a tras o dușcă de vin, simțind cum mâinile Mariei îi lunecau blând pe spate.

De când bărbatul ei o chemase în atelier ca să-i arate rănila ucenicului care îndrăznise să ridice privirea la ea, Aledis se mânginea doar să tragă cu ochiul la tinerii de acolo. Descoperise că adeseori ei se duceau noaptea în pometa, unde se întâlneau cu

femei care săreau ostrețele ca să-i întâlnească. Băieții aveau piei, unelte și cunoștințe ca să facă anume capișoane din piele foarte fină care, bine unse, le trăgeau pe mădular înainte de a se împreuna cu acelea. Credința că n-aveau să rămână grele, tinerețea ibovnicilor și bezna nopții erau ispите nepotolite pentru sumedenie de femei care-și doreau o întâlnire neștiută de nimeni. Pentru Aledis n-a fost deloc greu să se strecoare în odaia unde ucenicii își făceau somnul și să pună mâna pe asemenea capișoane; lipsa primejdiei în împreunarea cu Arnau a dat frâu liber plăcerilor.

Aledis l-a dumirit că, folosind capișonul nu puteau avea copii, iar Arnau s-a uitat cum i-l pune pe mădular. De vină era, oare, unsoarea care îi rămânea apoi pe membru? Era, oare, fiindcă se pune împotriva planurilor naturii divine? Maria nu rămânea grea. Era o fată zdravănă și sănătoasă. Atunci de ce să n-o împiedice tocmai păcatele lui Arnau să rămână grea? Ce altceva L-ar fi putut face pe Domnul să nu-i dea mult doritul vlăstar? Bartolomé dorea un nepot. Părintele Albert și Joan doreau să-l vadă tată pe Arnau. Întreaga breaslă aștepta clipa când tinerii însurăței vor da vestea cea bună: bărbații glumeau cu Arnau, iar nevestele de *bastaixos* o vizitau pe Maria ca să-i dea sfaturi și să-i laude bucuriile vieții de familie.

Și Arnau își dorea un fiu.

— Nu vreau să-mi pui capișonul, s-a împotrivit când Aledis l-a luat cu asalt pe drumul ce ducea la cariera de piatră.

Aledis n-a dat înapoi.

— Nu vreau să te pierd, i-a zis. Decât așa, mai bine îl las pe ghiuj și te iau pe tine. Toată lumea are să știe ce-a fost între noi, ai să cazii prost, au să te dea afară din breaslă, pesemne că și din cetate, și n-ai să mă mai ai decât pe mine; doar eu am să te urmez. Nu vreau să trăiesc fără tine, așa, osândită pe viață cum sunt să stau lângă un ghiuj posesiv și neputincios.

— Ai să-mi distrugi viața? De ce mi-ai face așa ceva?

— Păi, știi că în sinea ta mă iubești, a răspuns Aledis, neînduplecată. În fapt, te-aș ajuta doar să faci pasul pe care nu cutezi să-l faci.

Stăteau pitiți în tufele de pe povârnișul muntelui Montjuïc, iar Aledis a tras capișonul pe membrul ibovnicului. Arnau a privit ce făcea. Erau, oare, drepte spusele ei? Era de netăgăduit, oare, că voia să trăiască cu Aledis, să-și lase nevasta și tot avutul, ca să fugă cu ea? Dacă barem n-ar fi dorit-o atât... Ce avea, oare, femeia

asta de-i topea orice urmă de voință? Arnau s-a simțit ispitit să-i spună povestea mamei lui Joan; și că, dacă dezvăluia preacurvia ce-i unea, ghiujul putea s-o pârască și apoi s-o înzidească pe viață, dar în loc de orice altceva s-a suit iar pe ea... Aledis gâfâia în ritmul izbiturilor lui Arnau. Tânărul *bastaix* nu-și putea auzi, totuși, decât temerile: Maria, truda, breasla, Joan, dezonoarea, Fecioara lui, Maria, Fecioara lui...

## Capitolul 25

Așezat pe tron, regele Pedro a ridicat o mână. Flancat de unchiul și de fratele lui, laolaltă cu infanții don Pedro și don Jaime, în picioare la dreapta, și de contele de Terranova și tatăl Ot de Montcada, la stânga, regele a așteptat ca sfetnicii să tacă. Erau în palatul regal din Valencia, unde îl primiseră pe Pere Ramon de Condoler, majordomul și solul regelui Jaime al Mallorcăi. După seniorul de Condoler, regele Mallorcăi, conte de Rosellón și de Cerdaña, senior de Montpellier luase hotărârea să declare și el război Franței din pricina nesfârșitelor jigniri pe care franțujii le aduceau senioriei lui, și, ca vasal al lui Pedro, își rugase seniorul ca în ziua de 21 aprilie a viitorului an 1341 să fie la Perpignan, în fruntea oștilor catalane, ca să-i dea o mână de ajutor și să-l apere în războiul cu Franța.

În cursul întregii dimineți, regele Pedro și sfetnicii lui au sucit pe toate fețele cererea vasalului. Dacă nu săreau în sprijinul regelui din Mallorca, acela avea să-și renege cinul de vasal și să rămână slobod, dar dacă primeau (și toți voiau aceea), cădeau în cursă: de cum intrau oștile catalane în Perpignan, Jaime avea să se alieze cu regele Franței împotriva sa.

Când s-a lăsat tăcerea, regele a cuvântat:

— Cu toții v-ați gândit la așa ceva, încercând să aflați pe ce cale să nu-i împliniți regelui din Mallorca porunca pe care ne-a adresat-o. Cred că știu ce avem de săvârșit: să mergem la Barcelona, să întrunim Cortesurile și, odată chemate, să-i cerem regelui din Mallorca să vină la Barcelona pe 25 martie pentru Cortesuri, după cum e dator. Ce se poate întâmpla? Să vină sau să nu vină. Dacă vine, își va fi împlinit datoria și atunci și noi vom împlini tot ce ne-a rugat. Unii sfetnici s-au foit neliniștiți; dacă regele Mallorcăi venea la Cortesuri, aveau să se afle în război și cu Franța, și cu Genova în același timp! Cineva a îndrăznit chiar să spună „nu” în gura mare, dar Pedro i-a făcut semn cu mâna să se liniștească și a zâmbit înainte de a urma, ridicând glasul: Vom cere sfatul vasalilor noștri, care vor hotărî ce-i mai bine de făcut. Unii sfetnici s-au alăturat zâmbetului regesc, alții au încuviințat, dând din cap. Politica față cu alte țări a Cataloniei o făceau Cortesurile, și doar ele puteau hotărî dacă să se începă ori nu un război. Deci, nu regele, ci Cortesurile Cataloniei aveau să spună „nu” ajutorului

cerut de vasal. Și, de nu vine, a urmat Pedro, vom rupe legătura de vasalitate, așa că nu suntem datori nici să-l ajutăm, nici să intrăm în război pentru el, împotriva regelui Franței.

*Barcelona, 1341*

Nobili, prelați și trimiși ai cetăților slobode din principat, cele trei brațe care alcătuiau Cortesurile, se întruniseră la Barcelona, împodobind ulițele cu felurite culori și mătăsuri de Almería, Barbaria, Alexandria ori Damasc, cu lână din Anglia ori Bruxelles, din Flandra ori Malines, ca și din Orlanda, ori cu fantastice veșminte întocmite din in tuciuriu din Bisso, și din brocarturi cu minunate desene din fir de aur și argint.

Dar Jaime de Mallorca nu ajunsese încă în capitala principatului. De câteva zile încoace, barcagii, *bastaixos* și alți cărăuși din port se pregăteau, înștiințați fiind de domnul *veguer*, că era cu putință ca regele Mallorcăi să ia parte la Cortesuri. Portul Barcelonei nu era pregătit pentru sosirea unor oaspeți însemnați, care nu mergeau grăbiți de la modestele luntrii ale barcagiilor, precum neguțătorii care nu voiau să-și ude straietele. De aceea, când la Barcelona sosea cineva însemnat, barcagiii își legau luntrile unele de altele, de la mal până în larg, la nava cu care sosiseră, și pe ele întocmeau un pod pentru ca regi și principii să ajungă pe plaja Barcelonei cu fastul cuvenit.

O ceată de *bastaixos*, între care și Arnau, au cărat pe plajă scândurile necesare pentru durarea podului, și, aidoma multor cetățeni care se apropiau de plajă, și multor nobili din Cortesuri, scrutau orizontul, încercând să zărească galerele seniorului din Mallorca. Numai despre Cortesurile din Barcelona se vorbea, iar sprijinul cerut de regele Mallorcăi și stratagama regelui Pedro erau pe buzele tuturor barcelonezilor.

— E de crezut, i-a glăsuț într-o zi Arnau părintelui Albert, pe când mucărea lumânărilor din capela Preasfântului Mântuitor, că, dacă toată cetatea știe ce are de gând regele Pedro, o știe și regele Jaime; atunci de ce să-l mai așteptăm?

— Tocmai de aceea nu va veni, i-a răspuns preotul, trebăluind prin capelă.

— Și atunci?

Arnau s-a uitat la preot, care se oprise cu un semn de îngrijorare.

— Tare mă tem că acum Catalonia va intra în război cu

Mallorca.

— Alt război?

— Da. E bine știut visul regelui Pedro de a reuni vechile regate catalane pe care Jaime I Cuceritorul le-a împărțit între urmașii lui. De atunci, regii Mallorcăi n-au făcut decât să-i trădeze pe catalani; acum mai puțin de cincizeci de ani, Pedro cel Mare a trebuit să-i biruie pe franțuji și pe mallorchini în trecătoarea Panissars. Apoi a cucerit Mallorca, Rosellón și Cerdaña, dar papa l-a silit să i le dea înapoi lui Jaime al II-lea. Preotul s-a întors spre Arnau. Va fi război, Arnau, nu știu când, nici de ce, dar va fi război.

Jaime de Mallorca n-a venit la Cortesuri. Regele i-a mai dat un răgaz de trei zile, dar nici atunci galerele lui n-au ajuns în portul Barcelonei.

— Iată temeiul, i-a limpezit în altă zi părintele Albert lui Arnau. Tot nu știu când, dar știm de ce.

Când s-au isprăvit Cortesurile, Pedro al III-lea a poruncit să i se intenteze vasalului său legiuită judecată de nesupunere, la care a mai adăugat, pe deasupra, și acuzația că în comitatele Rosellón și Cerdaña se bătea monedă catalană, cu toate că doar la Barcelona se putea bate moneda regească numită *tercio*.

Jaime de Mallorca nu i-a dat atenție, dar judecata, în frunte cu Arnau d'Erill, *veguer* al Barcelonei, asistat de Felip de Montroig și Arnau Çamorera, vicecancelar regal, a urmat în lipsa seniorului de Mallorca, acela care s-a infuriat când sfetnicii l-au înștiințat care putea fi urmarea: să i se ia regatele și comitatele. Jaime a cerut sprijin regelui Franței, căruia i-a juruit credință, și papei, ca să pună o vorbă bună pe lângă cumnatul lui, regele Pedro.

Preaînaltul Pontif, apărător al cauzei seniorului de Mallorca, i-a cerut lui Pedro o țidulă de liberă trecere pentru ca Jaime, fără nicio primejdie pentru el și ai lui, să poată veni la Barcelona ca să-și ceară iertare și să se apere de vinovățiile pentru care i se cerea socoteală. Regele n-a putut să nu facă pe voia papei și i-a dat țidulă, dar nu înainte de a cere ca Valencia să trimită patru galere în frunte cu Mateu Mercer, ca să le apere pe ale seniorului din Mallorca.

Întreaga Barcelonă a venit în port când s-au ivit în zare vecele galerelor cu care călătorea regele Mallorcăi. Flota comandată de Mateu Mercer le aștepta înarmată, ca și cea a lui Jaime al III-lea. Arnau d'Erill, *veguer* al orașului, a poruncit căraușilor să ridice podul; barcagiii și-au potrivit luntrile, iar ei au început să lege scândurile pe ele.



Când galerele regelui din Mallorca au ancorat, ceilalți barcații s-au îndreptat către galera regală.

— Ce se întâmplă? a întrebat un *bastaix*, observând că stindardul regelui rămânea la bord, și că doar un nobil cobora în barcă.

Arnau era ud learcă, la fel ca și ciracii lui. Toți au privit la *veguer*, care stătea cu ochii pe barca nobilului, care se apropia de plajă.

Pe pod a coborât doar un bărbat; viconte de Èvol, nobil din Rosellón, care făcea semne cu mâna înspre Framenors, apoi galerele regelui din Mallorca. Când a sfârșit vorbirea, viconte s-a întors pe galera regală, iar domnul *veguer* s-a făcut nevăzut în direcția cetății; puțin după aceea, s-a întors cu poruncile date de regele Pedro.

— Regele Jaime al Mallorcăi, a strigat pentru ca toți să-l audă, și soția lui, Constanza, regina Mallorcăi, sora preaiubitului nostru rege Pedro, vor locui la mănăstirea Framenors. Trebuie întocmit un pod din lemn, nemișcat, acoperit pe laturi și deasupra, chiar din locul unde au ancorat galerele până la apartamentele regale.

Un vuiet a venit dinspre plajă, dar chipul sever al domnului *veguer* l-a amuțit. Apoi, cei mai mulți cărauși s-au întors la mănăstirea Framenors, care se ridica impunătoare pe țârm.

— E o nebunie, a auzit Arnau că spunea un *bastaix* din ceata lui.

— Dacă pornește să bântuie vreo furtună, a profetizat altul, n-are să reziste.

— Apărat și acoperit! La ce i-o trebui regelui din Mallorca asemenea pod?

Arnau s-a întors către *veguer* chiar când Berenguer de Montagut sosea pe plajă. Arnau d'Erill i-a arătat arhitectului mănăstirea Framenors și apoi, cu mâna dreaptă, a tras o linie închipuită dinspre ea la mare.

Arnau, ceata de *bastaixos*, barcații și dulgherii, călăfătorii, marangozii, fierarii și frânghierii au amuțit când domnul *veguer* și-a isprăvit lămuririle, iar maestrul a căzut pe gânduri.

Din porunca regelui, lucrările de la Sfânta Maria și de la catedrală s-au curmat, și toți lucrătorii au fost trimiși să ridice podul. Sub supravegherea lui Berenguer de Montagut au fost desfăcute parte dintre schelele templului, și chiar în acea dimineață toți *bastaixos* au început să care materiale la Framenors.

— Ce prostie, i-a spus Arnau lui Ramon, pe când cărau laolaltă un trunchi greu; ne străduim să cărăm pietre pentru Sfânta Maria, iar acum le desfacem, și asta pentru că așa vrea...

— Ține-ți gura! i-a atras luarea-aminte Ramon. O facem din porunca regelui; o fi știind el de ce.

Vâslind din greu, galerele regelui din Mallorca, păzite îndeaproape și neîncetat de galerele valenciene, au ajuns în fața mănăstirii Framenors, și au ancorat foarte departe de ea. Zidarii și dulgherii au început să ridice o schelă lipită de fața mănăstirii, care dădea spre mare, o impunătoare alcătuire din lemn, ce cobora până pe țarm, pe când *bastaixos*, ajutați de toți cei care n-aveau nicio treabă, se duceau și veneau de la Sfânta Maria, cărând cu cârca trunchiuri și lemne.

La căderea serii, truda s-a oprit. Arnau a ajuns acasă bombănind.

— Regele nostru n-a cerut nicicând asemenea nebunie; se mulțumește cu podul tradițional, pus pe bărci. De ce trebuie să i se îngăduie unui trădător asemenea mofț?

Dar spusele lui s-au stins și gândurile i s-au șters, când Maria a început să-i frece umerii.

— Ți s-au mai tămăduit rănilile, s-a învoit tânăra. Unii folosesc mușcată cu căpșună, dar noi am avut mereu încredere în imortelele chihlimbarii. Așa îl trata bunica pe bunicul, și mama pe tata.

Arnau a închis ochii. Imortele chihlimbarii? De zile întregi n-o mai văzuse pe Aledis. Ea era singurul temei al tămăduirii lui!

— De ce-ți încordezi mușchii? i-a cerut socoteală Maria, curmându-i gândurile. Liniștește-te, trebuie să te liniștești ca să...

N-a mai ascultat-o. La ce bun? Să se liniștească doar ca să-i poată tămădui rănilile făcute de o femeie? Dacă barem Maria s-ar supăra...

Dar în loc să strige la el, Maria i s-a dăruit iar în acea noapte: l-a căutat drăgăstos și i s-a oferit cu blândețe. Aledis nu știa ce era blândețea. Se împerecheau ca sălbăticiunile! Arnau a primit-o, cu ochii închiși. Cum să se uite la ea? Fata i-a mângâiat trupul și sufletul, purtându-l pe calea plăcerii, o plăcerea cu atât mai dureroasă, cu cât era mai mare.

Odată cu trezitul găinilor, Arnau s-a grăbit să ajungă la Framenors. Maria se dăduse deja jos din pat și era lângă vatră, trudind pentru el.

În cele trei zile cât a durat durarea podului, niciun curtean de-

al regelui din Mallorca n-a coborât de pe galere; valencienii au făcut deopotrivă. Când schela lipită de Framenors a trecut de plajă și a atins apa, barcașii s-au grupat, ca să se poată strămuta materialele. Arnau a trudit fără preget; când stătea, când se oprea, mâinile Mariei îi mângâiau din nou trupul, același pe care nu cu multe zile în urmă îl mușcase și-l zgâriase Aledis.

De pe bărci, lucrătorii înfigeau palpanșele în fundul portului Barcelonei, neîncetat la porunca lui Berenguer de Montagut care, în picioare la prova unei luntre, mergea dintr-un capăt în celălalt, cercetând trănicia pilonilor, înainte de a îngădui să se pășească pe ei. În a treia zi, podul de lemn, lung de peste 50 de metri, închis pe ambele laturi, a rupt vederea diafană a portului din cetatea contelui. Galera regală s-a apropiat de capătul lui și, după un timp, Arnau și toți cei care luaseră parte la ridicarea lui au auzit pașii regelui și ai suitei pe scânduri; mulți și-au înălțat atunci capetele.

Odată ajuns la Framenors, Jaime i-a trimis un sol regelui Pedro, anunțându-l că el și regina Constanza căzuseră la pat din pricina călătoriei pe mare, și că sora lui îl ruga să vină la mănăstire s-o viziteze. Regele se pregătea să-i facă pe plac Constanței, când infantele don Pedro a intrat la el însoțit de un tânăr monah franciscan.

— Grăiește, frăția ta, i-a poruncit monarhul, vizibil iritat că trebuia să-și amâne vizita la sora lui.

Joan s-a aplecat atât de mult, că lungimea de un cap cu care îl depășea pe rege și-a pierdut din însemnătate. „E tare scund, i se istorisise lui Joan, și niciodată nu stă în picioare în fața curtenilor.” Dar de astă dată regele stătea în picioare și-l străpungea pe Joan cu privirea.

Joan s-a bâlbâit.

— Vorbește, l-a îndemnat infantele don Jaime.

Joan a început să asude din plin, observând că sutana, deși, grosolană, i se lipea de trup. Și dacă vestea nu era adevărată? S-a gândit întâia oară la așa ceva. O auzise din gura bătrânului monah care debarcase odată cu regele Mallorcăi și nu mai adăstase nicio clipită. Alergase cât îl țineau picioarele la palatul regal, se luptase cu straja, fiindcă nu voise s-o transmită altcuiva decât monarhului, apoi dăduse înapoi în fața infantelui don Pedro, dar acum... Și dacă vestea era o minciună? Și dacă era doar alt tertip al seniorului de Mallorca?

— Vorbește. Pentru numele lui Dumnezeu! a strigat regele la el.

Și Joan a vorbit, dintr-o singură suflare:

— Maiestate, nu trebuie să vă vizitați sora, pe regina Constanza. E o cursă întinsă de regele Jaime de Mallorca. Sub pretextul că soția îi este foarte bolnavă și slăbită, straja de la ușa alcovului unde doarme regina are poruncă să nu lase să treacă pe nimeni, cu excepția Maiestății Voastre, a infamilor don Pedro și don Jaime. Nimeni altcineva nu poate intra în alcovul reginei; înăuntru vă așteaptă doisprezece bărbați înarmați, care vă vor popri, vă vor duce pe pod până la galere, vor ridica ancora spre insula Mallorca și vă vor duce la castelul Alaró, unde vor să vă țină ostatic până îl veți ierta pe regele Jaime de orice legământ de vasalitate, și îi veți dărui noi pământuri în Catalonia.

Gata!

Mijindu-și ochii, regele a întrebat:

— Și cum de știe toate astea un monah tânăr ca tine?

— Mi le-a dezvăluit *fra* Berenguer, ruda Maiestății Voastre.

— *Fra* Berenguer?

Don Pedro a încuviințat în tăcere, iar regele a părut să-și amintească de îndată de ruda lui.

— *Fra* Berenguer, i-a dat înainte Joan, a primit la spovadă, de la un trădător ce s-a căit, misiunea de a vă transmite totul, dar cum este tare în vârstă și nu se poate mișca cu sprinteneală, mi-a încredințat-o mie.

— De aceea voia pod închis, s-a amestecat don Jaime. Dacă ne-ar întemnița la Framenors, nimeni nu și-ar putea da seama că am fost răpiți.

— Ar fi simplu, a subliniat infantele don Pedro, dând din cap a încuviințare.

— Știți prea bine, a cuvântat regele, adresându-se infanților, că, dacă sora mea, regina, e bolnavă, nu pot să n-o vizitez câtă vreme se află pe domeniile mele. Joan asculta, neîndrăznind să-i privească. Regele a tăcut câteva clipe. Astă-seară am să-mi amân vizita, dar am nevoie... Mă ascuți, frate? Joan a tresărit. Am nevoie ca pocăitul spovedit să ne îngăduie să dezvăluim fațăș trădarea. Atâta vreme cât totul rămâne o taină de spovadă, trebuie să mă duc s-o văd pe regină. Du-te! i-a poruncit.

Joan s-a întors în fugă la Framenors și a transmis lui *fra* Berenguer vrerea regelui. Regele nu s-a dus la întâlnire și, spre liniștea lui, fapt pe care Pedro l-a luat drept oblăduirea divinei providențe, i-a apărut o infecție pe față, lângă ochi, din care a trebuit să i se ia sânge, ceea ce l-a silit să stea la pat câteva zile, de

ajuns pentru ca *fra* Berenguer să obțină de la cel pe care îl sposedise îngăduința cerută de regele Pedro.

De astă dată, Joan nu s-a îndoit nicio clipită de adevărul soliei.

— Lui *fra* Berenguer i s-a sposedit chiar sora Maiestății Voastre, i-a transmis regelui, de cum a fost adus în fața lui, regina Constanza, care vă roagă să puneți să fie adusă la palat, cu voia ei ori cu silnicie. Aici, departe de puterea soțului și sub oblăduirea Maiestății Voastre, vă va dezvălui toate amănuntele trădării.

Infantele don Jaime, însoțit de un batalion de oșteni, s-a înfățișat chiar el Constanzei la Framenors, ca să-i facă pe voie. Monahii l-au ajutat să treacă, iar infantele și ostașii s-au dus drept la rege. La nimic n-au slujit plângerile regelui din Mallorca: Constanza s-a dus la palatul regelui don Pedro.

Dar regelui din Mallorca nu i-a fost de niciun folos nici măcar vizita pe care i-a făcut-o cumnatului său, Pedro Ceremoniosul.

— Dat fiind că mi-am dat cuvântul papei, i-a dat de veste regele Pedro, am să respect țidula de liberă trecere a Domniei Voastre. Soața vă va rămâne aici, sub oblăduirea mea. Plecați din regatul meu!

De cum a plecat Jaime de Mallorca cu cele patru galere ale lui, regele i-a poruncit lui Arnau d'Erill să grăbească judecarea cumnatului său și, nu după mult, domnul *veguer* din Barcelona a hotărât ca domeniile vasalului necredincios, judecat în lipsă, să treacă în mâinile regelui; Pedro Ceremoniosul avea temeiul legiuit ca să declare război regelui din Mallorca.

Între timp regele, încântat de norocul de a uni regatele împărțite de strămoșul lui, Jaime Cuceritorul, a cerut să-i fie adus tânărul monah care aflase urzeala.

— Ne-ai slujit bine și cu credință, i-a adeverit regele, de astă dată stând pe tron; îți fac un hatâr.

Joan cunoștea intenția regelui; i-o vestiseră oamenii monarhului. Și chibzuiuse foarte bine. Purta sutana franciscanilor, conform vrerii arătate de maestrul lui, dar ajuns la Framenors, tânărul fusese dezamăgit: unde erau tratatele, unde – știința, unde erau truda și studiile? Când în sfârșit i se adresase, starețul de la Framenors îi amintise cu răbdare cele trei principii stabilite de fondatorul ordinului, Sfântul Francisc de Assisi:

— Simplitate, sărăcie, umilință. Așa trebuie să trăim noi, franciscanii.

Dar Joan voia să știe, să cerceteze, să citească, să învețe. Oare nu-l încredințaseră maestrul lui că și aceea era o cale a Domnului?

Așa încât, ori de câte ori întâlnea un călugăr dominican, Joan îl privea pizmaș. Ordinul dominicanilor studia îndeosebi filosofia și teologia, și fondase felurite universități. Joan voia să intre acolo și să-și ducă mai departe studiile la prestigioasa Universitate din Bologna.

— Așa să fie, a hotărât regele, după ce a ascultat pledoaria lui Joan; tânărului monah i s-a strâns inima. Credem că într-o zi ai să te întorci pe meleagurile noastre, investit cu dreptul moral pe care îl dau cunoașterea și înțelepciunea, și că le vei folosi spre binele regelui și poporului tău.

## Capitolul 26

*Mai 1343  
Biserica Sfânta Maria a Mării  
Barcelona*

Trecuseră aproape doi ani de când domnul *veguer* îl osândise la Barcelona pe Jaime al III-lea. Clopotele din toată cetatea băteau fără preget, iar din Sfânta Maria, ale cărei ziduri mai erau deschise, Arnau le asculta înfricoșat. Regele chemase la război împotriva Mallorcăi, iar cetatea se umpluse ochi de nobili și oșteni. De gardă în fața capelei Preasfântului Mântuitor, Arnau îi zărea împrăștiati printre lumea de care Sfânta Maria era prea plină și care se revărsa în piață. Toate bisericile din Barcelona celebrau liturghia pentru oastea catalană.

Arnau era ostent. Regele își adunase oastea la Barcelona și de două zile toți *bastaixos* lucrau fără răgaz. O sută șaptesprezece nave! Nicicând nu se mai văzuseră atâtea: douăzeci și două de galere mari, armate pentru război; șapte coci pântecoase pentru strămutat cai, opt transbordoare mari și trei acoperite, pentru strămutat ostași. Pe mare erau puzderie de catarge, navele intrau și ieșeau din port neîncetat.

Fără doar și poate că tot pe una dintre acele galere, acum înarmate, se urcase Joan în urmă cu un an, îmbrăcat în negru, cu sutana dominicană, când plecase la Bologna. Arnau îl întovărășise chiar până pe țarm. Joan sărise într-o barcă și se pusese cu spatele la mare; atunci îi zâmbise. Îl văzuse urcând la bord și, de cum începuseră vâslașii să tragă la rame, simțise că i se strângea stomacul, iar lacrimile începuseră să-i curgă pe obraji. Rămăsese singur.

Și așa era și acum. Arnau s-a uitat jur împrejur. Clopotele tuturor bisericilor din cetate băteau neostoit. Nobili, prelați, ostași, neguțători, meșteșugari și oameni de rând se îmbulzeau înăuntru; ceilalți membri ai breslei lui îl înconjurau din toate părțile, dar el se simțea nespus de stingher! Visurile și întreaga viață i se duseseră de râpă, ca și vechea biserică romanică din care își trăsesese viața noul templu. Nu mai exista. Nici urmă nu mai rămăsese din ea, și de unde stătea acum putea privi nava din mijloc, imensă și amplă, mărginită de coloanele octogonale care

susțineau bolta. Dincolo de ele, afară, zidurile bisericii creșteau și urcau la cer, piatră cu piatră, răbdătoare.

Arnau a privit în sus. A doua cheie de boltă a navei centrale abia fusese pusă și se lucra la navele laterale. Nașterea Domnului Mântuitor: acela fusese motivul ales pentru al doilea bolțar. Bolta din prezbiteriu era cu desăvârșire acoperită. Următoarea, prima din nava uriașă dreptunghiulară, tot din centru, încă neacoperită, părea o pânză de păianjen: cele patru nervuri ale arcurilor erau sub cerul liber, cu cheia de boltă în centru, ca un păianjen gata să lunece pe firele fine în căutarea prăzii. Privirea lui Arnau s-a pierdut pe nervurile subțiri. Știa prea bine cum era să te pierzi pe o pânză de păianjen! Aledis îl urmărea zi de zi cu tot mai mare înverșunare. „Am să le spun căpeteniilor breslei”, îl amenința ori de câte ori Arnau avea îndoieli, iar el păcătuia din nou, o dată, de două ori, tot așa. Tânărul s-a întors către ceilalți *bastaixos*. De-ar afla... Iată-i pe Bartolomé, socrul său, unul dintre bărbații de frunte ai breslei, pe Ramon, prietenul și ocrotitorul lui. Ce-ar zice ei? Și nici măcar Joan nu era cu el.

Chiar și biserica Sfânta Maria părea să-i fi întors spatele. Acum era în parte acoperită, contraforții care susțineau arcurile navelor laterale ale celei de-a doua bolți erau înălțați, iar nobilimea și neguțătorii bogați din cetate începuseră să se ocupe de capelele laterale, hotărâți să-și lase pecetea pe blazoane, icoane, sarcofage și felurite basoreliefuri dăltuite în piatră.

Când Arnau se ducea să ceară ajutorul Fecioarei, întotdeauna era pe acolo câte un neguțător cu dare de mână ori câte un nobil care hoinărea pe șantier. I se părea că-i furau biserica. Apăreau brusc, și se opreau mândri la cele unsprezece capele – dintre cele treizeci și patru gândite – durate de-acum în lungul deambulatoriului. Acolo erau deja păsările de pe blazonul familiei Busquets, din capela Tuturor Sfinților; mâna și leul ridicat pe picioarele dinapoi din cea a lui San Jaime; cele trei pere ale lui Boronat de Pera<sup>44</sup>, săpate în bolțarul capelei ogivale a Sfântului Pavel; potcoava și benzile lui Pau Ferran, în marmura aceleiași capele; blazoanele familiilor Dufort și Dusay ori izvorul familiei Font, din capela Santa Margarita. Chiar și în capela Preasfântului Mântuitor! Acolo, în capela lui și a tuturor *bastaixos*, se instala mormântul lui Bernat Lull, arhidiaconul Mării, cel care inițiasse durarea aceluia templu, lângă blazoanele familiei Ferrer.

---

<sup>44</sup> În lb. sp., „pară”. (n.tr.)



Arnau trecea cu capul plecat pe lângă nobili și neguțători. Numai el căra piatră și îngenunchea în fața Fecioarei, ca s-o roage să-l scape de păienjenița care îl urmărea.

După liturghie, toată Barcelona s-a dus în port. Acolo se afla Pedro al III-lea, îmbrăcat ca pentru război, înconjurat de baronii lui. Infantele don Jaime, conte de Urgel, urma să rămână în Catalonia, ca să apere frontierele de la Ampurdán, Besalú și Camprodón de lângă comitatele peninsulare ale regelui din Mallorca, iar ceilalți să plece cu regele întru cucerirea insulei: infantele don Pedro, seneșalul Cataloniei; *mosén* Pere de Montcada, amiralul flotei; Pedro de Eixèrica și Blasco de Alagó; Gonzalo Díez de Arenós și Felipe de Castre; părintele Joan de Arborea; Alfonso de Llòria; Gavany de Anglesola; Arcadic de Mur; Arnau d'Erill; părintele Gonzalvo García; Joan Ximénez de Urrea și sumedenie de alți nobili și cavaleri, gata să se ducă la război laolaltă cu trupele și vasalii lor.

Întâlnindu-se cu Arnau în afara bisericii, Maria a arătat cum strigau și l-a silit să privească unde îi făcea ea semn cu degetul.

— Regele! Regele, Arnau. Uită-te la el. Câtă fală! Și spada lui, nu-i de colo una ca ea! Și nobilul acela. Cine-i, Arnau? Îl cunoști? Și blazoanele, armurile, flamura...

Maria l-a tras pe Arnau dintr-un capăt într-altul al plajei până la Framenors. Acolo, departe de nobili și oșteni, numeroși bărbați, murdari și zdrențăroși, fără scuturi și armuri, fără spade, doar cu o cămașă lungă și roasă, jambiere și căciuli din piele, se imbarcau deja pe luntrele care aveau să-i ducă la nave.

Bărbații aceia aveau drept arme doar un cuțit lung și o suliță!

— Ajutoare? și-a întrebat Maria soțul.

— Da, almogavarii.

Cei doi s-au alăturat respectului tăcut cu care barcelonezii îi priveau pe mercenarii nămiți de regele Pedro. Cuceritorii Bizanțului! Chiar și copiii și femeile, impresionați de spadele și armurile nobililor, ca și Maria, îi priveau mândri. Luptau pedestru, cu pieptul gol, încrezându-se numai în iscusința și sprinteneala lor. Cine să-și rădă de straietele, cămășile ori armele lor?

Așa făcuseră sicilienii, i se istorisise lui Arnau: răsuseră de ei pe câmpurile de bătaie. Cum puteau ține piept niște zdrențăroși unor nobili călare? Dar almogavarii îi biruiseră și cuceriseră insula. Deopotrivă făcuseră și franțujii; li se dusese vestea prin toată Catalonia și o ascultase oricine voia s-o asculte. Arnau le auzise povestea de nu știu câte ori.

— Se zice, i-a șoptit Mariei, că niște cavaleri franțuji au luat ostatic un almogavar și l-au dus chiar la principele Carlo de Salerno, care l-a insultat, făcându-l mizerabil, sărăntoc și sălbatic, și și-a bătut joc de oștile catalane. Nici Arnau, nici Maria nu-și luau ochii de pe soldații năimiți, care urcau nestăvilit pe luntrile barcagiilor. Atunci, de față cu principele și cavalerii lui, a zis el mai departe, almogavarul l-a provocat la luptă pe cel mai bun dintre oamenii aceluia. El avea să lupte pedestru, înarmat doar cu lancea; iar franțuzul călare, cu tot armamentul. Arnau a tăcut câteva clipe, dar Maria s-a întors la el, îndemnându-l să urmeze. Franțujii au râs de catalan, dar au ridicat mânușa. S-au dus toți pe un maidan de lângă tabăra franțuză. Acolo, almogavarul și-a biruit adversarul după ce i-a ucis bidiviul, profitând de neîndemânarea cavalerului în lupta pedestră. Chiar când se pregătea să-i dea lovitura de grație, Carlo de Salerno l-a lăsat slobod.

— E drept, a recunoscut cineva din spatele lui. Luptă ca diavolii.

Arnau a observat că Maria se lipea de el și-l apuca din răspuțeri de braț, neluându-și ochii de pe soldații năimiți. „Ce-ți trebuie, muiere? Oblăduire? De-ai ști! Nu-s nici măcar în stare să-mi înfrunt lipsurile. Crezi că unul dintre ei ți-ar face mai rău decât mine? Luptă ca diavolii.” Arnau s-a uitat la ei: bărbați care plecau la luptă mulțumiți, veseli, lăsându-și acasă familiile. De ce nu putea și el să facă deopotrivă?

Îmbarcarea a durat ceasuri în șir. Maria s-a dus acasă, iar Arnau a început să hoinărească pe plajă, printre oameni; și-a întâlnit ici și colo câțiva ciraci.

— De ce atâta grabă? l-a întrebat pe Ramon, făcând semn cu mâna spre bărcile care se duceau și veneau fără preget, pline ochi cu soldați. E vreme bună. Nu pare să ne bată vreo furtună.

— Las'că vezi tu, i-a răspuns Ramon.

Atunci s-a auzit primul nechezat; apoi i s-au alăturat alte sute. Roibii așteptaseră dincolo de ziduri, iar acum le venise rândul la imbarcare. Dintre cele șapte coci menite strămutării lor, unele erau deja pline, cele care îi aduseseră pe cavalerii din Valencia, plecați din porturile Salou, Tarragona ori din miazănoaptea Barcelonei.

— Să plecăm, l-a îndemnat Ramon; aici o să fie un câmp de bătălie în toată legea.

Tocmai când plecau de pe plajă, au sosit primii roibi, aduși de

îngrijitori. Cai strașnici, de luptă, care dădeau din copite, tropăiau pe loc și mușcau, pe când îngrijitorii se străduiau să-i țină sub control.

— Știu că merg la război, a adevărit Ramon, după ce-și găsiseră adăpost printre bărci.

— Știu?

— Firește. Nu-i imbarcă decât când merg la război. Privește! Arnau s-a uitat spre mare. Patru coci pântecoase, ale căror chile aveau pescaj mic, s-au apropiat cât puteau de mult de plajă, deschizându-și rampele de la pupa; acelea au căzut în apă, lăsând la vedere rărunchii ambarcațiunii. Și cei care nu știu, i-a dat înainte Ramon, se molipsesc de la ceilalți.

Curând, plaja s-a umplut de cai. Erau cu sutele, toți mari, puternici și voinici, cai de război, antrenați pentru bătălii. Rândașii și scutierii fugeau de colo până colo, încercând să se apere de copitele și mușcăturile lor. Arnau a deslușit cum unii dintre ei erau azvârliți în aer ori izbiți cu copitele și picioarele. Haosul era peste măsură de mare, iar gălăgia – asurzitoare.

— Ce așteaptă? a strigat Arnau.

Ramon i-a făcut iar semn către coci. Niscaiva scutieri, cărora apa le ajungea până la piept, duceau niște roibi la ele.

— Aceștia sunt cei mai pricepuți. Când vor ajunge înăuntru, vor atrage întreaga herghelie.

Așa a și fost. Când roibii au ajuns la capetele rampelor, scutierii i-au întors spre plajă și au început să necheze frenetic.

Acela a fost semnalul.

Herghelia a intrat în apă, făcând atâta spumă, că pentru câteva clipe nu s-a mai putut vedea nimic. În spatele ei și pe laturi, închizând-o și conducând-o la coci, niscaiva rândași pricepuți pocneau din bice. Băieții pierduseră frăiele cailor lor, iar cei mai mulți dintre aceia făceau salturi prin apă, împingându-se unii pe alții. O bună bucată de vreme, haosul a fost aproape desăvârșit: țipete și pocnete de bice, cai ce nechezau și luptau să urce pe coci, oameni care îi încurajau de pe plajă. Apoi peste port s-a lăsat iar liniștea. După ce-au fost încărcați toți caii, rampele de la pupa au fost ridicate și navele pântecoase au fost gata de plecare.

Galera amiralului Pere de Montcada a dat semnal de plecare și cele o sută șaptesprezece nave au ridicat ancorele. Arnau și Ramon s-au întors pe jos de la plajă.

— Pleacă, a zis Ramon, să cucerească Mallorca.

Arnau s-a învoit tăcut. Da, într-acolo plecau. Singuri, lăsau în

urmă necazuri și mizerii. Li se urase rămas-bun ca unor eroi, plecaseră cu gândul la război, doar la război. Ce n-ar fi dat să fie și el la bordul unei galere!

La 21 iunie al aceluiași an, Pedro al III-lea asculta liturghia în catedrala din Mallorca *in sede majestatis*, împodobit cum se cuvine: cu veșmintele, onorurile și coroana cuvenite regelui din Mallorca. Jaime al III-lea fugise pe domeniile lui din Rosellón.

Vestea ajunsese la Barcelona, apoi se răspândise în toată peninsula: regele Pedro făcuse primul pas ca să-și țină făgăduiala că va uni domeniile împărțite la moartea lui Jaime I. Nu-i mai rămânea decât să-și ia înapoi comitatul Sardiniei și domeniile catalane de dincolo de Pirinei: Rosellónul.

În mai bine de o lună, cât a durat campania din Mallorca, Arnau n-a putut uita cum se depărtase armata regală de portul Barcelonei. Când navele se depărtaseră oarecum, oamenii se risipiseră, ducându-se la casele lor. Dar el la ce să se întorcă? Ca să primească duioșia și dragostea pe care nu le merita? S-a așezat pe nisip și a mai stat acolo multă de vreme după ce ultima velă se pierduse în zare. „Ce noroc pe ei, că-și lasă necazurile în urmă”, repeta la nesfârșit. În decursul întregii luni, când Aledis îl pândea pe drumul spre Montjuïc ori când, mai târziu, primea îngrijirile Mariei, Arnau auzea iar țipetele și râsetele almogavarilor, și vedea iar cum se depărta flota. Într-o zi tot aveau să-l afle. Nu de mult, când Aledis găfăia peste el, cineva strigase din drum. Îi auzise? Tăcuseră o vreme; apoi ea răsese și se aruncase iar peste el. Când o să-i afle, ziua aceea va însemna rușinea și alungarea lui din breaslă. Ce-o să facă atunci? Din ce-o să trăiască?

Când, la 29 iunie 1343, întreaga Barcelonă a ieșit în întâmpinarea oștii regale, la vărsarea râului Llobregat, Arnau luase deja o hotărâre. Regele trebuia să cucerească Rosellónul și Cerdaña, numai așa se putea ține de legământ, iar el, Arnau Estanyol, avea să plece cu oastea; trebuia să fugă de Aledis! Poate că așa va uita de el, iar la întoarcere... S-a cutremurat: era război, mureau oameni. Dar poate că la întoarcere o să-și reia viața cu Maria, fără urmărirea lui Aledis.

Pedro al III-lea a poruncit ca navele să intre în portul cetății separat și în ordine ierarhică: mai întâi, galera regală, urmată de cea a infantului don Pedro, apoi a părintelui Pere de Montcada, iar după ele cea a seniorului de Eixèrica, și tot așa rând pe rând.

Pe când flota adăsta, galera regală a intrat și a făcut un tur prin

port, pentru ca toți cei strânși pe țărmul Barcelonei s-o poată admira și aclama.

Arnau a ascultat strigătele înflăcărate ale norodului, când nava a trecut prin fața lui. Toți *bastaixos* și barcații stăteau în picioare pe plajă, pe țărm, gata să ridice podul pe care trebuia să debarce regele. Alături de el, adăstând și ei, erau Francesc Grony, Bernat Santeliment și Galcerà Carbó, oamenii de vază ai cetății, flancați de căpeteniile breslelor. Barcații au început să-și așeze bărcuțele, dar căpeteniile le-au poruncit să adaste.

Ce se întâmpla? Arnau s-a uitat la ceilalți *bastaixos*. Cum să debarce regele dacă nu pe un pod?

— Nu trebuie să debarce, a auzit că-i spunea Francesc Grony seniorului de Santeliment. Oastea trebuie să plece la Rosellón înainte ca regele Jaime să se rânduiască din nou ori să se înțeleagă cu franțujii.

Toți cei de față au încuviințat. Arnau și-a întors privirea spre galera regelui, care brăzda triumfal apele cetății. Dacă regele nu debarca, dacă oastea își urma drumul spre Rosellón, neoprinde-se în Barcelona... Picioarele l-au lăsat. Trebuia să debarce!

Până și contele de Terranova, sfetnicul regelui, rămas să ocrotească cetatea, sprijinea planul. Arnau l-a privit cu dușmănie.

Cei trei bărbați de vază ai Barcelonei, contele de Terranova și alți câțiva dintre cei mari au urcat într-o luntre, care i-a dus până la galera regală. Arnau și-a auzit și ciracii sprijinind planul: „Nu trebuie să-l lase pe cel din Mallorca să se înarmeze”, spuneau ei încuviințând.

Discuțiile s-au lungit ceasuri la rând. Oamenii, rămași pe plajă, așteptau hotărârea regelui.

În cele din urmă, podul nu s-a mai durat, dar nu pentru că oastea pleca să cucerească Rosellónul și Cerdaña. Regele a hotărât că nu-și putea urma campania în starea aceea: n-avea bani să ducă înainte războiul; mare parte dintre cavalerii lui își pierduseră caii pe când treceau marea și trebuiau să debarce, și, în sfârșit, avea nevoie să se înarmeze pentru cucerirea noilor pământuri. Deși stăpânirea ceruse să-i fie îngăduite doar câteva zile pentru a pregăti petreceri în onoarea cuceririi Mallorcăi, monarhul nu s-a învoit și a recunoscut că n-avea să se sărbătorească nimic până când nu-i vor fi unite toate regatele. De aceea, în acel 29 iunie 1343, Pedro al III-lea a debarcat la Barcelona ca un năier oarecare, sărind din luntre drept în apă.

Dar cum să-i spună el Mariei că avea de gând să se alătore

oștii? Aledis n-avea nicio însemnătate, ce câștiga ea dacă se afla de preacurvia lui? Dacă pleca la război, de ce să-și facă rău și lui, și ei? Arnau și-a adus aminte de Joan și de mama lui; soarta aceea îl putea aștepta și pe el, dacă se afla de preacurvie, iar Aledis știa, dar Maria, cum să-i spună Mariei?

A încercat. A încercat să-și ia rămas-bun de la Maria, când îl freca pe spate. „Plec la război”, putea să-i spună. Simplu: „Plec la război”. Avea să plângă. Ce vină avea Maria? A încercat când i-a dat să mănânce, dar ochii ei dulci l-au oprit. „Ai pățit ceva?” l-a întrebat. A încercat chiar și după ce se iubiseră, dar Maria îl mângâia.

Între timp, Barcelona era toată un furnicar. Norodul voia ca regele să purceadă la cucerirea Sardiniei și Rosellónului, dar regele nu și nu. Cavalerii cereau monarhului să le plătească soldele și despăgubiri pentru pierderea cailor și armelor, dar vistieria lui era goală, așa că a trebuit să lase o droaie de cavaleri la vatră. Așa au făcut Ramon de Anglesola, Joan de Arborea, Alfonso de Llòria, Gonzalo Díez de Arenós și sumedenie de alți nobili.

Atunci regele a chemat întreaga *host* a Cataloniei; cetățenii aveau să lupte pentru el. Clopotele au bătut în lungul și-n latul principatului, și, tot din porunca regelui, preoții au început să-i îndemne de la amvon pe oamenii slobozi să plece la oaste. Nobilii plecau din oastea catalană! Părintele Albert vorbea cu ardoare, cu glas mare și puternic, dând fără preget din mâini. Cum să apere regele Catalonia? Și dacă regele Mallorcăi, care știa de ce îl părăseau nobilii pe regele Pedro, se alia cu franțujii, și pornea să atace Catalonia? Se mai întâmplase o dată! Părintele Albert a ridicat glasul până dincolo de parohia Sfintei Maria; cine nu-și amintea, cine nu auzise vorbindu-se despre cruciada franțujilor contra catalanilor? Invadatorul putuse atunci să fie biruit. Dar aveau oare să mai izbutească acum, dacă iar îl lăsau pe Jaime să se înarmeze?

Arnau a privit la Fecioara din piatră cu Pruncul pe umăr. De-ar fi avut barem un fiu. Neîndoios că, de-ar fi avut un fiu, nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat. Aledis n-ar fi fost atât de crudă. De-ar fi avut un fiu...

— Tocmai i-am fâgăduit ceva Fecioarei, i-a șoptit fulgerător Arnau Mariei, pe când preotul tot mai căuta oșteni din marele altar; am să merg la oaste, ca să ne binecuvânteze să avem un fiu.

Maria s-a întors la el și, înainte de a se uita la Fecioară, l-a luat de mână și i-a strâns-o cu putere.

— Nu poți! a strigat Aledis când Arnau i-a pus ce hotărâse. El i-a făcut semn cu mâna să vorbească mai încet, dar ea i-a dat înainte cu țipetele: Nu mă poți părăsi! Am să spun tuturor...

— Ce însemnătate mai are, Aledis? a oprit-o el. Am să fiu la oaste. N-ai să izbutești decât să-ți strici viața.

S-au privit; stăteau pitiți în tufe, ca mai mereu. Buza de jos a lui Aledis a început să tremure. Cât de frumoasă era! Arnau a vrut să ducă o mână la obrazul femeii, pe care curgeau lacrimi, dar s-a oprit.

— Adio, Aledis.

— Nu mă poți lăsa, a suspinat.

Arnau s-a întors către ea. Căzuse în genunchi, cu capul între mâini. Tăcerea a făcut-o să ridice privirile la Arnau.

— De ce îmi faci asta? a plâns.

Arnau a deslușit lacrimile de pe chipul lui Aledis; tot trupul îi tremura. Și-a mușcat buzele și s-a uitat la vârful muntelui, unde mergea după pietre. La ce să-i facă și mai mult rău? A deschis brațele.

— Trebuie să plec.

Ea a început să se târască în genunchi, până i-a atins picioarele.

— Trebuie să plec, Aledis! a repetat Arnau, trăgându-se înapoi. Și a început să coboare povârnișul muntelui.

## Capitolul 27

Erau femei ușoare; dovada erau veșmintele lor colorate. Aledis stătea în cumpănă dacă să se apropie sau nu de ele, dar aroma supei cu carne și verdețuri o ispitea. Îi era foame. Era nespus de jigărită. Fetele, tinere ca și ea, umblau și tăifăsuiau vesel în jurul focului. Când au deslușit-o la câțiva pași de corturile de campanie, au poftit-o să se apropie, dar erau femei ușoare. Aledis s-a privit: zdrențăroasă, urât mirositoare, murdară. Târfele au îmbiat-o iar; lucirea straielor de mătase sub soare i-a plăcut. Nimeni n-o poftise să-i dea nimic de-ale gurii. Oare nu încercase la toate corturile, colibele ori focurile de tabără pe unde se târâse? Oare se milostivise cineva de ea? O luaseră drept o cerșetoare ca toate celelalte; ceruse de pomană: un codru de pâine, ceva carne, un zarzavat. Îi scuiptaseră în mâna întinsă. Apoi se prăpădiseră de râs. Acele femei erau târfe, dar o poftiseră să mănânce cu ele din aceeași oală.

Regele poruncise oștilor lui să se adune în cetatea Figueras, din miază-noaptea principatului, și într-acolo se îndreptau atât nobilii care nu-l părăsiseră pe monarh, cât și întreaga *host* din Catalonia, printre care oștenii din Barcelona, și odată cu ei Arnau Estanyol, slobod, plin de nădejdi, înarmat cu arbaleta tatălui său și un jungher bont.

La Figueras, regele Pedro a izbutit să adune aproape o mie două sute de călăreți, patru mii de pedestrași și o întreagă altă armată: rudele oștenilor (mai ales almogavarii care, nomazi fiind, își luau cu ei familia și avutul), neguțători de tot soiul (care așteptau să cumpere prăzile soldaților), neguțători de robi, schivnici, trișori, furi, târfe, cerșetori și tot felul de neisprăviți fără alt țel în viață decât să meargă în brazda morții. Toți alcătuiau o ariergardă năucitoare, care mergea în cadența oștilor și avea propriile legi, uneori mult mai crude decât războiul ai cărui paraziți erau.

Aledis era încă o fiică a acelei gloate întâmplătoare. Despărțirea de Arnau îi mai suna încă în urechi. Măinile aspre și ofilite ale bărbatului ei îi violaseră încă o dată adâncurile ființei. Gâfăitul bătrânului tăbăcar i s-a suprapus peste amintiri. Ghiujul îi ciupise vulva. Aledis nu mișcase. Ghiujul o ciupise iar, mai tare, cerșind mincinoasa-i dărnicie de nevestă. Aledis strânsese din picioare. „De ce m-ai lăsat, Arnau?” gândise Aledis, simțindu-l peste ea pe



Pau, care se ajuta cu mâinile ca s-o pătrundă. Se lăsase și desfăcuse picioarele, iar amarul îi urcase până în gât. Își ascunsese scârba. Ghiujul se mișca peste ea ca o reptilă. Vomitase pe marginea patului. El nici nu observase. O tot împungea lingav, ținându-și mădularul în mâini, cu capul pe sâni ei, mușcându-i sfârcurile pe care greața ei nu le lăsa să se facă tari. La sfârșit, se lăsase să cadă pe cealaltă margine a patului și adormise. A doua zi la sculatul găinilor, Aledis își pusese într-o bocceluță puținul avut, niscaiva sfanți furați de la bărbatu-său și ceva de-ale gurii apoi, ca în orice altă zi, ieșise în uliță.

Se dusesse la mănăstirea Sant Pere de les Puelles și plecase din Barcelona urmând vechiul drum roman ce avea s-o ducă la Figueras. Ieșise pe porțile cetății cu capul plecat, ascunzându-și dorul de-a o lua la sănătoasa și neprivindu-i pe soldați; ridicase ochii la cerul albastru și luminos, și se îndreptase spre noul ei viitor, zâmbind mulțimii de călători care-i tăiau calea, în drum spre marea cetate. Și Arnau își părăsise nevasta, cercetase ea. Sigur că plecase din pricina Mariei! N-o putea iubi pe femeia aia. Când făceau dragoste... simțea, îl simțea deasupra ei! N-o putea înșela: o iubea pe ea, pe Aledis. Și când avea s-o vadă... Aledis și l-a închipuit fugind la ea cu brațele deschise. Aveau să fugă! Da, să fugă împreună pe vecie.

În primele ceasuri de călătorie, Aledis și-a potrivit pasul cu o ceată de țărani care, după ce-și vânduseră roadele trudei, se întorceau acasă. Le lămurise că-și căuta bărbatul, fiindcă rămăsese grea, iar ea se juruise că el avea să afle înainte de a se duce la bătălie. A aflat de la ei că Figueras era la cinci ori șase zile de mers în graba mare pe drumul care ducea la Gerona. A avut și prilejul să asculte sfaturile date de două babe știrbe, care păreau să se rupă sub povara coșurilor goale pe care le purtau; cu toate astea, mergeau fără stavilă, cu o râvnă de neînchipuit când le privea trupurile bătrâne și jigărite.

— Nu-i bine ca o femeie să umble de una singură pe asemenea drumuri, a rostit una din ele, tăgăduind.

— Nu, nu-i bine, a aprobat-o cealaltă.

Au trecut clipele de care amândouă au avut nevoie ca să-și tragă sufletul.

— Cu atât mai puțin dacă-i tânără și nurlie, a adăugat a doua.

— Firește, așa-i, s-a învoit prima.

— Ce pot păți? a întrebat cu naivitate Aledis. Drumul e plin cu lume, oameni cumsecade ca voi.

A trebuit să adaste iar, pe când babele făceau câțiva pași în tăcere, ceva mai lungi de astă dată, ca să nu rămână în urma cetei de țărani.

— Aici da, e lume. Sunt multe sate lângă Barcelona, care, ca și noi, trăiesc de pe urma cetății. Dar mai încolo, a adăugat una din ele, ridicând ochii din pământ, când satele se răresc și nu mai urmează nicio cetate, drumurile-s stinghere și cu primejdie.

De astă dată, soața ei s-a abținut de la orice vorbă; cu toate acestea, după tăcerea cuvenită, i-a vorbit lui Aledis:

— Când ai să fii singură, nu te lăsa văzută. Ascunde-te la cel mai mic zgomot pe care îl auzi. Ferește-te de orice tovărășie bărbătească.

— Măcar că-s cavaleri? a întrebat Aledis.

— Cu precădere de ăștia! a strigat una.

— De cum auzi copite de cal, ascunde-te și roagă-te! a strigat cealaltă.

De astă dată, babele vorbiseră într-un glas, mânioase și neavând nevoie de vreun răgaz; chiar au adăstat nițel, iar ceata din fața lor s-a depărtat binișor. Neîncrederea lui Aledis trebuie să fi fost îndeajuns de limpede, fiindcă, de cum și-au reluat mersul, cele două băbuțe au stăruit iar.

— Ascultă, copilă, a povățuit-o una din ele, pe când cealaltă încuviința chiar înainte de a ști ce-avea să spună soața ei, în locul tău, eu m-aș întoarce în cetate și mi-aș aștepta omul acolo. Drumurile-s foarte cu primejdie, mai ales când toți oștenii și ofițerii sunt în campanie cu regele. Nu există oameni cu vază, nimeni nu stă de strajă, nimeni nu se teme de pedeapsa unui rege ocupat cu alte alea.

Aledis a mers gânditoare alături de cele două babe. Să se ferească de cavaleri? Dar de ce-ar fi făcut-o? Toți cavalerii care veneau la atelierul soțului ei fuseseră cuviincioși și respectuoși cu ea. Numeroșii neguțători care îi aduceau piei soțului ei nu-i istorisiseră niciodată că pe drumurile principatului ar fi avut loc furturi ori samavolnicii. În schimb, își amintea cutremurătoarele istorisi cu care obișnuiau să-i desfete, despre călătorii primejdioase pe mare, prin meleagurile arapilor ori prin cele mai de hăt-departe, ale sultanului din Egipt. Soțul ei îi spusese că de peste două veacuri drumurile Cataloniei erau oblăduite de legiuri și rege, că oricine cuteza să comită fărădelegi pe un drum regal primea o pedeapsă cu mult mai mare decât pentru aceeași nelegiuire săvârșită altunde. „Negustoria are nevoie de pace pe drumuri!

adăuga el. Cum ne-am putea vinde mărfurile de-a lungul și de-a latul Cataloniei, dacă regele nu ne-ar păzi pacea?” Îi istorisea ca unei fetițe că de peste două veacuri Biserica lua măsuri întru apărarea drumurilor. Întâi fuseseră Constituțiile de Pace și Armistițiu, dictate de sinoade. Dacă cineva călca acele reguli, era afurisit pe loc. Episcopii stabiliseră că enoriașii din comitatele și episcopiile lor nu-și puteau ataca vrăjmașii între sâmbătă la nouă seara și luni la unu noaptea, și nici în timpul sărbătorilor de poruncă; în afară de asta, răgazul se referea și la prelați, biserici și la toți cei care se duceau ori întorceau de la ele. Constituțiile, o lămurise, se făcuseră tot mai cuprinzătoare și oblăduiau tot mai mulți oameni și averi: neguțători și vite de muncă și povară, unelte agricole și case țărănești, săteni, femei, recolte, livezi de măslini, vin. Până la urmă, regele Alfonso I se învoise cu pacea șoselelor și drumurilor pentru toți, și hotărâse că încălcarea ei înseamnă delict de lezmajestate.

Aledis s-a uitat la babe, care înaintau tăcute, cărându-și poverile, târându-și picioarele desculțe. Cine ar îndrăzni să comită un delict de lezmajestate? Ce creștin s-ar pune în primejdia de a fi afurisit, atacând pe cineva pe un drum catalan? La asta se și gândea, când ceata de țărani a luat-o spre San Andrés.

— Rămas-bun, copilă, i-au spus babele. Ascultă de două bătrâne, a adăugat una din ele. De mergi mai departe, ai grijă. Nu intra nici în sate, nici în cetăți. Cineva te-ar putea vedea și urmări. Trage doar la *masías*, și numai unde vezi copii și femei.

Aledis le-a privit cum se depărtau; babele își târau picioarele desculțe, străduindu-se să nu rămână în urma cetei. În câteva minute a rămas singură. Până atunci, mersese laolaltă cu grosul cetei de țărani, sporovăind și lăsându-și gândurile și închipuirea să zboare, fără nicio grijă, visând să ajungă lângă Arnau, emoționată de aventura în care o băgase hotărârea ei pripită; dar când vocile și gălăgia soților de drum s-au pierdut în depărtare, Aledis s-a simțit stingheră. Mai avea de mers cu duiumul și a încercat să privească în depărtare, ducându-și mâna la frunte, în chip de vizieră, ca să se apere de soarele ajuns în înaltul cerului albastru, fără niciun nor care să păteze imensitatea bolții minunate, ce se unea în zare cu bogatele pământuri fără sfârșit ale Cataloniei.

Poate că pe Aledis n-o copleșea doar singurătatea după ce o părăsiseră țăranii ori uimirea că era pe un meleag necunoscut. În realitate, nu înfruntase nicicând cerul și pământul, ca atunci când

nu vezi pe nimeni și nu poți scruta zarea rotindu-te în jurul tău ca s-o privești neîncetat! Așa a și făcut. A privit în zare, spre locul unde îi limpeziseră că se afla Figueras. Au lăsat-o picioarele. S-a întors și a privit în urmă. Nimic. Se depărta de Barcelona și nu vedea decât pământuri neștiute. A căutat acoperișurile care stătuseră mereu între ea și minunea lumii necunoscute: cerul. A căutat mireasma cetății, mirosul de piele, strigătele oamenilor, rumoarea cetății vii. Era singură. Fulgerător, spusele celor două babe i-au dat năvală în minte. S-a străduit să zărească Barcelona în depărtare. Cinci ori șase zile! Unde va pune capul jos? Ce-o să îmbuce? Ce-o să facă? Ce putea ea să facă în fața unui cavaler ori a unui nelegiuit? Soarele era sus pe boltă. Aledis a întors privirile spre locul unde i se lămurise că erau Figueras și Arnau.

A devenit de două ori mai prevăzătoare. Și-a ascuțit simțurile în mers, băgând de seamă la orice zgomot ce tulbura singurătatea drumului. Cu soarele la miazăzi de-acum, în apropiere de Montcada, al cărui castel, cocoțat pe culmea cu același nume, apăra intrarea în câmpia barceloneză, drumul s-a umplut iar de țărani și neguțatori. Aledis li s-a alăturat ca și cum făcea parte dintr-o ceată care mergea spre cetate, dar când a ajuns la porțile ei, și-a amintit de sfaturile babelor și a luat-o peste câmp până a dat iar de drum.

A fost încântată văzând că, pe măsură ce înainta, i se spulberau temerile care o cuprinseseră după ce rămăsese stingheră în drum. Când a ajuns la miazănoapte de Montcada, s-a tot întâlnit cu țărani și neguțatori, cei mai mulți pe jos, alții în căruțe, pe catârci ori măgari. Toți se salutau cuviincios, spre bucuria lui Aledis. Așa cum făcuse și mai înainte, s-a alăturat unei cete, de astă dată de neguțatori, care mergea la Ripollet. Au ajutat-o să treacă prin vad râul Besós, dar de cum au trecut de el, neguțatorii au luat-o la stânga, spre Ripollet. Singură iar, Aledis a făcut un ocol și a lăsat în urmă Val Romanas, apoi s-a întâlnit cu adevărat râu Besós: un torent care în acea parte a anului avea destulă apă ca să nu-l poți trece pe jos.

S-a uitat la râu și la barcagiul care adăsta nepăsător pe mal. Bărbatul a surâs cu o privire tâmpă și curtenitoare, înfățișându-i niște dinți negri. Dacă voia să meargă înainte, lui Aledis nu-i mai rămânea altă alegere decât hatârul barcagiului cu dinți înnegriți. A încercat să-și strângă decolteul, trăgând de fireturile ce se încrucișau peste el, dar trebuia să-și țină și bocceluța, așa că n-a izbutit. A rărit pasul. Socotise mereu că se mișca frumos;

întotdeauna se bucura când se știa privită. Barcagiul era negru tuci peste tot! Împrăștia numai jeg. Și dacă arunca bocceluța? Nu. Și-ar da seama. N-avea de ce să se teamă. Cămașa barcagiului era un pergament slinos. Și picioarele? Doamne! Aproape că nici nu-i vedea degetele. Încet. Încet. „Dumnezeule, ce bărbat hidos!” și-a îndrugat în sinea ei.

— Vreau să trec râul, i-a cerut.

Barcagiul și-a plimbat ochii de pe pieptul ei, la ochii ei mari și căprui.

— Da, s-a mărginit să zică; apoi și-a întors neobrăzat ochii la pieptul ei.

— Nu m-ai auzit?

— Da, a repetat, neridicând măcar ochii.

Vuietul râului Besós a spart tăcerea. Lui Aledis i s-a părut că-i simțea privirea pe sâni. Răsufla tot mai iute și pieptul i se întărea; ochii lui cu firișoare de sânge i-au lunecat până și pe ultimul ascunziș al trupului.

Aledis era singură, pierdută în Catalonia, pe malul unui râu despre care nici măcar n-auzise vorbindu-se, pe care credea că-l trecuse odată cu cei din Ripollet, cu un bărbat zdravăn care o privea pofticios. S-a uitat jur împrejur. Nu se vedea nici țipenie. La câțiva metri în dreapta ei, se înălța o hărăbaie întocmită din trunchiuri prost legate, mătăhăloasă și împutită ca și stăpânul ei. În fața ușii, printre resturi și gunoaie, se încălzea la foc o oală atârnată de niște pirostriei din fier. Aledis n-a vrut nici măcar să-și închipuie ce se încălzea în oală, iar mirosul care ieșea din ea i s-a părut scârbos.

— Trebuie să ajung din urmă oastea regelui, a început să-l lămurească cu glas șovăielnic.

— Da, i-a răspuns din nou barcagiul.

— Soțul meu e ofițer regal, l-a mințit, ridicând glasul, și trebuie să-i spun că am rămas grea, înainte să intre în luptă.

— Da, a răspuns barcagiul, înfățișându-și iar dinții negri.

Firicele de bale i s-au ivit în colțurile buzelor. Barcagiul și le-a șters cu mânăca de la cămașă.

— Chiar nu știi să mai spui și altceva?

— Ba da, a răspuns bărbatul, mijind ochii. Ofițerii regelui obișnuiesc să moară în doi timpi și trei mișcări în bătălii.

Aledis nu l-a văzut venind. Barcagiul a plesnit-o zdravăn peste obraz și s-a întors, înainte ca ea să-i cadă lată la picioare.

Bărbatul s-a lăsat pe vine, a luat-o de păr și a târât-o în

cocioabă. Aledis și-a înfipt unghiile în mâna lui, până le-a văzut intrând în carne, dar el a târât-o mai departe. A dat să se ridice, s-a împiedicat de câteva ori și s-a prăvălit iar. Și-a venit în fire și s-a aruncat în patru labe peste picioarele bărbatului, încercând să-l țină în loc. Barcagiul s-a ferit și i-a tras un picior drept în pânțece.

Odată ajunși în cocioabă, pe când încerca să-și tragă sufletul, Aledis a simțit că țărâna și noroiul îi zgâriau trupul în ritmul desfrânării bărbatului.

Pe când aștepta felurite *hosts* și adunări din principat, ca și merinde, regele Pedro și-a instalat cartierul general într-un han din Figueras, cetate reprezentată în Cortesuri, de la granița cu comitatul Rosellón. Infantele don Pedro și cavalerii lui au tras la Perelada, iar infantele don Jaime și ceilalți nobili – seniorul de Eixèrica, contele de Luna, Blasco de Alagó, *mosén* Ximénez de Urrea, Felipe de Castro și *mosén* Ferrández de Luna, printre alții – s-au risipit, laolaltă cu oștenii lor, pe lângă Figueras.

Arnau Estanyol era cu trupele regale. Până la cei douăzeci și doi de ani pe care îi avea nu mai avusese o aventură asemănătoare. Tabăra regelui, unde se îmbulzeau peste două mii de bărbați înflăcărați de biruința din Mallorca, dornici de război, lupte și prădăciuni, fără nimic altceva de săvârșit decât să aștepte porunca regelui de a ataca Rosellónul, era opusul rânduiei care domnea la Barcelona. În afara orelor când făceau instrucție ori exerciții de tragere, viața de tabără a oștenilor era numai rămășaguri și taifasuri, unde ageamiii ascultau din gura veteranilor făloși crunte istorii despre război și, de ce nu, despre furturi și încăierări.

Arnau obișnuia să se plimbe prin tabără laolaltă cu trei tineri veniți de la Barcelona, la fel de ageamii ca și el în meșteșugul războiului. Îl încântau caii și armurile, pe care slugile aveau grijă să le țină lustruite în orice împrejurare, înșirate la soare în fața corturilor, într-un soi de întrecere pe care o câștigau armele și harnașamentele care străluceau cel mai tare. Dar dacă toți roibii și armurile îl încântau, suferea în schimb de cazna murdăriei, duhori și puzderiei de găze atrase de gunoaiele miilor de bărbați și cai. Ofițerii regali porunciseră să se sape șanțuri lungi și adânci în loc de latrine, cât mai departe de tabără, lângă un pârâu unde se aruncau fecalele soldaților. Dar pârâul era aproape sec și ele se grămădeau și putrezeau, răspândind o duhoare lipicioasă care-ți muta nasul din loc.

Într-o dimineață, când Arnau și noii lui ciraci se plimbau printre corturi, a venit la ei un cavaler care se întorcea de la instrucție. Bidiviul lui se îndrepta spre grajd și, nădăjduind să primească hrana binemeritată și să scape de povara armurii ce-i acoperea pieptul și coastele, bătea din copite și se sălta pe picioarele dindărăt, iar călărețul se grăbea să ajungă la cort nefăcând vreun rău, ocolind oștenii și armele grămădite pe potecile deschise printre corturi. Mare și fălos, bidiviul silit să îndure dârlogii nemiloși care îi intrau în gură, și neputând să înainteze, dansa spectaculos, cadențat, stropind cu spumă albă din toate părțile pe toți cei cu care se întâlnea.

Arnau și ciracii lui s-au dat cum au putut la o parte din drumul călărețului, dar au avut ghinion: tocmai atunci armăsarul și-a mișcat năprasnic crupa într-o parte, l-a izbit pe Jaume, cel mai mic dintre cei patru, iar acela și-a pierdut echilibrul și s-a prăvălit în țărână. Băiatul n-a pățit nimic, iar călărețul nici nu s-a uitat înapoi, urmându-și drumul spre un cort din apropiere. Micul Jaume, însă, s-a prăvălit chiar în locul unde câțiva veterani își jucau solda la zaruri. Unul dintre ei pierduse tot atâtea parale cât câștigurile pe care i le-ar fi adus toate viitoarele campanii ale regelui Pedro, iar încăierarea nu s-a lăsat așteptată. Nefericitul jucător s-a săltat cât era de mare, hotărât să-și verse pe Jaume furia pe care nu le-o putea vădi celorlalți camarazi. Era un bărbat robust, cu părul și barba lungi și murdare, a cărui privire era rodul ceasurilor de pierderi neîntrerupte la joc și care l-ar fi băgat în sperieți și pe cel mai viteaz vrăjmaș. Soldatul l-a ridicat pe nepoftit și l-a săltat în zbor până la înălțimea privirii lui. Jaume n-a avut nici măcar vreme să-și dea seama ce era. În câteva clipe, bidiviul îl dăduse la o parte, el căzuse, iar acum îl ataca un nelegiuit care urla la el și-l izbea peste față, făcând să-i curgă dintre buze un firicel de sânge.

Arnau l-a văzut pe Jaume dând din picioare prin aer.

— Lasă-l! Porcule!

Din gură i-au ieșit vorbe care l-au uimit și pe el.

Oamenii au dat să se depărteze de Arnau și de veteran. Ca să-l înfrunte pe cel care cutezase să-l insulte, veteranul i-a dat drumul lui Jaume care, uimit și el, a căzut în fund. Arnau s-a văzut deodată în mijlocul cercului alcătuit din droaia de curioși care se apropiaseră ca să asiste la spectacol. El și un oștean mâniaș. Dacă barem nu l-ar fi insultat. De ce trebuise să-l facă „porc”?

— N-avea nicio vină, a bolborosit Arnau, făcând semn către

Jaume, care încă nu se dumirea ce se întâmplase.

Fără să mai scoată vreo vorbă, soldatul s-a năpustit asupra lui Arnau ca taurul furios; l-a izbit în piept cu capul, l-a împins vreo câțiva metri mai încolo, atât cât cercul curioșilor să se tragă înapoi. Arnau a simțit o durere de parcă i-ar fi crăpat pieptul. Aerul puturos pe care era deprins să-l tragă în piept părea să se fi dus pe neașteptate. A căscat gura ca un pește scos din apă. A dat să se ridice, dar o lovitură de picior în obraz l-a pus iar la pământ. O durere puternică i-a cuprins toată țeasta, pe când era gata-gata să-și revină, o altă lovitură de picior, de astă dată în rinichi, l-a trântit iar în țărână. L-a bătut atât de groaznic, încât Arnau a închis ochii și s-a ghemuit la pământ.

Când s-a oprit din bătaie, Arnau și-a închipuit că smintitul ăla la cap îl făcuse bucăți; dar, în ciuda durerii, i s-a părut că auzea ceva.

Din țărână și încă făcut ghem, a ciulit urechea.

Atunci l-a auzit.

L-a mai auzit o dată.

Și l-a mai auzit încă o dată, și înc-o dată. A deschis ochii și s-a uitat la oamenii adunați în cerc, care hohoteau în jurul lui, făcând semn către el cu degetul, râzând fără oprire. Vorbele tatălui i-au răsunit în urechile chinuite: „Eu am lăsat baltă tot ce-am avut, pentru ca tu să fii slobod.” În mintea-i buimacă s-au suprapus chipuri și amintiri: și-a zărit tatăl atârnat de funia din piața Blat. S-a ridicat cu fața însângerată. Și-a amintit de prima piatră pe care o cărase la Fecioara Mării. Veteranul s-a întors cu spatele la el. Efortul pe care trebuise să-l facă atunci ca să care piatra în cârcă. Durerea, suferința, mândria cu care o pusese jos.

— Porcule!

Bărbosul s-a sucit. Și toată tabăra i-a auzit fășăitul nădragilor.

— Țăran idiot! a strigat, năpustindu-se cât era de mare asupra lui.

Nicio piatră nu era mai grea decât porcul ăla. Nicio piatră. Arnau s-a aruncat asupra veteranului, s-a prins de el, ca să nu-l mai lovească, și amândoi s-au rostogolit în țărână. Arnau s-a ridicat mai iute decât soldatul și, în loc să dea în el, l-a luat de păr și de centironul din piele cu care era încins, și l-a aruncat în aer deasupra cercului de curioși.

Bărbosul s-a prăbușit zgomotos peste privitori.

Dar dovada lui de forță nu l-a speriat pe soldat. Deprins să se bată, în câteva secunde a fost iar în fața lui Arnau care, cu



picioarele bine înfipite în pământ, îl aștepta. De astă dată, în loc să se repeadă asupra lui, veteranul a dat să-l lovească, dar Arnau a fost iar mai iute: a parat lovitură, apucându-l de antebraț și, după ce s-a răsucit, l-a aruncat din nou la pământ, câțiva metri mai încolo. Dar apărarea lui Arnau nu-i făcea prea mare rău soldatului și hărțuiala se tot repeta.

În sfârșit, când veteranul tocmai nădăjduia ca adversarul să-l arunce iar în aer, Arnau i-a tras un pumn groaznic în scăfârlie, un pumn în care tânărul *bastaix* și-a pus întreaga mânie.

Strigătele ce însoțiseră încăierarea s-au stins. Bărbosul a leșinat la picioarele lui Arnau, care voia să-și ușureze durerea din nodurile degetelor de la mâna cu care îl plesnise, dar a înfruntat privirile cu pumnul strâns, ca și cum era gata să izbească iar. „Nu te ridica, i-a cerut, privindu-l pe soldat. Pentru Dumnezeu, nu te ridica.”

Veteranul a dat să se îndrepte cu greutate. „Nu te ridica!” Arnau a pus piciorul drept pe fața veteranului și l-a împins iar în țărână. „Nu te ridica, fecior de lele.” N-a făcut-o, și camarazii veteranului s-au apropiat să-l ia.

— Băietel! Vocea i-a sunat poruncitor. Arnau s-a întors și-a dat nas în nas cu cavalerul care provocase încăierarea, încă în armură. Vino încoace.

Arnau i-a dat ascultare, ținându-și mâna pe ascuns.

— Sunt Eiximèn d'Esparça, scutier al Maiestății Sale regele Pedro al III-lea, și poftesc să te iau sub comanda mea. Să vii la ofițerii mei.

## Capitolul 28

Cele trei fete au amuțit și s-au uitat una la alta când Aledis s-a năpustit asupra oalei ca o jivină hămesită, ținându-și suflarea, în genunchi, băgând amândouă mâinile în supă după carne și legume, privindu-le neîncetat pe deasupra blidului. Una dintre ele, cea mai tânără, căreia o claie de păr bălai și creț îi cădea peste o rochie azurie precum cerul, a strâns din buze către celelalte două: care dintre ele nu trecuse prin așa ceva? părea să le întrebe. Soațele ei au încuviințat din priviri și toate trei s-au depărtat câțiva pași de Aledis.

Imediat, fata cu păr bălai și creț s-a întors în cortul unde, ferite de soarele de iulie ce cădea ca de plumb peste întreaga tabără, alte patru fete, ceva mai în vârstă decât cele de afară, și mai-marea lor, care stătea pe un taburet, nu-și luau ochii de la Aledis. Când tânăra își făcuse intrarea, căpetenia lor consimțise dând din cap și se învoise să i se dea de mâncare; de atunci o privea neîncetat: zdrențăroasă și murdară, dar frumoasă și... tânără. Oare ce căuta fata aici? Nu era vagaboandă, nu cerșea ca altele. Și nu era nici târfă; dăduse înapoi fără șovăială când dăduse nas în nas cu cele care erau într-adevăr femei ușoare. Era murdară, da; avea și cămașa ruptă; avea părul încâlcit și slinos, nu putea tăgădui, dar dinții îi erau albi ca neaua. Tânăra aceea nu cunoscuse foamea, nici bolile care înnegreau dinții. Ce căuta aici? Pesemne fugea de ceva, dar de ce?

Mai-marea peste târfe a făcut un semn femeii cu care stătuse în cort.

— O vreau curată și dichisită, i-a șoptit când s-a aplecat spre ea.

Femeia s-a uitat la Aledis, a surâs și a încuviințat.

Aledis nu s-a putut pune de-a latul. „Ai nevoie de o baie”, i-a vorbit, după ce una dintre târfe, cea care ieșise din cort, și-a dovedit mâncarea. O baie! Oare de câte zile nu se mai spălase? În cort i-au pregătit un lighean cu apă proaspătă și a ea intrat în apă, cu picioarele strânse. Cele trei fete care stătuseră cu ea cât înfulecase, au îngrijit-o și au spălat-o. De ce să nu se lase iubită? Nu i se putea înfățișa lui Arnau în halul ăla. Oștenii își ridicaseră tabăra foarte aproape, iar împreună cu ei era și Arnau. Izbutise!

De ce să nu se lase spălată? S-a lăsat și înveșmântată. Au căutat pentru ea rochia cea mai puțin țiptoare, dar chiar și așa... „Femeile ușoare trebuie să poarte straie colorate”, îi lămurise mamă-sa pe când era copilă și confundase o târfă cu o nobilă, voind s-o lase să treacă înaintea ei. „Atunci cum le putem deosebi?” întrebuse Aledis. „Regele le silește să se îmbrace așa, dar să nu poarte pelerină ori altă haină, chiar și pe vreme de iarnă. Așa să le deosebești pe femeile ușoare: niciodată nu poartă nimic pe umeri.”

Aledis s-a privit din nou. Femeile de teapa ei, soțiile de meșteșugar, nu se puteau îmbrăca nicicând colorat; așa porunca regele, și ce frumoase erau acele țesături! Dar cum să apară în fața lui Arnau îmbrăcată astfel? Soldații aveau s-o creadă... A ridicat un braț ca să se vadă dintr-o parte.

— Îți place?

Aledis s-a întors și a văzut-o pe matroana târfelor la intrarea în cort. Antonia, așa o chema pe fata bălaie cu păr creț care o ajutase să se îmbrace, s-a făcut nevăzută la un semn al femeii.

— Da, adică nu.

Aledis s-a privit iar. Rochia era verde-deschis. Oare acele femei aveau ceva de pus pe umeri? Dacă se acoperea, nimeni n-avea s-o creadă târfă.

Codoașa a privit-o din cap până-n picioare. Nu se înșelase. Un trup voluptos, pe gustul oricărui ofițer. Și ochii? Cele două femei s-au uitat una la alta. Erau imenși. Căprui. Și totuși, păreau triști.

— Ce te-a adus aici, copilă?

— Soțul meu. E la oaste și a plecat neștiind că va fi tată. Voiam să-i spun înainte de a intra în bătălie.

I-a istorisit totul dintr-o singură suflare. E la oaste, și așijderea le lămurise și neguțătorilor care îi dăduseră adăpost la Besós, când barcagiul, după siluire, pe când încerca să scape de ea înecând-o în râu, se trezise cu ei pe cap și o luase la goană. Aledis îi cedase până la urmă bărbatului și suspina în țărână, pe când el o lua cu silnicie și o târa la râu. Lumea nu exista, soarele scăpătase, gâfăitul barcagiului se pierdea în ea, împletindu-se cu amintirea și neputința. Când neguțătorii ajunseseră acolo, li se făcuse milă de ea, văzând-o în ce hal era.

— Trebuie să faci plângere la *veguer*, o sfātuiseră.

Dar ce să-i spună ea celui care-l reprezenta pe rege? Și dacă bărbatu-său o urmărea? Și dacă o aflau? Începea o judecată, iar ea nu putea...

— Nu. Trebuie să ajung în tabăra regelui, înainte ca oastea să plece la Rosellón, le dezvăluise după ce-i dumirise că era grea și că bărbatul ei nu știa. Acolo am să-i spun soțului meu, iar el are să hotărască.

Neguțătorii au însoțit-o până la Gerona. S-a despărțit de ei în biserica Sant Feliu, dincolo de zidurile cetății; văzând-o singură și nefericită, cel mai vârstnic dintre ei a clătinat din cap a tăgadă lângă zidurile bisericii. Aledis și-a amintit sfatul babelor: nu intra în niciun sat ori cetate, și n-a intrat nici în Gerona, o cetate cu șase mii de locuitori. De unde se afla, a deslușit acoperișul Sfintei Maria, o *seo* ce tocmai se ridica; alături de ea, palatul episcopal, și lângă el, turnul Gironella, înalt și țepăn, cel mai bun loc de apărare din cetate. S-a uitat la toate câteva clipe și a plecat la Figueras.

Mai-marea peste târfe, care nu-și lua ochii de pe Aledis, pe când fata își amintea de călătoria făcută, a văzut-o cum tremura.

Șederea oștii în Figueras făcea ca puzderie de lume să meargă într-acolo. Aledis se alăturase gloatei, îmboldită de foame. Nu-și amintea niciun chip. I-au dat pâine și apă proaspătă. Cineva îi oferise niscaiva legume. Noaptea îi prinsese la miazănoapte de râul Fluvià, la poalele castelului Bâscara, la jumătatea drumului dintre Gerona și Figueras. Acolo călătorii i-au luat merindele, iar doi dintre ei au călărit-o sălbatic toată noaptea. Ce însemnătate mai avea! Aledis a căutat în amintire chipul lui Arnau și s-a cuibărit în el. A doua zi i-a urmat ca o jivină, mergând câțiva pași în urma lor, dar nu i-au mai dat nimic de îmbucat, nici măcar nu i-au vorbit și, până la urmă, au ajuns în tabără.

Iar acum, la ce privea femeia aia? Nu-și lua ochii de pe pântecul ei! Aledis și-a privit rochia strânsă pe pântecul neted și tare. S-a mișcat neliniștită și a lăsat privirea în jos.

Mai-marea peste târfe zâmbi mulțumită, dar Aledis n-a văzut-o. De câte ori nu auzise asemenea mărturisiri aproape mute! Fete care născocseau istorii și nu-și puteau susține minciunile în fața celei mai ușoare presiuni; atunci se supărau și lăsau privirile în jos, ca și asta. Câte sarcini nu văzuse, zeci, sute? Nu-i dezvăluise că era grea nicio fată cu pântecul tare și neted ca al ei. Greșea, oare? Poate că da, dar nu-și putea închipui că de la prima bănuială se și ducea în goana mare să vorbească soțului plecat la război.

— Îmbrăcată așa nu poți merge în tabăra regelui. Aledis a ridicat ochii, auzind spusele matroanei, și s-a privit iar. Suntem

oprite să mergem acolo. Dacă vrei, îți pot găsi soțul.

— Dumneata? M-ai ajuta? De ce-ai face-o?

— Oare nu te-am mai ajutat? Ți-am dat de-ale gurii, te-am spălat și îmbrăcat. Nimeni n-a făcut așa ceva în tabăra asta de bărbați betegi la minte, e drept? Aledis s-a învoit. Și s-a înfiorat, amintindu-și cum se purtaseră ceilalți cu ea. De ce te miri, atunci? i-a dat înainte femeia. Aledis a stat în cumpănă. Suntem târfe, e de netăgăduit, dar asta nu înseamnă că n-avem inimă. Dacă m-ar fi ajutat cineva și pe mine cu ani în urmă... Privirea matroanei s-a pierdut hăt-departe și vorbele i-au plutit prin cort. Ce mai! N-are nicio însemnătate. Dacă vrei, pot s-o fac. Cunosc o droaie de bărbați în tabără și nu mi-ar fi greu să-l chem pe al tău.

Aledis a cântărit promisiunea. De ce nu? Matroana s-a gândit la viitoarea ei fată. Nu era greu să-l facă dispărut pe soț, o simplă încăierare în tabără, oștenii îi datorau duium de hatăruri, așa că, la cine să ceară sprijin fata? Era singură. Avea să se lase pe mâinile ei. Sarcina, dacă era într-adevăr, nu era mare păș: pe câte nu le făcuse ea să lepede pentru niscaiva sfați?

— Îți mulțumesc, a încuviințat Aledis.

Gata. A ei era.

— Cum se numește bărbatul tău și de unde vine?

— Vine cu întreaga *host* din Barcelona și se numește Arnau, Arnau Estanyol. Matroana s-a cutremurat. Ce s-a întâmplat? a întrebat Aledis.

Femeia a pus mâna pe taburet și s-a așezat. Asuda.

— Nu, a răspuns. Trebuie să fie din pricina vipiei ăsteia blestemate. Dă-mi evantaiul!

„Era cu neputință!” și-a zis, pe când Aledis îi împlinea ruga. I se băteau tâmplele. „Arnau Estanyol! Era cu neputință.”

— Descrie-mi-l pe bărbatul tău, i-a cerut, stând jos și făcându-și vânt cu evantaiul.

— O, trebuie să fie foarte ușor de găsit. E *bastaix* în port. E tânăr și puternic, înalt și chipeș, și are o aluniță lângă ochiul drept.

Mai-marea peste târfe își fâlfâia neostoit evantaiul. Privirea i-a plutit mult dincolo de Aledis: un sat pe numele lui Navarcles, o petrecere de nuntă, o saltea și un castel, Llorenç de Bellera, pângărirea, foamea, durerea... Câți ani trecuseră? Douăzeci? Da, trebuiau să fie douăzeci, poate mai mulți. Și acum...

Aledis a spart tăcerea:

— Îl cunoști?

— Nu, nu.

Îl cunoștea. Dar ce puțin și-l amintea! Pe atunci era doar o codană!

— Ai să mă ajuți să dau de el? i-a tăiat iar vorba Aledis.

„Și pe mine cine mă va ajuta să-l gădesc?” Avea nevoie să rămână singură.

— Da, a destăinuit, făcând semn către ieșirea din cort.

Când Aledis a ieșit, Francesca și-a acoperit fața cu mâinile. Arnau! Îl uitase; se silise s-o facă, iar acum, după douăzeci de ani... Dacă fata spunea adevărul, copilul pe care îl purta în pânțele era nepotul ei! Și ea se gândise să-l omoare. Douăzeci de ani! Cum o fi la chip? Aledis i-l descrisese înalt, puternic, chipeș. Nu și-l amintea, nici măcar ca nou-născut. Obținuse pentru el căldura din fierărie, dar curând nu mai putuse să ajungă până acolo. „Blestemații! Eram doar o copilă și stăteau la coadă ca să mă siluiască!” O lacrimă i s-a prelins pe obraz. Oare de când nu mai plângea? Atunci, în urmă cu douăzeci de ani, nu plânsese. „Copilului îi e mai bine cu Bernat”, gândise. Când aflase toată pătărană, doña Caterina o pălmuisse, iar ea sfârșise târându-se printre soldați mai întâi printre gunoaie, mai apoi lângă zidul castelului. Nimeni n-o mai dorea și bântuia printre jeguri și gunoaie, pe lângă sumedenie de alți nefericiți ca ea, bătându-se pentru câte un codru de pâine plin de praf și viermi. Acolo întâlnise o fetiță și scociorâseră laolaltă prin resturi. Era jigărită, dar frumușică. Nimeni n-avea grijă de ea. Poate că, dacă... Îi dăduse resturi de-ale gurii, dintre cele păstrate pentru ea. Fata zâmbise, ochii i se luminaseră; poate că nici nu cunoștea altă viață decât aia. O spălase într-un pârâu, îi frecase pielea cu nisip, până ce țipase de durere și de frig. Apoi nu trebuise decât s-o ducă la unul dintre ofițerii seniorului de Bellera. Așa începuse totul. „Sunt crâncenă, fiule, atât de încrâncenată că am bătăture pe inimă. Ce ți-o fi istorisit tatăl tău despre mine? Că te-am lăsat în mâinile morții?”

Chiar în acea noapte, când ofițerii regelui și soldații cu noroc la cărți au venit la cort, Francesca a întreat de Arnau.

— Vorbești de *bastaix*? a iscodit-o unul dintre ei; firește că-l știi, toți îl știm. Francesca a dat din cap. Se zice că a bătut un veteran de care le era frică la toți, a luminat-o, iar Eiximèn d'Esparça, scutierul regelui, l-a recrutat chiar pentru garda lui. Are o aluniță lângă un ochi. L-au instruit să se bată cu jungherul, știi? De atunci s-a bătut de multe ori și a biruit mereu. Merită să

pariezi pe el. Ofițerul a zâmbit. Dar de ce te ocupi de el? a întrebat, zâmbind și mai și.

Dar de ce să nu-și lase închipuirea înfierbântată să zboare? s-a gândit Francesca. Era greu de dat altă lămurire. Și i-a făcut cu ochiul ofițerului.

— Ești bătrână pentru ditamai bărbatul, a răs oșteanul.

Francesca nu s-a sinchisit.

— Tu adu-mi-l și n-ai să te căiești.

— Unde? Aici?

Și dacă, la urma urmelor, Aledis mințea? Niciodată n-o înșelaseră primele impresii.

— Nu, aici nu.

Aledis s-a depărtat câțiva pași de cortul Francescăi. Noaptea era splendidă, înstelată și caldă, iar luna muia întunericul în chihlimburi. Tânăra privea cerul și pe bărbații care intrau în cort, și ieșeau însoțiți de câte o fată; se duceau apoi în niște bordeiașe, de unde ieșeau după o vreme unii râzând, alții tăcuți. Și asta se tot repeta la nesfârșit. De fiecare dată, fetele se duceau la ligheanul unde o spălaseră pe Aledis și se curățau pe dinăuntru, privind-o cu neobrăzare, ca și femeia pe care cândva maică-sa nu-i îngăduise s-o lase să treacă înaintea lor.

— De ce nu le bagă la răcoare? o întrebă Aledis pe maică-sa.

Eulălia își privise fiica, socotind dacă era ori nu îndeajuns de mare ca să primească o lămurire.

— Nu se poate; și regele, și Biserica le lasă să-și facă meșteșugul. Aledis o privise neîncrezătoare. Da, copilă, da. Biserica arată că femeile ușoare nu pot fi osândite de legea pământescă, fiindcă oricum are s-o facă aceea divină.

Cum să dumirească o fetiță că adevărata pricină pentru care Biserica ținea la acea vorbă era să nu dea loc preacurviei ori împreunărilor contra naturii? Eulălia își privise fiica din nou. Nu, încă nu trebuia să afle de împreunărilor contra naturii.

Antonia, tânăra cu păr bălai și creț, îi zâmbea de lângă lighean. Aledis a strâns din buze, dând să suradă, și a lăsat-o în voia ei.

Oare ce-i mai zisese maică-sa? s-a întrebat, încercând să nu mai gândească. Că acele femei nu puteau viețui în cetăți ori sate, alături de oamenii cinstiți, fiindcă puteau fi alungate chiar din propriile case, dacă așa cereau cei de prin partea locului. Că trebuiau să asculte propovăduielile popilor, pentru a fi iertate de păcate. Că nu puteau merge la baie pentru toți decât luna și

vinerea, adică odată cu evreii și sarazinii. Că-și puteau folosi paralele pentru binefaceri, dar nu și pentru ofrande în altar.

Stând în picioare în lighean, ținându-și fusta suflecată cu o mână, Antonia se spăla neîncetat cu cealaltă și-i surâdea fără oprire! Ori de câte ori se ridica, după ce lua apă în căușul palmei, ca să se spele între picioare, o privea și-i zâmbea. Aledis încerca să-i întoarcă zâmbetul, luându-și privirea de la pubisul luminat de lună.

De ce-i zâmbea? Era doar o fetiță, dar era deja osândită. Cu câțiva ani în urmă, chiar după ce tatăl ei n-o lăsase să-l ia de bărbat pe Arnau, mama le dusesse pe ea și pe Alesta la mănăstirea San Pedro din Barcelona. „S-o vadă!” îi poruncise tăbăcarul nevستی-sii. Vestibulul de la intrare era plin cu uși scoase din țâțâni, rezemate de arcade ori aruncate în *patio*. Regele Pedro îi dăduse stareței din San Pedro privilegiul de a putea porunci, prin propriul drept și nesprijinită de nimeni, ca femeile necinstite să plece din parohia ei, iar ușile de la casele lor să fie scoase din țâțâni și duse în vestibulul de la intrarea în mănăstire. Stareța se pusese pe treabă și o dusesse la bun sfârșit!

— Totul pentru datorii? o iscodise Aledis, fluturând din mână și amintindu-și cum fuseseră alungați și ei din casă, înainte de a poposi cu chirie la Pere și Mariona: li se smulsese ușa din țâțâni pentru neplată.

— Nu, fetița mea, zisese mama; așa pățesc femeile care nu-și păstrează cinstea.

Aledis a retrăit clipa aceea. Vorbind, mama se uitase drept la ea, mijind din ochi.

Și-a alungat amintirea tristă din minte, dând din cap într-o parte și-n alta, până o zărise iar pe Antonia, cu pubisul ei cu păr bălai și creț, ca și capul. Ce i-ar fi făcut Antoniei stareța de la San Pedro?

Francesca a ieșit din cort, căutând-o. „Copilă!” a strigat după ea. Aledis a văzut cum Antonia sărise din lighean, se încălțase și fugise cât o țineau picioarele la cort. Privirea ei s-a încrucișat câteva clipe cu a Francescâi, apoi căpetenia târfelor s-a întors la treburile ei. Ce ascundea, oare, acea privire?

Eiximèn d'Esparça, scutierul Maiestății Sale regele Pedro al III-lea, era un om de vază, chiar mai însemnat prin cin decât prin fire, fiindcă de cum a descălecat de pe impunătorul armăsar de luptă și și-a scos armura, s-a făcut un bărbat scund și costeliv. Slăbănog,



și-a zis Arnau, temându-se ca nobilul să nu-i ghicească gândurile.

Eiximèn d'Esparça comanda o companie de almogavari, pe care îi plătea din buzunar. Când își privea oamenii, îl lua cu îndoieli. Unde stătea credința acelor oșteni năimiți? Doar în solda pe care le-o plătea. De aceea se dădea în vânt după o gardă pretoriană, iar modul cum se bătuse Arnau îl impresionase.

— Ce arme știi să mânuiești? l-a întrebat pe Arnau ofițerul trimis de scutierul regal. Tânărul *bastaix* i-a înfățișat arbaleta tatălui său. Așa mi-am și închipuit. Toți catalanii știu s-o folosească; e îndatorirea lor. Și altceva?

Arnau a făcut semn cu capul că nu.

— Și pumnalul ăsta? Ofițerul a făcut semn către arma pe care Arnau o purta la cingătoare și a izbucnit în hohote răsunătoare, dându-și capul pe spate, când tânărul i-a înfățișat vârful bont. Cu ăsta, a glumit, tot râzând, nu poți nici să scapi o fată mare de feciorie. Ai să faci instrucție cu unul adevărat, măsurându-ți puterile în lupta corp la corp.

A scociorât într-un cufăr și i-a dat un *machete*<sup>45</sup>, mult mai lung și mai mare decât pumnalul de *bastaix*. Arnau și-a trecut un deget peste tăiș. Începând din clipa aceea, tânărul s-a alăturat zilnic gărzii lui Eiximèn, instruindu-se în lupta corp la corp cu noul *machete*. I-au dat și o uniformă colorată, carevasăzică o cuirasă, o chivără – pe care o lustruia până strălucea – și niște încălțări groase din piele, care se legau de pulpe cu șireturi încrucișate. Instrucția dură alterna cu bătăi în lege, corp la corp, fără arme, rânduite de ofițerii nobililor din tabără. Arnau a ajuns simbolul trupei subordonate scutierului regal și nu trecea zi fără să ia parte la una sau două încăierări ai căror privitori se îmbulzeau în fața lui, strigând și punând rămășaguri.

Au fost de ajuns câteva înfruntări pentru ca lui Arnau să i se ducă buhul printre ostași. Când trecea printre ei în puținele lui clipe libere, toți îl priveau și făceau semn cu degetul către el. Ce ciudat era să simtă cum stârnea tăcere pe unde trecea!

Ofițerul lui Eiximèn d'Esparça a zâmbit când ciracul lui l-a întrebat.

— Și m-aș putea și eu distra cu una dintre fetele ei? a vrut să

---

<sup>45</sup> Armă albă, mai scurtă decât spada, lată, grea, cu un singur tăiș; cuțit mare, folosit la defrișări și tăierea trestiei, ca și pentru a-ți croi drum în păduri și selve. În lb. rom. se folosește uneori adaptarea incorectă „macetă”.

știe.

— Firește. Pe babă n-o interesează decât soldatul tău. Nu-ți poți închipui cum îi sclipeau ochii.

Au râs amândoi.

— Și unde trebuie să i-l duc?

Francesca a ales pentru acel prilej un han de lângă Figueras.

— Nu pune întrebări și dă-mi ascultare, i-a poruncit ofițerul lui Arnau; cineva vrea să te vadă.

Ofițerii l-au însoțit până la han și, odată ajunși acolo, până în odaia mizeră unde adăsta Francesca. Când Arnau a intrat, cei doi au închis ușa și au zăvorât-o pe dinafară. Arnau s-a întors și a dat s-o deschidă; apoi a lovit în ea.

— Ce s-a întâmplat? a strigat. Ce înseamnă asta?

Cei doi ofițeri i-au răspuns cu hohote de râs.

I-a ascultat câteva clipe. Ce însemnau toate acelea? Brusc a simțit că nu era singur și s-a întors. În picioare, aciuată la fereastră, ușor luminată de flacăra unei lumânări prinse de pe un perete, Francesca se uita la el. În ciuda întunericii, rochia ei verde strălucea. O femeie ușoară! Câte istorii cu femei nu ascultase în dogoarea focurilor din tabără, câți nu se făleau că-și aruncaseră paralele pe o fată, mereu mai bună, mai frumoasă și mai voluptoasă decât cea dinainte. Arnau tăcea și lăsa ochii în pământ; fiindcă el ajunsese aici fugind de două femei! Poate că acea mișcare greșită era doar rodul tăcerii lui, al părelniciei lui lipse de preocupare pentru femei. De câte ori nu-și bătuseră joc de el din pricină că tăcea?

— Ce glumă-i asta? a întrebat-o pe Francesca. Ce vrei de la mine?

Încă nu-l deslușea. Lumânarea nu era de ajuns, dar vocea lui... avea o voce de bărbat, era mare și înalt, așa cum îi dezvăluise fata. Și-a dat seama că-i tremurau genunchii, o lăsa picioarele. Fiul ei!

A trebuit să-și dreagă glasul înainte de a-i vorbi.

— Liniștește-te. Nu vreau nimic care să-ți atingă onoarea. În orice caz, a adăugat, suntem singuri; ce i-aș putea face eu, muiere firavă, unui bărbat tânăr și puternic ca tine?

— Atunci de ce râd cei de afară? a iscodit-o Arnau, încă lângă ușă.

— Lasă-i să râdă, de vor. Minteă bărbaților e sucită și în genere le place să creadă mereu ce-i mai rău. Poate că, de le-aș fi zis adevărul, de i-aș fi dumirit pricinile stăruinței de a te vedea, nu s-

ar fi vădit la fel de dispuși cum au fost când închipuirea le-a ațâțat desfrânarea.

— Ce să creadă despre o femeie ușoară și un bărbat, închiși într-o odaie de han? Ce se poate aștepta de la o târfă?

Tonul a fost dur, a rănit-o. Dar Francesca și-a revenit.

— Dar suntem și oameni, a ripostat, ridicând glasul. Sfântul Augustin a scris că numai Dumnezeu are să le judece pe femeile ușoare.

— Doar n-ai pus să fiu adus aici ca să-mi vorbești de Dumnezeu.

— Nu. Francesca s-a apropiat de el; trebuia să-i vadă chipul. Am pus să fii adus ca să-ți vorbesc de soția ta.

Arnau a șovăit. Era chipeș într-adevăr.

— Ce-i? Cum e cu puțință...?

— A rămas grea.

— Maria?

— Aledis, l-a îndreptat Francesca fără să stea la gânduri, dar rostise, oare, Maria?

— Aledis?

Francesca a văzut că tânărul se cutremura. Ce însemna asta, oare?

— Ce faceți, de ce vorbiți atât? s-a auzit cum strigau cei dindărățul ușii, izbînd tare în ea și rîzînd în gura mare. Ce-i, matroano, e prea bărbat pentru tine?

Arnau și Francesca s-au uitat unul la celălalt. Ea i-a făcut semn să se depărteze de ușă, el i-a dat ascultare. Au vorbit mai domol.

— Ai grăit Maria? a întrebat Francesca, pe când amândoi se apropiau de fereastră, cât mai departe de ușă.

— Da. Soția mea se numește Maria.

— Atunci cine-i Aledis? Ea mi-a zis că...

Arnau a făcut semn cu capul că nu. Oare în ochi i se citea tristețea? s-a întrebat Francesca. El își pierduse cumpătul: brațele îi cădeau în lungul trupului, iar gâtul, altădată drept și semeț, părea că nu putea îndura povara capului. Dar n-a răspuns. Ea a simțit lovitura până în străfunduri. Ce-i, fiule?

— Cine-i Aledis? a stăruit.

Arnau a făcut iar semn cu capul că nu. Lăsase totul: pe Maria, truda, Fecioara, iar acum, ea era aici și rămăsese grea! Au să afle toți. Cum se putea întoarce la Barcelona, la truda și la casa lui?

Francesca și-a întors privirea spre fereastră. Afară era

întuneric. Ce durere o apăsa? Văzuse bărbați căzuți, femei părăsite; văzuse moartea și mizeria, boala și agonia, dar nicicând până atunci nu se mai simțise așa.

— Nu cred că spune drept, a spus, cu gâtul strâns parcă într-un clește și tot privind pe fereastră.

A deslușit că Arnau se mișca lângă ea.

— Ce vrei să spui?

— Nu cred că-i grea, cred că minte.

— Ce însemnătatea mai are! s-a auzit Arnau spunând.

Era acolo, asta era destul. Îl urmărea, avea să-l hărțuiască din nou. Tot ce făcuse nu-i slujise la nimic.

— Te-aș putea ajuta.

— De ce-ai face-o?

Francesca s-a întors la el. Aproape că se atingeau. Putea să-l pipăie. Putea să-l miroasă. Fiindcă mi-ești fiu! putea să-i zică, venise clipa, dar ce i-o fi povestit Bernat despre ea? La ce i-ar fi slujit băiatului să știe că mamă-sa era târfă? A întins o mână tremurătoare. El n-a mișcat. La ce-ar sluji? A stat în loc. Trecuseră peste douăzeci de ani, iar ea nu era decât o târfă.

— Fiindcă m-a înșelat, i-a răspuns. I-am dat de mâncare, veșminte și adăpost. Nu-mi place să fiu înșelată. Pari om bun și cred că și pe tine vrea să te înșele.

Arnau a privit-o drept în ochi. Ce însemnătate mai avea? Fără soț, și hăt-departe de Barcelona, Aledis avea să spună tot, și în plus femeia aceea... Ce avea, de i se părea liniștitoare?

A lăsat capul în jos și a început să vorbească.

## Capitolul 29

Regele Pedro al III-lea Ceremoniosul era de șase zile la Figueras când, pe 28 iulie 1343, a dat poruncă să se strângă tabăra și să se mărșăluiască spre Rosellón.

— Va trebui să aștepti, i-a zis Francesca lui Aledis, pe când fetele desfăceau cortul, ca să plece în urma oștii. Când regele poruncește un marș, oștenii nu pot ieși din rânduri. Poate că în tabăra ce va veni...

Aledis a întrebat-o din priviri.

— I-am trimis deja o solie, a adăugat Francesca, parcă nedându-i prea mare însemnătate. Vii cu noi?

Aledis a încuviințat.

— Atunci dă și tu ajutor! i-a poruncit.

O mie două sute de călăreți și mai bine de patru mii de pedestrași, înarmați ca pentru război, cu merinde pentru opt zile, s-au pus în mișcare spre Junquera, la ceva mai puțin de-o jumătate de zi de Figueras. În urma oștirii, venea mulțime de căruțe, catâri și tot soiul de lume. Odată ajuns la Junquera, regele a dat poruncă să se ridice altă tabără; alt sol al papei, un monah augustin, aducea alt răvaș de la Jaime al III-lea. Când Pedro al III-lea cucerise Mallorca, regele Jaime ceruse ajutor papei; monahi, episcopi și cardinali puseseră fără vreo izbutire o vorbă bună pe lângă Ceremonios.

Ca și mai înainte, regele nu dăduse ascultare trimisului papal. Oastea înnoptase la Junquera. Era, oare, momentul? s-a întrebat Francesca, privind cum Aledis le dădea ajutor fetelor la gătitul mâncării. Nu, și-a zis. Cu cât mai departe de Barcelona, de vechea viață a lui Aledis, cu atât mai bine pentru ea. „Trebuie să așteptăm”, i-a răspuns fetei, când a întrebat de Arnau.

A doua zi de dimineață, regele a strâns iar tabăra.

— La Panissars! Formațiune de atac! Patru grupuri de luptă.

Porunca s-a răspândit în toată oastea. Arnau a auzit-o alături de garda lui Eiximèn d'Esparça, gata de plecare. La Panissars! Unii strigau, alții abia șopteau, dar toți cu mândrie și respect. Trecătoarea Panissars! Trecerea Pirineilor de pe meleaguri catalane la Rosellón. La doar jumătate de leghe de Junquera, în noaptea aceea s-au putut auzi în jurul tuturor focurilor istoriile faptelor de vitejie din Panissars.

Fiindcă ei, catalanii, tații și bunicii lor, îi biruiseră pe franțuji. Numai ei, catalanii! Cu ani în urmă, papa îl afurisise pe regele Pedro cel Mare, căci cucerise Sicilia fără încuviințarea lui. Franțujii, conduși de Filip cel Îndrăzneț, declaraseră război ereticilor, în numele creștinătății și, cu sprijinul câtorva trădători, trecuseră Pirineii prin pasul Maçana.

Regele Pedro cel Mare trebuise să bată în retragere, iar nobilii și cavalerii din Aragon îl părăsiseră, și plecaseră acasă cu propriile oști.

— Nu mai rămăseserăm decât noi! a lămurit cineva în beznă, amuțind până și trosnetul focului.

— Și Roger de Llúria<sup>46</sup>! a sărit un altul.

Cu oștile rărite, regele trebuise să le îngăduie franțujilor să invadeze Catalonia, așteptând să primească întăriri din Sicilia, de la amiralul Roger de Llúria. Pedro cel Mare îi poruncise vicontelui Ramon Folch de Cardona, apărătorul Geronei, să țină piept asediului franțuz până la sosirea lui Roger de Llúria în Catalonia. Zis și făcut, vicontele de Cardona apăruse eroic cetatea, până când monarhul îi îngăduise s-o predea invadatorului.

Roger de Llúria sosise și biruise flota franțuză; între timp, pe uscat, armata franțuză era nimicită de o molimă.

— Au profanat mormântul lui Sant Narcis când au luat Gerona, s-a băgat cineva în vorbă.

Milioane de muște ieșiseră din mormântul sfântului, după spusele bătrânilor locului, când îl profanaseră franțujii. Găzele duseseră molima la franțuji. Fiindcă erau biruiți pe mare și bolnavi pe pământ, regele Filip cel Îndrăzneț ceruse un răgaz, să se retragă fără măcel.

Pedro cel Mare se învoise, dar, îi atrăsese luarea-aminte, doar în numele lui, al nobililor și cavalerilor săi.

Arnau a auzit strigătele almogavarilor care intrau în Panissars. Apărându-și ochii, a privit în sus, la munții din jurul trecătorii, între care vuia ecoul trezit de vocile ostașilor năimiți. Acolo, laolaltă cu Roger de Llúria, priviți de pe culme de Pedro cel Mare și

---

<sup>46</sup> Militarul catalan de origină italiană Roger de Llúria sau Lauria (c. 1250–1305) a fost amiral al Coroanei de Aragon și a apărut Sicilia contra angevinilor. În 1284, l-a învins pe principele de Tarento și a făcut o spectaculoasă campanie în Calabria. După aceea s-a întors în Catalonia la cererea lui Pedro al III-lea cel Mare, i-a învins pe francezi în insulele Formigues și a luat parte la bătălia de la Panissars (1285). (n.tr.)

nobilii lui, almogavarii au dat gata oastea franțujilor după ce căsăpiseră mii de bărbați. A doua zi, la Perpignan, Filip cel Îndrăzneț a dat ortul popii și așa s-a isprăvit cruciada împotriva Cataloniei.

Almogavarii au strigat fără preget cât au mers prin trecătoare, sfidând vrăjmașul care nu apărea; poate că-și aminteau tot ce le istorisiseră tații și bunicii lor despre cele întâmplare chiar acolo în urmă cu jumătate de veac.

Acei bărbați în zdrențe care, când nu se războiau pe parale, trăiau în codri și munți, prădând și nimicind ținuturile sarazinilor, neținând seama de niciun înscris semnat de regii creștini din peninsulă cu căpeteniile arabe, mergeau în voia lor. Arnau pricepuse faptul pe drumul dintre Figueras și Junquera, iar acum își dădea iar seama: dintre cele patru cete în care regele își împărțise oastea, trei mergeau în formațiune de luptă, sub stindarde, iar almogavarii înaintau în neorânduială, bătându-și joc de vrăjmași, râzând și chiar glumind, luându-l în bătaie de joc pe adversarul care nu-și mai făcea apariția, și pe cel care, la vremea lui, avea să vină.

— N-au comandanți? a întrebat Arnau după ce a priceput că, atunci când Eiximèn d'Esparça poruncise să se facă popas, almogavarii o luaseră înaintea tuturor în dezordine și înaintau fără nicio grijă.

— Nu pare, nu-i așa? i-a răspuns un veteran, stând ferm alături de el, ca toți membrii gărzii proprii a scutierului regal.

— Nu. Nu pare.

— Sigur că au și se feresc să nu le dea ascultare. Fiindcă nu-s comandanți ca ai noștri. Veteranul a făcut semn spre Eiximèn d'Esparça; apoi și-a alungat o gază închipuită de pe gamelă și a fluturat-o în aer. Niscai oșteni s-au alăturat hohotelor lui Arnau. Aștia da comandanți, i-a dat înainte veteranul, redevenind dintr-o dată serios; aici nu te-ajută la nimic să fii fiul cuiva, să te numești într-un fel sau altul ori să fii protejatul unui conte, ori ce-o mai fi el. Cei mai importanți sunt *adalils*<sup>47</sup>. Arnau s-a uitat la almogavari, care treceau înainte pe lângă el. Nu, nu te supăra, l-a rugat veteranul; n-ai să-i deosebești. Se îmbracă cu toții deopotrivă, numai ei între ei se știu cine sunt. Ca să ajungi *adalil*, ai nevoie de patru haruri: înțelepciune, ca să ții oștile în mână; sânge de bărbat în vine, ca să ceri aceeași vitejie și de la bărbații

---

<sup>47</sup> În lb. cat., „conducător”, „lider”. (n.tr.)

pe care îi călăuzești; talentul natural de a sta în frunte și, cu precădere, credința.

— Tocmai asta se și spune despre el, i-a curmat Arnau vorba, făcând semn către scutierul regal și făcând același gest cu degetele de la mâna dreaptă.

— Da, dar acel har nimeni nu l-a pus și nici nu-l pune la îndoială. Ca să ajungi *adalil* de almogavari, e nevoie ca încă doisprezece *adalils* să se juruiască sub amenințarea osândeii cu moartea că îndeplinești acele condiții. N-ar mai rămâne nobili pe lume, dacă ar trebui să jure deopotrivă despre egalii lor, cu precădere când vine vorba de credință.

Oștenii care le ascultau spusesele au consimțit, zâmbind. Arnau s-a uitat iar la almogavari. Cum puteau, oare, să omoare un bidiviu doar cu o simplă lance și în plină șarjă?

— În urma celor numiți *adalils*, l-a lămurit mai departe veteranul, vin *almogatens*; ei sunt, pesemne, meșteri în războaie, viteji, sprinteni, loiali și aleși în același chip: doisprezece *almogatens* trebuie să se jure că acela care se propune are acele însușiri.

— Sub amenințarea osândeii cu moartea? a întrebat Arnau.

— Sub amenințarea osândeii cu moartea, a adevărit veteranul.

Ce nu-și putea închipui Arnau era că neobrăzarea acelor războinici putea să meargă până la neîmplinirea poruncilor regelui. Pedro al III-lea dăduse ordin ca, de cum va ieși din pasul Panissars, oastea să se îndrepte spre capitala Rosellónului: Perpignan; dar de cum oastea a ieșit din trecătoare, almogavarii s-au despărțit de ea și s-au îndreptat spre castelul Bellaguarda, ridicat pe culmea cu același nume, chiar deasupra trecătorii Panissars.

Arnau și oștenii scutierului regal i-au văzut plecând și urcând spre culmea Bellaguarda. Tot mai strigau, cum făcuseră și prin toată trecătoarea. Iar Eiximèn d'Esparça și oamenii lui au început urcușul Bellaguardei, în urma lor.

Catalanii au asediat castelul, și în restul zilei și toată noaptea soldații năimiți au tăiat cu schimbul copaci din care să întocmească mașini de asalt: scări de luptă și un berbec mare, montat pe roți, care se legăna cu ajutorul unor odgoane prinse de un trunchi aflat deasupra, acoperit cu piei, astfel încât să-i ocrotească pe bărbații care aveau să-l mânuiască.

Arnau a stat de gardă la zidurile care înconjura castelul Bellaguarda. Cum se lua cu asalt un castel? Trebuiau să înainteze



cu pieptul gol, iar apărătorii se mărgineau să tragă în ei, ascunși îndărătul meterezelor. Acolo și erau. Vedea cum se șteau din spatele acelora și îi priveau. La un moment dat, i s-a părut că se uita cineva drept la el. Păreau liniștiți, dar el tremura privindu-i cu atenție pe asediați.

— Par foarte siguri de ei, i-a vădit unui veteran de lângă el.

— Nu te amăgi, i-a lămurit acela; acolo sus, le e mai rău decât nouă. În afară de asta, i-au văzut pe almogavari. Trudesc fără preget, acum rânduți fără greș. Nimeni nu râde și nu se gâlcește; trudesc.

— Dar cum pot să-i sperie atât de tare pe cei dindărătul zidurilor? a întreat.

Veteranul a răs.

— Nu i-ai văzut niciodată bătându-se, nu-i așa? Arnau a făcut semn cu capul că nu. Așteaptă și-ai să vezi.

A adăstat, picotind în țărână, în noaptea încordată când soldații nămiți n-au stat nicio clipită locului, întocmind fără preget mașini de luptă, la lumina unor facle care se duceau și veneau, neobosite.

Când s-a crăpat de ziuă și lumina soarelui s-a prelins în zare, Eiximèn d'Esparça a poruncit oștirii să se pună în formațiune de luptă. Lumina de departe abia de topise ușor bezna nopții. Arnau i-a căutat cu privirea pe almogavari. Dăduseră ascultare și erau sub zidurile castelului Bellaguarda. Apoi s-a uitat la castel, pe deasupra lor. Se mistuieră toate luminile, dar ei erau acolo; în timpul nopții nu făcuseră decât să se pregătească de asalt. S-a cutremurat. Ce căuta acolo? Zorii zilei erau reci, dar mâinile lui, strâns lipite de arbaletă, asudau neîncetat. Tăcerea era desăvârșită. Putea să moară. În timpul zilei, apărătorii castelului îl priviseră de nenumărate ori pe el, un simplu *bastaix*; chipurile acelor oameni, pierduți atunci în depărtare, au prins acum viață. Erau acolo, îl așteptau! S-a cutremurat. Picioarele i-au tremurat și a trebuit să se străduiască doar-doar nu i-or mai clănțani dinții. A strâns arbaleta la piept, ca nimeni să nu vadă că-i tremurau mâinile. Ofițerul îi ceruse ca, la porunca de atac, să se apropie de ziduri, să se ascundă îndărătul unor bolovani și să tragă în cei care apărau castelul. Dar trebuia să ajungă la bolovani. Avea, oare, să izbutească? Nu-și lua ochii de pe locul unde se aflau; trebuia să ajungă la bolovani, să se ascundă îndărătul lor, să tragă, să se ascundă și iar să tragă.

Un strigăt a sfășiat tăcerea.

Porunca! Bolovani! Arnau a gonit spre ei, dar ofițerul l-a prins

cu mâna de umăr.

— Încă nu, i-a zis.

— Dar...

— Încă nu, a stăruit ofițerul. Privește.

I-a arătat almogavarii.

Alt strigăt a tunat din rândurile lor:

— Treziți-vă, arme!

Arnau nu-și putea lua ochii de la mercenari. De îndată, toți au început să strige într-un glas:

— Treziți-vă, arme! Treziți-vă, arme!

Au început să-și izbească sulitele și cuțitele, până când sunetul lor le-a acoperit glasurile.

— Treziți-vă, arme!

Și armele au început să se trezească: aruncau tot mai multe scânteii pe măsură ce se izbeau, între ele sau de stânci. Zarva l-a copleșit pe Arnau. Treptat, scânteile, cu sutele și cu miile, au spart întunericul, iar almogavarii au apărut într-un halou luminos.

Arnau s-a surprins lovind cu arbaleta în văzduh; nu mai tremura.

— Treziți-vă, arme! urla.

Nu mai asuda, nu mai tremura.

— Treziți-vă, arme!

S-a uitat la ziduri; parcă stăteau să cadă sub urletele almogavarilor. Pământul vuia, licărul scânteilor creștea în jurul lui. Deodată a sunat o trompetă, iar hărmălaia s-a făcut vuiet înspăimântător:

— Sant Jordi! Sant Jordi!

— De astă dată, da, i-a strigat ofițerul, împingându-l înainte, îndărătul a două sotnii care porneau înspăimântător la asalt.

Arnau a fugit și s-a postat în spatele bolovanilor, lângă ofițer și un corp de arbaletieri, la poalele zidurilor. S-a concentrat asupra uneia dintre scările pe care almogavarii le sprijiniseră de zid și a încercat să-i țintească pe cei care se băteau pe metereze ca să împiedice asaltul mercenarilor, pe când aceia urlau neobosiți, posedăți parcă de Necuratul. Zis și făcut. În două prilejuri, a nimerit în trupurile a doi apărători, acolo unde cuirasele nu-i apărau, și i-a zărit căzând, izbiți de săgeți.

O ceată de asediatori a ajuns pe zidurile fortăreței și Arnau a văzut că ofițerul, bătându-l pe umăr, îi atrăgea luarea-aminte să nu mai tragă. De berbece n-a fost nevoie. Când almogavarii au ajuns pe metereze, porțile castelului s-au deschis și o droaie de

cavaleri și-au luat tâlpășița în galop întins, ca să nu fie luați ostatici. Doi dintre ei s-au prăvălit sub tirul arbaletelor catalane; ceilalți au fugit. Unii dintre locuitorii castelului fuseseră văduviți de orice autoritate, așa că s-au predat. Eiximèn d'Esparça și cavalerii lui au intrat în castel pe cai de luptă și i-au căsăpit pe toți cei care li se mai opuneau. Apoi au intrat în goană pedestrașii.

După ce-au trecut de ziduri, Arnau a stat liniștit, cu arbaleta în spate și pumnalul în mână. Nu mai era nevoie de el. Curtea castelului era înțesată de leșuri și cei care nu căzuseră stăteau în genunchi, dezarmați, implorând iertarea cavalerilor care dădeau roată prin *patio*, cu spadele lungi scoase din teacă. Almogavarii trecuseră la prădăciuni; unii în turn, alții căutând hulpav leșurile și făcându-l pe Arnau să întoarcă privirea. Un almogavar s-a apropiat de el și i-a dat un pumn de vârfuri săgeți: săgeți rătăcite, mânjite cu sânge, chiar cu bucăți de carne înfipte în ele. A stat în cumpănă. Mercenarul, un bărbat în vârstă, slăbănog ca săgețile pe care i le întindea, a rămas uluit; apoi a zâmbit, vădindu-și gura fără dinți și a dat săgețile altui soldat.

— Ce faci? l-a întrebat acela din urmă pe Arnau. Poate aștepți ca Eiximèn să-ți dea altele? Curăță-le! i-a poruncit, aruncându-i-le la picioare.

În câteva ceasuri, totul s-a isprăvit. Bărbații vii au fost adunați și legați de mâini. Chiar în acea noapte aveau să fie vânduți ca robi în tabăra ce venea în urma oștii. Trupele lui Eiximèn d'Esparça au plecat să-l caute pe rege; își cărau răniții, lăsând în urma lor șaptesprezece catalani morți și o fortăreață în flăcări, care n-avea să le mai fie de niciun folos celor care îl urmau pe regele Jaime al III-lea.

## Capitolul 30

Eiximèn d'Esparça și oamenii lui au ajuns din urmă oastea regelui în apropiere de așezarea Elna, în Mândra, la doar două leghe de Perpignan, în împrejurimile căruia regele hotărâse să innopteze, și unde a primit vizita altui episcop care, tot fără nicio izbutire, a încercat să se târguiască în numele lui Jaime de Mallorca.

Deși regele nu s-a opus ca Eiximèn d'Esparça și almogavarii lui să cucerească Bellaguarda, a încercat, totuși, să împiedice ca, pe drumul până la Elna, alt grup de cavaleri să ia pe calea armelor turnul Nidoleres. Dar, când a ajuns el acolo, cavalerii îl luaseră deja cu asalt, îi căsăpiseră pe cei dinăuntru și puseseră foc la tot.

Dar nimeni nu cutezase să se apropie de Elna, nici să-i tulbure pe locuitorii ei.

Toată oastea s-a adunat în jurul focurilor de tabără, privind luminile cetății. Elna își ținea porțile deschise, sfidându-i fățiș pe catalani.

— De ce...? a început să întrebe Arnau, așezat la un foc.

— ... Elna? l-a întrerupt unul dintre cei mai bătrâni ostași.

— Da. De ce-i respectat? De ce nu-și închide porțile?

Veteranul s-a uitat la cetate, înainte de a-i răspunde.

— Avem Elna pe conștiință, vreau să zic pe conștiința catalană. Ei știu că n-o să ne apropiem. A tăcut. Arnau învățase să respecte purtarea oștenilor. Știa că, dacă-l grăbea, veteranul îl va privi disprețuitor și nu va mai vorbi. Toți bătrânii se dădeau în vânt după amintiri ori istorii, adevărate ori nu, umflate ori nu. Era o plăcere pentru el să respecte mersul poveștii. Până la urmă, veteranul și-a reluat povestea: În războiul cu franțujii, când Elna era a noastră, Pedro cel Mare a fâgăduit s-o apere și a trimis o ceată de cavaleri catalani. Dar ei au trădat-o; și-au luat tâlpășița la vreme de noapte și au lăsat târgul în mâinile vrăjmașului. Veteranul a scuipat în foc. Franțujii au profanat biserici, au ucis copii, dând cu ei de pereți, au siluit femeile și au executat toți bărbații, doar pe unul nu. Măcelul din Elna apasă pe conștiința noastră catalană. Niciun catalan nu va îndrăzni să se apropie de ea.

Arnau s-a uitat din nou la porțile deschise ale Elnei. Apoi la feluritele cete din tabără; în fiecare din ele cineva privea tăcut spre

Elna.

— Pe cine au lăsat în viață? a întrebat, trecând peste propriile reguli.

Veteranul s-a uitat la el prin vâlvătăile focului.

— Pe unul, Bastard de Rosselló. Arnau a adăstat iar, până ce oșteanul a hotărât să urmeze: După mai mulți ani, acel ostaș le-a trădat trupelor franțuze care au invadat Catalonia drumul prin trecătoarea Maçana.

Oștenii au pus capul jos la umbra cetății Elna.

Deopotrivă au făcut, hăt-departe de ea, și sutele de oameni care o urmau. Francesca s-a uitat la Aledis. Era, oare, locul nimerit? Povestea Elnei trecuse prin corturi și bordeie, iar în tabără domnea o tăcere puțin obișnuită. Chiar și ea se uitase de nenumărate ori la porțile deschise ale cetății. Da, erau pe meleaguri neprimitoare; niciun catalan n-avea să fie bine primit în Elna ori în împrejurimi. Aledis era hăt-departe de casă. Nu-i mai lipsea decât să stea stingheră.

— Arnau al tău s-a săvârșit din viață, i-a zis când Aledis a răspuns la chemarea ei.

Fata s-a îndoit de mijloc; Francesca a văzut cum se făcea mică-mititică în rochia verde. Și-a acoperit fața cu mâinile și plânsul ei a spart tăcerea ciudată.

— Cum s-a întâmplat? a întrebat după un timp.

— M-ai înșelat, s-a mărginit să-i răspundă rece Francesca.

Aledis s-a uitat la ea, cu ochii plini de lacrimi, suspinând, tremurând; apoi a lăsat ochii în pământ.

— M-ai înșelat, a repetat. Fata nu i-a răspuns. Vrei să știi cum s-a întâmplat? L-a ucis soțul tău, ăla legiuit, meșterul tăbăcar.

Pau? Cu neputință! A înălțat capul. Nu era cu puțință ca ghiujul ăla...

— A venit în tabăra regelui, acuzându-l pe Arnau că te răpise, i-a dat înainte Francesca, curmând gândurile lui Aledis. Voia să vadă ce făcea. Arnau îi povestise că-i era teamă de bărbatu-său. Băiatul a tăgăduit, iar bărbatu-tău l-a provocat la luptă. Aledis a încercat s-o oprească; cum să provoace Pau pe cineva? A plătit unui ofițer să se bată în locul lui, a urmat Francesca, făcând-o să tacă. Nu știai? Când cineva e prea bătrân ca să se mai poată măsura cu altul, poate plăti cuiva să-i țină locul. Arnau al tău a pierit, apărându-și onoarea.

Pe Aledis a cuprins-o deznădejdea. Francesca a zărit cum

tremura. Puțin câte puțin, picioarele au lăsat-o și a căzut în țărână, în genunchi în fața Francescăi, dar ei nu i s-a făcut milă.

— Am înțeles că bărbatu-tău te caută.

Aledis și-a acoperit iar fața cu mâinile.

— Va trebui să pleci de la noi. Antonia are să-ți dea vechile straie.

Asta era privirea pe care o aștepta! Spaima! Groaza!

Întrebările se îmbulzeau în mintea lui Aledis. Ce să se facă? Unde să se ducă? Barcelona era la celălalt capăt al lumii și, în orice caz, ce-i rămânea acolo? Arnau, mort! Drumul de la Barcelona la Figueras i-a trecut fulgerător prin minte și tot trupul i-a simțit oroarea, umilința, rușinea, durerea. Și Pau care o caută!

— Nu, a încercat să zică Aledis, n-aș putea!

— Nu vreau să dau de belea, i-a răspuns Francesca, serioasă.

— Apără-mă! a implorat. N-am unde să merg. N-am cui să cer adăpost.

Plângea cu sughituri. Aledis a rămas în genunchi în fața Francescăi, cutezând să ridice privirile.

— N-aș putea s-o fac. Ai rămas grea.

— Și asta era o minciună, a strigat tânăra.

Era la picioarele ei. Francesca nu s-a clintit.

— Ce-ai face în schimb?

— Orice vrei! a strigat Aledis.

Francesca și-a ascuns zâmbetul. Asta era făgăduiala pe care o aștepta. De câte ori i-o făcuseră fete ca Aledis!

— Orice vrei! a repetat fata. Ocrotește-mă, ascunde-mă de bărbatu-meu și fac tot ce vrei.

— Știi doar ce suntem, a stăruiț matroana.

Ce importanță mai avea? Arnau era mort. Nu mai avea nimic. Nu-i mai rămânea nimic, doar soțul care-ar fi dat cu pietre în ea de ar fi găsit-o.

— Ascunde-mă, te implor. Fac tot ce vrei, a repetat Aledis.

Francesca a poruncit ca Aledis să nu se amestece printre oșteni; ei îl cunoșteau pe Arnau.

— Ai să lucrezi pe ascuns, a dumirit-o a doua zi, când se pregăteau de plecare. N-aș vrea ca soțul tău... Aledis s-a învoit înainte chiar ca ea să-și sfârșească vorba. Nu trebuie să fii zărită înainte de sfârșitul războiului. Aledis s-a învoit iar.

Chiar în acea noapte, Francesca i-a trimis un mesaj lui Arnau: „Totul e aranjat. N-are să te mai supere”.

A doua zi, în loc să ajungă la Perpignan, unde se afla regele Jaime al Mallorcăi, Pedro al III-lea a hotărât să-și urmeze drumul spre mare, către târgul Canet, unde Ramon, viconte de domeniul, urma să-i predea castelul, căci se juruise să-i fie vasal după cucerirea Mallorcăi, atunci când monarhul catalan, după fuga regelui Jaime, îl lăsase slobod cu condiția să-i rămână lui castelul Bellver.

Zis și făcut. Viconte de Canet i-a predat regelui Pedro castelul, iar oastea s-a odihnit și a mâncat pe săturate, mulțumită localnicilor generoși, care credeau că războinicii catalani o să strângă tabăra cât ai clipi din ochi ca să plece la Perpignan. Așa că regele a putut face un cap de pod cu flota pe care a aprovizionat-o de îndată.

Instalat la Canet, Pedro al III-lea a primit un nou sol mijlocitor; de astă dată un cardinal, care venea de la Jaime de Mallorca. Nici lui nu i-a dat vreo atenție, l-a dat afară și a început să cerceteze cu sfetnicii cum să asedieze mai bine cetatea Perpignan. În vreme ce regele aștepta merinde de pe mare, ca să le pună bine în castelul din Canet, oastea catalană a stat șase zile în târg, cucerind castelele și fortărețele dintre Canet și Perpignan.

Întreaga *host* din Manresa a cucerit în numele regelui Pedro castelul din Santa Maria del Mar, alte companii l-au luat cu asalt pe cel din Castellarnau Sobirà, iar Eiximèn d'Esparça cu almogavarii și alți cavaleri de-ai lui a asediat și au cucerit Castell-Rosselló.

Castell-Rosselló nu era un simplu post de frontieră ca Bellaguarda, ci una dintre fortărețele avansate de apărare din capitala comitatului Rosellón. Acolo s-au reluat strigătele războinice și izbiturile de lănci ale almogavarilor, întovărășite de astă dată de urletele câtorva sute de oșteni dornici să se arunce în bătălie. Fortăreața n-a fost biruită la fel de ușor ca Bellaguarda; lupta de pe ziduri a fost îndârjită și, pentru a înfrânge apărarea, nu s-au putut lipsi de berbeci.

Arbaletierii au fost ultimii care au străpuns apărarea castelului. Atacul era cu desăvârșire diferit de asaltul Bellaguardei. Soldați și civili, dar și femei și copii, apărau cetatea cu prețul vieții. În cetate, Arnau s-a încleștat crâncen într-o înfruntare corp la corp.

Lăsând deoparte arbaleta, a pus mâna pe cuțit. Sute de bărbați luptau în jurul lui. Șuierul unei spade l-a împins la luptă. Dintr-o pornire, s-a tras mai încolo și spada a trecut, abia atingându-i

coastele. Cu mâna slobodă, Arnau s-a ținut de încheietura mâinii cu care mânua spada și a înfipt jungherul. A făcut-o fără să gândească, cum învățaseră la nesfârșitele lecții date de ofițerul lui Eiximèn d'Esparça. Acolo îi învățaseră să-și măsoare puterile; și săucidă, dar nimeni nu-i învățase cum să bage pumnalul într-un pânțec de om. Cămașa de zale a adversarului a făcut față junghieturii de pumnal și, măcar că Arnau îl ținea de încheietura mâinii, apărătorul castelului și-a întors năprasnic spada și l-a rănit la umăr.

Au fost doar câteva clipe; destule ca să priceapă că trebuia săucidă.

A strâns furios mânerul jungherului. Tăișul a trecut prin cuirasă și a intrat în pânțele vrăjmaș. Spada își pierduse parte din putere, dar se învățea fără oprire și cu primejdie. Arnau a împins pumnalul în sus. Mâna a simțit căldura măruntaielor. Trupul adversarului s-a ridicat de jos, jungherul a spintecat burta, spada a căzut în țărână și Arnau a deslușit chipul vrăjmașului peste al lui. Voia să-i spună ceva? Cu tot zbuciumul luptei, i-a auzit horcăitul. Se gândea la ceva? Vedea moartea? Ochii ieșiți din orbite păreau să-i atragă luarea-aminte, și Arnau s-a întors chiar când alt apărător din Castell-Rosselló se năpustea asupra lui.

N-a șovăit. Pumnalul lui a sfâșiat văzduhul și gâtul noului adversar. N-a mai stat la gânduri. El își căuta moartea mai mult decât vrăjmașul. S-a luptat și a urlat. A izbit și și-a înfipt jungherul în carnea adversarilor de nenumărate ori, nemaigândindu-se la fețele și durerea lor.

A ucis.

Când totul s-a sfârșit și apărătorii lui Castell-Rosselló s-au predat, Arnau s-a văzut plin de sânge și tremurând de oboseală.

S-a uitat jur împrejur, iar leșurile i-au adus aminte de bătălie. N-a avut cum să-și privească vreunul dintre adversari. N-a putut nici să le simtă durerea, nici să i se facă milă de sufletele lor. Chiar de atunci, fețele pe care nu le văzuse, orbit de sânge, au început să i se arate, cerându-și drepturile, onoarea celui înfrânt. Arnau avea să-și aducă aminte de multe ori de cei pe care îi ucisese cu pumnalul.

Pe la jumătatea lunii august, oastea ridicase iar o tabără între castelul Canet și mare. Ai lui Arnau au luat cu asalt Castell-Rosselló pe 4 august. Două zile mai târziu, regele Pedro al III-lea și-a pus oștirea în mișcare și, vreme de o săptămână, cum



Perpignan nu se predase regelui Pedro, trupele catalane au devastat împrejurimile cetății care era capitala Rosellónului: Basoles, Vernet, Solés, Sant Esteve... Au distrus podgorii, livezi de măslini și câți copaci au ieșit în calea oștii desfășurate din porunca regelui, numai smochini nu; vreo toană de-a Ceremoniosului? Au pus foc morilor și recoltelor, au nimicit ogoare și sate, dar n-au putut asedia nicio clipită capitala și refugiul regelui Jaime: Perpignanul.

*15 august 1343*  
*Liturghie solemnă de campanie*

Întreaga oaste, adunată pe plajă, se închina Fecioarei Maria. Pedro al III-lea dăduse înapoi în fața insistențelor Sfântului Părinte și se învoise la un scurt armistițiu cu Jaime de Mallorca. Zvonul umbla în întreaga oaste. Arnau nu-l mai asculta pe preot; puțini îi mai dădeau atenție, pe chipurile celor mai mulți se citea tristețea. Fecioara nu-l mângâia pe Arnau. Ucisese. Tăiase copaci. Stărpise podgorii și ogoare în fața ochilor înspăimântați ai țăranilor și fiilor lor. Nimicise sate întregi și, odată cu ele, căminele unor oameni cumsecade. Regele Jaime își obținuse armistițiul, iar regele Pedro dăduse înapoi. Arnau și-a amintit propovăduielile din biserica Sfânta Maria a Mării: „Catalonia are nevoie de voi! Regele Pedro are nevoie de voi! Mergeți la război!” Ce război? Fuseseră doar măceluri. Încăierări în care nu pierduseră decât oamenii de rând, soldații loiali, copiii care urmau să facă foame iarna viitoare, căci avea să lipsească grâul. Ce război? Cel purtat de episcopi și cardinali, solii regilor vicleni? Preotul își urma omilia, dar Arnau nu-i asculta spusele. Pentru ce trebuiseră să ucidă? La ce le slujeau morții?

Liturghia s-a isprăvit. Oștenii s-au risipit în cete mărunte.

— Și prada făgăduită?

— Perpignanul e bogat, foarte avut, a auzit Arnau.

— Cum își va plăti regele oștenii, dacă nici înainte n-o putea face?

Arnau hoinărea printre cetele de ostași. Ce-i păsa lui de pradă? Lui îi păsa de privirile copiilor; aceea a unei micuțe care, ținându-și fratele de mână, văzuse cum Arnau și camarazii lui rădeau de pe fața pământului un pomet și împrăștiau grâul cu care ea și ai ei trebuiau să se hrănească toată iarna. „De ce? îl întrebaseră ochisorii ei nevinovați. Ce rău v-am făcut noi?” Pesemne că acel

pomet îl îngrijiseră copiii, așa că aceștia rămăseseră acolo amândoi, cu lacrimile curgându-le pe obraji, până când marea oaste catalană isprăvisese de nimicuit măruntele lor avuții. La sfârșit, Arnau nici măcar nu putuse să întoarcă privirile la ei.

Oastea venea acasă. Coloanele de oșteni se răspândeau pe drumurile Cataloniei, în tovărășia trișorilor, târfelor și neguțătorilor, dezamăgiți că nu obținuseră câștiguri îndestulătoare.

Barcelona era tot mai aproape. Feluritele *host* din principat se îndreptau spre locurile lor de baștină; altele aveau să traverseze capitala comitatului. Arnau a observat că toți ciracii lui grăbeau pasul tot mai tare, ca și el. Pe chipuri li se ițeau zâmbete. Se întorceau acasă. Pe drum, i s-a năzărit chipul Mariei. „Totul s-a aranjat, îl asiguraseră, Aledis n-are să te mai supere.” Numai asta dorea, numai de asta fugise.

Chipul Mariei a început să-i suradă.

## Capitolul 31

Sfârșitul lunii martie 1348  
Barcelona

Se crăpa de ziuă, iar Arnau și toți *bastaixos* așteptau în capătul plajei să se descarce o galeră mallorchină sosită noaptea în port. Căpeteniile breslei le dădeau porunci. Marea era liniștită, valurile se spărgeau blând pe plajă, chemându-i pe barcelonezi să-și reia truda. Soarele arunca sclipiri colorate acolo unde apele de încrețeau și, așteptând sosirea barcagiilor cu mărfuri, cetele de *bastaixos* se lăsau fermecate de vraja momentului, cu privirile pierdute în zare, cu spiritul legănându-se odată cu marea.

— Ce straniu, a exclamat cineva, nu se descarcă!

Toți au privit cu atenție la galeră. Barcagiii se apropiaseră de navă și unii dintre ei se întorceau pe plajă cu barca goală; alții strigau, vorbind cu năierii de pe covertă, dintre care unii săreau în apă, și urcau în bărci. Dar nimeni nu descărca poverile de pe navă.

— Ciumă! strigătele primilor barcagii s-au auzit pe plajă cu mult înainte de sosirea bărcilor. Ciuma a ajuns la Mallorca!

Arnau s-a înfiorat. Era, oare, cu puțință ca marea aceea splendidă să le aducă o asemenea veste? O zi cenușie, bântuită de furtună, dar în acea dimineață totul părea fermecat. Luni la rând sporovăiseră barcelonezii despre ea: ciuma nimicea Orientul Îndepărtat, se întinsese spre apus, și devasta așezări întregi.

— Poate că n-are să ajungă și la Barcelona, ziceau unii; trebuie să treacă peste întreaga Mediterană.

— Marea are să ne apere, afirmau alții.

Luni la rând, norodul voise să creadă: ciuma n-avea să ajungă la Barcelona.

Mallorca, și-a zis Arnau. Ajunsese la Mallorca; molima străbătuse leghe în șir pe marea Mediterană.

— Ciuma! au repetat barcagiii, când au ajuns pe plajă.

Cetele de *bastaixos* i-au înconjurat, ca să audă veștile. Într-una din bărci era pilotul galerei.

— Duceți-mă la *veguer* și la sftenicii cetății! a poruncit, sărind pe mal. Degrabă!

Notabilii i-au împlinit cererea; ceilalți i-au asediat pe nou-veniți. „Mor cu sutele, istoriseau. E spaima spaimelor. Nimeni nu poate

face nimic. Copii, femei și bărbați, bogați ori săraci, nobili ori oameni de rând; chiar și jivinele cad victime molimei. Leșurile se adună în mormane pe străzi și putrezesc, iar stăpânirea nu știe ce să facă. Oamenii mor în mai puțin de două zile, în urlete groaznice de durere.” Niscai *bastaixos* au luat-o la fugă spre cetate, țipând și dând din mâini. Arnau asculta, copleșit. Se spunea că acelora care boleau de ciumă li se spărgeau bube din care curgea puroi pe gât, la subsuori și între picioare, care se umflau până ce dădeau pe-afară.

Vestea s-a întins în cetate și lumea s-a strâns ciorchine de ceata de pe plajă, ca să asculte o vreme, apoi să se întoarcă acasă în goana mare.

Întreaga Barcelonă era un furnicar de zvonuri: „Când bubele se sparg, pe acolo ies demoni. Ciumații bolânzesc și-i mușcă pe oameni; așa se și ia bolesnița. Ochii și organele genitale se umflă și plesnesc. Dacă te uiți la bube, te molipsești. Trebuie arși înainte de a muri fiindcă, de nu, bolesnița atacă pe altul. Eu am văzut ciuma.” Oricine începea să vorbească așa, atrăgea de îndată luarea-aminte, iar oamenii se îmbulzeau în jurul lui, ca să-i asculte istoria; apoi, groaza și închipuirea creșteau la nesfârșit în gura celor care nu știau ce-i așteptă. Cetatea a poruncit, drept unică prevedere, să fie multă curățenie, iar lumea s-a grăbit să meargă la băile pentru toți și la biserici, liturghii, rugi, procesiuni: nimic nu ajungea ca să se scape de primejdia ce plutea amenințător deasupra Barcelonei și, după o lună de spaimă, ciuma a ajuns și în cetatea ei.

Întâi a fost un călăfătuitor de la șantierul naval. Medicii s-au dus la el, dar n-au putut decât să adeverească tot ceea ce citiseră în terfeloage și tratate.

— Sunt cât o mandarină mică, a recunoscut unul dintre ei, arătând cu degetul bubele mari de pe gâtul bărbatului.

— Negre, tari și fierbinți, a observat altul, după ce le-a atins.

— Cârpe cu apă rece pentru călduri.

— Trebuie să-i luăm sânge. Dacă facem așa, au să dispară scurgerile de sânge din jurul bubelor.

— Trebuie să tăiem bubele, a sfătuit al treilea.

Ceilalți medici l-au lăsat pe bolnav și s-au uitat la cel care vorbea.

— Cărțile spun să nu le tăiem, l-a repezit altul.

— La urma urmelor, a zis unul, e doar călăfătuitor. Să vedem ce are la subsuori și între picioare.

Și acolo avea bube negre, tari și fierbinți. În țipete de durere, i-au luat sânge bărbatului și puțină viață ce-i mai rămăsese i s-a dus prin tăieturile făcute de medici pe trup.

Chiar în acea zi au mai apărut doi bolnavi. A doua zi alții, iar după încă o zi, și mai mulți. Barcelonezii s-au încuiat în case, unde unii mureau în chinuri groaznice; alții, de teamă să nu molipsească pe cei din jur, erau lăsați pe ulițe, unde mureau în agonie. Stăpânirea a dat poruncă să se pună câte o cruce de var pe porțile caselor unde locuia un ciumat. Au stăruiat asupra curățeniei trupurilor, neatingerea ciumaților și au poruncit ca hoiturile să fie arse pe rug. Cetățenii și-au frecat pielea gata să și-o smulgă de pe ei și cine a putut a stat departe de bolnavi. Dar nimeni n-a încercat să facă așijderea și cu puricii, și, spre uimirea medicilor și a stăpânirii, boleșnița tot s-a luat.

Au trecut săptămâni de zile, iar Arnau și Maria, ca mulți alții, s-au dus zi de zi la Sfânta Maria și au spus stăruiitor rugăciuni căroră cerul nu le dădea ascultare. Din pricina molimei, în jurul lor mureau prieteni buni precum părintele Albert. Ciuma i-a lovit și pe bătrânii Pere și Mariona, care s-au stins la iuțeală din pricina boleșniței aducătoare de moarte. Episcopul a rânduit o procesiune cu rugi, care trebuia să dea înconjur cetății; urma să iasă din catedrală, să coboare pe ulița Mar până la Sfânta Maria, unde avea să li se alătore Fecioara sub prapur, înainte de a urma drumul stabilit.

Fecioara adăsta în piața Sfânta Maria, împreună cu sumedenie de *bastaixos*, care urmau s-o poarte prin cetate. Bărbații se uitau unul la celălalt, întrebându-se în tăcere unde le erau ciracii absenți. Nimeni nu zicea nimic. Strângeau din buze și plecau ochii în pământ. Arnau și-a amintit de marile procesiuni în care aceștia o purtaseră, gata să se bată la trecerea ei, ca să-i fie cât mai aproape. Căpeteniile trebuiau să facă rânduială, astfel încât fiecare să poată purta Fecioara, iar acum nu erau de ajuns nici ca s-o poarte pe umeri. Oare chiar atât de mulți se stinseseră? Cât avea să mai țină molima, Sfântă Fecioară? Murmurul rugilor rostite de norod a luat-o în jos pe ulița Mar. Arnau a privit fruntea procesiunii: oamenii mergeau cu capul plecat în pământ, târându-și picioarele. Unde erau nobilii care se alăturau mereu cu mare fast episcopului? Patru dintre cei cinci sfetnici ai cetății muriseră; trei pătrimi din membrii Sfatului Celor o Sută avuseseră aceeași soartă. Ceilalți fugiseră din cetate. Câțiva *bastaixos* au ridicat în tăcere Fecioara și-au ridicat-o pe umeri, l-au lăsat să treacă pe

episcop și s-au alăturat procesiunii și rugilor. De la Sfânta Maria, s-au îndreptat spre mănăstirea Santa Clara, traversând piața Born. Cu toată tămâia preoților, la Santa Clara i-a copleșit duhoarea de carne arsă; o droaie au renunțat la rugăciuni și s-au pus pe plâns. În dreptul arcadelor de la Sant Daniel, au luat-o la stânga, spre portalul Nou și mănăstirea Sant Pere de les Puelles; au ocolit câte un hoit și s-au ferit să-i privească pe ciumații care își așteptau moartea pe la colțuri ori în fața porților cu cruci albe, care n-aveau să se mai deschidă niciodată în fața lor. „Sfântă Fecioară, a exclamat în sinea lui Arnau, cu coșciugul pe umeri, de ce atâta nenorocire?” De la Sant Pere s-au îndreptat, rugându-se, spre portalul Santa Anna, unde au dat iar colțul spre stânga, mergând spre mare, până în mahalaua Forn dels Arcs, apoi s-au dus iar la catedrală.

Norodul a început să se îndoiască de puterea Bisericii și a stăpânirii; oamenii se rugau până la istovire, dar ravagiile ciumei nu se opreau.

— Se zice că a venit sfârșitul lumii, s-a plâns într-o zi Arnau, intrând în casă. Toată Barcelona și-a pierdut mințile. Flagelanți, așa își spun. Maria era cu spatele la el. Arnau s-a așezat, așteptând ca nevasta să-l descalțe, și i-a dat înainte: Merg pe străzi cu sutele, dezbrăcați până la brâu, și strigă că vine Judecata de Apoi, își mărturisesc păcatele în cele patru vânturi, își biciuiesc spatele. Unii îl au numai carne vie, dar îi tot dau înainte. Arnau a mângâiat-o în creștetul capului pe Maria, ingenuncheată în fața lui. Ardea. Ce...?

A căutat bărbia nevestei cu mâna. Nu era cu puțință. Nu ea. Maria și-a ridicat spre el ochii sticloși. Asuda și avea fața îmbujorată. Arnau a încercat să-i înalțe capul, ca să-i vadă gâtul, dar ea a făcut un semn de durere.

— Nu tu! a strigat Arnau.

În genunchi, cu mâinile pe opincile lui, Maria l-a pironit cu privirea, iar lacrimile au început să-i curgă pe obraji.

— Doamne Dumnezeule, nu tu. Doamne!

A ingenuncheat lângă ea.

— Pleacă, Arnau, a îngăimat Maria. Nu sta lângă mine.

A încercat s-o ia în brațe, dar, când a luat-o de umeri, chipul Mariei s-a schimonosit iar de durere.

— Vino, i-a zis, ridicând-o cât de ușor putea. Suspinând, Maria l-a rugat iar să plece. Cum să te las? Ești tot ce am! Ce m-aș face fără tine? Unii se tămăduiesc, Maria. Și tu ai să te vindeci. Tu ai să

te tămăduiești. Încercând s-o liniștească, a dus-o în pat și a întins-o acolo. Astfel i-a putut vedea gâtul, pe care și l-a amintit frumos și care acum începea să se înnegrească. Un doctor! a țipat, deschizând fereastra ce dădea în balcon.

N-a părut să-l audă nici țipenie de om. Dar noaptea, când bubele au început să acopere gâtul Mariei, cineva le-a făcut o cruce de var pe poarta casei.

Arnau n-a putut pune pe fruntea Mariei decât cârpe muiate în apă rece. Întinsă pe pat, femeia dărdâia. Nu se putea mișca decât în dureri cumplite, iar vaietele ei surde îl îngrozeau pe Arnau. Avea privirea pierdută în tavan. El a văzut cum îi creșteau bubele de pe gât și pielea i se înnegrea. „Te iubesc, Maria. De câte ori am vrut să-ți spun?” A luat-o de mână, a îngenuncheat lângă pat. Și a stat așa toată noaptea, ținându-și soția de mână, dărdâind și asudând lângă ea, implorând Cerul la fiece spasm al Mariei.

A învelit-o în cel mai bun cearșaf al lor și a așteptat trecerea căruței cu morți. N-avea s-o lase în uliță. Chiar el avea să le-o încredințeze. Zis și făcut. Când a auzit copitele istovite ale calului, a luat leșul Mariei și l-a dus în uliță.

— Rămas-bun, i-a bâiguit, sărutând-o pe frunte.

Cei doi bărbați, cu mânuși și fețele acoperite cu bucăți de pânză groasă, au văzut uluiți cum Arnau descoperea fața Mariei, și o săruta. Nimeni nu voia să se apropie de ciumați, nici măcar cei care îi iubiseră, iar acum îi părăseau pe uliță ori, cel mult, îi chemau pe ei să-i ia din paturile unde-și aflaseră moartea. Arnau și-a încredințat soața bărbaților care, impresionați, au încercat s-o pună cu grijă peste celelalte vreo zece hoituri.

Cu lacrimi în ochi, Arnau a privit cum se pierdea căruța pe ulițele Barcelonei. El avea să fie următorul: a intrat în casă și s-a așezat în așteptarea morții, dornic s-o regăsească pe Maria. Trei zile în șir a așteptat sosirea ciumei, pipăindu-și neîncetat gâtul doar o da de umflătura care nu mai venea. Bubele nu s-au ivit, iar Arnau s-a convins până la urmă că, de data asta, Domnul Dumnezeu nu-l chema alături de soața lui.

Arnau s-a dus pe plajă, pășind peste valurile ce se apropiau de cetatea blestemată; a hoinărit prin Barcelona, străin de mizerie, bolnavi și suspinele care se auzeau prin ferestre. Ceva l-a dus din nou la Sfânta Maria. Lucrările fuseseră curmate, schelele erau pustii, pietrele așteptau pe jos ca meșterii să le șlefuiască, dar oamenii tot veneau la biserică. A intrat. Credincioșii adunați în

jurul marelui altar neterminat, în picioare ori în genunchi, se rugau. Cu toate că biserica n-avea încă acoperiș, deasupra și în jurul absidelor care tocmai se durau, totul mirosea a tămâie aprinsă ca să acopere duhoarea morții, care plutea peste tot. Când s-a apropiat de Fecioară, un preot s-a adresat enoriașilor din marele altar.

— Să știți, le-a lămurit, că Sfântul Părinte, papa Clement al VI-lea, a emis o bulă prin care îi scutește de vină pe evrei, neconsiderându-i vinovați de molimă. Boleșnița e doar un necaz cu care Dumnezeu îi pedepsește pe creștini. O șoaptă dezaprobatore s-a ridicat printre credincioși. Rugați-vă, a urmat preotul, încredințați-vă Domnului.

Mulți au plecat din Sfânta Maria, vorbind în gura mare.

Arnau n-a dat atenție propovăduielii și s-a îndreptat spre Capela Preasfântului Mântuitor. Evreii? Ce-aveau de-a face evreii cu ciurma? Micuța Fecioară îl aștepta la locul ei dintotdeauna. Lumânările aprinse de *bastaixos* o înconjurau ca și înainte. Cine să le fi aprins? Și totuși, Arnau abia de-și zărea mama; un nor gros de tămâie urca în jurul lui. N-a deslușit-o surâzând. A vrut să se roage, dar n-a putut. „De ce-ai îngăduit așa ceva, mamă?” Lacrimile au început să-i curgă iar pe obraji când și-a adus aminte de Maria și de suferința ei, de trupul ei lăsat în voia durerii, și de bubele care o omorâseră. Fusese o osândă, dar el o merita, căci păcătuisese, nefiindu-i credincios, laolaltă cu Aledis.

Acolo, în fața Fecioarei, s-a juruit că nicicând nu se va mai lăsa pradă desfrânării. Îi era dator Mariei cu acel fapt.

— Ai pățit ceva, fiule? a auzit că era întrebat. Arnau s-a întors și a dat nas în nas cu preotul care în urmă cu câteva clipe se adresase enoriașilor. Bună, Arnau, l-a salutat, dându-și seama că era unul dintre acei *bastaixos* care se închinau Sfintei Maria. Ai pățit ceva? a repetat.

— Maria.

Preotul a dat din cap, încuviințând.

— Să ne rugăm pentru ea, l-a îndemnat.

— Nu, părinte, a spus Arnau, încă nu.

— Numai la Dumnezeu vei găsi alinare, Arnau.

Alinare? Cum să-și afle mângâierea în nimic? Arnau a încercat să-și vadă Fecioara, dar fumul l-a împiedicat din nou.

— Să ne rugăm, a stăruit preotul.

— Ce înseamnă istoria asta cu evreii? l-a oprit Arnau, dând să



scape.

— Toată Europa crede că de la evrei ne vine ciurma. Arnau l-a iscodit din priviri. Zice-se că în castelul Chillon din Geneva niscai evrei au dezvăluit că ciurma a întins-o un evreu din Savoy, care otrăvea puțurile, folosindu-se de o licoare preparată de rabini.

— Și-i de netăgăduit? a întrebat Arnau.

— Nu. Papa i-a absolvit, dar lumea caută vinovați. Acum ne rugăm?

— Roagă-te Sfinția Ta, părinte, pentru mine.

Arnau a plecat de la Sfânta Maria. În piață l-au înconjurat vreo douăzeci de flagelanți. „Căiește-te!” strigau, biciuindu-și spatele fără preget. „Vine sfârșitul lumii!” strigau alții, scuipându-i vorbele în obraz. Arnau a văzut sângele care le curgea șuvoi pe carnea vie de pe spate, cobora pe picioarele goale pornind de la șoldurile înconjurate cu cilicii. Le-a privit fețele și ochii ieșiți din orbite. A luat-o la goană spre ulița Montcada, până când strigătele nu li s-au mai auzit. Acolo se înstăpânise tăcerea, dar era ceva. Porțile! Puține dintre portalurile pe unde se intra în palatele din ulița Montcada aveau crucea albă ce stigmatiza cele mai multe porți din cetate. Arnau s-a trezit în fața palatului locuit de familia Puig. Nici aici nu era vreo cruce albă; ferestrele erau închise și în edificiu nu părea să miște ceva. Și-a dorit ca boala să fi dat de ei acolo unde stăteau ascunși, iar ei să sufere aidoma Mariei. Arnau a fugit de acolo mai iute decât când voise să scape de flagelanți.

Când a ajuns la răscrucea ulițelor Montcada și Carders, a întâlnit iar prostimea înfrigurată, de astă dată înarmată cu bâte, spade și arbalete.

„Sunt bolânzi la minte”, s-a învoit în sinea lui, depărtându-se de norodul care trecea. La nimic nu slujiseră propovăduielile din toate bisericile cetății. Bula lui Clement al VI-lea nu liniștise sufletele norodului care voia să-și descarce mânia. „Să mergem în cartierul evreiesc!” i-a auzit urlând. „Ereticilor! Ucigașilor! Căiți-vă!” Erau acolo și flagelanții, care își pedepseau neostoit spatele, stropind cu sânge și ațățându-i pe toți cei din jurul lor.

Arnau s-a așezat în urma cetei, alături de cei care o urmau în tăcere, printre care a putut vedea și câțiva ciumați. Toată Barcelona s-a scurs spre cartierul evreiesc, înconjurând din toate laturile mahalaua pe jumătate apărată de ziduri. Unii s-au dus la miazănoapte, lângă palatul episcopal; alții la apus, în fața vechilor ziduri romane ale cetății; alții pe ulița Bisbe, vecina de la răsărit a mahalalei evreiești, iar cei mai mulți, printre ei și ceata pe care o

urma Arnau, la miazăzi, pe strada Boquería, față în față cu Castell Nou, pe unde se intra în mahala. Urletele erau asurzitoare. Norodul cerea răzbunare, deși pe moment se mânginea doar să strige în fața ușilor, vădindu-și bâtele și arbaletele.

Arnau și-a găsit loc în îmbulzeala de pe treptele bisericii Sant Jaume, chiar cea de unde fuseseră alungați el și Joanet în urmă cu multă vreme, când o căutau pe Fecioara căreia să-i spună mamă. Sant Jaume se înălța chiar în fața zidului de miazăzi al mahalalei evreiești și de acolo, pe deasupra mulțimii, Arnau a putut vedea tot ce se petrecea. Garnizoana alcătuită din soldații regelui, în frunte cu domnul *veguer*, era gata să apere cartierul evreiesc. Înainte de a ataca, un grup de cetățeni s-a apropiat ca să poarte discuții cu domnul *veguer*, lângă poarta întredeschisă a mahalalei, în vederea retragerii trupelor dinăuntrul ei; flagelanții urlau și dansau în jurul cetei lor, iar gloata îi tot amenința pe evrei, pe care nici măcar nu-i vedea.

— Nu se vor retrage, a auzit Arnau că susținea o muiere.

— Evreii sunt ai regelui, nu depind decât de rege, a adăugat altcineva. Dacă evreii mor, regele va pierde toate dările pe care le ia de la ei...

— ... Și toate creditele pe care le cere de la acei zarafi.

— Nu numai asta, s-a băgat în vorbă și al treilea; dacă luăm cu asalt cartierul evreiesc, regele își va pierde chiar și mobilele pe care le lasă evreii, lui și Curții, când vine la Barcelona.

— Nobilii vor trebui să doarmă pe jos, s-a auzit cum striga cineva printre hohote de râs.

Arnau nu și-a putut reține un zâmbet.

— Domnul *veguer* va apăra foloasele regelui, a lămurit femeia.

Așa a și fost. Domnul *veguer* n-a dat înapoi și, când au luat sfârșit târguielile, s-a închis în graba mare în cartierul evreiesc. Acela era semnul pe care îl aștepta prostimea și, înainte de a se închide poarta, cei mai apropiați de ziduri s-au năpustit asupra ei, aruncând o ploaie de bâte, săgeți și pietre peste zidurile mahalalei evreiești. Asaltul începuse.

Arnau a deslușit cum o mulțime de oameni orbiți de ură se năpustea fără rânduială și fără noimă asupra porților și zidurilor din ghetou. Nu-i călăuzea nimeni; singurele ce aduceau cumva cu rânduiala erau țipetele flagelanților, care se torturau fără preget la picioarele zidurilor, ațâțându-i pe cetățeni să urce și să-i asasineze pe eretici. Sumedenie au murit sub spadele oștenilor regelui, de cum au ajuns sus pe ziduri, dar cartierul evreiesc era asaltat din

toate laturile și o droaie reușiseră să treacă de oșteni, și să-și măsoare forțele corp la corp cu evreii.

Arnau a rămas pe trepte la Sant Jaume vreo două ceasuri. Strigătele războinice i-au amintit de zilele când fusese oștean, de Bellaguarda și Castell-Rosselló. Fețele celor care cădeau s-au amestecat cu chipurile celor pe care cândva îi ucisese; mirosul de sânge l-a dus cu gândul la Rosellón, la minciuna care îl mânase la acel război absurd, la Aledis și Maria, și a coborât scara de unde privise măcelul.

S-a dus spre mare, cu gândul la Maria și la tot ce îl făcuse să-și caute refugiu în război. Dar gândurile i-au fost sfâșiate fulgerător. Era în dreptul lui Castell de Regomir, bastionul vechiului zid roman, când niște țipete ce veneau de foarte aproape l-au silit să se trezească la realitate.

— Ereticilor!

— Ucigașilor!

A dat nas în nas cu vreo douăzeci de oameni care, înarmați cu bâte și cuțite, ocupau întreaga uliță, strigând la alții care pesemne se rezemau de fațada uneia dintre case. De ce nu se mărgineau să-și plângă morții? N-a stat în loc, pregătindu-se să treacă prin ceata de furioși, ca să-și vadă de drum. Pe când își croia loc printre ei, înghiontindu-i, Arnau a întors o clipă ochii la cei din jur: în ușa unei case, un rob arap, însângerat, încerca să acopere cu trupul trei copii îmbrăcați în negru, cu emblema galbenă pe piept. Fulgerător, s-a pus între arap și atacatori. S-a lăsat tăcerea și copiii și-au ițit obrăjoarele înspăimântate. Arnau s-a uitat la ei; îi părea rău că nu-i făcuse copii Mariei. O piatră a zburat spre unul dintre acele căpșoare și l-a atins pe Arnau. Arapul i s-a așezat în drum; piatra l-a izbit în pântec și l-a făcut să se îndoia de durere. Fețișoara a privit drept la Arnau. Femeia lui se dădea în vânt după copii: nici că-i păsa dacă erau creștini, arapi ori evrei. Îi urmărea cu privirea pe plajă, pe ulițe. Ochii ei îi urmăreau, apoi se întorceau la el.

— Dă-te mai încolo! Pleacă de aici, a auzit Arnau în spatele lui.

S-a uitat la ochisorii îngroziți.

— Ce vreți să le faceți copiilor? a întrebat.

Câțiva bărbați înarmați cu cuțite l-au înfruntat.

— Sunt evrei, i-au răspuns într-un glas.

— Și vreți să-i căsăpiți doar pentru așa ceva? Nu vă ajung părinții lor?

— Au otrăvit puțurile, a răspuns cineva. L-au ucis pe Isus.

Omoară copii creștini pentru riturile lor eretice. Da, le smulg inimile. Fură ostii sfinte.

Arnau nu-i asculta. Încă mai duhnea a sânge din cartierul evreiesc și Castell-Rosselló. L-a prins de braț pe bărbatul cel mai aproape de el, l-a plesnit peste obraz și, punând mâna pe cuțit, i-a înfruntat pe ceilalți.

— Nimeni n-are să facă rău unor copii!

Atacatorii au văzut cum Arnau pune mâna pe cuțit, cum îl rotea în fața lor, cum îi privea.

— Nimeni n-are să facă rău unor copii, a repetat. Duceți-vă să luptați în cartierul evreiesc, cu soldații, cu bărbații.

— Au să te bată, Domnia Ta, a auzit cum îi atrăgea arapul luarea-aminte, acum dindărătul lui.

— Ereticule! i-au strigat cei din ceată.

— Jidov ce ești!

Fusese învățat să atace primul, să-l prindă neatent pe vrăjmaș, să nu îngăduie adversarului să se ridice, să-l înspăimânte. Arnau s-a aruncat înainte, băgând cuțitul în cei mai apropiați, la strigătul: „Sant Jordi!” A înfipt pumnalul în pânțelece primului și s-a întors, silindu-i pe cei care se năpusteau asupra lui să dea înapoi. Pumnalul a spintecat pieptul câtorva dintre ei. De jos, unul dintre atacatori i-a băgat jungherul în gambă. Arnau l-a privit, l-a apucat de păr, i-a dat capul pe spate, i-a hăcuit gâtul. Sângele a început să curgă șuvoi. Trei bărbați zăceau în țărână, ceilalți au dat să fugă. „Fugi când ești în inferioritate”, fusese povățuit. Arnau s-a prefăcut că voia să se năpustească iar asupra lor, iar lumea a fugit buluc de el. Cu mâna stângă, neprivind înapoi, l-a îndemnat pe arap să se apropie și, când a simțit că puștii tremurau la picioarele lui, a pornit spre mare cu spatele, nepierzându-i din ochi pe atacatori.

— Sunteți așteptați în cartierul evreiesc, le-a strigat adversarilor, tot împingându-i pe copii.

Au ajuns la vechiul portal al Castell de Regomir și au luat-o la goană. Fără multe lămuriri, Arnau nu le-a dat voie copiilor să plece spre cartierul evreiesc.

Unde putea ascunde niște copii? I-a călăuzit la Sfânta Maria și s-a oprit brusc în loc în fața mării intrări. Din locul unde stăteau se zărea, prin șantierul neterminat, interiorul bisericii.

— Nu, doar nu vrei să duci copiii într-o biserică creștină? l-a întrebat robul, care gâfâia.

— Nu, a răspuns Arnau. Dar vreau să-i duc foarte aproape de

ea.

— De ce nu ne-ai lăsat să mergem acasă? l-a iscodit fetița, vădit cea mai mare dintre cei trei, care făcuse față cel mai bine alergăturii.

Arnau și-a pipăit gamba. Sângele îi curgea șuvoi.

— Casele voastre sunt luate cu asalt, i-a răspuns. Spun că sunteți vinovați de ciumă. Că ați otrăvit puțurile. Nimeni n-a mai zis nimic. Îmi pare rău, a adăugat Arnau.

Robul musulman a fost primul care a ripostat:

— Nu putem rămâne aici, a zis, silindu-l pe Arnau să nu-și mai privească rana. Fă Domnia Ta ce crezi mai nimerit, dar ascunde-i pe copii.

— Și tu? l-a iscodit Arnau.

— Trebuie să aflu ce s-a întâmplat cu ai lor. Cum i-aș putea găsi?

— N-ai să poți, i-a răspuns Arnau, gândindu-se că în clipa aceea nu-i putea trăda drumul din cimitirul roman. Te găsesc eu. Du-te la miezul nopții pe plajă, în fața noii pescării. Robul a încuviințat; când să se despartă, Arnau a adăugat: Dacă nu vii în următoarele trei nopți, am să cred că ai murit.

Musulmanul a încuviințat iar, privindu-l cu ochi mari și negri.

— Mulțumesc, i-a răspuns Arnau, înainte de a goni spre cartierul evreiesc.

Cel mai mic dintre copii a încercat să-l urmeze pe arap, dar Arnau l-a apucat de umeri.

În prima noapte, musulmanul n-a venit pe plajă. Arnau l-a așteptat mai bine de un ceas după miezul nopții; asculta vuietul îndepărtat al luptelor din cartierul evreiesc, privind noaptea, roșie de atâtea incendii. Cât a stat și-a adăstat, a putut să se gândească la pătărania din acele zile nebune. Ascunsese trei copii de evrei în vechiul cimitir roman, sub marele altar din Sfânta Maria, chiar sub Fecioară. Intrarea în cimitir, pe care cândva o aflaseră el și Joanet, era la fel ca ultima oară când fuseseră acolo. Încă nu se durase scara ușii din Born și putuse să intre ușor pe sub podeaua din lemn; totuși, gardienii care păzeau templul și care îi dăduseră ocol pe uliță aproape un ceas îi făcuseră să aștepte pe vine și în tăcere clipa în care să se pitească sub podiu.

Copiii îl urmaseră fără să crâcnească, până când, după ce se sfârșise tunelul din beznă, Arnau le lămurise unde erau și le ceruse să nu atingă nimic, dacă nu voiau să aibă surprize

neplăcute. Cei trei se puseseră cu deznădejde pe plâns, iar el nu știuse ce să facă în fața suspinelor lor. Negreșit că Maria ar fi putut să-i liniștească.

— Nu-s decât morți, le-a zis, și nu de ciură. Ce vreți: să stați aici vii cu morții ori afară uciși? Plânsetele au încetat. Mă duc să caut o lumânare, apă și ceva de-ale gurii. Da? Da? a repetat în fața tăcerii lor.

— Să vedem, mi-am pus viața în joc pentru voi, și încă mi-o mai pun, dacă se află că am ascuns trei copii evrei sub biserica Sfânta Maria. Nu vreau s-o mai fac, dacă la întoarcere veți fi dispărut. Ce spuneți? O să mă așteptați aici ori vreți să ieșiți iar în uliță?

— O să adăstăm, a răspuns fetița, cu hotărâre.

Pe Arnau l-a primit casa pustie. S-a spălat și a încercat să-și doftoricească piciorul. Și-a bandajat rana. A umplut cu apă vechiul burduf, a luat un opaiț și ulei ca să-l umple, o pâine mare și uscată, carne sărată, și s-a întors șchiopătând la Sfânta Maria.

Copiii nu se mișcaseră din capătul tunelului, unde îi lăsase. Arnau a aprins opaițul și a deslușit trei căpriori înspăimântați, care n-au răspuns nici măcar la zâmbetul cu care a încercat să-i liniștească. Fetița îi ținea îmbrățișați pe ceilalți doi. Toți trei erau bruneți, cu plete lungi și curate, sănătoși, cu dinții albi ca neaua, și frumoși, cu precădere fetița.

— Sunteți frați? i s-a năzărit lui Arnau să-i întrebe.

— Noi suntem frați, a răspuns din nou fata, arătându-l pe cel mai mic. El e un vecin.

— Ei bine, cred că după tot ce s-a întâmplat și înainte de tot ce ne mai așteaptă de făcut, ar trebui să ne cunoaștem. Pe mine mă cheamă Arnau.

Fetița a făcut onorurile: pe ea o chema Raquel, pe fratele ei Jucef și pe vecinul lor Saúl. Arnau le-a tot pus întrebări la lumina opaițului, iar copiii au tot aruncat priviri fugare spre cimitir. Aveau treisprezece, șase și unsprezece ani. Se născuseră la Barcelona și locuiau cu părinții în cartierul evreiesc, unde tocmai se întorceau când îi atacaseră sălbaticii de care îi scăpase Arnau. Robul, căruia îi spuneau întotdeauna Sahat, era al părinților lui Raquel și Jucef, și, dacă fâgăduise să vină pe plajă, avea s-o facă nesmintit; niciodată nu-i lăsase de izbeliște.

— Bine, a rostit Arnau după lămuriri, cred că merită să aruncăm o privire acolo. E mult de când, cam de când aveam vârsta voastră, n-am mai fost acolo, deși nu cred că s-a schimbat ceva. Numai el a răs. În genunchi, s-a dus în buricul peșterii,

luminat din interior. Copiii au rămas pe vine unde erau, privind îngroziți mormintele deschise și scheletele. Nu mi-a dat nimic mai bun prin minte, s-a dezvinovățit, văzându-i înspăimântați. Mai mult ca sigur că aici nimeni n-are să poată da de noi, așa că putem aștepta aici să se liniștească...

— Și ce-o să fie dacă ne omoară părinții? i-a tăiat vorba Raquel.

— Nu te mai gândești la așa ceva. Neîndoios că n-au să pățească nimic. Uite, veniți aici! E un loc fără morminte, îndestulător de mare ca să încăpem cu toții. Haideți! a trebuit să stăruie, grăbindu-i cu mâinile.

La sfârșit a izbutit și toți patru s-au strâns într-un loc micuț, pe pământ, neatingând niciun mormânt. Vechiul cimitir roman era neschimbat de când îl văzuse Arnau, cu mormintele stranii de teracotă în formă de piramide alungite și amforele mari cu leșuri în ele. Arnau a pus opaițul pe una dintre ele, și le-a întins burduful, pâinea și carnea sărată. Cei trei au băut cu lăcomie, dar din merinde n-au luat decât pâinea.

— Nu-i *kosher*, s-a dezvinovățit Raquel, arătând carnea sărată.

— *Kosher?*

Raquel l-a dumirit ce însemna *kosher* și ce rituri trebuiau să îplinească membrii comunității evreiești ca să se poată atinge de carne, apoi au sporovăit neîncetat până ce copiii au adormit în poalele fetei. Atunci, șopocăind ca să nu-i trezească, fetița l-a întrebat:

— Tu nu crezi ce spun ei?

— Cum adică?

— Că am fi otrăvit puțuri.

Arnau a zăbovit câteva clipe înainte de a răspunde.

— S-a săvârșit vreun evreu din pricina ciumei? a întrebat.

— Sumedenie.

— Atunci nu, a zis el. Nu cred.

Când Raquel a ațipit, Arnau s-a târât prin tunel și s-a dus pe plajă.

Asediul mahalalei evreiești a durat două zile, în care firavele forțe ale regelui, ce se alăturaseră membrilor comunității evreiești, au încercat să apere cartierul evreiesc de asalturile neîntrerupte ale norodului înnebunit și înflăcărat care, în numele creștinătății, arbora flamura prădăciunii și morții. Până la urmă, regele a trimis trupe îndestulătoare și totul a început să revină la ceea ce era firesc.

În a treia noapte, Sahat, care se bătușe alături de stăpânii lui, a fugit să-l întâlnească pe Arnau pe plaja cetății, în fața pescăriei, așa cum erau înțeleși.

— Sahat! a auzit în beznă.

— Ce faci aici? a iscodit-o robul pe Raquel, care i s-a aruncat în brațe.

— Creștinul e foarte bolnav.

— N-o fi...?

— Nu, i-a spus fata, nu-i ciumă. N-are bube. Piciorul. Rana are o infecție și are fierbințeală. Nu poate să meargă.

— Și ceilalți? a întrebat robul.

— Bine, și...?

— Vă așteaptă pe toți.

Raquel l-a îndrumat pe arap spre podiu de la poarta Born a Sfintei Maria.

— Aici? a întrebat robul, când fetița a intrat sub podiu.

— Taci, i-a răspuns. Vino după mine.

Amândoi au lunecat prin tunel până la cimitirul roman. Toți au trebuit să dea ajutor la scoaterea lui Arnau de acolo; târându-se înapoi, Sahat l-a tras de mâini, iar copiii l-au împins de picioare. Arnau își pierduse cunoștința. Toți cinci, Arnau pe umerii robului, iar copiii travestiți în creștini cu veșmintele aduse de Sahat, au luat-o spre cartierul evreiesc, încercând să se ascundă în beznă. Când au ajuns la porțile ei, păzite de un pluton masiv de oșteni de-ai regelui, Sahat i-a lămurit ofițerului de strajă cine erau în realitate copiii și de ce nu purtau emblema galbenă. Cât despre Arnau, da, era un creștin cu febră, care avea nevoie de îngrijiri medicale, așa cum ofițerul putea vedea, iar acela l-a lăsat să intre, deși s-a depărtat de îndată, ca nu cumva Arnau să fie ciumat. Dar ceea ce le-a deschis într-adevăr poarta mahalalei evreiești a fost punga generoasă pe care robul a lăsat-o să cadă în mâinile ofițerului regal, pe când îi vorbea.



## Capitolul 32

„Nimeni n-o să le facă niciun rău copiilor. Tată, unde ești? De ce, tată? E grâu în palat. Te iubesc, Maria.” Când Arnau delira, Sahat îi alunga din odaie pe Raquel și pe Jucef, și trimitea după Hasdai, tatăl lor, ca să-l țină pe creștin, în caz că ar fi început să se bată cu oștenii la Rosellón, și i s-ar fi redeschis rana de la picior. Stăpânul și robul îl vegheau de la picioarele patului, iar o roabă îi punea cârpe reci pe frunte. Trecuse o săptămână de când Arnau primea cele mai bune îngrijiri ale medicilor evrei, însoțite de atenția neîntreruptă a familiei Crescas și a robilor ei, cu precădere lui Sahat, care îl veghea zi și noapte.

— Rana n-are prea mare însemnătate, au prognosticat medicii, dar infecția s-a întins în tot trupul.

— Are să trăiască? a întrebat Hasdai.

— E viguros, s-au mărginit să răspundă medicii, înainte de plecare.

— E grâu în palat! a strigat din nou Arnau, asudând din pricina febrei, după câteva minute.

— Dacă nu era el, a spus Sahat, am fi morți cu toții.

— Știu, a răspuns Hasdai, în picioare lângă el.

— De ce-o fi făcut-o? Doar e creștin.

— E om bun.

Noaptea, când Arnau se odihnea și casa se potolea, Sahat se îndrepta către Mecca, îngenunchea și se ruga pentru creștin. În cursul zilei, îl silea răbduriu să bea apă și să înghită licorile pregătite de medici. Raquel și Jucef se șteau adeseori în ușa odăii, iar Sahat le îngăduia să intre, dacă Arnau nu delira.

— E un războinic, a obiectat odată Jucef, cu ochii cât strachina.

— Sigur că a fost, a răspuns Sahat.

— A zis că e *bastaix*, l-a îndreptat Raquel.

— În cimitir ne-a istorisit că-i războinic. Poate-i un *bastaix* războinic.

— A povestit așa, ca să taci tu odată.

— Pun rămășag că-i *bastaix*, s-a băgat în vorbă Hasdai. După câte zice.

— E războinic, a stăruit fiul cel mic.

— Nu știi, Jucef. Robul i-a ciufulit părul ca pana corbului. De

ce n-așteptăm să se tămăduiască și să ne spună singur?

— O să se tămăduiască?

— Negreșit. Unde ai mai văzut tu războinic care să moară dintr-o rană la picior?

După ce au ieșit copiii, Sahat s-a apropiat de Arnau și i-a atins fruntea, care tot mai ardea. „Nu numai ei îți datorează viața, creștine. De ce-ai făcut-o? Ce te-a mânat să-ți pui viața în primejdie pentru un rob și trei copii evrei? Trăiește! Trebuie să trăiești. Vreau să-ți vorbesc, să-ți mulțumesc. Hasdai e putred de avut și are să te răsplătească, sigur o s-o facă.”

Câteva zile mai târziu, Arnau a început să-și vină în fire. Într-o bună dimineață, Sahat l-a găsit mult mai puțin fierbinte.

— Allah, lăudat să-i fie numele, mi-a dat ascultare.

Hasdai a surâs după ce a cercetat singur.

— Va trăi, a îndrăznit să le făgăduiască fiilor lui.

— O să-mi vorbească despre bătăliile unde a fost?

— Fiule, nu cred...

Dar Jucef a început să-l imite pe Arnau, mânuind pumnalul în fața unei cete închipuite de vrăjmași. Chiar când să-l descăpățaneze pe cel căzut, sora lui l-a luat de braț.

— Jucef! a strigat la el.

Când s-au întors la bolnav, au dat de ochii deschiși ai lui Arnau. Jucef s-a zăpăcit.

— Cum te simți? l-a întrebat Hasdai.

Arnau a dat să răspundă, dar avea gura uscată. Sahat i-a dat să bea apă dintr-o ulcică.

— Bine, a izbutit să spună după ce a băut. Și copiii?

Jucef și Raquel s-au apropiat de capul patului, împinși de tatăl lor. Arnau a încercat un zâmbet.

— Bună, i-a salutat.

— Bună, i-au răspuns.

— Și Saúl?

— E bine, a zis Hasdai, dar acum trebuie să te odihnești. Haideți, copii!

— Când ai să te simți mai bine, ai să-mi povestești despre bătăliile unde ai fost? l-a întrebat Jucef înainte ca tatăl și sora să-l scoată din odaie.

Arnau a încuviințat, încercând iar un zâmbet.

În săptămâna care a urmat, febra a dispărut cu desăvârșire, iar rana a început să se închidă. Arnau și Sahat au stat de vorbă ori de câte ori putea tânărul *bastaix*.

— Mulțumesc, a grăit mai întâi și mai întâi.

— Mi-ai mai mulțumit, îți aduci aminte? De ce, de ce mi-ai mulțumit?

— Ochii băiatului, soția mea n-ar fi îngăduit...

— Maria? a întrebat Sahat, amintindu-și cum delira Arnau.

— Da, a răspuns.

— Vrei să-i dăm de veste că ești aici? Arnau a strâns din buze și a făcut semn din cap că nu. Vrei să anunțăm pe cineva?

Robul n-a mai stăruit, văzând cum se întuneca obrazul lui Arnau.

— Cum s-a sfârșit asediul? l-a întrebat altă dată Arnau pe Sahat.

— Două sute de bărbați și femei și-au pierdut viața. Sumedenie de case prădate ori arse.

— Ce dezastru!

— Nu chiar atât de mare, l-a îndreptat Sahat. Arnau l-a privit surprins. Cartierul evreiesc din Barcelona a avut noroc. Din Levant până în Castilia, evreii au fost căsăpiți cu neîndurare. Peste trei sute de comunități au fost pe veci făcute una cu pământul. În Germania, chiar împăratul Carol al IV-lea a făgăduit să-l ierte pe orice tâlhar care omora un evreu ori stârpea o mahala evreiască. Îți închipui ce-ar fi fost la Barcelona dacă regele vostru, în loc să apere cartierul evreiesc, i-ar fi iertat pe toți cei care-ar fi ucis un evreu? Arnau a închis ochii, tăgăduind cu capul. La Mainz au ars pe rug șase mii de evrei, la Strasbourg au jertfit laolaltă alți două mii, printre ei femei și copii, pe un rug imens, aprins în cimitirul evreiesc. Două mii laolaltă...

Copiii nu puteau intra în odaia lui Arnau decât atunci când Hasdai se ducea să-l viziteze pe bolnav și avea grijă ca ei să nu-l deranjeze. Odată, după ce Arnau începuse să se ridice din pat și să facă primii pași, Hasdai a venit singur. Înalt și subțire, cu păr tuciuriu și moale, cu ochi pătrunzători și nasul coroiat, evreul s-a așezat în fața lui.

— Trebuie să știi, a rostit grav, presupun că știi deja, s-a îndreptat, că preoții tăi interzic coabitarea creștinilor cu evreii.

— Nu-ți face griji, Hasdai; de cum am să pot umbla...

— Nu, i-a curmat vorba evreul; nu spun că trebuie să pleci din casa mea. Mi-ai salvat copiii de la moarte sigură, punându-ți viața în primejdie. Tot ce am e al tău și am să-ți fiu pe veci recunoscător. Poți rămâne aici cât vrei. Familia mea și cu mine ne-

am simți foarte onorați dacă ai face-o. Dar, de te hotărăști să rămâi, vreau să-ți spun că trebuie să fim foarte discreți. Nimeni nu va afla de la ai mei, adică de la întreaga comunitate a evreilor, că stai la mine; dinspre noi, poți fi liniștit. Tu hotărăști, și stărui, spunându-ți că ne-am simți foarte onorați și fericiți de-ai vrea să rămâi cu noi. Ce zici?

— Păi, cine i-ar povesti fiului tău despre bătăliile unde am luptat?

Hasdai a surâs și a întins o mână pe care Arnau a strâns-o.

Castell-Rosselló era o fortăreață impresionantă. Micul Jucef se puneă pe jos în fața lui Arnau, în grădina dindărătul casei locuite de familia Crescas, cu picioarele sub el și ochii cât cepele, savurând una după alta poveștile de război spuse de *bastaix*, atent la asedii, speriat în bătălii, zâmbitor la izbânzi.

— Apărătorii s-au bătut cu mare curaj, îi istorisea, dar noi, oștenii regelui Pedro, am fost mai buni decât ei.

Când sfârșea, Jucef stăruia să-i mai spună o dată unele povești. Arnau îi istorisea alte pățanii adevărate sau născocite. „Eu n-am atacat decât două castele, fusese gata să-i dezvăluie; în celelalte zile ale războiului am prădat și nimicim gospodării și recolte, numai smochini nu.”

— Îți plac smochinele, Jucef? l-a întrebat odată, amintindu-și de trunchiurile răsucite care se înălțau în mijlocul dezastrului.

— Ajunge, Jucef, i-a grăit tatăl, care tocmai sosise în grădină, când micuțul a insistat ca Arnau să-i mai istorisească o bătălie. Du-te la culcare. Ascultător, Jucef și-a luat rămas-bun de la tatăl său și de la Arnau. De ce l-ai întrebat pe micuț dacă îi plac smochinele?

— E o istorie lungă.

Fără o vorbă, Hasdai s-a așezat pe un scaun în fața lui. „Spune-mi-o”, i-a cerut cu privirea.

— Am stârpit tot, i-a mărturisit Arnau, după ce i-a spus pe scurt pățania, doar smochinii nu. Absurd, așa-i? Am lăsat câmpurile sterpe și, în buricul prăpădului fără seamăn, un smochin ne privea stingher, întrebându-ne ce făceam.

Arnau a căzut pe gânduri, Hasdai n-a cutezat să-i vorbească.

— A fost un război fără rost, a adăugat în sfârșit tânărul *bastaix*.

— Un an mai târziu, a istorisit Hasdai, regele a recâștigat Rosellónul. Jaime de Mallorca a ingenuncheat în fața lui,

scoțându-și pălăria, și i-a predat oastea. Poate că războiul la care ai fost să fi folosit pentru ca...

— ... Să moară de foame țărani catalani, copiii și sărmanii, l-a oprit Arnau. Se prea poate ca oastea lui Jaime să fi rămas fără provizii, dar pentru asta au trebuit să moară o droaie de oameni de rând, fii sigur. Nu suntem decât jucării în mâinile nobililor. Ei hotărăsc asupra treburilor noastre, nepăsându-le câtă moarte ori câtă mizerie le pot aduce celorlalți.

Hasdai a oftat.

— De ți-aș spune, Arnau. Noi suntem proprietatea regelui, suntem ai lui.

— Eu m-am dus la război ca să-mi măsoz puterile în luptă și până la urmă am ars recoltele oamenilor de rând.

Cei doi bărbați au căzut pe gânduri câteva clipe.

— Foarte bine! a exclamat Arnau, spărgând tăcerea, acum știi care-i povestea smochinilor.

Hasdai s-a ridicat, l-a bătut pe Arnau pe umăr. Apoi l-a pofțit în casă.

— S-a făcut răcoare, i-a spus, uitându-se la cer.

Când Jucef îi lăsa singuri, Arnau și Raquel obișnuiau să stea de vorbă în grădinița familiei Crescas. Nu vorbeau despre război; Arnau îi povestea despre viața lui de *bastaix* și despre Sfânta Maria.

— Noi nu credem în Isus ca Mesia; Mesia încă n-a venit și poporul evreu îi așteaptă sosirea, i-a limpezit odată Raquel.

— Zice-se că voi l-ați răpus.

— Nu-i adevărat! a răspuns ea, supărată. Noi am fost mereu uciși și goniți de unde stăteam!

— Zice-se, a stăruit Arnau, că de Paște jertfiți un copil creștin și-i mâncați inima, mâinile și picioarele, împlinindu-vă astfel riturile.

Raquel a tăgăduit cu o mișcare a capului.

— Asta-i o prostie! Tu știi că noi nu putem să gustăm decât carne *kosher* și că religia noastră ne oprește să bem sânge, așa că oare ce-am putea să facem cu inima, brațele ori picioarele unui copil? Tu îi cunoști pe tata și pe tatăl lui Saül; îi crezi în stare să mănânce un copil?

Arnau și-a amintit de chipul lui Hasdai și i-a auzit iar spusele înțelepte; și-a adus aminte de prevederea și duioșia care îi licăreau în ochi când își privea copiii. Cum să mănânce omul acela o inimă

de copil?

— Și ostiile? a întrebat; zice-se că le furăți, ca să le torturați și să retrăiți patimile lui Isus.

Raquel a dat din mâini.

— Noi, evreii, nu credem în transsubs... A dat din mâini, contrariată. Mereu se lovea de vorba aia când sporovăia cu tatăl ei! Transsubstanțiere, a repetat iute.

— În ce?

— În transsubs... tanțiere. Pentru voi, Isus al vostru e în ostie, iar ostia e într-adevăr trupul lui Hristos. Noi nu credem așa ceva. Pentru noi, evreii, ostia voastră nu-i decât o felie de pâine. Ar fi destul de absurd ca noi să torturăm o felie de pâine.

— Atunci, nimic din cele de care sunteți învinovați nu-i adevărat?

— Nimic.

Arnau voia s-o creadă pe Raquel. Fata îl privea cu ochii larg deschiși, implorându-l să-și alunge din minte prejudecățile din pricina cărora creștinii îi defăimau comunitatea și credința.

— Dar sunteți zarafi. Asta n-o puteți tăgădui.

Raquel tocmai voia să-i răspundă, dar au auzit vocea tatălui ei.

— Nu. Nu suntem zarafi, a replicat Hasdai Crescas, apropiindu-se și așezându-se lângă fiica lui; barem nu suntem așa cum se zice. Arnau a amuțit, așteptând lămuriri. Uite, până acum ceva mai puțin de un veac, în anul 1230, și creștinii dădeau parale cu împrumut pentru camătă. Și evreii, și creștinii făceau la fel, dar un decret al papei Grigore al IX-lea a interzis creștinilor să mai împrumute bani cu camătă și de atunci numai evreii și niscaiva alte neamuri, bunăoară lombarzii, o mai facem. Timp de o mie două sute de ani, voi, creștinii, împrumutați parale cu camătă. Pe față, n-o mai faceți de ceva mai puțin de o sută de ani. Hasdai a apăsât pe vorbele „pe față”: așa că noi suntem zarafi.

— Pe față?

— Da, pe față. Sumedenie de creștini împrumută gologani cu camătă prin mijlocirea noastră. Dar vreau să te lămuresc de ce-o facem. În toate timpurile și locurile, noi, evreii, am depins direct de rege. În decursul vremurilor, am fost alungați din numeroase țări; din propria țară, apoi din Egipt, mai târziu, în 1183, din Franța, și nu prea mulți ani după aceea, în 1290, din Anglia. Comunitățile evreiești au trebuit să se strămute dintr-o țară într-alta, să-și lase în urmă tot avutul și să ceară regilor din țările unde se duceau îngăduința de a se stabili acolo. Drept răspuns, așa cum se petrece

și cu ai voștri, regii obișnuiesc să pună mâna pe comunitatea evreiască, și ne cer bani cu nemiluita pentru războaiele și cheltuielile lor. Dacă n-am obține câștiguri din paralele noastre, n-am putea împlini cererile peste poate de mari ale regilor voștri, iar ei ne-ar desțara din nou.

— Dar nu împrumutați bani doar regilor, a stăruit Arnau.

— Nu. E de netăgăduit. Și știi de ce? Arnau a dat din cap că nu. Fiindcă regii nu înapoiază gologanii împrumutați; ba chiar din contră, cer alte împrumuturi cu toptanul pentru războaie și cheltuieli. De undeva trebuie să scoatem paralele pe care să li le dăm, dacă nu să contribuim cu recunoștință, nu ca împrumut.

— Nu puteți să spuneți *nu*?

— Ne-ar alunga ori, și mai rău, nu ne-ar apăra de creștini ca acum câteva zile. Am muri cu toții. De astă dată, Arnau a încuviințat în tăcere în fața privirii mulțumite a lui Raquel, încântată că tatăl ei izbutise să-l înduplece pe *bastaix*. Chiar el îi văzuse pe barcelonezii înfuriați plângându-se de evrei. Oricum, gândește-te că împrumutăm gologani doar neguțătorilor creștini care vând și cumpără. Acum aproape un veac, regele vostru, Jaime I Cuceritorul, a promulgat un *usatge* cum că orice înscris de comandită ori depozit efectuat de un evreu cuiva care nu-i neguțător e luat drept neadevărat și închipuit de evreu, fapt pentru care nu se poate acționa împotriva celor ce nu-s neguțători. Nu putem face înscrisuri de comandită ori depozit cuiva care nu-i neguțător, fiindcă nu ne-ar fi plătite niciodată.

— Și ce deosebire e?

— Nespus de mare, Arnau, desăvârșită. Voi, creștinii, sunteți mândri că nu dați parale cu camătă, așa cum poruncește Biserica voastră, și e drept că n-o faceți barem fățiș. Dar o faceți pe furiș. Uite, până când Biserica a oprit împrumuturile cu camătă între creștini, negoțurile au mers ca acum între evrei și neguțători: existau creștini cu o droaie de bani, care împrumutau altor creștini, neguțători, și căroro aceia le înapoiau capitalul și dobânda.

— Ce-a fost când s-a curmat împrumutul cu camătă?

— Păi, foarte simplu. Ca întotdeauna, voi, creștinii, ați ocolit legea Bisericii. Era firesc ca niciun creștin avut să nu-i dea cu împrumut altuia, fără câștig, cum i se cerea. Mai bine îi păstra el, fără să riște nimic. Atunci, voi, creștinii, ați născocit comandita; ai auzit vorbindu-se despre ea?

— Da, a zis Arnau. În port se vorbește despre o sumedenie de

comandite când sosește o navă cu mărfuri, dar e adevărat că n-am prea înțeles ce-s.

— Păi, nimic mai simplu. Comandita e un împrumut cu camătă ascunsă. Un neguțător, zaraf în genere, împrumută gologani altui neguțător, pentru ca acela să cumpere ori să vândă o anume marfă. Când a încheiat negoțul, al doilea neguțător trebuie să-i înapoieze zarafului suma primită plus câștigurile obținute. E tot un împrumut cu camătă, dar poartă alt nume: comandită. Creștinul care pune paralele obține un câștig de pe urma lor, adică tocmai ce oprește Biserica: obținerea de câștiguri din bani, și nu din trudă. Voi, creștinii, faceți la fel ca acum un veac, înainte de a se fi oprit camăta, doar că sub alt nume. Deci, dacă noi împrumutăm parale pentru o treabă, suntem zarafi, dar, bunul creștin care îi împrumută prin comandită, nu-i.

— Și nu-i nicio deosebire?

— Doar una: în comandite, cel ce dă gologani pune totul la bătaie, la fel ca și treaba; carevasăzică, dacă neguțătorul nu înapoiază sau pierde marfa fiindcă, bunăoară, îl atacă pirații în timpul călătoriei pe mare, cel care a pus paralele îi pierde. Asta nu s-ar întâmpla în cazul împrumutului, fiindcă neguțătorul tot ar fi silit să înapoieze banii și camăta lor, dar în fapt e deopotrivă, fiindcă neguțătorul care și-a pierdut marfa nu ne plătește, și în ultimă instanță noi, evreii, trebuie să ne adaptăm la practicile neguțătorești obișnuite: neguțătorii vor comandite în care să nu riște, iar noi trebuie să le facem, fiindcă altfel nu obținem câștigurile cu ajutorul cărora să-i mulțumim pe regii voștri. Ai priceput?

— Noi, creștinii, nu împrumutăm cu camătă, dar rezultatul e același în cazul comanditelor, a comentat Arnau în sinea lui.

— Exact. Ceea ce încerca să oprească Biserica voastră nu-i camăta în sine, ci obținerea de câștiguri prin parale, și nu prin trudă, și asta ori de câte ori împrumuturile nu-s date regilor, nobililor ori cavalerilor, acelea fiind ceea ce numim împrumuturi ieftine, deoarece un creștin le împrumuta bani cu camătă regilor, nobililor ori cavalerilor; Biserica presupune că împrumutul e menit războiului și consideră valabilă camăta.

— Dar pe aceea o practică doar zarafii creștini, a amintit Arnau. Nu toți creștinii pot fi judecați după ceea ce fac.

— Nu te amăgi, Arnau, i-a atras luarea-aminte Hasdai, zâmbind și dând din mâini. Zarafii primesc în depozit paralele creștinilor și cu acești gologani fac înțelegeri pentru comandite, ale căror



câștiguri trebuie să le plătească apoi creștinilor care le-au încredințat paralele lor. Zarafii ies în față, dar banii sunt ai creștinilor, ai tuturor celor care li-i încredințează în băncile lor. Arnau, ceva nu va fi nicicând altfel în istorie: cel cu parale vrea mai multe; banii lor nu-s nicicând pe degeaba. Dacă n-o fac episcopii, de ce-ar face-o enoriașii? Împrumut ori comandită, oricum s-ar numi, oamenii nu dau nimic pe daiboj; cu toate acestea, singurii zarafi suntem noi.

Tot sporovăind, seara a lunecat în noapte, noaptea mediteraneană, calmă și înstelată. O vreme, cei trei au tăcut, bucurându-se de pacea și liniștea micuței grădini dindărătul casei lui Hasdai Crescas. Până la urmă, i-au chemat la cină și pentru întâia oară de când stătea printre evrei, Arnau i-a considerat egalii lui, de altă credință, dar buni, deopotrivă de buni și miloși ca și cei mai evlavioși creștini. În acea noapte, s-a bucurat nesmintit de savoarea bucătăriei evreiești, alături de Hasdai la masă și servit de femeile casei.

## Capitolul 33

Timpul trecea și starea de lucruri era tot mai neplăcută pentru toți. Veștile care soseau în *call* despre ciumă erau încurajatoare: bolnavii erau tot mai rari. Arnau avea nevoie să se ducă acasă la el. În noaptea dinaintea plecării, Arnau și Hasdai s-au întâlnit în grădină. Au stat la taifas prietenește despre fapte neînsemnate, dar noaptea mirosea a rămas-bun și, între o vorbă și cealaltă, ocoleau să se privească.

— Sahat e al tău, a anunțat fulgerător Hasdai, dându-i înscrisurile doveditoare.

— La ce-am nevoie de-un rob? Când nici măcar n-am din ce să mă hrănesc singur până se reia navigația pe mare, cum să mai hrănesc și un rob? Breasla nu le îngăduie robilor să trudească. N-am nevoie de Sahat.

— Ba ai să ai, i-a răspuns zâmbind Hasdai. Ți se cuvine. De când s-au născut Raquel și Jucef, Sahat i-a îngrijit ca pe copiii lui și te încredințez că așa îi și iubește. Nici Sahat, nici eu nu-ți vom putea plăti vreodată tot ce-ai făcut pentru ei. Am chibzuit că-ți putem plăti datoria cel mai bine făcându-ți viața ușoară. Așa că ai să ai nevoie de Sahat, iar el e gata s-o facă.

— Să-mi faceți viața ușoară?

— Amândoi te vom ajuta să prinzi cheag.

Arnau i-a surâs la rândul lui celui care încă îi mai era gazdă.

— Sunt doar un *bastaix*. Bogățiile sunt pentru nobili și neguțători.

— Vor fi și pentru tine. Eu am să pun mijloacele necesare. Dacă lucrezi cu prevedere și după sfaturile lui Sahat, n-am nicio îndoială că vei ajunge avut. Arnau l-a privit, așteptând mai multe lămuriri. După cum știi, a urmat Hasdai, ciuma e pe sfârșite; bolnavii tot mai puțini, dar urmările molimei au fost feroce. Nimeni nu știe precis câți au murit la Barcelona, dar se știe în schimb că, dintre cei cinci sfetnici, patru s-au săvârșit din viață. Un lucru îngrozitor. Ei bine, să nu ne uităm vorba: au murit o droaie de zarafi din Barcelona. Știu, căci lucrăm cu ei și acum nu mai sunt. Cred că, dacă vrei, poți fi zaraf.

— Nu știu nimic nici despre negoț, nici despre camătă, i-a tăiat vorba Arnau. Toți meșterii trebuie să treacă o probă de meșteșug. Iar eu nu știu nimic despre toate astea.

— Zarafii încă nu dau asemenea probă, i-a răspuns Hasdai. Știi că i s-a cerut regelui să promulge o asemenea legiuire, dar încă n-a făcut-o. Meșteșugul de zaraf e liber, doar să ai capital. Cât privește știința, are Sahat destulă. El știe totul despre bănci. L-am cumpărat fiindcă era priceput în atari negoțuri. Dacă-l lași să lucreze, ai să înveți și vei prospera cu mare ușurință. Măcar că-i rob, e de cea mai mare încredere și dator să-ți fie credincios dat fiind tot ce ai făcut tu pentru fii mei, singurii pe care-i iubește, fiindcă ei sunt familia lui. Hasdai l-a privit pe Arnau cu ochii lui mici. Ei bine?

— Nu știi, a stat Arnau în cumpănă.

— Poți să te bizui pe sprijinul meu și al tuturor evreilor care știi ce faptă de vitejie ai săvârșit. Suntem o seminție recunoscătoare, Arnau. Sahat îmi cunoaște toți conlucrătorii de pe țărmurile Mediteranei, din Europa și chiar de dincolo de Levant, în ținuturile de hăt-departe ale sultanului din Egipt. Vei avea mari putințe să faci negoț și noi înșine îți vom da ajutor la început. E un sfat frumos, Arnau. N-ai să ai niciun soi de greutate.

Consimțământul sceptic al lui Arnau a pus în mișcare toată mașinăria deja pregătită de Hasdai. Prima regulă: nimeni nu trebuia să știe că Arnau se bucura de sprijinul evreilor; asta ar fi fost în defavoarea lui. Hasdai i-a dat înscrisuri doveditoare că toate paralele de care se folosea veneau de la o văduvă creștină din Perpignan și, formal, chiar așa și era.

— Dacă te întreabă cineva, i-a cerut, nu răspunde, dar dacă ești silit s-o faci, spune că i-ai moștenit. Ai să ai nevoie de multe parale, a urmat. În primul rând, ca să-ți garantezi un capital în fața juzilor din Barcelona, trebuie să ai un gaj de o mie de mărci din argint; apoi va trebui să-ți cumperi o casă ori drepturile asupra unei case din mahalaua zarafilor, fie în ulițele Canvis Vells, fie Canvis Nous, și să o rânduiești ca să-ți poți face acolo meșteșugul; în sfârșit, va trebui să aduni gologani cu toptanul, ca să începi să lucrezi.

Zaraf! Și de ce nu? Ce-i rămânea din vechea viață? Toate fapăturile pe care le iubise muriseră de ciumă. Hasdai părea convins că, ajutat de Sahat, banca lui va merge înainte. Nici măcar nu-și putea închipui cum era viața de zaraf; avea să fie bogat, îl încredințase Hasdai. Ce făceau bogătanii? Bruscu, i-a venit în minte Grau, singurul bogătan pe care îl cunoscuse, și a simțit un gol în stomac. Nu. El n-avea să fie nicicând ca Grau.

Banca și-a garantat-o cu mia de mărci din argint dată de

Hasdai, s-a juruit în fața judeului că va da în vileag monedele calpe – s-a întrebat cum le va recunoaște, dacă într-o zi va fi fără Sahat – și că le va tăia pe din două cu o foarfecă meșteșugită, pe care trebuia s-o aibă orice zaraf. Și-a legiuit cu ajutorul judeului catastifele uriașe unde urma să-și înscrie toate operațiunile și, chiar când Barcelona era cufundată în haosul ciumei bubonice, a primit aprobarea de a trudi ca zaraf, și i s-au stabilit zilele și ceasurile în care trebuia să stea neapărat în fața băncii lui.

A doua regulă pe care Hasdai l-a povățuit s-o urmeze era legată de Sahat:

— Nimeni nu trebuie să afle că ți l-am dăruit. Sahat e foarte cunoscut printre zarafi și, de se află, vei avea necazuri. Ca un creștin ce ești, poți să faci negoț cu evreii, dar nu-i bine să fii crezut prieten cu ei. Mai trebuie să știi ceva despre Sahat; puțini zarafi ar crede că ți l-am vândut. Am primit sute de oferte pentru el, care de care mai mari; am spus „nu” tuturor, și pentru că era priceput, și pentru că-mi iubea copiii. N-au să priceapă. Așa că ne-am gândit ca Sahat să se facă creștin.

— Să se convertească? l-a întrebat Arnau.

— Da. Noi, evreii, suntem opriți să avem robi creștini. Dacă unul dintre robii noștri se face creștin, trebuie să-l slobozim ori să-l vindem unui creștin.

— Și ceilalți zarafi au să creadă în convertirea lui?

— Molima ciumei e în stare să zdruncine orice credință.

— Dar Sahat este gata să facă asemenea jertfă?

— Este.

Vorbiseră despre asta nu ca stăpânul și robul, ci ca doi prieteni, așa cum ajunseseră să fie cu trecerea anilor.

— Ai fi în stare? îl întrebase Hasdai.

— Da, răspunsese Sahat. Fie Allah lăudat mai presus de orice, căci va ști să mă înțeleagă. Știi doar, credința noastră e oprită pe meleagurile creștine. Ne împlinim îndatoririle în taină, în adâncul sufletelor. Și așa voi face, oricâtă apă sfințită îmi vor vărsa pe cap.

— Arnau e creștin nu doar cu vorba, insistase Hasdai; dacă află...

— N-are să afle nicicând. Noi, robii, cunoaștem mai bine ca oricine meșteșugul prefăcătoriei. Nu, nu pentru tine, dar am fost rob oriunde m-am dus. Adesea, viața noastră atârnă de așa ceva.

A treia regulă a rămas o taină între Hasdai și Sahat.

— Nu mai trebuie să-ți spun, Sahat, i-a mulțumit fostul stăpân cu voce tremurătoare, cât îți sunt de recunoscător pentru

hotărârea pe care ai luat-o. Fiii mei și eu însumi îți vom fi recunoscători pe viață.

— Eu trebuie să-ți fiu recunoscător.

— Presupun că vei ști pentru ce trebuie să te străduiești acum...

— Cred că da.

— Nimic legat de mirodenii. Nici de țesături, uleiuri ori ceară, l-a povățuit Hasdai, iar Sahat a încuviințat, dând din cap în fața povețelor pe care le auzea. Până când apele nu se vor liniști, Catalonia nu va fi pregătită să aducă iar asemenea mărfuri de afară. Robi, Sahat, robi. După ciumă, Catalonia are nevoie de lucrători. Până acum, nu ne ocupasem prea mult de negoțul cu robi. Ai să-i găsești în Bizanț, Palestina, Rhodos și Cipru. Firește, și pe piața Siciliei. Știu că în Sicilia se vând sumedenie de turci și tătari. Dar eu aș fi de părere să profiți de locurile lor de obârșie; peste tot avem conlucrători cărora le putem cere sprijinul. În scurt timp, noul tău stăpân are să agonisească bani cu găleata.

— Și dacă nu se învoiește să facă negoț cu robi? Nu pare să fie...

— E om bun, i-a curmat vorba Hasdai, adevărindu-i bănuielile, un om drept vine de jos și-i tare generos. Poate că nu va voi să se bage în negoțul cu robi. Nu-i aduce la Barcelona. Arnau să nu-i vadă. Du-i direct la Perpignan, Tarragona ori Salou, ori mărginește-te să-i vinzi în Mallorca. Acolo e una dintre cele mai însemnate piețe de robi din Mediterana. Lasă-i pe alții să-i aducă la Barcelona sau să facă negoț cu ei unde-or vrea. Și Castilia are mare nevoie de robi. În orice caz, până ce află Arnau cum merg treburile, va trece destulă vreme pe apa sâmbetei ca să câștigați o droaie de gologani. Eu l-aș sfătui, și așa am să-i și spun, ca pentru început să cunoască bine monedele, paritățile, piețele, rutele și cele mai însemnate mărfuri de dus peste fruntarii ori de adus de pe alte meleaguri. Între timp, tu îți poți face treaba, Sahat. Gândește-te că nu suntem mai inteligenți decât ceilalți și că oricine are parale va aduce robi din afară. Până ce piața se va umple, fiindcă se va umple, profită.

— Pot conta pe sprijinul tău?

— Pe tot sprijinul meu. Am să-ți dau scrisori pentru toți conlucrătorii mei, pe care îi cunoști deja. Îți vor face rost de creditul de care ai nevoie.

— Și catastifele? Vor trebui să înregistreze robii, iar Arnau îi va putea descoperi.

Hasdai i-a aruncat o privire complice.

— Sunt sigur că vei putea ascunde acel mic amănunt.

## Capitolul 34

— Asta e! Arnau a arătat o căsuță cu două caturi, închisă și cu o cruce albă pe poartă. Sahat, deja botezat Guillem, s-a învoit de lângă el. Da? a întrebat Arnau.

Guillem a încuviințat iar, de astă dată cu un surâs pe buze.

Arnau a privit căsuța și a dat din cap. Se mărginise s-o arate, iar Guillem se învoise. Era întâia oară în viața lui că vrerile i se împlineau atât de ușor. Oare așa avea să fie de aici înainte? A dat iar din cap.

— Se întâmplă ceva, stăpâne? Arnau l-a pironit cu privirea. De câte ori îi ceruse, oare, să nu-i mai spună „stăpâne”? Dar arapul nu se învoise; îi răspunsese că trebuiau să păstreze părelniciile. Guillem i-a înfruntat privirea. Oare nu-ți place, stăpâne? a adăugat.

— Da, firește că-mi place. E potrivită?

— Desigur. N-ar putea fi mai bună. Uite, i-a destăinuit, făcând semn cu mâna, e chiar pe colțul a două ulițe de zarafi: Canvis Nous și Canvis Vells. Ce casă poate fi mai bună ca ea?

Arnau s-a uitat la ceea ce-i arăta Guillem. Canvis Vells ajungea până la mare, pe mâna stângă; Canvis Nous se deschidea în fața lor. Dar Arnau n-o alesese de aceea; nici măcar nu observase că ulițele acelea fuseseră ale zarafilor, măcar că umblase pe-acolo de sute de ori. Căsuța se înălța lângă piața Sfânta Maria, în fața a ceea ce urma să fie marele portal al templului.

— De bun augur, a șoptit în sinea lui.

— Ce-ai grăit, stăpâne?

Arnau s-a întors năprasnic la Guillem. Nu îndura să-i spună așa.

— Ce părelnicii mai trebuie să păstrăm acum? a strigat. Nu ne aude nici țipenie. Nu se uită nimeni la noi.

— Gândește-te că, de când ești zaraf, te ascultă și te privește multă lume, măcar că nu-ți vine să crezi. Trebuie să te deprinzi cu asta.

Chiar în acea dimineață, pe când Arnau umbla haihui pe plajă, printre bărci și privind marea, Guillem încercase să afle cine era proprietarul casei care, cum și era de așteptat, aparținea Bisericii. Emfiteuții ei muriseră și cine era mai bun decât un zaraf ca s-o locuiască din nou?

După-amiază au intrat. Catul de sus avea trei odăițe, dintre care au mobilat două, una pentru fiecare. La cel de jos erau cuhnia, a cărei ușă dădea în ceea ce fusese o mică ogradă, și, separat de ea printr-un perete subțire, cu vedere la uliță, o încăpere luminoasă unde, în cele două zile care au urmat Guillem a pus un dulap, niscaiva opaite și o masă lungă din lemn prețios cu două jilțuri pe-o parte, și patru pe cealaltă.

— Lipsește ceva, a observat el într-o zi; apoi a ieșit din casă.

Arnau a rămas singur în casa ce avea să-i fie bancă. Masa lungă de lemn strălucea; Arnau o curățase de nenumărate ori. A pipăit cu degetele spătarele celor două scaune.

— Alege locul pe care îl vrei, i-a cerut Guillem.

Arnau l-a ales pe cel din dreapta, în stânga viitorilor clienți. Atunci Guillem a schimbat jilțurile: la dreapta a pus unul cu brațe, tapițat cu mătase purpurie; cel al arapului era simplu. Arnau s-a așezat în jilț și a privit sala pustie. Ce ciudat! Până în urmă cu doar câteva luni descărca galere, iar acum... Nicicând nu stătuse într-un jilț ca acela! La un capăt al mesei, în dezordine, stăteau catastifele; din pergament neatins, așa cum îi lămurise Guillem după ce le târguiseră. Luaseră și pene, călimări, o balanță, niscaiva cufere pentru bani și o foarfecă pentru tăiatul monedelor calpe.

Guillem scosese parale din punga lui, mai multe decât văzuse Arnau în toată viața.

— Cine plătește toate astea? întrebuse la un moment dat.

— Tu.

Arnau ridicase din sprâncene și se uitase la punga de la cingătoarea lui Guillem.

— O vrei? îl îmbiase acela.

— Nu, răspunsese.

Pe lângă obiectele cumpărate, Guillem adusese și unul de-al lui: un abac splendid, cu ramă de lemn și boabe din ivoriu, dăruit de Hasdai. Arnau îl luase și-i mutase boabele dintr-o parte într-alta. Ce-i lămurise, oare, Guillem? Mai întâi mutase boabele cât ai zice pește, socotind și tot socotind. Arnau îl rugase să le mute mai încet, iar arapul, ascultător, încercase să-i spună cum mergea, dar ce-i tot lămurise?

A pus deoparte abacul și a început să facă rânduială pe masă. Catastifele, în fața jilțului său, ba nu, în fața lui Guillem. Mai bine să facă el înscrisuri. Cuferele da, le putea pune lângă el; foarfeca, ceva mai departe, iar penele și călimările lângă catastife, alături de



abac. Oare cine avea să-l folosească?

Tocmai atunci a intrat Guillem.

— Cum îți pare? l-a întrebat Arnau zâmbitor, atingând masa cu mâna.

— Foarte bine, i-a răspuns Guillem, zâmbindu-i drept răspuns, dar așa n-o să avem niciun mușteriu și cu atât mai puțin unul care să ne dea pe mână gologani. Zâmbetul lui Arnau s-a șters într-o clipită. Nu-ți face griji, numai asta lipsește. Și tocmai asta ieșisem să cumpăr.

Guillem i-a dat o țesătură, pe care Arnau a despăturit-o cu grijă. Era o bucată de mătase purpurie foarte scumpă, cu ciucuri aurii la capete.

— Asta, i-a dat pe față robul, lipsea de pe masă. E semnul fățiș că ai împlinit toate demersurile cerute de stăpânire și că ai banca ta garantată cum se cuvine în fața judei cetății, cu o mie de mărci din argint. Nimeni nu poate, decât fiind în primejdie de a primi o osândă severă, să pună pe masa din fața lui ori o asemenea tapiserie ori o simplă rogojină, dacă n-a primit încuviințarea stăpânirii. De aceea, de n-o pui, nici țipenie nu va intra și nu-și va lăsa paralele aici.

Începând din acea zi, Arnau și Guillem s-au consacrat doar noului negoț și, așa cum îl povățuise Hasdai Crescas, fostul *bastaix* s-a ucenicit în noul meșteșug.

— Prima îndatorire a unui zaraf, i-a dat pe față Guillem, stând amândoi la masă, trăgând cu ochiul la ușă și sperând ca vreun bărbat să se hotărăscă să intre, e schimbul manual de monedă.

Guillem s-a ridicat de la masă, i-a dat ocol, a stat în fața lui Arnau și i-a pus o pungă cu bani în față.

— Acum bagă de seamă, i-a zis apoi, scoțând o monedă din pungă și punând-o pe masă. Știi ce-i? Arnau a făcut semn că da. E un *croat* catalan din argint. Sunt bătuți la Barcelona, la câțiva pași de aici.

— N-am prea avut așa ceva în pungă, l-a oprit Arnau, dar am ostenit să-i tot car în cărcă. După cât se vede, regele are încredere doar în *bastaixos* pentru strămutarea lor.

Guillem a făcut semn că da, a zâmbit și a băgat iar mâna în pungă.

— Această monedă, a urmat, scoțând altă monedă și punând-o alături de *croat*, e un florin aragonez din aur.

— N-am avut nicicând așa ceva, a mărturisit Arnau, luând

florinul.

— Nu-ți face griji, o să ai sumedenie. Arnau l-a privit pe Guillem drept în ochi, iar arapul a consimțit, serios. Aceasta e o veche monedă barceloneză. Guillem a pus alta pe masă și, înainte ca Arnau să-l oprească din nou, a dat să scoată altele. Dar în negoț se folosesc duium de alte monede, i-a dat pe față, și tu trebuie să le știi pe toate. Musulmane: besanți, mahmudele, besanți din aur. Guillem le-a înșirat pe toate în fața lui Arnau. Cele din aur, franțuze; dublonii castilieni din aur; florinii din aur, bătuți la Florența; cei genovezi, bătuți la Genova; ducații venețieni; monede din Marsilia și altele, catalane: realul valencian ori mallorchin, grosul din Montpellier, melguriunii din Pirineii de Răsărit și jaquesa, bătută la Jaca, și folosită cu precădere în Lérida.

— Sfântă Fecioară! a exclamat Arnau când arapul a stat din vorbă.

— Trebuie să le știi pe toate, a stăruit Guillem.

Arnau a urmărit de multe ori cu privirea șirul de monede. Și a oftat.

— Mai sunt? a întreat, ridicând privirea la Guillem.

— Da. Puzderie. Dar astea-s cele mai obișnuite.

— Și cum se schimbă?

De astă dată a oftat arapul.

— Asta-i mai încâlcit. Arnau l-a îndemnat să-i dea înainte. Ei bine, la schimb se folosesc unități de cont: lirele și mărcile pentru tranzacțiile mari; dinarii și galbenii pentru uzul obișnuit. Arnau a încuviințat; el vorbise întotdeauna de galbeni și dinari, indiferent de monedele care îi reprezentau, deși în genere erau aceleași. Odată ce ai o monedă, trebuie să-i socotești valoarea după unitatea de cont, apoi să faci așijderea și cu cea pe care vrei s-o schimbi.

Arnau a încercat să urmărească lămuririle arapului.

— Și acele valori?

— Le stabilește din când în când bursa din Barcelona, la consulatul Mării. Trebuie să te duci acolo ca să afli paritatea aleasă de stăpânire.

— E schimbătoare?

Arnau a tăgăduit, dând din cap. Nu știa monedele, nici cum se făceau schimburile; în plus, și ele se schimbau din când în când.

— Neîncetat, i-a răspuns Guillem. Și trebuie să stăpânești paritățile; de aici obține zaraful cele mai mari câștiguri. Ai să vezi.

Unul dintre cele mai mari negoțuri e cumpărarea și vinderea paralelor.

— Cumpărarea banilor?

— Da. Cumpărarea ori vinderea paralelor. Să cumperi argint cu aur ori aur cu argint, schimbând o groază de monede; aici, la Barcelona, dacă paritatea e bună, ori în străinătate, dacă acolo e mai bună.

Arnau a dat din amândouă mâinile, a neputință.

— În realitate, e destul de simplu, a stăruit Guillem. Ai să vezi, în Catalonia, regele stabilește paritatea între florinul de aur și croatul de argint, iar el a hotărât că-i de treisprezece la unu; un florin de aur face treisprezece croați de argint. Dar la Florența, Veneția ori Alexandria nu le pasă ce zice regele nostru, iar aurul dintr-un florin nu face de treisprezece ori mai mult decât argintul dintr-un croat. Aici, regele stabilește paritatea pe temeuri politice; acolo, cântăresc aurul și argintul din monede, și le stabilesc o valoare. Carevasăzică, dacă strângi croați de argint și îi vinzi peste fruntarii, obții mai mult aur decât ți s-ar da în Catalonia pentru aceiași croați. Și, dacă vii aici cu aurul acela, îți dau iar treisprezece croați de fiecă florin de aur.

— Dar așa ceva poate face oricine, a obiectat Arnau.

— Și face oricine poate. N-o face cine are zece sau o sută de croați. Dar o face cine are sumedenie de oameni dispuși să-i dea acești zece ori o sută de croați. S-au uitat unul la altul. Aceia suntem noi, a încheiat arapul, deschizând brațele.

După o vreme, când Arnau învățase bine monedele și știa paritățile, Guillem a început să-i vorbească despre rute și mărfuri.

— Azi, i-a spus, cea mai însemnată e cea care unește Candia, Ciprul, Beirutul, Damascul ori Alexandria, deși papa a curmat negoțul cu Alexandria.

— Atunci cum se face? l-a iscodit Arnau, jucându-se cu abacul.

— Pe gologani, firește. Se cumpără iertarea.

Arnau și-a adus aminte de lămuririle primite la cariera regelui despre paralele cu care se plătea ridicarea șantierului naval al regelui.

— Și facem negoț doar pe Mediterana?

— Nu. Facem negoț în toată lumea. Cu Castilia, Franța și Flandra, dar cu precădere pe Mediterana. Numai mărfurile-s altele; din Franța, Anglia și Flandra cumpărăm țesături, cu precădere scumpe: postav de Toulouse, Bruges, Malinas, Dieste ori Vilages, și le vindem inul catalan. Târguim și obiecte din aramă și alamă. Din

Levant, Siria și Egipt, luăm mirodenii.

— Piper, s-a repezit Arnau.

— Da, piper. Dar să nu greșești. Când cineva îți vorbește despre negoțul cu mirodenii, se gândește și la ceară, zahăr și chiar colți de elefant. Dacă îți vorbește despre mirodenii mărunte, abia atunci se gândește la ce înțelegem în genere prin mirodenii: scorișoară, cuișoare, piper, nucșoară.

— Ai zis ceară? Aducem ceară din alte locuri? Cum e cu puțință să aducem ceară din alte locuri, când zilele trecute mi-ai dat pe față că ducem miere în alte țări?

— Asta e, l-a dumirit arapul. Ducem miere în alte țări, dar aducem ceară din alte țări. Avem miere din belșug, dar bisericile înghit ceară cu nemiluita. Arnau și-a amintit de prima îndatorire pe care o aveau *bastaixos*: să țină vii flăcările lumânărilor mari aprinse pentru Fecioara Mării. Ceara vine din Dacia prin Bizanț. Alte lucruri însemnate cu care facem negoț, a urmat Guillem, sunt merindele. Înainte, acum destul de mulți ani, vindeam grâu în afară, acum trebuie să aducem din alte țări tot soiul de grâne (grâu, orez, mei și orz) și trimitem în alte țări ulei, vin, fructe uscate, șofran, slănină și piele. Mai facem negoț și cu carne și pește sărat.

Tocmai atunci a intrat un mușteriu, iar Arnau și Guillem au pus capăt vorbeii. Bărbatul s-a așezat în fața celor doi zarafi și, după ce și-au dat binețe, a pus pe masă o grămadă de bani. Guillem era încântat: nu-l știa pe mușteriu, ceea ce era semn bun; începeau să nu mai depindă de vechii mușterii ai lui Hasdai. Arnau l-a servit cu seriozitate; a numărat monedele și a controlat dacă nu erau calpe, dar, pentru orice puțință, l-a întrebat și pe Guillem. Apoi a înscris depozitul în catastife. Guillem l-a privit cum scria. Devenise mai priceput; făcuse mari eforturi în acea direcție. Preceptorul familiei Puig îl învățase literele, dar trecuseră ani de zile de când nu se mai folosise de ele.

Așteptând începerea sezonului de navigație, Arnau și Guillem se mărgineau să pregătească unele înțelegeri de comandită. Cumpărau mărfuri de vândut afară, concureau cu alți neguțători pentru navlosirea navelor sau se tocmeau și se târguiau ce mărfuri să mai aducă în țară pe fiecare navă care avea să se întoarcă.

— Ce câștig au neguțătorii pe care îi tocmeam? l-a întrebat odată Arnau.

— Depinde de comandită. În cele firești, în genere, un sfert din câștiguri. În cele de parale, aur ori argint, nu ajunge un sfert. Noi

spunem ce paritate vrem, iar neguțătorul obține câștiguri din supraparitatea pe care o obține.

— Ce fac oamenii ăștia pe meleaguri atât de îndepărtate? a întrebat iar Arnau, încercând să-și închipuie acele locuri. Sunt ținuturi străine, unde se vorbesc alte limbi. Totul trebuie să fie diferit.

— Da, dar gândește-te că în toate acele cetăți, i-a răspuns Guillem, sunt consulat catalane. Leit-poleite Consulatului Mării din Barcelona, l-a dumirit. În fiecare port e un consul, numit de cetatea Barcelonei, care face dreptate în negoț și mijlocește în neînțelegerile care se pot ivi între neguțătorii catalani și oamenii ori stăpânirea de prin partea locului. Toate consulatele au câte o piață de grâne. Sunt incinte înconjurate de ziduri, unde trag neguțătorii catalani, cu silozuri unde se adăpostesc mărfurile până-s vândute ori imbarcate din nou. Fiecare piață de grâne e ca o părticică din Catalonia pe meleaguri străine. Sunt deasupra acelei țări; acolo comandă consulul catalan, nu stăpânirea țării unde se află.

— La ce bun?

— Toate guvernele se îngrijesc de negoț. Iau dări și-și umplu vistieriile. Putem să fim în război cu sarazinii, dar încă din veacul trecut, de pildă, avem consulat la Tunis ori Bejaia, așa că n-ai nicio grijă: nicio căpetenie arapă nu va călca într-o piață catalană de grâne.

Banca lui Arnau Estanyol mergea înainte. Ciuma îi rărise pe zarafii catalani, Guillem era o cheazășie pentru investitori și lumea care, pe măsură ce molima dădea înapoi, începea să scoată de sub saltea gologanii păstrați acasă. Dar Guillem tot nu putea pune geană pe geană. „Vinde-i în Mallorca”, îl povățuise Hasdai, vorbind despre robi, pentru ca Arnau să nu afle de acel negoț. Așa și dăduse poruncă Guillem. Să fie într-un ceas rău! a blestemat, sucindu-se pentru a nu știu câta oară în pat. Folosise una dintre ultimele nave care plecau din Barcelona în sezonul de navigație, chiar în primele zile ale lui octombrie. Bizanț, Palestina, Rhodos și Cipru: acelea fuseseră țintele celor patru neguțători care se imbarcaseră în numele lui Arnau Estanyol, zaraful din Barcelona, înarmați cu cambii pe care Guillem îl pusese pe Arnau să le semneze. Nici nu le privise. Neguțătorii trebuiau să cumpere robi și să-i ducă în Mallorca. Guillem și-a schimbat locul.

Dar momentul politic îl dezavantaja: în pofida faptului că și Sfântul Părinte pusese o vorbă bună, regele Pedro cucerise definitiv Sardinia și Rosellónul la un an după prima încercare,

când luase sfârșit amânarea cu care se învoise. La 15 iulie 1344, după ce cea mai mare parte dintre satele și cetățile lui se predase, Jaime al III-lea îngenunchease în fața cumnatului său cu capul descoperit, îi ceruse să se îndure de el și-și lăsase domeniile pe mâinile contelui de Barcelona. Regele Pedro îl făcuse senior de Montpellier și viconte de Omelades și Carladés, dar recăștigase domeniile catalane ale strămoșilor: Mallorca, Rosellón și Cerdaña.

Totuși, după ce se dăduse bătut, Jaime de Mallorca strânsese o mică oaste de șaizeci de cavaleri și trei sute de pedestrași, și intrase iar în Cerdaña, ca să-și înfrunte cumnatul. Regele Pedro nici măcar nu venise la luptă. Se mărginise să-și trimită loțiitorii. Istovit, lehamesit și înfrânt, regele Jaime căutase refugiu la papa Clement al VI-lea, care tot îi mai susținea foloasele, și acolo, în mâinile Bisericii, își urzise ultima viclenie: Jaime al III-lea îi vânduse regelui Filip al VI-lea al Franței drepturile de senior asupra Montpellierului pe douăsprezece mii de scuzi din aur; cu banii aceia și cu ceva împrumuturi de la Biserică, armase o flotă dăruiată de regina Giovanna a Neapolelui, iar în 1349 debarcase iar în Mallorca.

Se socotise ca robii să sosească odată cu primele drumuri din 1349. Erau o grămadă de parale în joc și, dacă dădea greș, numele lui Arnau, oricât și-ar fi pus Hasdai obrazul pentru el, rămânea pătat pentru cei cu care urma să conlucreze în viitor. Cambiile le semnase el și, măcar că Hasdai plătise avansul, piața nu îngăduia o schimbare neplătită. Legăturile cu cei din țările de hăt-departe se bizuiau pe încredere, una oarbă. Cum să aibă izbutire un zaraf care dădea greș încă de la primul negoț?

— Chiar și el mi-a atras luarea-aminte să ocolim orice rută care trece prin Mallorca, i-a dezvăluit într-o zi lui Hasdai, singurul cu care putea să se întindă la vorbă, în grădina evreului.

Evitau să se uite unul la altul, dar știau că gândeau așijderea. Patru nave cu robi! Atare negoț îl putea duce la sapă de lemn chiar și pe Hasdai.

— Dacă regele Jaime n-a fost în stare să se țină de cuvântul dat când s-a predat, a întrebat Guillem, căutând privirea lui Hasdai, ce se va alege de negoțul și avutul catalanilor?

Hasdai n-a dat răspuns. Ce-i putea spune?

— Poate că neguțătorii tăi vor alege alt port, a glăsuț în cele din urmă.

— Barcelona? a întrebat Guillem, dând din cap.

— Nimeni nu putea să prevadă asta, a încercat să-l liniștească

evreul.

Arnau îi scăpase copiii de la moarte sigură. Cum să nu-l neliniștească așa ceva?

În mai 1349, regele Pedro a trimis flota catalană în Mallorca, în plin sezon de navigație și negoț.

— Ce noroc că n-am trimis vreo navă la Mallorca, a zis Arnau într-o zi.

Guillem s-a văzut silit să încuviințeze.

— Ce-ar fi fost, a întrebat iar Arnau, dacă făceam așa ceva?

— Ce vrei să zici?

— Noi primim bani de la oameni și-i băgăm în comandite. De-am fi trimis o navă în Mallorca și regele Jaime ar fi luat-o, n-am fi avut nici parale, nici mărfuri; n-am putea da înapoi depozitele. Noi punem totul la bătaie în comandite. Ce s-ar întâmpla, deci?

— *Abatut*, a răspuns Guillem fără nicio plăcere.

— *Abatut?*

— Când un zaraf nu poate înapoia depozitele, judele care se ocupă de ele îi dă șase luni ca să-și plătească datoriile. Dacă la sfârșitul lor nu și le-a plătit, îl declară *abatut*, îl întemnițează pe pâine și apă, și-i vinde tot ce are ca să-i plătească creditorii.

— Eu n-am nimic.

— Dacă tot ce are n-ajunge ca să-și plătească datoriile, a recitat Guillem, i se taie capul în fața casei, drept pildă dată celorlalți zarafi.

Arnau a amuțit.

Guillem n-a îndrăznit să-l privească. Ce vină avea Arnau pentru toate astea?

— Nu-ți face griji, a dat să-l liniștească; n-are să fie așa ceva.

## Capitolul 35

Războiul din Mallorca mergea înainte, dar Arnau era fericit. Când n-avea treabă la bancă, ieșea în ușa și se sprijinea de tocul ei. După ciumă, Sfânta Maria revenea la viață. Biserița romanică știută de el și Joanet nu mai era, iar șantierul avansa spre marele portal. Putea sta ceasuri la rând privind cum zidarii potriveau pietrele, amintindu-și de cele pe care le cărase. Biserica Sfânta Maria era totul pentru el: mama, intrarea în breaslă, chiar și ascunzișul micuților evrei. Din când în când, spre marea-i bucurie, primea răvașe de la fratele lui. Erau scurte și-i spuneau doar că Joan era bine sănătos și pe deplin dăruit învățaturii.

Și-a făcut apariția un *bastaix* cu o piatră. Puțini ieșiseră din molimă. Socrul lui, Ramon, și mulți alții muriseră. Arnau plânsese pe plajă, alături de vechii ciraci.

— Sebastià, a șoptit, recunoscându-l pe *bastaix*.

— Ce zici? a auzit că-l întreba Guillem din spate.

Arnau nu s-a întors.

— Sebastià, a repetat. Bărbatul care cară piatra se numește Sebastià.

Trecând prin fața lui, Sebastià l-a salutat, neîntorcând ochii și privind înainte, cu buzele strânse din pricina poverii.

— Ani la rând, am făcut și eu deopotrivă, a urmat Arnau cu glas întretăiat. Guillem n-a mai grăit nimic. N-aveam decât paisprezece ani când i-am adus prima piatră Fecioarei. A trecut alt *bastaix*. Arnau l-a salutat. Credeam că are să mă rupă în două, că are să-mi frângă spinarea, dar ce fericit am fost când am ajuns! Dumnezeuule!

— Ceva bun trebuie să aibă Fecioara voastră, dacă oamenii se jertfesc astfel pentru ea, a auzit că-i spunea arapul.

Amândoi au amuțit; șirul de *bastaixos* trecea prin fața lor.

\* \* \*

Tocmai *bastaixos* au fost primii care au cerut sprijinul lui Arnau.

— Avem nevoie de parale, i-a recunoscut fără ocolișuri Sebastià, care ajunsese una dintre căpeteniile breslei. Racla e goală de bani, nevoile – cu nemiluita, iar truda, pentru moment nu prea multă, prost răsplătită. Breslașii n-au din ce trăi după ciumă, iar eu nu-i pot sili să bage bani în raclă, până nu-și vin în fire



după nenorocire.

Arnau s-a uitat la Guillem, care stătea alături de el, tăcut, în spatele mesei pe care strălucea mătasea purpurie.

— Chiar așa de rău ați ajuns?

— Nici nu poți crede. Hrana s-a scumpit, așa că din truda de *bastaixos* nu ne putem ține familia. Mai sunt văduvele și orfanii celor morți. Trebuie să-i ajutăm. Avem nevoie de parale, Arnau. O să-ți înapoiem și ultimul sfanț pe care ai să ni-l dai cu împrumut.

— Știu.

Arnau s-a uitat iar la Guillem, căutându-i sprijinul. Ce știa el de împrumuturi? Până atunci, doar primise bani; nu împrumutase nicicând.

Guillem și-a acoperit fața cu mâinile și a oftat.

— Dacă nu-i cu puțință... a dat să zică Sebastià.

— Ba da, l-a contrazis Guillem. Războiul dura de două luni și n-aveau nicio veste despre robi. Ce mai contau niscaiva sfanți? De sărăcit avea să sărăcească Hasdai. Arnau își putea îngădui împrumutul. Dacă stăpânului meu îi ajunge cuvântul vostru...

— Îmi ajunge, a sărit de îndată Arnau.

Chiar el a numărat paralele cerute de *bastaixos*, și i le-a dat solemn lui Sebastià. Guillem a văzut cum și-au dat mâinile pe deasupra mesei, amândoi în picioare, în tăcere, încercând cu stângăcie să-și ascundă simțămintele într-o strângere de mână care a durat o veșnicie.

În a treia lună de război, când Guillem începuse să-și piardă nădejdea, cei patru neguțători au sosit odată. Când primul făcuse escală în Sicilia și aflase de războiul cu Mallorca, așteptase sosirea altor nave catalane, printre care și celelalte trei galere. Toți piloții și neguțătorii hotărâseră să dea ocol Mallorcăi, și toți patru își vânduseră marfa la Perpignan, a doua cetate din principat. După cum le dăduse poruncă arapul, i-au dat întâlnire lui Guillem altundeva decât în banca lui Arnau, în piața de grâne din strada Carders, și acolo, odată pusă deoparte a patra parte din câștiguri, i-au dat fiecare cambia lui pentru cea mai însemnată parte a negoțului, plus cele trei părți care îi reveneau lui Arnau. O agoniseală fără pereche! Catalonia avea nevoie de lucrători, iar robii fuseseră vânduți pe un preț peste măsură de mare.

Când a intrat în bancă, l-a întâlnit pe Arnau cu Sebastià și un preot.

— Guillem, l-a salutat Arnau, acela e părintele Juli Andreu. Vine în locul părintelui Albert.

Guillem s-a ploconit stângaci în fața preotului. „Alte împrumuturi”, și-a zis în sinea lui, salutând.

— Nu-i ce crezi, i-a spus Arnau. Guillem a pipăit cambiile din buzunar și a zâmbit. Ce mai conta? Arnau era acum un bărbat cu dare de mână. A zâmbit iar, dar Arnau n-a înțeles. E mai rău decât crezi, i-a zis cu gravitate. „Ce poate fi mai rău decât un împrumut făcut Bisericii?” a fost ispitit arapul să întrebe. Apoi a salutat-o pe căpetenia breslei de *bastaixos*. Avem un păs, a încheiat Arnau.

Cei trei bărbați s-au uitat câteva clipe la arap. „Numai dacă se învoiește Guillem”, pusese condiția Arnau, nedând atenție vorbelor spuse de preot despre starea de rob a arapului.

— Ți-am vorbit vreodată de Ramon? Guillem a făcut semn că nu. Ramon a fost un om foarte însemnat în viața mea. M-a ajutat, m-a ajutat mult. Guillem era tot în picioare, cum se cuvenea unui rob. Pe el și pe soția lui i-a dus ciuma pe lumea cealaltă, și breasla nu poate să se îngrijească de fiica lui. Am stat de vorbă, m-au rugat...

— De ce-mi ceri părerea, stăpâne?

Plin de nădejde, părintele Juli Andreu s-a întors la Arnau.

— Casa de Pietate și Casa Carității nu fac față, a urmat Arnau; nici măcar nu pot împărți pâine, vin și *escudella*<sup>48</sup> nevoiașilor, cum făceau zilnic. Ciuma a făcut ravagii.

— Ce dorești, stăpâne?

— M-au sfătuit s-o înfiez.

Guillem a pipăit iar cambiile. „Cu prețul de douăzeci, ai putea s-o înfiezi acum!” s-a învoit în sinea lui.

— Dacă vrei... s-a mărginit să-i răspundă.

— Eu nu știu nimic despre copii, a sărit cu gura Arnau.

— Trebuie să le dai doar iubire și adăpost, s-a băgat în vorbă Sebastià. Adăpostul îl ai și am impresia că iubirea îți prisosește.

— Ai să mă ajuți? l-a întrebat Arnau pe Guillem, nemaiascultându-l pe Sebastià.

— Am să dau ascultare tuturor vrerilor tale.

— Nu vreau ascultare. Vreau... îți cer ajutorul.

— Vorbele tale mă onorează. O să-l ai cu dragă inimă, s-a legat Guillem; tot ce-o să ai nevoie.

Fata avea șase ani și o chema Mar<sup>49</sup> ca pe Fecioară. În mai

---

<sup>48</sup> Mâncare tipică din Catalonia, pe bază de legume, orez și fidea.

<sup>49</sup> În lb. sp., „mare”. (n.tr.)

puțin de trei luni a trecut peste lovitura ciumei și moartea părinților. Începând de atunci, nu s-a mai auzit nici clinchetul monedelor, nici scârțâitul penei pe foile catastifelor de pe masă: râsetele și alergăturile umpleau casa. Stând la masă, Arnau și Guillem o mustrau când izbutea să scape de roaba pe care arapul o cumpăraseră ca să-i poarte de grijă, și se șteau în ușa încăperii, dar apoi, negreșit, se uitau unul la celălalt, surâzători.

Roaba Donaha fusese prost primită de Arnau.

— Nu mai vreau robi! strigase, peste lămuririle date de Guillem.

Dar roaba, jigărită, jechoasă, cu rochia în zdrențe, s-a pus pe plâns.

— Unde îi va fi mai bine ca aici? îl întrebase Guillem pe Arnau. Dacă te supără atât de tare, făgăduiește-i că va fi slobodă și se va vinde altcuiva. Ea are nevoie de-ale gurii, iar noi – de o femeie care să aibă grijă de fetiță. Fata a îngenuncheat în fața lui Arnau, care a căutat să scape de ea. Știi cât trebuie să fi suferit fata asta? Guillem și-a mijit ochii. Dacă o dai înapoi...

Foarte în silă, Arnau s-a învoit.

Pe lângă roabă, Guillem a găsit și cum să se dezvinovățească pentru gologanii dobândiți din vânzarea robilor, și, după ce i-a dat lui Hasdai plata convenită de conlucrător barcelonez la vânzări, i-a dat acele câștiguri uriașe unui evreu de încredere de-al lui Hasdai, în trecere prin Barcelona.

Abraham Levi a intrat într-o bună dimineață în bancă. Era înalt și uscățiv, cu barba albă și rară; purta un gheroc negru, pe care strălucea emblema galbenă. L-a salutat pe Guillem, care i l-a înfățișat lui Arnau. După ce s-a pus în fața lor, evreul i-a înmănat lui Arnau o cambie pentru câștigurile obținute.

— Vreau să depun aceste parale la banca Domniei Tale, meștere Arnau, i-a zis.

Arnau a căscat ochii cât strachina când a deslușit despre câți bani era vorba. I-a dat înscrisul lui Guillem, îndemnându-l scos din fire să-l citească.

— Dar, a început să spună pe când Guillem se vădea uimit, sunt o grămadă de bani. De ce o pui în banca mea, și nu într-una ținută de...?

— ... Frații mei întru credință? l-a ajutat evreul. Mereu am avut încredere în Sahat. Nu cred că schimbarea numelui, a ripostat, uitându-se la arap, să-i fi preschimbat talentul. Plec într-o călătorie, una nespuse de lungă, și vreau ca Domnia Ta și Sahat să vă îngrijiți de paralele mele.

— Acești bani sunt plătiți cu un sfert din ei doar pentru că îi ții în bancă, nu-i așa, Guillem? Arapul a consimțit. Cum să-ți plătim câștigurile dacă Domnia Ta pleci într-o călătorie atât de lungă? Cum putem să te...?

„La ce bun atâtea întrebări?” s-a întrebat Guillem în sinea lui. Nu-i dăduse sfaturi cu toptanul lui Abraham, dar evreul se apăra vioi.

— Bagă-i în alte negoțuri, i-a răspuns iar. Nu-ți face griji pentru mine. N-am nici fii, nici familie și unde merg n-am nevoie de parale. Într-o zi, poate peste o grămadă de vreme, am să mă folosesc de ei ori am să trimit pe cineva să-i folosească. Până atunci, nu trebuie să vă faceți griji. Am să vă caut eu pe voi. Vă deranjează?

— Cum să ne deranjeze? a zis Arnau. Guillem a răsuflat ușurat. Dacă așa vrei Domnia Ta, așa să fie.

Au semnat înțelegerea, iar Abraham Levi s-a ridicat.

— Trebuie să-mi iau rămas-bun de la niscaiva prieteni din cartierul evreiesc a mai grăit, după ce s-a despărțit de ei.

— Te însoțesc, s-a învoit Guillem, căutând aprobarea lui Arnau, care a consimțit cu o mișcare.

De acolo, cei doi au plecat la un notar și Abraham Levi a scris în fața aceluia un ordin de plată pentru depozitul deschis la banca lui Arnau Estanyol, renunțând de hatârul tânărului la câștigurile de orice soi pe care depozitul le-ar fi putut aduce. Guillem s-a întors la bancă cu înscrisul sub veșmânt. Dar totul se putea face și desface în timp, și-a lămurit în sinea lui, traversând Barcelona. Formal, banii erau proprietatea evreului, după cum dovedeau catastifele lui Arnau, dar niciodată nu i-ar fi putut cere cineva, fiindcă evreul făcuse un ordin de plată în favoarea lui. Între timp, cele trei sferturi din câștigurile aduse de acel depozit, care erau ai lui Arnau, aveau să-i fie mai mult decât îndestulătoare pentru a-i spori agoniseala.

În noaptea aceea, pe când Arnau pirotea, Guillem a intrat în bancă. Găsise o piatră slobodă în perete. A dosit înscrisul, învelit în postav bun, îndărătul pietrei, pe care a înțepenit-o cum a putut mai bine. Într-o zi avea să pună un zidar de la Sfânta Maria s-o înțepenească și mai abitir. Agoniseala lui Arnau avea să zacă acolo până când îi va putea dezvălui de unde veneau paralele. Era vorba doar de timp.

De foarte mult timp, a trebuit să-și schimbe părerile Guillem, într-o zi când se plimbau pe plajă, după ce trecuse de consulatul

Mării, pentru niște treburi. Barcelona primea neîncetat robi; marfă omenească, pe care barcații o strămutau pe plajă, claie peste grămadă în luntrile lor. Bărbați și băieți buni de trudă, dar și femei și copii, al căror plâns i-a silit pe cei doi bărbați să privească într-altă parte.

— Ascultă-mă bine, Guillem! Niciodată, oricât de rău ne-ar merge, l-a dumirit Arnau, oricâte nevoi am avea, n-o să cumpărăm o comandită de robi. Mai bine îmi las capul în mâinile judei cetății.

Apoi au zărit galera, care pleca vâslind din portul Barcelonei.

— De ce pleacă? a întrebat Arnau fără să-și dea seama. Nu profită de drumul de întoarcere ca să încarce marfă?

Guillem s-a întors la el, făcând o mișcare ușoară cu capul că nu.

— Vine înapoi, l-a încredințat. Doar iese în larg, ca să descarce mai departe, a adăugat cu glas întretăiat.

Arnau a tăcut câteva clipe, privind cum se depărta galera.

— Câți mor? a întrebat în cele din urmă.

— Prea mulți, i-a răspuns arapul, amintindu-și de o navă la fel.

— Niciodată, Guillem! Ține minte, niciodată!

## Capitolul 36

*9 ianuarie 1354  
Piața Sfânta Maria a Mării  
Barcelona*

Cum să nu fie în fața Sfintei Maria, și-a zis Arnau în sinea lui, privind de la o fereastră a casei întreaga Barcelonă care se adunase și se îmbulzea în piață, pe ulițele din jur, pe schele, chiar și în biserică, și se uita cu băgare de seamă la podiul întocmit din porunca regelui Pedro. Pedro al III-lea nu alesese piața Blat, nici a catedralei, nici bursa ori minunatele șantiere navale pe care chiar el pusese să-i fie durate, nu. El alesese Sfânta Maria, biserica oamenilor de rând, care se dura mulțumită unirii și jertfei întregului norod.

— Nu-i în toată Catalonia loc mai grăitor ca acela pentru spiritul barcelonezilor, i-a lămurit Arnau lui Guillem în acea dimineață, pe când priveau cum lucrătorii durau podiul. Și regele știe. De aceea l-a și ales.

Arnau și-a scuturat umerii de frig. Biserica era miezul vieții lui!

— O să ne coste mulți gologani! s-a mărginit să bodogănească arapul.

Arnau s-a întors la el, ispitit să se împotrivescă, dar Guillem nu și-a luat ochii de pe podiu, iar el a ales să nu mai zică nimic.

Trecuseră cinci ani de la deschiderea băncii. Arnau avea treizeci și trei, și era fericit. Și avut, neobișnuit de bogat. Ducea o viață austeră, dar catastrofele trădau că agonisise parale cu nemiluita.

— Hai să îmbucăm ceva, l-a îndemnat, punându-i o mână pe umăr.

Jos, în cuhnie, îi așteptau Donaha și fata, care o ajuta să pună masa.

Roaba și-a văzut mai departe de treabă, pregătind micul dejun, dar văzându-i, Mar a fugit la ei.

— Toată lumea vorbește despre vizita regelui! a strigat. Putem să ne apropiem de el? Vor veni și cavalerii?

Guillem s-a pus la masă, oftând.

— Vine să ne ceară alte parale, a dumirit-o pe fată.

— Guillem! l-a dojenit Arnau în fața uimirii de pe chipul lui Mar.

— E adevărat, s-a apărat arapul.

— Nu. Nu-i adevărat, Mar, i-a ripostat Arnau, fiind astfel răsplătit cu un zâmbet. Regele vine să ne ceară ajutor ca să cucerească Sardinia.

— Bani? a întrebat fata, făcându-i cu ochiul lui Guillem.

Arnau s-a uitat întâi la fată, apoi la Guillem; amândoi i-au surâs ironic. Ce mai crescuse fetița! Era aproape o domnișoară, frumoasă, isteță, plină de un farmec ce-ar fi putut cuceri pe oricine.

— Bani? a repetat fata, întrerupându-i gândurile.

— Toate războaiele costă parale! s-a văzut Arnau silit să răspundă.

— A! a exclamat Guillem, deschizând larg brațele.

Donaha a început să le umple blidele.

— De ce nu-i spui, a urmat Arnau, când Donaha a terminat de servit, că nu ne costă parale, ci, în realitate, câștigăm gologani?

Mar a deschis larg ochii către Guillem.

Arapul a stat în cumpănă.

— De trei ani plătim dări deosebite, a spus, nevoind să-i dea dreptate lui Arnau, trei ani dintr-un război pe care l-am ținut noi, barcelonezii.

Mar și-a strâns buzele într-un zâmbet și s-a întors la Arnau.

— E drept, a recunoscut el. Chiar acum trei ani, noi, catalanii, am semnat o înțelegere cu Veneția și Bizanțul ca să declarăm război Genovei. Voiam să cucerim Corsica și Sardinia care, prin înțelegerea de la Agnani, ar fi trebuit să fie domenii catalane, și care erau, totuși, în puterea genovezilor. Șaizeci și opt de galere înarmate! Arnau a ridicat glasul. Șaizeci și opt de galere înarmate, douăzeci și trei de catalane și restul venețiene și grecești, au înfruntat în Bosfor șaizeci și cinci de galere genoveze.

— Și ce-a fost? a întrebat Mar în fața tăcerii bruște a lui Arnau.

— N-a câștigat nimeni. Amiralul nostru, Ponç de Santa Pau și-a pierdut viața în bătălie și de întors s-au întors doar zece din cele douăzeci și trei de galere catalane. Ce-a fost, Guillem? Robul a făcut cu capul semn că nu. Spune-i, Guillem, a stăruit Arnau.

Guillem a oftat.

— Bizantinii ne-au trădat și, în schimbul păcii, s-au aliat cu Genova, dându-le genovezilor tot monopolul negoțului lor.

— Și ce-a mai fost? a stăruit Arnau.

— Am pierdut una dintre cele mai însemnate rute din Mediterana.

— Am pierdut parale?

— Da.

Mar urmărea convorbirea, privind când la unul, când la celălalt. Lângă vatră, chiar și Donaha făcea deopotrivă.

— Mulți bani?

— Da.

— Mai mulți decât i-am dat pe urmă regelui?

— Da.

— Numai dacă Mediterana-i a noastră vom putea să facem negoț în bună pace, a spus Arnau.

— Și bizantinii? I-a iscodit Mar.

— După un an, regele a armat o flotă de cincizeci de galere, avându-l în frunte pe Bernat de Cabrera<sup>50</sup>, și i-a biruit pe genovezi în Sardinia. Amiralul nostru a pus mâna pe treizeci și trei de galere, și a scufundat alte cinci. Opt mii de genovezi și-au pierdut viețile, alți trei mii două sute au fost luați ostatici, dar și-au pierdut viața doar patruzeci de catalani! Bizantinii, i-a dat înainte, pironind-o cu privirea pe Mar, ai cărei ochi străluceau de curioasă ce era, s-au căit și și-au redeschis porturile pentru negoțul cu noi.

— Trei ani de dări speciale, pe care încă le mai plătim, a subliniat Guillem.

— Dar dacă el are Sardinia, iar noi negoțul cu Bizanțul, ce mai vrea acum regele? a întrebat Mar.

— Nobilii de pe insulă, în frunte cu judele de Arborea, s-au ridicat cu arma în mână contra regelui Pedro, iar el trebuie să vină să stingă zavera.

— Monarhul, s-a băgat Guillem în vorbă, ar trebui să se mulțumească cu rutele deschise pentru negoț și să-și ia dările. Sardinia e un ținut necioplit și dur. N-o s-o stăpânim nicicând.

Regele nu s-a înfățișat cu fast norodului. Pe podium, prostimea nu i-a deslușit statura scundă. Purta cele mai bune veșminte de gală, de un stacojiu strălucitor, care sclipeau sub soarele de iarnă aidoma nestematelor cu care erau împodobite. Pentru acel prilej, nu uitase să-și pună nici Coroana de aur, nici, firește, un mic

---

<sup>50</sup> Acesta este amiralul catalan Bernat sau Bernardó de Cabrera, conte de Mòdica (1352–1423), nepot al lui Bernardó de Cabrera. Pedro al III-lea Ceremoniosul i-a restituit o parte din bunurile confiscate familiei sale și i-a luat sub protecția sa. A apărat Besalú contra francezilor (1390) și în 1392 a militat în Sicilia pentru urcarea pe tron a lui Martin cel Tânăr, al cărui principal sfetnic a fost. (n.tr.)



jungher la cingătoare. Nobilii și curtenii din suită nu erau mai prejos, ci, aidoma seniorului lor, purtau veșminte fastuoase.

Monarhul s-a adresat norodului și l-a înflăcărat. Când se mai adresase un rege celor de jos pentru a-i lămuri ce gândea să facă? A vorbit despre Catalonia, despre ținuturile și vrerile lor. A vorbit despre trădarea lui Arborea în Sardinia, iar prostimea a ridicat brațele și a cerut răzbunare. Regele i-a tot înflăcărat pe oameni, cu Sfânta Maria în față, și în cele din urmă le-a cerut sprijinul de care avea nevoie; iar ei i-ar fi dat și copiii, dacă li i-ar fi cerut.

Ajutorul a venit de la barcelonezi; Arnau a plătit banii ce-i reveneau ca zaraf al cetății, iar regele s-a dus în Sardinia în fruntea unei flote de o sută de corăbii.

Când oastea a părăsit Barcelona, cetatea s-a întors la viața ei obișnuită, iar Arnau la bancă, la Mar, la Sfânta Maria, la ajutorarea celor care-i cereau sprijinul și parale cu împrumut.

Guillem a trebuit să se deprindă, învoindu-se cu o lucrare foarte diferită de a zarafilor și neguțătorilor pe care îi cunoscuse până atunci, chiar și de a lui Hasdai Crescas. La început s-a împotrivit, spunându-i că nu se învoia, ori de câte ori Arnau deschidea punga ca să-i dea gologani vreunuia din droaia de lucrători care aveau nevoie de ei.

— Oare nu plătesc? Oare nu ni-i dau înapoi? l-a întrebat Arnau.

— Sunt împrumuturi fără camătă, a pledat Guillem. Paralele astea ar trebui să aducă câștiguri.

— De câte ori m-ai sfătuit să cumpărăm un palat, să trăim mai bine? Cât ar costa așa ceva, Guillem? Știi bine că nesfârșit mai mult decât toate împrumuturile pe care le-am dat acelor oameni.

Guillem s-a văzut silit să tacă. Fiindcă era de netăgăduit. Arnau trăia modest în casa lui din Canvis Nous colț cu Canvis Vells. Nu se uita la cheltuieli doar când era vorba despre instruirea lui Mar. Fata lua lecții în casa unui neguțător prieten, unde veneau preceptorii, și, firește, la Sfânta Maria. N-a trecut mult și cei din fruntea șantierului din parohie s-au dus la Arnau să-i ceară ajutoare bănești.

— Am deja una, le-a răspuns Arnau când i-au oferit să folosească una dintre capelele laterale din Sfânta Maria. Da, a adăugat, spre uimirea căpeteniilor, capela mea, care-i și a breslei de *bastaixos*, are hramul Preasfântului Mântuitor, și așa va fi pe veci. Dar, a întrebat, deschizând cufărul, de câți bani aveți nevoie?

„De câți aveți nevoie?” „Cât vreți?” „Cât v-ar fi de ajuns?”

„Aceștia ajung?” Guillem ascultase fără preget acele întrebări obișnuite, până când începuse să încuviințeze, fiindcă lumea îl saluta, îi zâmbea și-i mulțumea ori de câte ori se plimba pe plajă ori prin mahalaua Ribera. „Poate că are dreptate Arnau”, începuse să-și spună. Se dăruia celorlalți, dar oare nu făcuse așijderea cu el și cu cei trei copii evrei care fuseseră în primejdie să fie omorâți cu pietre, și pe care el nici nu-i cunoștea? De n-ar fi avut asemenea fire, pesemne că el, Raquel și Jucef și-ar fi pierdut mai mult ca sigur viața. De ce trebuia să se schimbe numai pentru că era bărbat cu stare? Astfel, ca și Arnau, Guillem începuse să zâmbească oamenilor pe care îi întâlnea, și să-i salute pe necunoscuții care-i făceau loc să treacă.

Dar chipul acela de a se purta n-avea nici în clin, nici în mânecă cu unele hotărâri pe care Arnau le luase în decursul anilor. Că nu se învoise să ia parte la comandite ori navlosiri legate de negoțul cu robi părea firesc, dar de ce, se întreba Guillem, spunea uneori „nu” și unor treburi care n-aveau nimic de-a face cu negoțul de robi?

La început, Arnau își justificase hotărârile fără gâlceavă: „Nu mă convinge.” „Nu-mi place.” „Nu mi-e limpede.”

În cele din urmă, arapul se îngrijorase.

— E o operațiune bună, Arnau, îi dăduse povață când neguțătorii plecaseră de la bancă. Ce-i cu tine? Uneori spui „nu” și unor negoțuri care ne aduc câștiguri bune. Nu înțeleg. Știu că nu eu...

— Ba da, tu, l-a contrazis, neîntorcându-se la el, stând amândoi așezați în jilțuri, la masă; îmi pare rău. Dar... Guillem a așteptat ca Arnau să se hotărască. Ai să vezi, n-am să iau nicicând parte la un negoț cu Grau Puig. Numele meu nu va sta nicicând lângă al lui.

Arnau s-a uitat în față, mult dincolo de peretele casei.

— Ai să-mi povestești într-o zi de ce?

— De ce nu? a șoptit, întorcându-se către el. Și i-a povestit.

Guillem îl cunoștea pe Grau Puig, fiindcă fostul olar lucrase cu Hasdai Crescas. Arapul se întreba de ce, dacă Arnau nu voia să lucreze cu el, baronul voia, în schimb, să lucreze cu Arnau. Oare simțămintele nu erau reciproce după tot ce-i istorisise Arnau?

— De ce? l-a întrebat într-o bună zi pe Hasdai Crescas, după ce-i dezvăluise istoria lui Arnau, convins fiind că avea să rămână între ei.

— Fiindcă o grămadă de lume nu vrea să lucreze cu Grau Puig. E mult de când nici eu n-o mai fac și, ca și mine, nici mulți alții. E obsedat să stea acolo unde nu-i e locul prin naștere. Pe când era un meșteșugar oarecare, era bărbat de încredere; acum însă are alte scopuri și n-a știut în ce s-a băgat când s-a însurat. Hasdai a tăgăduit cu o mișcare a capului. Ca să fii nobil, trebuie să te naști nobil, trebuie să fi supt noblețe odată cu laptele mamei. Nu că trebuie să fii bun ori să aperi noblețea, dar numai nobilii din născare pot să rămână nobili și să se ferească de primejdii. În afară de asta, dacă sărăcește, cine cutează să se ia de un baron catalan? Sunt orgolioși, trufași, născuți să poruncească și să fie deasupra tuturor, chiar în mizerie. Grau Puig a ajuns nobil doar prin puterea paralelor lui. A cheltuit bani cu nemiluita pe zestrea Margaridei, fiica lui, și a ajuns aproape la sapă de lemn. Toată Barcelona știe! Râd de el pe la spate, și nevastă-sa știe. De ce trăiește un simplu meșteșugar într-un palat de pe ulița Montcada? Și din ce își râd mai mult ceilalți de el, din ce vrea să-și arate mai mult puterea, aruncând cu gologanii în dreapta și-n stânga. Ce-ar face Puig fără nicio lețcaie?

— Vrei să zici că...?

— Nu vreau să zic nimic, dar eu n-aș face negoț cu el. Aici, măcar că din alte pricini, stăpânul tău a nimerit-o.

Începând din ziua aceea, Guillem ciulea urechile la orice vorbiri care pomeneau de Grau Puig, iar la bursă, la consulatul Mării, la înțelegeri, cumpărări și vânzări de mărfuri, la sporovăieli despre cum mergea negoțul, se vorbeau multe despre baron, prea multe.

— Fiul, Genís Puig... i-a zis într-o zi lui Arnau, după ce ieșiseră de la bursă și priveau marea, o mare liniștită, calmă, blândă ca niciodată. Arnau s-a întors la el auzind acel nume. Genís Puig a trebuit să ceară un împrumut ieftin, ca să-l urmeze pe rege la Mallorca. Îi sticliseră ochii? Guillem a înfruntat privirea lui Arnau. Nu-i răspunsese, dar îi sticliseră ochii? Vrei să-ți mai spun?

Arnau n-a zis nimic, dar până la urmă a dat din cap că da. Avea ochii mijiți și buzele ușor strânse. A tot încuviințat o bună bucată de vreme.

— Mă împuternicești să iau hotărârile pe care le voi crede nimerite? a întrebat în cele din urmă Guillem.

— Nu te împuternicesc. Te rog, Guillem, te rog!

Cu discreție, Guillem a început să folosească sumedenia de cunoștințe și liota de legături pe care și le făcuse în anii de târguiești neșăgătoriști. Faptul că fiul, cavalerul don Genís, trebuise

să ceară împrumuturi deosebite, pentru nobili, însemna că tatăl nu mai putea plăti cheltuielile de război. Împrumuturile ieftine, credea Guillem, cer dobânzi mari; sunt singurele unde se admite camăta între creștini. De ce s-ar învoi un tată ca fiul lui să plătească o camătă, dacă nu i-ar lipsi paralele? Și Isabel? Harpia care îi prăpădise pe Arnau și pe tatăl lui, care îl silise pe Arnau să se târască în genunchi, cum de îngăduia un asemenea scandal?

Guillem și-a tot aruncat năvoadele vreo câteva luni; a vorbit cu prietenii, cu cei ce îi erau îndatorați și a trimis răvașe tuturor conlucrătorilor lui: care era starea lui Grau Puig, baron catalan, neguțator, ce știau despre el, despre negoțurile și banii lui, despre cât de bun era de plată?

Când sezonul de navigație era pe sfârșite, iar navele reveneau în portul Barcelonei, Guillem a început să primească răspuns la misive. Vești însemnate! Într-o seară, la închiderea băncii, Guillem a mai rămas la masă.

— Am treabă, i-a lămurit lui Arnau.

— Ce treabă?

— Îți spun eu mâine.

A doua zi, dis-de-dimineață, înainte de micul dejun, cei doi s-au pus la masă, iar Guillem i-a povestit:

— Grau Puig e la ananghie. I-au sticlît iar ochii lui Arnau? Toți zarafii și neguțatorii cu care am stat de vorbă sunt de aceeași părere: i s-a dus toată agoniseala pe apa sâmbetei...

— Poate că zvonurile-s răuvoitoare, i-a curmat vorba Arnau.

— Așteaptă. Uite. Guillem i-a dat misivele celor cu care conlucra. Astea-s dovezile. Grau Puig e în mâinile lombarzilor.

Arnau s-a gândit la lombarzi: zarafi și neguțatori, conlucrători ai marilor case din Florența ori Pisa, un cerc închis ce-și vedea de propriile interese, ai cărui membri se târguiau între ei ori cu casele centrale. Al lor era tot negoțul cu stofe scumpe: lăneturi, mătăsuri și brocarturi, tafta de Florența, voaluri de Pisa și multe alte asemenea. Lombarzii nu dădeau ajutor nimănui și renunțau la parte din piața ori negoțurile lor numai și numai ca să nu fie alungați din Catalonia. Nu era deloc bine să depinzi de ei. A frunzărit foile de pergament și le-a pus pe masă.

— Ce sfat îmi dai?

— Care ți-e voia?

— Știi prea bine: să ajungă sărac lipit!

— După câte se zice, Grau a ajuns la bătrânețe, iar treburile i le fac acum fiii și soția. Închipește-ți! Paralele lui sunt într-o

cumpănă precară: dacă dă greș într-o singură operațiune, totul se va prăbuși la pământ și nu va mai putea face față legămintelor făcute. Ar pierde totul.

— Cumpără-i datoriile. Arnau a vorbit rece, fără să-i tresară niciun mușchi. Dar discret. Vreau să-i fiu creditor, dar să nu afle. Fă în așa fel încât o operațiune să-i dea greș. Nu, nu una, s-a îndreptat, toate! a strigat, bătând atât de tare cu pumnul în masă, că au tremurat până și catastifele. Câte poți, a adăugat în șoaptă. Nu vreau să-mi scape.

*20 septembrie 1355  
Portul Barcelonei*

În fruntea flotei, regele Pedro al III-lea a sosit biruitor la Barcelona, după ce cucerise Sardinia. Întreaga Barcelonă i-a ieșit în întâmpinare. A debarcat, în vuietul ardorii populare, pe un pod de lemn durat peste mare în dreptul mănăstirii Framenors. În urma lui, nobili și oșteni au intrat în Barcelona gătită de sărbătoare pentru a celebra biruința asupra sarzilor.

Arnau și Guillem au închis banca, și s-au dus în întâmpinarea flotei. Apoi s-au alăturat, laolaltă cu Mar, petrecerilor pe care cetatea le pregătise în onoarea regelui; au răs și au dansat, au ascultat povești, s-au înfruptat din dulciuri, și, pe la scăpatat, când seara de septembrie s-a mai răcorit, s-au întors acasă.

— Donaha! a strigat Mar, când Arnau a deschis ușa.

Tânăra a intrat în casă, încântată de petrecere, tot strigând-o pe Donaha în gura mare, dar, ajungând în pragul cuhniei, și-a curmat fulgerător vorba. Arnau și Guillem s-au uitat unul la altul. Ce se petrecea? Oare roaba pășise ceva?

Au luat-o la fugă într-acolo.

— Ce...? a început să întrebe Arnau peste umărul lui Mar.

— Nu cred că asemenea strigăte sunt cele mai potrivite pentru a întâmpina o rudă pe care n-ai mai văzut-o de-atâta de vreme, Arnau, a grăit un glas bărbătesc nu chiar neștiut.

Arnau a încercat s-o dea la o parte pe Mar, dar a rămas cu mâna pe umărul ei.

— Joan! a izbutit să spună după câteva clipe.

Mar a zărit cum se apropia Arnau cu brațele deschise și bălbâindu-se, de omul în negru, care o speriasse. Guillem a luat-o în brațe în cadrul ușii.

— E fratele lui, i-a șoptit.

Donaha se pitise într-un cotlon al cuhniei.

— Dumnezeule! a strigat Arnau, îmbrățișându-l pe Joan. Doamne Dumnezeule! Dumnezeule! a strigat fără oprire, ridicându-l în zbor mereu și mereu.

Joan a izbutit să scape de Arnau, surâzător.

— Ai să mă rupi în două.

Dar Arnau nu l-a ascultat.

— De ce nu m-ai prevenit? l-a întrebat, luându-l de astă dată de umeri. Lasă-mă să te văd. Te-ai schimbat! „Treisprezece ani”, a încercat să spună Joan, dar Arnau nu l-a lăsat. De când ești la Barcelona?

— Am venit...

— De ce nu m-ai prevenit?

Arnau își scutura fratele la fiecare întrebare.

— Ai venit de tot? Spune că da. Te rog!

Guillem și Mar nu s-au putut opri să suradă. Monahul i-a privit zâmbind.

— Ajunge! a strigat, depărtându-se cu un pas de Arnau. Ajunge! Mă omori.

Arnau a profitat și l-a privit de departe. Numai ochii mai erau ai băiețușului Joan care plecase din Barcelona: vioi, strălucitori; în rest, era aproape chel, costeliv, doar piele și os, iar sutana neagră care-i curgea de pe umeri îl făcea și mai sumbru. Era cu trei ani mai tânăr decât el, dar părea mult mai în vârstă.

— Te-ai înfometat? Dacă nu-ți ajungeau banii pe care ți-i trimiteam...

— Ba da, l-a contrazis Joan, erau mai mult decât îndestulători. Cu paralele de la tine mi-am hrănit... sufletul. Cărțile-s foarte scumpe, Arnau.

— Trebuia să-mi fi cerut mai mulți.

Joan a făcut un semn cu mâna și s-a așezat la masă, față în față cu Guillem și Mar.

— Ei bine, ia să-ți văd fiica adoptivă. A crescut de la ultimul tău răvaș.

Arnau i-a făcut un semn lui Mar și fata s-a apropiat de Joan. A pus ochii în jos, tulburată de severitatea care se citea în ochii prelatului. Când Joan și-a isprăvit cercetarea, Arnau i l-a înfățișat pe Guillem.

— Guillem, a glăsuț Arnau. Ți-am tot vorbit despre el în răvașele mele.

— Da. Joan n-a întins mâna, și Guillem a tras-o pe cea întinsă.

Îți împlinești îndatoririle creștinești? l-a întrebat.

— Da...

— ... Frate Joan, a adăugat Joan.

— ... Frate Joan, a repetat Guillem.

— Ea e Donaha, a rostit la iuțeală Arnau.

Joan a consimțit, neuitându-se măcar la ea.

— Bine, a zis, adresându-i-se lui Mar și arătându-i cu privirea că poate lua loc, ești fiica lui Ramon, e adevărat? Tatăl tău a fost un mare om, harnic și creștin cu frica lui Dumnezeu, ca toți *bastaixos*. Joan s-a uitat la Arnau. M-am rugat mult pentru el de când mi-a zis Arnau că a răposat. Ce vârstă ai, fetițo?

Arnau a cerut Donahăi să le aducă de-ale gurii și s-a pus la masă. Atunci și-a dat seama că Guillem era tot în picioare, departe de ea, ca și cum nu îndrăznea să stea jos în fața nou-venitului.

— Stai jos, Guillem, l-a rugat. Masa mea e și a ta.

Joan nu s-a sinchisit.

Cina s-a scurs în tăcere. Mar era neobișnuit de tăcută, de parcă Joan îi stinsese vioiciunea. El, la rândul lui, abia ciugulea.

— Povestește-mi, Joan, i-a cerut Arnau când au isprăvit. Ce-ai mai făcut? Când te-ai întors?

— Am profitat de întoarcerea regelui. Am mers cu o navă în Sardinia, unde am aflat de biruință, și de acolo am venit la Barcelona.

— L-ai văzut pe rege?

— Nu m-a primit.

Mar a cerut voie să se retragă. Guillem a făcut întocmai. Amândoi și-au luat rămas-bun de la fratele Joan. Vorbele fraților au durat până s-a luminat de ziuă; în fața unei sticle cu vin dulce, au trecut peste cei treisprezece ani cât fuseseră despărțiți.

## Capitolul 37

Spre mulțumirea familiei lui Arnau, Joan a hotărât să se strămute la mănăstirea Santa Caterina.

— Acolo mi-e locul, i-a mărturisit fratelui, dar am să vin zi de zi la voi.

Arnau, căruia nu-i scăpase că și Mar, și Guillem fuseseră destul de stingheriți la cina din seara trecută, n-a stăruit mai mult decât era nevoie.

— Știi ce m-a întrebat, i-a șoptit lui Guillem după ce prânziseră, când toți se ridicau de la masă. Guillem l-a ascultat cu luare-aminte: dacă am făcut ceva ca s-o mărităm pe Mar.

Fără să se clinească din loc, Guillem s-a uitat la fată, care o ajuta pe Donaha să strângă masa. Niciunul din ei doi nu o privise vreodată ca acum.

— Unde-are să nimerească fata noastră? l-a întrebat Arnau în șoaptă.

Amândoi s-au uitat iar la Mar: sprintenă, frumoasă, calmă, stăpână pe ea.

Pe când strângea blidele, Mar s-a uitat și ea o clipă la ei.

Trupul ei avea de-acum voluptatea și rotunjimile unei femei, sânii i se întrezăreau de sub cămașă. Avea paisprezece ani.

Mar s-a uitat iar, uluită de cum se holbau la ea. De astă dată n-a mai surâs; a părut tulburată, însă doar câteva clipe.

— La ce vă uitați voi doi? i-a sfidat. Ce, n-aveți treabă? a adăugat, serioasă, în picioare în fața lor.

Amândoi au încuviințat în același timp. Nu încăpea nicio îndoială: se făcuse femeie.

— Va avea o zestre de prințesă, i-a povestit Arnau lui Guillem, când au ajuns la bancă. Bani, straie și o casă, ba nu, un palat! S-a întors fulgerător către prietenul lui. Ce s-a ales de alde Puig?

— O s-o pierdem, a șoptit prietenul, neluându-i în seamă întrebarea.

Au tăcut.

— O să ne facă nepoți, a constatat în cele din urmă Arnau.

— Nu-ți face visuri. Copiii pe care o să-i facă vor fi ai soțului ei. În afară de asta, dacă noi, robii, n-avem copii, cu atât mai puțin avem nepoți.

— Oare de câte ori ți-am propus să fii slobod?



— De ce-aș fi slobod? Mi-e bine cum sunt. Dar Mar... măritată! Nu știi de ce, dar te încredințez că încep să-i dușmănesc soțul, oricare-ar fi.

— Și eu, a șoptit Arnau.

S-au întors unul către altul, au zâmbit și i-au potopit hohotele de râs.

— Nu mi-ai răspuns, a zis Arnau când și-au venit în fire. Ce s-a ales de alde Puig? Vreau palatul lor pentru Mar.

— Am trimis povețe la Pisa, lui Filippo Tescio. Dacă poate cineva de pe lume să facă tot ce ne dorim, atunci acela e Filippo.

— Ce i-ai scris?

— Să se-nțeleagă cu corsarii la nevoie, dar tot ce a comandat Puig să n-ajungă la Barcelona, și nici tot ce i-a plecat din Barcelona să n-ajungă la capătul drumului. Să fure marfa ori să-i dea foc, ce-o vrea, dar să n-ajungă.

— Ți-a răspuns?

— Filippo? Nici n-o s-o facă vreodată. Nici când n-ar scrie și n-ar lăsa așa ceva pe mâna cuiva. De s-ar afla... Trebuie așteptat sfârșitul sezonului de navigație. Nu mai e nici o lună. Dacă până atunci n-au ajuns cele cerute de ei, alde Puig n-o să facă față datorțiilor, o să ajungă la sapă de lemn.

— Le-am cumpărat datoriile?

— Ești cel mai mare creditor al lui Grau Puig.

— Trebuie că suferă, a șoptit Arnau în sinea lui.

— Nu i-ai zărit? Arnau s-a întors la iuțeală către Guillem. E mult de când stau pe plajă. Înainte așteptau baroneasa și unul dintre fii; acum li s-a alăturat Genís, care s-a întors din Sardinia. Stau ceasuri la rând privind în zare, doar-doar or zări un catarg și, când se arată vreunul, și intră în port altă navă decât cea așteptată de ei, baroneasa blestemă valurile. Credeam că știai.

— Nu, nu știam. Arnau a tăcut câteva clipe. Anunță-mă când intră în port una dintre galerele noastre.

— Sosesc niscaiva nave laolaltă, i-a zis Guillem într-o bună dimineață, venind de la consulat.

— Sunt acolo?

— Ba bine că nu. Baroneasa stă chiar lângă apă, iar valurile i se sparg pe conduri. Guillem a amuțit brusc. Îmi pare rău, nu voiam...

Arnau a zâmbit.

— Nu-ți face griji, l-a liniștit.

Apoi a urcat la el în odaie și și-a pus pe îndelete veșmintele cele mai bune. Până la urmă, Guillem izbutise să-l înduplece să și le cumpere.

— Un bărbat însemnat ca tine, îl dăscălise, nu poate să meargă ca vai de lume la bursă ori la consulat. Așa zice regele și chiar sfinții tăi; San Vicente, de pildă.

Arnau i-a cerut să-și țină gura, dar i-a dat ascultare. Și-a pus un caftan alb, fără mâneci, din stofă de Malinas, căptușit cu blană, o tunică până la genunchi, din mătase stacojie, de Damasc, ciorapi negri și pantofi din mătase neagră. Și-a încins tunica cu o cingătoare lată, brodată cu fir de aur și perle. Și și-a întregit straietele cu o mantie neagră nemaivăzută, căptușită cu hermină, și brodată cu aur și nestemate, pe care o târguise Guillem de la o expediție ce ajunsese până dincolo de Dacia.

Când l-a zărit ieșind din bancă, Guillem a încuviințat. Mar a vrut să zică o vorbă, dar până la urmă și-a ținut gura. L-a văzut pe Arnau ieșind pe ușă; apoi a fugit într-acolo și s-a uitat după el, și l-a văzut cum se îndrepta spre plajă, cu mantia unduind în briza mării, urcând spre Sfânta Maria, învăluit în sclipirile nestematelor.

— Unde se duce Arnau? l-a întrebat pe Guillem întorcându-se și așezându-se pe unul dintre jilțurile pentru musafiri, în fața lui.

— Să încaseze o datorie.

— Trebuie să fie foarte însemnată.

— Foarte, Mar. Guillem a strâns din buze; dar asta-i doar prima plată.

Mar se juca cu abacul din ivoriu. De câte ori, oare, pitită în cuhnie și ițindu-și capul pe ușă, nu-l văzuse pe Arnau socotind cu el? Serios, concentrat, plimbându-și degetele pe boabe, înscriind în catastife. Mar și-a scuturat fiorul ce o luase pe la spate.

— Ai pățit ceva? a iscodit-o Guillem.

— Nu, nu.

Și de ce să nu-i zică? Guillem o putea înțelege, și-a zis fata. În afara Donahăi, care-și ascundea surâsul ori de câte ori ea se ducea la cuhnie să tragă cu ochiul la Arnau, nu știa nimeni. Toate fetele care veneau acasă la neguțătorul Escales nu vorbeau decât despre așa ceva. Unele erau chiar logodite și nu mai încetau să laude virtuțile viitorilor soți. Mar le asculta și ocolea întrebările pe care i le puneau. Cum să le pomenească de Arnau? Și dacă afla? Arnau avea treizeci și cinci de ani, iar ea doar paisprezece. Pe o fată o logodiseră cu un bărbat chiar mai în vârstă ca Arnau! I-ar fi plăcut să spună cuiva. Prietenele ei puteau vorbi despre parale, port,

frumusețe, bărbăție ori dărnicie, dar Arnau era mai ceva decât toți! Oare nu ziceau sumedenie de *bastaixos*, pe care Mar îi vedea pe plajă, că Arnau fusese unul dintre cei mai bravi oșteni din oastea regelui Pedro? Mar găsisse pe fundul unui cufăr vechile arme ale lui Arnau, o arbaletă și un jungher, și, când era singură, le mângâia, închipuindu-și-l împresurat de vrăjmași, bătându-se după cum îi istorisiseră acei *bastaixos* că făcuse.

Guillem s-a uitat la codană. Mar își plimba buricul unui deget pe o boabă a abacului. Era liniștită și privea hăt-departe. Parale? Cu toptanul. Știa toată Barcelona. Cât despre bunătate...

— Sigur n-ai pățit nimic? a întrebat-o iar, sperînd-o.

Mar s-a îmbujorat. Donaha spunea că oricine îi putea citi gândurile, că avea numele lui Arnau pe buze, în ochi, pe tot chipul. Oare, îl văzuse și Guillem?

— Nu, a repetat, sigur că nu.

Guillem a mișcat boabele abacului și Mar i-a zâmbit cu tristețe. Ce-i trecea fetei prin minte? Poate că fratele Joan avea dreptate; era la vârsta măritişului și stătea închisă în casă cu doi bărbați.

Mar a luat degetul de pe abac.

— Guillem.

— Ia spune.

A amuțit.

— Nimic, nimic, a grăit ea în cele din urmă, ridicându-se.

Guillem a urmărit-o cu privirea, pe când pleca din bancă; nu-i plăcea, dar pesemne că monahul avea dreptate.

S-a apropiat de ei. Se dusesse la țarm, pe când navele, trei galere și o balenieră, intrau în port. Baleniera era a lui. Isabel, în negru, ținându-și pălăria cu o mână, și fiii săi vitregi, Josep și Genís, toți cu spatele la el, priveau sosirea navelor. „Nu sunt pentru voi”, și-a zis Arnau în sinea lui.

*Bastaixos*, barcagii și neguțători au amuțit cu toții, văzându-l pe Arnau cum trece în straie de gală.

„Privește-mă, harpie!” Arnau a adăstat la câțiva pași de mal. „Privește-mă! Ultima oară când te-ai uitat la mine...” Baroneasa s-a întors încetîșor; apoi și fiii ei. Arnau a răsuflet ușurat. „Ultima oară când te-ai uitat la mine, tata îmi atârna deasupra capului, în ștreang.”

*Bastaixos* și barcagii, toți șopocăiau între ei.

— Dorești ceva, Arnau? l-a întrebat una dintre căpeteniile lor.

Arnau a făcut semn cu capul că nu, cu ochii în ochii baronesei.

Oamenii s-au dat deoparte, iar el a rămas în fața ei și a verilor lui.

A răsufolat iar din adâncul rărunchilor. Și-a înfipt ochii în ochii Isabelei doar câteva clipe; apoi și i-a trecut peste verii lui, peste corăbii, zâmbind.

Femeia a strâns din buze, apoi s-a întors spre mare, urmărind privirea lui Arnau. Când s-a întors la el, zaraful plecase; nestematele de pe mantie încă mai licăreau.

Hotărât s-o mărite pe Mar, Joan a pomenit de diferiți pretendenți; nu-i fusese greu să-i afle. De cum vorbea despre zestrea lui Mar, nobili și neguțători răspundeau chemării, dar cum să i se spună fetei? S-a oferit s-o facă el, dar când Arnau i-a cerut părerea lui Guillem, arapul s-a opus fățiș.

— Tu trebuie s-o faci, a ripostat. Nu un călugăr pe care abia de-l știe.

De când primise sfatul lui Guillem, Arnau o urmărea pe Mar cu privirea, oriunde era. O cunoștea? De ani de zile locuiau laolaltă, dar în fapt Guillem se ocupase de ea. El se mărginise doar să se bucure de ființa, răsul și glumele ei. Niciodată nu vorbise cu Mar despre ceva serios. Iar acum, ori de câte ori voia să se apropie de ea și s-o roage să facă laolaltă o plimbare pe plajă, ori de ce nu, la Sfânta Maria, ori de câte ori se gândea să-i spună că aveau de vorbit serios, dădea de o necunoscută, șovăia până ce îl surprindea privind-o, și zâmbea. Oare unde era fetița ce i se legăna pe umeri?

— Nu vreau să mă mărit cu nici unul dintre ei, i-a răspuns.

Arnau și Guillem s-au uitat unul la altul. Până la urmă venise la el.

— Trebuie să mă ajuți, îl rugase.

Ochii lui Mar se luminaseră când îi vorbiseră de căsătorie, stând amândoi la masă, ea în fața lor, ca și cum făceau negoț. Dar nu se învoise, dând din cap la fiecare dintre cei cinci pretendenți propuși de fra Joan.

— Dar, fată dragă, a zis și Guillem, trebuie să alegi unul. Orice fată ar fi mândră de numele pe care ți le-am pomenit.

Mar a dat iar din cap că nu.

— Nu-mi plac.

— Păi, să facem ceva, a vorbit iar Guillem, adresându-i-se lui Arnau.

Iar el s-a uitat la fată. Era gata-gata să plângă. Își ascundea obrazul, dar tremurul buzei de jos și răsufierea neogoită o trădau. De ce, oare, se purta așa o fată căreia tocmai i se vorbise despre

asemenea pretendenți? Tăcerea s-a lungit. La urmă, a ridicat privirea la Arnau și pleoapele abia de i-au tresărit. De ce s-o facă să sufere?

— O să căutăm până dăm de unul care să-ți placă, i-a răspuns Guillem. Vrei, Mar?

Fata s-a învoit, dând din cap, s-a ridicat și a plecat, lăsându-i acolo.

Arnau a oftat.

— Și eu care am crezut că tot ce-i mai greu e să-i spunem!

Guillem n-a răspuns. Stătea cu ochii tot pe ușa cuhniei pe unde ieșise Mar. Ce era, oare? Ce ascundea fetița lui? Zâmbise auzind vorba căsătorie, îl privise cu ochi scânteietori, apoi...

— Să vezi ce-o să se supere Joan când o să afle, a adăugat Arnau.

Guillem s-a întors la Arnau, dar și-a curmat vorba la vreme. Ce însemnătate mai avea ce-o să creadă monahul?

— Că bine zici. Cel mai bine ar fi să mai căutăm.

Arnau s-a întors către Joan.

— Te rog, i-a zis, acum nu-i momentul.

Intrase în Sfânta Maria ca să se liniștească. Veștile nu erau bune, dar acolo, cu Fecioara, cu bocănitul neîntrerupt al lucrătorilor, cu zâmbetele tuturor celor ce trudeau pe șantier, se simțea în largul lui. Dar Joan dăduse de el și mergea în spatele lui. Mar în sus, Mar în jos, Mar așa și pe dincolo. Și în afară de asta, nici nu era treaba lui!

— Dar ce temeuri are ca să nu se mărite? a stăruit Joan.

— Nu-i momentul, Joan, a repetat Arnau.

— De ce?

— Fiindcă tocmai ni s-a declarat alt război. Monahul a tresărit. Nu știi? Regele Pedro cel Crud al Castiliei tocmai ne-a declarat război.

— De ce?

Arnau a tăgăduit, dând din cap.

— Fiindcă de multă de vreme avea toana s-o facă, a strigat, mișcându-și brațele. Așa-zisul temei a fost că amiralul nostru, Francisc de Perellós, a cucerit în dreptul țărmlui de la Sanlúcar două nave genoveze care duceau ulei. Spaniolul a cerut să fie slobozite și, cum amiralul a făcut pe surdul, ne-a declarat război. Omul ăsta-i cu primejdie, a șoptit Arnau. Înțeleg că și-a câștigat renumele pe merit; e ranchiunos și răzbunător. Îți dai seama,

Joan? Acum suntem în război cu Genova și Castilia, în același timp. Ți se pare că-i momentul să ne ocupăm de fată? Joan a stat în cumpănă. Erau sub bolțarul celei de-a treia bolți a navei centrale, înconjurați de schelele din care aveau să răsară nervurile. Ți aduci aminte? I-a întrebat Arnau, cu ochii pe bolțar. Joan a ridicat privirea și a consimțit. Erau abia niște copii când văzuseră cum îl ridicau pe primul! Arnau a așteptat câteva clipe, apoi a urmat: Catalonia nu va putea îndura tot. Încă mai plătim pentru campania contra Sardiniei și se deschide alt front.

— Credeam că vouă, neguțătorii, vă plac cuceririle.

— Castilia nu ne va deschide nicio rută pentru negoț. Stăm rău, Joan. Guillem avea dreptate. Călugărul s-a strâmbat, auzind numele arapului. Nici n-am cucerit bine Sardinia, că s-au și răzvrătit corsicanii; de cum a plecat regele de pe insulă. Suntem în război cu două puteri, iar regele și-a isprăvit toți banii; chiar și sfetnicii cetății par să fi înnebunit!

S-au îndreptat spre marele altar.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că vistieria n-are să poată face față. Regele își duce mai departe marile lucrări: șantierul lui naval și zidul cel nou...

— Dar este nevoie de ele, a pledat Joan, punându-se de-a latul.

— Șantierul naval, poate, dar zidul cel nou n-are nici un rost după ciumă. Barcelona nu are nevoie să-l mai ridice.

— Și?

— Păi, spun că regele își irosește vistieria. A silit toate târgurile din jur să contribuie la înălțarea zidului, pentru când ar avea nevoie vreodată să se refugieze îndărătul lui; pe lângă asta, a născocit un bir nou, menit durării lui: a patruzecea parte din toate moștenirile va trebui menită ridicării zidului.

— Barcelona e avută.

— Nu mai este, Joan, chiar asta-i treaba. Regele i-a dat noi privilegii pe măsură ce această cetate îi dădea parale, iar sfetnicii s-au băgat în cheltuieli cărora nu le fac față. Au sporit dările pe carne și vin. Știi ce parte din bugetul cetății acoperea acele dări? Joan a tăgăduit. Jumătate din toate cheltuielile cetății, iar acum le sporesc iar. Datoriile cetății au să ne ducă la sapă de lemn, Joan, pe toți.

Amândoi au adăstat gânditori în fața marelui altar.

— Și cu Mar ce facem? a stăruit Joan, când să iasă din Sfânta Maria.

— O să facă exact ce vrea, Joan, ce vrea ea.

— Dar...

— Nici un dar. Așa am hotărât.

— Bate în poartă, l-a rugat Arnau.

Guillem a bătut cu ciocanul în lemnul porții mari. Sunetul a tunat în ulița pustie. N-a deschis nimeni.

— Bate din nou.

Guillem a izbit în poartă, o dată, de două ori, de șapte, de opt ori; a noua oară s-a deschis ferestruica.

— Ce s-a întâmplat? au întrebat ochii care priveau prin el. De ce atâta larmă? Cine sunteți?

Mar, la brațul lui Arnau, l-a simțit încordat.

— Deschide! a poruncit Arnau.

— Cine dă poruncă?

— Arnau Estanyol, a răspuns grav Guillem, proprietarul acestei clădiri și a tot ce-i în ea, și chiar al tău, de ești rob.

„Arnau Estanyol, proprietarul acestei clădiri.” Vorbele lui Guillem i-au răsunat lui Arnau în urechi. Câtă vreme trecuse? Douăzeci de ani? Douăzeci și doi? Din spatele ferestruicii, ochii au stat în cumpănă.

— Deschide! a stăruit Guillem, strigând.

Arnau a ridicat privirea la cer, cu gândul la taică-său.

— Ce...? a dat să întrebe fata.

— Nimic, nimic, a răspuns zâmbitor Arnau, chiar când ușa pentru trecerea oamenilor din poarta cea mare dădea să se deschidă.

Guillem i-a făcut loc să intre.

— Porțile mari, Guillem. Să se deschidă porțile mari.

Guillem a intrat și, de afară, Arnau și Mar l-au auzit dând porunci.

„Mă vezi, tată? Îți amintești? Aici ți-au dat punga cu parale care te-a dus la pierzanie. Ce puteai să faci atunci?” Zavera din piața Blat i-a venit iar în minte; strigătele oamenilor, ale tatălui, toți cereau grâu! Arnau a simțit cum îi suia un nod în gât. Porțile cele mari s-au deschis larg și el a intrat.

Câțiva robi erau în primul *patio*, cel de la intrare. La dreapta lui, scara ducea la caturile nobile. Arnau nu s-a uitat în sus, dar Mar a făcut-o și a deslușit niscaiva umbre, care se mișcau în spatele ferestrelor mari. În fața lor erau grajdurile, cu îngrijitorii cailor opriți la intrare. Dumnezeuule! Arnau fu scuturat de un fior și

se sprijini de Mar. Fata nu s-a mai uitat în sus.

— Ține, i-a spus Guillem lui Arnau, dându-i un sul de pergament.

Arnau nu l-a luat. Știa ce era. Îl învățase pe de rost încă de când i-l dăduse Guillem, cu o zi mai înainte. Era inventarul averilor lui Grau Puig, pe care domnul *veguer* i le adjudecase drept plată a datoriilor: palatul, robii (Arnau a căutat numele Estranei, dar nu era), niscaiva proprietăți din afara Barcelonei, printre ele o casă din Navarcles, neînsemnată, pe care a hotărât să le-o lase, ca să viețuiască acolo. Niscai juvaeruri, două perechi de cai cu harnașament cu tot, o trăsură, costume și veșminte, oale și talgere, covoare și mobile, tot ce era în palat era și pe sulul de pergament pe care Arnau îl citise de nenumărate ori cu o noapte înainte.

S-a uitat iar la intrarea în grajduri, apoi și-a plimbat privirea peste tot acel *patio* podit cu piatră, până la picioarele scării.

— Urcăm? a întrebat Guillem.

— Urcăm. Du-mă la stăpânul tău... la Grau Puig, s-a îndreptat, adresându-se unui rob.

Au străbătut palatul; Mar și Guillem priveau peste tot, iar Arnau doar înainte. Robul i-a dus în salonul cel mare.

— Anunță-mă, i-a cerut Arnau lui Guillem, înainte de deschiderea ușilor.

— Arnau Estanyol! a strigat prietenul, deschizându-le.

Arnau nu-și mai amintea cum era marele salon din palat. Nici măcar nu-l privise când, copil fiind, îl străbătuse în genunchi. N-a făcut-o nici acum. Isabel stătea într-un jilț lângă o fereastră; o flancau în picioare Josep și Genís. Primul, ca și sora lui Margarida, se căsătorise. Genís era încă burlac. Arnau a căutat familia lui Josep. Nu era. Într-alt jilț l-a deslușit pe Grau Puig, bătrân și furios.

Isabel îl privea cu ochii aprinși de mânie.

Arnau a stat pe loc în mijlocul salonului, lângă o masă de mâncat din lemn prețios, de două ori mai mare decât masa lui de la bancă. Mar a rămas lângă Guillem, îndărătul lui. La ușile salonului s-au îmbulzit, claie peste grămadă, robii.

Arnau a glăsuțit destul de tare, ca vocea să-i răsună în toată încăperea.

— Guillem, condurii ăștia-s ai mei, a spus, împungând cu degetul picioarele Isabellei. Să-i fie luați!

— Da, stăpâne.



Mar s-a întors speriată la arap. Stăpâne? Cunoștea cinul lui Guillem, dar niciodată până atunci nu-l auzise spunându-i așa lui Arnau.

Cu un semn, Guillem a chemat doi robi care priveau din ușă și toți trei s-au dus la Isabel. Tot trufașă, baroneasa l-a înfruntat pe Arnau cu privirea.

Unul din robi s-a pus în genunchi, dar înainte s-o atingă, Isabel s-a descălțat, lăsând să cadă condurii pe podea și neluându-și ochii de la Arnau.

— Poftesc să aduni toți pantofii din casă și să le dai foc în *patio*, i-a cerut Arnau.

— Da, stăpâne, a răspuns din nou Guillem.

— Aceste jilțuri. Arnau le-a arătat pe cele ocupate de familia Puig. Ia-le de aici.

— Da, stăpâne.

Grau a fost luat pe sus de fiii lui. Baroneasa s-a ridicat înainte ca robii să-i ia jilțul și să-l ducă, odată cu toate celelalte, într-un ungher.

Dar nu-și lua ochii de pe el.

— Rochia asta-i a mea.

Tremurase?

— Doar n-ai să poftești... a început să zică Genís Puig, îndreptându-și spatele cu tatăl încă în brațe.

— Rochia asta-i a mea, a repetat Arnau, curmându-i vorba, dar tot cu ochii pe Isabel.

Tremura?

— Mamă, a sărit Josep, du-te și te schimbă.

Tremura.

— Guillem, a strigat Arnau.

— Mamă, te rog.

Guillem s-a apropiat de baroneasă.

Tremura!

— Mamă!

— Și ce poftești să-mi pun? i-a țipat Isabel fiului său vitreg.

Apoi s-a întors iar către Arnau, tremurând. S-a uitat și Guillem la el. „Chiar vrei să-i scot rochia?” îl iscodeau ochii lui.

Arnau s-a încruntat și treptat, foarte molcom, Isabel a coborât privirea, plângând de furie.

Arnau i-a făcut un semn lui Guillem și a lăsat să treacă vreo câteva clipe, iar estimp suspinele Isabellei s-au întins în marele salon al palatului.

— Chiar astă-seară, a poruncit în cele din urmă, adresându-i-se lui Guillem, poftesc să am toată casa goală. Spune-le că se pot întoarce la Navarcles, de unde n-ar fi trebuit să plece nicicând. Josep și Genís l-au privit, Isabel a suspinat mai departe. Nu-mi pasă de pământurile de acolo. Dă-le straiе de-ale robilor, dar nu încălțări; arde-le. Vinde tot și închide casa.

Arnau s-a întors și a dat nas în nas cu Mar. Uitase de ea. Fata era îmbujorată la față. A luat-o de braț și a ieșit odată cu ea.

— Acum poți închide porțile, i-a îngăduit bătrânului care le deschisese.

Au mers în tăcere până la bancă, dar, înainte de a intra, Arnau a stat în loc.

— O plimbare pe plajă?

Mar a încuviințat.

— Ți-ai redobândit datoria? l-a întrebat, mergând spre mare.

Și-au urmat plimbarea.

— N-am să mi-o pot redobândi nicicând, Mar, l-a auzit fata spunând după o vreme, nicicând.

## Capitolul 38

9 iunie 1359  
Barcelona

Arnau își vedea de treburile lui la bancă. Erau în plin sezon de navigație. Negoțurile mergeau cu vânt în pupa, iar avutul lui era printre cele mai mari din cetate. Locuia tot în căsuța din colțul străzilor Canvis Vells și Canvis Nous, laolaltă cu Mar și Donaha. Arnau se făcea că n-auzea sfatul lui Guillem de a se strămuta în palatul familiei Puig, închis de patru ani de zile. Cât despre Mar, îndărătnică precum Arnau, tot nu se învoise să se mărite.

— De ce vrei să mă trimiți departe de tine? l-a întrebat într-o zi, cu ochii înecați în lacrimi.

— Eu, a stat Arnau în cumpănă, nu vreau să scap de tine!

I-a dat înainte cu plânsul și s-a rezemat de umărul lui.

— Nu-ți face griji, a povățuit-o Arnau, mângâind-o pe cap, niciodată n-am să te silesc să faci ceva contra vrerii tale.

Și Mar a rămas să locuiască laolaltă cu ei.

În ziua de 9 iunie, s-a auzit un dangăt de clopot. Arnau s-a oprit din treabă. De îndată s-a mai auzit unul, curând au răsunit altele.

— *Via fora!* a lămurit Arnau.

A ieșit în uliță. Lucrătorii de la Sfânta Maria coborau în goana mare de pe schele; zidarii și pietrarii ieșeau pe poarta mare, oamenii fugeau pe ulițe cu *Via fora!* pe buze.

Atunci l-a întâlnit pe Guillem, care mergea cât putea de iute, supărat.

— Război! a strigat.

— Ne cheamă la *host*, a spus Arnau.

— Nu, nu. Guillem a stat, ca să-și tragă sufletul. Nu la oastea cetății. Ci a Barcelonei și a tuturor satelor și sătucelor de până la două leghe în jur.

Erau Sant Boi și Badalona. Sant Andreu și Sarrià; Provençana, Sant Feliu, Sant Genís, Cornellà, Sant Just Desvern, Sant Joan Despí, Sants, Santa Coloma, Esplugues, Vallvidrera, Sant Martí, Sant Adrià, Sant Gervasi, Sant Joan d'Horta. Dangătul clopotelor din Barcelona ajungea până la ele.

— Regele a invocat *usatge princeps namque*, a urmat Guillem.

Nu-i cetatea. E regele! Suntem în război! Suntem atacați. Ne atacă regele Pedro al Castiliei.

— Barcelona? I-a iscodit Arnau.

— Da. Barcelona.

Amândoi au alergat acasă cât au putut de repede.

Când au ieșit, cu Arnau echipat ca pe vremea când îl slujise pe Eiximèn d'Esparça, au luat-o spre ulița Mar, către piața Blat; dar, strigând *Via fora!* lumea cobora, și nu urca pe ulicioară.

— Ce...? a încercat să întrebe Arnau, apucându-l de braț pe unul dintre bărbații înarmați care alergau în josul străzii.

— La plajă! i-a strigat acela, trăgându-și mâna. La plajă!

— Pe mare? s-au întrebat Arnau și Guillem unul pe celălalt.

Amândoi s-au alăturat mulțimii care fugea spre plajă.

Când au ajuns, barcelonezii se adunau acolo, privind în zare, înarmați cu arbalete, iar clopotele le tot trimiteau dangăte în urechi. *Via fora!* se auzea tot mai firav, iar oamenii tăceau.

Guillem a dus mâna la frunte, ca să se apere de soarele dogoritor de iunie, și a început să numere navele: una, două, trei, patru...

Marea era liniștită.

— Au să ne facă praf, a auzit Arnau în spatele lui.

— Au să facă praf și pulbere cetatea.

— ... Douăzeci și șapte, douăzeci și opt...

Guillem tot număra.

— „Au să ne facă praf și pulbere”, a repetat Arnau în sinea lui. De câte ori vorbise despre asta cu neguțătorii și zarafii? Barcelona nu se putea apăra pe mare. De la Santa Clara la Framenors, cetatea era deschisă spre mare, fără nici un soi de apărare! Dacă o flotă ajungea să intre în port...

— ... Treizeci și nouă, patruzeci. Patruzeci de nave! a exclamat Guillem.

Treizeci de galere și zece luntri, toate înarmate. Era flota lui Pedro cel Crud. Patruzeci de nave pline ochi cu bărbați căliți și războinici încercați, împotriva unor cetățeni ajunși soldați peste noapte. Dacă izbuteau să debarce, aveau să se bată chiar pe plajă și pe ulițele cetății. Arnau s-a cutremurat cu gândul la femei, la copii, la Mar. Aveau să-i biruie! Să prade. Să siluiască femei. Mar! Când s-a gândit iar la ea, s-a sprijinit de Guillem. Era tânără și nurlie. Și-a închipuit-o luată pe sus de castilieni, strigând, cerând ajutor. Unde avea să fie el atunci?

Plaja se tot umplea cu lume. Chiar regele a venit, începând să

dea porunci oștenilor.

— Regele! a strigat cineva.

„Și ce poate să facă regele?” a dat Arnau să răspundă.

De trei luni, regele era în cetate, pregătind o flotă care să sară în apărarea Mallorcăi, pe care Pedro cel Crud amenințase că avea s-o atace. În portul Barcelonei erau doar zece galere – restul flotei încă nu sosise – și aveau să se înfrunte chiar în port!

Arnau a făcut semn cu capul că nu, cu privirea pironită pe vecele care se apropiau încetul cu încetul de țarm. Regele Castiliei izbutise să-i înșele. De la începutul războiului, cu trei ani mai înainte, bătăliile și armistițiile se ținuseră lanț. Pedro cel Crud atacase întâi regatul Valenciei, apoi al Aragonului, unde cucerise Tarazona, amenințând direct Zaragoza. Biserica pusese o vorbă bună, iar Tarazona fusese dată cardinalului Pedro de la Jugie, care trebuia să afle căruia din cei doi regi îi revenea cetatea. Se semnase și un armistițiu de un an, dar acela nu se referea și la frontierele regatelor din Murcia și Valencia.

În timpul armistițiului, Ceremoniosul izbutise să-și înduplece fratele vitreg, pe Ferran, aliat pe atunci cu regele Castiliei, să nu-l trădeze, și, după ce acela așa și făcuse, până să ajungă la Cartagena infantele atacase și prădase regatul Murciei.

Chiar de pe plajă, regele Pedro a poruncit să se pregătească toate cele zece galere, iar cetățenii din Barcelona și târgurile vecine, care începeau să sosească pe plajă, să se imbarce laolaltă cu puținii oșteni care îl însoțeau. Toate navele, mici ori mari, de negoț ori de pescuit, trebuiau să iasă în întâmpinarea flotei castiliene.

— Și-a pierdut mințile, a ripostat Guillem, privind cum se aruncau oamenii în bărci. Oricare dintre galere le va aborda pe ale noastre și le va rupe în două. Oamenii vor muri pe capete.

Mai era destul până când flota castiliană avea să ajungă în port.

— Are să fie fără milă, a auzit Arnau din spate. Ne va face nici fărâme.

Pedro cel Crud are să fie fără milă. Avea o faimă prea bine știută: își executase frații bastarzi, pe Federico de Sevilla și pe Juan de Bilbao, și un an mai târziu pe mătușa sa, Leonor, după ce o ținuse întemnițată în tot acel răstimp. Ce îndurare se mai putea aștepta de la un rege care le făcea de petrecanie propriilor rude? Ceremoniosul nu-l omorâse pe Jaime de Mallorca, în pofida multelor lui trădări și a războaielor în care se înfruntaseră.

— Ar fi mai bine să rânduim o apărare pe uscat, i-a zis Guillem, strigând și apropiindu-i-se de ureche; oricât ar fi de imposibil așa ceva. De cum vor trece de *tasques*, castilienii au să ne facă praf.

Arnau a încuviințat. De ce se îndărătnicea regele să apere cetatea pe mare? Avea dreptate Guillem, de cum au să treacă de *tasques*...

— *Tasques!* a strigat Arnau. Ce navă avem în port?

— Ce vrei să spui?

— *Tasques*, Guillem! Nu pricepi? Ce navă avem?

— Uite, baleniera aia, i-a răspuns, arătându-i o navă imensă, grea și pântecoasă.

— Haide. N-avem timp de pierdut.

Arnau a luat-o iar la goană spre mare, prin norodul care se îmbulzea. S-a uitat în urmă, ca să-i ceară lui Guillem să mărească pasul.

Țărmlul era un furnicar de oșteni și barcelonezi, intrați în apă până la brâu; unii încercau să urce în bărcile mici de pescuit, care ieșeau de-acum în larg, alții așteptau să sosească vreun barcagiul care să-i ducă până la una dintre navele mari de război ori de mărfuri, acostate în port.

Arnau a zărit că sosea una dintre ele.

— Haide! i-a strigat lui Guillem, intrând în apă și încercând s-o ia înaintea tuturor celor care se îndreptau spre barcă.

Când au ajuns, barca dădea pe-afară de oameni, dar barcagiul l-a recunoscut pe Arnau și i-a făcut loc.

— Du-mă la balenieră, i-a cerut, când omul era gata să dea semnalul de plecare.

— Mai întâi galerile. Așa a poruncit regele.

— Du-mă la balenieră! l-a îndemnat Arnau. Barcagiul a dat din cap că nu. Bărbații din barcă au început să se plângă. Tac! i-a strigat Arnau. Mă cunoști doar. Trebuie să ajung la balenieră. Barcelona, familia ta, totul depinde de asta. Toate familiile voastre depind de asta!

Barcagiul s-a uitat la barca mare și pântecoasă. Trebuia să-i schimbe cursul doar puțin. De ce nu? De ce l-ar fi dus de nas Arnau Estanyol?

— La balenieră! le-a poruncit celor doi vâslași.

De cum s-au prins Arnau și Guillem de scările de piscică pe care le-a aruncat pilotul balenierei, barcagiul a și plecat spre următoarea galeră.

— Bărbații la vâsle, i-a poruncit Arnau pilotului, când nici nu

pășise încă pe covertă.

Bărbatul le-a făcut semn vâslaşilor, care s-au și așezat pe bănci.

— Ce facem? a întrebat.

— La *tasques*, a răspuns Arnau.

Guillem a încuviințat.

— Deie Allah, fie-i numele lăudat, să izbutești.

Guillem pricepuse ce voia Arnau, dar nu și oștenii și barcelonezii. Când au văzut că baleniera se punea în mișcare fără oșteni, fără bărbați înarmați și pornea în larg, cineva a zis:

— Vrea să-și salveze barca.

— Jidov ce ești! a strigat altul.

— Trădătorule!

Mulți alții s-au alăturat sudalmelor și, nu peste multă vreme, toată plaja urla, suduindu-l pe Arnau. Ce urmărea Arnau Estanyol? s-au întrebat toți *bastaixos* și barcagiii, privind barca pântecoasă care înainta molcom, în ritmul celor peste o sută de vâsle, ce cădeau și se ridicau din apă la nesfârșit.

Arnau și Guillem s-au așezat la provă, în picioare, privind atent flota castiliană, care începea să se apropie primejdios, dar, când au trecut pe lângă galerele catalane, o ploaie de săgeți i-a silit pe amândoi să se ascundă. S-au ridicat din nou când au ieșit din raza vederii lor.

— O să fie bine, i-a zis Arnau lui Guillem. Barcelona nu poate să cadă în mâinile acestui mișel.

*Tasques*, bancurile de nisip paralele cu țărmul, care împiedicau intrarea curenților marini, erau singura apărare naturală a portului Barcelonei și totodată o primejdie pentru bărcile care încercau să ajungă la el. O singură intrare, în chip de canal cu pescaj suficient, îngăduia drumul navelor; dacă nu treceau prin el, ele se împotmoleau în grindurile de nisip.

Arnau și Guillem s-au apropiat de *tasques*, lăsând în urmă mii de gâtlejuri din care ieșeau cele mai nerușinate ocări. Strigătele catalanilor acopereau chiar și dangătele clopotelor.

„O să fie bine”, a repetat Arnau, de astă dată în sinea lui. Apoi i-a poruncit pilotului ca vâslaşii să nu mai tragă la rame. Când suta de vâsle s-a ridicat peste bord și baleniera a lunecat spre *tasques*, injuriile și strigătele s-au făcut tot mai slabe, până ce tăcerea a cuprins plaja. Flota castiliană se tot apropia. Prin dangătul clopotelor, Arnau a auzit chila navei lunecând spre grindurile de nisip.

— Trebuie să iasă bine, a bombănit.

Guillem l-a prins de braț și l-a strâns. Era întâia oară că-l atingea așa.

Baleniera luneca molcom, foarte molcom. Arnau s-a uitat la pilot. „Suntem pe canal?” l-a întrebat cu o simplă mișcare din sprâncene. Pilotul a făcut semn că da; de când îi poruncise ca vâslaşii să nu mai tragă la rame, știa ce voia Arnau.

Toată Barcelona știa.

— Acum! a strigat Arnau. Virează!

Pilotul a dat porunca. Vâslele de la babord s-au cufundat în apa mării, baleniera a început să se rotească, până când pupa și prova s-au împotmolit în pereții canalului.

Nava s-a înclinat într-o parte.

Guillem a strâns din răsputeri brațul lui Arnau. S-au uitat unul la celălalt, iar Arnau l-a tras la piept, îmbrățișându-l, pe când plaja și galerele îl aclamau.

Intrarea în portul Barcelonei fusese închisă.

De pe țărm, înarmat ca pentru război, regele a privit baleniera culcată pe *tasques*. Nobili și cavaleri au rămas în jurul lui, în tăcere, sub privirea regelui.

— Pe galere! a poruncit în cele din urmă.

Cu baleniera lui Arnau eșuată pe *tasques*, Pedro cel Crud și-a rânduit flota în larg. Ceremoniosul a făcut deopotrivă pe uscat și, înainte ca inserarea să lunece în noapte, cele două flote – una de război, cu patruzeci de nave înarmate, cealaltă pitorească, cu doar zece galere și zeci de nave mici pentru negoț ori pescuit pline ochi cu cetățeni – s-au întâlnit față în față, în lungul întregului țărm portuar, de la Santa Clara la Framenors. Nici țipenie nu mai putea intra, nici ieși, din Barcelona.

În noaptea aceea nu s-au purtat lupte. Cinci dintre galerele lui Pedro al III-lea s-au apropiat de baleniera lui Arnau, iar soldații regelui au abordat-o noaptea, la lumina strălucitoare a lunii.

— Se pare că noi vom fi ținta bătăliei, i-a lămurit Guillem lui Arnau, pe când stăteau laolaltă pe covertă, cu spatele sprijinit de bordaj, la adăpost de arbaletierii castilieni.

— Am devenit zidul cetății și toate bătăliile încep pe ziduri.

Atunci s-a apropiat de ei un ofițer al regelui.

— Arnau Estanyol? a întrebat. Arnau a venit, ridicând o mână. Regele vă dă voie să părăsiți nava.

— Și oamenii mei?



— Osândiții la galere? În penumbră, Arnau și Guillem au văzut uimirea ofițerului. Ce-i păsa regelui de o sotnie de pușcăriași? Poate fi nevoie de ei aici, și-a ieșit din fire ofițerul.

— Atunci, a spus Arnau, rămân; e nava mea, iar ei sunt oamenii mei.

Ofițerul a dat din umeri și a urmat să dea porunci oștenilor lui.

— Tu vrei să cobori? l-a întrebat Arnau pe Guillem.

— Oare nu-s și eu unul dintre oamenii tăi?

— Nu, și o știi prea bine. Amândoi au tăcut câteva clipe, privind cum treceau umbrele și alergau oștenii care își ocupau pozițiile, la poruncile date de ofițeri pe îndelete, aproape în șoaptă. Știi că de multă vreme nu mai ești rob, a urmat Arnau; de cum îți ceri cartea de cetățean, o și ai.

Câțiva soldați s-au postat lângă ei.

— Duceți-vă în cală laolaltă cu ceilalți, le-a șoptit unul dintre ei, încercând să le ia locul.

— Pe nava asta stăm unde vrem, i-a răspuns Arnau.

Soldatul făcu o plecăciune spre ei.

— Nu vă fie cu supărare! Toți vă suntem recunoscători pentru ceea ce ați făcut.

Și și-a căutat alt loc, lângă bordaj.

— Când vrei să fii slobod? l-a întrebat din nou Arnau.

— Nu cred că știu să fiu slobod.

Au amuțit. Soldații au suit pe balenieră, și-au ocupat posturile, iar noaptea s-a scurs tihnit. Arnau și Guillem dormitau, alții tușeau și șușoteau.

În zori, Pedro cel Crud a poruncit să se dea atacul. Flota castiliană s-a apropiat de *tasques*, iar soldații regelui au tras cu arbaletele și au aruncat pietre cu ajutorul catapultelor mici prinse pe bordaje, și al unor *brigolas*<sup>51</sup>. Flota catalană a făcut deopotrivă de pe cealaltă latură a pragurilor de nisip. Se dădeau bătălii în lungul coastei, dar cu precădere în jurul balenierei lui Arnau. Pedro al III-lea nu le putea îngădui castilienilor să abordeze nava și unele galere, inclusiv a regelui, așa că au ocupat poziții lângă ea.

Pe mulți bărbați i-au ucis săgețile trase dintr-un loc sau altul. Arnau își amintea cum șuierau săgețile trase de el cu arbaleta, când stătuse ascuns îndărătul bolovanilor din fața castelului Bellaguarda.

---

<sup>51</sup> Mașini de război cu ajutorul cărora se aruncau pietre, în vederea distrugerii zidurilor. (n.tr.)

Câteva hohote de răs l-au trezit din visare. Cine putea râde în timpul unei bătălii? Barcelona era în primejdie, oameni mureau. Cum era cu putință să rătădă cineva? Arnau și Guillem s-au uitat unul la altul. Da, erau hohote. Tot mai zgomotoase. Au căutat un loc ferit, ca să poată privi bătălia. Echipajele multor nave catalane, din linia a doua ori a treia, la adăpost de săgeți, își băteau joc de castilienii, strigau la ei și-și râdeau de ei.

De pe navele lor, castilienii încercau să-i atingă, folosind *brigolas*, dar ținteau atât de prost, că pietrele cădeau rând pe rând în mare. Unii bolovani ridicau valuri de spumă în cădere. Arnau și Guillem s-au privit, zâmbitori. Bărbații de pe nave au început iar să-și rătădă de castilienii, iar plaja din Barcelona, plină ochi cu orășeni ajunși soldați, li s-a alăturat.

Întreaga zi, catalanii au făcut haz de artileriștii castilienii, care greșeau loviturile una după alta.

— Nu mi-ar plăcea să fiu pe galera lui Pedro cel Crud, i-a mărturisit Guillem lui Arnau.

— Nu, a răspuns acela, răsând, nici nu vreau să mă gândesc ce are să le facă acestor ucenici.

Dar noaptea n-a mai semănat deloc cu cea dinainte. Arnau și Guillem au dat îngrijiri numeroșilor răniți de pe balenieră, i-au lecut și i-au ajutat să coboare în bărcile care trebuiau să-i poarte până pe uscat. Căci săgețile castilienilor ajungeau, totuși, pe balenieră. O nouă ceată de soldați a suit pe navă și, când noaptea era pe ducă, cei doi au încercat să se odihnească puțin pentru noua zi.

Primele lumini ale zorilor au deșteptat gâtlejurile catalanilor, iar strigătele, ocările și hohotele au tunat din nou în portul Barcelonei.

Arnau își isprăvise săgețile și, stând la adăpost alături de Guillem, privea desfășurarea luptei.

— Ia te uită, i-a spus prietenul său, privind galerele castiliene, se apropie mai ceva ca ieri.

Era de netăgăduit. Regele Castiliei hotărâse să pună capăt în doi timpi și trei mișcări batjocurii catalane, și se ducea drept spre balenieră.

— Spune-le să nu mai rătădă, a zis Guillem, pironind cu privirea galerele castiliene care se apropiau.

Pedro al III-lea s-a grăbit să sară în ajutorul balenierei și s-a apropiat de ea atât cât i-au îngăduit *tasques*. Noua bătălie s-a dat chiar lângă Guillem și Arnau; iar ei aproape că puteau atinge cu

mâna galera regelui și-i vedeau limpede pe el și cavalerii lui.

Cele două galere s-au întors fiecare de-o parte și de alta a grindurilor. Castilienii au declanșat micile catapulte de la provă. Arnau și Guillem s-au întors spre galera regală. Era nevătămată. Regele și oamenii lui erau tot pe covertă, iar nava nu părea să fi fost atinsă de nimic.

— Asta-i o bombardă? a întrebat Arnau, arătând tunul spre care se îndrepta Pedro al III-lea.

— Da, a răspuns Guillem.

Văzuse cum o urcau pe galeră, pe când regele își pregătea flota, crezând că flota castiliană avea de gând să atace Mallorca.

— O bombardă pe o navă?

— Da, a răspuns iar Guillem.

— Trebuie că-i prima oară când o galeră se înarmează cu o bombardă, a observat Arnau, urmărind atent poruncile date de rege artileriștilor; n-am mai văzut așa ceva.

— Nici eu.

Dar vorba le-a fost curmată de larma cu care bombarda azvârlise o piatră. Amândoi s-au întors spre galera castiliană.

— Bravo! au strigat într-un glas, când piatra a izbit catargul navei.

Toate navele catalane au aclamat lovitura.

Regele a poruncit să se încarce iar bombarda. Surpriza și căderea catargului i-au împiedicat pe castilieni să răspundă izbiturii cu micile lor catapulte de bord. Următoarea izbitură a nimerit din plin castelul navei și l-a făcut mici fărâme.

Batjocura neîntreruptă și bombarda de pe galera regală l-au făcut pe regele castilian să chibzuiască mai bine, și după două ceasuri a poruncit flotei lui să se lase păgubașă și să plece la Ibiza.

De pe covertă, Arnau și Guillem priveau alături de niscaiva ofițeri de-ai regelui retragerea flotei castiliene. Clopotele din cetate au început să bată.

— Acum trebuie să punem iar nava pe linia de plutire, a propus Arnau.

— Asta o s-o facem noi, a auzit din spate. S-a întors și a dat nas în nas cu un ofițer care tocmai urcase pe balenieră. Maiestatea Sa vă așteaptă pe galera regală.

Regele avusese două nopți întregi ca să afle cine era Arnau Estanyol. „Bogat, îi spusese sfetnicii din Barcelona, putred de bogat, Maiestate.” Regele ascultase fără prea mare interes spusele

sfetnicilor despre Arnau: fusese *bastaix*, luptase sub comanda lui Eiximèn d'Esparça, era foarte devotat bisericii Sfânta Maria. Dar îi sclipiseră ochii când auzise că era văduv. „Bogat și văduv, și-a zis monarhul; dacă scăpăm de...”

— Arnau Estanyol, i l-a înfățișat un șambelan, ridicând vocea. E din Barcelona.

Stând într-un jilț pe covertă, regele era flancat de sumedenie de nobili, cavaleri, sfetnici și oameni de frunte ai cetății, care veniseră pe galera regală după retragerea castilienilor. Guillem a rămas lângă bordaj, îndărătul celor care îi înconjurau pe Arnau și pe rege.

Arnau a dat să pună un genunchi în podea, dar regele i-a poruncit să se ridice.

— Suntem foarte mulțumiți de ceea ce ai făcut, a zis; cutezanța și inteligența Domniei Tale au fost hotărâtoare pentru a ieși biruitori din bătălie.

Apoi regele a tăcut, iar Arnau a șovăit. Ce să facă, să vorbească ori să adaste? Toți se uitau la el.

— Drept mulțumire pentru tot ce ai făcut, a urmat monarhul, poftim să-ți facem hatârul recunoștinței noastre.

Și acum? Să vorbească? Ce recunoștință putea să-i arate regele? Doar avea tot ce-și putea dori.

— Îți dăm ca soață pe pupila noastră Elionor, căreia îi dăm drept zestre baroniile Granollers, Sant Vicenç dels Horts și Caldes de Montbui.

Toți cei de față au șușotit; unii au aplaudat. O căsătorie! Pronunțase vorba căsătorie? Arnau s-a întors, căutându-l pe Guillem, dar nu l-a zărit. Nobilii și cavalerii îi zâmbeau. Rostise vorba căsătorie?

— Nu ești mulțumit, domnule baron? a întrebat regele, văzându-l că-și întoarce capul.

Arnau s-a întors la rege. Domnule baron? Căsătorie? La ce-ar fi vrut el toate astea? Nobili și cavaleri au tăcut mîlc în fața muțeniei lui Arnau. Regele îl pironia cu privirea. Pronunțase vorba Elionor? Pupila lui? Nu putea... nu-l putea sfida pe rege!

— Nu, vreau să zic, da, Maiestate, a stat în cumpănă. Vă mulțumesc pentru dărnicie.

— Atunci, așa să fie.

Pedro al III-lea s-a ridicat și curtenii au închis cercul în jurul lui. Unii l-au bătut pe spate pe Arnau, când treceau pe lângă el, și l-au lăudat cu vorbe pentru el neînțelese. A stat stingher, acolo

unde mai înainte îl înconjuraseră toți. S-a întors către Guillem, care stătea tot cu coatele pe bordaj.

Din locul lui, Arnau a deschis larg mâinile, dar arapul i-a răspuns, arătându-i pe rege și curteni, și atunci le-a ascuns la iuțea.

Sosirea lui Arnau pe plajă a fost la fel de aplaudată ca și a regelui. Toată cetatea s-a avântat spre el și Arnau a trecut de la o mână la alta, de la unul la altul, primind laude și urări, bătăi pe spate și străngeri de mână. Toți voiau să se apropie de salvatorul cetății, dar Arnau nu izbutea nici să recunoască, nici să audă pe nimeni. Tocmai acum, când totul îi mergea bine și era fericit, regele hotărâse să-l însoare. Barcelonezii l-au însoțit, mergând cât mai aproape de el, de la plajă la bancă, și, când a intrat, au rămas în fața intrării, strigându-i numele fără preget.

De cum a intrat, Mar i s-a aruncat în brațe. Guillem sosise mai înainte și stătea într-un jilț; nu-i povestise nimic. Joan, care venise și el la bancă, îl privea, taciturn ca întotdeauna.

Mar a fost uimită când Arnau s-a desprins din îmbrățișarea ei, poate mai iute decât ar fi vrut. Joan a vrut să-i facă urări, dar Arnau nu i-a dat nici lui atenție. În cele din urmă, s-a trântit într-un jilț, lângă Guillem. Ceilalți se uitau la el și nu îndrăzneau să-i spună nimic.

— Ce-i cu tine? a cutezat să-l întrebe până la urmă Joan.

— Păi, mă însoară! a strigat Arnau, ridicând brațele deasupra capului. Regele a hotărât să mă facă baron și să mi-o dea în căsătorie pe pupila lui. Țasta-i hatârul pe care mi-l face, fiindcă l-am ajutat să-și salveze capitala! Mă însoară!

Joan s-a gândit o clipă, a dat din cap și a zâmbit.

— Și de ce te plângi? l-a întrebat. Arnau l-a privit cu coada ochiului. Lângă el, Mar începuse să tremure. N-a înțeles-o decât Donaha, din ușa cuhniei, care venise valvârtej s-o ajute să se țină pe picioare. Ce te nemulțumește? a stăruit Joan. Arnau nici măcar nu s-a uitat la el. Mar a simțit primul val de greață după ce-a auzit vorbele monahului. Ce-i rău dacă te însori? Ba și mai și, cu pupila regelui. Ai să fii baron de Catalonia.

Temându-se să nu vomite, Mar s-a dus cu Donaha la cuhnie.

— Ce-i cu Mar? a întrebat Arnau.

Monahul a adăstat o clipă înainte de a răspunde.

— Am să-ți spun eu ce-i cu ea, a spus în cele din urmă. Ar trebui să se mărite! Amândoi ar trebui să vă căsătoriți. Norocul

nostru e că regele are mai multă minte ca tine.

— Lasă-mă, Joan, te rog, a cerut Arnau, ostenit.

Călugărul a dat din brațe și a plecat de la bancă.

— Du-te să vezi ce-i cu Mar, l-a rugat Arnau pe Guillem.

— Nu știu ce-i cu ea, i-a dezvăluit acesta peste câteva minute, dar Donaha mi-a zis să nu-ți faci griji. De-ale femeilor, a adăugat.

Arnau s-a întors la el.

— Nu-mi vorbi despre femei.

— Nu putem face mai nimic în fața vrerii regelui, Arnau. Poate dacă am avea nițel timp, am găsi noi ceva.

Dar n-au avut timp. Pedro al III-lea și-a fixat pentru 23 iunie plecarea la Mallorca, în urmărirea regelui Castiliei; a poruncit ca flota să i se adune în portul Barcelonei la acea dată și a mai spus că înainte de plecare voia să rânduiască și măritișul pupilei lui, Elionor, cu bogătanul de Arnau. Așa i-a dat de veste fostului *bastaix* un ofițer de-al regelui chiar la bancă.

— Nu-mi mai rămân decât nouă zile! i s-a plâns lui Guillem când ofițerul s-a făcut nevăzut pe ușă. Poate chiar mai puține!

Cum era, oare, acea Elionor? De cum se gândea la ea, Arnau nu putea închide ochii. Bătrână? Frumoasă? Hazlie, plăcută ori trufașă și cinică, precum toți nobilii pe care îi cunoscuse? Cum să se însoare cu o femeie pe care nici măcar n-o cunoștea? I-a cerut lui Joan:

— Tu poți face așa ceva. Află cum e femeia aia. Mă gândesc fără preget la tot ce mă așteaptă.

— Zice-se, i-a istorisit Joan chiar în seara zilei când ofițerul venise la banca zarafului, că-i fiica din flori a unuia dintre infanții din principat, un unchi al regelui, deși nimeni nu îndrăznește să spună care dintre ei. Maică-sa s-a prăpădit la naștere; de aceea a și fost ea primită la Curte.

— Dar cum e, Joan? l-a iscodit Arnau.

— Are douăzeci și trei de ani, și-i nurlie.

— Și ca fire?

— E nobilă, s-a mărginit monahul să răspundă.

La ce să-i mai spună ce auzise despre Elionor? E atrăgătoare, ce-i drept, i se istorisise, dar chipul ei arată că-i supărată necurmat pe toată lumea. E capricioasă și răsfățată, trufașă și ambițioasă. Regele o măritase cu un nobil care murise nu după multă vreme, iar ea, fără copii, revenise la Curte. Un hatâr făcut lui Arnau? Recunoștința regelui? În realitate, acela n-o mai îndura pe Elionor și cu cine s-o mărite mai bine decât cu unul dintre

bărbații cei mai avuți din Barcelona, un zaraf căruia îi putea cere parale cu împrumut? Regele Pedro câștiga peste tot: și-o lua de pe cap pe Elionor și avea o chezășie ca să intre la Arnau. La ce să-i mai spună toate astea?

— Ce vrei să zici când spui că-i nobilă?

— Păi, asta, a recunoscut Joan, dând să ocolească privirea lui Arnau, că-i nobilă, o femeie nobilă, cu firea și câte altele ale ei.

Elionor cercetase și ea, și era tot mai mâniată pe măsură ce veștile se înmulțeau: un fost *bastaix*, o breaslă care descindea din robii de pe țarm, din acei *macips* de pe coastă, lipsiți de slobozie. Cum de cuteza regele s-o mărite cu un *bastaix*? Era avut, putred de bogat, da, așa-i destăinuiseră toți, dar ce-i păsa ei de paralele lui? Trăia la Curte, nu-i lipsea nimic. A vrut să se ducă la rege când a aflat că Arnau era fiul unui țăran catalan fugar, și că și el se născuse șerb legat de pământ. Cum de cuteza regele să creadă că ea, fiică de infante, ar lua în căsătorie asemenea bărbat?

Dar Pedro al III-lea n-a primit-o și a poruncit ca nunta să aibă loc pe 21 iunie, cu două zile înaintea plecării lui la Mallorca.

A doua zi urma să se însoare. În capela regală de la biserica Santa Ágata.

— Capela-i mică, i-a lămurit Joan. A ridicat-o la începutul veacului Jaime al II-lea după voia soaței lui, Blanca de Anjou, și are drept hram moaștele Patimilor lui Hristos, la fel ca Sainte-Chapelle din Paris, de unde venea regina.

Nunta avea să fie atât de intimă, încât pe Arnau urma să-l însoțească doar Joan. Mar nu se învoise să vină. De când Arnau își anunțase căsătoria, fata fugea de el, tăcea în fața lui și-l privea doar arareori, nemaisurându-i ca înainte.

Dar în după-amiaza aceea Arnau s-a apropiat de ea și a rugat-o să vină cu el.

— Unde? a întrebat Mar.

Unde?

— Nu știi. Ce-ai zice de Sfânta Maria? Tatăl tău venera biserica aceea. Acolo l-am și cunoscut, știi?

Mar a încuviințat; au ieșit din bancă și s-au îndreptat spre fațada neterminată a bisericii Sfânta Maria. Zidarii începeau cele două turnuri octogonale, care trebuiau s-o flancheze, iar meșterii pietrari meștereau cu multă râvnă timpanul, montanții ușilor și ferestrelor, coloana care umplea golul și arhivoltele, dăltuind și răsdăltuind piatra. Arnau și Mar au intrat în templu. Nervurile

celeia de-a treia bolți a navei centrale începuseră să urce la cer, dibuind cheia de boltă, ca o pânză de păianjen oblăduită de schelăria din lemn pe care creșteau.

Arnau a simțit-o pe fată alături. Era la fel de înaltă ca el și părul îi cădea grațios pe umeri. Mirosea frumos: a proaspăt, a ierburi. Cei mai mulți lucrători o admirau; le-a citit încântarea în ochi, chiar dacă îi ocoleau privirea, când o întâlneau. Parfumul ei urma ritmul mișcărilor pe care le făcea fata.

— De ce nu vrei să vii la nunta mea? a întrebat-o deodată.

Mar nu i-a răspuns. Își plimba privirile prin templu.

— Nici măcar nu mi-au îngăduit să mă căsătoresc aici în biserică, a șoptit Arnau.

Fata tot n-a vorbit.

— Mar... Arnau a așteptat-o să se întoarcă la el. Mi-ar fi plăcut să fii cu mine în ziua nunții. Știi că nu-mi place, că o fac împotriva vrerii mele, dar regele... N-o să mai stărui, da? Mar s-a învoit. Dacă-i așa, putem să fim ca întotdeauna?

Mar a lăsat ochii în jos. Ar fi vrut să-i spună atâtea... Dar nu putea să spună *nu* la ceea ce el îi cerea; nu-i putea spune *nu* la nimic.

— Mulțumesc, i-a răspuns Arnau; dacă și tu m-ai lăsa baltă... Nu știu ce s-ar alege de mine dacă și cei pe care îi iubesc m-ar trăda!

Mar s-a înfiorat. Nu-i cerea tandrețe. Ci iubire. De ce consimțise să-l însoțească? Și-a pus privirea pe absida Sfintei Maria.

— Joan și cu mine am văzut cum au ridicat bolțarul, știi? i-a dezvăluit Arnau, observând unde își pusese privirea. Eram copii.

Meșterii sticlari trudeau îndârjiți la *claristorio*, grupul de ferestre de sub absidă, după ce le isprăviseră pe cele de sus, al căror arc ogival era retezat de o mică rozetă. Apoi aveau să treacă la împodobirea celor două ferestre ogivale mari, ce se deschideau sub ele. Îmbinau culorile, după figuri și desene, despărțite prin fire fine și blânde de plumb, care primeau lumina de afară și o filtrau în biserică.

— Când eram puștan, i-a dat înainte Arnau, am avut norocul să stau de vorbă cu marele Berenguer de Montagut. Noi, îmi amintesc că mi-a mărturisit, vorbind despre catalani, n-avem nevoie de alte podoabe: numai de spațiu și lumină. Atunci a făcut semn spre absidă, tocmai acolo unde privești tu acum, și a lăsat să-i cadă o mână întinsă spre marele altar, ca și cum acolo era lumina despre care vorbise. Eu i-am zis că pricepeam ce spunea,



dar nu-mi puteam închipui cu adevărat tot ce grăia. Mar s-a întors la el. Eram tânăr, s-a dezvinovățit, și el era maestrul, marele Berenguer de Montagut. Dar azi chiar pricep. Arnau s-a apropiat mai mult de Mar și a întins o mână către rozeta din absidă, sus, foarte sus. Mar s-a străduit să-și ascundă tremurul ușor trimis de apropierea lui Arnau. Vezi cum intră lumina în biserică? A început să-și lase mâna în jos, până la marele altar, ca și Berenguer la vremea lui, dar făcu de astă dată semn la niște raze de lumină colorate, care intrau cu adevărat în biserică. Mar i-a urmărit mâna. Bagă de seamă. Vitraliile îndreptate spre soare au culorii vii, în tonuri de roșu, galben și verde, ca să profite de puterea luminii mediteraneene; cele care n-au asemenea orientare sunt albe ori albastre. La fiecare ceas, pe măsură ce soarele înaintează pe cer, biserica își schimbă culoarea, iar pietrele prind tonuri felurite. Ce dreptate avea maestrul! E altă biserică în fiecare zi, în fiecare ceas, ca și cum s-ar naște neîncetat alt templu, fiindcă, deși piatra e moartă, soarele e viu, și fiecare zi e și ea alta; nicicând nu se vor vedea aceleași reflexe.

Au stat așa, hipnotizați de lumină.

În cele din urmă, Arnau a luat-o pe Mar pe după umeri și a întors-o spre el.

— Nu mă lăsa, Mar, te rog!

A doua zi, dis-de-dimineată, în capela din Santa Ágata, întunecoasă și foarte împodobită, Mar a încercat să-și țină lacrimile în timpul ceremoniei.

La rândul lor, Arnau și Elionor au stat hieratici în fața episcopului. Elionor nici măcar n-a mișcat, privind țepănă drept în față. Arnau s-a întors la ea de două ori la începutul ceremoniei, dar Elionor privea neostoit drept înainte. Apoi nu și-a mai îngăduit decât câteva priviri piezișe.

## Capitolul 39

Chiar în ziua nunții, de cum s-a isprăvit ceremonia, noii baroni de Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui au plecat la castelul de Montbui. Joan îi transmisese lui Arnau întrebările puse de majordomul baronesei. Unde dorea Arnau să doarmă doña Elionor? În odăile de la catul de sus ale unei bănci vulgare? Și slujitorii ei? Și robii ei? Arnau i-a închis gura, învoindu-se să plece chiar în acea zi, cu condiția ca Joan să-i însoțească.

— De ce? a întrebat monahul.

— Fiindcă mi se pare că am nevoie de tine.

Elionor și majordomul ei au plecat călare, ea ca amazoanele, cu picioarele pe aceeași crupă a bidiviului, cu un rânđaș care ținea, mergând pe jos, frăiele stăpânei. Aprodul și două domnișoare de onoare călăreau pe catârce, iar, lângă ei, vreo doisprezece robi purtau pe tot atâția catări de povară avutul baronesei. Arnau a închiriat o căruță.

Când baroneasa a zărit căruța cu toate claie peste grămadă, trasă de două catârci și încărcată cu puținele boccele luate de Arnau, Joan și Mar (Guillem și Donaha rămăseseră la Barcelona), cu scanteile ce-i ieșeau din ochi ar fi putut aprinde o faclă. Atunci i-a privit întâia oară pe Arnau și noua ei familie; se căsătoriseră, se înfățișaseră episcopului în fața regelui și a soaței aceluia, și nici măcar nu se priviseră unul pe altul.

Însoțiți de garda oferită de rege, au ieșit din Barcelona. Arnau și Mar în căruță. Joan cu ei. Baroneasa a grăbit pasul, ca să ajungă la castel cât mai iute. Și l-au zărit înainte de căderea serii.

Cocoțat în vârf de deal, castelul era o mică fortăreață locuită până atunci de un senior. Țărani catalani și șerbi se alăturaseră suitei noilor seniori, astfel încât, la câțiva metri de castel, în jurul lor mergeau mai bine de o sută, care se întrebau cine era bărbatul cu straie atât de scumpe, dar cu o căruță ca vai de lume?

— Și acum, la ce stăm? a întrebat Mar, când baroneasa a făcut semn de oprire.

Arnau a făcut alt semn, habar n-avea.

— Fiindcă trebuie să ni se predea castelul, a răspuns Joan.

— Și n-ar trebui să intrăm, ca să ni-l predea? l-a iscodit Arnau.

— Nu. Legiuirile Generale ale Cataloniei rânduiesc așa: seniorul trebuie să plece din castel cu familia și slugile înainte de a-l preda.

Porțile grele ale fortăreței s-au deschis încet, iar seniorul a ieșit, urmat de familie și slugi. Când a ajuns în dreptul baronesei, i-a înmănat ceva. Tu trebuia să fi luat cheile, i-a zis Joan lui Arnau.

— Și la ce-mi trebuie mie un castel?

Când suita a trecut pe lângă căruță, seniorul le-a rânjit batjocoritor lui Arnau și însoțitorilor lui. Mar s-a făcut roșie ca focul în obraji. Chiar și slugile i-au privit drept în ochi.

— N-ar trebui să îngădui așa ceva, a sărit iar Joan. Acum tu ești seniorul. Îți datorează respect, credință...

— Uite ce-i, Joan, i-a curmat vorba Arnau, să ne lămurim: nu vreau nici un castel, nu sunt și nici nu mă dau drept seniorul nimănui, și, firește, am de gând să rămân aici doar cât e nevoie, cât să dau poruncile pe care trebuie să le dau. Când totul va fi rânduie, mă întorc la Barcelona și, dacă doamna baroneasă vrea să stea într-un castel, cât e el de mare, asta-i tot al ei.

A fost prima oară în acea zi când Mar a încercat un zâmbet.

— Nu poți să pleci, l-a contrazis Joan.

Zâmbetul lui Mar s-a șters, iar Arnau s-a întors către călugăr.

— Nu pot ce? Pot să fac ce-mi vine. Nu-s eu baronul? Oare baronii nu-l însoțesc pe rege luni la rând?

— Dar ei se duc la război.

— Pe paralele mele, Joan, pe gologanii mei. Mi se pare că e mai însemnat să plec eu decât oricare dintre baronii care nu fac altceva decât să ceară împrumuturi ieftine. Ei bine, a adăugat, întorcându-se spre castel, acum ce mai așteptăm? Totu-i pustiu, iar eu sunt ostenit.

— Mai trebuie... a început să zică Joan.

— Tu și legiurile tale, i-a curmat vorba Arnau. De ce trebuie ca voi, dominicanii, să învățați legile? Ce mai trebuie...?

— Arnau și Elionor, baroni de Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui! strigătele au răsunat în toată valea care se întindea la poalele colinei. Toți au ridicat privirile la cel mai înalt turn al fortăreței, de unde majordomul lui Elionor, cu mâinile puse pâlnie la gură, striga cât îl țineau bojocii. Arnau și Elionor, baroni de Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui! Arnau și Elionor...!

— Mai lipsea să anunțe preluarea castelului, a pus Joan punctul pe „i”.

Suita s-a pus iar în mișcare.

— Barem îmi rostesc numele.

Majordomul striga neîncetat.

— De nu, n-ar fi drept, a lămurit monahul.

Arnau a dat să spună ceva, dar în loc de asta a dat din cap.

Fortăreața crescuse, după obicei, de-a valma îndărătul zidurilor și în jurul turnului de onoare, la care se mai adăugase un corp de clădire alcătuit dintr-un salon uriaș, o cuhnie și niscaiva acareturi, pe lângă odăile de la catul de sus. Departe de ele se duraseră clădirile slujitorilor și puținilor soldați din garnizoana fortăreței.

Ofițerul de gardă, scund, grăsuliu, neîngrijit și slinos, a trebuit să facă onorurile pentru Elionor și suita ei. Au intrat cu toții în salonul cel mare.

— Arată-mi odăile seniorului, a țipat Elionor la el.

Ofițerul i-a înfățișat o scară din piatră, împodobită cu o balustradă simplă, tot din piatră, iar baroneasa, urmată de oștean, majordom, aprod și domnișoarele de onoare, a început să urce. Nici un moment nu i s-a adresat lui Arnau.

Cei trei Estanyol au rămas în salon, câtă vreme robii au cărat acolo avutul lui Elionor.

— Poate că ar trebui... a început Joan să-i spună fratelui său.

— Nu te băga, Joan a strigat Arnau la el.

Câtăva vreme, au cercetat salonul; avea tavanul înalt, un cămin uriaș, jilțuri, sfeșnice și o masă de douăsprezece persoane. Ceva mai târziu, majordomul lui Elionor a apărut pe scară. Dar n-a pus piciorul în salon; ci a rămas cu trei trepte mai sus.

— Doamna baroneasă spune, a ciripit de acolo, neadresându-se cuiva în chip deosebit, că în această noapte e tare ostenită și vrea să nu fie supărată.

Majordomul era gata să se întoarcă, dar Arnau l-a oprit:

— Ei, a strigat. Majordomul s-a întors spre el. Spune-i seniorei tale să nu-și facă griji, n-o s-o supere nimeni. Niciodată, a șoptit. Mar a căscat ochii și și-a dus mâinile la gură. Majordomul s-a întors din nou, dar Arnau l-a oprit. Ei! a strigat încă o dată, care-s odăile noastre? Bărbatul a dat din umeri. Unde-i ofițerul?

— Se ocupă de seniora.

— Atunci urcă la seniora, și trimite-l jos pe ofițer. Și dă-i bătaie, fiindcă altfel îți tai coaiele și a doua oară când ai să anunți preluarea unui castel ai s-o faci în triluri.

Ținându-se de balustradă, majordomul a șovăit. Îi vorbea, oare, același Arnau care călătorise o zi întreagă cu căruța? Arnau a mijit din ochi, s-a apropiat de scară și a scos din teacă pumnalul de *bastaix* pe care își dorise să-l poarte la nuntă. Majordomul n-a ajuns să-i vadă tășul bont; la al treilea pas făcut de Arnau a luat-o

la goană pe trepte în sus.

Arnau s-a întors și a zărit-o pe Mar râzând, și pe Joan nemulțumit. Dar nu zâmbeau doar ei: unii dintre robii lui Elionor, care asistaseră la cele petrecute, schimbau zâmbete între ei.

— Și voi! le-a strigat Arnau, descărcați căruța și duceți totul în odăile noastre.

Viețuiau în castel de mai bine de o lună. Arnau încerca să-și pună în bună rânduială noile proprietăți; dar ori de câte ori se cufunda în catastifele baroniei, le închidea oftând. File rupte, cifre șterse ori peste care se înscriaseră altele, socoteli nepotrivite, dacă nu false. Nu se înțelegea nimic, erau de necitit.

După o ședere de o săptămână la Montbui, Arnau voia de-acum să plece la Barcelona, lăsând proprietățile pe mâinile unui administrator; dar, cum n-avea de gând să ceară sprijinul vasalilor nobili care, deși îi făceau vizite la castel, îl disprețuiau de-a dreptul, și se aruncau la picioarele lui Elionor, s-a adresat țăranilor catalani, șerbii lor.

Însoțit de Mar, a ieșit pe ogoare ros de curiozitate. Oare ce era de netăgăduit din tot ce auzise la Barcelona? Ei, neguțătorii din marea cetate, luau adesea hotărâri după veștile primite. Arnau știa că molima din 1348 pustiise satele de țărani, barem așa se zicea, și că abia cu un an mai înainte, chiar în 1358, o invazie de lăcuste făcuse și mai mult rău, nimicind recoltele. Lipsa mijloacelor proprii era vădită în comerț, iar neguțătorii își schimbaseră intențiile.

— Dumnezeule! a șoptit în spatele primului țăran, venit în fuga mare la *masía*, ca să-și înfățișeze familia noului baron.

Ca și el, Mar nu-și putea lua ochii de la casa dărăpănată și împrejurimile ei, neîngrijite și ca vai de sufletul lor, asemenea bărbatului murdar care îi primise, și care acum ieșea însoțit de muiera și cei doi copilași ai lui.

Toți patru s-au pus în șir în fața lor, ploconindu-se cu stângăcie. În ochi li se citea frica. Purtau straie ponosite, iar copiii... Copiii nici măcar nu se puteau ține pe picioare. Aveau piciorușele ca firul grâului.

— Asta ți-e familia? a întrebat Arnau.

Țăranul tocmai încuviința, când din casă s-a auzit un plâns subțirel. Arnau s-a încruntat, iar bărbatul a făcut domol cu capul semn că nu; spaima din ochi i s-a făcut tristețe.

— Muiera mea n-are lapte, Înălțimea Voastră.

Arnau s-a uitat la femeie. Cum să aibă lapte trupul ei? Mai întâi

trebuia să aibă sâni!

— Și nimeni de pe-aici n-ar putea...?

Țăranul a luat-o înaintea întrebării.

— Toate-s deopotrivă, Înălțimea Voastră și copiii mor pe capete.

Arnau a simțit că Mar ducea o mână la gură.

— Arată-mi *masia*: șura, staulele, casa, ogoarele.

— Nu mai putem plăti, Înălțimea Voastră.

Femeia căzuse în genunchi și dădea să se târască spre Mar și Arnau.

Arnau s-a apropiat de ea și a prins-o de brațe. La atingerea lui, femeia s-a sfiit.

— Ce...?

Pe copii i-a podidit plânsul.

— N-o bateți, Înălțimea Voastră, vă implor, a sărit bărbatul, apropiindu-se de el; e adevărat, nu mai putem plăti. Osândiți-mă pe mine.

Arnau a dat drumul femeii, a dat înapoi câțiva pași și a ajuns lângă Mar, care privea totul cu ochii mari cât cepele.

— N-am să vă bat, a făgăduit, adresându-se bărbatului; nici pe tine, nici pe nimeni din familia ta. N-am să vă mai cer parale. Dar vreau să-ți văd acareturile. Spune-i femeii tale să se ridice.

Mai întâi se înfricoșaseră, apoi se întristaseră, acum erau uluiți; l-au privit surprinși, cu ochilor adânciți în orbite. „Oare ne jucăm de-a zeii?” s-a întrebat Arnau. Ce i se făcuse acelei familii ca să răspundă așa? Își lăsau să moară un fiu și încă mai credeau că el venea să le ceară alți bani.

Șura era goală. Staulul, așijderea. Ogoarele păraginite, uneltele rupte, iar casa... Dacă băiețelul nu murea de foame, avea s-o facă după prima boleșniță. N-a cutezat să-l atingă; părea să se frângă la prima atingere.

Și-a luat punga de la cingătoare și a scos niscaiva sfanți. Voia să le dea bărbatului, dar și-a schimbat gândul, a scos mai multe monede.

— Vreau să văd băiețașul viu, i-a cerut, punând gologanii pe ceea ce cândva fusese o masă. Vreau ca tu, muierea și ceilalți copii să băgați ceva în gură. Paralele-s pentru voi, ai priceput? Nimeni n-are dreptul să vi le ia și, de aveți vreun păs, veniți la mine, la castel.

Nici unul dintre ei n-a mișcat; erau cu ochii pe bani. Nici măcar nu și-au putut lua privirea de pe ei ca să-și ia rămas-bun, când Arnau a ieșit din casă.

Fostul *bastaix* s-a întors la castel, nemaiscoțând o vorbă, cu capul plecat, gânditor. Mar i-a împărțășit muțenia.

— Toți sunt deopotrivă, Joan, a constatat Arnau într-o seară, pe când se plimbau singuri, pe răcoare, în jurul castelului. Unii au avut norocul să ocupe gospodării părăsite, ale unor țărani catalani morți ori pur și simplu fugiți, și cum să n-o fi făcut? Pe aceste pământuri sunt azi codri și pășuni, ceea ce le dă oarecum încredințarea că pot supraviețui când ogoarele nu dau nici un rod. Dar cei mai mulți trăiesc înfricoșător. Ogoarele nu le dau nimic, iar ei mor de foame.

— Și asta nu-i tot, a adăugat Joan; am aflat că nobilii, cu domenii ca ale tale, îi silesc pe țărani să semneze *capbreus* în favoarea lor.

— *Capbreus?*

— Da, hrisoave prin care țăraniii recunosc că toate drepturile seniorilor, chiar și cele de care nu se mai ținea seama în vremuri mai bune, sunt încă în vigoare. Cum bărbații sunt tot mai puțini, iau și pielea de pe ei, ca să aibă aceleași câștiguri ca și atunci când totul le mergea bine.

Arnau aproape că nu mai dormea de multe nopți. Se trezea speriat, după ce visase chipuri numai piele și os. Dar în acea noapte nici măcar n-a putut să adoarmă. Dăduse ocol domeniilor, încercând să fie generos. Cum putea să îngăduie o asemenea stare? Toate familiile depindeau de el; mai întâi de seniorii lor, dar aceia îi erau vasali la rândul lor. Dacă el, Arnau, senior al seniorilor, le cerea să-i plătească rente și privilegii, nobilii aveau să stoarcă de la țăraniii nenorociți noi biruri, de care seniorul se ocupase cu neîngrădită nepăsare.

Erau robi. Robii pământului. În pat, Arnau s-a pierdut cu firea. Robii lui! O mare de bărbați, femei și copii hămesiți, cărora nimeni nu le dădea nicio atenție, decât ca să-i sugă de sânge până la moarte. Și-a amintit de nobilii care o vizitaseră pe Elionor, sănătoși, zdraveni, cu straie fastuoase, veseli! Cum puteau să trăiască, oare, cu spatele la adevărul șerbilor? Ce putea el să facă?

Era generos. Dădea bani unde era nevoie, un fleac pentru el, dar aducea bucurie copiilor și o făcea să zâmbească pe Mar, mereu lângă el. Dar așa ceva nu putea să dureze la nesfârșit. Dacă avea să împartă parale fără stavilă, tot nobilii aveau să profite de pe urma lor. Tot nu-i vor plăti, în schimb îi vor exploata și mai abitir pe acei nenorociți. Ce putea să facă el?

Arnau se trezea zi de zi mai mohorât, dar starea de spirit a lui Elionor era foarte diferită.

— I-a chemat pe nobili, țărani și localnici de ziua Fecioarei din august, l-a dumirit Joan care, ca dominican, mai păstra ceva legături cu baroneasa.

— Și de ce?

— Ca să i se... să vi se juruiască supunere, s-a îndreptat. Arnau l-a îndemnat să-i dea înainte. După lege... Joan a deschis brațele; tu m-ai rugat, a încercat să-i spună cu acel gest. După lege, orice nobil poate să le ceară vasalilor să-și reinnoiască oricând legământul de credință și supunere față de senior. E cu cap, deci, că nebucurându-se de el până acum, Elionor dorește să-l primească.

— Vrei să zici că vor veni.

— Nobilii și cavalerii n-au îndatorirea de a se înfățișa la o chemare de față cu toți, cu condiția să-și reinnoiască vasalitatea între patru ochi, venind în fața noului senior la sorocul de un an, o lună și o zi, dar Elionor a stat de vorbă cu ei, și se pare că vor veni. La urma urmelor, ea este pupila regelui. Nimeni nu vrea s-o înfrunte pe pupila regelui.

— Dar pe soțul pupilei regelui?

Joan n-a răspuns. Dar ceva din privirea lui... Cunoștea privirea aceea.

— Mai ai ceva să-mi spui, Joan?

Monahul a tăgăduit, dând din cap.

Elionor a poruncit să se dureze un podiu pe pajiștea de la picioarele castelului. Visa la ziua Fecioarei din august. De câte ori văzuse nobili și sate întregi juruind supunere de vasali tutorelui său, regele. Acum aveau să-i jure ei, ca unei regine, ca suverană a domeniilor. Ce însemnătate mai avea că Arnau va fi lângă ea? Toți știau că aveau să se supună ei, pupilei regelui.

Era atât de nerăbdătoare că, în apropierea acelei zile, chiar și-a îngăduit să-i suradă lui Arnau, de departe și ușor, dar i-a surâs.

Arnau a stat în cumpănă și buzele lui i-au întors o strâmbătură.

„De ce i-am zâmbit?” s-a întrebat Elionor. A strâns din pumni. „Nesocotito! s-a ocărât singură. Cum de te umilești în fața unui zaraf oarecare, un șerb fugar?” Erau de peste o lună și jumătate la Montbui, și Arnau tot nu se apropiase de ea. Oare nu era bărbat?



Când n-o vedea nici țipenie, privea trupul lui Arnau, zdravăn, viguros, iar noaptea, singură în iatac, își îngăduia să viseze că el o călărea sălbatic. Oare de câtă vreme n-o mai încercaseră asemenea simțiri? Iar el o umilea, disprețuitor. Cum îndrăznește? Elionor și-a mușcat cu putere buza de jos. „Lasă că vine el”, și-a zis.

În ziua Fecioarei din august, Elionor s-a trezit la ivitul zorilor. De la fereastra iatacului solitar, a privit câmpia de sub podiul care poruncise să fie durat. Țăranii începeau să se adune pe pajiște; o droaie dintre ei nici măcar nu puseseră geană pe geană, doar să ajungă la vreme acolo unde fuseseră chemați de seniorii lor. Încă nu sosise nici un nobil.

## Capitolul 40

Soarele prevestea o zi splendidă și caldă. Cerul limpede și fără nori, asemenea celui care în urmă cu patruzeci de ani întâmpinase nunta unui șerb legat de pământ, pe numele lui Bernat Estanyol, părea o boltă albastră înălțată deasupra miilor de vasali strânși pe pajiște. Se apropia momentul, iar Elionor, cu cele mai mândre veșminte pe care le avea, se plimba cuprinsă de neliniște prin salonul imens din castelul Montbui. Lipseau doar nobilii și cavalerii! Joan, în sutană neagră, stătea într-un jilț, iar Arnau și Mar, ca și cum nimic nu-i privea, schimbau priviri complice la fiecare suspin disperat desprins de pe buzele lui Elionor.

În sfârșit, au sosit și nobilii. Nemaipăstrând aparențele, nerăbdător ca și stăpâna lui, un slujitor al lui Elionor a intrat în graba mare în iatacul ei, ca să le anunțe sosirea. Baroneasa a privit pe fereastră și, când li s-a înfățișat nou-sosiților, pe față i se citea fericirea. Nobilii și cavalerii de pe domeniile ei veneau pe pajiște cu cea mai mare strălucire. Veșmintele elegante, spadele și giuvaierurile lor se amestecau cu norodul, dând culoare și fast cenușiului mohorât și ofilit al straielor purtate de țărani catalani. Roibii, duși de căpăstru de rânđași, s-au adunat îndărătul podiului, iar nechezatul lor a spart tăcerea în care norodul de rând primea sosirea seniorilor. Slujitorii au adus la picioarele podiului, unde nobilii și cavalerii aveau să jure credință noilor seniori, jilțuri elegante, tapițate cu mătăsuri viu colorate. Dintr-o pornire, oamenii s-au depărtat de ultimul rând de jilțuri, lăsând o depărtare vădită între ei și privilegiați.

Elionor s-a uitat iar pe fereastră și a surăs, văzând parada de fast și noblețe cu care vasalii hotărâseră s-o întâmpine. Când, în sfârșit, însoțită de suita obișnuită, a ajuns în fața lor, s-a așezat pe podiu și i-a privit de departe, s-a simțit ca o regină.

Aprodul lui Elionor, în acea zi maestru de ceremonii, a dat semnalul de începere a petrecerii, citind decretul prin care Pedro al III-lea îi dădea drept zestre lui Elionor, pupila regelui, baronia unor domenii ale acestuia – Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui – și toți vasalii, domeniile și rentele lor. Pe când aprodul citea, Elionor se bucura de spusele lui; se simțea privită, pizmuită, chiar și dușmănită – de ce nu? – de toți vasalii care până atunci fuseseră ai regelui. De aici înainte îi datorau credință tot regelui,

dar între rege și ei avea să mai fie o treaptă: ea. Din contră, Arnau nu dădea nicio atenție vorbelor rostite de aprod, mărginindu-se să răspundă zâmbetelor pe care i le adresau țărani pe care îi vizitase și ajutase.

Printre oamenii de rând, simpli și nepăsători la tot ce se petrecea, erau două femei pestriț îmbrăcate, așa cum le silea starea lor de femei ușoare: una, de-acum în vârstă; cealaltă, matură, dar frumoasă și trufașă, în toată splendoarea.

— Nobili și cavaleri, a strigat aprodul, atrăgându-i de astă dată luarea-aminte lui Arnau, jurați credință lui Arnau și Elionor, baroni de Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui?

— Nu!

Refuzul a părut să sfâșie cerul. Seniorul prădat de castelul de Montbui se ridicase în picioare și răspunsese tunător la întrebarea aprodului. Un vuiet surd s-a ridicat din gloata strânsă în jurul nobililor; Joan a dat din cap, ca și cum ar fi știut c-așa avea să fie. Mar a șovăit, simțindu-se ciudat în marea de oameni, Arnau n-a știut ce să zică, Elionor s-a făcut albă ca varul.

Aprodul s-a întors la podiu, cerând ajutor stăpânei, dar, neprimindu-l, a luat inițiativa:

— Nu vă învoiți?

— Nu ne învoim, a tunat seniorul, sigur de sine. Nici măcar regele nu ne poate sili să juruim credință cuiva de cin inferior nouă. Asta-i legea! Joan a încuviințat mohorât. Nu voise să-i spună lui Arnau. Nobilii o înșelaseră pe Elionor. Arnau Estanyol, i-a dat înainte seniorul, adresându-se cu glas bubuitoare aprodului, e cetățean al Barcelonei, fiul unui țaran catalan de *remença* fugar. Nu juruim credință fiului fugar al unui șerb legat de pământ, oricât de adevărat e că regele i-a dăruit baroniile despre care vorbești!

Cea mai tânără din cele două femei s-a înălțat pe vârfuri ca să privească podiul. Nobilii îi treziseră curiozitatea, dar, auzind vocea seniorului, ca și numele lui Arnau, cetățean al Barcelonei și fiu de țaran catalan, picioarele au dat s-o lase.

În strigătele mulțimii, aprodul s-a uitat iar la Elionor. Așa a făcut și Arnau, dar pupila regelui nici n-a clintit. Împietrise. După primul moment, uimirea ei se făcuse toată numai dușmănie. Chipul alb ca varul i se îmbujorase: tremura de mânie, iar mâinile ei, strângând din răspuțeri brațele jilțului, parcă voiau să treacă prin lemn.

— De ce mi-ai spus c-a murit, Francesca? a întrebat Aledis, cea

mai tânără din târfe.

— E fiul meu, Aledis.

— Arnau e fiul tău?

Pe când încuviința dând din cap, Francesca i-a făcut un semn tăios să vorbească mai încet. Nu dorea pentru nimic în lume ca vreun om de acolo să afle că Arnau era fiul unei femei ușoare. Din fericire, oamenii din jurul lor erau atenți doar la disputa dintre nobili.

Uneori, cearta părea să se întetească. În fața neatentiei celorlalți, Joan s-a hotărât să riposteze.

— Puteți fi dreți în tot ce spuneți, a spus dindărătul baronesei supărate, puteți să nu vă învoiți să juruiți credință, dar asta nu vă cruță de îndatorirea de a vă sluji seniorii, și de a semna că vă învoiți la drepturile lor. Unde-i lege nu-i tocmeală! Vă învoiți?

Pe când seniorul, știind că dominicanul avea dreptate, își privea ciracii, Arnau i-a făcut semn lui Joan să vină la el.

— Ce înseamnă toate astea? l-a întrebat în șoaptă.

— Înseamnă că-și cruță onoarea. Nu juruiesc credință...

— ... Cuiva de cin inferior, l-a ajutat Arnau. Doar știi că nicipând nu mi-a păsat.

— Nu-ți juruiesc credință, nici nu ți se supun ca vasali, dar legiuirea îi silește să-ți facă noi și noi hatăruri, să scrie că-ți recunosc drepturile, că-și recunosc domeniile și îndatoririle față de tine.

— E ca un fel de *capbreus* pe care ei îi pun pe țărani să-l semneze?

— Cam așa ceva.

— Vom scrie că ne învoim cu drepturile lor, a răspuns seniorul.

Arnau nu i-a dat nicio atenție nobilului. Nici măcar nu l-a privit. Se gândea; acolo era dezlegarea mizeriei în care trăiau țărani catalani. Joan tot mai stătea aplecat lângă el. Elionor nu mai conta; ochii ei priveau dincolo de toate, la visurile pierdute.

— Carevasăzică, l-a întrebat Arnau pe Joan, deși nu mă recunosc drept baronul lor, eu tot comand, iar ei tot trebuie să-mi dea ascultare?

— Da. Doar că-și cruță onoarea.

— Bine, s-a învoit Arnau, ridicându-se cumpătat în picioare și chemându-l cu un semn pe aprod. Vezi depărtarea dintre seniori și norod? l-a întrebat când bărbatul a ajuns la el. Poftesc să te duci acolo și să repeți cât poți de tare, vorbă cu vorbă, ce-ți spun. Poftesc ca toți să afle ce spun! Pe când aprodul se îndrepta spre

spațiul deschis îndărătul nobililor, Arnau l-a privit cinic pe senior, care aștepta un răspuns la legământul lui de a semna recunoașterea drepturilor. Eu, Arnau, baron de Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui...!

Arnau a așteptat ca aprodul să-i repete vorbele în gura mare: Eu, Arnau, a repetat aprodul, baron de Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui...

— ... Declar nule pe domeniile mele toate cutumele știute ca nedrepte...

— ... Declar nule...

— N-o poți face! a strigat unul dintre nobili, oprindu-l pe aprod.

În fața răspunsului dat de nobili, Arnau s-a uitat la Joan, căutând adevărarea spuselor lui.

— Ba da, pot s-o fac, s-a mărginit să răspundă, când Joan a încuviințat.

— Vom merge la rege! a strigat alt nobil.

Arnau a dat din umeri. Joan s-a apropiat de el.

— Ai chibzuit ce se va alege de bieții oameni dacă le dai nădejdi și apoi regele nu-ți dă dreptate?

— Joan, a răspuns Arnau cu o tărie de sine pe care n-o mai avusese până atunci, pesemne că nu știu nimic despre onoare, nobili și cavaleri, dar cunosc înscrisurile din catastifele mele despre împrumuturile pe care i le-am dat Maiestății Sale; nesmintit, a adăugat surâzând, că-s și mai mari pentru campania din Mallorca, după însurătoarea mea cu pupila lui. Pe astea le știu foarte bine. Te încredințez că regele nu-mi va pune vorba la îndoială.

Arnau s-a uitat la aprod și l-a îndemnat să-i dea înainte:

— ... Declar nule pe domeniile mele toate cutumele știute ca nedrepte... a strigat aprodul.

— Declar nul dreptul de *intestia*, prin care seniorul moștenește parte din avutul vasalilor lui. Arnau a urmat să vorbească limpede și tihnit, pentru ca aprodul să-i poată repeta vorbele. Norodul asculta în tăcere, neîncrezător, dar și plin de nădejde. Pe cel de *cugutia*, prin care seniorii își însușesc pe jumătate ori în întregime avutul femeii ce a preacurvit. Pe cel de *exorquia*, prin care i se dă seniorului o parte din avutul țăranilor catalani căsătoriți, dar care mor fără copii. Pe cel de *ius maletractandi*, prin care seniorii pot să-i maltrateze după bunul lor plac pe țărani și să-și însușească avutul lor. Arnau vorbea încet, așa că aprodul a tăcut, observând că norodul strâns în jur auzea fără greutate vorbirea stăpânului.

Francesca s-a ținut de brațul lui Aledis. Pe cel de *arsia*, prin care țăranul e dator să-l despăgubească pe senior pentru incendiile de pe domeniile lui. Și pe cel de *firma de espoli forzada* prin care seniorul are dreptul de a se culca în prima noapte de după nuntă cu mireasa...

Fiul n-a putut vedea, dar în gloata care începea să se agite vesel pe măsură ce-și dădea seama de seriozitatea vorbelor lui, o bătrână, mama lui, s-a desprins de Aledis, și și-a acoperit obrazul cu mâinile. Lacrimile i s-au ivit în ochi, și și-a îmbrățișat stăpâna. Aledis a priceput pe loc. Între timp, nobilii și cavalerii plănuiau, la picioarele podiului de unde Arnau își elibera vasalii, cea mai bună cale de a-i vorbi regelui despre tot.

— Declar nule orice alte îndatoriri cu care țăranii au fost împovărați până acum și care nu sunt plata zeciuiei drepte și legitime a pământurilor lor. Vă declar slobozi să vă coaceți pâinea, să vă potcoviți caii, să vă reparați uneltele în fierăriile voastre. Pe femei și pe mame le declar slobode să dea sau nu să sugă fiilor născuți de seniorele voastre. Bătrâna, pierdută în amintiri, nu se putea opri din plâns. Sunteți slobozi să slujiți sau nu fără plată în casele seniorilor voștri. Vă eliberez de îndatorirea de a le face seniorilor daruri de Crăciun și de a le lucra ogoarele fără plată.

Arnau a tăcut câteva clipe, privind peste capetele nobililor îngrijorați la prostimea ce aștepta să audă anume vorbe. Mai lipsea ceva! Oamenii știau și adăstau neliniștiți în fața tăcerii bruște a lui Arnau. Mai lipsea ceva!

— Vă declar slobozi! a strigat la urmă.

Seniorul a urlat și a ridicat pumnul la Arnau. Nobilii care îl însoțeau au dat din mâini și au strigat la rândul lor.

— Slobozi! a suspinat bătrâna în aclamațiile mulțimii.

— Acum, când unii nobili nu s-au învoit să jure credință pupilei regelui, țăranii care lucrau pe ogoarele ce alcătuiesc baroniile Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui, au să fie egalii țăranilor din noua Catalonie, ai celor de pe baroniile Entença, Conca de Barberà, de pe câmpia Tarragonei, din comitatul Prades, din Segarra ori Garriga, din marchizatul Aytona, de pe teritoriul Tortosei ori de pe câmpia Urgell, ai țăranilor din oricare dintre cele nouăsprezece ținuturi din Catalonia cucerită cu strădaniile și sângele taților voștri. Sunteți slobozi! Sunteți țărani, dar nicicând n-o să mai fiți șerbi legați de aceste domenii, nici voi, nici fiii sau nepoții voștri!

— Nici mamele voastre, și-a spus Francesca în sinea ei, nici

mamele voastre, a repetat, izbucnind iar în lacrimi și rezemându-se de Aledis, ale cărei simțăminte erau vădite.

Arnau a trebuit să coboare de pe podiu, pentru ca norodul să nu se năpustească asupra lui. Joan a ajutat-o pe Elionor, care nu putea să meargă singură. În urma lor, Mar încerca să-și stăpânească emoțiile ce păreau gata să-i iasă din piept. Pajiștea a început să se golească de cum Arnau și ai lui au plecat la castel. După ce s-au înțeles ce să-i spună regelui, nobilii au făcut deopotrivă, în galop întins, fără nicio cuviință pentru norodul care se îmbulzea pe drumuri și se adăpostea pe câmp, ca să nu fie călcat în picioare de călăreții furioși. Țăranii s-au dus domol la casele lor, cu zâmbetul pe față.

Doar două femei au rămas liniștite pe pajiște.

— De ce m-ai înșelat? a întrebat Aledis.

De astă dată bătrâna s-a întors la ea.

— Pentru că nu meritai, iar el nu trebuia să trăiască alături de tine. Tu nu erai chemată să-i fii soață.

Francesca n-a stat în cumpănă. A vorbit pe cât de rece i-a îngăduit vocea răgușită.

— Chiar crezi că nu meritam? a iscodit-o Aledis.

Francesca și-a șters lacrimile, venindu-și în fire și recăpătându-și fermitatea cu care își dusesese înainte negoțul atâția ani în șir.

— Dar n-ai văzut ce-a devenit? N-ai auzit ce-a făcut? Crezi că ar fi dus aceeași viață alături de tine?

— Povestea cu bărbatul meu și doliul...

— Minciună.

— Povestea că mă căutau...

— Deopotrivă. Aledis s-a încrunțat și s-a uitat la Francesca. Și tu m-ai mințit, îți aduci aminte? i-a aruncat bătrâna în față.

— Aveam temeiurile mele.

— Și eu pe ale mele.

— Să mă bagi în negoțul tău. Acum pricep.

— N-a fost singurul temei, dar recunosc că da. Te plângi de ceva? Pe câte fete neprihănite le-ai înșelat și tu de atunci?

— N-ar fi fost nevoie de așa ceva, dacă tu...

— Îți amintesc că alegerea a fost a ta. Aledis a șovăit. Altele ca noi n-au avut de ales.

— A fost foarte greu, Francesca. Am ajuns la Figueras, m-am târât, m-am supus și la ce bun?

— O duci bine, mai bine ca mulți dintre nobilii care au fost azi aici. Nu duci lipsă de nimic.

— De onoare.

Francesca s-a îndreptat de spate, atât cât i-a îngăduit trupul ofilit. Atunci a înfruntat-o pe Aledis.

— Uite ce-i, eu nu mă pricep la onoare și onoruri. Tu mi-ai vândut-o pe a ta. Mie mi-au furat-o când eram o copilă. Nimeni nu mi-a dat de ales. Azi am plâns pentru tot ce nu mi-am îngăduit să plâng toată viața și e de-ajuns. Suntem ceea ce suntem și nu ne-ar fi nicicum de folos, nici mie, nici ție, să ne aducem aminte cum am ajuns așa. Lasă-i pe ceilalți să-și măsoare puterile în lupte, pentru onoare. I-ai văzut azi. Care dintre cei de lângă noi poate vorbi de onoare ori cinste?

— Poate că acum, fără cutume nedrepte...

— Nu-ți face visuri, tot vor exista nenorociți fără un loc unde să moară. Am luptat mult ca să ajungem unde suntem; nu te gândi la onoare: ea nu-i pentru cei de rând.

Aledis a privit în jur, la norod. Fuseseră eliberați de cutumele nedrepte, da, dar erau aceiași bărbați și femei fără nicio nădejde, aceiași copii flămânzi, desculți și pe jumătate despuiati. A încuviințat dând din cap și a îmbrățișat-o pe Francesca.



## Capitolul 41

— Doar n-ai de gând să mă lași aici!

Elionor a coborât scara ca o furie. Arnau era în salon, așezat la masă, semnând hrisoavele prin care anula cutumele nedrepte pe domeniile lui. „De cum semnez, plec”, îi dăduse de veste lui Joan. Monahul și Mar priveau dindărătul lui.

Fostul *bastaix* a terminat de semnat, apoi a înfruntat-o pe Elionor. Probabil că vorbeau pentru prima oară după nuntă. Arnau nu s-a ridicat.

— Ce folos ai să rămân aici?

— Cum crezi că am să rămân într-un loc unde m-au umilit astfel?

— Am s-o spun altfel atunci: ce folos ai să mă urmezi?

— Ești soțul meu! a ripostat pupila regelui cu voce ascuțită. Se gândise de mii de ori: nu putea să rămână, dar nici nu se putea întoarce la Curtea regelui. Arnau s-a strâmbat, scârbit. Dacă pleci, dacă mă lași, a adăugat Elionor, am să mă duc la rege.

Spusele i-au sunat în urechile lui Arnau. „Ne duce la rege!” îl amenințaseră nobilii. Nădăjduia să poată ține piept atacului dat de ei, dar... S-a uitat la hrisoavele pe care tocmai le semnase. Dacă Elionor, propria soție, pupila regelui, se alătura pârelor făcute de nobili...

— Semnează, a îndemnat-o, întinzându-i hrisoavele.

— De ce-aș face-o? Dacă anulezi cutumele nedrepte, pierdem rentele.

— Semnează și ai să locuiești într-un palat, pe strada Montcada din Barcelona. N-ai nevoie de rente. Ai să ai câți gologani ai să vrei.

Elionor s-a apropiat de masă, a luat pana și s-a aplecat asupra hrisoavelor.

— Ce gaj am că-ți vei ține vorba dată? a întrebat brusc, întorcându-se către Arnau.

— Păi, cu cât va fi casa mai mare, cu atât te vād mai puțin. Țsta-i un gaj. Cu cât ai să trăiești mai bine, cu atât ai să mă superi mai puțin. Țți ajung aceste gajuri? N-am de gând să-ți dau altele.

Elionor s-a uitat la cei dindărătul lui Arnau. Fata zâmbea?

— Au să stea și ei cu noi? a întrebat, împungându-i cu pana.

— Da.

— Și ea?

Mar și Elionor au schimbat priviri de gheață.

— Oare nu ți-am vorbit suficient de limpede, Elionor? Semnezi?  
A semnat.

Arnau n-a așteptat ca Elionor să-și facă pregătirile și chiar la căderea serii, ca să scape de vipia lui august, a plecat la Barcelona, într-o căruță închiriată, aidoma celei cu care venise.

Nici unul din ei nu privise în urmă când căruța trecuse de porțile castelului.

— De ce trebuie să locuim cu ea? l-a întrebat Mar pe Arnau în căruță, pe drumul de întoarcere.

— Ca să nu-l jignesc pe rege, Mar. Nu știi nicicând cum răspunde un monarh.

Mar a tăcut câteva clipe, gânditoare.

— De aia i-ai oferit tot ce i-ai oferit?

— Nu, ei bine, și de aia, dar cel mai însemnat temei au fost țărani. Nu vreau să se plângă. Se presupune că regele ne-a dat rente din care să trăim, deși ele nu există cu adevărat ori sunt foarte mici. Dacă se duce la rege și-i spune că eu am irosit rentele, poate să-mi anuleze poruncile.

— Regele? De ce-ar face regele...?

— Trebuie să știi că nu de mult regele a dat o pragmatică împotriva șerbilor legați de pământ și chiar a privilegiilor pe care el și înaintașii lui le dăduseră cetățitorilor. Biserica și nobilii i-au cerut să ia măsuri contra țăranilor catalani care fugeau de pe pământuri, lăsându-le înțelenite, și el s-a învoit.

— Nu-l credeam în stare de așa ceva.

— E doar un nobil, Mar; primul dintre ei.

Au mas noaptea la o fermă de lângă Montcada. Arnau a fost generos cu țăranii. S-au deșteptat odată cu găinile și au ajuns la Barcelona înaintea vipiei.

— E de jale, Guillem, i-a vorbit Arnau după saluturi și lămuriri, când au rămas singuri. Principatul o duce mult mai rău decât ne închipuiam. Aici ajung doar veștile, dar trebuie văzut în ce hal sunt ogoarele și pământurile. N-o să supraviețuim.

— De mult iau măsuri, l-a surprins Guillem. Arnau l-a îndemnat să continue. Criza e gravă și era de așteptat; am mai vorbit noi de multe ori despre ea. Moneda noastră are o valoare tot mai mică pe piețele străine, dar regele nu ia nicio măsură la noi în Catalonia și nu putem susține paritățile. Cetatea de îndatorează tot mai mult, ca să dea parale pentru creșterea Barcelonei.

Oamenii nu mai câștigă și caută locuri mai sigure pentru bani.

— Și ai noștri?

— Afară. La Pisa, Florența, chiar și Genova. Acolo încă se mai pot face schimburi cu cap. Amândoi au tăcut câteva clipe. Castelló a fost declarat *abatut*, a adăugat Guillem, spărgând tăcerea, începe dezastrul.

Arnau și-a amintit de zaraful grăsuț, mereu asudat și simpatic.

— Ce-a făcut?

— N-a fost prevăzător. Oamenii au început să-i ceară paralele lor și n-a putut să le țină piept.

— O să poată plăti?

— Nu cred.

Pe 29 august, regele a debarcat la Mallorca, după campania în care îl biruise pe Pedro cel Crud; iar acela fugise la Ibiza, pe care o cucerise și-o prădase, de cum ajunsese flota catalană la insule.

După o lună, când a sosit Elionor, Estanyolii, inclusiv Guillem, cu toate că nu voise la început, s-au strămutat în palatul de pe ulița Montcada.

După două luni, regele s-a învoit să-l primească pe seniorul din Montbui. Cu o zi mai înainte, trimiși de-ai lui Pedro al III-lea ceruseră alt împrumut băncii lui Arnau. După ce-a primit împrumutul, regele l-a concediat pe senior și a păstrat poruncile date de Arnau.

După alte două luni, odată scurse cele șase pe care legiuirea i le lăsa unui *abatut* ca să-și plătească datoriile, zaraful Castelló a fost descăpățânat în fața băncii lui, în piața Canvis. Toți zarafii din cetate au fost puși în rândul întâi, ca să privească execuția. Arnau a zărit cum se desprindea capul lui Castelló de trup, după lovitura sigură dată de călău. I-a fi plăcut să închidă ochii, ca mulți alții, dar n-a putut. Trebuia să vadă. Era un îndemn la prevedere, pe care nu trebuia să-l uite nicicând, și-a zis în sinea lui, pe când sângele zarafului șiroia pe eșafod.

## Capitolul 42

O vedea surâzând. Vedea că Fecioara surâdea, iar viața îi surâdea și lui, la fel ca ea. Arnau împlinise patruzeci de ani și, în ciuda crizei, negoțurile îi mergeau bine, aducându-i câștiguri uriașe, cu o parte din care acoperea nevoile bisericii Sfânta Maria. Cu timpul, Guillem îi dăduse dreptate: oamenii de rând plăteau și-i înapoiau datoriile, ban cu ban. Biserica lui, Templul Mării, creștea neîncetat odată cu a treia boltă centrală și cu clopotnițele octogonale ce flancau marea fațadă. Sfânta Maria era plină cu meșteri: cioplitori în marmură, tăietori în piatră, pictori, vitralieri, dulgheri și forjori. Există chiar și un organist, al cărui meșteșug Arnau îl urmărea cu luare-aminte. Cum avea să sune muzica în acel templu maiestuos? se întreba adeseori. După moartea arhidiaconului Bernat Llull, urmat de doi superiori ai catedralei, locul îl ocupa acum Pere Salvete de Montirac, cu care Arnau avea legături bune. Muriseră atât marele maestru, Berenguer de Montagut, cât și urmașul lui, Ramon Despuig<sup>52</sup>. Acum ducea mai departe șantierul Guillem Metge.

Dar Arnau n-avea de-a face numai cu starostii bisericii Sfânta Maria. Starea și noul lui cin făceau din el egalul căpeteniilor și membrilor Sfatului Celor o Sută din cetate. Părerea îi era ascultată la bursă, iar sfaturile îi erau urmate de neșterători.

— Trebuie să primești îndatorirea, i-a dat povață Guillem.

Arnau a chibzuit câteva clipe. Tocmai i se oferise unul din cele două locuri de Consul al Mării din Barcelona, cel mai înalt în puternicit al negoțului din cetate, jude în disputele neșterătorești, cu jurisdicție proprie, slobod de orice altă entitate din Barcelona, arbitru al oricărui păs ce se ivea în port ori pe care l-ar fi avut lucrătorii de acolo, veghetor la împlinirea legiurilor și tradițiilor din negoțuri.

— Nu știi dacă pot.

— Nimeni nu-i mai bun ca tine, Arnau, ia-mă în serios, l-a contrazis Guillem. Poți. Ba bine că nu.

S-a învoit să fie consul la capătul mandatelor celor doi dinainte.

---

<sup>52</sup> Una dintre cele mai mari figuri ale școlii catalane de arhitectură (sec al. XIV-lea); a fost prim arhitect (1324–1339) al claustrului catedralei Vic. În 1329, a devenit asociatul lui Berenguer de Montagut la construirea catedralei Santa Maria del Mar din Barcelona. (n.tr.)

Sfânta Maria, negoțurile proprii, viitoarele îndatoriri ca nou Consul al Mării: toate ridicau în jurul lui Arnau un zid îndărătul căruia fostul *bastaix* se simțea în largul său, așa încât, întorcându-se la noul cămin, nu-și dădea seama ce se petrecea în spatele marilor porți ale palatului din ulița Montcada.

Arnau împlinise nu doar făgăduielile făcute lui Elionor, ci și gajurile sub care i le făcuse, și legătura lor era tot distantă și rece; reducându-se la cele trebuincioase pentru a putea conviețui. Între timp, Mar împlinise douăzeci de ani, era splendidă, și tot mai spunea „nu” oricărei căsătorii. „La ce bun să mă mărit, dacă îl am pe Arnau doar pentru mine? Ce s-ar face el fără mine? Cine l-ar descâlța? Cine ar avea grijă de el când se întoarce de la trudă? Cine ar sta la taifas cu el și i-ar asculta păsurile? Elionor? Joan, zi de zi tot mai adâncit în studiile lui? Robii? Ori Guillem, cu care își petrece deja cea mai mare parte a zilei?” se întreba fata.

În fiecare zi, Mar aștepta nerăbdătoare venirea lui Arnau acasă. Răsufla tot mai iute când îl auzea bătând în ușile mari și zâmbetul îi revenea pe buze când alerga să-l aștepte în susul scârilor care duceau la caturile elegante. Fiindcă în timpul zilei, când Arnau nu era acasă, viața ei era o caznă monotonă și neîntreruptă.

— Nici un fel de potârniche! s-a auzit în cuhnie, azi mâncăm carne de vițel.

Mar s-a întors la baroneasă, care stătea în picioare la intrarea în cuhnie. Arnau se dădea în vânt după potârniche. Se dusese cu Donaha să le cumpere. Le alesese chiar ea, le atârname de grinda din cuhnie, urmărise zi de zi în ce stare erau. În sfârșit, hotărâse că erau tocmai bune și dis-de-dimineață, coborâse să le pregătească.

— Dar... a încercat să se opună Mar.

— Vițel, i-a tăiat vorba Elionor, țintuind-o cu privirea.

Mar s-a întors la Donaha, dar roaba i-a răspuns, dând ușor din umeri.

— Eu hotărâsc ce se mănâncă în casă, i-a tăiat-o baroneasa, adresându-se de astă dată tuturor robilor din cuhnie. În casa asta eu poruncesc!

După ultimul strigăt, s-a întors și dusă a fost.

În ziua aceea, Elionor a așteptat să-și vadă roadele neobrăzării. Se va duce fata la Arnau ori va ține taina bătăliei? Și Mar s-a socotit: trebuia, oare, să-i spună totul lui Arnau? Ce câștiga? Dacă Arnau se vădea de partea ei, avea să se certe cu Elionor, care era adevărata stăpână a casei. Și dacă nu era de partea ei? I s-a strâns

stomacul. Și dacă n-o făcea? Arnau spusese cândva că nu trebuia să-l facă de ocară pe rege. Și dacă Elionor se plângea regelui despre toate astea? Ce-ar mai zice Arnau?

Elionor i-a zâmbit disprețuitor lui Mar la capătul zilei, când a văzut că Arnau se purta cu ea ca îndeobște, neadresându-i vreo vorbă. Cu timpul, zâmbetul a ajuns un asediu fără preget contra fetei. Elionor i-a interzis să-i însoțească pe robi la târguieli și să mai intre în cuhnii. A pus robi de strajă la ușile saloanelor când ea era acolo. „Doamna baroneasă nu pofteste să fie deranjată”, îi spuneau lui Mar când dădea să intre. Zi de zi, Elionor afla noi căi de a o supăra pe fată.

Regele. Regele nu trebuia făcut de ocară. Mar își întipărise acele vorbe în minte și le repeta necurmat. Elionor tot mai era pupila lui și se putea duce oricând la monarh. Nu ea avea s-o facă pe Elionor de ocară!

Ce mult greșea! Micile înfruntări din casă n-o prea mulțumeau pe Elionor. Micile ei izbânzi se făceau nevăzute odată cu sosirea lui Arnau acasă, când Mar îi sărea în brațe. Cei doi râdeau, sporovăiau... și se atingeau. Arnau istorisea pătaniile zilei, disputele de la bursă, cursul banilor, vorbea despre nave, stând în jilț, cu Mar la picioarele lui, fermecată de istoriile lui. Oare nu acela trebuia să fie locul soaței cu cununie? Întovărășit de Mar, Arnau rămânea noaptea, după cină, la o fereastră, cu ea atârnată de brațul lui, și priveau laolaltă noaptea instelată. Îndărătul lor, Elionor strângea din pumni până-și înfîgea unghiile în palme; durerea o făcea să reacționeze, așa că se ridica fulgerător și se retrăgea în odăile ei.

În singurătate, se gândea ce loc ocupa. Arnau nici n-o atinsese de când erau căsătoriți. Își mângâia trupul, sânii (încă tari!), șoldurile, partea lăuntrică a coapselor, și când plăcerea părea să vină, se izbea mereu de adevăr: fata, fata aia îi luase locul!

— Ce va fi la moartea soțului meu?

L-a întrebat direct, fără ocolișuri, după ce se pusese în fața mesei pline cu catastife. Apoi a tușit; tot biroul cu catastife și terfeloage, praful...

Reginald d'Area și-a cercetat liniștit musafira. Era cel mai bun avocat din cetate, i se spusese lui Elionor, un legiuitor priceput care glosase toate *usatges* din Catalonia.

— După câte știu, n-aveți urmași coborâtori de la soțul Domniei Voastre, așa-i? Elionor s-a încruntat. Trebuie să știu, a stăruit cumpătat.

Corpulent și cu un aer cumsecade, cu pletele și barba albe, inspira doar încredere.

— Nu. N-am.

— Îmi închipui că mă consultați în legătură cu avutul.

Elionor s-a foit pe scaun, neliniștită.

— Da, a răspuns în cele din urmă.

— Zestrea vă va fi înapoiată. Cât despre avutul propriu-zis al soțului Domniei Voastre, poate dispune de el cum dorește, prin testament.

— Nu-mi va reveni nimic?

— Uzufructul avutului său vreme de un an, cel de doliu.

— Doar atât?

Strigătul l-a uluit pe Reginald d'Area. Cine se credea muierea aia?

— Totul i-l datorăți tutorelui Domniei Voastre, regele Pedro, a spus sec.

— Ce vreți să spuneți?

— Până ce tutorele Domniei Voastre a urcat pe tronul Cataloniei, printr-o legiuire impusă de Jaime I, văduva se bucura, atâta vreme cât o făcea în chip onest, de uzufructul pe viață al întregii moșteniri a soțului decedat. Dar neguțătorii din Barcelona și Perpignan sunt foarte grijulii cu avutul lor, chiar și când e vorba despre soațele lor, și au obținut un privilegiu regal prin care ele se bucură de uzufruct doar în anul de doliu. Tutorele Domniei Voastre a ridicat acest privilegiu la rang de legiuire în tot principatul.

Elionor nu l-a mai ascultat și s-a ridicat înainte ca avocatul să-și încheie vorbirea. A tușit din nou și și-a plimbat privirea prin birou. La ce-i trebuiau atâtea terfeloage? Reginald s-a ridicat și el.

— Dacă mai aveți nevoie de ceva...

Elionor, de-acum întoarsă cu spatele, s-a mărginit să ridice o mână.

Era limpede: trebuia să aibă un fiu de la soțul ei, ca să-și rânduiască viitorul. Arnau se ținuse de cuvânt, iar Elionor cunoscuse alt mod de viață: fastul, ceva ce văzuse la Curte, dar care, fiind supusă nenumăratelor controale ale trezorerierilor regelui, nu-i fusese nicicând la îndemână. Acum cheltuia și avea cât pofta. Dar, dacă Arnau murea... Și singura care o împiedica, singura care o ținea departe de el era vrăjitoarea aia voluptoasă. De n-ar fi vrăjitoarea, de s-ar topi... Arnau i-ar ceda! Cum să nu fie ea în stare să seducă un șerb fugar?

Câteva zile mai târziu, Elionor l-a chemat în iatacul ei pe monah, singurul Estanyol cu care se mai vedea uneori.

— Nu-mi vine să cred! i-a răspuns Joan.

— Ba da, așa e, fra Joan, a răspuns Elionor, încă acoperindu-și chipul cu mâinile. De când ne-am căsătorit nu s-a atins de mine niciodată.

Joan știa că Arnau și Elionor nu se iubeau, că dormeau în odăi separate. Dar ce însemnătate avea! Nimeni nu se căsătorea din iubire și o puzderie de nobili dormeau separat. Dar, dacă Arnau nu se atingea de Elionor, atunci nici nu erau căsătoriți.

— Ați vorbit amândoi despre așa ceva? a întrebat-o.

Elionor și-a luat mâinile de pe față, ca să-și arate ochii înroșiți, care au atras de îndată luarea-aminte a lui Joan.

— Nu cutez. Nici n-as ști cum s-o fac. În afară de asta, cred... Elionor și-a lăsat bănuielile să plutească în aer.

— Ce crezi Domnia Ta?

— Cred că Arnau stă mai mult cu Mar decât cu propria soață.

— Știi doar că Arnau o adoră pe fată.

— Nu vorbesc despre atare iubire, fra Joan, a stăruit, coborând glasul. Joan s-a încordat în jilț. Da. Știu că Domniei Tale are să-ți vină greu să crezi, dar cred cu tărie că fata, cum îi spui Domnia Ta, îi face curte soțului meu. E ca și cum l-aș avea pe Necuratul în propria casă, fra Joan! Elionor a izbutit să-și facă glasul să tremure. Armele mele, fra Joan, sunt cele ale unei biete soții care vrea să-și împlinească îndatoririle pe care Biserica le impune femeilor măritate, dar, ori de câte ori încerc s-o fac, îmi găsesc bărbatul într-o desfătare ce nu-i îngăduie să-mi dea atenție. Nu mai știu ce să fac!

Vasăzică de asta nu voia Mar să se mărite! Oare-i adevărat? Joan a început să-și aducă aminte: cum erau mereu laolaltă și cum i se mai arunca în brațe. Și privirile, și zâmbetele. Ce slab de minte fusese! Arapul știa, sigur că știa; de aceea îi și lua apărarea.

— Nu știu ce să-ți spun, s-a dezvinovățit.

— Am un plan, dar am nevoie de sprijinul și cu precădere de sfatul Domniei Tale.



## Capitolul 43

Joan a ascultat planul lui Elionor și un fior i-a străbătut tot trupul.

— Trebuie să chibzuiesc, i-a răspuns când ea a stăruit asupra stării dramatice a căsniciei sale.

Chiar în acea după-amiază, Joan s-a închis la el în odaie. Și-a cerut iertare că nu cobora la cină. I-a ocolit pe Arnau și pe Mar. A ocolit privirea întrebătoare a lui Elionor. Fra Joan și-a privit cărțile de teologie, frumos rânduite într-un dulap. În ele trebuia să se afle răspunsul la îndoieli. În toți anii petrecuți hăt-departate de fratele lui, Joan se gândise toată vremea la el. Îl iubea pe Arnau; nu-i avusese în copilărie decât pe el și pe tatăl lui. Dar acea iubire avusese tot atâtea dedesubturi ca și sutana lui. Ascunsă în ele, era o admirație unde, în cele mai rele clipe, mocnea pizma. Arnau, cu zâmbetul deschis și mișcările iuți, copilul care spunea că vorbea cu Fecioara. Fra Joan a făcut ursuz un semn cu mâna, amintindu-și cum încercase să-i audă vocea. Acum știa că era aproape cu neputință, că doar unii aleși erau binecuvântați cu asemenea cinste. Studiase și se disciplinase în nădejdea că avea să fie unul dintre ei; postise gata să-și piardă sănătatea, dar totul fusese zadarnic.

Fra Joan s-a adâncit în doctrinele episcopului Hincmaro<sup>53</sup>, Sfântului Leon cel Mare<sup>54</sup>, maestrului Graziano, a citit epistolele Sfântului Pavel, ca și ale multor altora.

Doar împreunarea soților, *coniunctio sexuum*, poate face ca o

---

<sup>53</sup> Prelatul și teologul francez Hincmaro (806–882), arhiepiscop de Reims, a fost sfetnicul principal al lui Charles cel Pleșuv, pe care l-a sprijinit în lupta contra lui Ludovic Germanul. A scris felurite opere doctrinare și a continuat *Analele* Sfântului Bertin.

<sup>54</sup> Sfântul Leon I cel Mare (?–461), era misionar în Galia când a fost ales papă (440–461). Hotărât să pună capăt păgânismului, a condamnat cirul roman. I se atribuie evitarea invaziei lui Atila, dar nu a putut să împiedice și jefuirea Romei de către vandali (455). A intervenit în Galia împotriva episcopului de Arles (449) și și-a consolidat autoritatea în Hispania și Africa. I-a condamnat pe Nestor și pe Eutih în controversele hristologice (449), și a fost la rândul său condamnat de Conciliul din Efes, căruia i-a răspuns convocând Conciliul din Calcedonia (451). A scris *Liturghierul* cunoscut azi drept *Sacramentul* leonin. Hramul său este la 11 aprilie.

căsnicie să oglindească uniunea lui Hristos cu Biserica, primul rost al sacramentului: fără *copula carnalis* nu există căsătorie, spunea primul.

Căsătoria e valabilă în fața Bisericii, afirma Leon cel Mare, doar când s-a consumat prin *copula carnalis*.

Graziano, maestrul său la Universitatea din Bologna, studiasse mult doctrina care unea simbolismul nupțial, consimțământul dat de soți în fața altarului și împreunarea bărbatului cu femeia: *una caro*. Până și Sfântul Pavel spunea în vestita Epistolă către Efeseni: „Cel ce-și iubește femeia pe sine se iubește. Căci nimeni vreodată nu și-a urât trupul, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește, precum și Hristos Biserica. ... Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa, și se va aciuia la pieptul femeii lui, și vor fi amândoi un trup. Taina aceasta este mare; ci eu o înțeleg despre Hristos și despre Biserică.”<sup>55</sup>

Fra Joan a stat până târziu în noapte adâncit în învățăturile și doctrinele celor mari. Ce căuta? A deschis alt tratat. Până când să tot refuze adevărul? Elionor avea dreptate: fără împreunare, fără unire carnală nu exista căsnicie. „De ce nu te-ai împreunat cu ea? Trăiești în păcat. Biserica nu-ți recunoaște căsătoria.” La lumina candeliei, a recitat pe îndelete pagini din Graziano, trecând cu degetul peste litere, încercând să afle tot ce vedea că nu era. „Pupila regelui! Chiar el ți-a dăruit-o și tu nu te-ai împreunat cu ea. Ce-ar zice regele de-ar afla? Nici toți banii tăi... E o jignire adusă regelui. El ți-a dat-o pe Elionor de mireasă. Chiar el te-a dus la altar și tu ai adus jignire grației pe care ți-a făcut-o. Și episcopul? Ce-ar zice episcopul?” A căutat mai departe în Graziano. Și totul pentru o codană mândră, care n-a vrut să se supună sorții ei de femeie.

Joan a scotocit ceasuri la rând prin tratate, dar mintea i se ducea la Elionor și la alte felurite alegeri. Trebuia să i-o spună fățiș. Își închipuia cum ar fi să stea în fața lui Arnau, poate că mai bine în picioare, da, amândoi în picioare. „Ar trebui să te culci cu Elionor. Trăiești în păcat”, i-ar spune. Și dacă se supăra? Era baron de Catalonia, Consul al Mării. Cine era el ca să-i spună ceva? Se reîntorcea la tratate. Bine o mai nimerise cu adopția fetei! De la ea porneau toate necazurile. Dacă Elionor avea dreptate,

---

<sup>55</sup> Text preluat din *Biblia* tradusă de Pr. Vasile Radu și Gala Galaction, Fundația pentru Literatură și meșteșug „Regele Carol II”, București, 1938 (Epistola Sf. Apostol Pavel către Efeseni, 5, 28–32, p. 1305).

Arnau s-ar putea s-o asculte pe Mar în loc să se dea după el, fratele lui. Mar purta vina, ea era singura pricină a tuturor păsurilor. Spusese „nu” tuturor pretendenților, ca să-și tot plimbe frumusețea voluptuoasă prin fața lui Arnau. Ce bărbat i-ar putea ține piept? Era chiar Necuratul! Diavolul făcut femeie, ispită, păcat. De ce trebuia el să pună în joc iubirea fratelui său, dacă Necuratul era chiar ea? Diavolul era ea. Vinovăția era a ei. Doar Hristos ținuse piept ispitelor. Arnau nu era Dumnezeu, ci om. De ce trebuiau să sufere oamenii pentru Necuratul?

Joan s-a adâncit iar în tratate până a dat de ceea ce căuta:

Iată cum e întipărită această proastă aplecare în noi, încât firea omului prin sine însăși și prin stricăciunea ei dintru început, fără altă pricină străină ori ațâțare, se năpustește asupra nelegiurii, drept care, dacă bunătatea Domnului n-ar înfrâna pornirea firească, întreaga lume ar cădea în chip desăvârșit și josnic victimă acestei mârșăvii. Citim cum că pe un copil mic și curat, crescut de niscaiva sfinți sihaștri în deșert, și care nu se apropiase nicicând de femeie, l-au trimis în cetate, la tatăl și mama lui. Și de cum a intrat unde erau tatăl și mama lui, i-a întrebat pe cei care îl duseseră despre toate noutățile pe care le vedea, că oare ce erau ele. Și, cum văzuse femei frumoase și fălos gătite, a întrebat ce erau, și sfinții schivnici i-au zis că ele erau diavoli, că tulburau pe oricine, și, cum erau în casa tatălui și mamei lui, sfinții sihaștri l-au cercetat pe copilul adus de ei, și i-au vorbit astfel: „Uite ce de frumuseți noi ai deslușit, pe care nicicând nu le mai văzuseși, dar care dintre ele ți-a plăcut mai tare?” Și copilul le-a răspuns: „Dintre toate frumusețile pe care le-am deslușit cel mai mult mi-au plăcut Necurații care tulbură lumea.” Atunci, aceia i-au strigat: „O, nenorocitul! N-ai auzit zicându-se și n-ai citit de multe ori cât de răi sunt diavolii, și ce rău fac, și că ei viețuiesc în fundul Gheenei, și cum de atunci ți-au putut plăcea atâta de cum i-ai deslușit întâia oară?” Și zice-se că el le-ar fi răspuns: „Deși Necurații sunt așa de răi și fac atâta rău, și stau în Gheena, nu mi-ar păsa de atâtea rele și nici să viețuiesc acolo, de-aș sta alături și aș viețui cu asemenea diavoli. Fiindcă acum știu că Necurații din focul Gheenei nu-s chiar atât de răi cum zice-se, și știu că n-ar fi rău să stau în iad, fiindcă acolo se află asemenea diavoli, și cu ei ar trebui să stau. Și deie Domnul să viețuiesc eu cu ei.”

Fra Joan și-a încheiat citania și a închis tratatele când se zărea de ziuă. N-avea să se pună în primejdie. N-avea să fie el sfântul sihastru care să-l înfrunte pe copilul ce-l prefera pe Necuratul. N-avea să-i spună fratelui său că era un nenorocit. Așa spuneau tratatele lui, pe care tocmai Arnau i le cumpăraseră. Nu putea lua

altă hotărâre. A îngenuncheat în fața scaunului de rugăciune din iatacul lui, sub icoana cu Isus pe cruce, și s-a rugat.

În noaptea aceea, înainte de a adormi, i s-a părut că simțea cum o duhoare stranie, ca de moarte, îi inunda odaia, aproape sufocându-l.

De Sfântul Marcu, întreg Sfatul Celor o Sută și căpeteniile Barcelonei l-au ales pe Arnau Estanyol, baron de Granollers, Sant Vicenç și Caldes de Montbui, Consul al Mării în cetate. În procesiune, așa cum cerea *Llibre de Consolat de Mar*<sup>56</sup>, și aclamat de norod, Arnau și cel de-al doilea consul, sfetnicii și bărbații de vază ai cetății au traversat Barcelona până la bursă, unde se afla Consulatul Mării, o clădire pe care o durau din nou chiar pe plajă, la câțiva metri de biserica Sfânta Maria și banca lui Arnau.

Toți *missatges*, căci așa se numeau soldații de la consulat, l-au primit cu onoruri; suita a intrat în palat, iar sfetnicii Barcelonei le-au dat palatul în posesiune noilor aleși. De cum s-au dus sfetnicii, Arnau s-a și apucat să-și îplinească noile atribuții: un neguțător cerea să i se dea înapoi valoarea unei încărcături de piper care căzuse în mare pe când o descărca un tânăr barcagiu. Piperul a fost adus în sala de judecată, iar Arnau a cercetat singur cum se stricase.

A ascultat lămuririle date la judecată de neguțător, barcagiu și martori. Îl cunoștea pe neguțător. Îl cunoștea și pe tânărul barcagiu. Nu era mult de când acela ceruse un împrumut la banca lui. Abia se căsătorise. Arnau îl lăudase și-i făcuse tot soiul de urări.

— Hotărâsc, i-a tremurat glasul, ca barcagiul să plătească prețul piperului. Așa cere, Arnau a citit din cartea întinsă de aprod, capitolul șaizeci și doi din *Obiceiurile Mării*. Tocmai îi ceruse un împrumut. Tocmai se însurase la Sfânta Maria, așa cum făceau năierii. Oare femeia lui era deja grea? Arnau și-a adus aminte cum sclipiseră ochii tinerei soții a barcagiului când îi făcuse urări. Și-a dres glasul: Ai...? Și-a dres iar glasul: Ai paralele?

Arnau și-a luat privirea de la tânăr. Tocmai îi dăduse un împrumut. Pentru casă, straie, mobile ori poate că pentru barcă? La urechi i-a ajuns un „nu” rostit de tânăr.

— Te osândesc, deci, la... Nodul ce i s-a urcat în gât aproape că nu l-a lăsat să meargă mai departe. Te osândesc la temniță până

---

<sup>56</sup> În lb. cat., *Cartea consulatului Mar*. (n.tr.)

strângi banii.

Cum să-i plătească dacă nu putea munci? Muierea i-o fi fiind grea? Arnau a uitat să bată cu ciocanul în masă. Toți *missatges* l-au îndemnat cu privirea s-o facă. A lovit. Tânărul a fost dus în temnița consulatului. Arnau a lăsat ochii în pământ.

— Așa trebuie, i-a spus aprodul când toți cei interesați au ieșit din sala de judecată.

Arnau stătea liniștit, la dreapta aprodului, la mijlocul mesei uriașe care prezida sala.

— Uite, a stăruit aprodul, punându-i în față un catastif nou, cu regulile consulatului. Despre osândirea la închisoare, aici zice: „Că așa își arată puterea, de la cel mai mare la cel mai mic.” Tu ești Consulul Mării, trebuie să-ți arăți puterea. Propășirea noastră, a cetății noastre, atârnă de așa ceva.

În acea zi n-a trebuit să trimită pe nimeni la temniță, dar a trebuit, în schimb, s-o facă de multe alte ori. Datorită cinului de Consul al Mării, jurisdicția i se întindea peste toate negoțurile – prețuri, salariile năierilor, apărarea navelor și mărfurilor – și oricare alte treburi legate de mare. De când își începuse munca, Arnau devenise o autoritate, ca un jude ori *veguer*; dădea hotărâri, pune sechestre, îi executa cu dreptate pe datornici, îi întemnița, și totul cu o oaste de bărbați la porunca lui.

Se vedea silit să întemnițeze tineri barcagii, iar Elionor pusesese să fie chemat Felip de Ponts, un cavaler pe care îl cunoștea încă de când se măritase întâia oară și care în felurite prilejuri venise la ea, rugând-o să pună o vorbă bună pe lângă Arnau, de la care luase o puzderie de gologani, o datorie căreia nu-i putea face față.

— Am încercat când depindea de mine, don Felip, l-a mințit Elionor, când cavalerul i s-a înfățișat, dar n-a fost cu puțință. Curând îți va cere să-i plătești datoria.

Felip de Ponts, bărbat înalt și viguros, cu barbă deasă, bălaie, și ochi mici, s-a făcut alb ca varul auzind spusele gazdei. Dacă i se cerea datoria, avea să-și piardă puținele pământuri, și chiar armăsarul de luptă. Un cavaler fără ogoare din care să trăiască și fără cal de luptă nu se mai putea numi cavaler.

Felip de Ponts a pus un genunchi în pământ.

— Vă conjur, doamnă! a implorat. Sunt sigur că, de vreți, soțul Domniei Voastre mă va mai amâna. Dacă nu mi-o cruță, viața mea va fi lipsită de rost. Faceți-o de dragul meu! De dragul vechilor timpuri!

Elionor s-a lăsat rugată câteva clipe, stând în picioare lângă

cavalerul îngenuncheat. S-a făcut că gândea.

— Ridicați-vă! a poruncit. Ar putea fi o cale.

— Vă conjur! a repetat Felip de Ponts înainte de a se ridica.

— E foarte cu primejdie.

— Orice-ar fi! Nu mi-e frică de nimic. M-am bătut pentru rege în...

— Ar trebui răpită o fată, a răbufnit Elionor.

— Nu, nu vă înțeleg, a bolborosit cavalerul după câteva clipe de tăcere.

— Domnia Ta m-ai înțeles negreșit, a replicat Elionor. Ar fi vorba despre răpirea unei tinere și, pe lângă asta, de... siluirea ei.

— Asta se osândește cu moartea!

— Nu întotdeauna.

Elionor auzise vorbindu-se despre așa ceva. Niciodată nu voise să întrebe, și cu atât mai puțin acum, când avea în minte un asemenea plan, așa că l-a așteptat pe dominican să-i lămurească îndoielile.

— Căutăm pe cineva care s-o răpească, i-a zis. Joan a făcut ochii cât strachina. S-o siluiască. Joan și-a dus mâna la obraz. Știu, i-a dat înainte, că *usatges* cer ca, dacă fata ori părinții ei încuviințează căsătoria, siluitorul să nu mai fie osândit. Mut, Joan tot își mai ținea mâna pe obraz. E drept, fra Joan? E adevărat? a stăruit în fața muțeniei monahului.

— Da, dar...

— E drept ori nu?

— Este, a adevărat Joan. Siluirea e osândită cu destărarea pe viață, dacă a fost fără bătaie, și cu moartea, dacă n-a fost. Dar dacă amândouă părțile se învoiesc la căsătorie ori siluitorul oferă un soț care să fie primit, de același cin cu fata, nu există osândă.

Elionor a încercat să-și ascundă surâsul, Joan s-a uitat iar la ea, dând s-o descumpănească. Și-a luat aerul unei femei făcute de ocară.

— Nu știu, dar te încredințez, Domnia Ta, că nu există faptă nevrednică pe care să nu fiu gata s-o împlinesc ca să-mi recâștig soțul. Să căutăm pe cineva care s-o răpească, a repetat, s-o siluiască și apoi aranjăm căsătoria. Joan a tăgăduit, dând din cap. Ce deosebire e? a stăruit Elionor. Am putea-o mărita pe Mar, chiar contra vrerii ei, dacă Arnau n-ar fi atât de orbit, atât de copleșit de ea. Chiar Domnia Ta ai potrivi măritișul, dacă Arnau ți-ar îngădui-o. Trebuie doar să punem stavilă înrâuririi dăunătoare pe care o are această femeie asupra bărbatului meu. Noi l-am alege pe

viitorul soț al lui Mar; la fel cum am da-o de nevastă, dar fără să avem nevoie de încuviințarea lui Arnau. Nu se poate conta pe el, îi fâlfaie mintea, și-a ieșit din fire pentru această codană. Mai cunoști vreun tată care să se poarte ca Arnau și să-i îngăduie fiicei să îmbătrânească nemăritată? Oricât de multe parale ar avea. Oricât de nobil ar fi. Mai cunoști vreunul? Până și regele m-a dat de nevastă în pofida vrerii mele, neținând seama de ea.

Joan a început să dea înapoi în fața vorbelor lui Elionor, care a prins slăbiciunea monahului, stăruind la nesfârșit asupra precarei stări a căsniciei sale, și a păcatului comis în casă. Călugărul a făgăduit să se mai socotească, și chiar a făcut-o. Filip de Ponts i-a obținut încuviințarea, cu unele condiții, dar a obținut-o.

— Nu întotdeauna, a repetat Elionor.

Cavalerii aveau îndatorirea de a cunoaște *usatges*.

— Susțineți că fata are să se învoiască la căsătorie? De ce nu se mărită atunci?

— Tutorii ei ar consimți.

— De ce nu se mărginesc s-o mărite?

— Asta nu-i treaba noastră, i-a tăiat vorba Elionor. „Asta, a hotărât în sinea ei, va fi treaba mea și a călugărașului.”

— Îmi cereți să fur și să siluiesc o fată, și-mi ziceți că temeiul acestor fapte nu mă privește. Doamnă, vă înșelați asupra mea. Oi fi datornic, dar sunt și cavalier.

— E pupila mea. Filip de Ponts a rămas cu gura căscată. Da. Vă vorbesc despre pupila mea, Mar Estanyol.

Felip de Ponts și-a amintit de fata înfiată de Arnau. O văzuse de câteva ori la banca tatălui și chiar tăifăsuise cu mare plăcere cu ea într-o zi, când se dusesese s-o viziteze pe Elionor.

— Vreți s-o fur, apoi să mă port mișelește cu pupila Domniei Voastre?

— Mi se pare, don Filip, că am vorbit îndestulător de limpede. Te pot încredința că delictul Domniei Tale nu va fi pedepsit.

— Ce temei...?

— Temeiurile mă privesc! Ei bine, ce hotărâști?

— Ce câștig am?

— Zestrea va fi îndestulător de mare ca să-ți ștergi toate datoriile și, crede-mă, soțul meu va fi foarte generos cu pupila lui. În afară de asta, ai dobândi recunoștința mea, și doar știi ce apropiată sunt de rege.

— Și baronul?

— De baron mă ocup eu.

— Nu pricep.

— Nu-i nimic de priceput: sărăcia, rușinea și dezonoarea ori recunoștința mea. Filip de Ponts s-a așezat. Sărăcia ori bogăția, don Filip. De spui nu, chiar mâine baronul îți va cere datoria și-ți va lua pământurile, armele și caii. De asta chiar că pot să te încredințez.



## Capitolul 44

Au trecut zece zile de neliniști cumplite până ce Arnau a primit primele vești despre Mar. Zece zile în care a încercat doar să afle ce pățise fata, dispărută fără urmă. S-a întâlnit cu domnul *veguer* și cu sfetnicii, rugându-i să se străduiască și mai și, ca să afle ce se petrecuse. A oferit răsplăți foarte mari pentru orice veste despre soarta ori locul unde nimerise Mar. S-a rugat cum nu se mai rugase nicicând în viață și, în sfârșit, Elionor, care i-a dezvăluit că aflase totul de la un neguțator în trecere, care îl căuta pe Arnau, i-a adevărit bănuielile. Pe fată o răpise un cavaler, Felip de Ponts, datornic de-al lui, care o ținea cu silnicie închisă într-o culă aflată la mai puțin de o zi depărtare de Mataró, la miazănoapte de Barcelona.

Arnau i-a trimis acolo pe toți *missatges* de la consulat. Între timp, el s-a dus la Sfânta Maria și s-a rugat Fecioarei Mării, Fecioara lui.

Nimeni n-a îndrăznit să-l tulbure, și chiar lucrătorii au trudit cu mai puțină larmă. Îngenuncheat la picioarele micuței Fecioare din piatră, care însemnase atât de mult în viața lui, Arnau a încercat să-și alunge groaza și spaima care îl luaseră cu asalt vreme de zece zile, și care acum îi roiau din nou prin minte, împletite cu chipul lui Felip de Ponts.

Acela o asaltase pe Mar chiar în casa lor, îi pusese căluș la gură și o bătuse până când fata, sfârșită, nu-i mai putuse ține piept. O băgase într-un sac și se pusese laolaltă cu ea în partea din spate a unei căruțe pline cu scule, pe care o mîna o slugă de-a lui. Astfel, ca și cum tocmai venea de la cumpăratul unor cai ori reparatul unor dârlogi, trecuse de poarta cetății, fără ca nimeni să-l fi bănuit pe cavaler de vreo viclenie. Ajuns acasă, Ponts intrase în turnul fortificat dintr-un capăt al culei și-o dezonorase pe fată de nenumărate ori la rând, cu tot mai mare mînie și nerușinare pe măsură ce-și dădea seama de nuri ei, și de încăpățănarea cu care ostatica își apăra trupul, după ce-și pierduse fecioria. Felip de Ponts se înțelesese cu Joan s-o siluiască pe Mar fără ca măcar să-i îndepărteze straietele și să-i vadă trupul, folosindu-și vigoarea doar la atât; așa și făcuse întâia oară, singura când trebuia să se apropie de Mar, dar nerușinarea îi fusese mai mare decât cuvântul de cavaler.

Nimic din ceea ce, printre lacrimi și cu inima strânsă, ajunsese să-și închipuie Arnau în biserica Sfânta Maria nu se compara cu tot ce pătimise fata.

Intrarea cetii de *missatges* în templu a oprit cu desăvârșire truda. Vorbele ofițerului au răsunat ca în sala de judecată din consulat:

— Prea onorate consul, e de netăgăduit. Fiica Domniei Tale a fost răpită și e în puterea cavalerului Felip de Ponts.

— Ați vorbit cu el?

— Nu, prea onorate. S-a retras în turn și nu ți-a recunoscut dreptul, susținând că nu era vorba despre negoț.

— Ați aflat ceva despre fată?

Ofițerul a lăsat privirile în pământ.

Arnau și-a înfipt unghiile în scaunul de rugăciune.

— Adică n-am dreptul? Dacă vrea porunci, a mormăit printre dinți, i le-arăt eu.

Vestea răpirii lui Mar s-a întins la iuțea. A doua zi când s-a crăpat de ziuă, toate clopotele bisericilor din Barcelona au început să sune stăruiitor și toți cetățenii strigau: *Via fora!* trebuia salvată o barceloneză.

Ca în atâtea alte prilejuri, piața Blat a fost locul de întâlnire al *sometent*, oastea Barcelonei, și acolo s-au strâns toate breslele cetății. Nici una n-a lipsit și sub stindardele lor s-au adunat confrății, înarmați după cuviință. În acea dimineață, Arnau și-a lăsat straiile elegante, punându-și-le iar pe cele de când lupta sub poruncile lui Eiximèn d'Esparça mai întâi, și împotriva lui Pedro cel Crud mai apoi. Încă mai folosea minunata arbaletă a tatălui său, pe care nu voise s-o schimbe și pe care a mângâiat-o ca niciodată; la cingătoare îi atârna tot pumnalul cu care, mulți ani mai în urmă, își căsăpise vrăjmașii.

Când Arnau s-a înfățișat în piață, l-au aclamat peste trei mii de bărbați. Stegarii au înălțat drapelele. Norodul a ridicat deasupra capetelor spade, sulite și arbalete, strigând asurzitor: *Via Fora!* Arnau nu s-a speriat. În spatele lui, Joan și Elionor s-au făcut ca varul. Arnau a căutat în marea de arme și stindarde, peste capete; zarafii n-aveau breaslă.

— Așa ceva făcea parte din planurile Domniei Tale? a întrebat-o dominicanul pe Elionor, pe deasupra vuietului.

Pupila regelui privea pierdută pe deasupra norodului. Toată Barcelona îl sprijinea pe Arnau. Se mânuiiau arme și se striga.

Totul pentru o muierușcă.

Arnau a zărit stindardul. Gloata i-a deschis drum, iar el s-a îndreptat spre locul unde se întâlneau toți *bastaixos*.

— Așa ceva făcea parte din planurile Domniei Tale? a repetat întrebarea monahul. Amândoi îl priveau pe Arnau din spate. Elionor n-a răspuns. O să-l mănânce cu fulgi cu tot pe cavalerul Domniei Tale. Îi vor rade ogoarele de pe fața pământului, îi vor face praf *masía*, și atunci...

— Ce? Atunci, ce? a bombănit Elionor, privind drept în față.

„Îl voi pierde pe fratele meu. Poate că încă mai avem vreme să aranjăm totul. Asta nu poate ieși bine”, și-a spus Joan în sinea lui.

— Vorbește cu el, a stăruit.

— Îți lipsește o doagă, călugăre?

— Și dacă nu se învoiește la căsătorie? Și dacă Felip de Ponts îi spune tot? Vorbește cu el înainte ca întreaga *host* să se pună în mișcare. Hai, fă-o! Pentru numele lui Dumnezeu, Elionor!

— Pentru numele lui Dumnezeu? De astă dată, Elionor s-a întors cu fața la Joan. Vorbește cu Dumnezeul Domniei Tale. Hai, fă-o, călugăre!

Amândoi au ajuns sub flamura purtată de *bastaixos*. Acolo au dat de Guillem, fără arme, ca un rob ce era.

Când și-a dat seama că Elionor era acolo, Arnau a privit-o încruntat.

— E și pupila mea, a răspuns ea.

Sfetnicii au dat poruncă, oastea norodului din Barcelona s-a pus în mișcare. Stindardele lui Sant Jordi și ale cetății mergeau înainte, urmau toți *bastaixos*, apoi celelalte bresle, trei mii de bărbați împotriva unui singur cavaler, iar Elionor și Joan erau alături de ei.

La jumătatea drumului, marea *host* a Barcelonei sporise cu peste o sută de țărani de pe domeniile lui Arnau, care veneau din toată inima, cu arbaletetele, să-l apere pe cel ce îi tratase atât de generos. Arnau a văzut că nici un nobil ori cavaler nu li se alăturase.

El mergea serios sub stindard, printre *bastaixos*. Joan a încercat să se roage, dar ceea ce altădată îi ieșea dintr-un foc, acum i se poticnea în minte. Nici el, nici Elionor nu-și închipuiseră că Arnau avea să cheme întreaga *host* a cetății. Vuietul celor cei trei mii de bărbați în căutarea dreptății și a onoarei pentru o barceloneză îl asurzea pe Joan. O droaie dintre ei își sărutaseră fiicele înainte de plecare; sumedenie dintre ei, gata înarmați, se

despărțiseră de neveste, luându-le de bărbie și spunându-le: „Barcelona își apără locuitorii, cu precădere femeile.”

„Au să radă de pe fața pământului ogoarele nenorocitului de Felip de Ponts ca și cum cavalerul le-ar fi răpit propria fiică, și-a zis Joan. Au să-l judece și execute, dar înainte au să-i dea șansa să vorbească.” Joan s-a uitat la Arnau, care mergea în tăcere, sumbru la chip.

La căderea serii, întreaga *host* a cetății a ajuns pe domeniile lui Felip de Ponts și a adăstat la poalele unui delușor, în vârful căruia se înălța cula cavalerului. Nu era decât o casă țărănească întărită, cu un turn de strajă obișnuit într-un capăt. Joan a privit într-acolo; apoi și-a plimbat privirile peste oastea care aștepta poruncile sfetnicilor din cetate. S-a uitat la Elionor, care i-a ocolit privirea. Trei mii de bărbați ca să ia cu asalt o simplă *masía*!

Joan s-a deșteptat din gânduri, și a luat-o la goană spre locul unde se îndreptau Arnau și Guillem, laolaltă cu sfetnicii și ceilalți oameni de vază ai cetății, sub stindardul lui Sant Jordi. I-a găsit discutând ce să facă începând din acel moment, iar stomacul i s-a strâns, înțelegând că marea majoritate erau adepții luării cu asalt a culei, neatrăgându-i în vreun fel luarea-aminte, și nedându-i lui Ponts nicio putință de a se preda oștirii.

Sfetnicii au dat porunci tuturor căpeteniilor de bresle. Joan a privit-o pe Elionor, care împietrise, cu privirea pierdută dincolo de *masía*. S-a apropiat de Arnau. A vrut să-i vorbească, dar n-a putut. Alături de el, cu trupul țepăn, Guillem l-a privit cu oarece dispreț. Căpeteniile breslelor au început să dea porunci ostașilor. Vuietul pregătirilor de război s-a făcut auzit. S-au aprins torțe; s-au auzit oțelul spadelor și corzile încordate ale arbaletelor. Joan s-a întors să se uite când la culă, când la *host*. Se puneau în mișcare. N-aveau să cedeze nimic. Barcelona avea să fie neîndurătoare. Ca orice soldat, Arnau l-a lăsat în urmă pe monah și s-a dus la *masía* seniorului de Ponts; strângea în mână jungherul. Încă o privire spre Elionor, care îi urma liniștită.

— Nu! a strigat Joan când fratele său îi întorsese de-acum spatele.

Dar vuietul oștirii i-a înăbușit strigătul. Din culă a ieșit un călăreț pe un bidiviu; Felip de Ponts venea domol, la pas, către ei.

— Luați-l! a poruncit un sfetnic.

— Nu! a strigat Joan. Toți s-au întors spre el. Arnau l-a întrebat cu privirea. Omul care se predă nu trebuie prins.

— Ce-i, frăția ta? l-a cercetat unul dintre sfetnici. Poate că vrei

să dai porunci întregii oști a Barcelonei?

Joan l-a implorat cu privirea pe Arnau.

— Omul care se predă nu trebuie prins, a repetat pentru fratele lui.

— Lăsați-l să se predea, s-a învoit Arnau.

Prima privire a lui Felip de Ponts a fost pentru complicitii lui. Apoi i-a înfruntat pe cei de sub stindardul lui Sant Jordi, printre ei Arnau și sfetnicii cetății.

— Barcelonezi, a strigat tare, cât să-l audă toată oastea, știu ce vă aduce azi aici și mai știu și că vreți dreptate pentru concetățeană voastră. Al vostru sunt. Mărturisesc că am comis delictele pentru care îmi cereți socoteală, dar, înainte de a mă întemnița și a-mi rade agoniseala de pe fața pământului, vă implor să-mi dați prilejul de a vă vorbi.

— Fă-o, i-a îngăduit unul dintre sfetnici.

— E adevărat că, împotriva vrerii ei, am răpit-o și necinstit-o pe Mar Estanyol. Un vuiet s-a ridicat din rândurile întregii *host* barceloneze, curmându-i vorbele. Arnau a strâns arbaleta în mâini. Am făcut-o cu prețul vieții, știind care-i pedeapsa pentru asemenea fapte. Am făcut-o și aș mai face-o de m-aș mai naște o dată, atât sunt de mari iubirea ce mă încearcă pentru fată, și tristețea că-și ofilește tinerețile fără un soț lângă ea, ca să se bucure de nureii dați de Domnul, încât simțămintele mi-au fost mai mari ca mintea, iar faptele mai curând de animal înnebunit de patimă decât de cavaler al regelui Pedro. Joan a simțit atenția cu care îl asculta oastea și a încercat în mintea lui să-i dicteze cavalerului propriile vorbe. Ca un animal ce am fost, mă dau pe mâinile voastre; drept cavalerul care mi-ar plăcea să redevin, mă leg s-o iau de soață pe Mar și s-o iubesc cât am să trăiesc pe lume. Judecați-mă! Nu vreau, cum cer legiuirile noastre, să-i caut un soț de cinul ei. Decât s-o văd a altuia, mai bine îmi iau singur viața.

Felip de Ponts și-a încheiat vorbirea și a așteptat trufaș, drept pe armăsar, sfidând oastea de trei mii de bărbați tăcuți, încercând să pătrundă vorbele pe care tocmai le ascultasera.

— Lăudat fie Domnul! a strigat Joan.

Arnau l-a privit uluit. Toți s-au întors către monah, inclusiv Elionor.

— Care-i rostul a toate acestea? l-a întrebat Arnau.

— Arnau, i-a lămurit Joan, luându-l de braț, și cu glas îndestulător de ridicat ca să-l audă cei de față, acesta nu-i decât rodul propriei noastre delăsări. Arnau a tresărit. Ani la rând ne-am

învoit capriciilor lui Mar, încalcându-ne îndatoririle față de o fată sănătoasă și dăruită cu frumusețe, care ar fi trebuit să fi adus până acum pe lume copii, după cum îi este datoria; așa hotărâsc legile lui Dumnezeu, iar noi n-avem cum să-l zădărniciim hotărârile. Arnau a încercat să spună ceva, dar cu o mișcare a mâinii Joan l-a silit să tacă. Eu port vina. Ani la rând m-am simțit vinovat de prea marea mea îngăduință față de o tânără capricioasă, a cărei viață era lipsită de rost după rânduilele Bisericii Catolice. Acest cavaler, a adăugat, făcând semn către Felip de Ponts, nu-i decât mâna Domnului, trimisul Lui, ca să împlinească în locul nostru ceea ce n-am știut să facem. Da, ani în șir m-am simțit vinovat, privind cum se ofileau nurii și sănătatea pe care Domnul îi dăruise fetei ursite să fie primită în casa unui om bun ca tine. Nu vreau să mai simt că port și vinovăția morții unui cavaler care, cu prețul întregii lui vieți, pe care ne-o dă pe tavă, a împlinit ceea ce noi n-am fost în stare. Învoiește-te la căsătoria lor. Eu, dacă părerea mea slujește la ceva, m-aș învoi.

Arnau a tăcut câteva clipe. Oastea îi aștepta vorbele cu sufletul la gură. Joan a profitat de moment, s-a întors la Elionor și i s-a părut că-i deslușea pe buze surâsul trufaș.

— Vrei să zici că-i vina mea? l-a întrebat Arnau pe Joan.

— A mea, Arnau, a mea. Eu trebuia să-ți fi atras luarea-aminte asupra legilor Bisericii și căilor Domnului, dar n-am făcut-o și îmi pare rău.

Guillem scotea foc pe nări.

— Care-i vrerea fetei? l-a întrebat Arnau pe Felip de Ponts.

— Sunt cavaler al regelui Pedro, a răspuns seniorul, și legiuirile lui, pentru care v-ați întrunit azi aici, nu țin seama de vrerea unei fete de măritat. Un vuiet de aprobare a străbătut rândurile întregii *host*. Mă ofer drept soț, eu, Felip de Ponts, cavaler catalan. Dacă Domnia Ta, Arnau Estanyol, baron de Catalonia, Consul al Mării, nu ne îngădui căsătoria, întemnițați-mă și judecați-mă; dacă te învoiești, vrerea fetei n-are nicio însemnătate.

— Nu-i vorba despre vrerea ei, Arnau, s-a băgat și Joan în vorbă, coborând glasul. Ci despre îndatorirea ta. Trebuie să ți-o asumi. Nimeni nu cere părerea fiicelor ori pupilelor lui. Se hotărăște mereu ce-i mai de folos pentru ele. Bărbatul acesta s-a culcat cu Mar. Acum nu mai are nicio însemnătate vrerea fetei. Ori se mărită cu el, ori toată viața are să-i fie un iad. Tu, Arnau, trebuie să hotărăști: încă o moarte ori alegerea divinității în fața delăsării noastre.

Arnau și-a privit apropiatii. S-a uitat la Guillem, care tot îl mai pirona pe cavalier cu ochii plini de dușmănie. S-a uitat la Elionor, soața lui prin vrere regală, și amândoi s-au înfruntat din priviri. Cu o mișcare, Arnau i-a cerut părerea. Elionor a consimțit. În sfârșit, s-a întors la Joan.

— Asta-i legea, i-a răspuns acela.

Arnau s-a uitat la cavalier. Apoi la oaste. Lăsaseră armele jos. Nici unul dintre cei trei mii de bărbați nu părea să pună la îndoială spusele seniorului de Ponts, nici unul nu mai gândea la război. Așteptau hotărârea lui Arnau. Așa era legea catalană, legea femeii. Ce-ar obține măsurându-și puterile, ucigându-l pe cavalier, slobozind-o pe Mar? Ce viață ar avea fata de aici încolo, răpită și siluită cum fusese? Mănăstirea?

— Mă învoiesc.

A urmat o clipă de tăcere. Apoi, un șopot s-a strecurat printre rândurile oștenilor, pe când hotărârea lui Arnau trecea de la unul la altul. Cineva i-a aprobat-o în gura mare. Alt strigăt. S-au alăturat și alții, și întreaga *host* a început să aclame.

Joan și Elionor s-au privit unul pe altul.

La doar o sută de metri de locul unde stăteau, întemnițată în turnul de strajă din cula lui Felip de Ponts, femeia al cărei viitor tocmai fusese hotărât privea prostimea care se îmbulzea la poalele delușorului. De ce nu urcau? De ce nu atacau? Ce puteau târgui cu nenorocitul ăla? Ce strigau?

— Arnau! Ce strigă oamenii tăi?

## Capitolul 45

Strigătele întregii *host* l-au convins că vorbele pe care tocmai le auzise erau de netăgăduit: „Mă învoiesc.” Guillem și-a mușcat buzele. Cineva l-a bătut pe umăr și s-a alăturat strigătelor. „Mă învoiesc.” Guillem s-a uitat întâi la Arnau, apoi la cavaler. Avea chipul liniștit. Ce putea face un rob ca el? S-a uitat din nou la Felip de Ponts; acum zâmbea. „M-am culcat cu Mar Estanyol, asta graïse; m-am culcat cu Mar Estanyol!” Cum putea, oare, Arnau...?

Cineva i-a dus la gură un burduf cu vin. Guillem l-a dat posac la o parte.

— Nu bei, creștine? a auzit că-i spuneau.

Privirea i s-a încrucișat cu a lui Arnau. Căpeteniile îi făceau urări lui Felip de Ponts, care încă mai stătea călare.

— Nu bei, creștine? a auzit iar îndărătul lui.

Guillem l-a îmbrâncit pe bărbatul cu burduful și privirile lui l-au căutat iar pe Arnau. Căpeteniile îi făceau urări și lui. Înconjurat de ele, Arnau a ridicat ochii, încercând să-i dea răspuns lui Guillem.

Lumea, și în mijlocul ei Joan, l-a îmbrâncit pe Arnau spre cula cavalerului, dar Arnau nu-și lua ochii de la Guillem.

Iar întreaga *host* sărbătorea învoiala. Bărbații aprinseseră focuri și cântau în jurul lor.

— Închină pentru consulul nostru și fericirea fetei lui, a zis altul, împingându-i alt burduf cu vin.

Arnau se mistuise pe drumul spre culă.

Guillem a dat iar la o parte burduful.

— Nu vrei să închini?

Guillem s-a uitat la bărbatul acela. I-a întors spatele și a făcut cale întoarsă spre Barcelona. Fierberea din *host* s-a stins treptat. Guillem s-a trezit stingher pe drumul care ducea spre cetate; își târa picioarele, își târa simțămintele și puțina mândrie de bărbat ce-i mai rămânea unui rob; s-a târât trup și suflet spre Barcelona.

Arnau a respins brânza oferită de bătrâna șovăitoare care se ocupa de *masía* lui Felip de Ponts. Bărbați de frunte și sfetnici se înghesuiau la primul cat, deasupra staulelor, unde era vatra mare, de piatră, a casei. L-a căutat pe Guillem prin mulțime. Oamenii sporovăiau, hohoteau și strigau bătrânei să le mai dea brânză și vin. Joan și Elionor au adăstat lângă vatră; amândoi au ocolit



privirea cu care i-a pironit Arnau.

O șoaptă l-a silit să-și îndrepte luarea-aminte în celălalt capăt al încăperii.

La brațul lui Felip de Ponts, în salon și-a făcut intrarea Mar. Arnau a deslușit cum s-a desprins năprasnic de mâna cavalerului și a alergat la el. Un zâmbet i-a mijit pe buze. Mar a deschis brațele cu mult înainte de a ajunge în locul unde o aștepta el, dar când să-l îmbrățișeze a stat brusc și le-a lăsat să cadă încet pe lângă trup.

Lui Arnau i s-a părut că-i zărea pe față o vânătaie.

— Ce-i, Arnau?

Fostul *bastaix* s-a întors, căutând ajutorul lui Joan, dar fratele lui tot mai ținea capul plecat. În încăpere, toți îi așteptau vorbele.

— Cavalerul Felip de Ponts a invocat un *usatge*: *Si quis virginem...* i-a zis în cele din urmă.

Mar nu s-a clintit. O lacrimă i s-a scurs pe obraz. Arnau a făcut o mișcare ușoară cu mâna dreaptă, dar s-a lăsat pe loc păgubaș și lacrima fetei s-a pierdut pe gât.

— Tatăl tău... a încercat să spună Felip de Ponts din spate, înainte ca Arnau să-i închidă gura cu o mișcare poruncitoare. Consulul Mării s-a învoit să te măriți în fața întregii *host* a Barcelonei.

Felip de Ponts și-a recitat vorbele dintr-o singură suflare, înainte ca Arnau să-l oprească ori să se decică.

— E adevărat? a întrebat Mar.

„Singurul lucru adevărat e că vreau să te iau în brațe, să te sărut, să te am mereu lângă mine. Oare așa simte un tată?” s-a întrebat Arnau.

— Da, Mar.

N-au mai curs lacrimi pe chipul lui Mar. Felip de Ponts s-a apropiat de ea și a luat-o iar de braț. Mar nu s-a mai opus. Cineva a spart tăcerea în spatele lui Arnau și toți s-au alăturat uralelor. Arnau și Mar se uitau mai departe unul la altul. S-a auzit un „trăiască mirii”, care a tunat în urechile lui Arnau. De astă dată, obrazul i s-a umplut de lacrimi. Poate că frate-său avea dreptate, poate că Joan ghicise tot ce nu știa nici măcar Arnau. Se jurise în fața Fecioarei că n-avea să-i mai fie necredincios nevastei din dragoste pentru alta, măcar că fusese obligat s-o ia de soață.

— Tată? a întrebat Mar, ștergându-i lacrimile cu mâna slobodă.

Când a simțit atingerea lui Mar pe chip, Arnau s-a cutremurat.

S-a întors și a fugit.

Chiar atunci, undeva pe drumul singuratic și întunecat de întoarcere la Barcelona, un rob a ridicat privirea la cer, și a auzit strigătul de durere al fetei pe care o îngrijise ca și cum ar fi fost a lui. Se născuse rob și așa trăise. Învățase să iubească în tăcere și să-și țină ascunse simțămintele. Robul nu era om, de aceea, în singurătatea lui, singurul loc unde nimeni nu-i putea răpi slobozia, învățase să vadă mult mai departe decât toți cei cărora viața le întunecase mintea. Văzuse iubirea pe care și-o purtau cei doi și se rugase celor doi dumnezei ai săi ca făpturile pe care le iubea nespuse de tare să-și rupă lanțurile, mult mai puternice decât ale unui rob oarecare.

Guillem și-a îngăduit să plângă, o purtare oprită lui ca rob.

Guillem nu ieșise nicicând pe porțile Barcelonei. A ajuns la cetate sub pecetea nopții și a rămas în fața porții San Daniel, încă închisă. Îi luaseră fiica. Poate că nu-și dăduse seama, dar Arnau o vânduse ca pe o roabă. Ce-avea să facă el la Barcelona? Cum să se așeze unde stătuse Mar? Cum să se plimbe pe unde hoinărise cu ea, sporovăind, râzând, împărtășind simțămintele tainice ale fetei lui? Ce putea să facă el la Barcelona, alături de bărbatul care le retezase visurile la amândoi?

Guillem a urmat drumul care mergea odată cu țărnel și după două zile a ajuns în portul Salou, al doilea ca însemnătate din Catalonia. A privit marea, în zare, iar briza care venea dintr-acolo i-a adus amintirile copilăriei din Genova, despre mama și frații de la care fusese răpit cu cruzime, căci fusese vândut unui neguțător de la care începuse apoi să deprindă meșteșugul. Mai târziu, într-o călătorie de negoț pe mare, și stăpânul, și robul fuseseră prinși de catalani, care se războiau fără preget cu Genova. Guillem trecuse din stăpân în stăpân, până când Hasdai Crescas aflase la el talente cu mult mai mari decât ale unui simplu lucrător cu mâinile. A privit iar marea, navele, pasagerii. De ce nu Genova?

— Când pleacă următoarea corabie în Lombardia, la Pisa? Tânărul și-a răsfoit repezit înscrisurile puse claie peste grămadă pe taraba prăvăliei. Nu-l cunoștea pe Guillem și la început îi vorbise cu dispreț, așa cum ar fi făcut cu orice rob murdar și urât mirositor, dar când arapul i se înfățișase, i-au revenit în minte vorbele tatălui său: „Guillem e mâna dreaptă a lui Arnau Estanyol, consulul Mării din Barcelona, de pe urma căruia ne ducem traiul.” Am nevoie de unelte ca să scriu un răvaș și de un loc liniștit, a adăugat Guillem.

„Primesc darul sloboziei tale, a scris. Plec la Genova, prin Pisa, și am să călătoresc în numele tău, ca rob; acolo am să aștept cartea ta de cetățean.” Ce să-i mai spună? Că nu putea trăi fără Mar? Dar stăpânul lui, Arnau, putea oare? La ce bun să i-o amintească? „Plec să-mi caut rădăcinile, familia, a adăugat. Precum Hasdai, mi-ai fost cel mai bun prieten; poartă-i de grijă. Am să-ți fiu pe veci recunoscător. Allah și Sfânta Maria să te ocrotească. Am să mă rog pentru tine.”

Tânărul care se ocupase de el a plecat la Barcelona îndată ce galera pe care se imbarcase Guillem a făcut primele manevre pentru a ieși din portul Salou.

Arnau a pecetluit cartea de cetățean a lui Guillem pe îndelete, privind fiecă literă de pe înscris; ciurma, lupta, banca, zile și zile de trudă, taifasuri, prietenie, bucurie... Mâna i-a tremurat pe ultima trăsătură de condei. Pana l-a lăsat când să semneze. Amândoi știa că alte pricini îl făcuseră să fugă.

Arnau s-a întors la bursă, unde a dat poruncă să-i fie dată cartea de cetățean conlucrătorului său din Pisa. Și i-a alăturat un ordin de plată pentru o mică avere.

— Nu-l așteptăm pe Arnau? a întreba-o Joan pe Elionor, după ce a intrat în sufragerie, unde baroneasa se pusese deja la masă.

— Ți-e foame? Dând din cap, Joan a făcut semn că da. Păi, dacă Domnia Ta vrei să cinezi, e mai bine s-o faci acum.

Monahul s-a așezat în fața lui Elionor, pe o latură a mesei din sufrageria lui Arnau. Doi slujitori i-au adus pâine albă din grâu de cel mai bun, vin, supă și rață friptă, gătită cu piper și ceapă.

— Nu spuneai Domnia Ta că ți-era foame? l-a iscodit Elionor pe Joan când l-a văzut răscolind în joacă prin bucate.

Joan s-a mărginit să ridice privirea la cumnată. Acelea au fost singurele vorbe care s-au auzit în toată după-amiaza.

La câteva ceasuri după ce se retrăsese în odaie, Joan a auzit mișcare în palat. Câțiva slujitori se grăbeau să-i iasă în întâmpinare lui Arnau. I-au adus de-ale gurii, dar el a zis că nu, cum făcuse și în alte trei dăți când Joan hotărâse să-l aștepte: Arnau se așeza într-unul dintre saloanele micului palat, unde îl aștepta Joan, și refuza cina târzie cu o mișcare ostentivă.

Joan a auzit pașii slujitorilor care se întorceau. Apoi i-a auzit pe ai lui Arnau în fața ușii lui, îndreptându-se osteniți spre iatac. Ce-i

putea spune dacă ieșea la ora aceea? Încercase să-i vorbească în cele trei prilejuri când îl așteptase, dar Arnau se închidea în sine și răspundea cât mai scurt la întrebările fratelui: „Ești bine?” „Da.” „Ai trudit din greu la bursă?” „Nu.” „Treaba merge bine?” Tăcere. „Și Sfânta Maria?” „Bine.” În bezna din odaie, Joan și-a dus mâinile la față. Pașii lui Arnau se pierduseră. Și despre ce să-i vorbească? Despre ea? Cum putea auzi de pe buzele lui că o iubea?

Joan văzuse cum Mar ștersese lacrima ce curgea pe chipul lui Arnau. „Tată?” o auzise spunând. Îl văzuse pe Arnau tremurând. Se întorsese către Elionor și o văzuse zâmbind. Fusesse nevoie să-l vadă suferind ca să priceapă, dar cum îi putea mărturisi adevărul? Cum să-i spună că tocmai el...? Lacrima s-a ivit iar în mintea lui Joan. O iubea chiar atât de mult? O va putea uita? Nimeni nu l-a putut mângâia pe Joan până când, într-o noapte, s-a pus în genunchi și s-a rugat până la cântatul cocoșilor.

— Aș vrea să plec din Barcelona.

Starețul dominican s-a uitat la monah; era numai piele și os, cu ochii adânciți în orbite în spatele cearcănelor vineții și uriașe, cu sutana neagră și soioasă.

— Te simți în stare, frate Joan, să fii inchizitor?

— Da, l-a încredințat Joan. Starețul l-a privit de sus în jos. De cum plec din Barcelona îmi vin iarăși în fire.

— Fie. Săptămâna ce vine ai să pleci către miazănoapte.

Pleca într-un ținut cu sate mici, cu agricultori ori crescători de vite, cătune pierdute printre văi și munți, unde oamenii așteptau cu teamă sosirea inchizitorului. Joan nu era nimic nou pentru ei. De mai bine de un veac, de când Ramon de Penyafort primise de la papa Inocențiu al IV-lea misiunea de a se ocupa de Inchiziția din regatul Aragonului și principatul Narbonei, acele sătucuri suferiseră din pricina cercetărilor săvârșite de călugării negri<sup>57</sup>. Cele mai multe dintre doctrinele pe care Biserica le credea eretice trecuseră din Franța în Catalonia: catarii și valdezii întâi, begarzii apoi, și templierii urmăriți de regele Franței, ultimii. Ținuturile de frontieră fuseseră primele înrăurite de eretici; pe acele meleaguri, unii nobili au fost osândiți și executați: viconte Arnau și soția lui, Ermessenda; Ramon, senior de Cadí, ori Guillem de Niort, *veguer* al contelui Nunó Sanç în Cerdaña și Coflent, ținuturi unde fratele

---

<sup>57</sup> Rasa călugărilor dominicani era neagră.

Joan trebuia să-și împlinească misiunea.

— Excelență, l-a primit într-unul dintre acele sate alaiul bărbaților de vază, ploconindu-se.

— Nu sunt „Excelență”, le-a răspuns Joan, poruncindu-le prin semne să se ridice. Spuneți-mi simplu „frate Joan”.

Scurta lui cunoaștere îi dovedea că încercarea se repeta mereu. Vestea sosirii inchișitorului, a aprodului care îl întovărășea și a unei jumătăți de duzină de soldați ai Sfântului Oficiu i-o luase înainte. Erau în mica piață din mijlocul cătunului. Joan i-a zărit pe cei patru bărbați care nu se învoiau să se ridice de tot: țineau capul plecat, descoperit și nu puteau sta liniștiți. Nu mai era nici țipenie în piață, dar Joan știa că îl priveau o droaie de ochi nevăzuți. Atât de multe aveau de ascuns?

După primire, urma îndeobște același lucru: oferirea celei mai bune case din sătuc, unde îl aștepta o masă îmbelșugată, prea îmbelșugată pentru agoniseala acelor oameni.

— Vreau doar o bucată de brânză, pâine și apă. Luați ce rămâne, și aveți grijă ca oamenii mei să fie bine slujiți, a mai rostit, după ce s-a pus la masă.

O altă casă la fel. Modestă și simplă, dar durată din piatră, spre deosebire de bojdeucile din pământ ori lemn putred grămădite în cătune. O masă și câteva scaune erau tot mobilierul unei încăperi a cărei viață se aduna în jurul vetrei.

— Pesemne că Excelența Voastră sunteți ostenit.

Joan s-a uitat la brânza din fața lui. Mersese ceasuri la rând pe poteci bolovănoase, îndurând frigul și roua din zori, cu picioarele înnoriate și ude. Pe sub masă și-a frecat glezna care îl durea și piciorul drept, pus peste cel stâng.

— Nu-s „Excelență”, a repetat monoton, și nici nu-s ostenit. Dumnezeu nu primește osteneli când e vorba să-l fie apărat numele. O să începem în curând, de cum îmbuc ceva. Strângeți oamenii în piață.

Înainte de a pleca din Barcelona, Joan ceruse de la mănăstirea Santa Caterina tratatul scris de papa Grigore al IX-lea în 1231 și studiasse procedurile inchișitorilor itineranți.

„Păcătoșilor! Căiți-vă!” Mai întâi predica adresată gloatei. Cei doar ceva mai mult de șaptezeci de săteni strânși în piață au lăsat privirile în țărână, de cum i-au auzit primele spuse. Ochii călugărului negru îi înmărmureau. „Vă așteaptă flăcările iadului!” Prima oară se îndoise că ar avea harul de a glăsuși mulțimii, dar vorbele îi țâșniseră ușor una după alta, cu atât mai lesne cu cât își

simțea mai bine puterea asupra țăranilor îngroziți. „Nici unul dintre voi n-o să scapi! Dumnezeu nu primește oi negre în turma lui.” Trebuiau să mărturisească; erezia trebuia să iasă la lumină. Asta era misiunea lui: să afle păcatul săvârșit în singurătate, pe care îl știa doar vecinul, prietenul, soția.

„Dumnezeu știe. Vă știe. Vă urmărește. Cel care privește nepăsător la păcat va arde în focul Gheenei, fiindcă-i mai rău cel care îngăduie păcatul decât cel care păcătuiește; cel care păcătuiește poate primi iertarea, dar cel care tăinuiește păcatul...” Atunci îi privea scrutător: o mișcare în plus, o privire piezișă. Aceia urmau să fie primii. „Cel care ascunde păcatul...” Joan tăcea din nou, o clipă ce se prelungea până când vedea cum se prăbușeau sub amenințarea lui: „nu poate primi iertarea”.

Spaimă. Foc, durere, păcat, pedeapsă: călugărul negru striga și-și prelungea vorbele până se înstăpâna în sufletele lor, o comuniune pe care începuse s-o simtă încă de la prima predică.

— Aveți trei zile de iertăciune, le-a zis în cele din urmă. Cel care va veni din propria vrere să-mi mărturisească vinovăția va fi tratat cu bunăvoință. După aceste trei zile, pedeapsa va fi exemplară. S-a întors la ofițer: Cercetează-o pe femeia bălaie, apoi pe bărbatul desculț și pe omul cu centiron negru. Fata cu copil mic. Joan i-a arătat discret. Dacă nu vin din vrerea lor, va trebui să-i aduceți laolaltă cu tot atâția, aleși la întâmplare.

În cele trei zile de iertăciune, Joan a stat la masă, neclintit, alături de un aprod și niscaiva soldați, care se tot foiau, pe când ceasurile se scurgeau cu greutate în tăcere.

Doar patru oameni au venit, întrerupând plictiseala: doi bărbați care călcaseră îndatorirea de a veni la liturghie, o femeie care nu dăduse de câteva ori ascultare poruncilor bărbatului, un băiat care își țîșise capul, cu ochi imenși, dindărătul ușii.

Cineva l-a împins de la spate, dar băiatul n-a vrut să intre și a rămas cu o jumătate de trup afară, și alta înăuntru.

— Intră, copile, l-a poftit Joan.

Băiatul a dat înapoi, dar o mână l-a împins iar înăuntru, închizând ușa.

— Câți ani ai? l-a iscodit Joan.

Copilul s-a uitat la ostași, la aprod, preocupat de tot ce făceau, și la Joan.

— Nouă ani, a bolborosit.

— Cum te cheamă?

— Alfons.

— Vino încoace, Alfons. Ce vrei să ne spui?

— Păi, că acum două luni am luat fasole din grădina vecinului.

— Am luat? a întrebat Joan.

Alfons a lăsat ochii în jos.

— Am furat, s-a auzit slab de tot.

Joan s-a ridicat din culcuș și a mucărit candela. De câteva ceasuri cătunul tăcuse, ca și el, încercând să doarmă. Închidea ochii și ațipea, dar lacrima care luneca pe obrazul lui Arnau îl întorcea la nesomn. Avea nevoie de lumină. Începea iar, de nenumărate ori, dar până la urmă se ridica, mereu, ba năprasnic, ba asudat, ori pe îndelete, cântărind amintirile ce nu-l lăsau să doarmă.

Avea nevoie de lumină. S-a uitat dacă mai era ulei în opaiț.

Chipul mohorât al lui Arnau i-a apărut în beznă.

S-a trântit iar în culcuș. Era frig. Mereu era frig. A privit câteva clipe licărul flăcării și umbrele care jucau odată cu ea. Singura fereastră din iatac n-avea obloane, aerul se strecura prin ea. „Toți jucăm un dans; al meu...”

S-a chircit sub pături și s-a silit să pună geană pe geană.

De ce nu se mai crăpa odată de ziuă? Încă o zi, ultima dintre cele trei de iertăciune.

A ațipit ușor, dar după ceva mai mult de jumătate de ceas s-a deșteptat din nou asudat.

Opaițul tot mai ardea. Umbrele dănțuiau fără odihnă. Cătunul tot mai era cufundat în mușenie. De ce nu se crăpa odată de ziuă?

S-a învelit în pături și s-a apropiat de fereastră.

Alt cătun. Încă o noapte a așteptat cântatul cocoșilor.

Venirea zilei următoare...

Dis-de-diminează, un șir de țărani escortați de soldați stăteau la coadă în fața casei.

A destăinuit că se numea Peregrina<sup>58</sup>. Joan s-a făcut că nu dădea mare atenție femeii bălaie care a intrat a patra. Nu obținuse nimic de la primii trei. Peregrina a rămas în picioare în fața mesei la care stăteau Joan și aprodul. Focul trosnea în vatră. Nu mai era nimic în jur. Soldații stăteau afară. Deodată, Joan a ridicat privirea. Femeia s-a cutremurat.

— Tu știi ceva... e adevărat, Peregrino? Dumnezeu ne păzește, a

---

<sup>58</sup> În lb. sp., „peregrină, călătoare”. (n.tr.)

lămurit-o Joan. Peregrina a încuviințat cu ochii în podeaua odăii. Uită-te la mine. Am nevoie să te uiți la mine. Vrei, oare, să arzi în focul Gheenei? Uită-te la mine. Ai copii?

Femeia a ridicat domol privirile.

— Da, dar... a bolborosit.

— Dar ei nu-s păcătoși, a oprit-o Joan. Atunci cine, Peregrino? Femeia a stat în cumpănă. Cine, Peregrino?

— Hulește, a spus.

— Cine hulește, Peregrino?

Aprodul s-a pregătit să scrie.

— Ea. Joan a așteptat în tăcere. Nu mai era ieșire. Am auzit-o hulind când se supără. Peregrina și-a coborât privirea în podea. Sora soțului meu, Marta. Când se supără, zice vorbe groaznice.

Scârțâitul aprodului s-a ridicat peste orice alt sunet.

— Și altceva, Peregrino?

De astă dată, femeia a înălțat capul, liniștită.

— Nimic.

— Sigur?

— Vă jur. Trebuie să mă credeți.

Nu greșise decât în privința celui cu centiron negru. Bărbatul desculț pârâse doi păstori că nu țineau postul: dăduse pe față că-i văzuse infulecând carne în Postul Paștelui. Fata cu copilul, o văduvă tânără, făcuse deopotrivă, vorbind despre vecinul ei, un bărbat însurat care îi făcea neîncetat propuneri necinstite. Care chiar îi mângâiase un sân.

— Și tu te-ai lăsat? o iscodise Joan. Ți-a făcut plăcere?

Tânăra izbucnise în plâns.

— Ți-a plăcut? insistase Joan.

— Ne era foame, suspinase ridicând copilul.

Aprodul îi înscrisese numele. Joan o pironise cu privirea. „Și ce ți-a dat? s-a întrebat. Un codru de pâine uscată? Atâta face onoarea ta?”

— Mărturisește! i-a cerut Joan, împungând-o cu degetul.

Alți doi și-au pârât tot atâția vecini. Eretici, l-au încredințat.

— În unele nopți mă trezesc sunete ciudate și văd lumini în casă, a dat în vileag unul din ei. Sunt adoratorii Necuratului.

„Ce ți-o fi făcut vecinul de l-ai pârât? s-a întrebat Joan. Știi bine că acela n-are să afle nicicând numele celui care l-a pârât. Ce câștigi tu dacă eu îl osândesc? Poate că o sfoară de pământ?”

— Cum îl cheamă pe vecinul tău?

— Anton, pitarul.



Aprodul a înscris numele.

Când Joan a isprăvit întrebările, căzuse noaptea; l-a chemat pe ofițer, iar aprodul i-a dictat numele celor care trebuiau să vină în fața Inchiziției a doua zi, la cântatul cocoșilor, de cum avea să răsară soarele.

Și din nou tăcerea nopții, frigul, unduirile flăcării, amintirile. Joan s-a ridicat iar.

Una care a hulit, un desfrânat, un adorator al diavolului. „Dis-de-dimineată veți fi ai mei”, a bombănit. O fi adevărată istoria cu adoratul? Până atunci fuseseră o sumedenie de asemenea pâre, dar una singură se adevărase. Aceasta avea să fie adevărată? Și cum s-o poată dovedi?

Se simțea ostenit, s-a întors în culcuș, a închis ochii. Un adorator al Necuratului...

— Juri pe cele patru evanghelii? a întrebat Joan când lumina a început să se strecoare pe fereastra de la catul de jos al casei.

Bărbatul s-a învoit.

— Știu că ai păcătuit, a zis Joan.

Înconjurat de doi soldați în poziție de drepti, bărbatul care cumpărase o clipă de plăcere de la tânăra văduvă s-a făcut alb ca varul. Broboane de sudoare au început să-i acopere fruntea.

— Cum te numești? „Gaspar”, s-a auzit. Știu că ai păcătuit, Gaspar, a repetat Joan.

Bărbatul s-a bâlbâit:

— Eu... Eu...

— Mărturisește. Joan a ridicat glasul.

— Eu...

— Biciuți-l ca să mărturisească!

Joan s-a ridicat și a bătut în masă cu amândoi pumnii.

Unul dintre soldați și-a dus mâna la centiron, de care atârna un gârbaci din piele. Bărbatul s-a prăvălit în genunchi în fața mesei unde stăteau Joan și aprodul.

— Nu. Vă rog! Nu mă biciuți!

— Mărturisește.

Cu gârbaciul încă nedesfăcut, soldatul l-a lovit peste spate.

— Mărturisește! a țipat Joan.

— Eu... eu n-am nicio vină. Ci femeia aia. M-a fermecat. Bărbatului i se băteau turcii la gură. Soțul ei nu se mai împreunează cu ea. Joan nu s-a tulburat. Și mă caută, se ține

după mine. Am făcut-o doar de câteva ori, dar n-am s-o mai fac. N-am s-o mai văd. Vă jur.

— Te-ai împreunat cu ea?

— Da... da.

— De câte ori?

— Habar n-am.

— De patru, cinci, zece ori?

— De patru. Da. Asta-i. De patru ori.

— Cum o cheamă pe femeie?

Aprodul a înscris iar.

— Ce alte păcate mai ai?

— Nu... nici unul, vă jur.

— Nu te jurui în deșert. Joan a lungit vorbele. Biciuiți-!l

După zece lovituri de gârbaci, bărbatul a mărturisit că se culca cu femeia și alte felurite târfe când se ducea la piața din Puigcerdà; în afară de asta, hulise, mințise și făcuse o nesfârșire de mici păcate. Alte cinci lovituri de gârbaci fuseseră de ajuns că să-și aducă aminte de tânăra văduvă.

— Și-a mărturisit vinovăția, a hotărât Joan. Măine va trebui să apari în piață pentru *sermo generalis*, unde ți se va spune ce pedeapsă ai primit.

Bărbatul nici măcar n-a avut timp să se opună. În genunchi, soldații l-au târât afară din casă.

Marta, cumnata Peregrinei, a mărturisit, nemaifiind nevoie de alte amenințări, și, după ce a chemat-o pentru a doua zi, Joan l-a grăbit pe aprod din priviri.

— Aduceți-l pe Anton Sinom, i-a poruncit acela ofițerului, după ce citise înscrisul.

De cum l-a zărit intrând pe adoratorul diavolului, Joan și-a îndreptat spatele în jilțul tare de lemn. Nasul acvilin, fruntea înaltă, ochii negri ai bărbatului...

Voia să-i audă vocea.

— Juri pe cele patru evanghelii?

— Da.

— Care ți-e numele? l-a întrebat înainte chiar ca bărbatul să ajungă în fața lui.

— Anton Sinom.

Bărbatul scund, cam ghebos, i-a răspuns la întrebare dintre soldații care îl însoțeau, cu o urmă de resemnare ce nu i-a scăpat inchizitorului.

— Acesta ți-i numele dintotdeauna?

Anton Sinom a șovăit. Joan i-a așteptat răspunsul.

— Aici toți mă știu cu acest nume, i-a dat pe față în cele din urmă.

— Și-n altă parte decât aici?

— În altă parte aveam alt nume.

Joan și Anton s-au privit. Omulețul n-a pus nicio clipă ochii în jos.

— Poate unul creștinesc?

Anton a făcu semn cu capul că nu. Joan și-a oprit un zâmbet. Cum să înceapă? Spunându-i că-l știa păcătos? Jidovul convertit n-avea să intre în joc. Nimeni din cătun nu-l aflase; altfel l-ar fi trădat mai mulți, cum se obișnuia cu convertiții. Trebuie că era inteligent acest Sinom. Joan s-a uitat la el câteva clipe, întrebându-se ce ascundea bărbatul, de ce își lumina casa la vreme de noapte?

Monahul s-a ridicat și a ieșit din casă; nici aprodul, nici soldații nu s-au clintit. Când a închis ușa în urma lui, curioșii îmbulziți în fata casei au înmărmurit. Joan nici nu s-a uitat la ei și s-a adresat ofițerului:

— Sunt aici rudele celui dinăuntru?

Ofițerul i-a arătat o femeie și doi băieți, care se uitau la el. Era ceva...

— Cu ce se ocupă omul acesta? Cum e casa lui? Ce-a făcut când l-ați chemat la judecată?

— E pitar, i-a răspuns ofițerul. Are atelier în pivniță. Casa? Obișnuită, curată. N-am vorbit cu el când l-am chemat; ci cu nevastă-sa.

— Nu era în atelier?

— Nu.

— V-ați dus în zori, cum v-am poruncit?

— Da, frate Joan.

„În unele nopți mă trezește...” Vecinul rostise „mă trezește”. Un pitar, un pitar care se trezește înainte de a se crăpa de ziuă. „Nu dormi, Sinom? Dacă trebuie să te trezești odată cu găinile...” Joan s-a uitat iar la familia convertitului, care stătea ceva mai departe de restul curioșilor. S-a plimbat în cerc, câteva clipe. Deodată a intrat iar în casă; aprodul, soldații și convertitul nu se clintiseră din locul unde-i lăsase.

Joan s-a apropiat de bărbat până când chipurile li s-au atins; apoi s-a așezat la locul lui.

— Dezbrăcați-l! le-a poruncit soldaților.

— Sunt circumcis. Am recunoscut deja.

— Dezbrăcați-!l!

Soldații s-au întors către Sinom și, înainte ca ei să se repeadă pe el, privirea pe care i-a aruncat-o convertitul l-a convins că avea dreptate.

— Și acum, l-a întrebat când era gol pușcă, ce ai să-mi spui?

Convertitul a încercat să-și țină firea cât a putut de bine.

— Nu știi ce spui Domnia Ta, i-a răspuns.

— Spun că, Joan a coborât glasul, mestecându-și fiecare vorbă, fața și gâtul tău sunt murdare, dar acolo unde îți începe pieptul ești foarte curat. Spun că mâinile și încheieturile tale-s murdare, dar antebrațul îți e neatins. Spun că picioarele și călcăiele tale-s murdare, dar picioarele tale sunt curate.

— Murdărie unde nu-s straiе, curățenie unde sunt, a cuvântat Sinom.

— Nici măcar făină, pitarule? Vrei să-mi spui că straiеle unui pitar îl apără de făină? Vrei să-mi spui că la cuptor trudești tot în straiеle de iarnă? Unde ți-e făina de pe brațe? Azi e luni, Sinom. Ai respectat sărbătoarea Domnului?

— Da.

Ridicându-se, Joan a bătut cu pumnul în masă.

— Dar te-ai și purificat după riturile tale eretice, a strigat, împungându-l cu degetul.

— Nu, a gemut Sinom.

— Vedem noi, Sinom, vedem noi. În temniță cu el și aduceți-mi-i aici pe nevasta și copiii lui.

— Nu! a implorat Sinom, când soldații îl târau de-acum de brațe spre beci, ei n-au nicio legătură cu așa ceva.

— Stați! a poruncit Joan. Soldații au stat în loc și l-au întors pe convertit spre inchiizitor. Cu ce n-au nicio legătură, Sinom? Cu ce n-au nicio legătură?

Sinom a mărturisit, vrând să-și scape familia. Când a isprăvit, Joan a poruncit să fie întemnițați și el, și familia lui. Apoi a pus să-i fie aduși ceilalți vinovați.

Nici nu se crăpase încă de ziuă când Joan a coborât în piață.

— Nu doarme? a întrebat un soldat între două căscaturi.

— Nu, i-a răspuns celălalt. Toată noaptea îl aud mergând neîncetat dintr-un capăt într-altul al odăii.

Cei doi soldați s-au uitat la Joan, care sfârșea pregătirile pentru ultima predică. Sutana neagră, tocită și murdară, tare ca pergamentul, părea că nu voia să-i însoțească mișcările.

— Păi, dacă nici nu doarme, nici nu mănâncă... a zis celălalt.

— ... Trăiește din vrăjmășie, s-a băgat în vorbă ofițerul, care îi ascultase.

Norodul a început să vină în piață odată cu primele raze de soare. Vinovații, în primul rând, despărțiți de oameni și escortați de soldați; era printre ei și Alfons, copilul de nouă ani.

Joan a început autodafeul, iar stăpânirea din cătun s-a apropiat ca să jure ascultare Inchiziției în ducerea la bun sfârșit a osândelor hotărâte. Călugărul a început să citească vinovații și osânde. Cei care veniseră în cele trei zile de iertăciune au primit pedepse mai mici: un pelerinaj la catedrala din Gerona. Alfons a fost osândit să dea ajutor pe veresie, o zi pe săptămână vreme de o lună, vecinului de la care furase. Când a citit vina lui Gaspar, un strigăt i-a tăiat vorba:

— Târfă ce ești! Un bărbat s-a năpustit asupra femeii care preacurvisc cu Gaspar. Soldații au dat fuga s-o apere. Așadar, acela era păcatul de care nu voiai să-mi vorbești? a strigat la ea fără oprire, dindărătul soldaților.

Când soțul făcut de ocară a amuțit, Joan și-a anunțat hotărârea:

— Trei ani la rând, duminică de duminică, ai să stai în genunchi, purtând *sambenito*<sup>59</sup> în fața bisericii, de la răsăritul la scăpătatul soarelui. Cât despre tine... a început să-i spună femeii.

— Cer dreptul de a o pedepsi! a strigat soțul.

Joan s-a uitat la femeie. „Ai copii?” a fost gata s-o întrebe. Ce păcat vor fi săvârșit fiii ca să trebuiască să stea de vorbă cu mama lor urcați pe un scrin și printr-o ferestruică, având drept singură mângâiere atingerea mâinii ei pe creștet? Dar acel bărbat avea dreptul...

— Cât despre tine, a repetat, te dau pe mâna mai-marilor laici, care vor avea grijă să se îplinească legea catalană la cererea soțului tău.

Joan a învinuit și osândit fără preget mai departe.

— Anton Sinom. Tu și familia ta veți fi trimiși inchizitorului general.

---

<sup>59</sup> Cămașă largă și lungă din lână galbenă, având pe piept crucea Sfântului Andrei și flăcări, cu care inchizitorii îi îmbrăcau pe cei condamnați la arderea pe rug, ca și pe ceilalți penitenți, care își recunoscuseră greșelile. (n.tr.)

— La drum, a dat poruncă Joan după ce și-a urcat câteva boccele pe-o catârcă.

Dominicanul s-a despărțit de cătun cu privirea, ascultându-și propriile vorbe, care încă mai răsunau în mica piață; chiar în acea zi avea să ajungă într-altul, apoi într-altul și altul. „Și oamenii din toate aceste cătune, și-a zis în sinea lui, mă vor privi și asculta cuprinși de teamă. Apoi se vor pârî unii pe alții, și păcatele le vor ieși la lumină. Iar eu va trebui să le cercetez, să le interpretez mișcărilor, fețele, tăcerile, simțămintele, ca să le aflu păcatul.”

— Grăbește-te, domnule ofițer! Vreau să ajung înainte de amiază.

Partea a patra  
**Șerbii sorții**

## Capitolul 46

*Paștele anului 1367  
Barcelona*

Arnau a rămas în genunchi în fața Fecioarei Mării, Fecioara lui, pe când preoții celebrau liturghia de Paște. Intrase în biserica Sfânta Maria împreună cu Elionor; biserica era plină ochi, dar oamenii s-au dat la o parte, lăsându-l să-și croiască drum în primul rând. Le recunoștea zâmbetele: unul îi ceruse un împrumut pentru o barcă nouă; altul îi lăsase paralele agonisite; acela îi ceruse bani pentru zestrea fiicei; celălalt nu-i înapoiase încă gologanii, după învoială. Iar ultimul pusese ochii în pământ. Arnau se oprise lângă el și, spre disperarea lui Elionor, îi întinsese mâna.

— Pacea lui Isus fie cu tine, îl salutase.

Ochii bărbatului se luminaseră, iar Arnau își văzuse de drum către marele altar. Nu-i avea decât pe ei, îi mărturisise Fecioarei: oamenii de rând care îl prețuiau pentru sprijinul pe care li-l dădea. Joan căuta păcate, iar de Guillem nu știa nimic. Cât despre Mar, ce să mai zică despre ea?

Elionor l-a lovit peste gleznă și, când Arnau s-a uitat la ea, l-a îndemnat cu o mișcare din mână să se ridice. „Ai văzut tu vreodată un nobil care să stea în genunchi la fel de mult ca tine?” îl muștrase de nenumărate ori. Arnau nu i-a dat atenție, dar Elionor l-a lovit iar peste gleznă.

„Asta-i tot ce am, mamă. O muiere căreia îi pasă de ce-i părelnic mai mult decât de orice, dar mai mult decât orice vrea s-o fac mamă. Ar trebui s-o fac? Nu vrea decât un vlăstar coborâtor, un fiu care să fie cheazășia viitorului său.” Elionor l-a lovit din nou peste gleznă. Când Arnau s-a întors la ea, soția i-a arătat cu privirea la ceilalți nobili din biserica Sfânta Maria. Unii stăteau în picioare, dar cei mai mulți luaseră loc; numai Arnau mai stătea în genunchi.

— Sacrilegiu! s-a auzit iar.

Strigătul a răsunat în toată biserica. Preoții au amuțit, Arnau s-a ridicat și toți s-au întors către marea intrare a bisericii Sfânta Maria.

— Sacrilegiu!

Mai mulți bărbați și-au croit drum spre altar când s-a strigat



„sacrilegiu, erezie, diavoli și jidovi”! Erau gata să se adreseze preoților, dar unul dintre ei le-a vorbit enoriașilor:

— Jidovii au profanat o ostie sfântă, a țipat.

Un vuiet s-a ridicat dintre oameni.

— Nu le ajunge că L-au ucis pe Hristos, a exclamat iar primul, din altar, mai vor să-i profaneze și trupul.

Vuietul s-a făcut strigăt. Arnau a dat să se întoarcă spre enoriași, dar privirea i s-a întâlnit cu a lui Elionor.

— Prietenii tăi, jidovii, i-a șuiertat nevasta.

Arnau știa despre ce-i vorbea. De când cu măritișul lui Mar, el nu suferea să stea acasă, așa că în multe seri se ducea să-și vadă prietenul, pe Hasdai Crescas, și stătea la taclale cu el până noaptea târziu. Înainte de a-i putea răspunde lui Elionor, nobilii și oamenii de frunte care îi însoțeau la slujbă s-au alăturat spuselor ei, sporovăind unul cu altul:

— Vor să-L facă iar să sufere pe Isus, chiar și mort, s-a plâns unul.

— Legea îi silește să stea acasă de Paște, cu ușile și ferestrele închise; cum de-au putut? a întrebat cel de lângă el.

— Și-or fi luat tălpășița, a bănuțit altul.

— Și copiii? s-a băgat o femeie în vorbă. Sigur că au răpit și vreun copil de creștin, să-l răstignească, să-i mănânce inima...

— ... Și să-i bea sângele, s-a auzit.

Arnau nu-și putea lua ochii de la ceata nobililor furioși. Cum puteau...? Privirea i s-a întâlnit cu a lui Elionor. Zâmbea.

— Prietenii tăi, a repetat nevastă-sa cu ironie.

Atunci, întreaga biserică Sfânta Maria a cerut răzbunare. La cartierul evreiesc se ațâțau unii pe alții, la auzul strigătelor de „eretici și profanatori”. Arnau i-a văzut năpustindu-se spre ieșirea din biserică. Nobilii au rămas la urmă.

— Dacă nu te grăbești, a auzit-o pe Elionor, n-ai să intri în cartierul evreiesc.

Arnau s-a întors la nevastă-sa; apoi la Fecioară. Urletele începeau să se piardă pe ulița Mar.

— De unde atâta dușmănie, Elionor? Oare n-ai tot ce-ți dorești?

— Nu, Arnau. Știi că n-am tot ce doresc, și poate că tocmai asta le dai prietenilor tăi, jidovii.

— Despre ce vorbești, muiere?

— Despre tine, Arnau, despre tine. Știi prea bine că niciodată nu ți-ai împlinit îndatoririle de soț.

Câteva clipe, Arnau și-a amintit de multele prilejuri când

refuzase încercările lui Elionor de a se apropia de el; întâi blând, încercând să n-o rănească, apoi brutal, nestând prea mult la gânduri.

— Când regele m-a silit să mă însor cu tine, nu mi-a zis și că trebuia să-ți satur nevoile, i-a trântit-o.

— Regele nu, a răspuns ea, dar Biserica da.

— Dumnezeu nu mă poate sili să mă culc cu tine!

Elionor a încasat vorbele soțului, pironindu-l cu privirea; apoi, foarte domol a întors capul la marele altar. Erau singuri în biserică, alături de cei trei preoți care le ascultau tăcuți cearta de familie. Arnau s-a întors și el către cei trei preoți. Când soții s-au privit din nou, Elionor a mijit din ochi.

N-a mai grăit nimic. Arnau i-a întors spatele și a plecat spre ieșire.

— Du-te la țitoarea ta jidoavcă, a auzit că striga Elionor în urma lui.

Un fior l-a trecut pe șira spinării.

În anul acela era iar Consul al Mării. S-a dus așa, în straie de gală, spre cartierul evreiesc; gloata striga tot mai tare, străbătând ulița Mar, piața Blat, scurtătura Preso, în drum către biserica Sant Jaume. Cerea răzbunare și se îmbulzea în fața porților apărate de oștenii regelui. În ciuda tumultului, Arnau și-a croit drum destul de ușor.

— Nu se poate intra în cartierul evreiesc, onorabile consul, i-a atras luarea-aminte ofițerul de strajă. Așteptăm poruncile loțiitorului regal, infantele don Juan, fiul lui Pedro al III-lea.

Și poruncile au sosit. A doua zi de dimineață, infantele a cerut ca toți evreii din Barcelona să fie încuiați în sinagoga cea mare, fără apă și merinde, până aveau să fie aflați cei vinovați de profanarea ostiei.

— Cinci mii de oameni, a bombănit Arnau în camera lui de lucru de la bursă, când i-au dat vestea. Cinci mii de oameni înghesuiți în sinagogă fără apă și merinde! Ce se va alege de copii, de nou-născuți? Ce nădăjduiește infantele? Ce nerod așteaptă ca un evreu să se recunoască vinovat de profanarea unei ostii? Ce neghiob așteaptă ca un om să se osândească singur la moarte?

A dat un pumn în masă și s-a ridicat. Ușierul care îi dăduse vestea a sărit în sus.

— Anunță garda! i-a poruncit Arnau.

Prea onorabilul Consul al Mării a traversat cetatea în graba mare, însoțit de o jumătate de duzină de *missatges* înarmați.

Porțile de intrare în cartierul evreiesc, încă sub paza oștenilor regelui, erau larg deschise; norodul se făcuse nevăzut din fața lor, dar tot erau ceva mai mult de o sută de curioși, care încercau să privească înăuntru, în ciuda ghionturilor date în stânga și-n dreapta de soldați.

— Cine comandă aici? l-a întrebat Arnau pe ofițerul din poartă.

— Domnul *veguer* e înăuntru, i-a spus acela.

— Anunță-l!

Domnul *veguer* și-a făcut de îndată apariția.

— Ce vânt te aduce, Arnau? l-a întrebat, întinzându-i mâna.

— Poftesc să stau de vorbă cu evreii.

— Infantele a poruncit...

— Știu, l-a oprit Arnau. Tocmai de aceea trebuie să stau de vorbă cu ei. Am nenumărate treburi în desfășurare, legate de evrei. Trebuie să le vorbesc.

— Dar infantele... a dat să zică domnul *veguer*.

— Infantele trăiește de pe urma mahalalelor arăpească și evreiască! Din porunca regelui, ele îi plătesc doisprezece mii de *sueldos* pe an. Domnul *veguer* a încuviințat. Poate că infantelui îi e de folos să se arate vinovații de profanare, dar să n-ai nicio îndoială că voiește și ca negoțurile evreilor să nu stea în loc; de nu... Ține seama că de fapt cartierul evreiesc din Barcelona dă cea mai mare parte din cei doisprezece mii de *sueldos*.

Domnul *veguer* n-a avut nicio îndoială și i-a lăsat să intre pe Arnau și pe cei care îl însoțeau.

— Sunt în sinagoga cea mare, i-a grăit, alăturându-i-se.

— Știu, știu.

Cu toate că toți evreii erau închiși, cartierul evreiesc era un furnicar. Nestând în loc, Arnau a deslușit un roi de călugări negri care cercetau rând pe rând casele evreilor, căutând ostia însângerată.

În ușa sinagogii, Arnau a dat nas în nas cu alt ofițer din garda regală.

— Am venit să vorbesc cu Hasdai Crescas.

Ofițerul comandant a încercat să refuze, dar însoțitorul lui i-a făcut un semn de încuviințare.

Așteptând să iasă Hasdai, Arnau s-a întors spre cartierul evreiesc. Casele, toate cu ușile larg deschise, erau o imagine vrednică de plâns. Călugării intrau și ieșeau, adeseori cu obiecte, pe care le înfățișau altor călugări, iar aceștia le cercetau și tăgăduiau, dând din cap, apoi le aruncau în țărâna împetrișată cu

boarfele evreilor. „Cine-s profanatorii?” s-a întrebat Arnau.

— Onorabile, a auzit că-i spunea cineva din spate.

Arnau s-a întors și l-a văzut pe Hasdai. Câteva clipe l-a privit în ochii înlăcrimați de știrbirea vieții lui sufletești. Arnau le-a poruncit tuturor oștenilor să se depărteze de ei. Toți *missatges* i-au dat ascultare, dar ostașii regelui au rămas pe-aproape.

— Poate că vă îngrijorează treburile din Consulatul Mării? i-a întrebat Arnau. Duceți-vă lângă oamenii mei. Treburile din consulat sunt de taină.

Soldații i-au dat ascultare în ciuda vrerii lor. Arnau și Hasdai s-au privit.

— Aș vrea să te îmbrățișez, i-a zis Arnau când nu mai puteau fi auziți.

— Nu trebuie.

— Ce faceți?

— Rău, Arnau. Rău. Noi, bătrânii, nu mai contăm, tinerii au să îndure, dar copiii nici n-au mâncat, nici n-au băut de ceasuri întregi. Sunt câțiva nou-născuți; când mamelor are să li se isprăvească laptele... Durează doar de câteva ceasuri, dar nevoile trupului...

— Vă pot da o mână de ajutor?

— Am încercat să ne târguim, dar domnul *veguer* nu vrea să ne dea atenție. Știi bine că nu există decât o cale: cumpără-ne slobozia.

— Până unde pot să...?

Privirea lui Hasdai l-a oprit. Câți bani făcea viața a cinci mii de evrei?

— Am încredere în tine. Comunitatea mea e în primejdie.

Arnau i-a întins mâna.

— Avem încredere în tine, a repetat Hasdai, primind mâna lui Arnau.

A mers iar printre călugării negri. Găsiseră, oare, ostia însângerată? Obiectele, inclusiv mobilele, se grămădeau fără preget în ulițele din cartierul evreiesc. La ieșire, l-a salutat pe *veguer*. Chiar după-amiază avea să-i ceară o audiență, dar cât să dea pe o viață de om? Dar pe toată comunitatea? Arnau se târguise pentru tot soiul de mărfuri – stofe, mirodenii, animale, nave, aur și argint – și cunoștea prețul robilor, dar cât costa un prieten?

Arnau a ieșit din cartierul evreiesc, a cotit la stânga și a luat-o pe ulița Banys Nous; a traversat piața Blat și, când a ajuns pe

ulița Carders, lângă colțul cu Montcada, unde era casa lui, a stat locului ca fulgerat. La ce bun? Ca să se întâlnească iar cu Elionor? S-a întors în ulița Mar și a coborât spre bancă. Din ziua când se învoise la căsătoria lui Mar... Din acea zi Elionor îl urmărise neostoit. Mai întâi hoțește. Până atunci nu-i vorbise nicicând cu „iubitule”! Nicicând n-o interesaseră negoțurile lui ori ce îmbuca, ori pur și simplu cum se simțea. Când încercările ei dăduseră greș, Elionor hotărâse să atace fățiș. „Sunt femeie”, i-a spus într-o zi. Pesemne că nu-i plăcuse privirea de răspuns a lui Arnau, dar nu zisese mai mult și după câteva zile ceruse: „Trebuie să ne consumăm căsătoria; trăim în păcat.”

— De când te preocupă atât de mult mântuirea sufletului meu? îi răspunsese Arnau.

Elionor nu se lăsase păgubașă, în ciuda ocării pe care i-o adusese soțul și, în cele din urmă, hotărâse să-i arate adevărul părintelui Juli Andreu, preot la Sfânta Maria. El era nesmintit interesat să-și mântuie credincioșii, între care Arnau era unul dintre cei mai iubiți. În fața preotului, Arnau nu se putea dezvinovăți cum făcea cu ea.

— Nu pot, părinte, îi răspunsese când l-a luat la întrebări într-o zi în biserică.

Era adevărat. De cum o dăduse pe Mar după cavalerul de Ponts, încercase s-o uite și – de ce nu? – să aibă propria familie. Rămăsese stingher. Toți cei pe care îi iubise plecaseră din viața lui. Putea să aibă copii, să se joace cu ei, să găsească în ei tot ce-i lipsea, și toate le putea avea cu Elionor. Dar când o vedea lipindu-se de el, urmărindu-l prin odăile palatului ori îi auzea vocea falsă, forțată, atât de diferită de glasul cu care îi vorbise până atunci, toate acele gânduri i se prăbușeau.

— Ce vrei să spui, fiule? l-a întrebat preotul.

— Regele m-a silit să mă căsătoresc cu Elionor, părinte, dar nu m-a întrebat niciodată dacă îmi place de pupila lui.

— Baroneasa...

— Baroneasa nu mă atrage, părinte. Trupul meu o refuză.

— Îți pot recomanda un medic bun.

Arnau a zâmbit.

— Nu, părinte, nu. Nu-i vorba despre asta. Trupul meu e teafăr; dar pur și simplu...

— Atunci trebuie să te străduiești să-ți împlinești îndatoririle de soț. Dumnezeu adastă...

Arnau a ascultat vorbele preotului, dar și-a închipuit-o pe

Elionor povestindu-i nu știu câte istorii. Ce crezuseră?

— Uite ce-i, părinte, i-a curmat vorba, eu nu-mi pot sili trupul să dorească femeia pe care n-o dorește. Preotul a vrut să arate ceva, dar Arnau l-a oprit cu o mișcare a mâinii. M-am juruit să-i fiu credincios soaței mele și asta și fac: nimeni nu mă poate învinovați de nimic. Vin și mă rog foarte des, dau parale pentru biserica Sfânta Maria. Mi se pare că, dându-mi obolul la durarea templului, ispășesc slăbiciunile de care mi-a dat dovadă trupul.

Preotul nu și-a mai frecat mâinile.

— Fiule...

— Ce părere are Sfinția Ta, părinte?

Părintele Juli a cercetat printre puținele-i cunoștințe de teologie după ceva cu care să combată vorbele folosite de Arnau. Dar n-a putut, și până la urmă s-a pierdut cu pași repezi printre zidarii din biserică. Când s-a văzut singur, Arnau s-a dus la Fecioară și s-a pus în genunchi:

— Numai la ea mi-e gândul, mamă. De ce mi-ai îngăduit s-o las pe mâinile seniorului de Ponts?

N-o mai văzuse pe Mar de când fata se căsătorise cu Felip de Ponts. Când cavalerul murise, la doar câteva luni după ceremonia de nuntă, încercase să se apropie de văduvă, dar Mar nu voise să-l primească. „Poate că-i mai bine așa”, își zisese Arnau în sinea lui. Jurământul făcut Fecioarei îl lega acum mai mult ca oricând: era osândit să-i fie credincios unei femei care nu-l iubea și pe care n-o putea iubi. Și să renunțe la singura care îl putea face fericit.

— Au găsit ostia? l-a întrebat Arnau, pe când stăteau față în față în palatul ce dădea în piața Blat.

— Nu, a răspuns domnul *veguer*.

— Am vorbit cu sftnici din cetate, i-a istorisit Arnau, și toți sunt de aceeași părere cu mine. Întemnițarea întregii comunități evreiești poate face foarte mare rău negoțului din Barcelona. Abia a început sezonul de navigație. Dacă te apropii de port, ai să vezi niscăi nave gata de plecare. Au adus mărfuri de-ale evreilor; sau le descarcă, sau trebuie să-i aștepte pe neguțătorii care le însoțesc. Dar nu toată marfa e a evreilor; sunt și mărfuri de-ale creștinilor.

— Și de ce nu le descarcă?

— Păi, ar urca prețul de strămutare al mărfurilor ce aparțin creștinilor.

Domnul *veguer* a desfăcut mâinile a neputință.

— Puneți mărfurile evreilor în unele bărci, și ale creștinilor într-

altele, și-a dat în sfârșit cu părerea.

Arnau a dat din cap în semn că nu.

— Nu-i cu puțință. Nu toate merg în același loc. Știi că sezonul de navigație e scurt. Dacă galerele nu pleacă, toate negoțurile întârzie și navele nu se pot întoarce la vreme; pierd călătoriile și se scumpesc mărfurile. Cu toții pierdem parale. „Chiar și tu”, și-a zis Arnau. Pe de altă parte, e cu primejdie ca navele să adaste în portul Barcelonei; dacă ne-ar bântui vreo furtună...

— Și ce sfat dai?

„Să le dați drumul la toți. Să le dați poruncă tuturor călugărilor să nu mai caute prin case. Să le dați înapoi avutul, să...”

— Să dați o amendă pentru toată mahalaua.

— Norodul cere vinovați, iar infantele s-a legat să-i găsească. Profanarea unei ostii...

— Profanarea unei ostii, i-a curmat vorba Arnau, va fi mai scumpă decât orice alt delict. La ce să mai discutăm? Evreii ar fi fost judecați și dacă apărea, și dacă nu apărea ostia însângerată. Pe domnul *veguer* îndoiala l-a făcut să se încrunte. De ce nu încerci? Dacă izbutim, evreii vor plăti doar ei; altfel, anul va fi rău pentru negoț și vom plăti cu toții.

Printre lucrători, în gălăgie și praf, Arnau a ridicat ochii la bolțarul care închidea a doua dintre cele patru bolți ale navei centrale din Sfânta Maria, ultima ce fusese durată. Pe piatra mare a bolții fusese reprezentată Bunavestire, cu Fecioara în genunchi, învăluită într-o mantie purpurie brodată cu aur, primind de pe buzele îngerului vestea că în curând avea să fie mamă. Culoarele vii, roșul, albastrul, dar cu precădere auriul, i-au atras luarea-aminte. Frumoasă poveste. Domnul *veguer* a cântărit spusele lui Arnau și în cele din urmă a dat înapoi.

„Douăzeci și cinci de mii de livre și cincisprezece vinovați!” Acela a fost răspunsul pe care i l-a dat a doua zi, după ce s-a consultat cu infantele don Juan.

— Cincisprezece vinovați? Vrei să execuți cincisprezece oameni pentru vorbele spuse de patru bezmetici?

Domnul *veguer* a bătut cu pumnul în masă.

— Acești bezmetici sunt sfânta Biserică Catolică.

— Știi bine că nu, a stărui Arnau.

Cei doi bărbați s-au privit.

— Fără vinovați, a cerut Arnau.

— Nu va fi cu puțință. Infantele...

— Fără vinovați! Douăzeci și cinci de mii de livre sunt o avere.

Arnau a plecat iar din palatul domnului *veguer*, să hoinărească la voia întâmplării. Ce să-i spună lui Hasdai? Cincisprezece dintre ai lui trebuiau să moară, asta să-i spună? Dar nu-și putea scoate din minte imaginea celor cinci mii de oameni înghesuiți în sinagogă, fără apă, fără merinde.

— Când voi avea răspunsul? l-a întrebat pe *veguer*.

— Infantele este la vânatoare.

La vânatoare! Cinci mii de oameni întemnițați din porunca lui, iar el era la vânatoare. De la Barcelona la Gerona, pe pământurile infantelui, duce de Gerona și Cervera, nu puteau fi peste trei ceasuri călare, dar Arnau a trebuit să aștepte până a doua zi, spre capătul serii, când l-a chemat domnul *veguer*.

— Treizeci și cinci de mii de livre și cinci vinovați.

O mie de livre pentru fiecare evreu în plus. „Poate că ăsta-i prețul unui om”, și-a zis Arnau.

— Patruzeci de mii, fără vinovați.

— Nu.

— Mă duc la rege.

— Știi bine că regele are necazuri prea destule din pricina războiului pe care îl duce împotriva Castiliei, ca să se mai și certe cu fiul și loțuitorul lui. Pentru ceva l-o fi numit.

— Patruzeci și cinci de mii, dar fără vinovați.

— Nu, Arnau, nu.

— Iscodește-l! a izbucnit Arnau... te rog.

Duhoarea care ieșea din sinagogă l-a izbit pe Arnau de la câțiva metri depărtare. Ulițele din cartierul evreiesc se prăpădiseră, mobilele și avutul evreilor stăteau grămadă peste tot. În case răsunau loviturile date de călugării negri, care desfăceau pereți și podele, în căutarea trupului lui Isus. Arnau s-a străduit să pară liniștit la întâlnirea cu Hasdai, care a venit de astă dată însoțit de doi rabini și tot atâția bărbați de vază ai comunității. Îl usturau ochii. Poate că din pricina duhoriilor de urină care ieșea din sinagogă ori pur și simplu a veștilor pe care trebuia să le dea?

Câteva clipe, în gemete nesfârșite, Arnau i-a privit pe cei care încercau să-și curețe aerul din plămâni; cum era, oare, înăuntru? Toți au privit cu coada ochiului ulițele din mahala și răsufierea puternică li s-a întretăiat.

— Cer vinovați, le-a lămurit Arnau când toți cinci și-au venit în fire. Am început cu cincisprezece. Am ajuns la cinci, și aștept...



— Nu putem adăsta, Arnau Estanyol, i-a curmat vorba unul din rabini. Azi s-a stins un bătrân; era bolnav, medicii noștri n-au putut să facă nimic pentru el, nici măcar să-i ude buzele. Nu ne dau voie să-l îngropăm. Înțelegeți ce înseamnă asta? Arnau a încuviințat. Măine, duhoarea trupului său tot mai putred se va adăuga la...

— În sinagogă, l-a oprit Hasdai, nici nu putem să mișcăm; oamenii nu se pot ridica pentru ca să-și facă nevoile. Mamele nu mai au lapte; le-au dat să sugă și nou-născuților, și altor copii, ca să le stingă setea. Dacă mai adăstăm mult, cincii vinovați au să fie un nimic.

— ... Și patruzeci și cincii de mii de livre, a adăugat Arnau.

— Nu ne mai pasă de bani, acum că putem muri cu toții.

— Și? a întrebat Arnau.

— Stăruie, Arnau, l-a implorat Hasdai.

Încă zece mii de livre l-au făcut pe solul infantelui să se grăbească... ori poate că nici nu s-a dus până la el. Arnau a fost chemat a doua zi de dimineață. Trei vinovați.

— Sunt oameni! i-a cerut Arnau socoteală domnului *veguer*, târguindu-se.

— Sunt jidovi, Arnau. Numai jidovi. Eretici în proprietatea Coroanei. Fără hatărurile ei, azi ar fi cu toții morți, iar regele a hotărât că trei dintre ei trebuie să plătească pentru profanarea ostiei. Așa cere norodul.

„De când îi pasă regelui de norod?” s-a întrebat în sinea lui Arnau.

— Mai mult, a stăruit domnul *veguer*, așa vom pune capăt și grijilor consulatului.

Hoitul bătrânului, sânii secați ai mamelor, copiii care urlau, gemetele și duhoarea: totul l-a făcut pe Arnau să se învoiască, dând din mână. Domnul *veguer* s-a lăsat pe spate în jilț.

— Două condiții, a adăugat Arnau, silindu-l să fie iar cu băgare de seamă. Prima: ei îi aleg pe vinovați. Domnul *veguer* s-a învoit. Și a doua: târgul trebuie să fie consimțit de episcop, care se va lega să-i liniștească pe enoriași.

— Am și făcut asta, Arnau. Crezi că mi-ar plăcea să asist la alt măcel în cartierul evreiesc?

Procesiunea a pornit chiar din cartierul evreiesc. Acolo, ușile și ferestrele caselor erau închise, iar ulițele pustii, înșesate cu mobile. Tăcerea din mahala sfida vuietul de afară, unde lumea se îmbulzea

în jurul episcopului, care strălucea de aur sub soarele mediteranean, și al preoților și călugărilor negri, care așteptau cu nemiluita pe ulița Boqueria, separați de gloată prin două rânduri de ostași ai regelui.

Urletele au sfâșiat cerul când în poartă s-au ivit trei bărbați. Oamenii au ridicat brațele cu pumnii strânși, iar sudălmile s-au amestecat cu zornăitul metalic al spadelor scoase de soldații gata să apere ceata. Cei trei, cu lanțuri la picioare și mâini, au fost duși printre cele două șiruri de călugări negri, și astfel, avându-l în frunte pe episcopul Barcelonei, procesiunea a pornit. Soldații și dominicanii n-au putut împiedica norodul să arunce cu pietre și să-i scuipe pe cei trei vinovați, care se târau ținându-se unii de alții.

Arnau se ruga în biserica Sfânta Maria. Dusese vestea în cartierul evreiesc, unde îl primiseră iar Hasdai, rabinii și căpeteniile comunității chiar în ușa sinagogii.

— Trei vinovați, le ceruse, încercând să-i privească în ochi. Puteți... puteți să-i alegeți singuri.

Nici unul dintre ei nu scosese vreo vorbă; se mărginiseră să privească ulițele din cartierul evreiesc, lăsând gemetele și bocetele ce ieșeau din templu să le învăluie gândurile. Arnau n-avusese curajul să lungească povestea târguielii lui și se dezvinovățise în fața domnului *veguer* când plecase din cartierul evreiesc. „Trei nevinovați, fiindcă și tu, și eu știm că istoria cu profanarea trupului lui Hristos nu-i adevărată.”

Arnau a auzit strigătele mulțimii pe ulița Mar. Vuietul a umplut biserica; s-a strecurat prin borta unei uși neterminate și a urcat ca orice zidar pe schelele de lemn care sprijineau zidurile ce se înălțau până la bolți. Trei nevinovați! „Oare cum i-or fi ales? Or fi făcut-o rabinii sau așa fusese vrerea lor?” Și-a adus aminte cu ce ochi privise Hasdai ulițele din cartier. Ce simțeau în sinea lor? Resemnare? Priveau ca și cum își luau rămas-bun? S-a cutremurat; genunchii l-au lăsat și a trebuit să se țină de scaunul pentru rugăciune. Procesiunea se apropia de Sfânta Maria. Curând, avea să intre în templu. A rămas în biserică, privind piața, până când sudălmile oamenilor au început să se audă.

Arnau a fugit la ușă. Nimeni nu i-a auzit urletul. Nimeni nu l-a zărit plângând. Nimeni nu l-a deslușit căzând în genunchi când l-a văzut pe Hasdai în lanțuri, târându-și picioarele sub ploaia de sudălmi, pietre și scuipat. Hasdai a trecut prin fața bisericii Sfânta Maria cu ochii pe bărbatul care, în genunchi, lovea cu pumnii în

țărănă. Arnau nu l-a zărit și a lovit fără răgaz până ce procesiunea a trecut, până când pământul a început să se înroșească. Atunci, cineva a îngenuncheat în fața lui și l-a luat blând de mâini.

— Tata n-ar fi vrut să suferi din pricina lui, i-a limpezit Raquel, când Arnau a ridicat privirea.

— Au să-l omoare.

— Da.

Arnau a privit chipul fetei ajunse femeie. Chiar acolo, sub biserică, o ascunsese cu mulți ani în urmă. Raquel nu plângea și, în ciuda primejdiei, purta veșminte de evreică cu emblemă galbenă, care vădeau cine era.

— Trebuie să fim puternici, îi ceruse fata de care își amintea.

— De ce, Raquel, de ce el?

— Pentru mine. Pentru Jucef. Pentru fiii mei și ai lui Jucef, nepoții lui; pentru prietenii lui. Pentru toți evreii din Barcelona. A recunoscut că de-acum era în vârstă, că trăise destul.

Arnau s-a ridicat sprijinit de Raquel și a ascultat strigătele.

I-au ars de viu. I-au legat de pari peste lemne și surcele, și le-au dat foc, fără ca vreo clipă strigătele răzbunătoare ale creștinilor să se fi oprit în loc. Când vâlvățiile i-au lins trupul, Hasdai a ridicat ochii la cer. Pe Raquel au podidit-o lacrimile, dar și le-a ascuns la pieptul lui Arnau; erau ceva mai departe de mulțime.

Strâns lipit de fiica lui Hasdai, Arnau nu și-a putut lua ochii de pe trupul în flăcări al prietenului său. I s-a părut că sângera, dar focul l-a înghițit la iuțeală. Fulgerător, n-a mai auzit urletele oamenilor; vedea doar cum mișcau pumnii amenințător. Deodată, ceva l-a silit să se întoarcă la dreapta. La vreo cincizeci de metri de el erau episcopul și inchizitorul general. Iar lângă ei, cu brațul întins, făcând semn către el, Elionor stătea de vorbă cu ei. Deoparte era o altă doamnă, îmbrăcată elegant, pe care Arnau n-a recunoscut-o de la început. Ea a schimbat o privire cu inchizitorul, pe când Elionor striga, dând din mâini și neîncetând să-l arate cu degetul.

— Aia, jidoavca aia e țiitoarea lui. Uitați-vă la ei. Uitați-vă cum o ține în brațe.

Chiar atunci, Arnau o ținea strâns la piept pe tânăra care plângea la pieptul lui, pe când, în corul gloatei care mugea, flăcările urcau la cer. Întorcându-și privirile, de la acea grozăvie, ochii lui Arnau s-au întâlnit cu ai lui Elionor. Văzându-i privirea, vrăjmășia profundă, răutatea răzbunării împlinite, s-a cutremurat. A auzit hohotele femeii care îi însoțea nevasta, un răs fără pereche,

care lui Arnau i se întipărise în minte de când era copil: râsul  
Margaridei Puig.

## Capitolul 47

O răzbunare urzită de o nesfârșire de vreme, cu privire la care Elionor șovăia, nesigură. O răzbunare care doar începea cu învinovățirea lui Arnau și a evreiceii Raquel.

Hotărârile lui Arnau Estanyol, baron de Granollers, Sant Vicenç del Horts și Caldes de Montbui, i-au scos din minți pe nobilii care vedeau cum sufla vânt de zaveră printre șerbi. O mulțime dintre ei s-au simțit datori să înăbușe mai groaznic ca până atunci răzmerițele ce strigau până cer, cerând ștergerea unor privilegii, cele în fața cărora până și Arnau, baronul născut șerb, se lăsase păgubaș. Printre nobilii supărați care s-au simțit făcuți de ocară era și Jaume de Bellera, fiul seniorului de Navarcles, căruia Francesca îi dăduse sân când era sugar. Iar alături de el stătea chiar cel căruia Arnau îi luase casa, agoniseala și traiul plin de fast: Genís Puig care, după ce fusese alungat, se văzuse silit să viețuiască la Navarcles în casa bunicului, moș Grau. Casa n-avea nicio asemănare cu palatul din ulița Montcada, unde își petrecuse cea mai mare parte din viață. Amândoi își văitau ceasuri la rând ghinionul, croind planuri de răzbunare. Iar acum, dacă răvașele trimise de sora lui, Margarida, nu mințeau, acele planuri erau gata să dea roade.

Arnau l-a rugat pe năierul care dădea mărturie să tacă și s-a întors la alguazilul tribunalului din Consulatul Mării, care curmase judecata.

— Un ofițer și niscai soldați ai Inchiziției vor să te vadă, Domnia Ta, i-a șoptit acela, plecat la urechea lui.

— Ce vor? l-a întrebat Arnau. Ușierul i-a făcut semn că nu știa. Să aștepte sfârșitul judecății, a poruncit și l-a îndemnat pe năier să dea și alte lămuriri.

Un năier murise pe mare, stăpânul navei nu voia să le plătească urmașilor coborători decât ce i se cuvenea aceluia pentru două luni, iar văduva arăta că înțelegerea nu se făcuse pe luni, și ca atare, dat fiind că soțul murise în larg, ei i se cuvenea jumătate din paralele târguite pentru toată călătoria.

— Dă-i înainte, l-a îndemnat Arnau pe năierul martor, cu ochii pe văduvă și pe cei trei fii ai răposatului.

— Nici un năier nu se târguiește pe luni.

Deodată, ușile tribunalului s-au dat în laturi izbindu-se de perete. Un ofițer și șase soldați ai Inchiziției, înarmați, împingându-l fără să stea la gânduri pe alguazilul din tribunal, au năvălit în sală.

— Arnau Estanyol? a întrebat ofițerul, adresându-i-se chiar lui.

— Ce-s toate astea? a strigat Arnau. Cum cutezați să curmați...?

Ofițerul s-a înfipt în fața lui Arnau.

— Ești Arnau Estanyol, Consulul Mării, baron de Granollers...?

— Doar știi prea bine, domnule ofițer, i-a tăiat vorba Arnau, însă...

— Din porunca unui tribunal al Sfintei Inchiziții, vei fi întemnițat. Vino cu mine!

Toți *missatges* din tribunal au dat să-l apere pe consul, dar Arnau i-a oprit cu o mișcare a mâinii.

— Fiți bun și dați-vă la o parte, l-a rugat Arnau pe ofițerul Inchiziției.

Bărbatul a stat în cumpănă câteva clipe. Consulul a stăruit, făcându-i un gest calm cu mâna să meargă mai la ușă și, în sfârșit, neluându-și ochii de la cel care urma să fie poprit, ofițerul a făcut câți pași trebuiau ca Arnau să le poată vedea pe rudele năierului răposat.

— Hotărârea mea e în favoarea văduvei și a fiilor, a glăsuț liniștit. Vor trebui să primească jumătate din ceea ce i se cuvenea năierului pentru toată călătoria, nu doar pentru două luni, cum e vrerea stăpânului acestei nave. Așa hotărăște acest tribunal.

Arnau a bătut cu mâna în masă, s-a ridicat în picioare și s-a pus în fața ofițerului Inchiziției.

— Să mergem, i-a zis.

Vestea întemnițării lui Arnau Estanyol s-a răspândit în toată Barcelona și de acolo, din gură în gură, printre nobili, neguțători ori simpli țărani catalani, în cea mai mare parte din Catalonia.

Câteva zile mai apoi, într-un sătuc din miazănoaptea principatului, un inchișitor care tocmai băga spaima într-o ceată de cetățeni, a primit vestea de pe buzele unui ofițer al Inchiziției.

Joan s-a uitat la el.

— Pare adevărat, a stăruit.

Inchișitorul s-a întors spre gloată. Ce zicea? Că Arnau fusese arestat?

S-a uitat iar la ofițer și militarul a încuviințat, dând din cap.

Arnau?

Oamenii s-au foit, neliniștiți. Joan a vrut să urmeze, dar n-a putut scoate nicio vorbă. S-a întors iar la ofițer și i-a citit pe buze un zâmbet.

— Nu-i dai înainte, frate Joan? s-a grăbit acesta. Păcătoșii așteaptă.

Joan s-a întors din nou la oameni.

— Plecăm la Barcelona! a poruncit.

În drum spre cetate, Joan a trecut chiar pe lângă domeniile baronului de Granollers. De și-ar fi schimbat doar oleacă drumul, i-ar fi zărit pe seniorul de Montbui și pe alți cavaleri vasali lui Arnau hoinărind pe-acolo, și speriindu-i pe țăranii pe care îi supuseseră iar cutumelor nedrepte anulate cândva de Arnau. „Se zice că baroneasa însăși l-ar fi pârât pe Arnau”, zicea unul.

Dar Joan n-a traversat domeniile lui Arnau. De când luase hotărârea să se întorcă, nu vorbise nici cu ofițerul, nici cu vreun bărbat din alai, nici măcar cu aprodul. Cu toate acestea, a auzit.

— Se pare că l-au încarcerat ca eretic, a arătat un soldat, destul de înalt pentru ca Joan să-l poată auzi.

— Un frate de inchizitor? s-a mirat altul, în gura mare.

— Nicolau Eimeric<sup>60</sup> îl va face să scuipe tot ce-are în el, s-a băgat în vorbă și ofițerul.

Joan și l-a amintit pe Nicolau Eimeric. Oare de câte ori îl ridicase în slăvi pentru truda lui de inchizitor?

— Trebuie să ținem piept ereziei, fra Joan. Să căutăm păcatul sub ceea ce pare să fie bunătatea omului; în iatac, la copii, la nevastă.

Așa făcuse și el. „Nu trebuie să stăm în cumpănă dacă să-i schingiuim sau nu, ca să mărturisească.” Așa făcuse și el, neodihnit. Oare cum îl torturase pe Arnau, ca fratele său să se mărturisească eretic?

Joan a grăbit pasul. Sutana neagră, murdară și ponosită îi era grea ca plumbul.

---

<sup>60</sup> Prelatul catalan dominican (1334) Nicolás(u) Eimeric(h) (1322–1399) a fost numit inchizitor general al Aragonului în 1356, dar a fost destituit din pricina rigorii sale excesive față de valdezi. Reintegrat în funcție în 1366, și-a atras ura regelui Pedro Ceremoniosul, care l-a exilat. Bucurându-se de favorurile papilor, a fost exilat și de regele Juan I de Aragon. Este autorul unui *Directorium inquisitorum*, manual pentru inchizitori. (n.tr.)

— Din vina lui sunt așa, a zis Genís Puig, plimbându-se fără răgaz dintr-un capăt într-altul al odăii. Eu, care m-am bucurat...

— ... De gologani, de femei, de putere, i-a curmat vorba baronul.

Dar Genís nu i-a dat nicio atenție.

— Părinții și fratele meu și-au dat sufletul ca niște șerbi oarecare, flămânzi, bolind ca țărani, iar eu...

— ... Un simplu cavaler fără vreo oaste de dăruit regelui, a adăugat lehamesit baronul, încheind vorbele repetate de o mie de ori.

Genís Puig a adăstat în fața lui Jaume, fiul lui Llorenç de Bellera.

— Te crezi hazliu?

Seniorul de Bellera nu s-a clintit din jilțul de unde urmărise fățaitul lui Genís prin turnul de strajă al castelului Navarcles.

— Da, i-a zis după câteva clipe, mai mult decât hazliu. Față cu ale mele, temeiurile pentru care tu îl dușmănești pe Arnau Estanyol îmi par caraghioase de-a dreptul.

Jaume de Bellera s-a uitat la vârful turnului.

— Vrei să stai odată locului?

— Oare cât îți mai zăbovește ofițerul? a întrebat Genís, mărșăluind neîntrerupt prin turn.

Amândoi așteptau adevărea veștilor pe care Margarida Puig li le trimisese mai înainte într-un răvaș. De la Navarcles, Genís Puig își convinsese sora ca, în multele ceasuri când Elionor se plimba de una singură prin casa ce fusese cândva a familiei Puig, să-i intre pe domol pe sub piele. Nu fusese prea greu: Elionor avea nevoie de o confidentă care să-i urască soțul la fel ca ea. Cu neistovită viclenie, Margarida îi istorisise lui Elionor unde era baronul. Tot ea născocise precurvia lui Arnau Estanyol cu Raquel. Acum, când fusese întemnițat fiindcă precurvise cu o jidoavcă, Jaume de Bellera și Genís Puig aveau să facă pasul pe care îl puseseră la cale.

— Inchiziția a pus mâna pe Arnau Estanyol, a adevărit ofițerul de cum a intrat în turnul de strajă.

— Așa că Margarida avea dre... s-a avântat Genís.

— Ține-ți fleanca! i-a poruncit seniorul de Bellera din jilț. Dă-i înainte!

— L-au găbjit acum trei zile, când împărțea dreptatea în tribunalul din consulat.



— Și de ce-i vinovat? a întrebat baronul.

— Nu-i prea limpede; unii zic că de erezie, alții că împlinește pe ascuns rituri și ceremonii ale legii iudaice, alții că are o țiitoare jidoavcă. Încă nu l-au judecat; e în beciurile palatului episcopal. O jumătate de cetate e de partea lui, iar cealaltă împotrivă, dar fac coadă la bancă pentru a-și căpăta paralele înapoi. I-am văzut. Oamenii se bat să-și ia banii.

— Plătesc?

— Pentru moment, da, dar toți știu că Arnau Estanyol a împrumutat parale cu nemiluita unor sărmani și, dacă nu recapătă împrumuturile... De-aia se și bat toți: se îndoiesc că zaraful e bun de plată. E mare zarvă.

Jaume de Bellera și Genís Puig au schimbat priviri între ei.

— Începe prăbușirea, a mai spus cavalerul.

— Caut-o pe târfa de mi-a dat să sug, a poruncit baronul ofițerului, și pune-o la răcoare în beciurile castelului!

Genís Puig s-a alăturat seniorului de Bellera și l-a grăbit pe ofițer.

— Laptele ei blestemat nu era de mine, îl auzise zicând în nenumărate prilejuri, ci de fiu-său, Arnau Estanyol, și când el se bucură de parale și hatăruri regale, eu trebuie să sufăr roadele răului de care m-a molipsit mă-sa.

Jaume de Bellera se văzuse silit să ceară sprijinul episcopului pentru ca epilepsia să nu-i fie luată drept un rău de la Necuratul. Dar Inchiziția n-avea să se îndoiască de faptul că Francesca era posedată.

— Aș vrea să-mi văd fratele, i-a cerut Joan direct lui Nicolau Eimeric de cum a ajuns la palatul episcopal.

Inchizitorul general și-a mijit ochii mici.

— Trebuie să-l faci să-și mărturisească vinovăția și să se căiască.

— De ce-i învinovătit?

Nicolau Eimeric a tresărit la masa în fața căreia îl primise.

— Vrei să-ți spun de ce-i învinovătit? Ești un mare inchizitor, dar nu cumva încerci să-ți ajuți fratele? Joan a plecat ochii în podea. Pot să-ți spun doar că-i ceva grav. Am să-ți îngădui să-l vezi, dacă te legi ca vizitele Domniei Tale să n-aibă alt țel decât să-l faci pe Arnau să mărturisească.

Zece lovituri de gârbaci! Cincisprezece, douăzeci și cincii... De câte ori repetase porunca în ultimii ani? „Până va mărturisi!” îi

zicea ofițerului care-l însoțea. Iar acum, acum îi cereau mărturisirea propriului frate. Cum să facă? Joan a dat să răspundă, dar a fost o simplă mișcare a mâinii.

— E îndatorirea Domniei Tale, i-a amintit Eimeric.

— E fratele meu. E tot ce am.

— Ai Biserica. Ne ai pe noi toți, frații tăi întru credința creștină. Inchizitorul general a tăcut câteva clipe. Frate Joan, am așteptat, fiindcă știam că ai să vii. Dacă nu-ți asumi acest legământ, va trebui să mă ocup chiar eu.

Nu și-a putut opri o strâmbătură de dezgust când duhoarea temniței din palatul episcopal i-a biciuit simțurile. Străbătând coridorul care îl ducea la Arnau, Joan a auzit cum stropii de apă se strecurau prin pereți, cum fugeau șobolanii de el. A văzut cum unul dintre ei i-a fugit printre glezne. S-a cutremurat, cum făcuse și în fața amenințării lui Nicolau Eimeric: „... Va trebui să mă ocup chiar eu.” Oare ce greșeală făcuse Arnau? Și cum să-i spună că tocmai el, propriul frate, se legase...?

Alguazilul a deschis ușa temniței și în fața lui Joan s-a ivit o încăpere mare, neagră și urât mirositoare. Câteva umbre au mișcat, iar lanțurile care le țineau legate de pereți au scrâșnit în urechile dominicanului. A simțit cum stomacul i se întorcea pe dos în fața mizeriei și gura i se făcu amară. „Acolo”, i-a zis alguazilul, făcându-i semn cu degetul spre o umbră chircită într-un ungher, și, nemaiașteptând vreun răspuns, a ieșit din temniță. Zgomotul ușii dindărătul lui l-a speriat. Joan a rămas în picioare, în cadrul ușii, învăluit în beznă; o singură fereastră zăbreliță, undeva, sus pe perete, strecura niscai raze lingave de lumină. După plecarea alguazilului, lanțurile au început să scrâșnească; peste o duzină de umbre au mișcat. Erau potolite, nu venise la ele, ori poate deznădăjduite din aceeași pricină? s-a întrebat Joan chiar când au început să-l hărțuiască vaiete și gemete. S-a apropiat de una dintre umbre, cea pe care credea că i-o arătase alguazilul, dar, când s-a lăsat pe vine în fața ei, la el s-a întors chipul plin de răni și fără dinți al unei bătrâne.

S-a tras în spate; bătrâna l-a privit câteva clipe și și-a ascuns iar nenorocirea în negură.

— Arnau? a șoptit Joan de pe podea.

Apoi, i-a repetat numele cu glas tare, spărgând tăcerea care fusese singurul răspuns.

— Joan?

S-a grăbit spre glasul care îl îndruma. S-a lăsat pe vine în fața altei umbre, a luat capul fratelui în amândouă mâinile, apoi l-a tras la piept.

— Sfântă Fecioară! Ce...? Ce ți-au făcut? Ce faci? Joan a început să-l pipăie pe Arnau; părul aspru, pomeții care începeau să iasă în afară. Nu-ți dau nimic să bagi în gură?

— Ba da, a răspuns Arnau, un codru de pâine și apă.

Joan i-a pipăit belciugele de la glezne, dar și-a luat la iuțeală mâinile de pe ele.

— Ai să poți face ceva pentru mine? l-a întrebat Arnau. Joan a amuțit. Ești de-al lor. Mereu îmi spuneai ce mult te prețuiește inchizitorul. E de neîndurat, Joan. Nu știu de când sunt aici. Te așteptam.

— Am venit de cum am putut.

— Ai vorbit deja cu inchizitorul?

— Da.

Deși era întuneric, Joan a încercat să-și ascundă ochii.

Frații au păstrat o clipă tăcere.

— Și? a întrebat până la urmă Arnau.

— Ce-ai săvârșit, Arnau?

Mâna fratelui s-a strâns pe brațul lui Joan.

— Cum te poți gândi...?

— Trebuie să știu, Arnau. Trebuie să știu de ce te învinovățesc, ca să te pot ajuta. Știi bine că pâra este tainică; Nicolau n-a vrut să-mi spună.

— Atunci, despre ce ați vorbit?

— Despre nimic, a răspuns Joan. N-am vrut să vorbesc cu el despre nimic, înainte de a te vedea. Trebuie să știu cu ce intenții ești învinovățit, ca să-l pot îndupleca pe Nicolau.

— Întreab-o pe Elionor. Arnau și-a amintit cum îl arăta nevastă-sa cu degetul printre vâlvățile în care se mistuia trupul unui nevinovat. Hasdai a murit, a spus.

— Elionor?

— Te miră?

Joan și-a pierdut cumpătul, a trebuit să se sprijine de Arnau.

— Ce-i cu tine, Joan? l-a întrebat fratele, străduindu-se să nu cadă.

— Locul ăsta... Faptul că te văd astfel... Cred că mă ia cu ameteți.

— Pleacă de aici, l-a îndemnat Arnau. Ai să-mi fii mai de folos afară decât aici, încercând să mă alini.

Joan s-a ridicat. Picioarele i-au tremurat.

— Da. Cred că da.

L-a chemat pe alguazil și s-a dus. A făcut cale întoarsă pe același coridor, în urma temnicerului obez. Avea niscaiva monede.

— Ia-le, s-a învoit. Bărbatul s-a mărginit să bage paralele în buzunar. Măine am să-ți dau mai mult, dacă te porți bine cu fratele meu. Singurul răspuns a fost zgomotul făcut de șobolani la trecerea lui. M-ai auzit? a stăruit.

Nu s-a auzit decât un mormăit al cărui ecou s-a întins în tunelul temniței amuțind șobolanii.

Îi trebuiau bani. De cum a ieșit din palatul episcopal, Joan s-a dus la banca lui Arnau, unde a dat de prostimea care se îmbulzea la colțul ulițelor Canvis Vells și Canvis Nous, în fața căscioarei din care Arnau își dusesese negoțurile la bun sfârșit. Joan a dat înapoi.

— Uite-l pe frate-său! a strigat cineva.

Lumea s-a năpustit asupra lui. A dat să fugă, dar și-a schimbat părerea, văzând cum se opreau oamenii la câțiva pași de el. Cum să atace un dominican? S-a ținut cât de drept a putut și și-a reluat mersul.

— Ce-i cu fratele tău, monahule? l-a întrebat unul, când a trecut pe lângă el.

A dat nas în nas cu un bărbat care era cu un cap mai înalt decât el.

— Numele meu e fratele Joan, inchizitor al Sfântului Oficiu, a ridicat glasul, dezvăluind cine era. Îmi poți spune domnule inchizitor.

Joan a privit în sus, drept în ochii bărbatului. „Și tu ce păcate ai?” l-a întrebat pe mutește. Bărbatul a făcut doi pași înapoi. Joan s-a dus din nou la bancă, iar oamenii l-au lăsat să treacă.

— Sunt fratele Joan, inchizitor al Sfântului Oficiu! a trebuit să strige iar în fața ușilor închise ale băncii.

L-au primit trei slujbași de-ai lui Arnau. Înăuntru totul fusese răscolit; catastifele erau întinse pe fața de masă purpurie, mototolită, care acoperea masa lungă a fratelui său. De-ar fi văzut Arnau...

— Am nevoie de parale, le-a mărturisit.

Cei trei l-au privit neîncrezători.

— Și noi, a răspuns cel mai mare în rang, Remigi, care îl înlocuise pe Guillem.

— Ce spui?

— Că nu-i nici un sfaņț, fra Joan. Remigi s-a apropiat de masă, și a deschis niscaiva cufere. Nici unul, fra Joan.

— Fratele meu n-are parale?

— Peșin, nu. Ce crezi Domnia Ta că fac toți oamenii afară? își cer paralele înapoi. Ne hărțuiesc așa de câteva zile. Arnau e tot putred de bogat, a încercat să-l liniștească bărbatul, dar toți banii sunt investiți, împrumutați, comanditați, băgați în negoțuri în plină desfășurare...

— Și nu puteți cere să vi se înapoieze împrumuturile?

— Cel mai mare datornic e regele și doar știți că gologanii Maiestății Sale...

— Nimeni nu-i poate da lui Arnau paralele înapoi?

— Ba da. Sumedenie de oameni, dar sunt împrumuturi ce n-au ajuns la termen, și cele care au ajuns...; doar știți că Arnau împrumuta o grămadă de bani sărmanilor. Nu-i pot da înapoi. Chiar și așa, când au aflat de starea lui Arnau, mulți dintre ei au venit și au plătit din puținel lor parte din ce-i datorau, dar e numai un gest. Nu putem acoperi scăderea depunerilor.

Joan s-a întors la ușă și a arătat spre ea.

— Și ei de ce-și pot cere paralele înapoi?

— De fapt, nu pot. Toți și-au depus gologanii pentru ca Arnau să facă negoț cu ei, dar paralele sunt lașe, iar Inchiziția...

Joan i-a făcut un semn, îndemnându-l să nu țină seama de sutana lui neagră. Mormăiala alguazilului i-a răsunit în urechi.

— Am nevoie de bani, a gândit cu glas tare.

— Ți-am mai zis că nu-s, a auzit din gura lui Remigi.

— Nu eu am nevoie, a repetat Joan. Lui Arnau îi trebuie.

„Arnau are nevoie de ei și, a gândit Joan în sinea lui, întorcându-se iar către ușă, are nevoie cu precădere de liniște. Scandalul nu-i poate face decât rău. Oamenii îl vor crede ajuns la sapă de lemn, și nimeni n-are să mai vrea să știe de el. Vom avea nevoie de ajutoare.”

— Nu se poate face nimic ca să-i liniștim pe oameni? Nu putem vinde nimic?

— Le putem da niscai comandite. Să rânduim deponenții după comanditele la care Arnau nu ia parte, a zis Remigi. Dar fără îngăduința...

— A mea ți-e bună?

Remigi s-a uitat la el.

— E mare nevoie, Remigi.

— Prepun că da, a dat înapoi slujbașul după câteva clipe; în

realitate, n-am pierde parale. Doar am muta negoțurile: ei ar rămâne cu unele, noi cu altele. Fără Arnau la mijloc, s-ar potoli, dar va trebui să-mi aprobi în scris.

Joan a semnat înscrisul pregătit de Remigi.

— Adună parale până mâine la prima oră, i-a cerut, punând pecetea. Ne trebuie bani peșin, a stăruit în fața privirii slujbașului; vinde sub preț, dacă-i nevoie, dar avem mare nevoie de gologanii ăștia.

De cum a plecat Joan de la bancă, închizând iar gura creditorilor, Remigi a început să rânduiască toate comanditele. Chiar în acea zi, ultima navă a plecat din portul Barcelonei cu porunci pentru conlucrătorii lui Arnau din tot bazinul Mediteranei. Remigi a lucrat în graba mare; a doua zi, s-au împlinit cererile creditorilor, care au și început să dea de veste despre starea negoțurilor lui Arnau.

## Capitolul 48

Pentru întâia oară în aproape o săptămână, Arnau a băut apă proaspătă și a îmbucat și altceva decât un codru de pâine. Alguazilul l-a silit să se ridice, împingându-l cu piciorul, și i-a spălat locul cu apă cărată cu gălețile. „Mai bine apă, decât căcat”, și-a zis Arnau. Câteva clipe nu s-a auzit decât zgomotul apei pe podea și suflarea răgușită a alguazilului obez; până și bătrâna care se lăsase în seama morții și avea neînterupt chipul ascuns în zdrențe, a ridicat ochii la Arnau.

— Lasă aici găleata, i-a poruncit fostul *bastaix* alguazilului, când acela se pregătea să plece.

Arnau văzuse cum îi chinuia pe deținuți doar pentru că-i înfruntau privirea. Alguazilul s-a întors cu brațul întins, dar s-a împiedicat chiar înainte de a se izbi de trupul lui Arnau, care stătea neclintit în fața apei; a scuipat și a lăsat găleata să cadă. Înainte de a ieși, a tras un picior uneia dintre umbrele care îl priveau.

După ce țărâna a înghițit apa, Arnau s-a așezat iar. Afară s-a auzit bătând un clopot. Razele lingave de soare, care izbuteau să se strecoare prin fereastră, luminând pământul pe dinafară, și dangătele clopotelor erau singurele lui legături cu lumea. Arnau a ridicat privirea la ferestruică și a ciulit urechile. Biserica Sfânta Maria era inundată de lumină, dar n-avea încă nici un clopot; dar icnetul dălților care izbeau în pietre, al ciocanelor care cădeau peste lemn, ca și strigătele lucrătorilor se puteau auzi destul de departe de ea. Când ecoul unuia dintre zgomote ajungea în temniță – Dumnezeuule! – lumina și sunetul îl învăluiau, ducându-l în zbor lângă spiritul celor care trudeau, dăruindu-se Fecioarei Maria. Arnau a simțit iar în spate povara primei pietre pe care o dusesese la biserica Sfânta Maria. Oare cât timp se scursese de atunci? Ce mult se schimbase totul! Era doar un copil, unul care-și aflase în Fecioară mama pe care nicicând n-o știuse.

Cel puțin, și-a adevărat Arnau în sinea lui, o putuse salva pe Raquel de soarta cumplită care părea să-i fie menită. De cum le văzuse pe Elionor și pe Margarida Puig, împungându-i cu degetele pe amândoi, Arnau se îngrijise ca Raquel și familia ei să fugă din cartierul evreiesc. Nici chiar el nu știa unde.

— Vreau s-o cauți pe Mar, i-a cerut lui Joan, când fratele l-a

vizitat iar.

Călugărul a înlemnit la doi pași de Arnau.

— M-ai auzit, Joan? Arnau s-a ridicat ca să se apropie de el, dar lanțurile nu l-au lăsat. Joan nu se clintise din loc. Joan, m-ai auzit?

— Da, da, te-am auzit. Joan s-a apropiat de el ca să-l îmbrățișeze. Dar... a început să-i spună.

— Trebuie s-o văd, Joan. Și-a luat fratele de umeri, nelăsându-l să-l ia în brațe, și l-a scuturat blând. Nu vreau să mor fără să-i mai vorbesc o dată.

— Pentru Dumnezeu! Nu spune...

— Da, Joan. Aș putea muri aici, stingher, cu o mână de deznădăjduiți drept martori. N-aș vrea să mor fără s-o fi văzut pe Mar. E ceva...

— Dar ce vrei să-i spui? Ce poate fi atât de însemnat?

— Vreau iertarea ei, Joan, am nevoie să mă ierte și să-i spun că o iubesc. Joan a încercat să se desprindă din brațele fratelui, dar Arnau nu l-a lăsat. Tu mă știi, ești omul lui Dumnezeu. Știi că n-am făcut nicicând nici un rău nimănui, cu excepția acestei... copile.

Joan a izbutit să-și elibereze umerii și a căzut în genunchi în fața fratelui său.

— N-ai fost...! a început să zică.

— Nu te am decât pe tine, Joan, i-a răspuns Arnau, îngenunchind și el. Trebuie să mă ajuți. Nu m-ai trădat nicicând. Nu poți s-o faci acum. Ești tot ce am, Joan!

Joan a tăcut.

— Și soțul ei, i s-a năzărit să întrebe, dacă nu ne îngăduie?

— A dat ortul popii, i-a răspuns Arnau. Am aflat când nu și-a mai plătit dobânzile unui împrumut ieftin. A murit luptând pentru rege, în apărarea Calatayudului.

— Dar... a încercat din nou Joan.

— Joan, sunt legat de soția mea printr-un jurământ, care mă va ține hăt-departe de Mar câtă vreme va trăi Elionor. Dar trebuie s-o văd. Trebuie să-i vorbesc lui Mar despre simțămintele mele, măcar că nu vom putea trăi laolaltă. Arnau și-a recăpătat treptat seninătatea. Voia să-i mai ceară fratelui său un hatâr. Treci pe la bancă. Vreau să aflu cum merge treaba acolo.

Joan a oftat. Chiar în acea dimineață, când se dusese la bancă, Remigi îi încredințase o pungă cu parale.

— N-a fost un negoț bun, i-a dat slujbașul pe față.



Nimic nu era un negoț bun. După ce a plecat de lângă Arnau, căruia îi promisese că avea s-o caute pe tânără, Joan l-a plătit pe alguazil chiar în poarta temniței.

— Mi-a cerut o găleată.

Ce mai conta găleata pentru Arnau? Joan i-a mai dat o monedă.

— Vreau să fie mereu curată. Alguazilul a pus banii în buzunar și a dat s-o apuce pe coridor. E un deținut mort înăuntru, a adăugat Joan.

Alguazilul s-a mărginit să ridice din umeri.

Nici măcar n-a plecat din palatul episcopal. De la beciuri, s-a dus să-l caute pe Nicolau Eimeric. Cunoștea coridoarele. De câte ori le străbătuse în tinerețe, mândru de răspunderile lui? Acum le străbăteau alți tineri, preoți curați, care nu ascundeau că-l priveau cu oarecare mirare.

— A mărturisit?

Îi făgăduise să plece în căutarea lui Mar.

— A mărturisit? a repetat inchișitorul general.

Joan avusese o noapte albă, pregătind convorbirea, dar nimic din tot ce plănuse nu-i fusese de ajutor.

— Dacă ar face-o, ce pedeapsă...?

— Ți-am zis deja că-i foarte grav.

— Fratele meu e foarte avut.

Joan a înfruntat privirea lui Nicolau Eimeric.

— Vrei să cumperi Sfântul Oficiu, tu, un inchișitor?

— Amenzile sunt pedepse obișnuite. Sunt sigur că, dacă l-ai sfătui pe Arnau să plătească o amendă...

— Știi prea bine că depinde de gravitatea delictului. Păra făcută contra lui...

— Elionor nu-l poate pârî pentru nimic, i-a curmat vorba Joan.

Inchișitorul general s-a ridicat din jilț și l-a înfruntat pe Joan cu mâinile sprijinite de masă.

— Deci, a afirmat, ridicând vocea, amândoi știți că l-a pârât pupila regelui. Propria soție, pupila regelui! Cum vă închipuiți că tocmai ea, dacă fratele tău n-ar avea nimic de ascuns? Ce bărbat nu crede nici în propria soție? De ce să nu se teamă de un concurent întru negoț, un slujbaș ori un simplu vecin? Câți n-a osândit Arnau când era Consul al Mării? De ce n-ar fi unul dintre aceia? Spune, frate Joan, de ce tocmai baroneasa? Ce păcat ascunde fratele tău, ca să știe că l-a trădat chiar ea?

Joan s-a gârbovit în jilț. De câte ori folosise și el aceeași metodă? De câte ori prinsese vorbele din zbor ca să...? De ce știa Arnau că fusese Elionor? Poate că, într-adevăr...?

— Nu Arnau a vorbit de baroneasă, a mințit Joan. Eu știu că-i ea.

Nicolau Eimeric și-a înălțat mâinile la cer.

— Tu știi? Și cum de știi, frate Joan?

— Îl dușmănește. Nu! a încercat să se îndrepte, dar Nicolau se și aruncase asupra lui.

— Și de ce? a strigat inchișitorul. De ce își dușmănește pupila regelui soțul? De ce o soție bună, creștină, cu frica lui Dumnezeu, poate să-și urască soțul? Ce rău i-a făcut bărbatul, ca să-i trezească vrăjmășia? Femeile s-au născut ca să-și slujească soții; asta-i legea, și pământească, și cerească. Bărbații își bat nevestele, iar ele tot nu-i dușmănesc; bărbații își închid nevestele, iar ele tot nu-i dușmănesc; femeile trudesă pentru bărbații lor, se împreunează cu ei când vor aceștia, trebuie să-i îngrijească și să li le supună, dar nimic din toate astea nu iscă dușmănie. Ce știi, frate Joan?

Monahul a strâns din dinți. Trebuia să tacă. Se simțea biruit.

— Ești inchișitor. Îți cer să-mi spui ce știi, a strigat Nicolau.

Joan a stat tot mut.

— Nu poți oblădui păcatul. Mai abitir păcătuiește cine îl trece sub tăcere decât cine îl face.

Un număr nesfârșit de piețe din cătune, ai căror oameni se făceau tot mai mici în fața pildelor lui, au început să se perinde prin mintea lui Joan.

— Frate Joan, și Nicolau a spus vorbele pe îndelete, arătându-l cu degetul peste masă, poftesc să-i am mărturisirea chiar mâine. Și roagă-te să nu te judec și pe Domnia Ta. A, frate Joan! a adăugat când călugărul ieșea, încearcă să-ți schimbi sutana, am primit deja ceva plângeri, și într-adevăr...

Nicolau a făcut semn cu mâna spre sutana lui Joan. Când monahul a ieșit din încăperea, privind-și poalele tocite și pline de noroi ale sutanei, a dat de doi cavaleri care adăstau în antecamera inchișitorului general. Alături de ei, trei bărbați înarmați păzeau două femei în lanțuri, una în vârstă și alta mai tânără, al cărei chip...

— Încă mai ești aici, frate Joan?

Nicolau Eimeric se ivise în ușă, ca să-și întâmpine oaspeții, cavalerii.

Joan n-a mai întârziat și a iuțit pasul.

Jaume de Bellera și Genís Puig au intrat în camera de lucru a lui Nicolau Eimeric; după ce acela le-a privit la iuțea, Francesca și Aledis au rămas în antecameră.

— Am aflat, a spus seniorul de Bellera după ce și-a dat pe față numele și s-au așezat amândoi în jilțurile pentru oaspeți, că l-ați arestat pe Arnau Estanyol.

Genís Puig se juca neîntrerupt cu mâinile în poală.

— Da, a răspuns Nicolau cu răceală, e un fapt public.

— De ce-i învinovățit? s-a avântat Genís Puig, atrăgându-și de îndată privirea muștrătoare a nobilului. „Nu vorbi, nu vorbi decât când te întreabă inchișitorul”, îl povățuise în repetate rânduri.

Nicolau s-a întors către Genís.

— Nu știi oare că ăsta-i lucru de taină?

— Vă rog să-l iertați pe cavalerul de Puig, a sărit cu gura Jaume de Bellera, dar, după cum veți vedea, curiozitatea noastră nu-i fără temeii. Știm că există o pără împotriva lui Arnau Estanyol și vrem s-o sprijinim.

Inchișitorul general s-a ridicat în jilț. O pupilă a regelui, trei preoți de la Sfânta Maria, care îl auziseră pe Arnau Estanyol hulind în gura mare chiar în biserică, pe când se gălcevea cu soția, un nobil și un cavaler. Puține mărturii puteau fi mai vrednice de încredere. I-a îndemnat cu privirea să-i dea înainte.

Jaume de Bellera și-a mijit privirile spre Genís Puig; apoi a început vorbirea pe care o pregătise cu atâta grijă.

— Credem că Arnau Estanyol e chiar Necuratul. Nicolau nici nu s-a clintit. Acest bărbat e fiul unui ucigaș și al unei vrăjitoare. Tătâne-său, Bernat Estanyol, a ucis un flăcău în castelul Bellera și și-a luat tâlpășița împreună cu fiul, Arnau, pe care tatăl meu, știind cine era, îl ținea închis, ca să nu facă rău nimănui. Tot Bernat Estanyol a dezlănțuit și zavera din piața Blat în primul an prost, vă amintiți? L-au executat chiar acolo...

— ... Iar fiul lui a pus foc leșului său, a sărit Genís Puig.

Nicolau a tresărit. Jaume de Bellera l-a pironit iar cu privirea pe băgăcios.

— I-a ars leșul? a întrebat Nicolau.

— Da, l-am văzut cu ochii mei, a mințit Genís Puig, amintindu-și de vorbele maică-sii.

— L-ați pârât?

— Eu... Seniorul de Bellera poftea să intervină, dar Nicolau l-a

oprit cu o mișcare a mâinii. Eram doar un copil. Mi-a fost frică să nu-mi facă și mie deopotrivă.

Nicolau și-a dus mâna la bărbie, încercând să-și acopere cu degetele surâsul nevăzut. Apoi l-a îndemnat pe seniorul de Bellera să urmeze.

— Mama lui, bătrâna de afară, e vrăjitoare. Acum e matroană, dar mi-a dat să sug și mi-a transmis duhul rău, m-a îndrăcit cu laptele merit fiului ei. Nicolau a căscat ochii, auzind mărturia nobilului. Seniorul de Navarcles și-a dat seama. Nu vă faceți griji, a adăugat la iuțeală, de cum mi-a apărut duhul rău, tata m-a dus la episcop. Sunt vlăstar din seminția lui Llorenç și Caterina de Bellera, i-a dat înainte nobilul, seniori de Navarcles. Și puteți vedea că nimeni din vița mea n-a avut nicicând boala Necuratului. Doar laptele mi-a fost îndrăcit!

— Și spui Domnia Ta că-i matroană?

— Da, poți și Domnia Ta să afli; își zice Francesca.

— Și cealaltă femeie?

— A însoțit-o, din vrerea ei.

— Altă vrăjitoare?

— Asta rămâne la judecata Domniei Tale.

Nicolau s-a gândit câteva clipe.

— Altceva? a întrebat.

— Da, s-a băgat iar în vorbă Genís Puig. Arnau l-a ucis pe fratele meu, fiindcă Guiamon n-a vrut să ia parte la riturile lui drăcești. A încercat să-l înece noaptea pe plajă. Iar fratele meu a răposat.

Nicolau l-a ascultat atent pe cavaler.

— Martoră-i soră-mea, Margarida, care a fost acolo. Când Arnau a încercat să-l cheme pe Necuratul, ea s-a speriat și a dat să fugă. Poate să adeverească singură.

— Nici atunci nu l-ați pârât?

— Acum am aflat, când i-am dezvăluit surorii mele ce aveam de gând să fac. E îngrozită ca nu cumva Arnau să-i facă vreun rău; ani de zile a trăit cu această spaimă.

— Sunt vinovății foarte grave...

— ... Vrednice de Arnau Estanyol, a sărit seniorul de Bellera. Domnia Ta știi că acest bărbat a încercat să submineze stăpânirea. Pe domeniile lui, și în pofida părerii pe care i-a dat-o soția, a anulat cutume crezute nedrepte; aici, în Barcelona, împrumută parale oamenilor de rând și, de pe când era Consul al Mării, se știe bine că-i pornit să ia hotărâri de hatârul oamenilor de rând.

Nicolau Eimeric asculta cu băgare de seamă. Toata viața a pus în primejdie principiile care trebuie să ne guverneze conviețuirea. Dumnezeu a făcut ca țăranii să lucreze ogoarele și să fie supuși seniorilor. Chiar și Biserica i-a oprit pe țăranii ei să se călugărească, tocmai ca să nu-i piardă.

— În noua Catalonie, nu mai există cutume nedrepte, i-a tăiat vorba Nicolau.

Genís Puig se uita când la unul, când la altul.

— Tocmai asta poftesc să zic. Seniorul de Bellera a dat furios din mâini. În noua Catalonie, nu mai există cutume nedrepte, din interesul principelui, din interesul lui Dumnezeu. Aceste ținuturi cucerite de la necredincioși trebuiau populate, și așa ceva nu se putea face decât atrăgând oameni. Așa a hotărât principele. Dar Arnau e doar principele Necuratului.

Genís Puig a zâmbit, observând că inchizitorul general încuviința, dând ușor din cap.

— Împrumută gologani săracilor, a urmat nobilul, parale pe care știe că nu le va mai vedea vreodată. Dumnezeu a făcut bogați și sărmani. Nu-i cu puțință ca săracii să aibă bani și să-și mărite fetele ca bogații; încalcă planurile Providenței. Ce-au să creadă sărmanii despre Domniile Voastre, prelații, ori despre noi, nobilii? Oare nu aducem știrbire preceptelor Bisericii, tratându-i pe săraci drept ceea ce nu-s? Arnau e un diavol, din viță de diavoli, și nu face decât să pregătească venirea Necuratului prin nemulțumirea norodului. Gândiți-vă!

Nicolau Eimeric s-a gândit. L-a chemat pe aprod să înscrie pârele aduse de nobilul de Bellera și Genís Puig, a pus să fie chemată Margarida Puig, și a poruncit ca Francesca să fie întemnițată.

— Și cealaltă? l-a întrebat inchizitorul pe seniorul de Bellera. E invinovățită de ceva? Cei doi bărbați au șovăit. Atunci, e slobodă.

Francesca a fost pusă în lanțuri departe de Arnau, în celălalt capăt al temniței uriașe, iar Aledis a fost zvârlită în uliță.

După ce a orânduist totul, Nicolau s-a trântit în jilțul de lângă masa lui de lucru. Să hulești în templul Domnului, să preacurvești cu o jidoavcă, să fii prieten cu jidovii, ucigaș, să faci lucruri necurate, să încalci preceptele Bisericii. Și toate vinovățiile să-ți fie dovedite de prelați, nobili, cavaleri și chiar de pupila regelui. Inchizitorul general s-a tolănit mai bine în jilț și a zâmbit.

„Oare fratele tău e chiar atât de avut, frate Joan? Ce prost mai ești! De ce amendă vorbești când toate paralele lui vor încăpea pe

măinile Inchiziției de cum am să-l osândesc?”

Aledis s-a împiedicat de vreo trei ori când soldații au aruncat-o afară din palatul episcopal. După ce și-a revenit, a văzut că era privită. Ce strigaseră oștenii? Vrăjitoare? Era aproape în mijlocul uliței, și oamenii se uitau la ea fără preget și cu băgare de seamă. Și-a privit straietele murdare. Și-a netezit părul aspru și nepieptănat. Un bărbat bine îmbrăcat a trecut pe lângă ea, privind-o cu neobrăzare. Aledis a bătut cu piciorul în pământ și s-a aruncat asupra lui, mârâind, dându-și dinții în vileag ca o potaie care se pregătește de atac. Bărbatul a făcut un salt în lături și s-a depărtat, fugind cât îl țineau picioarele, până a observat că Aledis nici nu mișcase. Femeia s-a uitat la cei de față; unul câte unul au pus ochii în țărână, și și-au văzut de drum, deși câte unul mai trăgea cu coada ochiului la vrăjitoare, care îi privea pe curioși.

Ce se petrecuse? Soldații nobilului Bellera intraseră la ele în casă și o gâbjiseră pe Francesca din jilțul în care se odihnea. Nimeni nu le dăduse nici cea mai mică lămurire. Cu mișcări fioroase, le dăduseră la o parte pe fetele care se rățoiau la ei; toate ceruseră ajutorul lui Aledis, pe care uimirea o împietrise. Un mușteriu ieșise în goana mare, pe jumătate despuiat. Aledis îl înfruntase pe cel care părea ofițer:

— Ce înseamnă toate astea? De ce-o luați pe femeie?

— Din porunca seniorului de Bellera, îi răspunsese.

Seniorul de Bellera! Aledis întorsese privirea la Francesca, strânsă între cei doi soldați care o țineau de subsuori. Bătrâna începuse să tremure. Bellera! De când Arnau anulase cutumele nedrepte în castelul Montbui, iar Francesca îi dezvăluise taina ei lui Aledis, cele două femei trecuseră și peste ultima stavilă care le despărțea. De câte ori nu auzise de pe buzele Francescăi povestea cu Llorenç de Bellera? De câte ori n-o văzuse plângând din pricina acelor amintiri? Și acum, iar Bellera; o duceau din nou la castel, ca atunci...

Francesca încă mai tremura între soldați.

— Lăsați-o, le strigase Aledis, nu vedeți că-i faceți rău? Ei se întorseseră la ofițer. Mergem de bunăvoie, adăugase, cu ochii la ei.

Ofițerul ridicase din umeri, iar soldații i-o încredințaseră pe bătrână lui Aledis.

Le duseseră la castelul din Navarcles și le întemnițaseră. Dar nu se purtaseră urât cu ele. Din contră, le dăduseră de-ale gurii, apă și chiar ceva paie ca să pună capul jos. Acum înțelegea de ce:

seniorul de Bellera voia ca Francesca să ajungă cu bine la Barcelona, unde le duseseră în două zile, cu căruța, în cea mai mare tăcere. De ce? Pentru ce? Ce însemnau toate acelea?

Zarva a trezit-o la realitate. Îngândurată, a coborât pe ulița Bisbe și a dat colțul pe Sederes, ca să ajungă în piața Blat. Ziua senină și însorită de primăvară adunase în piață mai multă lume decât îndeobște și, pe lângă cumpărătorii de grâu, se învârteau zeci de curioși. Stătea chiar lângă vechea poartă a cetății și s-a întors de cum a simțit mirosul de pâine ce venea de la taraba din stânga ei. Pitarul s-a uitat bănuitor la ea și Aledis și-a amintit. N-avea nici un sfanț. A înghițit în sec și a plecat, ocolind privirea pitarului.

Douăzeci și cinci de ani; trecuseră douăzeci și cinci de ani de când nu mai pusese piciorul pe ulițele acelea, nu mai privise oamenii, nu mai trăsese în piept miresmele marii cetăți. Oare mai era deschisă Pia Almoina? În acea dimineață, la castel nu li se dăduseră de-ale gurii și burta îi chiorăia. A făcut cale întoarsă, ducându-se iar la catedrală, lângă palatul episcopal. A început iar să saliveze când s-a apropiat de șirul cerșetorilor care se îmbulzeau în fața porților de la Pia Almoina. De câte ori trecuse în tinerețe pe acolo și o impresionaseră flămânzii care apelau la mila tuturor în văzul lumii?

Li s-a alăturat. A lăsat capul în jos, ca părul să-i ascundă obrazul, și și-a târât picioarele în urma șirului care înainta spre bucate; și l-a ascuns și mai și când a ajuns la novicele care împărțea mâncarea, și a întins mâinile. De ce să cerșească? Avea o casa bună, adunase bani ca să trăiască bine toată viața. Bărbații o mai doreau încă și... pâine uscată din făină de bob, vin și un blid cu supă. A mâncat. Cu aceeași plăcere cu care mâncau toți nenorociții din jurul ei.

Când a isprăvit, a ridicat privirile întâia oară. În jurul ei erau cerșetori, infirmi și vârstnici, care înfulecau, nescăpându-și din ochi soții de nefericire, apucând strâns în mâini din codrul de pâine și blidul. Ce o adusese aici? De ce o întemnițaseră pe Francesca în palatul episcopal? Aledis s-a ridicat. O femeie bălaie, cu o rochie stacojie strălucitoare, care mergea pe lângă catedrală, i-a atras luarea-aminte. O nobilă... singură? Dar dacă nu era nobilă, cu rochia aia nu putea fi decât o... Teresa! Aledis a luat-o la fugă după fată.

— Am stat cu rândul în fața castelului ca să aflăm ce-ați pățit, i-a dat în vileag Teresa de cum s-au îmbrățișat. Nu ne-a fost greu

să-i înduplecăm pe soldații din poartă să ne spună ce se petrece. Fata a făcut semn cu unul din minunații ei ochi albaștri. Când v-au luat și soldații ne-au dat pe față că vă duceau la Barcelona, am căutat ceva cu care să venim; de-aia am zăbovit atât. Și Francesca?

— Întemnițată în palatul episcopal.

— De ce?

Aledis a dat din umeri. Când le despărțiseră, iar ei îi porunciseră să plece, încercase să afle pricina de la soldați ori de la preoți. „La temniță cu baba”, izbutise să audă. Dar nimeni nu-i răspunsese și o dăduseră la o parte din drumul lor, înghiontind-o. Când stăruise să afle pricina pentru care fusese poprită Francesca, un călugăr tânăr, pe care îl trăsese de sutană, chemase straja. O aruncaseră în uliță, strigând-o „vrăjitoare”.

— Câte ați venit?

— Eulàlia și cu mine.

O rochie elegantă, de un verde strălucitor, alerga către ea.

— Ați adus parale?

— Păi, cum nu?!

— Și Francesca? a întrebat Eulàlia când a ajuns lângă Aledis.

— La zdup, a repetat Aledis. Eulàlia a dat să întrebe ceva, dar a oprit-o cu o mișcare a mâinii. Nu știu de ce. Aledis s-a uitat la cele două tinere. Ce nu puteau obține ele? Nu știu de ce-i întemnițată, a repetat, dar aflăm noi; așa-i, fetelor?

Amândouă i-au răspuns zâmbind ștregărește.

Joan și-a târât noroiul de pe poalele sutanei negre prin toată Barcelona. Fratele lui îi ceruse s-o caute pe Mar. Cum să ajungă la ea? Încercase să cadă la bună înțelegere cu Eimeric, și, în loc de așa ceva, aidoma țăranilor simpli pe care el îi osândea, căzuse în cursele întinse de inchizitor, dându-i și mai mari semne de vinovăție. Ce putea să fi pârât Elionor? O clipă, s-a gândit să se ducă la cumnata lui, dar simpla amintire a zâmbetului pe care i-l aruncase în casa lui Felip de Ponts l-a făcut să se lase păgubaș. Dacă își pârăse propriul soț, ce-avea să-i spună lui?

A coborât pe ulița Mar până la Sfânta Maria. Biserica lui Arnau. Joan a stat în loc și a privit-o. Încă înconjurată de schele din lemn, pe care zidarii se mișcau neobosiți, biserica Sfânta Maria vădea deja ce-avea să fie. Toate zidurile din afară și contraforții acelora erau isprăviți, ca și absida și două dintre cele patru bolți ale navei centrale; nervurile celei de-a treia bolți, cu bolțarul plătit de rege,



ca să se dăltuiască pe el reliefurile ecvestru al tatălui său, regele Alfonso, începeau să crească într-un arc fără cusur, susținute de schelării nesfârșite, în așteptarea clipei când bolțarul avea să cumpănească greutatea, iar arcul să se țină singur. Mai lipseau ultimele două bolți mari, apoi Sfânta Maria avea să fie cu desăvârșire acoperită.

Cum să nu te îndrăgostești de templul acela? Joan și-a amintit de părintele Albert și de ziua în care Arnau și el intraseră întâia oară acolo. Nici măcar nu știa să se roage! Cu mulți ani mai târziu, pe când învăța să spună rugăciuni, să scrie și să citească, fratele lui căra pietre chiar până la biserică. Joan și-a adus aminte de rănile sângerânde cu care Arnau venea acasă în primele zile, zâmbind totuși. I-a privit pe feluriții meșteri care dădeau zor la montanții și arhivoltele de pe fațada mare, la statuile, ornamentele cu figuri geometrice, altele la fiecare ușă, zăbrelile din fier forjat și garguii cu tot soiul de alegorii, capitellurile coloanelor și vitraliile, opere meșteșugite, menite să filtreze lumina magică a Mediteranei, făcând-o să dănuiască oră de oră, aproape minut de minut, pe formele și culorile din templu.

Pe impunătoarea rozetă a mării fațade se putea de-acum ghici viitoarea compoziție: în centru, o rozetă mică, împodobită cu sumedenie de foi, din al cărei cerc plecau aidoma unor săgeți capricioase, aidoma unui soare din piatră lucrat minuțios, liniile menite să împartă rozeta mare; formele geometrice lăsau loc unui șir de trefle în ogivă, iar după ele, unui alt șir de trefle cu patru lobi, de data asta rotunjite, care închideau definitiv rozeta mare. Printre toate acele linii geometrice, aidoma celor ce împodobeau ferestrele înguste de pe fațadă, aveau să fie încrustate vitralii cu plumb; pentru moment, totuși, rozeta era o uriașă pânză de păianjen, din piatră fin cizelată, și îi aștepta pe maeștrii vitralieri să umple golurile.

„Mai au multe de săvârșit”, și-a zis Joan, văzând cei vreo sută de bărbați care munceau cu dăruire întru visurile întregului neam. S-a ivit un *bastaix* cu o piatră uriașă. Sudoarea îi curgea de pe frunte pe pulpe și toți mușchii i se desenau, încordați, vibrând în ritmul pașilor cu care se apropia de biserică. Dar zâmbea; la fel ca și fratele lui. Joan nu-și putea lua privirea de pe *bastaix*. Pe schele, zidarii au lăsat deoparte tot ce aveau de săvârșit și s-au dus să vadă cum soseau pietrele cu care mai târziu urmau să lucreze. După primul *bastaix* a venit altul, apoi altul, și altul, toți gârboviți sub povara pietrelor. Icnetul dălților care izbeau în pietre s-a dat

bătut în fața lucrătorilor modești de pe țărmul Barcelonei și, pentru câteva clipe, întreaga Sfânta Maria a împietrit, vrăjită. Un zidar a spart tăcerea din înaltul templului. Strigătul lui de încurajare a sfâșiat văzduhul, iar ecoul i s-a izbit de pietre și s-a adâncit în toți cei care priveau.

„Curaj”, a șoptit Joan, alăturându-se strigătelor dezlănțuite. Toți *bastaixos* zâmbeau și, ori de câte ori unul dintre ei descărca o nouă piatră, strigătele creșteau. Cineva le-a dat apă și toți *bastaixos* au ridicat urcioarele deasupra capetelor, lăsând să le curgă apa pe fețe, înainte de a bea. Joan și-a adus aminte cum mergeau ei pe plajă în urma cetei de *bastaixos*, cu burduful lui Bernat. Apoi a ridicat ochii la cer. Trebuia s-o caute: aceea era penitența dată lui de Domnul, iar el avea s-o caute pe fată și să-i spună adevărul. A ocolit Sfânta Maria până în piața Born, Pla den Llull și mănăstirea Santa Clara, apoi a ieșit din Barcelona prin poarta San Daniel.

Lui Aledis nu i-a fost greu să-i găsească pe seniorul de Bellera și pe Genís Puig. Pe lângă cel din piața de grâne, merit neguțătorilor care intrau în cetate, Barcelona mai avea cinci hanuri. Le-a poruncit Teresei și Elulaliei să se ascundă pe drumul ce ducea la Montjuïc până venea ea după ele. Apoi le-a privit în tăcere cum plecau, pe când amintirile îi trezeau noi simțăminte.

Când n-a mai zărit licăririle veșmintelor purtate de fetele ei, a început să caute. Mai întâi, hanul Bou, foarte aproape de palatul episcopal, lângă piața Nova. Rândașul de la cuhnie a gonit-o necuviincios când s-a dus la ușa din spate și l-a întrebat de seniorul de Bellera. La Massa, din Portaferriosa, tot pe lângă palatul episcopal, o femeie care frământa un aluat în spatele hanului i-a dezvăluit că seniorii nu trăsese acolo; atunci, Aledis s-a dus la hanul Estanyer, de lângă piața Llana. Acolo, alt flăcău, neobrăzat peste poate, s-a uitat la ea din cap până-n picioare.

— Cine întreabă de seniorul de Bellera? a iscodit-o.

— Stăpâna mea, a răspuns Aledis; l-a urmat încă de la Navarcles.

Flăcăul, înalt ca bradul, s-a uitat la sânii târfei. Apoi a întins mâna dreaptă și i-a cântărit unul.

— Ce vrea stăpâna ta de la acest nobil?

Aledis l-a răbdat neclintită, străduindu-se să-și ascundă zâmbetul.

— Nu-i treaba mea s-o știi. Flăcăul a început să-i strângă

sânul. Aledis s-a apropiat de el și i-a băgat mâna între picioare. Când i-a simțit-o, flăcăul s-a pierdut cu firea. Dar, a pretins ea, târăgânând fiecă vorbă, dacă stau aici, poate că am să moțai la noapte în pomet, pe când stăpâna mea...

Aledis l-a mângâiat iar între picioare pe flăcău.

— Chiar azi-dimineață, s-a bălbăit acela, au mas doi cavaleri în căutare de adăpost.

De astă dată chiar a zâmbit. O clipă, a vrut să scape de băiat, dar de ce nu? De mult nu mai simțise peste ea trup tânăr, nepriceput, mânat doar de patimă.

L-a împins într-un șopron mic. Prima oară, flăcăul nici măcar n-a avut vreme să-și dea jos nădragii, dar apoi femeia a secătuit toată vigoarea capriciosului tânăr pe care îl dorise.

Când Aledis s-a ridicat să se îmbrace, băiatul a rămas întins pe jos, cu ochii pierduți în tavan.

— Dacă mă mai vezi, orice-ar fi, i-a spus Aledis, nu mă știi, nu m-ai văzut, pricepi?

A trebuit să insiste de două ori până ce flăcăul i-a promis.

— Voi o să fiți fiicele mele, le-a zis Teresei și Eulăliei după ce le-a dat straietele pe care tocmai le cumpărase. Am rămas nu de mult văduvă și ne ducem la Gerona, unde sperăm să ne primească un frate de-al meu. Suntem sărmene. Tatăl vostru era doar calfă de tăbăcar la Tarragona.

— Păi, pentru o văduvă săracă ești tare hlizită, i-a trântit-o Eulălia, scoțând rochia verde și strâmbându-se cu simpatie la Teresa.

— E drept, a recunoscut Eulălia, ar trebui să nu te mai arăți atât de încântată. Fiindcă mai curând pari că tocmai ai cunoscut...

— Nu vă faceți griji, le-a tăiat vorba Aledis; la nevoie, am să mă înfățșez ca și cum abia aș fi rămas văduvă.

— Și până la nevoie, a stăruit Teresa, n-ai putea să uiți de văduvie, și să ne spui de unde până unde atâta veselie?

Cele două fete au răs. Cum stăteau ascunse în desișul de la poalele muntelui Montjuïc, Aledis s-a simțit atrasă să le privească trupurile despuiate, fără cusur, voluptoase. Tinerețe. Un moment, și-a adus aminte de ea, chiar acolo, în urmă cu mai mulți ani.

— Au! a exclamat Eulălia, asta zgârie.

Aledis s-a întors la realitate și a văzut-o pe Eulălia cu cămașa lungă și decolorată care îi ajungea până la glezne.

— Orfanele unei calfe de tăbăcar nu poartă mătăsuri.

— Dar... asta? s-a plâns Eulălia trăgând cu degetele de cămașă.

— Păi, firește, a stăruit Aledis. Oricum, amândouă ați uitat de așa ceva.

Aledis le-a arătat două fâșii de pânză spălăcită, deopotrivă de aspre ca și cămașa. S-au apropiat să le ia.

— Ce-s? a întrebat Teresa.

— *Alfardas*<sup>61</sup>, și sunt pentru...

— Nu. Doar nu vrei să...

— Femeile onorabile își acoperă sânii. Fetele au dat să se plângă. Întâi sânii, a poruncit Aledis, apoi cămășile, deasupra tunicile, și să-mi mulțumiți, a adăugat sub privirea fetelor, că v-am cumpărat cămăși, și nu cilicii. Poate că nu v-ar strica puțină penitență.

Toate trei au trebuit să se ajute între ele, ca să-și lege fâșiile de pânză despre care aflaseră că se numeau *alfardas*.

— Am crezut că voiai să-i seducem pe cei doi nobili, i-a amintit Eulălia, pe când Aledis își trăgea *alfarda* peste sânii mari; nu văd cum s-ar putea cu așa ceva...

— Lasă-mă pe mine s-o fac, i-a răspuns Aledis. Tunicile-s aproape albe, simbolul fecioriei. Nemernicii ăștia n-au să scape prilejul de a se culca cu două fete mari. Nu știți nimic despre bărbați, a stăruit Aledis, pe când isprăveau cu îmbrăcatul, nu fiți nici cochete, nici îndrăznețe. Respingeți-i tot mereu. Respingeți-i ori de câte ori e nevoie.

— Și dacă îi respingem atât de mult că se răzgândesc?

Aledis a ridicat din sprâncene, privind-o pe Teresa.

— Ești prostuță, a mustrat-o zâmbind. Nu trebuie decât să-i faceți să tragă la măsea. Vinul o să îmbine restul. Cât stați cu ei, n-o să se lase. Vă încredințez. Pe de altă parte, nu uitați că Francesca a fost luată de Biserică, nu din porunca domnului *veguer* ori a judeului.

Amândouă s-au uitat la ea, uimite.

— Prelați?! au exclamat într-un glas.

— Înțeleg că nu prea știți multe de-astea, a priceput Aledis. Păi, închipuiți-vă. Cred că are oarecum de-a face cu vrăjitoria. Când m-au dat afară din palat, mi-au strigat „vrăjitoareo”.

După câteva ceasuri, straja porții Trentaclus le-a îngăduit să treacă unei femei în doliu, cu părul strâns în coc, și fiicelor ei,

---

<sup>61</sup> În lb. sp. veche, acest cuvânt de origine arabă înseamnă „pânză groasă care susține și acoperă sânii”. (n.tr.)

îmbrăcate aproape numai în alb, cu părul strâns cuviincios, cu opinci simple, fără podoabe și parfumuri, care mergeau cu capul plecat în urma celei în doliu, pironindu-i călcâiele cu privirea, după cum le poruncise Aledis.

## Capitolul 49

Ușa temniței s-a deschis fulgerător. Nu era ceasul obișnuit; soarele nu scăpătase încă, lumina tot se mai chinuia să se strecoare prin ferestruica zăbreliată, dar mizeria ce plutea acolo părea gata să nu-l lase, iar lumina se întrețesea cu praful și duhorile celor întemnițați. Nu era ceasul obișnuit și toate umbrele s-au mișcat. Arnau a auzit scrâșnetul lanțurilor, care a stat de cum a intrat alguazilul, aducând un nou deținut; nu era căutat nici unul dintre ei. Altul, alta, s-a îndreptat Arnau, văzând profilul unei bătrâne în pragul ușii. Ce păcat făcuse, oare, biata femeie?

Alguazilul a împins noua victimă în temniță. Femeia s-a prăvălit la pământ.

— Ridică-te, vrăjitoare! au auzit. Dar vrăjitoarea nu s-a clintit. Alguazilul a tras două lovituri de picior în trupul care zăcea lângă el. Ecoul lor surd a vibrat câteva clipe nesfârșite. Ți-am poruncit să te ridici!

Arnau a văzut că umbrele încercau să se mistuie în pereții de care se sprijineau. Erau aceleași strigăte, același ton poruncitor, aceeași voce. De când era întemnițat auzise de mai multe ori vocea aceea, tunând de dincolo de ușa celulei, după ce unui deținut i se scosese lanțurile. Tot atunci văzuse cum umbrele se gârboveau și-și vedeau spaima de cazne. Mai întâi venea vocea, strigătul, și după câteva clipe urletul sfâșietor al trupului schingiuit.

— Ridică-te, palatondră bătrână!

Alguazilul a izbit-o iar cu piciorul, dar bătrâna tot nu s-a clintit. Până la urmă, bărbatul s-a lăsat pe vine și, suflând din greu, a tras-o de un braț, și a târât-o acolo unde i se poruncise s-o înlănțuie: departe de zaraf. Scrâșnetul cheilor și fiarelor de la picioare a fost osânda bătrânei. Înainte de a ieși, alguazilul a traversat celula până la Arnau.

— De ce? întrebese după ce primise poruncă s-o pună pe vrăjitoare în lanțuri, departe de Arnau.

— Vrăjitoarea e mama zarafului, îi răspunsese ofițerul Inchiziției; așa ne-a povestit ofițerul seniorului de Bellera.

— Să nu crezi, i-a atras alguazilul luarea-aminte lui Arnau, când a ajuns lângă el, că pe aceiași gologani maică-ta are să mănânce mai bine. Oricât ți-ar fi de mamă, o vrăjitoare costă parale, Arnau Estanyol.

Nimic nu se schimbase: cula, la care aciuase turnul de strajă, domina ca și înainte delușorul. Joan a privit în sus și în minte i-a revenit gălăgia făcută de *host*, de bărbații nestăpâniți, de spade, strigătele de bucurie când chiar el îl înduplecase tocmai acolo pe Arnau s-o mărite pe Mar. Niciodată nu se avusese prea bine cu fata, ce-avea să-i spună acum?

Joan a ridicat privirile la cer, apoi, gârbovit, cu capul în pământ, târându-și sutana, a început să urce costișa ușoară.

Împrejurimile culei păreau pustii. Doar mugetul vitelor care rumegau paie în staul, la catul de jos, spârgea uneori tăcerea.

— E cineva aici? a strigat Joan.

Dădea să strige iar, când o mișcare i-a atras atenția. Dintr-un cotlon al culei, unde se pitise, un copil îl privea cu ochii cât strachina.

— Vino aici, băiețuș! i-a poruncit Joan.

Copilul a stat în cumpănă.

— Vino aici.

— Ce se petrece?

Joan s-a întors spre scara de afară, care ducea la catul de sus. Din vârful ei, Mar îl întreba din priviri.

O bună bucată de vreme, amândoi nici n-au mișcat, nici n-au vorbit. Joan încerca să deslușească în femeie imaginea codanei a cărei viață o jertfise cavalerului de Ponts, dar figura ei era de o severitate care n-avea nici în clin, nici în mânecă cu izbucnirea de simțăminte pe care o trăiseră în urmă cu cinci ani chiar acolo. Timpul trecea, iar Joan se simțea tot mai stânjenit. Mar îl pirona cu privirea, liniștită, fără ca măcar să clipească.

— Ce cauți, Sfinția Ta? l-a întrebat în cele din urmă.

— Am venit să stau de vorbă cu tine.

Joan a trebuit să ridice glasul.

— Nu mă interesează nimic din ce-ai să-mi spui.

Mar a dat să-i întoarcă spatele, dar Joan s-a grăbit să spună:

— I-am fâgăduit lui Arnau că voi vorbi cu tine. În ciuda așteptărilor lui Joan, Mar n-a părut impresionată la auzul numelui de Arnau; dar nici n-a plecat. Ascultă-mă, nu eu vreau să-ți vorbesc. Joan a tăcut câteva clipe. Pot să urc?

Mar i-a întors spatele și a intrat în casă. Joan s-a dus la scară și, înainte de a urca, s-a uitat iar la cer. Oare asta era penitența pe care o merita?

Și-a dres glasul, ca să-i atragă luarea-aminte. Mar a stat tot cu

fața la vatră, ocupată cu oala care atârna pe niște pirostria agățate, la rândul lor, de tavan.

— Vorbește, s-a mărginit să-i zică.

Joan a privit-o din spate, aplecată deasupra focului. Părul îi cădea pe umeri, aproape atingându-i fesele, ferme și conturate fără cusur sub cămașă. Devenise o femeie atrăgătoare.

— Nu spui nimic? l-a întrebat Mar, întorcând capul pentru câteva clipe.

Cum...?

— Arnau a fost ridicat de Inchiziție, i-a dat în vileag brusc și dintr-o răsuflare dominicanul.

Mar n-a mai amestecat în oală.

Joan a amuțit.

Vocea a părut să plece din flăcări, tremurătoare, înfiorată:

— O alta e închisă de multă vreme.

Mar a rămas cu spatele la Joan, dreaptă, cu brațele căzute în lungul trupului și ochii pironiți pe clopotul din cuhnie.

— Nu Arnau te-a închis.

Mar s-a întors ca fulgerată.

— Dar nu el m-a dat după seniorul de Pons? a strigat. Nu el s-a învoit să mă dea de nevastă? Nu el a hotărât să nu-mi răzbune necinștea? M-a silit! M-a răpit și m-a luat cu silnicie.

Scuipase fiece vorbă. Tremura. Tremura toată; de la buza de sus până la mâini, pe care acum încerca să și le pună pe piept. Joan nu i-a mai putut îndura ochii înroșiți.

— N-a fost Arnau, a repetat monahul cu glas tremurat. Ci eu! a strigat. Înțelegi, femeie? Eu am fost. Eu l-am convins că trebuia să te mărite. Ce s-ar fi ales de-o fată siluită? Ce s-ar fi ales de tine când toată Barcelona ți-ar fi aflat nenorocirea? Convins de Elionor, eu ți-am pregătit răpirea și am consimțit să fii necinștită, ca să-l pot îndupleca pe Arnau să te mărite. Eu port întreaga vină. Arnau nu te-ar fi măritat nicicând.

Cei doi s-au privit. Joan simțea cum că sutana îi devenea mai ușoară. Mar n-a mai tremurat și în ochi i s-au ivit lacrimi.

— Te iubea, a adăugat Joan. Te iubea atunci, te iubește și acum. Are nevoie de tine.

Mar și-a acoperit fața cu mâinile. Genunchii i s-au îndoit într-o parte, iar trupul i s-a gârbovit, până a îngenuncheat în fața monahului.

Gata. O făcuse. Acum Mar avea să meargă la Barcelona să-i spună lui Arnau, și... Gândind toate acestea, Joan s-a lăsat în jos



ca s-o ajute pe Mar să se ridice.

— Nu mă atinge!

Joan a sărit înapoi.

— S-a întâmplat ceva, stăpână?

Călugărul s-a întors la ușă. Din prag, o namilă cât casa, un bărbat înarmat cu o coasă, îl privea amenințător; dindărătul picioarelor lui, se ițea capul băiețelului. Joan era la mai puțin de două palme de nou-sosit, iar acela era cu aproape două capete mai înalt decât el.

— Nu s-a întâmplat nimic, a răspuns Joan, dar omul a înaintat spre Mar, împingându-l de parcă nici n-ar fi existat. Ți-am mai zis că nimic, a stăruit Joan, vezi-ți de treburile tale.

Copilul s-a pitit în dosul ușii și de dindărătul ei și-a ițit iar capul. Joan nu l-a mai privit și, când a întors capul către odaie, a deslușit că omul cu coasa îngenunchease lângă Mar fără s-o atingă.

— Nu m-ai auzit? l-a întrebat Joan. Bărbatul n-a răspuns. Dă-mi ascultare și du-te la ale tale.

De astă dată, bărbatul s-a întors către Joan.

— Nu ascult decât de stăpâna mea.

Câți ca el, înalți, puternici și mândri, îngenuncheaseră în fața lui? Pe câți dintre ei îi văzuse plângând și implorând înainte de a da hotărârea? Joan a mijit din ochi, a strâns din pumni, a făcut doi pași spre slugă.

— Cutezi să nu dai ascultare Inchiziției? a strigat.

Nici bine vorba nu-și sfârșise, că Mar se și ridicase. Tremura din nou. Bărbatul cu coasa s-a ridicat și el, mai domol.

— Cum îndrăznești tu, călugăre, să vii în casa mea și să-mi ameninți sluga? Inchizitor? Ha! Nu ești decât Necuratul travestit în călugăr! Tu m-ai silit! Joan a văzut cum sluga strângea mâinile pe mânerul coasei. Ai recunoscut!

— Eu... a stat în cumpănă Joan.

Sluga s-a apropiat și i-a mângâiat pânțelele cu tăișul bont al coasei.

— N-are să afle nimeni, stăpână. Am venit singur.

Joan s-a uitat la Mar. În ochii ei nu se citea frică, nici măcar milă, doar...; s-a întors cât de iute a putut ca să ajungă în ușă, dar copilul a trântit-o și l-a înfruntat.

Din spate, sluga i-a pus coasa în gât. De astă dată, tăișul ascuțit al uneltei s-a lăsat greu pe ceafa călugărului. Joan n-a mișcat. Copilul nu-l mai privea temător. Pe față i se citeau

simțămintele celor dindărătul lui.

— Ce... ce-ai de gând să faci, Mar?

Când a vorbit, coasa l-a zgâriat pe gât.

Mar a tăcut câteva clipe. Joan îi auzea răsuflarea.

— Închide-l în turn a poruncit Mar.

Tânăra nu mai intrase acolo din ziua când văzuse cum marea *host* a Barcelonei se pregătise mai întâi de atac și apoi izbucnise în urale. Iar când soțul ei murise la Catalayud, l-a ferecat.

## Capitolul 50

Văduva și cele două fiice ale ei au traversat piața Llana, până la hanul Estanyer, o clădire din piatră, cu două caturi, care la cel de jos avea vatra și sala de oaspeți, iar la cel de sus odăi de închiriat. Le-au primit hangiul și flăcăul. Aledis i-a făcut cu ochiul, văzând că privea la ea cu uimire. „Ce te uiți așa?” i-a strigat hangiul, apoi i-a tras o scatoalcă după ceafă. Rândașul a fugit cât îl țineau picioarele la ușa din dos a hanului. Teresa și Eulàlia au observat semnul făcut de Aledis cu ochiul și au zâmbit odată.

— Scatoalca trebuie să v-o dau eu vouă, le-a șoptit Aledis, când hangiul le-a întors spatele o clipită. Vreți sau nu să umblați cum se cuvine, și să nu vă mai scărpițați? Cui se mai scarpina...

— Nu se poate merge cu fășiile astea din spart...

— Tăcere, le-a poruncit Aledis, când hangiul s-a întors iar la ele.

Avea o odaie unde puteau să se odihnească toate trei, deși doar cu două saltele.

— Nu-ți face griji, om bun, i-a zis Aledis. Fetele mele sunt deprinse să doarmă în același pat.

— Ai văzut cum ne-a privit hangiul când i-ai zis că ne culcăm laolaltă? a întrebat Teresa, după ce-au ajuns în odaie.

Două saltele de paie și o laviță pe care era un opaiț se chinuiau din greu să pară mobile.

— Se și vedea între noi, a sărit Eulàlia, râzând.

— Și nici măcar nu vă vădiți farmecele. V-am zis eu, a grăit Aledis.

— Am putea lucra așa. Văzând roadele...

— Nu merge decât o dată, i-a răspuns Aledis, ori de câteva ori cel mult. Le plac nevinovăția, fecioria. Dar când biruie... Ar trebui să mergem din loc în loc, înșelând lumea, dar n-am putea cere bani.

— Nu-i în Catalonia destul aur ca să merg cu opincile astea și cu...

Teresa a început să se scarpine de la pulpe până la piept.

— Nu te mai scărpi!

— Acum nu ne vede nici țipenie, s-a apărât fata.

— Dar cu cât te scarpini mai mult, cu atât te mănâncă mai mult.

— Dar tu de ce i-ai făcut cu ochiul flăcăului? a iscodit-o Eulălia.

Aledis s-a uitat la ele.

— Nu-i treaba voastră.

— E pe parale? s-a băgat și Teresa în vorbă.

Aledis și-a amintit de fața flăcăului când nici măcar n-avusese vreme să-și scoată nădragii, apoi, de sălbatica și cumplita neîndurare cu care o călărise. Îi plăceau nevinovăția, fecioria.

— Ceva-ceva tot am luat eu, a răspuns zâmbind.

Au așteptat în odaie să vină ora cinei. Și doar atunci au coborât și s-au așezat în jurul mesei grosolane din lemn negeluit. Nu mult după aceea și-au făcut apariția Jaume de Bellera și Genis Puig. De cum s-au așezat la masă, în celălalt capăt al încăperii, nu și-au mai luat ochii de pe fete. Nu era nici țipenie în sala de mese a hanului. Aledis le-a atras fetelor luarea-aminte, iar ele s-a închinat înaintea de a începe să hăpăie supa din blidele aduse de hangiu.

— Vin? Numai pentru mine, i-a poruncit Aledis. Fiicele mele nu beau.

— Altă ulcică pentru mine, și încă una... De când a răposat tata... s-a dezvinovățit Teresa, adresându-i-se hangiuului.

— Ca să ni se stingă durerea... a stăruit Eulălia.

— Uite ce-i, fetelor, le-a șopocăit Aledis, sunt trei ulcele cu vin... și, ce mai, cu mine au dat roade. Ei bine, în câteva clipe o să-mi cadă capul pe masă și am să sforăi. Și atunci... știți ce aveți de făcut. Trebuie să aflăm de ce-au întemnițat-o pe Francesca și ce-au de gând cu ea.

După ce s-a prăvălit pe masă cu capul între mâini, Aledis s-a pus pe ascultat.

— Veniți aici, s-a auzit în toată încăperea. Tăcere. Dacă-i beată... s-a auzit după o vreme.

— N-o să vă facem nimic, le-a lămurit unul din ei. Cum să vă facem vreun rău într-un han din Barcelona? Mai e și hangiu.

Aledis s-a gândit la hangiu: de l-ar fi lăsat să pună mâna pe ceva...

— Nu vă faceți griji. Suntem cavaleri.

Până la urmă, fetele s-au dat bătute, iar Aledis le-a auzit ridicându-se de la masă.

— Nu ți se-aude sforăitul, i-a șoptit Teresa.

Aledis și-a îngăduit un zâmbet.

— Un castel!

Aledis și-a închipuit-o pe Teresa holbându-și ochii verzi și mari, ca să-l privească drept în față pe seniorul de Bellera, și îngăduindu-i să se bucure de nuri ei.

— Ai auzit, Eulălia? Un castel. E nobil de-adevăratelea. Nnicând n-am stat la taifas cu un nobil.

— Vorbiți-ne despre bătăliile la care ați fost, a auzit că-l îndemna Eulălia. Îl cunoașteți pe regele Pedro? Ați stat de vorbă cu el?

— Pe cine mai cunoașteți? i-a întrebat Teresa.

Amândouă s-au aruncat pe seniorul de Bellera. Aledis era ispitită să caște ochii nițel, doar cât să-i vadă. Dar n-avea nevoie. Fiicele ei știau bine ce să facă.

Castelul, regele, Cortesurile. Fuseseră la Cortesuri? Războiul, ceva țipete mici de spaimă când Genís Puig, fără castel, fără rege și Cortesuri, a vrut și el să se bage în vorbă de-adevăratelea, exagerând povestea bătăliilor la care luase parte. Și vin, mult vin.

— Ce caută un nobil ca Domnia Ta în cetate, aici în han? Poate că aștepti ceva însemnat? a auzit Aledis că întreba Teresa.

— Am adus o vrăjitoare, s-a repezit Genís Puig.

Fetele nu-l întrebau decât pe seniorul de Bellera. Teresa a deslușit că nobilul își mustra prietenul din priviri. Āla era momentul.

— O vrăjitoare! a țipat Teresa, năpustindu-se asupra lui Jaume de Bellera și luându-l de mâini. Am văzut la Tarragona cum au ars una pe rug. A murit urlând, pe când focul îi suia pe picioare, îi ardea sânii și...

Teresa a privit în tavan, parcă urmărind drumul vâlvătăilor; îndată după aceea, și-a dus mâinile la piept, dar după câteva clipe și-a venit în fire, și s-a vădit tulburată în fața nobilului pe al cărui chip se citea deja pofta.

Fără să-i dea drumul la mâini, Jaume de Bellera s-a ridicat.

— Vino cu mine. A fost mai curând poruncă decât o rugă, iar Teresa s-a lăsat dusă.

Genís Puig s-a uitat în urma lor cum plecau.

— Și noi? a întrebat-o pe Eulălia, punând brusc mâna pe coapsa fetei.

Eulălia nu s-a vădit dornică să i-o dea la o parte.

— Mai întâi poftesc să știu totul despre vrăjitoare. Mă ațâță.

Începând povestea, cavalerul a băgat mâna între coapsele fetei. Aledis era gata-gata să înalțe capul și să lase totul de izbeliște.

„Vrăjitoarea e mamă-sa”, a auzit că spunea cavalerul. Răzbunare, răzbunare, răzbunare.

— Ei, ce facem, mergem? a întrebat Genís Puig, când a isprăvit de povestit.

Aledis a ascultat tăcerea Eulăliei.

— Nu știu, a răspuns fata.

Genís Puig s-a ridicat mânios și a plesnit-o pe Eulălia.

— Lasă-te de mofturi, și vino!

— Hai, a cedat ea.

Rămasă singură în încăpere, lui Aledis i-a fost greu să se ridice. Și-a dus mâinile la ceafă și s-a frecat. Aveau să-i înfrunte pe Arnau și pe Francesca, diavolul și vrăjitoarea, cum îi numise Genís Puig.

— Mai bine mă omor decât să aflu Arnau că-s maică-sa, îi dezvăluise Francesca în puținele vorbe pe care le schimbaseră după cuvântarea lui Arnau de pe pajiștea Montbui. El e bărbat respectabil, adăugase înainte ca Aledis să-i răspundă, iar eu o târfă ca toate celelalte; în plus, nicicând nu i-aș putea lămuri unele fapte, de ce nu m-am dus după el și tatăl lui, de ce l-am lăsat în ghearele morții.

Aledis lăsase ochii în jos.

— Nu știu ce i-a dat taică-său în vileag despre mine, a urmat Francesca, dar orice-ar fi fost nimic nu se mai poate schimba. Timpul vine cu uitare, chiar și dragostea de mamă se uită. Când mă gândesc la el, îmi place să mi-l aduc aminte acolo, pe podiu, sfidându-i pe nobili; nu vreau să coboare de acolo din pricina mea. Mai bine lăsăm totul așa, Aledis, și numai tu știi pe lume; sper că nici când o să mor n-ai să-mi dai taina pe față. Făgăduiește-mi!

Dar acum, la ce-avea să mai servească făgăduiala ei?

Când Esteve a urcat iar în turn, nu mai avea coasa la el.

— Stăpâna zice că să pui asta la ochi, i-a poruncit lui Joan, aruncându-i o zdreanță.

— Dar cine te crezi?! a exclamat Joan, dând cu piciorul în cârpă.

În turnul de strajă nu prea era loc, nu mai mult de trei pași în orice direcție; dintr-unul singur, Esteve a și fost în fața lui, și l-a plesnit de două ori, o dată peste fiecare obraz.

— Stăpâna a dat poruncă să-ți acoperi ochii.

— Sunt inchizitor!

De astă dată, scatoalca l-a aruncat la perete. Joan s-a prăvălit

la picioarele lui Esteve.

— Pune-ți-o! Esteve l-a ridicat cu o singură mână. Pune-ți-o, a repetat când Joan era de-acum în picioare.

— Crezi că ai să supui un inchizitor cu silnicia? Nici nu-ți închipui...

Esteve nu l-a lăsat să sfârșească. Întâi l-a lovit peste față cu pumnul închis. Joan a zburat a doua oară și slujitorul a început să-l lovească cu piciorul, sub pânțele, în stomac, în piept, în față.

Joan s-a făcut ghem de durere. Esteve l-a ridicat iar, cu o singură mână.

— Stăpâna zice să ți-o pui.

Îi curgea sânge pe gură. Picioarele îl lăsau. Când sluga l-a lăsat, Joan a dat să se țină pe picioare, dar durerea mare dintr-un genunchi l-a îndoit și s-a prăvălit peste Esteve, agățându-se de el. Sluga l-a dat de pământ.

— Pune-ți-o!

Cârpa era alături. A simțit că făcuse pe el: sutana i se lipa de coapse.

A luat cârpa și și-a legat-o la ochi.

A auzit cum sluga închidea ușa și cobora scările. Tăcere. O veșnicie. Apoi au urcat câțiva oameni. Joan s-a ridicat, pipăind peretele. Ușa s-a deschis. Aduceau mobile, poate scaune?

— Știu că ai păcătuit. Așezată pe un taburet, vocea lui Mar a tunat în turn; de lângă ea, băiețașul se uita la călugăr.

Joan a stat tot mut.

— Inchiziția nu acoperă niciodată ochii deținuților, a zis în cele din urmă.

Poate că, dacă ei doi s-ar înfrunta...

— E drept, a auzit răspunsul lui Mar. Le acoperă doar sufletul, bărbăția, cinstea, onoarea. Știu că ai păcătuit, a repetat.

— Nu mă învoiesc cu atari subtilități.

Mar i-a făcut semn lui Esteve. Sluga s-a apropiat de Joan și i-a dat un pumn în pânțele. Călugărul s-a îndoit de la mijloc, încercând să răsuflă cu gura deschisă. Când a izbutit să se ridice, domnea iar tăcerea. Găfăitul nu-l lăsa să audă răsuflarea celorlalți. Îl dureau picioarele și pieptul, fața îi ardea. Nimeni n-a crâcnit. Un genunchi tras în șold l-a trântit la pământ.

Îl durea și mai abitir, iar Joan s-a strâns ca fătul în pânțelele mamei.

Și din nou s-a lăsat tăcerea.

O lovitură ascuțită în rărunchi l-a silit să se îndrepte de spate.

— Ce vrei? a strigat Joan printre înțepăturile durerii.

Nimeni nu i-a răspuns până ce durerea n-a trecut. Atunci, sluga l-a ridicat și l-a pus iar în fața lui Mar.

Cu mari strădanii a izbutit să se țină pe picioare.

— Ce vr...?

— Știu că ai păcătuit.

Până unde avea să meargă? Oare o să-lucidă cu lovituri de bătă? Ar fi în stare să-l omoare? Păcătuisese și, totuși, ce drept avea Mar să-l judece? Tot trupul i s-a cutremurat, gata să cadă iar la pământ.

— M-ai osândit deja, a izbutit să zică Joan. De ce vrei să mă mai și judeci?

Tăcere. Beznă.

— Spune, femeie! De ce vrei să mă mai și judeci?

— Că bine zici, a auzit Joan până la urmă. Te-am osândit, dar adu-ți aminte că singur ți-ai mărturisit greșeala. Mi-a luat fecioria chiar aici unde stau; chiar aici m-a siluit de nu știu câte ori. Spânzură-l și scapă de leșul lui, i-a mai poruncit Mar lui Esteve.

Pașii ei au început să se depărteze pe scări în jos. Joan a simțit că Esteve îi lega mâinile la spate. Nici măcar nu se putea mișca, nu-i mai răspundea nici nu mușchi. Sluga l-a ridicat cu gând să-l pună în picioare pe taburetul lui Mar. A auzit fășăitul funiei aruncate astfel încât să treacă peste grinzile de lemn ale tavanului din turn. Esteve n-a nimerit, a auzit cum cădea funia. Joan a făcut iar pișat și scârnă pe el. Avea funia în jurul gâtului.

— Am păcătuit! a strigat cu puținele puteri rămase.

Mar i-a auzit strigătul de la picioarele scării.

În sfârșit.

A urcat în turn, urmată de băiețel.

— Acum te ascult, i-a vorbit lui Joan.

La cântatul cocoșilor, Mar s-a pregătit să plece la Barcelona. Îmbrăcată cu cele mai bune straie, împodobită cu puținele ei bijuterii, cu părul curat lăsat pe spate, s-a lăsat urcată de Esteve pe o catârcă, și a îndemnat-o la drum.

— Ai grijă de casă, i-a poruncit slugii înainte de a porni la drum. Și tu, ajută-l pe tatăl tău.

Esteve l-a înghiontit pe Joan în urma catârcei.

— Fă ce ți se poruncește, călugăre, i-a zis.

Cu capul plecat, Joan a început să-și târâie picioarele în urma lui Mar. Și acum, ce-avea să fie? Chiar în noaptea ce se sfârșise,



când îi luaseră cârpa de pe ochi, Joan o văzuse drept în față pe Mar, în lumina văpăilor tremurate ale torțelor care ardeau în spatele ei pe peretele circular al turnului.

Îl scuipase între ochi.

— Nu meriți să fii iertat, dar poate că Arnau o să aibă nevoie de tine, i-a lămurit apoi; doar de aceea nu-ți fac de petrecanie pe loc cu mâinile mele.

Copitele mici și ascuțite ale catârcei sunau ușor pe drum. Joan mergea în cadența ei, privindu-și picioarele. I-a spus tot: de la discuțiile cu Elionor până la ura cu care se încredințase Inchiziției. Și atunci Mar i-a scos cârpa, și l-a scuipat.

Supusă, catârca mergea înainte, spre Barcelona. Joan respira în piept mireasma mării, care din stânga lui îl însoțea în pelerinaj.

## Capitolul 51

Soarele încălzea de-acum totul când Aledis a ieșit din hanul lui Estanyer, amestecându-se cu trecătorii din piața Llana. Barcelona se trezise. Câteva femei, cu găleți, oale și urcioare, stăteau la coadă lângă ghizdul puțului Cadena, chiar lângă han, iar altele se îmbulzeau la parlageria din celălalt capăt al pieței. Strigau și râdeau cât le ținea gura. Voise să plece mai devreme, dar a întârziat fiindcă trebuise să se travestească iar în văduvă, cu ajutorul șovăielnic al fetelor, care o întrebau neîncetat ce-o să mai fie, ce-o să se aleagă de Francesca, avea sau nu să fie arsă pe rug, cum susțineau cavalerii. Barem nu s-a uitat nimeni la ea când a trecut pe ulița Bòria, în drum spre piața Blat. Aledis s-a simțit ciudat; întotdeauna atrăsese luarea-aminte a bărbaților și disprețul femeilor, dar acum, cu vipia strâns lipită de rochia neagră, se uita într-o parte și-ntr-alta, și nu zărea nici măcar o privire fugară.

Vuietul care venea din apropiere, chiar din piața Blat, i-a arătat că urma și mai multă lume, sub soarele dogoritor. Asuda, sânii începuseră să lupte, apăsați de *alfardas*. Aledis a luat-o la dreapta chiar înainte să ajungă la piața mare a Barcelonei, căutând umbra uliței Semolers, și urcă pe ea până în piața Oli, unde lumea se îmbulzea, căutând cel mai bun ulei ori cumpărând pâine din pităria care dădea în piață. După ce a traversat-o, a ajuns la fântâna Sant Joan, unde femeile care stăteau la coadă nici măcar n-au observat că o văduvă asudată a trecut pe lângă ele.

De la Sant Joan, Aledis a ajuns, luând-o la stânga, drept la catedrală și palatul episcopal. Ieri o goniseră de acolo, strigând-o „vrăjitoare”. Aveau s-o mai recunoască? Flăcăul de la han... Aledis a zâmbit, căutând o intrare laterală; flăcăul avusese prilejul s-o vadă mai bine ca soldații Inchiziției.

— Îl caut pe alguazilul temniței. Am o solie pentru el, a anunțat, răspunzând întrebărilor puse de soldatul care stătea de strajă la ușă.

Oșteanul a lăsat-o să intre și i-a arătat drumul temniței.

Pe măsură ce cobora treptele, lumina și culorile se mistuiau în beznă. La capătul scărilor, Aledis a ajuns într-o antecameră dreptunghiulară pustie, cu pământ pe jos, luminată cu facke; la un capăt, alguazilul își odihnea cărnurile buhăite pe un taburet, cu

spatele aciuat la perete; în fața lui, se deschidea un coridor întunecos.

S-a apropiat de bărbat, iar acela a privit-o în tăcere.

Aledis a răsuflet din răsputeri.

— Aș vrea s-o văd pe bătrâna întemnițată ieri, a spus și a sunat dintr-o pungă cu gologani.

Fără măcar să se miște ori să-i răspundă, alguazilul a scuipat chiar la picioarele ei, făcând un semn de dispreț cu mâna. Ea s-a dat un pas înapoi.

— Nu, a răspuns alguazilul.

Aledis a desfăcut băierile pungii. Ochii bărbatului au urmărit licărul monedelor care cădeau în palma lui Aledis. Porunca era aspră: nu se intra în beciuri fără învoirea extraordinară a lui Nicolau Eimeric, iar el nu voia să aibă de-a face cu inchizitorul general. Îi cunoștea furiile și purtările cu cei care nu-i dădeau ascultare. Dar paralele oferite de femeie... În afară de asta, nu adăugase ofițerul că inchizitorul nu voia, în fapt, să se între la zaraf? Dar femeia nu voia să-l vadă pe zaraf, ci doar să stea de vorbă cu vrăjitoarea.

— Bine, s-a învoit.

Nicolau a bătut cu putere în masă.

— Ce-a crezut neobrăzatul ăla?

Tânărul călugăr, care îi dăduse de veste chiar în acea seară, s-a dat cu un pas înapoi. Fratele lui, neguțător de vinuri, îi povestise, râzând, chiar când cinau acasă la el, în larma făcută de cei cinci copii.

— Cel mai bun negoț pe care l-am făcut după atâția ani, îi dezvăluise. Ce mai, fratele lui Arnau, monahul, a poruncit să i se vândă chiar și în pierdere comanditele, ca să ia bani peșin, și, pe legea mea, dacă merge tot așa, o să-l ducă de râpă; slujbașul lui Arnau vinde la jumătate de preț. Apoi ridicase cupa cu vin și, tot zâmbind, băuse pentru Arnau.

Aflând vestea, Nicolau a amuțit, apoi s-a roșit și în cele din urmă a izbucnit. Tânărul monah a ascultat poruncile strigate de Nicolau ofițerului:

— Du-te, și cum dai de fratele Joan, adu-l aici! Dă porunci gărzii!

Fratele neguțătorului de vinuri a ieșit din încăpere, iar Nicolau a clătinat din cap a tăgadă. Oare ce-și închipuia călugărașul? Avea de gând să ducă Inchiziția de nas, deșertând cuferele lui frate-su?

Toată agoniseala aia o să încapă fără osebire pe mâinile Sfântului Oficiu! Eimeric a strâns din pumni până când sângele nu i-a mai ajuns la încheieturile degetelor.

— Chiar de-ar trebui să-l pun pe rug, a bolborosit pentru sine.

— Francesca. Aledis a îngenuncheat lângă bătrână, care și-a schimonosit buzele într-un surâs. Ce ți-au făcut? Cum te simți? Bătrâna nu i-a răspuns. Plânsetul celorlalți deținuți s-a auzit în tăcerea care domnea în temniță. Francesca, au pus mâna pe Arnau. De aceea te-au adus aici.

— Știu. Aledis a dat din cap, dar înainte de a o mai întreba ceva, bătrâna a urmat: E aici.

Aledis a întors capul spre bărbatul care le privea stând în picioare.

— Cum?

— Ascultă-mă, s-a auzit în celulă, tu, musafira bătrânei. Aledis și-a întors capul spre voce. Vreau să vorbesc cu tine. Sunt Arnau Estanyol.

— Ce-i, Francesca?

— De când m-au întemnițat, m-a tot întrebat de ce i-a zis alguazilul că-s maică-sa și mi-a mai spus că pe el îl cheamă Arnau Estanyol, și că aici l-a băgat Inchiziția... Asta a fost pentru mine adevărată tortură.

— Și ce i-ai răspuns?

— Nimic.

— Ascultă-mă!

De astă dată, Aledis nu s-a mai întors.

— Inchiziția vrea să arate că-i fiu de vrăjitoare, i-a limpezit Francesca.

— Ascultă-mă, te rog!

Aledis a simțit că mâinile Francescăi îi strângeau brațul. Apăsarea bătrânei s-a unit cu sunetul rugămintelor lui Arnau.

— N-ai să...? Aledis și-a dres glasul. N-ai să-i spui nimic?

— Nimeni nu trebuie să afle că Arnau mi-e fiu. Mă auzi, Aledis? Dacă n-am recunoscut până acum, cu atât mai puțin am s-o fac când Inchiziția... Numai tu știi, fato!

Vocea bătrânei s-a limpezit.

— Jaime de Bellera...

— Te rog! a auzit iar.

Aledis s-a întors către Arnau; nu-l putea vedea printre lacrimi, dar s-a străduit să și le șteargă.

— Numai tu, Aledis, a stăruit Francesca. Jură-mi-te că n-ai să spui nimănui niciodată.

— Dar seniorul de Bellera...

— Nimeni nu poate dovedi așa ceva. Jură-mi-te, Aledis!

— Au să te pună la cazne, ai să suferi.

— Mai ceva decât toată viața? Mai ceva decât aici, în tăcerea cu care trebuie să răspund rugilor lui Arnau? Jură-mi-te!

Ochii Francescăi au sticlit în penumbră.

— Mă jur.

Aledis și-a pus brațele pe după gâtul ei. Pentru întâia oară după atâția ani, a simțit slăbiciunea bătrânei.

— Nu vreau să te las aici, i-a zis plângând. Ce-are să se aleagă de tine?

— Nu-ți face griji pentru mine, i-a șoptit bătrâna la ureche. Am să îndur până am să-i conving că Arnau nu mi-e fiu. Francesca a trebuit să tragă aer în piept înainte de a urma: un Bellera mi-a distrus viața; fiul lui n-are să facă așijderea cu Arnau.

Aledis a sărutat-o pe Francesca și a rămas câteva clipe cu buzele lipite de obrazul ei. Apoi s-a ridicat.

— Ascultă-mă!

Aledis s-a uitat spre locul de unde venea glasul.

— Nu te duce, a rugat-o Francesca, de pe jos.

— Apropie-te! Te rog.

— N-ai să poți, Aledis. Și mi te-ai jurat.

Arnau și Aledis s-au privit în beznă. Doar două trupuri. Lacrimile lui Aledis au lucit, lunecându-i pe obraz.

Arnau s-a prăbușit la pământ, când a văzut că necunoscuta se îndrepta spre ușa temniței.

Chiar în acea dimineață, o femeie călare pe o catârcă a intrat în cetate pe poarta San Daniel. În urma ei, un dominican, care nici măcar nu le-a aruncat vreo privire soldaților, mergea târându-și picioarele. Au traversat Barcelona până la palatul episcopal, fără să-și spună vreo vorbă, călugărul mergând tot în urma catârcei.

— Frate Joan? I-a întrebat unul dintre soldații de strajă la ușă.

Dominicanul a ridicat obrazul învinețit la oștean.

— Frate Joan? a întrebat iar soldatul.

Joan a încuviințat.

— Inchizitorul general a poruncit să vă ducem la Înălțimea Sa.

Ostașul a chemat garda și câțiva soți de-ai lui au venit după Joan.

Femeia n-a descălecat de pe catârcă.

## Capitolul 52

Sahat a intrat în goana mare în dugheana pe care bătrânul neguțător o ținea la Pisa, pe malurile râului Arno. Calfe și ucenici au dat să-l salute, dar arapul nu le-a dat nicio atenție. „Unde-i stăpânul vostru?” i-a întrebat pe toți la rând, înaintând fără oprire prin sumedenia de mărfuri puse claie peste grămadă în toată prăvălia. Până la urmă, a dat de bătrânul neguțător într-un capăt al clădirii, aplecat peste niște baloturi de stofă.

— Ce se petrece, Filippo?

Acesta și-a îndreptat spatele cu mare greutate și s-a întors la Sahat.

— Ieri a sosit o navă care se duce la Marsilia.

— Știu. Și ce dacă?

Filippo s-a uitat la Sahat. Câți ani să tot fi avut? Dar nesmintit nu mai era tânăr. Era bine îmbrăcat, ca întotdeauna, dar fără paradă cum făceau mulți mai puțin bogați ca el. Ce fusese, oare, între el și Arnau? Nu voise să-i spună nicicând. Filippo își amintea robul abia venit din Catalonia, cartea de cetățean și ordinul de plată din partea lui Arnau.

— Filippo!

Strigătul lui Sahat l-a readus pentru câteva clipe în prezent; apoi s-a pierdut iar printre gânduri: tot mai părea un tânăr plin de visuri. Se apuca de toate cu aceeași hotărâre.

— Filippo, te rog!

— Adevărat, adevărat. Că bine zici. Iartă-mă. Bătrânul s-a apropiat de el și i s-a sprijinit de braț. Că bine zici, că bine zici. Ajută-mă, să mergem la mine.

În lumea pisană a negoțurilor, Filippo Tescio se sprijinea pe foarte puțini bărbați de nădejde. Iar semnul fățiș de încredere făcut de bătrân putea să-i deschidă mai multe uși decât o mie de florini de aur. De astă dată, Sahat l-a întrerupt pe bătrânul neguțător, care înainta domol.

— Filippo, te rog!

Bătrânul a tras ușurel de el, ca să meargă mai departe.

— Vești, vești proaste. Arnau, i-a dat de știre, lăsându-i timp ca să-și vină în fire. L-a arestat Inchiziția.

Sahat a amuțit.

— Pricinile sunt destul de încâlcite, i-a zis Filippo. Oamenii lui

vând comandite și, ca atare, starea lui...; dar astea-s doar zvonuri, îmi închipui că răuvoitoare. Stai jos, l-a îndemnat, odată ajunși la ceea ce bătrânul numea „la el”: o masă simplă pe un podiu, de unde îi privea pe cei trei slujbași care, la mese așijderea, înscriau operațiuni în uriașe catastife neguțătorești, veghind totodată și la negoțul în bani peșin din spatele dughenei.

Când s-a pus jos, Filippo a oftat.

— Dar nu despre asta-i vorba, a mai spus. De Paște, barcelonezii s-au luat de cartierul evreiesc. I-au învinovățit pe evrei că au profanat o ostie. O amendă masivă, trei bărbați executați. Filippo a observat că lui Sahat îi tremura buza de jos. Hasdai.

Bătrânul și-a luat ochii de pe Sahat, lăsându-i câteva clipe de singurătate. Când s-a întors la el, a văzut că strângea neînduplecat din buze. Sahat a tras aer în piept, acoperindu-și fața cu mâinile, ca să se frece la ochi.

— Ține, a glăsuțit Filippo, dându-i un răvaș. E de la Jucef. O coca a ridicat ancora la Barcelona ca să meargă la Alexandria și cineva de pe navă i l-a lăsat omului meu din Neapole; l-a adus pilotul celei ce se întoarce la Marsilia. Jucef a preluat negoțul și în misivă istorisește tot ce s-a petrecut, dar nu prea multe despre Arnau.

Sahat a luat răvașul, dar nu l-a deschis.

— Hasdai executat, Arnau întemnițat, a rostit, iar eu aici.

— Ți-am oprit un loc pentru Marsilia, i-a zis Filippo. Pleci mâine la ivitul zorilor. De acolo nu va fi greu să ajungi la Barcelona.

— Mulțumesc, l-a auzit pe Sahat că spunea ca pentru sine.

Filippo a amuțit.

— Am venit aici ca să-mi caut rădăcinile, a început să povestească Sahat, să-mi caut familia pe care mi-o credeam pierdută. Știi de ce-am dat? Filippo s-a mărginit să-l privească. Când m-au vândut, eram doar un copil, iar mama și cei cinci frați ai mei trăiau. Nu l-am aflat decât pe unul dintre ei, și nici măcar nu te pot încredința că-i așa. Era robul unui hamal din portul Genovei. Când mi l-au înfățișat, nu mi-am recunoscut fratele. Nici măcar nu mi-am adus aminte cum îl cheamă. Tăra un picior, îi lipsea degetul mic de la mâna dreaptă, și urechile îi fuseseră tăiate. M-am gândit că stăpânul fusese foarte crud cu el, dacă îl osândise așa, dar mai încolo... Sahat s-a oprit, uitându-se la bătrân. N-a primit nici un răspuns. L-am slobozit, am pus să i se dea parale bune, dar fără să-i dezvălui că eu eram în spatele întregii povești. Paralele nu l-au ținut decât șase zile; șase zile în



care a fost beat tot timpul, risipind pe jocuri și muieri ceea ce pentru el trebuia să fie o mică avere. S-a vândut iar rob pe culcuș și de-ale gurii fostului stăpân. Sahat a dat din mână a dispreț. Asta-i tot ce-am găsit, un frate beat turtă și arțăgos.

— Dar și un prieten, s-a plâns Filippo.

— E drept. Iartă-mă. Vorbeam de...

Cei doi bărbați au rămas cu ochii pe înscrisurile de pe masă. Foiala din dugheană i-a trezit.

— Sahat, a cuvântat în cele din urmă Filippo, o groază de ani am conlucrat cu Hasdai, iar acum, cât o să mă mai țină Domnul în viață, am să muncesc cu fiul lui. Din vrerea lui Hasdai și datorită sfaturilor tale, conlucrez și cu Arnau. Estimp, fie de la neguțatori, fie de la năieri ori piloți, n-am auzit decât laude despre Arnau, chiar mi s-a vorbit despre ce-a făcut cu șerbii legați de domeniile lui! Ce-a fost între voi? Dacă v-ați fi supărat, nu te-ar fi răsplătit cu slobozia și cu atât mai puțin nu ți-ar fi dat un ordin de plată pentru o grămadă de gologani. Ce-a fost de-ai hotărât să-l părăsești, iar el te-a răsplătit astfel?

Sahat și-a lăsat gândurile să zboare până la poalele unui delușor, în apropiere de Mataró, în zvon de spade și arbalete.

— O codană. O fată fără pereche.

— Ah!

— Nu, a sărit arapul. Nu-i ce crezi.

Și pentru întâia oară în ultimii cinci ani, Sahat a povestit cu glas tare tot ce păstrase pentru sine.

— Cum ai cutezat?! strigătul lui Nicolau Eimeric a răsunat pe coridoarele din palat. Nici măcar n-a adăstat ca soldații să iasă din odaia de lucru. Inchizitorul se plimba prin încăpere, dând din mâini. Cum îndrăznești să pui în primejdie avutul Sfântului Oficiu? Nicolau s-a întors fioros la Joan, rămas în picioare în mijlocul încăperii camerei. Cum cutezi să poruncești vinderea comanditelor la preț mic?

Joan n-a răspuns. Nu pusese geană pe geană întreaga noapte, fusese chinuit și umilit. Tocmai mersese o groază în urma unei catârce și îl durea tot trupul. Duhnea fioros, iar sutana, soioasă și foarte uscată, îi zgâria pielea. De o zi întreagă nu pusese nimic în gură și murea de sete. Nu. N-avea de gând să răspundă.

Nicolau s-a apropiat de el pe la spate.

— Ce urmărești, frate Joan? i-a șoptit la ureche. Poate vrei să vinzi avutul fratelui tău și să ferești paralele de Inchiziție?

Nicolau a mai rămas câteva clipe alături de Joan.

— Duhnești! a strigat, depărtându-se de el, și dând iar din mâini. Miroși a țaran catalan. A bombănit foindu-se prin încăpere, până când s-a așezat. Inchiziția a pus mâna pe catastifele fratelui tău; de-aici înainte, nu se mai face nicio vânzare. Joan nu s-a clintit. Am curmat vizitele la temniță, așa că nu mai încerca să-l vezi. În câteva zile începe judecata.

Joan tot nu s-a clintit.

— M-ai auzit, frăția ta? În câteva zile îți voi judeca fratele.

Nicolau a bătut cu pumnul în masă.

— Am terminat! Du-te de-aici!

Joan și-a târât poalele sutanei pe dalele lucitoare din odaia de lucru a inchizitorului general.

Călugărul Joan a adăstat în ușă, îngăduind ochilor să se deprindă cu soarele. Mar îl aștepta în picioare, ținând căpăstrul catârcei în mână. O luase din *masía* ei, și acum să-i spună că inchizitorul oprise vizitele la Arnau? Cum să ia asupra-i și această vină?

— Ai de gând să pleci, frate? a auzit din spate.

Joan s-a întors și a zărit o văduvă înlăcrimată.

S-au uitat unul la celălalt.

— Joan? a întrebat femeia.

Ochii căprui. Obrazul...

— Joan? a stăruit ea. Joan, sunt Aledis. Ți mai aduci aminte de mine?

— Fata tăbăcarului, a dat să spună Joan.

— Ce se petrece, călugăre?

Mar se apropiase de ușă. Aledis l-a văzut pe Joan apropiindu-se de nou-venită. Apoi, monahul le-a privit ba pe ea, ba pe femeia cu catârca.

— O prietenă din copilărie, a zis. Aledis, ți-o prezint pe Mar; Mar, ea e Aledis.

Amândouă s-au salutat, dând din cap.

— Țsta nu-i loc de sporovăială. Porunca soldatului i-a silit pe toți trei să se întoarcă. Lăsați intrarea slobodă.

— Am venit să-l vedem pe Arnau Estanyol, a glăsuț Mar, ridicând vocea și trăgând catârca de căpăstru.

Soldatul a privit-o din cap până-n picioare și buzele i s-au strâmbat batjocoritor.

— Zarafuț? a întrebat.

— Da, a stăruit Mar.

— Inchizitorul general a curmat vizitele la el.

— De ce le-a curmat? l-a iscodit Mar, iar ceilalți au dat să iasă.

— Asta întrebă-l pe monah, i-a răspuns ostașul, făcând semn cu degetul către Joan.

Cei trei au dat să plece.

— Trebuia să te fi ucis ieri, frate.

Aledis a văzut că Joan lăsa ochii în pământ. Nici măcar n-a răspuns. Apoi s-a uitat la femeia cu catârca: mergea dreaptă și mâna poruncitor. Ce se întâmplase, oare, cu o zi mai devreme? Joan nu-și ascundea fața vineție, iar tovarășa lui voia să-l vadă pe Arnau. Cine era femeia? Arnau era însurat cu baroneasa, femeia care-l însoțise pe podiul castelului Montbui. Când anulase cutumele nedrepte.

— În câteva zile începe judecata lui Arnau.

Mar și Aledis s-au oprit ca fulgerate. Joan a mai făcut câțiva pași, dar a simțit că ele nu-l mai însoțeau. Când s-a întors, le-a văzut privindu-se în tăcere. „Cine ești?” păreau să se întrebe din ochi.

— Mă îndoiesc că monahul a fost copil și cu atât mai puțin că a avut prietene, a spus Mar.

Aledis n-a văzut-o clipind. Mar stătea în picioare, mândră; părea că voia s-o străpungă cu ochii ei tineri. Chiar și catârca dindărătul ei stătea potolită, cu urechile ciulite.

— Nu stai în cumpănă, a observat Aledis.

— Așa m-a învățat viața.

— Dacă tata se învoia acum douăzeci și cinci de ani, m-aș fi măritat cu Arnau, a zis Aledis.

— Dacă acum cinci ani mă tratau omenește, și nu ca pe un animal, m-aș fi măritat cu Arnau, a zis Mar.

Tăcerea plutea peste noua luptă dintre privirile celor două femei, iar lor le-a plăcut și s-au cântărit una pe alta.

— Nu l-am văzut pe Arnau de douăzeci și cinci de ani, i-a dezvăluit în cele din urmă Aledis. „Nu vreau să te concurez”, a încercat să-i spună într-un limbaj pe care doar femeile îl pot pricepe.

Mar și-a mutat greutatea de pe un picior pe altul și a slăbit căpăstrul catârcei. A mijit ochii și n-a mai pironit-o cu privirea pe Aledis.

— Trăiesc dincolo de zidurile cetății; ai unde să-mi dai adăpost? a întrebat Mar după câteva clipe.

— Nici eu nu locuiesc în Barcelona. Am mas, laolaltă cu fetele mele, la hanul lui Estanyer. Dar ne putem aranja, a adăugat, când a văzut că șovăia. Și...? Aledis a împuns cu capul către Joan.

S-au uitat împreună la el, stând neclintit locului, cu fața vineție și sutana murdară și ruptă, atârnându-i de pe umerii căzuți.

— Are multe de lămurit, a grăit Mar, și poate avem nevoie de el. Să doarmă alături de catârcă.

Joan a adăstat până ce femeile au pornit iar la drum, apoi le-a urmat.

„Și tu de ce ești aici?” are să mă întrebe. „Ce-ai căutat în palatul episcopal?” Aledis s-a uitat cu coada ochiului la noua ei tovarășă; pornise iar, dreaptă, și trăgea de catârcă, nedându-se la o parte ori de câte ori cineva i se punea în drum. Ce se petrecuse, oare, între Mar și Joan? Călugărul părea să i se supună negreșit. Cum putea un dominican să încuviințeze ca o femeie să-l pună să doarmă alături de o catârcă? Au traversat piața Blat. Recunoscuse că-l cunoștea pe Arnau, dar nu dăduse în vileag că-l văzuse în temniță, iar el o rugase să se apropie de el. „Și Francesca? Oare ce trebuie să le spun despre ea? Că-i mama mea? Nu. Joan o cunoaște și știe că n-o cheamă Francesca. Mama răposatului meu soț. Dar ce-au să spună când au să vadă că o amestecă în judecata lui Arnau? Ar trebui să știu. Și când au să afle că-i femeie ușoară? Cum să fie soacră-mea o târfă?” Mai bine să nu afle nimic, dar atunci, ce căutam eu în palatul episcopal?

— Of! a răspuns Aledis la întrebarea pusă de Mar. Aduceam un răvaș de la meșterul tăbăcar, răposatul meu soț. Cum știam că urma să trecem prin Barcelona...

Eulălia și Teresa au privit-o pieziș, mâncând neconținut. Ajunseseră la han și îl convinseseră pe hangiu să mai pună o saltea din paie în odaia lor. Mar îi ceruse lui Joan să doarmă în staul, alături de catârcă, iar acesta se învoise.

— Orice-ați auzi, le poruncise Aledis fetelor, tăceți mălc. Încercați să nu răspundeți la nicio întrebare și, mai ales, nu știm nicio Francesca.

Toți cinci s-a pus la masă.

— Ei bine, frate, a vorbit Mar din nou, de ce a curmat inchizitorul vizitele la Arnau?

Joan nu băgase nimic în gură.

— Avusesem nevoie de parale ca să-l plătesc pe alguazil, a

răspuns cu glas ostenit, și, cum la banca lui Arnau n-aveau bani peșin, am dat poruncă să se vândă ceva comandite. Eimeric a crezut că voiam să golesc cuferele lui Arnau și că Inchiziția...

Chiar atunci au intrat în han seniorul de Bellera și Genís Puig. Fețele li s-au făcut tot un zâmbet când le-au deslușit pe cele două fete.

— Joan, a zis Aledis, nobilii aceia le-au supărat ieri pe fetele mele și cred că gândurile lor... I-ai putea face să nu ne mai supere?

Joan s-a întors la cei doi bărbați care, în picioare, se amuzau privindu-le pe Teresa și pe Eulàlia, amintindu-și de seara dinainte.

Dar zâmbetele li s-au șters de pe obraji când au recunoscut sutana neagră a lui Joan. Călugărul și-a pus ochii pe ei, iar cavalerii s-au așezat în tăcere la masă, cu ochii în blidele pe care tocmai li le adusese hangiu.

— Pentru ce-au să-l judece pe Arnau? a întrebat Aledis când Joan s-a întors la ele.

Sahat a privit nava din Marsilia, care făcea ultimele pregătiri înainte de a ridica ancora: era o galeră solidă cu un singur catarg, o cârmă la pupa, alte două laterale, o sută douăzeci de vâslași la bord și o capacitate de aproape trei sute de butoaie.

— E iute și foarte sigură, l-a lămurit Filippo; s-a întâlnit de câteva ori cu pirații și de tot atâtea ori a izbutit să scape. Peste trei sau patru zile va fi la Marsilia. Sahat a încuviințat. De acolo nu-ți va fi greu să găsești o navă de cabotaj cu care să ajungi la Barcelona.

Filippo se ținea cu o mână de brațul lui Sahat și îi arăta nava cu bastonul. Slujbași, neguțători și cărăuși îl salutau cu respect, trecând pe lângă el; apoi îl salutau și pe Sahat, arapul de care se sprijinea neguțătorul.

— Vremea-i bună, a adăugat Filippo, împungând cerul cu bastonul; n-o să ai necazuri.

Pilotul galerei s-a apropiat de bordaj și i-a făcut lui Filippo un semn. Sahat a simțit că bătrânul îl strângea de braț.

— Cred că n-am să te mai văd, a spus bătrânul. Sahat și-a întors obrazul către el, dar Filippo l-a strâns și mai tare. Sunt bătrân, Sahat.

S-au îmbrățișat.

— Ai grijă de negoțurile mele, i-a zis Sahat, desprinzându-se de el.

— Firește, și când n-am să mai pot, a adăugat cu glas tremurat, au s-o facă fiii mei. Atunci, oriunde te-ai afla, va trebui să-i ajuți și tu pe ei.

— Așa am să fac, a făgăduit Sahat la rândul lui.

Filippo l-a tras la piept, l-a sărutat pe buze în fața mulțimii care aștepta plecarea navei, băgând de seamă și la ultimul pasager; un murmur s-a ridicat în fața dovezii de iubire dată de Filippo Tescio.

— Du-te! i-a poruncit bătrânul.

Sahat le-a poruncit celor doi robi care îi cărau bagajele să-l urmeze și a urcat la bord. Când a ajuns pe coverta galerei, Filippo nu se mai zărea.

Marea era calmă. Vântul nu adia, iar galera înainta în ritmul celor o sută douăzeci de vâslași.

„Eu n-am avut destul curaj, spunea Jucef în misivă, după ce îi istorisise toate cele petrecute după furtul ostiei, ca să fug din cartierul evreiesc și să fiu alături de tata în ultimele lui clipe. Sper să mă înțelegă oriunde ar fi acum.”

La prova galerei, Sahat a ridicat ochii în zare. „Tu și ai tăi sunteți deja foarte curajoși, trăind într-o cetate de creștini”, și-a spus în sinea lui. Citise și răscitise răvașul:

Raquel nu voia să fugă, dar am convins-o.

Sahat a trecut peste restul scrisorii și a ajuns la sfârșit:

Ieri Inchiziția l-a ridicat pe Arnau și azi am izbutit să aflu printr-un evreu că este în palatul episcopal, că însăși soția lui, Elionor, l-a pârât că era prieten cu evreii și că Inchiziția are nevoie de doi martori ca să fie îndreptățită să-i dea crezare. Elionor a cerut să fie chemați în fața Sfântului Oficiu câțiva preoți de la biserica Sfânta Maria a Mării, despre care presupune că au auzit niște vorbe dintre cei doi soți; se pare că spusele lui Arnau ar putea fi luate drept hulă și că ele susțin destul de bine pâra lui Elionor.

Necazul, urma Jucef, era destul de încâlcit. Pe de-o parte, Arnau era foarte avut și de agoniseala lui întreba Inchiziția, pe de alta, se afla în mâinile unui bărbat ca Nicolau Eimeric. Sahat și-a adus aminte de inchizitorul trufaș care își preluase funcția cu șase ani înainte de plecarea lui din principat și pe care avusese prilejul să-l vadă la liturghia unde fusese silit să-l însoțească pe Arnau.

De când te-ai dus, Eimeric e tot mai puternic și nu se mai teme deloc să-l înfrunte fățiș chiar pe suveran. De câțiva ani, regele nu-i mai plătește rente papei și de aceea Urban al IV-lea i-a oferit Sardinia ca feudă seniorului de Arborea, căpetenia zaverei pornite contra catalanilor. După lungul război împotriva Castiliei, nobilii corsicani se răzvrătesc iar. De toate astea a profitat Eimeric, care atârnă direct de Papă, și l-a înfruntat pe rege nemaistând la gânduri. Pe de o parte, susține că Inchiziția trebuie să-și lărgescă toate competențele asupra evreilor și celorlalte rituri necreștine. Dumnezeu să ne apere de așa ceva! Ca proprietar al tuturor cartierelor evreiești din Catalonia, regele e necondiționat împotriva tuturor acestor fapte. Cu toate acestea, Eimeric stăruiește neostoit pe lângă Papă, care nu-i prea dispus să apere foloasele monarhului nostru.

Dar, pe lângă că vrea să intervină în cartierele evreiești împotriva foloaselor regelui, Eimeric a îndrăznit să ia drept eretice tratatele teologului catalan Ramon Llull. De peste jumătate de veac, biserica din Catalonia respectă doctrinele lui Llull, iar regele a pus la treabă notarii și filosofi, ca să-l apere, căci totul e luat drept o ofensă adusă chiar de inchiizitor.

Așa stând faptele, sunt convins că Eimeric va încerca să facă din judecarea lui Arnau, baron catalan și Consul al Mării, o nouă înfruntare cu regele, ca să-și întărească și mai abitir postura, și să aducă Inchiziției o mare avere. Am înțeles că Eimeric i-a scris deja papei Urban că va opri partea regelui din avutul lui Arnau, în locul rentelor cu care îi e dator regele Pedro; astfel, inchiizitorul se răzbună pe rege printr-un nobil catalan și-și întărește locul în fața papei.

Cred, pe de altă parte, că starea lui Arnau e destul de șubredă, de nu chiar deznădăjduită; tata s-a stins, iar noi, dat fiind că a fost învinovățit că-i prieten cu evreii și spre propriul bine, nu trebuie să vădăm cât îl prețuim. Nu te mai are decât pe tine.

Așa încheia Jucef: „Nu te mai are decât pe tine”. Sahat a pus misiva la loc, în sipețelul unde le păstra pe cele ce și le scria de cinci ani de zile cu Hasdai. „Nu te mai are decât pe tine”. Ținând sipețelul în mână, a scrutat iar zarea, stând în picioare la provă. „Trageți la vâsle, marsiliezi, nu mă mai are decât pe mine.”

Teresa și Eulălia s-au retras la un semn al lui Aledis.

Joan plecase și el; Mar nici nu-i răspunsese când își luase rămas-bun.

— De ce te porți așa cu el? întrebuse Aledis când rămăseseră singure la catul de jos al hanului. Nu se auzea decât trosnetul tăciunilor. Mar a amuțit. La urma urmelor, e fratele lui...

— Monahul ăsta nu merită nimic mai bun.

Mar n-a ridicat privirea cu care pirona tăblia mesei, încercând să rupă o așchie desprinsă. „E nurlie”, a gândit Aledis. Părul, strălucitor și ondulat, îi cădea pe umeri, și avea trăsături bine desenate: buze frumos arcuite, pomeți ridicați, bărbie marcată, nas drept. Aledis s-a mirat când i-a deslușit dinții albi și perfecți, iar pe drumul dintre palat și han n-a putut să nu-i observe trupul drept și bine făcut. Totuși, avea mâini de femeie care muncise pe ogoare: aspre și cu bătăături.

Mar a lăsat așchia, îndreptându-și atenția spre Aledis, care i-a înfruntat ochii în tăcere.

— E o poveste lungă, i-a dezvoltat.

— Dacă vrei, eu am vreme, a zis Aledis.

Mar a răspuns strâmbându-se și a lăsat clipele să treacă. De ce nu? De ani de zile nu mai sporovăise cu o femeie; de ani de zile trăia închisă în sine, îndeletnicindu-se doar cu truda pe niște ogoare nenorocite, încercând să le lămurească spicelor și soarelui nefericirea ei, și cerându-le îndurare. De ce nu? Părea o femeie cumsecade.

— Părinții mei au răposat când cu ciuma cea mare, când eram doar o copilă...

Nu s-a zgârcit la amănunte. Aledis s-a cutremurat când Mar i-a vorbit de iubirea care o încercase pe pajiștea castelului Montbui. „Te înțeleg, a fost gata să-i spună; și eu...” Arnau, Arnau, Arnau; din fiecare cinci vorbe, una era Arnau. Aledis și-a amintit cum briza mării îi mângâia trupul tânăr, trădându-i curăția, înflăcărându-i dorul. Mar i-a istorisit cum fusese răpită și măritată; dezvoltarea a făcut-o să izbucnească în lacrimi.

— Mulțumesc, i-a grăit Mar când a putut vorbi.

Aledis a luat-o de mână.

— Ai copii? a întrebat-o când și-a revenit.

— Am avut unul. Aledis a strâns-o de mână. S-a stins acum patru ani când abia se născuse, în molima de ciumă care a secerat și copiii. Tatăl lui n-a ajuns să-l cunoască; nici măcar n-a știut că eram grea. Și-a pierdut viața la Catalayud, apărând un rege care, în loc să stea în fruntea oștilor lui, pleca pe mare de la Valencia la Rosellón, ca să-și scape familia de noul val de ciumă.

Mar și-a însoțit vorbele de un surâs disprețuitor.

— Și ce au toate astea cu Joan? a iscodit-o Aledis.

— El știa că eu îl iubeam pe Arnau, că și Arnau mă iubea.

Aledis a lovit în masă când a isprăvit de ascultat istoria. Noaptea lunecase peste ele și izbitura a răsunat în tot hanul.



— Ai de gând să-l părăști?

— Arnau l-a ocrotit mereu pe călugăr. Îi e frate și-l iubește. Aledis și i-a amintit pe cei doi puști care moțâiau la catul de jos al casei lui Pere și Marionă: Arnau căra pietre, Joan învăța. N-aș vrea să-i fac rău lui Arnau, iar acum, acum nu-l pot vedea, nici măcar nu știe că-s aici, că încă îl mai iubesc. O să-l judece. Poate că au să-l osândească la...

Pe Mar au podidit-o iar lacrimile.

— Să nu crezi că vreau să încalc legământul săvârșit față de tine, dar trebuie să-i vorbesc, i-a dat pe față la sfârșit, când își luau rămas-bun. Francesca a încercat să-i vadă chipul în negură. Ai încredere în mine, a adăugat Aledis.

Arnau se ridicase chiar când Aledis reintrase în temniță, dar n-o strigase. S-a mărginit să privească din beznă cum șopocâiau cele două femei. Unde era Joan? De două zile nu venise să-l vadă și avea atâtea întrebări să-i pună. Voia să știe cine era bătrâna. Ce căuta acolo? De ce îi spusese alguazilul că îi era mamă? Cum mergea judecata? Și negoțul lui? Și Mar? Ce era cu Mar? După ce se văzuse ultima oară cu Joan, alguazilul îl tratase iar cu nepăsare; mâncarea era iar doar un codru de pâine și apă stătută, iar găleata se făcuse nevăzută.

Arnau a zărit-o pe femeia care-și lua rămas-bun de la bătrână. Cu spatele sprijinit de perete, a dat să se lase în jos, dar ea se îndrepta spre el.

În beznă, a deslușit că se apropia și s-a îndreptat. Femeia a adăstat la câțiva pași de el, departe de razele rare și lingave ale soarelui care lumina temnița.

Arnau și-a mijit pleoape, încercând s-o vadă mai limpede.

— Ți-au curmat vizitele, a auzit că-i spunea femeia.

— Cine ești? a întrebat. Și cum de-ai aflat?

— N-avem vreme, Arn... Arnau.

Îl chemase Arnau! Dacă vine alguazilul...

— Cine ești?

De ce să nu-i spună? De ce să nu-l îmbrățișeze și să nu-l aline? N-ar îndura. Spusele Francescăi i-au răsunit în urechi. Aledis s-a întors către ea și l-a privit iar pe Arnau. Briza, marea, plaja, tinerețea, drumul lung la Figueras.

— Cine ești? a auzit din nou.

— Ce însemnătate are? Vreau doar să-ți spun că Mar e la

Barcelona și te așteaptă. Te iubește. Încă te mai iubește.

Aledis a văzut că Arnau se sprijinea de perete. A stat câteva clipe. Zgomote pe coridor. Alguazilul îi dăduse doar câteva clipe. Alte zgomote. Cheia în broască. Arnau a auzit-o și el, s-a întors spre ușă.

— Vrei să-i duc vreun mesaj?

Ușa s-a deschis și văpaia faclei a luminat-o pe Aledis.

— Spune-i că și eu...

Alguazilul a intrat în temniță.

— ... O iubesc. Deși nu pot...

Aledis s-a răsucit și a pornit spre ușă.

— Ce vorbeai cu zaraful? a întrebat-o alguazilul obez, închizând ușa.

— M-a strigat când să ies.

— Nu-i îngăduit să se stea de vorbă cu el.

— Nu știam. Nici nu știam că el e zaraful. Nu i-am răspuns. Nici măcar nu m-am apropiat.

— Inchizitorul a oprit vizitele.

Aledis a scos punga și a sunat din monede.

— Dar nu poftesc să te mai văd pe-aici, a poruncit alguazilul, luând paralele; încă o dată, și nu mai ieși din beciurile noastre.

Între timp, Arnau tot încerca în tenebre să adâncească vorbele femeii: „Te iubește. Încă te mai iubește.” Totuși, amintirea lui Mar era tulburată de licărul trecător al faclelor peste ochii căprui. Cunoștea ochii aceia. Unde îi mai văzuse oare?

Îi făgăduise să-i ducă mesajul.

— Nu-ți face griji, stăruise. Arnau are să afle că ești aici și că-l aștepți.

— Mai spune-i și că-l iubesc, strigase Mar, când Aledis mergea deja pe ulița Llana.

Din ușa hanului, Mar o văzuse pe văduvă întorcând capul la ea, zâmbindu-i. Când n-o mai zărise pe Aledis, Mar plecase din han. Se gândise la asta tot drumul de la Mataró; se gândise și când n-o lăsaseră să-l vadă pe Arnau; se gândise chiar în noaptea aceea. Din piața Llana a făcut câțiva pași pe ulița Bòria, a trecut prin fața Capelei d'en Marcus, a cotit la dreapta. S-a oprit în capătul uliței Montcada și câteva clipe a privit palatele nobile care o flancau.

— Doamnă! a strigat Pere, bătrânul slujitor al lui Elionor, făcându-i loc să intre prin ușa uriașă a palatului lui Arnau. Ce bucurie să vă văd din nou! Ce mult e de când... Pere a tăcut și a

poftit-o tulburat să intre într-un *patio* pietruit de la intrare. Ce vă aduce aici?

— Am venit s-o văd pe doña Elionor.

Pere a încuviințat și s-a făcut nevăzut.

Mar s-a lăsat furată de amintiri. Totul era neschimbat; acel *patio*, răcoros și curat, dalele șlefuite, care străluceau; grajdurile, în față, iar la dreapta scara impresionantă care ducea la apartamentele nobile, pe care tocmai urcase Pere.

S-a întors mâhnit.

— Stăpâna nu poștește să vă primească.

Mar a ridicat privirile la catul nobil. O umbră dispăru îndărătul unei ferestre. Când mai trăise asemenea clipe? Când? A privit iar ferestrele.

— Cândva, a șoptit ferestrelor, în fața lui Pere, care nu cuteza s-o mângâie pentru ocară, am trăit aceeași scenă. Arnau a învins, Elionor! Îți atrag luarea-aminte: și-a încasat întreaga datorie.

## Capitolul 53

Armele și harnașamentele oștenilor care-l însoțeau s-au auzit pe coridoarele nesfârșit de lungi și înalte ale palatului episcopal. Suita înainta marțial; ofițerul deschidea drumul, doi soldați mergeau înaintea și alți doi în urma lui. Ajungând la capătul scării ce urca din temniță, Arnau a stat în loc, încercând să se deprindă cu lumina care inunda palatul; o lovitură zdravănă în spate l-a silit să intre în cadența oștenilor.

A trecut prin fața unor monahi, preoți și aprozi, lipiți de perete ca să-i îngăduie să treacă. Nimeni nu voise să-i răspundă. Alguazilul intrase în celulă și îi scosese lanțurile. „Unde mă duci?” Un dominican îmbrăcat în negru își făcuse cruce când îl văzuse trecând, altul ridicase un crucifix. Soldații înaintau nepăsători, dându-i la o parte pe oameni prin simpla lor apariție. De zile în șir nu mai avea vești nici de la Joan, nici de la femeia cu ochi căprui; unde mai văzuse ochii aceia? o întrebase pe bătrână, dar nu-i dăduse nici un răspuns. „Cine era femeia?” strigase la ea de patru ori. Unele dintre umbrele înlănțuite de pereți bombăniseră, altele rămăseseră nepăsătoare, aidoma bătrânei care nici măcar nu se clintise; și totuși, când alguazilul îl scosese în ghionturi din temniță, i se păruse că baba s-a întors neliniștită.

Arnau a căzut în genunchi, după ce s-a izbit de unul dintre soldații care veneau în urma lui. S-au oprit în fața unei uși impunătoare din lemn, cu două canaturi. Soldatul l-a împins până l-a făcut să dea înapoi. Ofițerul a bătut în ușă, a deschis-o, iar suita a intrat într-o sală imensă, cu tapiserii splendide pe pereți. Soldații l-au dus pe Arnau în mijlocul încăperii, apoi s-au pus de strajă lângă ușă.

Din spatele unei mese mari din lemn, minunat sculptată, îl priveau șapte bărbați. Nicolau Eimeric, inchizitorul general, și Berenguer d'Erill, episcopul Barcelonei, stăteau în mijloc, purtând veșminte alese brodate cu fir de aur. Arnau îi cunoștea pe amândoi. La stânga inchizitorului, notarul Sfântului Oficiu; Arnau îl întâlnise cândva, dar nu avea nicio legătură cu el. La stânga notarului și la dreapta episcopului, stăteau de fiecare parte doi dominicani necunoscuți, care întregeau tribunalul.

Arnau le-a înfruntat privirile în tăcere, până ce unul dintre călugări s-a strâmbat disprețuitor. Și-a dus o mână la față,

pipăindu-și barba unsuroasă ce-i crescuse în celulă; straietele lui nu mai aveau nici urmă din culorile originale și erau zdrențuite; avea picioarele desculțe, negre, și unghii lungi la mâini, la fel de negre. Duhnea și i se făcu silă de el însuși.

Eimeric a zâmbit în fața strâmbăturii de scârbă a lui Arnau.

— Mai întâi, îl vor pune să jure pe cele patru evanghelii, le-a dumirit Joan pe Mar și pe Aledis, stând toți trei în jurul mesei din han. Judecata poate să dureze zile și chiar luni în șir, le-a mai recunoscut când ele îl îndemnaseră să meargă la porțile palatului episcopal; mai bine așteptăm la han.

— Are să-l apere cineva? a întrebat Mar.

Joan a făcut ostenit semn cu capul că nu.

— Au să-i numească un avocat, care n-are voie să-l apere.

— Cum adică?! au exclamat amândouă femeile într-un glas.

— Le interzicem avocaților și notarilor, a lămurit Joan, să dea ajutor ereticilor, să le dea sfaturi ori sprijin, să-i creadă ori să-i apere. Mar și Aledis l-au întrebat pe Joan din priviri. Așa sună o bulă a papei Inocențiu al III-lea.

— Și atunci? a întrebat Mar.

— Avocatul trebuie să obțină mărturisirea de bunăvoie a ereticului; dacă l-ar apăra pe eretic, ar apăra chiar erezia.

— N-am nimic de mărturisit, i-a răspuns Arnau preotului tânăr care îi fusese numit avocat.

— E priceput în drept civil și canonic, a subliniat Nicolau Eimeric, și iubitor înflăcărat al credinței, a adăugat, cu un zâmbet.

Preotul a deschis brațele a neputință, cum făcuse mai înainte și în fața alguazilului din temniță, când îl îndemnase pe Arnau să-și mărturisească erezia. „Trebuie s-o faci, s-a mărginit să-i dea povață; trebuie să te încrezi în bunăvoința tribunalului.” A repetat precis mișcarea – de câte ori o făcuse, oare, ca avocat al ereticilor? – și, la un semn al lui Eimeric, a ieșit din sală.

— Apoi, a urmat Joan, la îndemnul lui Aledis, au să-i ceară numele vrăjmașilor lui.

— La ce bun?

— Dacă ar numi pe unul dintre martorii care l-au pârât, tribunalul ar putea considera că pâra e viciată de vrajbă.

— Dar Arnau nu știe cine l-a pârât, s-a băgat Mar în vorbă.

— Nu. Acum, nu. Dar ar putea să afle, dacă Eimeric îi dă

dreptul. În realitate, ar trebui să știe, a adăugat în fața privirii femeilor, fiindcă așa a poruncit Bonifaciu al VIII-lea, dar papa e hăt-departate și până la urmă fiecă inchizitor își conduce judecata cum îi vine mai bine.

— Cred că soția mă urăște, a răspuns Arnau la întrebarea lui Eimeric.

— Din ce pricină te-ar urî doña Elionor? a întrebat inchizitorul.

— N-avem coborâtori.

— Ai încercat? Te-ai împreunat cu ea?

Jurase pe cele patru evanghelii.

— Te-ai împreunat cu ea? a repetat Eimeric.

— Nu.

Notarul și-a ridicat pana de pe înscrisurile din fața lui. Nicolau Eimeric s-a întors către episcop.

— Și alt vrăjmaș? a întrebat de astă dată Berenguer d'Erill.

— Nobilii din baronia mea, cu precădere seniorul de Montbui. Notarul a înscris înainte. Am hotărât în multe de judecăți pe când eram Consul al Mării, dar cred că m-am purtat cu dreptate.

— Ai vreun vrăjmaș printre membrii clerului?

La ce venea, oare, întrebarea? Mereu se avusese bine cu Biserica.

— Doar dacă vreunul dintre cei de față...

— Membrii tribunalului sunt nepărtinitori, l-a repezit Eimeric.

— Am încredere în acest fapt.

Arnau a înfruntat privirea inchizitorului.

— Altceineva?

— Cum prea bine știți, sunt zaraf de sumedenie de vreme; poate că...

— Nu trebuie, i-a curmat iar vorba Eimeric, să faci gândire despre cine ți-ar putea fi vrăjmaș și din ce pricină. Dacă ai vrăjmași, trebuie să ne spui numele lor; altfel, să n-o faci. Ai sau nu? a tunat Eimeric.

— Nu cred că am.

— Și apoi? a întrebat Aledis.

— Apoi o să înceapă adevărata judecată a Inchiziției.

Joan s-a dus cu gândul în piețele din cătune, la casele căpeteniilor, la nopțile de veghe, dar o lovitură dată cu putere în masă l-a readus la realitate.

— Ce-i asta, fra Joan? a strigat Mar.

Joan a oftat și a privit-o drept în ochi.

— Inchiziție înseamnă căutare. Inchizitorul trebuie să caute erezia, păcatul. Chiar când sunt pâre, judecata nu se sprijină pe ele, nici nu se agață de ele. Dacă judecatul nu mărturisește, trebuie căutat adevărul ascuns.

— În ce fel? l-a iscodit Mar.

Joan a închis ochii înainte de a răspunde.

— Dacă vorbești despre schingiuiți, da, ele sunt una dintre căi.

— Ce-o să-i facă?

— S-ar putea nici să nu ajungă să-l pună la cazne.

— Ce-o să-i facă? a stăruit Mar.

— De ce vrei să afli? a întrebat-o Aledis, luând-o de mână. N-o să-ți ajute decât să te chinuiești și mai mult.

— Legea oprește ca tortura să ducă la moarte ori la tăierea vreunui mădular, le-a dumirit Joan, și un om nu poate fi schingiuit decât o dată.

A văzut cum, cu lacrimi în ochi, cele două femei se mângâiau una pe alta. Dar Eimeric știa să calce prevederile legii. *Non ad modum iterationis sed continuationis*, obișnuia să spună cu un licăr în ochi; nu repetare, ci continuare, le traducea novicilor care nu stăpâneau încă latina.

— Și ce se întâmplă dacă îl schingiuiesc, dar tot nu mărturisește? l-a întrebat Mar după ce a tras aer în piept.

— Vor ține seama de purtarea lui când vor de sentința, a răspuns scurt Joan.

— Iar sentința o va da Eimeric? l-a iscodit Aledis.

— Da, în afară de cazul în care e osândit la închisoare pe viață ori la ardere pe rug; atunci e nevoie și de încuviințarea episcopului. Cu toate acestea, i-a dat înainte călugărul, prevăzând următoarea întrebare a femeilor, dacă tribunalul crede că e ceva încălțit, se consultă uneori cu treizeci până la optzeci de bărbați, *boni viri* laici și mireni, cerându-le părerea despre învinuirea adusă acuzatului, și pedeapsa ce i se cuvine. Atunci judecata durează luni în șir...

— ... în care Arnau va rămâne la popreală, a arătat Aledis.

Joan a încuviințat, dând din cap, și toți trei au amuțit; femeile încercau să memoreze ce auziseră, iar Joan își amintea alte maxime ale lui Eimeric: „Temnița trebuie să fie întunecoasă, o subterană unde să nu poată pătrunde nicio lumină, cu precădere a soarelui și lunii; trebuie să fie anevoioasă și aspră, astfel încât să scurteze cât mai mult cu putință viața osânditului, până să-l facă

să piară.”

Cu Arnau în mijlocul sălii, în picioare, soios și zdrențăros, inchizitorul și episcopul și-au apropiat capetele și au început să șopocăiască. Notarul a profitat ca să-și rânduiască înscrisurile, iar cei patru dominicani l-au pironit cu privirile pe Arnau.

— Cum ai să-l interoghezi? l-a întrebat Berenguer d’Erill.

— O să începem ca întotdeauna și, pe măsură ce întrebările vor da roade, o să-i facem cunoscute osândeale.

— Ai să i le spui?

— Da. Cred că pentru acest bărbat presiunea dialectică va da mai multe roade decât cea fizică, deși, dacă nu-i altă cale...

Arnau a încercat să înfrunte privirile călugărilor negri. Unu, doi, trei, patru... Și-a mutat greutatea de pe un picior pe altul și s-a uitat iar la inchizitor și la episcop. Tot mai șopocăiau. Dominicanii nu-și luaseră privirea de la el. În sală domnea o tăcere deplină, numai mai-marii șușoteau, neînțeleși.

— Începe să se irite, a observat episcopul, ridicând ochii la Arnau și s-a pus iar la vorbă cu inchizitorul.

— E deprins să dea porunci și să i se dea ascultare, i-a răspuns Eimeric. Trebuie să-și înțeleagă adevărata stare, să ia de bun tribunalul și drepturile acestuia. Doar atunci va fi bun de întrebat. Umilirea e primul pas.

Episcopul și inchizitorul s-au sfătuit îndelung, iar în răstimp dominicanii l-au privit neconținut pe Arnau. El a încercat să-și îndrepte gândurile spre Mar și Joan, dar ori de câte ori cugeta la unul dintre ei, privirea unui călugăr negru îl zgândărea de parcă știa că gândea. Și-a schimbat poziția de nenumărate ori; și-a dus mâna la barbă și păr, și-a amintit că era murdar. Berenguer d’Erill și Nicolau Eimeric, în straie care aruncau sclipiri de aur, comod așezați, oblăduiți de masa de judecată, îl priveau din când în când cu coada ochiului și iar se sfătuiau.

În cele din urmă, Nicolau Eimeric i-a vorbit cu glas tunător:

— Arnau Estanyol, știi că ai păcătuit.

Începuse judecata. Arnau a tras aer în piept.

— Nu știu despre ce vorbești Domnia Ta. Cred că am fost întotdeauna bun creștin. Am încercat...

— Tu însuși ai recunoscut în fața tribunalului că nu te-ai culcat cu nevasta. Este aceasta, oare, purtarea unui bun creștin?

— Nu pot s-o fac. Nu știu dacă aveți cunoștință că am mai fost căsătorit, și nici atunci n-am putut avea urmași.



— Vrei să zici că trupul tău are lipsuri? s-a băgat în vorbă episcopul.

— Da.

Eimeric s-a uitat la Arnau câteva clipe; și-a sprijinit coatele pe masă și, încrucișându-și mâinile, le-a dus la gură. Apoi s-a întors la notar și i-a dat pe șoptite o poruncă.

— Spusele lui Juli Andreu, preot la biserica Sfânta Maria a Mării, a citit notarul, cufundându-se într-un înscris. „Eu, Juli Andreu, preot la Sfânta Maria a Mării, chemat de inchizitorul general al Cataloniei, declar că prin luna martie din anul 1364 de la nașterea Domnului nostru Isus Hristos, am stat de vorbă cu Arnau Estanyol, baron de Catalonia, la rugămintea soției sale, doña Elionor, baroneasă, pupila regelui Pedro, care îmi mărturisise îngrijorarea în legătură cu felul cum își lăsa uitării Arnau îndatoririle de soț. Declar că Arnau Estanyol mi-a mărturisit că nu-l atrăgea soața, că trupul lui nu se învoia să se împreuneze cu doña Elionor; că era în bună stare trupească și că nu putea să-și silească trupul să poftască femeia pe care n-o dorea; că el știa că trăia în păcat – Nicolau Eimeric a mijit ochii, privindu-l pe Arnau – și că din acea pricină se ruga atât de mult în biserica Sfânta Maria, și făcea danii mari pentru durarea bisericii.”

Tăcerea s-a reînstăpănit în sală. Nicolau a rămas cu ochii pe deținut.

— Tot mai susții că ai o lipsă trupească? a întrebat în cele din urmă inchizitorul.

Arnau își amintea de acele vorbe, dar nu-și aducea aminte ce...

— Nu-mi mai aduc aminte ce-am rostit.

— Recunoști, deci, că ai stat de vorbă cu părintele Juli Andreu?

— Da.

Arnau a auzit cum pana notarului scrijelea pergamentul.

— Cu toate acestea, pui la îndoială spusele slujitorului lui Dumnezeu. Ce folos ar avea prelatul să mintă împotriva ta?

— Ar putea greși. Ar putea să nu-și aducă bine aminte ce am rostit.

— Vrei să zici că un preot care s-ar îndoii de ce i-ai spus ar declara ca părintele Juli Andreu?

— Nu spun decât că s-ar putea înșela.

— Părintele Juli Andreu nu ți-e vrăjmaș, nu-i așa? a sărit cu gura episcopul.

— Nu credeam așa ceva.

Nicolau s-a adresat iar notarului:

— Declarația lui Pere Salvete, canonicul bisericii Sfânta Maria a Mării. „Eu, Pere Salvete, canonic al bisericii Sfânta Maria a Mării, citat de inchișitorul general al Cataloniei, declar că de Paștele anului 1367 de la nașterea Domnului nostru Isus Hristos, pe când oficiam Sfânta Liturghie, au pătruns în biserică oameni care ne-au prevenit că ereticii furaseră o ostie. Liturghia s-a isprăvit, iar enoriașii au plecat cu toții din biserică, doar Arnau Estanyol, consulul Mării, și soția lui, doña Elionor nu.” „Du-te la țitoarea ta jidoavcă!” Vocea lui Elionor i-a răsunat în urechi. Pe Arnau l-au trecut iar fiorii din ziua aceea. A ridicat privirile. Nicolau îl urmărea atent și zâmbea. Observase? Notarul își urma citania: „... Iar consulul i-a răspuns că Dumnezeu nu-l putea sili să se culce cu ea...”

Nicolau i-a tăiat vorba notarului și n-a mai zâmbit.

— Și canonicul minte?

„Du-te la țitoarea ta jidoavcă!” De ce nu-l lăsase să citească tot? Ce voia Nicolau? Țitoarea ta jidoavcă, țitoarea ta jidoavcă... flăcările care luminau trupul lui Hasdai, tăcerea, norodul care cerea într-o tăcere înflăcărată să se facă dreptate, strigând vorbe ce nu-i puteau ieși din gură, Elionor care îl împungea cu degetul, Nicolau și episcopul care se uitau la el, și Raquel, care se ținea de el.

— Și canonicul minte? a repetat Nicolau.

— Eu n-am învinovățit pe nimeni de minciună, s-a apărat Arnau.

Avea nevoie să gândească.

— Negi preceptele Domnului? Refuzi, oare, îndatoririle ce-ți revin ca oricărui creștin?

— Nu, nu, a șovăit Arnau.

— Atunci?

— Atunci, ce?

— Refuzi preceptele Domnului? a repetat Nicolau, ridicând glasul.

Vorbele și-au găsit ecou pe zidurile din piatră ai sălii uriașe. Își simțea picioarele amorțite, stătuse atâtea zile în temniță.

— Tribunalul îți poate lua tăcerea drept mărturisire, a zis episcopul.

— Nu. Nu le refuz. Începeau să-l doară picioarele. Sunt atât de însemnate pentru Sfântul Oficiu împreună-mele cu doña Elionor? Este, oare, un păcat...?

— Nu greși, Arnau, l-a atenționat inchișitorul, întrebările le

pune tribunalul.

— Puneți-le, atunci.

Nicolau a văzut că Arnau se mișca neliniștit și-și schimba iar locul.

— Începe să simtă durerea, a șoptit la urechea lui Berenguer d'Erill.

— Să-l lăsăm să se gândească la durere.

Au început iar să șușotească și Arnau s-a simțit iar pironit de privirile celor patru perechi de ochi ai dominicanilor. Îl dureau picioarele, dar trebuia să se țină tare. Nu se putea pleca în fața lui Nicolau Eimeric. Ce-ar fi fost dacă ar fi căzut? Avea nevoie de o piatră, o piatră pe umeri, și de un drum lung pe care să ducă în spate o piatră pentru Fecioara lui. „Unde ești acum? Unde-și trimișii tăi?” Era doar un copil, și totuși... De ce să nu îndure acum? Traversase întreaga Barcelonă ducând în cârcă o piatră mai grea ca el, asudând, sângerând, auzind strigătele încurajatoare ale mulțimii. Nu-i mai rămânea nimic din toată acea putere? Avea să-l biruie un călugăr fanatic? Pe el? Pe copilul *bastaix* admirat de toți băieții din cetate? Pas cu pas, dându-se de ceasul morții pe drumul spre biserica Sfânta Maria, ca să vină apoi acasă, și să se odihnească pentru ziua ce urma. Acasă la el, ochii căprui, ochii mari și căprui. În clipa aceea, cutremurându-se, a recunoscut-o pe Aledis în vizitatoarea din temnița întunecoasă și aproape s-a prăbușit pe podea.

Nicolau Eimeric și Berenguer d'Erill au schimbat între ei o privire, văzând cum își îndrepta Arnau trupul. Pentru prima oară, unul dintre dominicani și-a luat privirea de pe el, îndreptând-o spre masa judecătorilor.

— Nu cade, a șopocăit scos din fire episcopul.

— Unde-ți saturei pornirile? a întrebat Nicolau, ridicând glasul.

De aceea se numea Arnau. Vocea lui. Da. Aia era vocea pe care o auzise de atâtea ori la poalele muntelui Montjuïc.

— Arnau Estanyol! strigătul inchișitorului i-a întors mintea la judecată. Am întrebat unde-ți saturei pornirile.

— Nu înțeleg întrebarea.

— Ești bărbat. Nu te-ai culcat cu nevasta ani la rând. E foarte simplu: unde-ți saturei nevoile de bărbat?

— Chiar în anii despre care vorbește Domnia Ta n-am cunoscut nicio femeie.

— Minți! Arnau a tresărit. Chiar tribunalul te-a zărit îmbrățișând o eretică. Nu asta se numește împreunare?

— Nu cea despre care vorbește Domnia Ta.

— Ce-i poate face pe un bărbat și pe o femeie să se îmbrățișeze de față cu lumea dacă nu – Nicolau a dat din mâini – desfrânarea?

— Durerea.

— Ce durere? a sărit cu gura episcopul.

— Ce durere? a stăruit Nicolau în fața tăcerii lui. Arnau a amuțit. Flăcările rugului au luminat încăperea. La execuția unui eretic care a profanat sfânta ostie? a întrebat iar inchișitorul, împungându-l cu degetul împodobit cu inel. Asta-i durerea pe care o simți ca bun creștin? Durerea greutății cu care îl apasă justiția pe un bărbat fără suflet, profanator, nelegiuit, fur?

— El n-a fost așa! a strigat Arnau.

Toți membrii tribunalului, chiar și notarul, s-au răsucit în jilțuri.

— Cei trei și-au mărturisit greșeala. De ce-i aperi pe eretici? Jidovii...

— Jidovii! Jidovii! s-a răstit. Ce-are lumea cu evreii?

— Poate că nu știi? a întrebat inchișitorul, ridicând glasul. L-au răstignit pe Hristos!

— Și n-au plătit cu destule vieți?

Arnau s-a trezit că tot tribunalul se uita la el.

— Pledezi pentru iertare? a întrebat Berenguer d'Erill.

— Nu așa ne învață Domnul?

— Singura cale e convertirea! Cine nu se căiește de păcate nu poate fi iertat, a strigat Nicolau.

— Domniile Voastre vorbiți despre fapte din urmă cu mai bine de o mie trei sute de ani. De ce trebuie să se căiască un evreu născut în vremea noastră? El n-are nicio vină de tot ce s-a putut petrece atunci.

— Oricine îmbrățișează credința jidovilor ia asupra lui vinovăția pentru ceea ce-au făcut înaintașii lui; își asumă vinovăția lor.

— Îmbrățișează numai idei, credințe ca și... Nicolau și Berenguer au tresărit; de ce nu, oare nu era drept, oare n-o merita bărbatul disprețuit, care-și jertfise viața pentru comunitatea lui? Ca și noi, a afirmat Arnau, neînduplecat.

— Pui față în față legea creștină cu erezia? a sărit în sus episcopul.

— Eu n-am dreptul să pun nimic alături; asemenea lucrare v-o las Domniilor Voastre, slujitorii Domnului. Am zis doar că...

— Știm prea bine ce-ai zis! i-a curmat vorba Nicolau Eimeric, ridicând glasul. Ai pus într-un taler dreapta credință creștină,

singura, cea de netăgăduit, iar în celălalt doctrinele eretice ale jidovilor.

Arnau a înfruntat tribunalul. Notarul tot scrijelea pergamentul. Chiar și soldații din spatele lui, solemn lângă uși, păreau să asculte scârțâitul penei pe înscrisuri. Nicolau a zâmbit și scârțâitul notarului l-a trecut pe Arnau ca un fior pe șira spinării. Tot trupul i s-a cutremurat. Inchizitorul a simțit și a zâmbit fățiș. Da, i-a adevărit din priviri, tu ai spus-o.

— Ei sunt la fel ca noi, a repetat Arnau.

Făcând un semn cu mâna, Nicolau i-a poruncit să tacă.

Notarul a mai înscris câteva clipe. Acolo-s vorbele tale, i-a grăit din nou privirea inchizitorului. Când notarul a ridicat pana, Nicolau a zâmbit iar.

— Întrunirea se suspendă până mâine, a rostit, ridicându-se din jilț.

Mar ostenise să-l tot asculte pe Joan.

— Unde te duci? a iscodit-o Aledis. Mar s-a mărginit să se uite la ea. Din nou? Te-ai dus zi de zi și n-ai putut...

— Ba am izbutit ca ea să afle că-s aici și că n-am să uit ce mi-a făcut. Joan și-a ascuns privirile. Am izbutit s-o văd pe fereastră, s-o fac să știe că Arnau e al meu; i-am citit asta în priviri și am de gând să i-o amintesc cât va trăi. Sunt gata s-o fac să știe în fiecare clipă din viața ei că eu am biruit.

Aledis a privit-o cum ieșea din han. Mar a urmat drumul pe care îl făcea de când sosise la Barcelona și s-a așezat în fața porților de la palatul din ulița Montcada. A bătut în ele din răspuțeri. Elionor nu va voi s-o primească, dar trebuia să știe că ea era acolo, jos.

În ziua următoare, slujitorul cel bătrân a deschis ferestruica.

— Doamnă, i-a zis prin ea, știți doar că doña Elionor...

— Deschide poarta. Nu vreau decât s-o văd, chiar și prin fereastra în spatele căreia se ascunde.

— Dar ea nu vrea, doamnă.

— Știe cine sunt?

Mar a deslușit cum Pere se întorcea spre ferestrele palatului.

— Da.

Mar a bătut iar cu putere, folosindu-se de belciugul din fier.

— Nu mai urmați, doamnă, ori doña Elionor va chema soldații, i-a dat povață bătrânul.

— Deschide, Pere.

— Nu vrea să vă vadă, doamnă.

Mar a simțit că mâna lui i se punea pe umăr și o împingea cu sila din poartă.

— Poate că vrea să mă vadă pe mine, a auzit, înainte de a vedea că un bărbat se apropia de ferestruică.

— Guillem! a strigat Mar, avântându-se spre el.

— Îți aduci aminte de mine, Pere? a întrebat arapul, cu Mar încă atârnată de gâtul lui.

— Cum să nu-mi aduc aminte?

— Atunci spune-i stăpânei tale că vreau s-o văd.

Când bătrânul a închis ferestruica, Guillem a luat-o pe Mar de cingătoare și a săltat-o în aer. Râzând, Mar s-a lăsat învărtită. A lăsat-o jos, s-a dat un pas înapoi, a luat-o de mâini și i le-a depărtat de trup, ca s-o vadă mai bine.

— Fetița mea, a rostit cu glas întretăiat, nici nu știi de câte ori am visat să te mai fac să zbori! Dar acum ești mult mai grea. Ești o adevărată...

Mar s-a desprins și i s-a aruncat la piept.

— De ce m-ai părăsit? l-a întrebat, plângând.

— Nu eram decât un rob, fetița mea. Ce putea face un simplu rob?

— Dar mi-erai ca un tată.

— Și nu-ți mai sunt?

— Așa ai să fii mereu.

Mar l-a îmbrățișat din răspuțeri pe Guillem. „Așa ai să fii mereu”, și-a zis arapul. „Câtă vreme am irosit hăt-departate de aceste locuri?” S-a întors la ferestruică:

— Doña Elionor nu pofteste să te vadă nici pe Domnia Ta, s-a auzit dinăuntru.

— Spune-i că o să aibă vești de la mine.

Soldații l-au însoțit când s-a întors în temniță. Pe când alguazilul îi punea lanțurile la loc, Arnau nu și-a luat ochii de pe umbra ghemuită în fața lui, în celălalt capăt al temniței mizere. A rămas în picioare chiar și când alguazilul a ieșit.

— Ce ai tu de-a face cu Aledis? i-a strigat bătrânei când nu se mai auzeau pași pe coridor.

S-a părut că umbra tresărea, dar după o clipă înlemnise la loc.

— Ce ai tu de-a face cu Aledis? a repetat. Ce căuta aici? De ce vine să te vadă?

Tăcerea obținută drept răspuns i-a adus în minte licărul ochilor

mari, căprui.

— Ce legătură au Aledis și Mar între ele? a implorat umbra.

A încercat barem să audă suflarea bătrânei, dar o sumedenie de gâfâieli și horcăieli s-au împletit cu tăcerea de răspuns a Francescăi. Arnau și-a plimbat privirile pe pereții temniței; nimeni nu-i dădea nici cea mai mică atenție.

De cum a zărit-o pe Mar însoțită de un arap cu veșminte fastuoase, hangiul n-a mai amestecat în oala mare de pe vatră. Și-a ieșit și mai mult din fire după ce în urma lor au intrat cei doi robi care cărau bagajele lui Guillem. „De ce nu s-a dus în piața de grâne, ca toți neguțătorii?” s-a întrebat în sinea lui, ieșindu-le în întâmpinare.

— E o onoare pentru casa mea, i-a cuvântat, ploconindu-se peste poate.

Guillem a adăstat până ce hangiul și-a dovedit lingușirile.

— Ne poți da găzduire?

— Da. Robii se pot odihni în...

— Găzduire pentru toți trei, i-a tăiat vorba Guillem. Două odăi; una pentru mine; cealaltă pentru ei.

Hangiul s-a uitat la cei doi flăcăi cu ochi mari, negri, și păr inelat, care așteptau tăcuți în spatele stăpânului.

— Da, a răspuns, dacă asta dorești. Domnia Ta vino cu mine.

— Ei se vor ocupa de toate. Adu-ne puțină apă.

Guillem a însoțit-o pe Mar până la una dintre mese. Erau singuri în toată încăperea.

— Spui că azi a început judecata?

— Da, dar nu te pot încredința. Adevărul e că nu știu nimic. Nici măcar n-am putut să-l văd.

Guillem a deslușit că Mar vorbea cu glas întretăiat. A întins mâna ca s-o mângâie, dar n-a atins-o. Nu mai era o fetiță, iar el nu era, la urma urmelor, decât un rob arap. Nimănui nu trebuia să-i dea prin minte... Făcuse destul în fața palatului lui Elionor. Mâna lui Mar a repetat gestul lăsat neterminat de Guillem.

— Sunt aceeași. Pentru tine, mereu.

Guillem a zâmbit.

— Și soțul tău?

— S-a săvârșit din viață.

Pe chipul lui Mar nu s-a citit sila. Guillem a schimbat vorba:

— S-a făcut ceva pentru Arnau?

Mar a mijit din pleoape și a strâns din buze.

— Ce vrei să zici? Nu putem să facem...

— Și Joan? Joan e inchiuzitor. Știi ceva despre el? N-a pus o vorbă bună pentru Arnau?

— Călugărul ăla? Mar a surâs în silă și a tăcut; la ce să-i mai spună? Era de-ajuns ce pătimea Arnau, iar Guillem venise pentru el. Nu. N-a făcut nimic. Mai mult, inchiuzitorul general îi e vrăjmaș. E aici, cu noi.

— Cu noi?

— Da. Am cunoscut o văduvă, pe care o cheamă Aledis; ea și fetele ei locuiesc laolaltă cu noi. E prietenă cu Arnau din copilărie. Din întâmplare, trecea prin Barcelona chiar când l-au închis. Doarme cu ele. E femeie bună. Ai să-i vezi pe toți la masă.

Guillem i-a strâns mâna.

— Și tu ce-ai mai făcut? l-a întrebat tânăra.

Mar și Guillem și-au povestit tot ce făcuseră în cei cinci ani de despărțire, până ce soarele a suit sus, deasupra Barcelonei; ea s-a ferit să-i spună ceva despre Joan. Primele s-au înfățișat Teresa și Eulălia. Erau încălzite, dar zămbitoare, deși surâsul s-a șters de chipurile lor nurlii de cum au zărit-o pe Mar și și-au amintit că Francesca era întemnițată.

Se plimbaseră prin jumătate din cetate, bucurându-se de noul cin oferit de straietele de fecioare orfane. Nu se mai bucuraseră nicicând până acum de atâta slobozie, căci legea le silea să poarte mătăsuri în culori, ca să le recunoască oricine. „Intrăm?” a întrebat Teresa, făcând pe ascuns semn către ușile bisericii San Jaume. A întrebat în șoptă, de parcă i-ar fi fost teamă că numai gândul ar fi putut trezi ura întregii Barcelone. Dar n-a fost nimic. În biserică, enoriașii nu le-au dat nicio atenție, ca și preotul, la trecerea căruia fetele au lăsat ochii în jos, strângându-se una într-alta.

Pe ulița Boqueria au coborât sporovăind și hlizindu-se, spre mare; de-ar fi urcat pe ulița Bisbe, până în piața Nova, ar fi dat de Aledis în fața palatului episcopal, țintuind cu privirea ferestrele mari, încercând să-i recunoască pe Arnau ori pe Francesca în fiece siluetă din spatele vitraliilor. Nici măcar nu știa în spatele căror geamuri îl judecau pe Arnau. Dăduse mărturie Francesca? Joan nu știa nimic despre ea. Aledis își plimba privirile de la un vitraliu la altul. Sigur că da, totuși la ce să-i mai spună dacă nu putea să facă nimic, neștiind. Arnau era puternic, iar Francesca... n-o cunoșteau pe Francesca.



— Ce stai aici, femeie? Aledis a dat nas în nas cu unul dintre soldații Inchiziției. Nu-l văzuse venind. La ce te uiți așa?

S-a ghemuit, apoi a luat-o la fugă, nerăspunzând. „N-o știți pe Francesca, și-a zis fugind. Toate schingiuirile voastre n-ar putea-o face să mărturisească taina pe care a ținut-o ascunsă întreaga viață.”

Joan a ajuns la han înaintea lui Aledis, cu sutana curată primită la mănăstirea Sant Pere de les Puellas. Când l-a zărit pe Guillem lângă Mar și pe cele două fiice ale lui Aledis, a încremenit în mijlocul sălii.

Guillem s-a uitat la el. Zâmbise ori se strâmbase de silă?

Nici Joan n-ar fi putut spune. Mar i-o fi povestit, oare, despre răpire?

Dintr-un foc, Guillem și-a amintit cum se purtase monahul cu el pe vremea când era cu Arnau, dar nu era vremea pentru ranchiună, și s-a ridicat. Spre binele lui Arnau, trebuiau să fie uniți.

— Ce mai faci, Joan? l-a întrebat, luându-l pe după umeri. Ce ai pe față? a adăugat, zărindu-i vânățile.

Joan s-a uitat la Mar, dar i-a deslușit doar fața dură și lipsită de expresie pe care i-o arăta de când se dusesese după ea. Dar nu, Guillem nu putea fi atât de cinic încât să-l întrebe...

— M-a lovit cineva, a răspuns. Ni se întâmplă și nouă, monahilor.

— Presupun că l-ai și afurisit, a zâmbit Guillem, însoțindu-l la masă. Nu așa se zice în Constituțiile de Pace și Armistițiu? Joan și Mar se uitau unul la altul. Nu-i așa? Va fi afurisit cel care va rupe pacea cu prelații neînarmați. Nu erai înarmat, Joan?

Guillem n-a simțit încordarea dintre Mar și călugăr, deoarece chiar atunci a sosit Aledis. S-au cunoscut la iuțeală, fiindcă Guillem voia să stea de vorbă cu Joan.

— Tu, ca inchizitor, l-a iscodit, ce crezi despre starea lui Arnau?

— Cred că Nicolau vrea să-l osândească, dar nu poate avea mai nimic contra lui. Presupun că va scăpa cu un *sambenito* și o amendă însemnată, că doar asta pofteste Eimeric. Îl știu eu pe Arnau; n-a făcut nicicând rău nimănui. Oricât de urât l-ar fi părât Elionor, n-au să poată găsi...

— Și dacă pâra lui Elionor a fost urmată de alta, a unor preoți?

— Ce vrei să zici?

— N-are nicio însemnătate, a zis Guillem, amintindu-și răvașul trimis de Jucef. Răspunde-mi! Ce s-ar întâmpla dacă ar fi și pâra

unor preoți?

Aledis n-a mai ascultat vorbele lui Joan. Trebuia, oare, să le spună tot ce știa? Putea, oare, arapul să aranjeze ceva? Era avut și părea... Teresa și Eulàlia s-au uitat la ea. Tăcuseră după cum le poruncise, dar acum păreau dornice s-o audă. N-a fost nevoie să le întrebe, amândouă s-au învoit. Asta însemna... dar ce mai conta! Cineva trebuia să aranjeze ceva, iar arapul...

— Mai sunt și altele, a trântit-o, punând capăt presupunerilor pe care încă le mai avea Joan în vedere.

Cei doi bărbați și Mar și-au îndreptat atenția spre ea.

— N-am de gând să vă spun cum am aflat și nici nu mai vreau să vorbesc despre asta odată ce vă voi fi istorisit totul. Vă învoiți?

— Ce vrei să spui? a întrebat Joan.

— E destul de limpede, frate, a intervenit Mar.

Guillem s-a uitat uluit la Mar; de ce se purta, oare, așa? S-a întors la Joan, dar el lăsase ochii în pământ.

— Dă-i înainte, Aledis. Ne învoim, a zis Guillem.

— Vi-i amintiți pe cei doi nobili care au mas aici la han?

Când a auzit numele lui Genís Puig, Guillem a oprit-o pe Aledis.

— Are o soră pe care o cheamă Margarida, i-a zis Aledis.

Guillem și-a acoperit obrazul cu mâinile.

— Mai sunt aici? a iscodit-o.

Aledis a povestit și ce aflaseră fetele ei; înțelegerea Eulàliei cu Genís Puig nu fusese zadarnică. După ce-și revărsase asupra ei pasiunea trezită de beție, cavalerul îi vorbise pe larg despre învinuirile pe care inchizitorul i le aducea lui Arnau.

— Se zice că Arnau a ars leșul tătâne-său, a povestit Aledis; eu nu pot să cred...

Joan și-a înghițit un val de greutate. Toți s-au întors la el. Cu mâna la gură, monahul se îmbujorase tot. Întunericul, trupul lui Bernat care atârna în ștreang, vâlvătăile...

— Ce mai ai de zis acum, Joan? l-a auzit întrebând pe Guillem.

— O să-l execute, a izbutit să zică, înainte de a fugi din han cât îl țineau picioarele, astupându-și gura cu mâna.

Cuvintele lui Joan mai pluteau încă printre ei. Toți și-au plecat privirile.

— Ce se petrece între tine și Joan? a întrebat-o în șoaptă Guillem pe Mar, după o vreme, văzând că monahul nu mai apărea.

Era doar un rob. Ce putea face un simplu rob? Vorbele lui Guillem sunau în mintea lui Mar. Dacă i-ar fi mărturisit... Trebuiau să fie uniți! Arnau avea nevoie să lupte toți pentru el,

chiar și Joan.

Mar a ocolit privirea lui Guillem.

— Ai să-mi istorisești într-o zi?

Mar a lăsat și mai mult ochii în pământ.

## Capitolul 54

Tribunalul se întrunise: cei patru dominicani și notarul, așezați la masă, soldații care stăteau de strajă lângă ușă, și Arnau, la fel de murdar ca în ziua dinainte, în picioare, în mijlocul încăperii, urmărit de ei toți.

La scurt timp au intrat Nicolau Eimeric și Berenguer d'Erill, trufași și înveșmântați cu pompă. Soldații i-au salutat, ceilalți membri ai tribunalului s-au ridicat, așteptându-i să ia loc.

— Începe judecata, a anunțat Nicolau; îți amintesc, a adăugat, adresându-i-se lui Arnau, că te afli tot sub legământ.

„Bărbatul, îi spusese episcopului în drum spre sală, va vorbi mai mult din pricină că a jurat, decât fiindcă se teme de tortură.”

— Citește ultimele spuse ale vinovatului, a poruncit Nicolau notarului.

„Îmbrățișează numai idei, credințe, ca și noi.” Propriile spuse l-au lovit în moalele capului. Avându-le neîntrerupt în minte pe Mar și pe Aledis, se gândise toată noapte la tot ce vorbise. Nicolau nu-i îngăduise să-i lămurească, dar pe de altă parte cum ar fi putut-o face, ce să le fi lămurit acelor vânători de eretici despre prietenia cu Raquel și familia ei? Notarul tot mai citea. Nu putea îndrepta cercetările spre Raquel; suferiseră destul din pricina morții lui Hasdai, ca să le mai trimită și Inchiziția pe cap.

— Crezi că legea creștină se mărginește la gânduri ori credințe pe care oamenii le pot îmbrățișa? a întrebat Berenguer d'Erill. Oare poate un simplu muritor să pună în discuție poruncile divine?

„De ce nu?” Arnau l-a privit drept în față pe Nicolau. „Oare nu sunteți și voi simpli muritori?” Aveau să-l ardă pe rug. Ca pe Hasdai și mulți alții. Un fior l-a străbătut prin tot trupul.

— Am vorbit greșit, a răspuns în cele din urmă.

— Atunci, cum ai zice? s-a repezit Nicolau.

— Nu știu. N-am știința Domniilor Voastre. Nu pot zice decât că eu cred în Dumnezeu, sunt un bun creștin și m-am purtat întotdeauna după poruncile Lui.

— Crezi că atunci când ai ars leșul tatălui tău ai respectat poruncile Domnului? a strigat inchișitorul, ridicându-se în picioare și bătând în masă cu amândouă mâinile.

Ascunzându-se în beznă, Raquel s-a dus la casa fratelui său,

așa cum se înțeleseseră.

— Sahat, a grăit în loc de orice alt salut, oprindu-se în ușa casei.

Guillem s-a ridicat de la masa unde stătea laolaltă cu Jucef.

— Îmi pare rău, Raquel!

Femeia a răspuns cu o strâmbătură. Guillem era la câțiva pași de ea, dar o mișcare ușoară pe care a făcut-o cu brațele a fost de ajuns ca el să se apropie s-o îmbrățișeze. Guillem a strâns-o la piept, a încercat s-o mângâie, dar glasul nu-l ajută. „Lasă-ți lacrimile să curgă, Raquel, a rugat-o în sinea lui, lasă să se stingă focul pe care încă îl mai ai în ochi.”

După câteva clipe, Raquel s-a depărtat de Guillem, ștergându-și lacrimile.

— Ai venit pentru Arnau, e drept? l-a întrebat vocea care își revenise. Trebuie să-l ajuți, a adăugat când Guillem s-a învoit; ajutorul nostru ar încurca și mai mult lucrurile.

— Îi spuneam fratelui tău că am nevoie de o scrisoare cu care să mă înfățișez la curte.

Raquel și-a întrebat fratele din priviri.

— O s-o obținem, a spus el. Infantele don Juan și curtea lui, curtenii și căpeteniile regatului s-au adunat la Barcelona, ca să vorbească despre necazul cu Sardinia. Momentul e cum nu se poate mai bun.

— Ce-ai de gând să faci, Sahat? a întrebat Raquel.

— Încă nu știu. Mi-ai scris, a adăugat, întorcându-se la Jucef, că regele l-a înfruntat pe inchizitor. Jucef a încuviințat. Dar fiul lui?

— Mai e ceva, a zis Jucef. Infantele e un mecena al artei și culturii. Se dă în vânt după muzică și poezie, obișnuiește să adune scriitori și filosofi la curtea lui din Gerona. Nici unul dintre ei nu se învoiește cu atacurile lui Eimeric la adresa lui Ramon Llull. Inchiziția e prost văzută printre filosofii catalani; la începutul secolului, au fost socotite eretice paisprezece tratate ale medicului Arnau de Vilanova; Eimeric a declarat eretică și opera lui Nicolás de Calabria, iar acum e prigonit alt mare înțelept, Ramon Llull. E ca și cum orice catalan ar fi suspect. Puțini mai îndrăznesc să scrie de teama interpretărilor pe care Eimeric le-ar putea la tratatelor lor; Nicolás de Calabria a sfârșit pe rug. Pe de altă parte, tocmai pe infante l-ar putea afecta planurile inchizitorului de a-și extinde jurisdicția asupra fiecărui cartier evreiesc din Catalonia. Ține seama că infantele trăiește din dările plătite de noi. Are să te

asculte cu atenție, a fâgăduit Jucef, dar nu-ți face visuri; nu-iesle să se înfrunte direct cu Inchiziția.

Guillem a încuviințat în sinea lui.

Să dea foc leșului?

Nicolau Eimeric a rămas în picioare, sprijinindu-se cu mâinile pe masă și privindu-l pe Arnau; chipul i se înroșise de tot.

— Tatăl tău, a bolborosit, a fost un diavol care a ațâțat norodul. De aceea l-au executat și de aceea i-ai pus tu foc, ca să moară cum a murit.

În încheiere, Nicolau l-a împuns cu degetul pe Arnau.

Cum de aflase? Doar un singur om știa... Notarul scrijelea pergamentul cu pana. Nu putea fi. Joan nu... Arnau a simțit că-l lăsau picioarele.

— Negi că ai ars leșul tatălui tău? a întrebat Berenguer d'Erill.

Nu era cu puțință ca Joan să-l fi pârât!

— Negi? a repetat Nicolau, ridicând glasul.

Chipurile celor din tribunal s-au descompus, iar Arnau s-a ținut să nu vomite.

— Ne era foame! a strigat. V-a fost vreodată foame? Chipul învinețit al tatălui, cu limba scoasă, s-a amestecat cu ale celor ce-l priveau. Joan? De ce nu venise să-l vadă? Ne era foame! a urlat. Și și-a auzit tatăl spunând: „Eu în locul tău nu m-aș supune.” V-a fost, oare, foame vreodată?

Arnau a dat să se năpustească asupra lui Nicolau, care îl tot întreba cu privirea, în picioare, trufaș, dar, înainte de a ajunge la el, soldații l-au prins și l-au târât iar în mijlocul sălii.

— Ți-ai ars tatăl ca pe un demon? l-a întrebat iar Nicolau, de data asta urlând.

— Tata nu era demon! a urlat și Arnau, luptând cu ostașii care îl țineau strâns.

— Dar i-ai ars leșul.

„De ce, Joan? Ești fratele meu, iar Bernat te-a iubit mereu ca pe propriul fiu.” A lăsat capul în podea, prins între soldați. De ce?

— Așa ți-a poruncit mama ta?

Arnau abia a izbutit să-și înalțe capul.

— Mama ta e o vrăjitoare care aduce răul Necuratului, a adăugat episcopul.

„Ce spuneau?”

— Tatăl tău a ucis un tânăr ca să te poată elibera pe tine. Mărturisești? a strigat Nicolau.

— Ce? a încercat să întrebe Arnau.

— Tu, și Nicolau l-a împuns cu degetul, și tu ai ucis un băiat creștin. Ce voiai să faci cu el?

— Așa ți-au poruncit părinții? a întrebat episcopul.

— Voiai inima lui? a întrebat Nicolau.

— Câți băieți ai mai ucis?

— Ce legături ai cu ereticii?

Inchizitorul și episcopul l-au bombardat cu un șir de întrebări. Tatăl tău, mama ta, băieți, asasinat, inimi, eretici, jidovi, Joan! Arnau și-a lăsat din nou capul să-i cadă. Tremura.

— Mărturisești? a isprăvit Nicolau.

Arnau nu s-a clintit. Tribunalul a lăsat să curgă timpul. Între timp, Arnau atârna tot de brațele soldaților. În cele din urmă, Nicolau le-a făcut semn să plece din sală. Arnau a simțit că-l târau.

— Stați! a poruncit inchizitorul, când dădeau să deschidă ușa. Soldații s-au întors la el. Arnau Estanyol! a strigat. Arnau Estanyol! a strigat iar.

Arnau a înălțat capul domol și s-a uitat la Nicolau.

— Puteți să-l duceți, le-a poruncit inchizitorul soldaților, de cum a simțit privirea lui Arnau ațintită asupra lui. Scrie, notarule, l-a auzit Arnau spunând când ieșea pe ușă, vinovatul n-a tăgăduit nici una dintre învinuirile aduse de tribunal și nu s-a învoit să mărturisească, simulând un leșin, prefăcătorie care s-a vădit când, după procesul Inchiziției și înainte de a ieși din sală, și-a îndreptat iar atenția asupra judecății.

Scârțâitul penei l-a urmărit pe Arnau până în temniță.

Guillem le-a poruncit robilor să-i pregătească mutarea în piața de grâne, foarte aproape de hanul lui Estanyer, care a primit vestea cu neplăcere; o părăsea pe Mar, dar nu putea să riște ca Genís Puig să-l recunoască. Cei doi robi au respins dând din cap toate încercările pe care le făcea hangiul pentru a-l împiedica pe acel neguțător avut să plece din casa lui. „La ce-mi trebuie nobili care nu plătesc?” a bombănit, numărând paralele date de robii lui Guillem.

Din cartierul evreiesc, Guillem s-a dus drept la piața de grâne; nici unul dintre neguțătorii în drum prin cetate, care trăsese acolo, nu știa despre vechea-i prietenie cu Arnau.

— Am deschis o prăvălie la Pisa, i-a răspuns unui neguțător sicilian care, îmbucând ceva la aceeași masă cu el, l-a întrebat cu

ce se ocupa.

— Ce te-a adus la Barcelona? l-a iscodit sicilianul.

Un prieten are necazuri, a fost gata să-i zică. Sicilianul era scund, chel și cu trăsături prea marcate; i-a spus că-l chema Jacopo Lercardo. Vorbise mult și pe îndelete cu Jucef, dar nu strica să mai audă și o altă părere.

— Cu ani în urmă, am avut treburi în Catalonia și am profitat să fac un voiaj la Valencia, ca să cercetez nișel piața.

— Nu prea-s multe de aflat, i-a zis sicilianul între două linguri duse la gură.

Guillem l-a așteptat să urmeze, dar pe Jacopo nu-l interesa decât blidul cu carne. N-avea să stea de vorbă decât cu cineva care se pricepea la negoț la fel de bine ca el.

— Am aflat că treburile s-au schimbat mult de la ultimul meu voiaj acolo. Se simte lipsa țăranilor în piețe; tarabele lor sunt goale. Îmi aduc aminte, în urmă cu ani, că acela care controla piețele trebuia să facă rânduială printre neguțători și țărani.

— Acum nici că mai e de trudit, a destăinuit sicilianul, zâmbind; țăranii nu mai scot rod, așa că nu mai vând în piață. Molimele au decimat norodul, ogoarele nu mai dau roade și chiar seniorii le lasă uitării, înțelenite. Țăranii se duc în ținuturile de unde vii Domnia Ta: Valencia.

— Mi-am vizitat niscai vechi cunoscuți. Sicilianul l-a privit iar peste lingură. Nu-și mai pun gologanii în joc prin felurite negoțuri; se mărginesc să cumpere părți din datoria cetății. Au ajuns rentieri. După cum se vorbește, acum nouă ani datoria cetății era de o sută șazeci și nouă de mii de livre; azi să tot fie de două sute de mii de livre, și tot crește. Cetatea nu poate să se tot învoiască nici cu plata înțelegerilor, nici cu rentele viagere când gajul stabilit e datoria; va ajunge la sapă de lemn.

Câteva clipe, Guillem și-a amintit de veșnica dispută despre plata dobânzilor pentru parale, care era oprită printre creștini. Odată curmată neguțătoria și cu ea comanditele din care se plăteau acei bani, ajunseseră să încalce iar opreliștea legiuită, prin plata înțelegerilor ori rentelor viagere, astfel încât bogătașii dădeau parale grele cetății, iar ea se lega să plătească an de an o sumă de bani în care, firește, erau incluse și dobânzile neîngăduite. În cazul rentelor viagere, dacă se dorea înapoierea capitalului împrumutat, trebuia plătită încă o treime din banii împrumutați. Totuși, cumpărând datoria cetății, nu se punea totul la bătaie, ca în expedițiile neguțătorești, atâta vreme cât Barcelona putea plăti.



— Dar, până nu se ajunge la sărăcie lucie, i-a zis sicilianul, aducându-l la realitate, starea e foarte favorabilă cumpărării de parale în principat...

— ... Vânzării, l-a oprit Guillem.

— Îndeosebi. Guillem a observat că sicilianul era tot mai încrezător. Dar se poate și cumpăra ori de câte ori se folosește moneda potrivită. Paritatea dintre florinul de aur și croatul de argint e cu totul închipuită și foarte departe de paritățile de pe piețele străine. Din Catalonia pleacă foarte mult argint, iar regele se încapățânează să sprijine valoarea florinului său de aur în ciuda pieței; ceea ce are să-l coste mult.

— De ce-ți închipui că-și ține poziția? a întrebat, curios, Guillem. Regele Pedro s-a purtat mereu ca un bărbat cu minte.

— Cu gândul la un câștig politic, a sărit Jacopo. Florinul e banul regal; baterea lui la monetăria din Montpellier depinde direct de rege. Din contră, croatul e bătut în cetăți ca Barcelona și Valencia, prin concesiune regală. Monarhul vrea să sprijine valoarea monedei lui, măcar că greșește; dar pentru noi e cea mai bună greșeală pe care o poate face. Regele a hotărât că pe alte piețe aurul să coste de treisprezece ori mai mult decât costă în realitate argintul!

— Și vistieria regelui?

Acolo bătea Guillem.

— Socotită de treisprezece ori mai mare! a răs sicilianul. Regele își duce înainte războiul contra Castiliei, deși se pare că acela e pe sfârșite. Pedro cel Crud are necazuri cu nobilii, care s-au dat de partea lui Trastámara. Lui Pedro Ceremoniosul nu-i poartă credință decât cetățile și, după cât se pare, evreii. Războiul cu Castilia l-a ruinat pe rege. Acum patru ani, Cortesurile din Monzón i-au dat un împrumut de două sute șaptezeci de mii de livre pentru noi concesiuni făcute nobililor și cetățitorilor. Regele aruncă paralele pe războaie, dar pierde privilegiile pentru viitor, iar acum, o nouă zaveră în Corsica... Dacă ai vreun ce folos de la Casa regală, las-o baltă.

Guillem nu l-a mai ascultat pe sicilian, s-a mărginit să încuviințeze dând din cap și zâmbind de câte ori se cuvenea s-o facă. Regele era sărac lipit, iar Arnau unul dintre cei mai mari creditori ai lui. Când Guillem plecase din Barcelona, împrumuturile Casei regale erau de peste zece mii de livre; oare unde ajunseseră acum? Pesemne că regele nici măcar nu-și plătitise dobânzile împrumuturilor ieftine. „Au să-l execute.” Fraza lui Joan

i-a revenit în minte. „Nicolau se va folosi de Arnau ca să-și crească puterea, îl duminise Jucef; regele nu-i plătește papei, iar Eimeric i-a fâgăduit aceluia o parte din agoniseala lui Arnau.” Ar fi oare dispus regele Pedro să fie datornicul papei care tocmai stârnise zavera din Corsica, negându-i dreptul la Coroana Aragonului? Dar cum să-l faci pe rege să se ridice contra Inchiziției?

— Sfatul Domniei Tale ne interesează.

Vocea infantelui s-a pierdut în imensitatea salonului din Tinell. N-avea decât șaisprezece ani, dar tocmai prezidase, în numele tatălui său, întrunirea Parlamentului care trebuia să discute despre răzmerița sardă. Guillem l-a privit furișat pe moștenitor, care stătea pe tron, flancat de doi sftcnici de-ai săi, Juan Fernández de Heredia și Francesc de Perellós, amândoi în picioare. Zice-se că era un om slab, dar numai cu doi ani în urmă trebuise să-l judece și să-l execute pe tutorele lui de la naștere: Bernat de Cabrera. După ce poruncise ca acela să fie decapitat în piața din Zaragoza, infantele trebuise să trimită regelui Pedro, tatăl său, capul vicontelui.

Chiar în acea după-amiază, Guillem a vorbit cu Francesc de Perellós. Sftcnicul l-a ascultat atent; apoi i-a poruncit să aștepte îndărătul unei uși. Când, după o lungă așteptare, l-au lăsat să treacă, Guillem a intrat în cel mai impunător salon unde pășise vreodată: o încăpere străvezie, lată de peste treizeci de metri, cu șase arcuri lungi în diafragmă, care ajungeau aproape de podea, cu pereții goi, luminată de făclii. Infantele și sftcnicii îl așteptau în capătul salonului Tinell.

La câțiva pași de tron, a pus un genunchi în pământ.

— Dar, zicea infantele, amintiți-vă că nu ne putem pune cu Inchiziția.

Guillem a așteptat până ce Francesc de Perellós i-a aruncat o privire complice, îmbiindu-l să glăsuiască.

— Nu trebuie s-o faceți, seniore.

— Fie, a hotărât infantele, apoi s-a ridicat și a ieșit din salon, însoțit de Juan Fernández de Heredia.

— Ridică-te, Domnia Ta, i-a cerut Francesc de Perellós lui Guillem. Pe când?

— Măine, dacă pot. De nu, poimăine.

— Am să-l anunț pe *veguer*.

Guillem a ieșit din marele palat la căderea serii. A privit cerul

senin al Mediteranei și a tras aer în piept. Avea multe de făcut.

Chiar după-amiază, când încă nu sfârșise de vorbit cu sicilianul Jacopo, primise un mesaj de la Jucef: „Sfêtnicul Francesc de Perellós te va primi astă-seară în marele palat, de cum se va închide Parlamentul.” Știa cum să ațâțe vrerea infantelui; nimic mai simplu: să șteargă împrumuturile însemnate oferite Coroanei, care figurau în catastifele lui Arnau, astfel încât să n-ajungă în mâinile papei. Dar cum să-l slobozească pe Arnau fără ca ducele de Gerona să înfrunte Inchiziția?

Înainte de a merge la palat, Guillem făcuse o plimbare. Pașii îl purtaseră la banca lui Arnau. Era închisă; catastifele erau pesemne la Nicolau Eimeric, ca să se evite vânzări frauduloase, iar slujbașii lui Arnau se topiseră. A privit la Sfânta Maria, înconjurată toată de schele. Cum era cu puțință ca un bărbat care dăruise totul acestei biserici...? Și-a urmat plimbarea până la consulatul Mării, apoi pe plajă.

— Cum îi merge stăpânului tău? a auzit în spatele lui.

Guillem s-a întors și a zărit un *bastaix* care căra în spate un sac uriaș. În urmă cu ani, Arnau îi dăduse ceva parale, iar îi el înapoiase împrumutul ban cu ban. Guillem a dat din umeri, a încercat o strâmbătură. De îndată l-a înconjurat o ceată de *bastaixos*, care descărcau o navă și veneau în urma primului. „Ce-i cu Arnau? a auzit. Cum îl pot învinovăți că-i eretic?” Și altuia îi dăduse cu împrumut ceva gologani. Pentru nunta unei fiice? Câți dintre ei ceruseră sprijinul lui Arnau? „Dacă îl vezi, l-a rugat altul, zi-i că o lumânare arde la picioarele Sfintei Maria. Avem noi grijă să ardă fără preget.” Guillem a dat să le spună că nu știa, dar nu l-au lăsat: toți *bastaixos* și-au dat drumul la gură, împotriva Inchiziției, după care și-au văzut de drum.

Simțindu-le inflăcărarea, Guillem s-a dus, hotărât, la marele palat.

Biserica Sfânta Maria se profila în noapte și arapul era iar în fața băncii lui Arnau. Avea nevoie de ordinul de plată pe care, la vremea lui, îl semnase evreul Abraham Levi și pe care chiar el îl ascunsese în dosul unei pietre din zid. Ușa era încuiată cu cheia, dar la catul de jos o fereastră nu se închisese nicicând prea bine. Guillem a scrutat bezna; părea să nu fie nici țipenie pe-acolo. Arnau nu știuse nicicând de înscris. Guillem și Hasdai hotărâseră să țină ascunse câștigurile din vânzarea de robi într-o depunere făcută de un evreu în trecere prin Barcelona: Abraham Levi. Arnau n-ar fi primit gologanii. Fereastră a scârțâit, spărgând tăcerea

noptii, iar Guillem a înlemnit. Era doar un arap, un necredincios care intra la vreme de noapte în casa unui bărbat pe care Inchiziția îl băgase la zdup. De-l prindeau, botezul n-avea să-i fie de folos la nimic. Dar larma noptii i-a vădit că universului nici că-i păsa de el: marea, trosnetul schelelor de la Sfânta Maria, copiii în lacrimi, bărbații care strigau la neveste...

A deschis fereastra și s-a strecurat înăuntru. Depozitul fictiv făcut de Abraham Levi îl ajutase pe Arnau să aibă câștiguri bune din negoțul cu acele parale, dar, ori de câte ori făcea vreo operațiune, el trecea a patra parte în contul lui Abraham Levi, titularul depozitului. Guillem a îngăduit ochilor să i se deprindă cu bezna, așteptând răsăritul lunii. Înainte ca Abraham Levi să fi plecat din Barcelona, Hasdai îl însoțise la un notar, ca să semneze ordinul de plată pentru banii depuși; gologanii erau, deci, ai lui Arnau, dar în catastifele zarafului tot mai apărea numele evreului, iar banii sporiseră de la un an la altul.

Guillem a ingenuncheat în fața zidului. Era a doua piatră din colț. A început să tragă de ea din răsputeri. Niciodată nu găsisese clipa potrivită ca să-i vorbească lui Arnau despre primul negoț pe care îl făcuse pe la spatele, dar în numele lui, iar depozitul lui Abraham Levi sporise neîncetat. Piatra se ținea tare. „Nu-ți face griji, își aducea aminte că-i lămurise Hasdai odată când, în fața lui, Arnau vorbise despre evreu; mi-a spus să-i dau înainte. Nu-ți face griji”, repetase. Când Arnau se întorsese cu spatele, Hasdai îl privise pe Guillem, dar el nu-i putuse răspunde decât dând din umeri și oftând. Piatra se dădea învinsă. Nu. Arnau n-ar fi încuviințat nicicând să lucreze cu gologani veniți din vânzarea robilor. Piatra n-a mai ținut și Guillem a găsit sub ea înscrisul, învelit cu grijă într-o cărpă. Nu s-a îngrijit să-l citească; știa ce spune. A acoperit iar borta cu piatra și s-a dus la fereastră. N-a auzit nimic straniu, așa că a plecat din bancă și încuiat-o din nou.

## Capitolul 55

Soldații Inchiziției au trebuit să-l scoată din celulă; doi dintre ei l-au luat de subsuori, dar, pe când îl târau, Arnau se tot împiedica și cădea. Apoi s-a lăsat târât pe coridoarele palatului și s-a tot izbit cu gleznelor de treptele ce coborau la catul de jos. Nu închisese ochii. Nici măcar nu dăduse vreo atenție călugărilor și prelaților care priveau cum îl duceau la Nicolau. Cum de putuse Joan să-l părăscă?

După ce îl duseseră înapoi în celulă, Arnau plânse, strigase și se izbise de pereți. De ce tocmai Joan? Și, dacă Joan îl părăse, ce legătură avea Aledis cu toate astea? Dar femeia încarcerată? Aledis chiar avea pricini să-l urască; o părăsise, o refuzase. Era, oare, de aceeași părere cu Joan? Se dusesse cu adevărat s-o caute pe Mar? Dar, de era așa, de ce nu venise Mar să-l vadă? Era atât de greu să cumperi un temnicer oarecare?

Francesca l-a auzit suspinând și oftând. Auzind strigătele fiului ei, trupul i s-a chircit și mai și. I-ar fi plăcut să-l vadă și să-i răspundă, chiar și să-l mintă și aline. „N-ai să faci față”, îi atrăsese luarea-aminte Aledis. Oare și ea? Ar putea să facă față multă vreme acelei stări? Arnau i-a dat înainte, văitându-se universului, iar Francesca s-a strâns lângă pietrele reci ale zidului.

Ușile sălii s-au deschis și l-au adus pe Arnau. Tribunalul era acolo. Soldații l-au târât în mijlocul sălii și l-au lăsat; Arnau a căzut în genunchi, cu picioarele crăcănate și capul plecat. L-a auzit pe Nicolau spărgând tăcerea, dar nu l-a priceput. Ce-i mai păsa de tot ce-i putea face călugărul când propriul frate îl osândise deja? Nu mai avea pe nimeni. Nu mai avea nimic.

„Nu-ți face visuri”, îi spusese alguazilul când încercase să-l cumpere, oferindu-i o mică avere, „nu mai ai parale”. Bani! Din pricina lor îl însurase regele cu Elionor; ei erau și în spatele purtării de care dăduse dovadă soția lui, care făcuse să fie poprit. Oare tot paralele să-l fi mânat și pe Joan?

— Aduceți-o pe mamă!

Simțurile lui Arnau n-au rămas nepăsătoare la auzul poruncii.

Mar și Aledis, cu Joan ceva mai departe de ele, stăteau în piața Nova, în fața palatului episcopal. „Curtea infantelui don Juan îl va primi pe stăpânul meu mâine după-amiază”, se mărginise să le

spună unul din robii lui Guillem înainte cu o zi. De cum se sculară găinile, același rob venise și le lămurise că stăpânul lui voia ca ei să-l aștepte în piața Nova.

Și iată-i pe toți trei acolo, încercând fără preget să afle din ce pricini le trimisese Guillem acea solie.

Arnau a auzit cum se deschidea ușa sălii îndărătul lui, intrau soldații și veneau la el. Apoi cum se puneau lângă ușă.

A simțit-o acolo. I-a văzut picioarele desculțe, zbârcite, murdare, cu răni sângerânde. Nicolau și episcopul au zâmbit, văzând că Arnau privea cu băgare de seamă picioarele mamei lui. A întors capul la ea. Măcar că el era în genunchi, bătrâna era mai înaltă ca Arnau doar cu o palmă; se chircise toată. Zilele de temniță nu trecuseră zadarnic pentru Francesca: părul sur îi stătea vâlvoi; privea drept la tribunal, iar din profil se vedea cum îi curg pieile, fără nicio țără de carne. Arnau nu-i putea zări ochiul din orbita vânăță.

— Francesca Esteve, a întrebat Nicolau, juri pe cele patru evanghelii?

Bătrâna vorbea aspru, sus și tare, uimindu-i pe toți.

— Jur pe toate patru, a răspuns, dar vă înșelați; numele meu nu-i Francesca Esteve.

— Dar cum? a întrebat Nicolau.

— Mă cheamă Francesca, dar nu Esteve, ci Ribes. Francesca Ribes, a adăugat, ridicând vocea.

— Trebuie să-ți aducem aminte de legământ? s-a rățoit episcopul.

— Nu. Tocmai din pricina lui spun adevărul. Mă cheamă Francesca Ribes.

— Nu ești, oare, fiica lui Pere și Francesca Esteve? a întrebat Nicolau.

— Nu mi-am cunoscut nicicând părinții.

— Te-ai căsătorit cu Bernat Estanyol pe domeniile seniorului de Navarcles?

Arnau s-a îndreptat. Bernat Estanyol?

— Nu. N-am fost niciodată pe acele meleaguri și nu m-am măritat cu nimeni.

— N-ai avut, oare, un fiu pe numele lui Arnau Estanyol?

— Nu. Nu cunosc nici un Arnau Estanyol.

Arnau s-a întors la Francesca.

Nicolau Eimeric și Berenguer d'Erill au șoptit ceva între ei. Apoi

inchizitorul i-a vorbit notarului.

— Ascultă! i-a poruncit Francescăi.

— Declarația lui Jaume de Bellera, senior de Navarcles, a început să citească notarul.

Arnau și-a mijit privirea, auzind numele lui Bellera. Tatăl său îi vorbise despre el. A ascultat curios presupusa poveste a vieții lui, căreia tatăl îi pusese capăt odată cu moartea. Chemarea mamei lui la castel, să-l alăpteze pe nou-născutul lui Llorenç de Bellera. Vrăjitoare? A ascultat din gura notarului versiunea lui Jaume de Bellera despre fuga mamei lui când, abia născut, cavalerul avusese primele atacuri de epilepsie, boala dracului.

— Apoi, i-a dat înainte notarul, Bernat, tatăl lui Arnau Estanyol, l-a furat într-o clipă de neatenție a străjii, după ce ucisese un flăcău neprihănit, și și-a luat tălpășița împreună cu el la Barcelona, lăsându-și baltă ogoarele. Ajunși aici, i-a primit familia neguțătorului Grau Puig. Autorul părei știe că vrăjitoarea a ajuns târfă. Arnau Estanyol e fiul unei vrăjitoare și al unui ucigaș, a încheiat.

— Ce-ai de mărturisit? a întrebat-o Nicolau pe Francesca.

— Că ați greșit curva, a răspuns rece bătrâna.

— Tu! a urlat episcopul, împungând-o cu degetul. Ești o târfă. Cutezi să pui la îndoială ceea ce a descoperit Inchiziția?

— Nu mă aflu aici ca femeie ușoară, a răspuns iar Francesca, nici ca să fiu judecată pentru așa ceva. Sfântul Augustin a scris că numai Dumnezeu le va judeca pe târfe.

Episcopul s-a roșit la față.

— Cum îndrăznești să faci aici vorbire despre spusele Sfântului Augustin? Cum...?

Berenguer striga neîncetat, dar Arnau nu-l mai asculta. Sfântul Augustin a scris că numai Dumnezeu le va judeca pe târfe. Sfântul Augustin a zis... În urmă cu ani, într-un han din Figueras, auzise aceleași vorbe de la o femeie ușoară. Oare n-o chema Francesca? Sfântul Augustin a scris... Cum de era cu puțință?

Arnau s-a întors cu fața la Francesca: o văzuse de două ori în viață, în două întâlniri hotărâtoare. Toți membrii tribunalului i-au observat purtarea față de femeie.

— Privește-ți fiul! a strigat Eimeric. Nu recunoști că-i ești mamă?

Arnau și Francesca au auzit ecoul vorbelor răsunând în pereți; el, pe jos, cu fața la bătrână; ea, privind drept în față, la inchizitor.

— Privește-l! a strigat iar Nicolau, împungând-o cu degetul pe

Francesca.

Un tremur ușor a străbătut trupul Francescăi în fața urii ce pleca din degetul lui arătător. Numai Arnau a observat, de lângă ea, cum pielea care îi curgea pe gât se retrăgea aproape pe nesimțite. Francesca a rămas cu ochii la inchizitor.

— Ai să mărturisești, i-a promis amenințător Nicolau, înghițindu-și vorba. Îți promit că ai să mărturisești.

— *Via fora!*

Strigătul a spart liniștea din piața Nova. Un flăcău a traversat-o în goană, repetând chemarea la arme: *Via fora! Via fora!* Aledis și Mar s-au uitat una la alta, apoi la Joan.

— Nu-i dangăt de clopot, le-a răspuns monahul, dând din umeri.

Sfânta Maria n-avea clopote.

Dar *Via fora!* străbătuse în goană cetatea, iar prostimea se strângea, uimită, în piața Blat, așteptând să vină stindardul lui Sant Jordi lângă piatra din mijlocul ei. În locul lui, doi *bastaixos* cu arbalete îi îndreptau pe toți spre Sfânta Maria.

În piața bisericii, sub prapur, pe umerii unor *bastaixos*, Fecioara Mării aștepta ca norodul să se adune în jurul ei. În fața Fecioarei, mai-marii breslei îi primeau sub stindard pe bărbații care coborau pe ulița Mar, unii dintre ei cu cheia Urnei Sfinte la gât. Gloata se îmbulzea tot mai mult în jurul Fecioarei. Departe de toți, de lângă banca lui Arnau, Guillem privea și asculta atent.

— Inchiziția a răpit un cetățean, pe Consulul Mării din Barcelona, lămurea unul dintre bărbații de vază ai breslei.

— Dar Inchiziția... a spus cineva.

— Inchiziția nu e a cetății, a răspuns unul dintre notabili, nici măcar a regelui. Nu respectă poruncile Sfatului celor O Sută, nici ale domnului *veguer*, nici ale judeului, iar membrii ei nu sunt numiți de aceștia; o face papa, un papă străin care nu vrea decât banii cetățenilor noștri. Cum pot să-l acuze de erezie pe cel care s-a făcut luntre și punte de dragul Fecioarei Mării?

— Nu vor decât paralele din buzunarele consulului! a strigat cineva din mulțime.

— Mint ca să pună mâna pe gologanii noștri!

— Au ură pe norodul catalan, a strigat alt bărbat de frunte.

Vorbele lor umblau din gură în gură. Strigătele începeau să răsune pe ulița Mar.

Guillem a observat că mai-marii breslei dădeau lămuriri celor



din alte confrerii ale cetății. Cine nu se temea pentru paralele lui? Măcar că și Inchiziția era de temut. Pâra cea mai absurdă...

— Trebuie să ne apărăm privilegiile, a cerut cineva după ce stătuse de vorbă cu o droaie de *bastaixos*.

Norodul începea să se înflăcăreze. Spade, pumnale și arbalete se ridicau deasupra capetelor, agitându-se pe măsură ce se auzea chemarea *Via fora!*

Strigătele deveneau asurzitoare. Guillem a zărit că soseau niscai sftnici ai cetății și s-a apropiat de îndată de cei care discutau, privind trecerea Fecioarei.

— Și oștenii regelui? a auzit că întreba unul dintre sftnici.

Mai-marele a repetat aidoma spusele lui Guillem:

— Să mergem în piața Blat, să vedem ce face domnul *veguer*.

Guillem s-a îndepărtat de ei. O clipă, a privit micuța icoană din piatră de pe umerii cetei de *bastaixos*. „Ajută-l”, a rugat-o în sinea lui.

Cortegiul s-a pus în mișcare. „În piața Blat!” striga norodul.

Guillem s-a alăturat mulțimii care urca pe ulița Mar spre piață, unde era palatul domnului *veguer*. Puțini știau că întreaga *host* a Barcelonei voia să afle ce atitudine va lua acesta, așa că, pe când, în strigătele mulțimii, Fecioara era pusă acolo unde urmau să stea stindardele lui Sant Jordi și ale cetății, s-a apropiat cu ușurință de palat.

Din mijlocul pieței, de lângă Fecioară și stindardul adus de *bastaixos*, oamenii de frunte și sftnicii au privit la palat. Norodul a priceput. Au tăcut, toți s-au întors către palat. Guillem a simțit încordarea. Oare infantele avea să se țină de înțelegere? Soldații stăteau în linie dreaptă, între mulțime și palat, cu spadele scoase din teacă. Domnul *veguer* și-a făcut apariția la una dintre ferestre, s-a uitat la prostimea îmbulzită sub ea și s-a făcut nevăzut. După câteva clipe, un ofițer de-al regelui s-a înfățișat în piață; mii de ochi, odată cu cei ai lui Guillem, s-au pus pe el.

— Regele nu se poate amesteca în treburile Barcelonei! a exclamat. Chemarea unei întregi *host* e treaba unei întregi cetăți.

Imediat după, le-a dat poruncă oștenilor să se retragă.

Oamenii priveau cum se perindau oștenii prin fața palatului, ocolind prin vechiul portal al cetății. Înainte ca ultimul să se facă nevăzut, un *Via fora!* a spart tăcerea, făcându-l pe Guillem să se cutremure.

Nicolau era gata să dea o poruncă în legătură cu Francesca: să

fie dusă în temniță și pusă la cazne, dar dangătul clopotelor i-a tăiat vorba. Primul a sunat cel de la Sant Jaume, chemarea la *host*, și lui i s-au alăturat toate celelalte din cetate. Cei mai mulți preoți din Barcelona erau credincioși doctrinelor lui Ramon Llull, ținta urii lui Eimeric, și mulți dintre ei au privit cu ochi buni lecția pe care cetatea voia s-o dea Inchiziției.

— La *host*? l-a întrebat inchizitorul pe Berenguer d'Erill.

Episcopul a făcut semn că nu știa.

Fecioara Mării era în mijlocul pieței Blat, așteptând stindardele feluritelor bresle care se alăturau celei alcătuite din *bastaixos*. Dar oamenii mergeau de-acum spre palatul episcopal.

Aledis, Mar și Joan îi auzeau cum se apropiau, până ce *Via fora!* a răsunat chiar în piața Nova.

Nicolau Eimeric și Berenguer d'Erill s-au apropiat de vitraliile uneia dintre ferestre, întărite cu plumb, le-au deschis și au zărit mai bine de o sută de bărbați care strigau, amenințând palatul cu armele ridicate deasupra capului. Strigătele au crescut, când cineva i-a recunoscut pe înalții prelați.

— Ce se întâmplă? a strigat Nicolau la un ofițer, făcând un salt înapoi.

— Barcelona a venit să-l elibereze pe Consulul Mării, a strigat un flăcău când Joan i-a pus aceeași întrebare.

Aledis și Mar au închis ochii și au strâns din buze. Apoi s-au luat de mână, privind înlăcrimate fereastra rămasă ușor deschisă.

— Du-te să-l cauți pe *veguer!* i-a poruncit Nicolau ofițerului.

Estimp, cum nimeni nu-i dădea nicio atenție, Arnau s-a ridicat și a luat-o pe Francesca de braț.

— De ce tremurai, femeie? a iscodit-o.

Francesca și-a ascuns lacrima ce stătea să-i lunece pe obraz, dar nu și-a putut opri o strămbătură de durere.

— Uită de mine, i-a răspuns cu glas întretăiat.

Strigătele de afară le-au acoperit vorbele și gândurile. Întreaga *host* se apropia de piața Nova. Oastea a trecut prin vechiul portal al cetății și pe lângă palatul domnului *veguer*, care o privea de la fereastră, a mers pe ulița Seders până la Boquería, și de acolo, prin fața bisericii Sant Jaume, al cărui clopot îi dădea curaj mai departe, apoi a urcat pe ulița Bisbe până la palat.

Mar și Aledis, care se mai țineau încă de mână, priveau din capătul uliței. S-au strâns atât de puternic de mâini, că li s-au albit încheieturile degetelor. Lumea se lipea de ziduri, ca să poată păși întreaga *host*; întâi, stindardul breslei de *bastaixos* cu

căpeteniile ei, apoi Fecioara sub prapur și în urma ei stindardele felurit colorate ale tuturor breslelor din Barcelona.

Domnul *veguer* nu s-a învoit să-l primească pe ofițerul Inchiziției.

— Regele nu poate să se amestece în treburile care țin doar de *host*, i-a răspuns ofițerul regelui.

— Au să ia cu asalt palatul episcopal, s-a plâns solul Inchiziției, care încă mai găfâia.

Celălalt a ridicat din umeri. „Folosești spada la cazne?” a fost gata să-l iscodească. Ofițerul Inchiziției i-a deslușit privirea și cei doi bărbați s-au înfruntat pe mutește.

— Mi-ar plăcea să văd cum te aperi cu o spadă castiliană ori cu un hanger arăpesc, a spus omul domnului *veguer*, arătând-o pe a lui, înainte de a arunca un scuipat la picioarele ofițerului trimis de Inchiziție.

Între timp, Fecioara ajunsese în fața palatului episcopal, în ritmul strigătelor scoase de *host*, purtată pe umeri de ceata de *bastaixos*, care abia mai putea ține pasul cu patima mulțimii din Barcelona.

Cineva a aruncat prima piatră în cristalele întărite cu plumb.

Prima n-a nimerit, dar a doua da, ca și multe dintre cele ce i-au urmat.

Nicolau Eimeric și Berenguer d'Erill s-au depărtat de ferestre. Arnau încă mai aștepta răspunsul Francescăi. Nici unul din ei nu se clintise.

O droaie de bărbați izbeau cu ciomegele în ușile palatului. Un flăcău s-a cățarat pe ziduri cu arbaleta atârnată la spate. Oamenii l-au aclamat, alții au luat-o pe urmele lui.

— Ajunge! a țipat unul dintre sfetnicii cetății, încercând să-i dea la o parte pe cei care izbeau în ușă. Ajunge! a repetat, înghiontindu-i, nimeni nu atacă fără voia cetății.

Bărbații din ușă au stat în loc.

— Nimeni nu atacă fără încuviințarea sfetnicilor și bărbaților de vază ai cetății, a repetat.

Cei de lângă ușă au amuțit, porunca s-a vestit în toată piața. Fecioara n-a mai dănțuit, tăcerea s-a înstăpânit peste *host*, piața a rămas cu privirile puse pe cei șase bărbați cățarați pe fațadă; primul era de-acum la fereastra spartă a sălii de judecată.

— Coborâți! s-a auzit.

Cei cinci sfetnici ai cetății și căpetenia breslei de *bastaixos*, cu

cheia Urnei Sfinte agățată de gât, au bătut în ușa palatului.

— Deschideți în fața întregii *host* a Barcelonei!

— Deschideți! Ofițerul Inchiziției a bătut cu arma în porțile cartierului evreiesc închise la trecerea întregii *host*. Deschideți Inchiziției!

Încercase să ajungă la palatul episcopal, dar toate ulițele care duceau acolo erau pline ochi cu cetățeni. Se putea apropia de palat doar trecând prin cartierul evreiesc, cu care acesta se învecina. De acolo, putea barem să trimită solia: domnul *veguer* n-avea să se amestece.

Nicolau și Berenguer au primit vestea când încă mai erau în sala de judecată. Oastea regelui n-avea să le sară în ajutor, iar sfetnicii amenințau să ia cu asalt palatul dacă nu le îngăduiau să intre.

— Ce vor?

Ofițerul s-a uitat la Arnau.

— Să fie slobozit Consulul Mării.

Nicolau s-a apropiat de Arnau până ce obrații aproape că li s-au atins.

— Cum de cutează? a strigat. Apoi s-a întors și s-a așezat la masa tribunalului. Berenguer i s-a alăturat. Lasă-i să intre! a poruncit Nicolau.

Să fie slobozit Consulul Mării; Arnau s-a îndreptat pe cât i-au îngăduit puterile rămase. De când fiul său îi pusese întrebarea, Francesca privea în gol. „Consulul Mării.” „Sunt Consulul Mării”, l-a sfidat pe Nicolau cu privirea.

Cei cinci sfetnici și căpetenia breslei de *bastaixos* s-au avântat în sala tribunalului. În urma lor, încercând să nu fie zărit, era Guillem, căruia onorabilul *bastaix* îi îngăduise să-l însoțească.

Guillem a rămas lângă ușă, pe când ceilalți șase s-au proțăpit în fața lui Nicolau. Unul dintre sfetnici a luat-o înaintea cetei.

— Ce...? a dat să spună Nicolau.

— Întreaga *host* din Barcelona, a sărit cel din față, acoperind glasul inchizitorului, îți poruncește să i-l dai pe Arnau Estanyol, Consulul Mării.

— Cutezați să dați porunci Inchiziției? s-a indignat Nicolau Eimeric.

Sfetnicul nu și-a luat ochii de la el.

— A doua oară, i-a atras luarea-aminte. Întreaga *host* îți

poruncește să i-l dai pe Consulul Mării din Barcelona.

Nicolau a îngăimat ceva și a căutat sprijinul episcopului.

— Au să ia palatul cu asalt, l-a amenințat prelatul.

— N-au să cuteze, a șoptit Nicolau. E un eretic! a urlat inchizitorul.

— N-ar trebui să-l judeci mai întâi? s-a auzit un glas din ceata sfetnicilor.

Nicolau i-a privit, mijind din ochi.

— E un eretic, a stărui.

— A treia și ultima oară, predați-ni-l pe Consulul Mării.

— Ce vreți să spuneți cu ultima oară? s-a băgat în vorbă Berenguer d'Erill.

— Dacă vreți să aflați, priviți pe fereastră.

— Luați-i! s-a repezit inchizitorul, dând din mâini spre soldații care stăteau de strajă la ușă.

Guillem s-a tras de acolo, lângă oșteni. Nici unul dintre sfetnici nu s-a clintit. Unii ostași au pus mâna pe arme, dar ofițerul din fruntea lor i-a oprit la un semn.

— Popriți-i! a stărui Nicolau.

— Au venit să se târguiască, s-a opus ofițerul.

— Cum îndrăznești...? a dat să strige Nicolau, ridicat în picioare.

Ofițerul i-a curmat vorba:

— Spune-mi Domnia Ta cum vrei să apăr palatul, apoi îi popresc; regele nu ne trimite ajutoare.

Ofițerul a arătat cu mâna spre strigătele gloatei de afară. Apoi l-a privit pe episcop, cerându-i ajutor.

— Puteți să-l luați pe Consulul Mării, a răspuns episcopul; e slobod.

Nicolau s-a înroșit de furie.

— Ce spui Domnia Ta? a exclamat, luându-l pe episcop de braț.

Berenguer d'Erill s-a scuturat mânios de el, dând din braț.

— Domnia Ta n-ai dreptul să ni-l dai pe Arnau Estanyol, a răspuns sfetnicul, adresându-se episcopului. Nicolau Eimeric, a urmat, întreaga *host* a Barcelonei și-a dat trei prilejuri; dă-ni-l pe Consulul Mării ori vei îndura roadele purtării tale.

Însoțind spusele sfetnicului, o piatră a zburat prin odaie, izbindu-se de partea din față a mesei la care stăteau membrii tribunalului; chiar și dominicanii au tresărit în jilțuri. Hărmălaia se înstăpânise în piața Nova. A urmat altă piatră; notarul s-a ridicat, și-a luat înscrisurile și s-a refugiat în celălalt capăt al sălii.

Călugării negri, mai aproape de geam, au dat să facă deopotrivă, dar un semn al inchizitorului le-a curmat fuga.

— Ți-a sărit o doagă? i-a șoptit episcopul.

Nicolau și-a plimbat privirea peste toți cei de acolo, până a dat de Arnau; zaraful zâmbea.

— Ereticule! a urlat Nicolau.

— E de ajuns, a zis sfetnicul, întorcându-se.

— Luați-i-l! a stăruit episcopul.

— Am venit doar să ne târguim, a stăruit sfetnicul, oprindu-se și acoperind larma pieței cu glasul. Dacă Inchiziția nu dă ascultare cererii cetății, slobozindu-l pe deținut, o va face această *host*. Asta-i legea.

Stând în picioare în fața tuturor, Nicolau tremura, cu ochii injectați și ieșiți din orbite. Alte două pietre s-au izbit de pereții sălii de judecată.

— Vor lua cu asalt palatul, i-a atras luarea-aminte episcopul, nemaitemându-se că-i auzit. Ce-ți mai pasă! Rămâi cu mărturisirea și avutul lui. Declară-l eretic; e osândit să plece din viață.

Sfetnicii și căpetenia breslei de *bastaixos* ajunseseră la ușa sălii. Soldații, pe ale căror fețe se citea groaza, s-au dat la o parte. Guillem era atent doar la vorbele schimbate de episcop și inchizitor. Între timp, Arnau stătea tot în mijlocul încăperii, lângă Francesca, sfidându-l pe Nicolau, care nu voia să se uite la el.

— Luați-l! a încuviințat în cele din urmă inchizitorul.

Întâi oamenii din piață, apoi cei care umpleau ulițele din apropiere; toți au început să aclame când sfetnicii l-au adus pe Arnau în ușa palatului. Francesca își târa picioarele în urma lor; nici țipenie nu-i dăduse atenție, când Arnau o luase de braț și o scosese din sala de judecată. În ușă, însă, îi dăduse drumul și se oprise. Sfetnicii l-au îndemnat să meargă înainte. În picioare în dosul mesei, Nicolau îl privea, străin de ploaia pietrelor ce intrau pe fereastră; una l-a izbit în brațul stâng, dar el nici măcar nu s-a clintit. Toți ceilalți se refugiaseră departe de peretele fațadei, prin care trecea furia întregii *host*.

Arnau se oprise în fața soldaților, în ciuda nemulțumirii sfetnicilor, care îl grăbeau.

— Guillem.

Arapul s-a apropiat, l-a luat de umeri și l-a sărutat pe gură.

— Du-te cu ei, Arnau, l-a grăbit. Afară te așteaptă Mar și fratele

tău. Eu mai am câte ceva de făcut pe aici. Apoi am să vin să te văd.

În ciuda strădaniilor depuse de sfetnici ca să-l ocrotească, oamenii s-au năpustit asupra lui Arnau de cum a pășit în piață; l-au îmbrățișat, l-au atins și i-au făcut urări. Chipurile lor surâzătoare i s-au perindat prin fața ochilor într-o roată nesfârșită. Nimeni nu voia să se depărteze și să lase cale slobodă sfetnicilor, toți îi vorbeau în gura mare.

Îmbulzeala îi arunca pe cei cinci sfetnici ai cetății și pe căpetenia breslei de *bastaixos*, când într-o parte, când într-alta cu Arnau la mijloc. Zarva îi mergea lui Arnau la suflet. Șirul de fețe n-avea sfârșit. Simțea că îl lăsau picioarele. Și-a ridicat privirea peste capetele oamenilor, dar n-a văzut decât marea nesfârșită de arbalete, spade și hangere înălțate la cer, care urcau și coborau în sunetul strigătelor scoase neîncetat de *host*. A vrut să se sprijine de sfetnici și, când să cadă, o mică figură din piatră i s-a ivit în față în nesfârșirea de arbalete, dănțuind odată cu ele.

Guillem se întorsese, iar Fecioara îi zâmbea. A închis ochii și s-a lăsat purtat pe sus de sfetnici.

Nici Mar, nici Aledis, nici Joan n-au izbutit să se apropie de Arnau în ciuda ghionturilor și coatelor cu care au încercat să-și croiască drum. L-au zărit purtat pe brațe de sfetnici când Fecioara Mării și stindardele au făcut cale întoarsă spre piața Blat. L-au mai zărit și Jaume de Bellera și Genís Puig, amestecați în prostime. Până atunci, fuseseră siliți să-și unească spadele cu miile de arme ridicate contra palatului episcopal și să se alătore strigătelor îndreptate contra inchizitorului, măcar că în sufletul lor se rugau ca Nicolau să le țină piept, iar regele să se răzgândească și să sară în ajutorul Sfântului Oficiu. Cum era cu puțință ca tocmai regele, pentru care își puseseră de atâtea ori viața în primejdie...?

Văzându-l pe Arnau, Genís Puig a început să-și învărtească spada în văzduh, urlând ca un posedat. Seniorul de Navarcles cunoștea strigătul, îl mai auzise și cu alte prilejuri, când cavalerul pornea la atac, în galop întins, rotindu-și spada deasupra capului. Arma lui Genís s-a izbit de arbaletele și spadele din jur. Toți au dat să fugă de el, iar Puig s-a dus spre sfetnici, care tocmai ieșeau din piața Nova, apucând-o pe ulița Bisbe. Cum să înfrunte singur întreaga *host* a Barcelonei? O să-l omoare mai întâi pe el, apoi...

Jaume de Bellera s-a aruncat spre prietenul său și l-a silit să coboare spada. Cei din apropiere l-au privit uluiți, dar gloata nu s-

a oprit, îmbulzindu-se spre ulița Bisbe. Golul s-a umplut de îndată ce Genís n-a mai strigat și nu și-a mai rotit spada deasupra capului. Seniorul de Bellera l-a tras departe de cei care îl văzuseră pornind la atac.

— Ai înnebunit? l-a întrebat.

— L-au slobozit. E slobod! a răspuns Genís, cu ochii pe stindardele ce începeau să coboare pe ulița Bisbe.

Jaume de Bellera l-a silit să-și întoarcă obrazul la el.

— Și ce vrei?

Genís Puig s-a uitat iar la stindarde și a încercat să se desprindă de Jaume de Bellera.

— Răzbunare! i-a zis.

— Nu asta-i calea, i-a amintit seniorul de Bellera, nu asta-i calea. L-a scuturat din răspuțeri, până ce Genís a răspuns. Găsim noi o cale...

Genís l-a pironit cu privirea; îi tremurau buzele.

— Te legi?

— Pe cinstea mea.

În sala de judecată s-a făcut treptat tăcere, pe măsură ce întreaga *host* părasea piața Nova. Când strigătele victorioase ale ultimului cetățean au apucat-o pe ulița Bisbe, s-a auzit suflarea întretăiată a inchișitorului. Nimeni nu clintise. Soldații stăteau drepti pe poziții, atenți să nu li se atingă armele și curelele între ele. Nicolau și-a plimbat privirea peste toți; n-a fost nevoie de nicio vorbă; „Trădătorule, l-a mustrat pe Berenguer d'Erill; lașilor”, pe ceilalți. Îndreptându-și atenția către soldați, l-a descoperit pe Guillem.

— Ce caută necredinciosul aici? a strigat. E cu puțință asemenea ocară?

Ofițerul n-a știut ce să zică; Guillem intrase odată cu sfetnicii și nu-l văzuse, urmărind atent poruncile inchișitorului. Cât despre el, Guillem era gata să nege că era necredincios, spunându-le că se botezase, dar n-a izbutit: în ciuda strădaniilor inchișitorului general, Sfântul Oficiu nu-și întindea jurisdicția și asupra evreilor și arapilor. Nicolau nu-l putea băga la răcoare.

— Sunt Sahat din Pisa, a grăit, ridicând glasul, și vreau să vă vorbesc, Înălțimea Voastră.

— N-am nimic de vorbit cu un necredincios. Dați-l afară pe acest...

— Puțin îmi pasă de tot ce puteți să credeți.



Nicolau a făcut un semn ofițerului, care a scos spada din teacă.

— Poate că are să vă pese să aflați că Arnau e *abatut*, a stăruiț Guillem, dând înapoi din fața ofițerului amenințător. Nu puteți avea nici un *sueldo* din avutul lui.

Nicolau a oftat și a privit în tavan. Fără alte porunci, ofițerul a încetat să-l mai amenințe pe Guillem.

— Dumirește-mă, necredinciosule, l-a îndemnat inchișitorul.

— Aveți catastifele lui Arnau Estanyol; controlați-le.

— Și crezi că n-am făcut-o?

— Știți că regelui i-au fost șterse datoriile.

Chiar Guillem semnase ordinul de plată și i-l dăduse lui Francesc de Perellós. Arnau nu-i retrăsese nicicând procurile, așa cum citise arapul în cărțile judei care se ocupa de finanțele cetății.

Pe fața lui Nicolau nu s-a clintit nici un mușchi. Toată sala a gândit laolaltă: de aceea nu se băgase domnul *veguer*.

Câteva clipe, Guillem și Nicolau s-au înfruntat din priviri. Guillem știa ce roia atunci prin mintea inchișitorului: „Ce-ai să-i spui papei? Cum ai să-i dai banii pe care i-ai făgăduit? I-ai trimis deja scrisoarea; și n-ai tu norocul să nu-i fie înmănată. Ce-ai să-i spui? Ai nevoie de sprijinul papei în fața regelui cu care n-ai făcut decât să te pui rău.”

— Și ce-ai tu cu toate astea? a întrebat în cele din urmă Nicolau.

— Vă pot lămuri între patru ochi, a cerut Guillem în fața semnelui făcut de Nicolau.

— Cetatea s-a răzvrătit contra Inchișitiiei, iar acum un necredincios oarecare îmi cere o audiență între patru ochi! s-a plâns Nicolau, strigând în gura mare. Cine te crezi?

„Ce-ai să-i spui papei? l-a întrebat Guillem din priviri. Vrei, oare, ca întreaga Barcelonă să-ți afle urzelile?”

— Căutați-l, i-a poruncit inchișitorul ofițerului, vedeți să n-aibă arme și duceți-l în antecamera biroului meu. Așteptați-mă acolo.

Vegheat de ofițer și doi soldați, Guillem stătea în picioare în antecamera inchișitorului. N-ar fi cutezat nicicând să-i dezvăluie lui Arnau obârșia averii lui: negoțul cu robi. Odată șterse datoriile regelui, dacă Inchișitiia cerceta tot ce agonisise Arnau, îi afla și datoriile, și doar el, Guillem, știa că înscrisurile făcute de hatărul lui Abraham Levi erau false; dacă el nu înfățișa ordinul de plată pe care, la vremea lui, îl semnase evreul, avutul lui Arnau era închipuit.

## Capitolul 56

De cum a ieșit în piața Nova, Francesca s-a depărtat de ușă și s-a ghemuit cu spatele la zidul palatului. De acolo a deslușit cum se năpusteau oamenii asupra lui Arnau și cum sfetnicii încercau fără izbutire să nu li se rupă cordonul pe care îl formaseră în jurul lui. „Uite-ți fiul!” Vorbele lui Nicolau au acoperit strigătele scoase de *host*. „Nu voiai să-l văd, inchizitorule? Iată-l, te-a biruit.” Francesca și-a îndreptat spatele pe perete, l-a zărit pe Arnau leșinând, dar de îndată prostimea i l-a acoperit și totul s-a făcut o mare de capete, arme, flamuri, iar în mijlocul acelei mări era micuța Fecioară, zguduită cumplit.

Puțin câte puțin, dar tot strigând și amenințând cu armele, întreaga *host* a luat-o pe ulița Bisbe. Francesca nu s-a clintit din loc. Avea nevoie de sprijinul peretelui; n-o mai țineau picioarele. Când piața a început să se golească, s-au văzut. Aledis nu voise să-i urmeze pe Mar și pe Joan: nu era cu putință ca Francesca să fie printre sfetnici. O bătrână ca ea... Dar uite-o! Când a deslușit-o pe Francesca, rezemată de zid, mică, gârbovită și fără nicio apărare, i s-a urcat un nod în gât.

A dat să alerge la ea chiar când soldații Inchiziției, odată duse strigătele scoase de *host*, cutezau să se ițească la ușa palatului. Francesca era la un pas de pragul ei.

— Vrăjitoare! a scuipat-o primul soldat.

Aledis s-a oprit foarte aproape de Francesca și soldați.

— Lăsați-o, le-a strigat. Niscaiva soldați ieșiseră deja din palat. Lăsați-o ori îi strig, i-a amenințat, făcând semn cu degetul către ultimii bărbați care dădeau colțul pe ulița Bisbe.

Unii dintre ei au privit într-acolo; dar unul a scos spada din teacă.

— Inchizitorul se va învoi cu moartea unei vrăjitoare, a lămurit-o.

Francesca nici măcar nu s-a uitat la el. Ochii îi erau pironiți pe femeia care alergase la ea. Câți ani și câte suferințe trăiseră laolaltă?

— Lăsați-o, câinilor! a strigat Aledis, dând câțiva pași înapoi și făcând cu mâna spre *host*; voia să fugă la ei, dar soldatul ridicase deja arma la Francesca. Tăișul spadei lui părea mai mare ca ea. Dați-i drumul, a gemut.

Francesca a deslușit-o pe Aledis acoperindu-și fața cu mâinile, apoi căzând în genunchi. O luase cu ea la Figueras, și de atunci... Avea să moară fără s-o îmbrățișeze?

Soldatul își încordase de-acum toți mușchii, când ochii Francescăi au trecut prin el.

— Vrăjitoarele nu mor de spadă, i-a atras luarea-aminte cu glas potolit. Arma i-a tremurat în mâini. Ce spunea femeia? Numai moartea prin foc purifică o vrăjitoare. Era oare drept? Soldatul a căutat sprijin la soții lui, dar au început să dea înapoi. Dacă mă ucizi cu spada, am să te urmăresc toată viața, am să vă urmăresc pe toți! Nimeni nu și-ar fi putut închipui că din trupul ei ar putea izbucni strigătul pe care tocmai îl auziseră. Aledis a ridicat ochii. O să vă urmăresc pe voi, a șoptit Francesca, pe muierile și pe fiii voștri, ca și pe fiii fiilor voștri, și pe soatele lor! Și vă blestem! Întâia oară de când ieșise din palat, Francesca n-a mai avut nevoie de sprijinul pietrelor. Soldații intraseră în palat; nu mai rămăsese decât cel cu spada ridicată. Te blestem, i-a aruncat în față, împungându-l cu degetul; omoară-mă și stârvul tău nu-și va mai găsi odihna. Am să mă fac mii de viermi, am să te rod bucată cu bucată. Și am să-ți iau ochii pe vecie.

Pe când Francesca îl tot amenința pe soldat, Aledis s-a ridicat și s-a apropiat de ea. A luat-o pe după un umăr și a început să meargă.

— Copiii tăi au să ia lepră. Cele două femei au trecut pe sub spada soldatului. Femeia ta are să fie ibovnica Necuratului.

N-au întors capul. Soldatul a mai ținut un timp spada ridicată, apoi s-a întors spre cele două femei care traversau piața.

— Să plecăm de-aici, fata mea, i-a zis Francesca de cum au intrat pe ulița Bisbe, acum pustie.

Aledis s-a cutremurat.

— Trebuie să trec pe la han.

— Nu, nu. Să mergem. Acum. Fără să pierdem nicio clipă.

— Dar Teresa și Eulălia?

— O să le dăm de veste, a răspuns Francesca, strângând-o la piept pe fata de la Figueras.

După piața Sant Jaume, au trecut pe lângă cartierul evreiesc, îndreptându-se spre poarta Boquería, cea mai apropiată. Pășeau îmbrățișate, nezicând nimic.

— Și Arnau? a întrebat Aledis.

Francesca nu i-a dat nici un răspuns.

Prima parte i-a ieșit după cum plănuise. În acele clipe, Arnau era pesemne înconjurat de *bastaixos*, în micuța navă de cabotaj închiriată de Guillem. Înțelegerea cu infantele don Juan fusese limpede; Guillem și-a amintit vorbele lui: „Locțiitorul nu se leagă, le spusese dinainte Francesc de Perellós, decât să nu înfrunte întreaga *host* a Barcelonei; în nici un caz nu va sfida Inchiziția și nici nu va încerca s-o silească să întreprindă ceva ori să-i pună la îndoială hotărârile. În cazul în care planul tău izbândește și Estanyol e slobozit, infantele n-are să-l apere dacă Inchiziția îl poprește iar ori îl osândește; e clar?” Guillem se învoise, îi dăduse ordinul de plată a împrumuturilor ieftine oferite regelui. Acum urma a doua parte: să-l convingă pe Nicolau că Arnau era sărac lipit și n-avea să obțină nimic urmărindu-l ori osândindu-l. Ar putea să fugă cu toții la Pisa și să lase avutul lui Arnau în mâinile Inchiziției; în fond, îl și avea, iar osândirea lui Arnau, chiar în lipsă, aducea cu sine exproprierea. De aceea încerca Guillem să-l inducă în eroare pe Eimeric; n-avea nimic de pierdut, dar multe de câștigat: liniștea lui Arnau și faptul că Inchiziția n-avea să-l mai urmărească în viața lui.

Nicolau l-a lăsat să aștepte câteva ceasuri, la capătul cărora s-a ivit împreună cu un evreu mititel, ce purta gherocul negru de rigoare, pe care lucea emblema galbenă. Evreul purta sub braț ceva catastife și îl urma pe inchizitor cu pași mici și iuți. A ocolit privirea lui Guillem când, cu o singură mișcare, Nicolau le-a poruncit amândurora să intre în odaia lui de lucru.

Nu i-a poftit să stea jos. Iar el, da, el s-a pus la masă.

— Dacă-i drept ceea ce spui... a început, vorbindu-i lui Guillem, Estanyol este *abatut*.

— Domnia Voastră știți că faptul e de netăgăduit, a răspuns Guillem; regele nu-i datorează nici un ban lui Arnau Estanyol.

— Îl pot chema pe judele finanțelor din cetate, a amenințat inchizitorul. Ar fi o ironie a sortii ca tocmai cetatea care l-a luat de la Sfântul Oficiu să-l execute drept *abatut*.

„În ruptul capului, a fost ispitit Guillem să-i răspundă; slobozia lui Arnau e la mine; și pot înfățișa pur și simplu ordinul de plată al lui Abraham Levi.” Nu. Nicolau nu-l primise pentru a-l amenința că-l va pârî pe Arnau judeului din cetate. Voia paralele lui, cele pe care le făgăduise papei, aceleași despre care evreul, nesmintit prieten al lui Jucef, îi făcuse cunoscut că putea dispune de ele.

Guillem a amuțit.

— Aș putea-o face, a stăruit Nicolau.

Guillem a deschis mâinile, iar Nicolau l-a privit cu băgare de seamă.

— Cine ești? l-a întrebat în cele din urmă.

— Numele meu este...

— Lasă, lasă, l-a oprit Eimeric, dând din mână; ești Sahat din Pisa. Dar poftesc să aflu de ce un bărbat din Pisa apără un eretic din Barcelona.

— Arnau Estanyol are sumedenie de prieteni, chiar și la Pisa.

— Necredincioși șieretici! a strigat Nicolau.

Guillem a deschis iar mâinile. Cât avea să mai dureze până va da înapoi în fața paralelor? Nicolau a părut că-l înțelege. Preț de câteva clipe a păstrat tăcerea.

— Și ce oferă prietenii lui Arnau Estanyol Inchiziției? a încuviințat în cele din urmă.

— În aceste catastife, a dat pe față Guillem, împungându-l cu mâna pe micul evreu, care nu-și lua ochii de la masa lui Nicolau, sunt înscrisuri făcute de hatârul unui creditor al lui Arnau Estanyol, o avere.

Pentru întâia oară, inchizitorul i s-a adresat evreului.

— E drept?

— Da, i-a zis. Încă de la început apar înscrisuri de hatârul lui Abraham Levi.

— Alt eretic! s-a repezit Nicolau.

Toți trei au amuțit.

— Dă-i înainte, a poruncit inchizitorul.

— Paralele din înscrisuri au tot crescut în cursul anilor. Azi, ar putea fi peste cincisprezece mii de livre.

Ochii mijii ai inchizitorului au sclipit, iar lui Guillem și evreului nu le-a scăpat acest lucru.

— Ei bine? a întrebat, adresându-i-se lui Guillem.

— Prietenii lui Arnau Estanyol l-ar putea face pe evreu să renunțe la creditul lui.

Nicolau s-a răsturnat în jilțul din lemn.

— Prietenul Domniei Tale e slobod. Paralele nu-s de dar. De ce ar dăruia cineva, oricât de bun prieten ar fi, cincisprezece mii de livre?

— Arnau Estanyol a fost eliberat doar de *host*, spuse Guillem întărindu-l pe „doar”.

Arnau putea fi luat încă drept supusul Sfântului Oficiu. Sosise clipa. Cântărise totul în ceasurile de așteptare în antecameră, tot privind spadele ofițerilor Inchiziției. Să nu subestimeze inteligența

lui Nicolau. Inchiziția nu-și întindea jurisdicția asupra unui arap, dacă Nicolau nu dovedea că acela îl atacase de-a dreptul. Niciodată nu putea face târg cu un inchizitor. Eimeric trebuia să i-l ofere. Un necredincios nu putea încerca să cumpere Sfântul Oficiu.

Nicolau l-a îndemnat cu privirea să urmeze. „Nu mă prinzi tu pe picior greșit”, s-a încurajat Guillem în sinea lui.

— Poate că aveți dreptate, a spus. E drept că, odată slobod Arnau, nu există nici un temei de bun-simț pentru cineva să dea atâția bani. Ochii inchizitorului s-au făcut două linii subțiri. Nu pricep de ce m-au trimis aici; mi-au îndrugat că Domnia Voastră aveți să înțelegeți, dar vă împărtășesc părerea dreaptă. Îmi pare rău că v-am făcut să pierdeți vremea.

Guillem aștepta ca Nicolau să se hotărască. În fine, inchizitorul s-a îndreptat în jilt și a deschis ochii; Guillem a știut că biruise.

— Pleacă, i-a poruncit evreului. De cum omulețul a închis ușa, Nicolau a mers înainte, dar tot neinvitându-l să ia loc. Prietenul Domniei Tale e slobod, ce mai, dar judecata lui n-a sfârșit. Am mărturisirea lui. Chiar slobod, pot să-l declar eretic recăzut în erezie. Inchiziția, a urmat, parcă vorbind pentru sine, nu poate împlini hotărâri de moarte; asta trebuie s-o facă brațul secular, regele. Prietenii Domniei Tale, a adăugat, adresându-i-se lui Arnau, trebuie să știe că vrerea regelui e schimbătoare. Poate într-o zi...

— Sunt sigur că și Domnia Voastră și regele veți lucra cum trebuie, a răspuns Guillem.

— Regelui îi e foarte limpede ce are de făcut: să lupte contra necredincioșilor, să întindă creștinătatea spre toate colțurile regatului, dar Biserica...; uneori e greu să știi ce alegere e mai bună în folosul unui popor fără granițe. Prietenul Domniei Tale, Arnau Estanyol, și-a mărturisit vinovăția, și mărturisirea lui nu poate să rămână neosândită. Nicolau și-a curmat spusele și s-a uitat din nou la Guillem. „Tu trebuie să fii acela”, a insistat arapul din priviri. Oricum, i-a dat înainte inchizitorul în fața tăcerii lui, Biserica și Inchiziția trebuie să fie binevoitoare, dacă așa izbutesc să acopere alte nevoi care, până la urmă, sunt spre binele tuturor. Oare prietenii Domniei Tale, cei care te-au trimis aici, ar încuviința o pedeapsă mai mică?

„N-am să mă târguiesc cu tine, Eimeric, s-a încurajat Guillem în sinea lui. Doar Allah, fie-i numele binecuvântat, știe ce-ai să pățești dacă mă oprești, numai El știe dacă în spatele acestor ziduri sunt ochi care ne văd și urechi care ne ascultă. Tu trebuie

să dai dezlegarea.”

— Nimeni n-are să pună vreodată la îndoială hotărârile Inchiziției, i-a răspuns.

Nicolau s-a foit în jilț.

— Domnia Ta ai cerut să ne vedem între patru ochi, spunând că ai ceva ce-mi poate trezi interesul. Ai zis că niște prieteni de-ai lui Arnau Estanyol l-ar putea face pe cel mai mare creditor al lui să renunțe la un credit de cincisprezece mii de livre. Ce vrei, necredinciosule?

— Eu știu ce nu vreau, s-a mărginit să-i răspundă Guillem.

— Bine, a zis Nicolau, ridicându-se. Pedepsa cea mai mică: *sambenito* în fiecă duminică a unui an, în catedrală, dacă prietenii tăi obțin renunțarea la credit.

— La biserica Sfânta Maria.

Guillem s-a mirat, auzindu-se, dar vorbele îi ieșiseră din adâncurile ființei. Unde, dacă nu la Sfânta Maria, putea să execute Arnau pedeapsa unui *sambenito*?

## Capitolul 57

Mar a încercat să meargă în urma cetei care îl purta pe Arnau, dar norodul adunat n-o lăsa. Și-a amintit ultimele vorbe rostite de Aledis:

— Ai grijă de el, îi strigase peste aclamațiile întregii *host*.  
Și zâmbise.

A fugit cât o țineau picioarele, împiedicându-se, cu spatele la torentul oamenilor, care o târa.

— Ai mare grijă de el, repetase Aledis, pe când Mar se tot uita la ea, încercând să se ferească de toți cei care îi ieșeau în cale; așa am vrut să fac și eu cu mulți ani în urmă.

Apoi se făcuse brusc nevăzută.

Mar a fost gata să cadă, să fie călcată în picioare. „O *host* nu-i pentru muieri”, a muștrat-o un bărbat care o împinsese fără să-i pese. A izbutit să se întoarcă. A căutat stindardele care tocmai ajungeau în piața Sant Jaume, la capătul uliței Bisbe. Pentru întâia oară în dimineața aceea, Mar a uitat de lacrimi și din gât i-a ieșit un strigăt care i-a amuțit pe toți cei din jur. Nici măcar nu s-a gândit la Joan. A strigat, a împins, a izbit cu picioarele, și-a croit drum cu coatele.

Întreaga *host* a intrat în piața Blat. Mar era destul de aproape de Fecioara care, pe umerii cetei de *bastaixos*, dănuia pe pietrele din buricul pieței, dar Arnau... Lui Mar i s-a părut că auzea discutând niscai bărbați și sfetnici ai cetății. Printre ei, da, acolo era. Îi mai lipseau doar câțiva pași, dar lumea se grămădise în piață. A zgâriat brațul unui bărbat care nu voise să se dea la o parte. Acela a scos din teacă un pumnal și pentru o clipă...; dar a răs până la urmă cu lacrimi și a lăsat-o să i-o ia înainte. Arnau trebuia să fie în urma lui, dar, când s-a întors cu spatele, n-a dat decât de sfetnici și de căpetenia breslei de *bastaixos*.

— Unde-i Arnau? l-a întrebat, gâfâind și asudând.

Impunătorul *bastaix*, căruia îi atârna la gât cheia Urnei Sfinte, a lăsat ochii în jos, ca s-o privească. Era o taină. Inchiziția...

— Sunt Mar Estanyol, a zis grăbită. Sunt orfana unui *bastaix*, Ramon. Trebuie să-l fi cunoscut.

Nu. Nu-l cunoscuse, dar auzise vorbindu-se de el și de fiica lui, pe care Arnau o adoptase.

— Fugi pe plajă, s-a mărginit să-i spună.



Mar a traversat piața și a zburat pe ulița Mar, părăsită de întreaga *host*. I-a ajuns din urmă în dreptul consulatului; șase *bastaixos* îl purtau pe sus pe Arnau, încă zăpăcit.

Mar a vrut să se arunce asupra lor, dar mai înainte s-a băgat între ei un *bastaix*; sfaturile date de omul din Pisa fuseseră limpezi: nimeni nu trebuia să știe unde îl duceau pe Arnau.

— Dă-mi drumul! a strigat Mar, dând din picioare în văzduh.

Tânărul *bastaix* o luase de cingătoare, încercând să nu-i facă rău. Nu cântărea nici cât jumătate din oricare piatră ori povară pe care o căra zilnic.

Arnau! Arnau!

De câte ori nu visase să audă acel strigăt? Când deschidea ochii, se vedea purtat pe sus de mâinile unor bărbați ale căror obraze nici măcar nu le putea zări. Îl duceau undeva, grăbiți și tăcuți. Ce se întâmpla? Unde era? Arnau! Da, era strigătul pe care cândva îl scosese ochii codanei pe care el o trădase în conacul lui Felip de Ponts.

Arnau! Plaja. Amintirile i s-au topit în vuietul valurilor și al brizei cu miros sărat. Ce căuta pe plajă?

— Arnau!

Vocea a ajuns la el de hăt-departe.

Toți *bastaixos* au intrat în apă, îndreptându-se spre bărcuța care trebuia să-l ducă pe Arnau la luntrea închiriată de Guillem, care aștepta pe la jumătatea portului. Apa mării l-a stropit pe Arnau.

— Arnau.

— Așteptați, a bolborosit, dând să se ridice, vocea... Cine...?

— O femeie, a zis unul dintre ei. N-o să ne facă necazuri. Trebuie...

Arnau stătea în picioare, lângă barcă, și *bastaixos* îl țineau de subsuori. S-a uitat spre plajă. „Mar te așteaptă.” Vorbele lui Guillem i-au amuțit pe toți cei din jur. Guillem, Nicolau, Inchiziția, temnița; totul i s-a învârtit în minte.

— Dumnezeu! a exclamat. Aduceți-o! Vă rog!

Unul dintre *bastaixos* s-a grăbit spre locul unde se oprise Mar.

Arnau a văzut-o alergând la el.

Cu ochii pe ea, ceata de *bastaixos* a stat în loc, iar Arnau s-a desprins de ei; părea că și cel mai mic val îl putea trânti, doar atingându-i gleznele.

Mar a stat în fața lui Arnau, iar el o aștepta cu brațele căzute

de-a lungul trupului; i-a zărit lacrima care i se prelingea pe obraz. S-a apropiat și i-a cules-o cu buzele.

N-au schimbat nicio vorbă. Chiar ea i-a ajutat pe *bastaixos* să-l urce în barcă.

Nu-i folosea la nimic să-l înfrunte pe rege atât de fățiș.

De când plecase Guillem, Nicolau mergea dintr-un capăt într-altul al camerei lui de lucru. Dacă Arnau n-avea bani, n-avea nici un rost să-l acuze. Papa nu i-ar ierta nicicând că nu se ținuse de făgăduiala făcută. Bărbatul din Pisa trebuia poprit. Dacă voia să-și țină făgăduiala făcută papei...

Câteva lovituri în ușă i-au atras luarea-aminte, dar Nicolau a privit-o și a mers înainte.

Da. O osândă mai mică i-ar salva reputația de inchizitor, l-ar scăpa de o înfruntare cu regele, i-ar aduce o grămadă de parale pentru...

Loviturile din ușă s-au întetit.

Nicolau s-a uitat iar la ea.

I-ar fi plăcut să se războiască cu Estanyol. Și maică-sa? Ce se alesese de bătrână? Sigur că profitase de zăpăceală.

Loviturile au sunat în odaie. Lângă ușă, Nicolau a deschis-o mânios.

— Ce...?

Cu pumnul strâns, Jaume de Bellera tocmai dădea să bată din nou.

— Ce vrei? l-a întrebat inchizitorul, privindu-l pe ofițerul care ar fi trebuit să stea de strajă în antecameră, dar care stătea într-un ungher, în spatele spadei lui Genís Puig. Cum îndrăzniți să amenințați un soldat al Sfântului Oficiu? a tunat.

Genís și-a tras spada, privindu-și însoțitorul.

— Așteptăm de multă vreme, a răspuns seniorul de Navarcles.

— Nu poftesc să primesc pe nimeni, i-a strigat Nicolau ofițerului, care scăpase de hărțuiala lui Genís; ți-am mai dat această poruncă.

Inchizitorul a dat să închidă ușa, dar Jaume de Bellera nu l-a lăsat.

— Sunt baron de Catalonia, a zis lăbărtându-și vorbele, și merit respectul cuvenit cinului meu.

Auzind spusele prietenului, Genís a încuviințat și a stăvilat din nou, cu spada în mână, calea ofițerului, care încerca să-i sară în ajutor inchizitorului.

Nicolau s-a uitat în ochii seniorului de Bellera. Putea să ceară ajutor; restul gărzii avea să vină neîntârziat, dar ochii aceia întărâtați... Cine știe ce puteau să facă doi bărbați deprinși să-și impună vrerea? A oftat. Neîndoios, aceea nu părea să-i fie cea mai bună zi din viață.

— Ei bine, baroane, a încuviințat, care ți-e vrerea?

— Ai făgăduit că-l vei osândi pe Arnau Estanyol și, în schimb, l-ai lăsat să scape.

— Nu-mi aduc aminte să fi făcut vreo făgăduială, iar cât despre faptul că eu l-aș fi lăsat să scape... De fapt, l-a lăsat să scape chiar regele vostru, a cărui noblețe o apărați sus și tare ca și pe a voastră, și care n-a sărit în ajutorul Bisericii. Lui să-i cereți socoteală.

Jaume de Bellera a bâiguit ceva vorbe nedeslușite și a dat din mâini.

— Încă îl mai puteți osândi, a amintit în cele din urmă.

— Și-a luat tălpășița, l-a dumirit Nicolau.

— O să ți-l aducem noi! a strigat Genís Puig, amenințându-l chiar și pe ofițer, dar rămânând atent la el.

Nicolau s-a întors la cavaler. De ce trebuia să le dea lămuriri?

— Ți-am adus dovezi îndestulătoare despre păcatul lui, s-a răfoit Jaume de Bellera. Inchiziția nu poate...

— Ce dovezi? a lătrat Eimeric. Pedanții ăia doi îi dădeau prilejul să-și salveze onoarea. Dacă dezmințea dovezile... Ce dovezi? a repetat. Păra unui posedat de Necuratul ca Domnia Ta, baroane? Jaume de Bellera a încercat să-i curme spusele, dar Nicolau l-a împiedicat, dând cu furie din mână. Am căutat înscrisurile despre care ziceai că le-a făcut episcopul când te-ai născut. S-au înfruntat din priviri. Și nu le-am găsit, știi asta?

Genís Puig și-a lăsat să cadă mâna în care ținea spada.

— Trebuie să fie în arhivele lui, s-a apărât Jaume de Bellera.

Nicolau s-a mărginit să tăgăduiască.

— Și Domnia Ta, cavalerie? a strigat Eimeric, întorcându-se la Genís. Ce ai împotriva lui Arnau Estanyol? Inchizitorul a citit pe fața lui Genís spaima celui care ascunde adevărul; asta era treaba lui. Știi că înfăptuiești un delict când minți Inchiziția? Genís a căutat sprijin la Jaume de Bellera, dar nobilul avea privirea pierdută undeva în camera de lucru a inchizitorului. Era singur. Ei, ce zici, cavalerie? Genís s-a mișcat, căutând să-și ascundă privirea. Ce v-a făcut zaraful? s-a înfuriat Nicolau. Poate că v-a dus la sapă de lemn?

Genís a răspuns. A durat doar o secundă, una în care s-a uitat cu coada ochiului la inchișitor. Asta era. Ce altceva îi putea face un zaraf unui cavaler dacă nu să-l ducă la sapă de lemn?

— Pe mine, nu, a răspuns cu nevinovăție.

— Pe Domnia Ta, nu? Atunci pe tatăl Domniei Tale?

Genís a pus ochii în pământ.

— Ați încercat să folosiți Sfântul Oficiu în slujba minciunii! Ați făcut o pâră falsă cu gând de răzbunare!

Mânat de strigătul inchișitorului, Jaume de Bellera s-a întors la realitate.

— Și-a ars tatăl, a stăruit Genís, într-o șoaptă abia auzită.

Nicolau a tăiat aerul cu mâna deschisă. Ce se cuvenea să facă acum? Să-i întemnițeze și să-i judece presupunea să continue o pricină pe care era mai bine s-o îngroape cât ai clipi din ochi.

— Vă veți înfățișa notarului și veți retrage pârăle; de nu... S-a înțeles? a strigat în fața lăncezelii celor doi. Amândoi au acceptat. Inchișitoria nu poate judeca pe cineva folosind pâră mincinoasă. Duceți-vă, a încheiat, însoțindu-și porunca de un semn făcut ofițerului.

— Te-ai juruit să-ți răzbuni onoarea, i-a amintit Genís Puig lui Jaume de Bellera, când s-au întors spre ușă.

Nicolau a auzit spusele cavalerului. A auzit și răspunsul.

— Nici un senior de Navarcles n-a călcat vreodată un legământ, a replicat Jaume de Bellera.

Inchișitorul general a închis ochii. Îi era lehamite. Slobozise un vinovat. Tocmai poruncise unor martori să-și retragă pârăle. Avea legături neguțătorești cu... unul din Pisa, nici măcar nu știa bine cu cine! Și dacă Jaume de Bellera își ținea cuvântul înainte ca el să pună mâna pe agoniseala rămasă de pe mâna lui Arnau? Va mai dura înțelegerea cu omul din Pisa? Totul trebuia trecut definitiv sub tăcere.

— Ei bine, atunci, a strigat în spatele celor doi, seniorul de Navarcles își va călca legământul.

Amândoi s-au întors la el.

— Ce-ați grăit?! a exclamat Jaume de Bellera.

— Că Sfântul Oficiu nu poate îngădui ca doi... a făcut o mișcare disprețuitoare cu mâna... doi mireni să-mi pună sub semnul îndoielii hotărârea. Asta-i justiția divină. Nu mai e nicio răzbunare! Ai priceput, Bellera? Nobilul a stat în cumpănă. Dacă-ți ții legământul, am te judec ca pe un posedat de Necuratul. Acum m-ai priceput?

— Dar cuvântul dat...

— În numele Sfântului Oficiu, te scutesc de el. Jaume de Bellera a încuviințat. Și Domnia Ta, a adăugat, adresându-se lui Genís Puig, ai mare grijă să nu răzbuni ceea ce Inchiziția a judecat deja. E limpede?

Genís Puig a acceptat.

Luntrița, lungă de doar zece metri, cu o velă latină, își căutase refugiu în scobitura unui mic golf de pe țărmul de la Garraf, departe de trecerea navelor, unde nu se putea ajunge decât pe mare.

O cocioabă care abia de se ținea pe picioare, durată de pescari din resturile pe care Mediterana le arunca pe uscat, spârgea monotonia pietrelor și pietricelelor cenușii care înfruntau soarele, ca să-i înapoieze lumina și căldura cu care le mângâia.

Pilotul luntrei primise, odată cu o pungă mare de galbeni, porunci sigure de la Guillem. „Ai să-l lași acolo cu un năier de încredere, apă și merinde destule, apoi ai să cabotezi, dar alege porturi din apropiere, și întoarce-te la Barcelona barem la două zile, ca să primești porunci de la mine; ai să primești și mai multe parale când totul se va isprăvi”, îi făgăduise, ca să-i cumpere credința. Nu era nevoie: Pe Arnau năierii îl iubeau, crezându-l un consul drept, dar bărbatul se învoise să ia paralele alea bune. Nu se așteptase însă la Mar, iar tânăra nu voise să împartă îngrijirea lui Arnau cu un năier.

— Numai eu am să-l îngrijesc, a stăruit de cum au debarcat în golfuleț și l-au dus pe Arnau în colibă.

— Dar omul nostru din Pisa... a încercat să spună pilotul.

— Zi-i celui din Pisa că e Mar cu el și, de nu-i place, întoarce-te din drum cu năier cu tot.

Vorbea poruncitor, fapt puțin obișnuit la o femeie. Pilotul s-a uitat la ea și a încercat iar să-i țină piept.

— Pleacă! s-a mărginit ea să-i poruncească.

Când luntrea s-a pierdut în spatele stâncilor care apărau golfulețul, Mar a răsuflat adânc, ridicându-și fața la cer. De câte ori își refuzase, oare, acea închipuire? De câte ori, cu amintirea lui Arnau în suflet, încercase să se convingă că alta îi era soarta? Iar acum... S-a uitat la cocioabă. Arnau nu se deșteptase încă. În cursul călătoriei, Mar îl cercetase dacă avea fierbințeală ori dacă cumva nu era rănit. S-a pus pe marginea bărcii, picior peste picior, și i-a sprijinit capul pe genunchi.

El deschisese de nenumărate ori ochii, o privise și îi închisese la loc, cu zâmbetul pe buze. Ea îi prindea o mână într-ale sale și, ori de câte ori el o privea, i-o strângea până ce el se lăsa în voia somnului. Făcuse așa de nenumărate ori, de parcă Arnau voia să fie sigur că ea era de-adevăratelea cu el. S-a întors în colibă și s-a așezat la picioarele lui.

Guillem a hoinărit două zile prin Barcelona, amintindu-și de locurile care făcuseră parte din viața lui atâta amar de vreme. Nu se schimbaseră prea multe în cei cinci ani câți stătuse la Pisa. În ciuda lipsurilor, cetatea era un furnicar. Barcelona se deschidea ca întotdeauna spre mare, apărată doar de *tasques*, unde Arnau împotmolise baleniera, când Pedro cel Crud amenințase cu flota lui țărmlu cetății; între timp, zidul de apus, poruncit de Pedro al III-lea, se înălța tot mai sus. Ca și șantierul naval ale regelui. Până ce avea să fie isprăvit, navele se împotmoleau, se reparau ori se întocmeau tot în vechiul șantier, la picioarele plajei, în fața turnului Regomir. Acolo, Guillem s-a lăsat purtat de mirosul tare al gudronului cu care meșterii, după ce îl amestecau cu călți, călăfătuiau navele. A privit truda dulgherilor de pe uscat, a marangozilor și meșterilor frânghieri. Cu mult timp în urmă, îl întovărășise pe Arnau să-i cerceteze pe cei din urmă, nu cumva să îmbine cânepă veche și nouă în împletitura odgoanelor ori parâmelor. Se plimbau printre bărci, însoțiți solemn de dulgheri. După ce controla odgoanele, Arnau se îndrepta nesmintit spre călăfătuitori. Își luau rămas-bun de la însoțitori și, pe când ceilalți îi priveau de departe, vorbeau singuri cu ei.

„Truda lor e nespun de însemnată; legea nu le îngăduie să fie plătiți după truda lor”, îl lămurise pe Guillem întâia oară. De aceea și vorbea consulul cu călăfătuitorii, ca să afle dacă vreunul dintre ei, împins de nevoi, nu împlinea acea normă menită să stea cheazășie apărării navelor.

Guillem a văzut cum unul dintre ei cerceta minuțios, în genunchi, imbinarea pe care tocmai o călăfătuise. Icoana l-a făcut să închidă ochii. A strâns din buze și a dat din cap. Mult mai luptaseră ei doi alături, iar acum Arnau se ascundea într-un golfuleț, așteptând ca inchizitorul să-i dea o pedeapsă ușoară. Creștini! Barem era cu el Mar, fetița lui. Guillem n-a fost uimit când, după ce îi lăsase pe Mar și pe Arnau acolo, pilotul luntrii venise la piața de grâne și-i istorisise toate cele întâmplante. Așa era fetița lui!

— Mult noroc, frumoaso! a șoptit.

— Ai cuvântat ceva?

— Nimic, nimic. Ai făcut foarte bine. Pleacă din port și vino înapoi peste două zile.

În prima zi, n-a primit vești de la Eimeric. În a doua, a hoinărit prin Barcelona. Nu putea sta în piața de grâne; și-a lăsat acolo slugile, cărora le poruncise să-l caute prin toată cetatea dacă întreba cineva de el.

Mahalalele neguțătorilor erau neschimbate. Putea străbate Barcelona cu ochii închiși, călăuzit doar de mirosul fiecăreia. Catedrala, ca și Sfânta Maria ori biserica Pi nu erau încă isprăvite, deși Templul Mării era mult mai avansat decât celelalte două. Santa Clara era toată numai schele, ca și Santa Anna. Guillem a stat în fața fiecărei biserici, privind la truda dulgherilor și zidarilor. Și Zidul Mării, și portul? Ciudați mai erau creștinii ăștia.

— La piața de grâne cineva întrebă de Înălțimea Voastră, i-a dat pe față în cea de-a treia zi un slujitor care venise găfâind.

„Ai încuviințat, Nicolau?” s-a întrebat Guillem, grăbind spre han.

Nicolau Eimeric a semnat hotărârea în fața lui Guillem, stând în picioare în fața mesei. Apoi a pecetluit-o și i-a înmănat-o pe muntește.

Guillem a luat înscrisul și a început să-l citească pe loc.

— La sfârșit, la sfârșit, l-a grăbit inchizitorul.

Îl silise pe notar să trudească toată noaptea și n-avea să aștepte toată ziua doar ca să-l citească necredinciosul.

Guillem s-a uitat la Nicolau pe deasupra înscrisului de hotărâre și a citit mai departe temeiturile inchizitorului. Carevasăzică, Jaume de Belleria și Genís Puig își retrăseseră pâra; oare cum izbutise inchizitorul să-i convingă? Mărturia Margaridei Puig era pusă de Nicolau sub semnul îndoielii, după ce tribunalul luase la cunoștință că familia ei ajunsese la sapă de lemn din pricina negoșurilor făcute cu Arnau; și cea a lui Elionor, fiindcă nu dăduse dovadă de dăruirea și supunerea pe care orice femeie i le datora soțului!

În plus, Elionor susținea că pârâțul îmbrățișase în văzul lumii o jidoavcă cu care presupunea că el ar fi preacurvit, și îi cita drept martori ai acelei purtări fățișe chiar pe Nicolau și pe episcopul Berenguer d'Erill. Guillem s-a uitat iar la Nicolau pe deasupra înscrisului de hotărâre; inchizitorul i-a înfruntat privirea. „Nu-i

adevărat, zicea Nicolau, că pârâatul îmbrățișase o jidoavcă în clipa numită de Elionor. Nici el, nici Berenguer d'Erill, care semna și el înscrisul de hotărâre (Guillem s-a dus la ultima foaie, ca să vadă semnătura și pecetea episcopului), nu-i puteau adeveri pâra. Fumul, focul, zarva, patima, oricare dintre împrejurări, mai zicea Nicolau, putuseră pesemne s-o facă pe femeie, slabă de înger prin fire, să creadă că zărea așa ceva. Dat fiind că învinuirea adusă de Elionor lui Arnau, cum că preacurvisc cu o jidoavcă, era închipuită, firește, și mai puțin încă puteau fi crezute celelalte fețe ale pârei.”

Guillem a zâmbit.

Singurele fapte care puteau fi pe drept cuvânt crezute rușinoase erau cele pomenite de preoții de la Sfânta Maria a Mării. Vinovatul recunoscuse blasfemiile, măcar că se căise de ele în fața tribunalului, ultima vrere a unei judecăți a Inchiziției. De aceea, Arnau Estanyol era osândit la plata unei amenzi, care consta în luarea întregului avut, și o penitență făcută în fiecă duminică a unui an întreg, în fața Sfintei Maria a Mării, purtând *sambenito* precum toți osândiții.

Guillem a încheiat: a citit toate formele legiuite, apoi semnăturile și pecetele inchizitorului și episcopului. Izbândise!

A înfășurat înscrisul și a căutat în caftan ordinul de plată semnat de Abraham Levi, ca să i-l dea lui Nicolau. A privit tăcut cum inchizitorul citea înscrisul ce adeverea ruina, dar și slobozia și viața lui Arnau; oricum, tot n-ar fi știut să-l lămurească vreodată de unde veneau paralele și de ce dosise atât de mulți ani ordinul de plată.



## Capitolul 58

Arnau nu s-a trezit până la căderea serii. În amurg, Mar a aprins în colibă un focușor de frunze uscate și surcele strânse de pescari. Marea era liniștită. A ridicat privirea la cerul înstelat. Apoi la stâncile din jurul golfulețului; luna dansa pe muchiile stâncilor, luminându-le capricios ici și colo.

A tras adânc în piept tăcerea, a savurat liniștea. Lumea nu exista. Barcelona nu era nici ea, Inchiziția nici atât, și nici măcar Elionor ori Joan: existau numai ea și Arnau.

La miezul nopții, a auzit zgomot în colibă. S-a ridicat să meargă acolo, dar Arnau a ieșit în bătaia lunii. Au stat amândoi liniștiți, la câțiva pași unul de altul.

Mar era între Arnau și lumina focului. Lumina flăcărilor îi desena silueta și-i topea trupul în beznă. „Am și ajuns în cer?” s-a întrebat Arnau. Pe măsură ce ochii i se deprindeau cu umbra, trăsăturile ce-i populaseră visurile prindeau contur; întâi ochii, strălucitori – oare câte nopți plânsese după ei? –, apoi nasul, pomeții, fruntea, gura, buzele. Silueta și-a deschis brațele spre el și licărul vâlvăților i s-a strecurat printre coaste, mângâindu-i trupul prin veșmântul străveziu, complicele luminii și beznei. Îl chema.

Arnau s-a supus chemării. Ce era? Unde era? Era chiar Mar? A găsit răspunsul în mâinile ei, în zâmbetul deschis spre el, în sărutul fierbinte primit pe buze.

Apoi, Mar l-a îmbrățișat pe Arnau cu putere și lumea s-a întors la viață. „Ia-mă în brațe”, i-a cerut. Arnau i-a îmbrățișat umerii, lipit de pieptul ei. A auzit-o plângând. A simțit suspinele pieptului lipit de al lui și a mângâiat-o pe creștetul capului, legănând-o blând. Câți ani trebuiseră să se scurgă pentru ca ei să se poată bucura astfel? Câte greșeli trebuiseră să facă?

Arnau a luat capul lui Mar de pe umăr, ca să-l privească în ochi.

— Îmi pare rău, a început să-i spună, îmi pare rău că te-am dat...

— Taci, l-a oprit. Trecutul nu mai e. Nici nimic de iertat. Să începem de azi. Uite, i-a zis, depărtându-se de el și luându-l de mână, uite marea. Marea nu știe nimic despre trecut. E aici. Nu ne va cere nicicând lămuriri. Stelele și luna sunt aici și ne luminează,

strălucind pentru noi. Ce le pasă lor de tot ce s-a întâmplat? Ne însoțesc și de aceea sunt fericite; le vezi cum licăresc? Pâlpâie pe cer; ar face-o dacă le-ar păsa? Oare nu ne-ar bântui furtuna dacă Dumnezeu ar voi să ne osândească? Suntem singuri, tu și cu mine, fără trecut, fără amintiri, fără vină, fără nimic ce s-ar putea pune în calea... iubirii noastre.

Arnau a rămas cu ochii la cer, apoi și i-a mutat pe mare, privind valurile mici care ajungeau pe îndelete în golfuluț, fără să se spargă. S-a uitat la peretele de stânci ocrotitoare și s-a legănat în tăcere.

S-a întors la Mar, fără să-i lase mâna. Avea ceva să-i povestească, ceva dureros, ceva ce-i juruse Fecioarei după moartea primei soții și peste care nu putea trece. Privind-o în ochi, a lămurit-o șoptit.

Când a dovedit povestea, Mar a oftat.

— Nu știu decât că n-am de gând să te mai părăsesc, Arnau. Vreau să stau cu tine. Cum ai să vrei tu.

În zorii celei de-a cincea zile a sosit o luntre din care n-a coborât decât Guillem. Toți trei s-au întâlnit pe mal. Mar i-a lăsat singuri, ca să se poată îmbrățișa.

— Dumnezeu! a oftat Arnau.

— Care Dumnezeu? a întrebat Guillem cu un nod în gât, depărtându-l pe Arnau, dezvelindu-și dantura albă într-un zâmbet.

— Al tuturor, a răspuns Arnau, alăturându-se bucuriei lui.

— Vino aici, fetița mea, i-a cerut Guillem, îmbrățișând-o.

— Nu mai sunt fetița ta, i-a replicat Mar, zâmbind șăgalnic.

— Așa ai să fii întotdeauna, a îndreptat-o Guillem.

— Așa ai să fii întotdeauna, a întărit Arnau.

Astfel, îmbrățișați toți trei, s-au așezat lângă jarul focului făcut cu o noapte înainte.

— Ești slobod, Arnau, l-a lămurit Guillem de cum s-a așezat pe jos; și i-a întins înscrisul de hotărâre.

— Spune-mi ce zice, l-a rugat Arnau, nevrând să-l atingă. N-am citit nicicând un înscris de la tine.

— Spune că ți se ia avutul. Guillem n-a deslușit nimic pe chipul lui Arnau. Că ești osândit să porți *sambenito* în toate duminicile unui an întreg, în fața ușilor de la Sfânta Maria. În rest, Inchiziția te lasă slobod.

Arnau s-a închipuit desculț, îmbrăcat într-o tunică de penitent, lungă până la glezne, cu două cruci pictate, în fața ușilor bisericii.

— Trebuia să bănuiesc că ai să izbândești de cum te-am zărit în fața tribunalului, dar nu am fost în stare...

— Arnau, i-a tăiat vorba Guillem, ai auzit ce ți-am zis? Inchiziția îți ia toată agoniseala.

Arnau a tăcut câteva clipe.

— Eram mort, Guillem, i-a spus; Eimeric mă urmărea. Și, pe drept cuvânt, aș fi dat tot ce am, adică aveam, s-a îndreptat, luând-o pe Mar de mână, pentru aceste ultime zile. Guillem și-a întors privirea la Mar, i-a văzut surâsul larg și ochii strălucitori. Fetița lui; a surâs și el. M-am gândit...

— Trădătorule! l-a amenințat Mar cu o strâmbătură simpatică.

Arnau și-a pus palma pe mâna tinerei.

— După câte îmi amintesc, trebuie să fi costat o grămadă de parale faptul că regele nu s-a ridicat împotriva întregii *host*.

Guillem a consimțit.

— Mulțumesc, a răspuns Arnau.

Cei doi bărbați s-au privit.

— Bine, a spus Arnau, hotărând să rupă vraja, și tu? Cum ți-a mers în toți acești ani?

Soarele ajunsese sus pe cer și toți trei s-au dus spre luntre, după ce i-au făcut semne năierului să se apropie de golfuluț. Arnau și Guillem au urcat.

— Doar o clipă, s-a rugat Mar.

S-a întors spre golfuluț și a privit coliba. Ce-o aștepta acum? Penitența cu *sambenito*, Elionor...

A pus ochii în pământ.

— Nu-ți face griji din pricina ei, a alinat-o Arnau, mângâindu-i pletele; cum n-avem nicio lețcaie, n-o să ne supere. Palatul din ulița Montcada e din avutul meu, așa că acum e al Inchiziției. Nu-i rămâne decât Montbui. Va trebui să se ducă acolo.

— Castelul, a șoptit Mar. O să-l ia Inchiziția?

— Nu. Castelul și pământurile sunt zestrea pe care i-a dat-o regele. Inchiziția nu le poate lua ca pe avutul meu.

— Îmi pare rău pentru țărani, a șoptit Mar, amintindu-și de ziua când Arnau anulase cutumele nedrepte.

Nimeni n-a vorbit despre Matará, despre conacul lui Felip de Ponts.

— O să ieșim noi la liman... a început să spună Arnau.

— Despre ce vorbești? l-a iscodit Guillem. O să aveți câte parale vă vor trebui. Dacă vreți, putem recumpăra palatul din ulița

Montcada.

— Aceia-s banii tăi, l-a refuzat Arnau.

— Acestea-s paralele noastre. Uite ce-i, i-a lămurit pe amândoi, nu vă am decât pe voi. Ce-am să mă fac cu gologanii pe care îi am mulțumită dărnicii tale? Sunt ai voștri.

— Nu, nu, a stăruit Arnau.

— Voi sunteți familia mea. Fetița mea și bărbatul care m-a slobozit, și mi-a dat avere. Asta înseamnă că nu mă vreți alături de voi?

Mar a întins brațul spre Guillem. Arnau a bolborosit:

— Nu. N-am vrut să spun așa ceva. Firește...

— Deci, paralele vin cu mine, l-a oprit iar Guillem. Ori vrei să le dau Inchiziției?

Întrebarea i-a furat un zâmbet lui Arnau.

— Și am gânduri mari, a adăugat Guillem.

Mar încă mai privea spre golfuleț. O lacrimă i-a curs pe chip. Nu s-a clintit. I s-a prelins pe obraji, s-a pierdut într-un colț al buzelor. Se întorceau la Barcelona. La pedeapsa nedreaptă, la Inchiziție, la Joan, fratele care-l trădase. Și la soția pe care o disprețuia, de care nu putea să scape.

## Capitolul 59

Guillem a închiriat o casă în mahalaua Ribera. S-a ferit de fast, dar casa era îndestulător de mare pentru toți trei; o odaie pentru Joan, a gândit Guillem, dând poruncile cuvenite. Oamenii de pe plajă l-au primit cu dragoste pe Arnau, când a coborât din luntre în portul Barcelonei. Niscaiva neguțători, care urmăreau cum li se cărau mărfurile ori în trecere pe lângă bursă, l-au salutat, dând din cap.

— Nu mai sunt bogat, i-a recunoscut lui Guillem, neoprindu-se și nerăspunzând la saluturi.

— Ia te uită cum umblă vestea, i-a răspuns fostul rob.

Arnau mărturisise că îndată după debarcare voia să meargă la Sfânta Maria, să-i aducă mulțumire Fecioarei pentru slobozenie; visurile lui trecuseră de la buimăceală la limpezimea micii statui care dănțuise peste capetele mulțimii, când sfinicii cetății îl purtaseră pe brațe. Dar s-a oprit din drum în colțul ulițelor Canvis Vells și Canvis Nous. Ușa și ferestrele casei, banca erau larg deschise. În fața lor, o ceată de curioși s-a dat la o parte de cum l-au zărit sosind. N-au intrat. Toți trei au recunoscut unele dintre mobilele și calabalăcurile pe care soldații le îngrămădeau într-o căruță de lângă poartă: masa lungă, mai lungă decât căruța, acum legată cu funii, fața de masă din catifea purpurie, foarfeca pentru tăiat monedele calpe, abacul, cuferele.

Apariția bărbatului în negru, care făcea inventarul uneltelor i-a atras luarea-aminte lui Arnau. Dominicanul s-a oprit din scris și l-a pironit cu privirea. Oamenii au amuțit, iar Arnau i-a recunoscut ochii: ei îl priviseră în timpul întrebărilor din spatele mesei, de lângă episcop.

— Mâncători de stârvuri, a șoptit.

Erau viața, trecutul, bucuriile și păsurile lui. Niciodată n-ar fi crezut că avea să îi vadă cum îl jecmăneau. Nici când nu dăduse prea mare atenție averii lui și totuși ei îl prădau de când lumea.

Mar a simțit sudoarea din palma lui Arnau.

Dindărăt, cineva l-a huiduit pe monah; soldații au pus uneltele jos și au scos armele din teacă. Alți trei s-au ivit din casă cu armele în mâini.

— N-au să îngăduie și altă ocară a norodului, i-a atras luarea-aminte Guillem, trăgând de Mar și Arnau.

Soldații s-au repezit la curioși, iar ei s-au spulberat grăbiți în toate părțile. Arnau s-a lăsat tras de Guillem, privind îndărăt la căruță.

Au uitat de biserica Sfânta Maria, la portalul căreia ajunseseră câțiva dintre soldații care urmăreau oamenii. I-au dat ocol, grăbiți, ca să ajungă în piața Blat, și de acolo la casa lui.

Vestea întoarcerii lui Arnau s-a răspândit în toată cetatea. Primii au sosit cei câțiva *missatges* de la consulat. Conțopistul n-a cutezat să-l privească pe Arnau în față. I-a vorbit cu „prea onorate”, dar trebuia să-i dea înscrisul prin care Sfatul Celor o Sută din cetate îi lua cinul. După ce l-a citit, Arnau i-a întins mâna și abia atunci acela și-a ridicat privirea.

— A fost o onoare pentru mine să lucrez cu Domnia Ta.

— Onoarea a fost a mea, a răspuns Arnau. Nu vor oameni săraci, i-a lămurit pe Guillem și pe Mar, când slujbașul și soldații au plecat de acolo.

— Trebuie să vorbim despre așa ceva, și-a amintit Guillem.

Dar Arnau a făcut semn cu capul că nu. Încă nu, a adăugat.

Mulți alții au trecut pe la noua casă a lui Arnau. Pe unii, precum căpetenia breslei de *bastaixos*, i-a primit Arnau; alții, oameni de rând, s-au mărginit să-i transmită cele mai bune urări prin slujitori.

A doua zi, a venit Joan. De când primise vestea sosirii lui Arnau la Barcelona, Joan se întrebese neconținut ce-i istorisise Mar. Când nu mai putuse îndura îndoiala, hotărâse să-și înfrunte spaimetele, ducându-se să-și vadă fratele.

Când Joan a intrat în sufragerie, Arnau și Guillem s-au ridicat în picioare. Mar a rămas la masă.

„Ai ars leșul tatălui tău!” Învinovățirea lui Nicolau Eimeric a sunat în urechile lui Arnau de cum l-a văzut intrând. Încercase să nu se gândească la ea.

Din ușa sufrageriei, Joan a îngăimat câteva vorbe; apoi a făcut cu capul plecat pașii care îl despărțeau de Arnau.

Acela a mijit din ochi. Venise să-i ceară iertare. Cum de putuse fratele lui...?

— Cum ai putut să faci așa ceva? i-a aruncat, când Joan era în fața lui.

Joan și-a mutat privirile de la picioarele lui Arnau la Mar. Oare nu-l osândise ea destul? Trebuia să-i spună lui Arnau...? Dar tânăra părea uimită.

— La ce-ai venit? l-a întrebat Arnau cu răceală.

A căutat, deznădăjduit, un temei.

— Trebuie plătite datoriile la han, s-a auzit spunând.

Arnau a lovit aerul cu mâna și s-a răsucit, întorcându-i spatele. Guillem a chemat un slujitor și i-a dat aceleia o pungă cu bani.

— Du-te cu monahul și încheiați socoteala de la han, a poruncit.

Joan a căutat sprijin la arap, dar Guillem nici măcar n-a clipit. A făcut cale întoarsă spre ușă și s-a mistuit dincolo de ea.

— Ce-a fost între voi? l-a iscodit Mar, când Joan s-a dus din sufragerie.

Arnau a amuțit. Era nevoie ca ei să știe? Cum să le spună că arsesse leșul propriului tată și că fratele lui îl pârâse Inchiziției? Numai el știa tot.

— Să uităm trecutul, a răspuns până la urmă, barem ceea ce putem.

Mar a tăcut câteva clipe; apoi s-a învoit.

Joan a ieșit din casă în urma robului lui Guillem. În drum spre han, băiatul a trebuit să se întoarcă de câteva ori la monah, care rămânea în urmă, cu privirea pierdută. Urmau calea spre piața de grâne, pe care o știa băiatul.

Totuși, în ulița Montcada robul nu l-a putut face pe Joan să-l urmeze. Călugărul împietrise în fața ușilor mari ale palatului lui Arnau.

— Du-te tu să plătești, i-a poruncit Joan, dând să scape de smuciturile flăcăului. Eu am altă datorie de plătit, a șoptit în sinea lui.

Pere, bătrânul rob, l-a îndrumat la Elionor. De când îi trecuse pragul, șoptea neconținut câteva vorbe; le spunea tot mai tare, urcând scara de piatră alături de Pere, care îl privea uluit; apoi, de cum au ajuns în fața lui Elionor, i-a zis tunător în față, înainte ca ea să poată vorbi:

— Știi că ai păcătuțit!

Stând în picioare în salon, baroneasa l-a privit trufaș și a replicat.

— Dar ce nerozii mai spui, frate?

— Știi că ai păcătuțit! a repetat Joan.

Elionor a izbucnit în hohote de râs înainte de a-i întoarce spatele.

Joan i-a privit rochia din brocart scump. Mar suferise. El

suferise. Arnau, Arnau trebuie să fi suferit la fel ca ei.

Elionor tot mai râdea, cu spatele la el.

— Cine te crezi, frate?

— Sunt un inchiuzitor al Sfântului Oficiu, a răspuns Joan. Și în casa ta n-am nevoie de mărturisiri.

Elionor s-a întors în tăcere din pricina răcelii cu care vorbise Joan. L-a văzut cu un opaiț în mână.

— Ce...?

N-a lăsat-o să sfârșească și a aruncat cu opaițul în ea. Uleiul a pătruns în rochia fastuoasă și s-a aprins pe loc.

Elionor începu să urle.

Era toată o torță, când bătrânul Pere i-a sărit în ajutor, urlând și chemându-i și pe ceilalți robi. Joan l-a zărit cum lua de pe perete o tapiserie și o arunca peste stăpână. Lovindu-l cu mâna, l-a dat pe rob la o parte, dar în ușa salonul se îmbulzeau deja alți slujitori, cu ochii ieșiți din orbite.

Cineva a cerut apă.

Joan a privit-o pe Elionor, căzută în genunchi, printre flăcări.

— Iartă-mă, Doamne! a bolborosit.

A căutat alt opaiț. A pus mâna pe el și s-a apropiat de Elionor, iar poalele sutanei au luat foc.

— Căiește-te! a urlat înainte ca focul să-l cuprindă.

A lăsat opaițul să cadă peste Elionor și a îngenuncheat lângă ea.

Covorul pe care stăteau a început să ardă cu vâlvătăi. Câteva mobile s-au aprins și ele.

Când robii au sosit cu apa, s-au mărginit s-o arunce peste ei din ușa salonului. Apoi, acoperindu-și fața, au fugit cu toții de fumul cel gros.



## Capitolul 60

15 august 1384  
Sărbătoarea Ridicării la Ceruri  
Biserica Sfânta Maria a Mării  
Barcelona

Trecuseră șaisprezece ani.

Din piața Sfânta Maria, Arnau și-a ridicat privirea la cer. Întreaga Barcelonă răsuna de dangătul celor patru clopote din biserică. Muzica lor i-a umplut inima; un fior i-a străbătut trupul în cadența lor. Văzuse cum fuseseră durate rând pe rând toate patru și dorise să tragă și el de funii alături de tineri: Assumpta, cel mai mare, de opt sute șaptezeci și cinci de kilograme; Conventual, cel mijlociu, de șase sute cincizeci; Andrea, de două sute, Vedada, cel mai mic, de o sută, în vârful turnului.

În acea zi, se inaugura Sfânta Maria, biserica lui, și clopotele păreau să sune altfel decât atunci când fuseseră ridicate, ori poate că el le auzea altfel? S-a uitat la turnurile octogonale care flancau fațada mare pe cele două laturi: înalte, zvelte, ușoare, din trei corpuri, fiecare mai îngust pe măsură ce urca la cer; deschise în cele patru vânturi prin ferestre ogivale; înconjurată cu balustrade, împodobite cu terase la fiecare nivel. Pe când se duraseră, Arnau pricepuse că aveau să fie fără fleșe și capiteluri, firești ca marea, pe a cărei patroană o ocroteau, dar impunătoare și fantastice, și-a amintit privindu-le.

În straie de sărbătoare, lumea se strângea în piața Sfânta Maria; unii intrau în biserică, alții, ca Arnau, stăteau afară, admirându-i frumusețea și ascultând muzica clopotelor. Cu mâna dreaptă, Arnau a strâns-o la piept pe Mar; la stânga lui stătea drept, împărtaşind bucuria tatălui, un băietan de treisprezece ani, cu o aluniță lângă ochiul drept.

Alături de toată familia, Arnau a înaintat spre Sfânta Maria a Mării, pe când clopotele tot mai băteau. Oamenii care intrau au rămas în loc și l-au lăsat să treacă. Acea era biserica lui Arnau Estanyol; ca *bastaix*, purtase în spate primele pietre; ca zaraf și Consul al Mării, iar apoi, ca neguțător de asigurări maritime, dăduse danii însemnate. Dar Sfânta Maria nu scăpase de dezastre. Pe 28 februarie 1373, cutremurul care nimicise Barcelona îi

dărămasse clopotnița. Arnau fusese primul care luase parte la refacerea ei.

— Am nevoie de parale, îi ceruse atunci lui Guillem.

— Ale tale-s, îi răspunsese arapul, cunoscând dezastrul și după ce văzuse că de dimineață Arnau fusese vizitat de unul dintre mairarii șantierului.

Fiindcă norocul începuse să le suradă iar. Povățuit de Guillem, Arnau se ocupa de asigurări maritime. Lipsită de rânduiești, spre deosebire de Genova, Veneția ori Pisa, Catalonia era paradisul celor care se îndeletniceau cu ele, dar numai neguțătorii prevăzători precum Arnau și Guillem se țineau pe picioare. Finanțele din principat se scufundau treptat, iar, odată cu ele, și cei care voiau să câștige în graba mare, unii asigurând încărcăturile peste valoarea lor, așa încât cu greu mai auzai de ele, alții asigurând nave și mărfuri chiar și după ce aflau că ele fuseseră prădate de corsari, și susținând că vestea putea fi neadevărată. Arnau și Guillem alegeau bine navele, dar și mai abitir primejdiile, și, în vederea acestei îndeletniciri, își refăcuseră la iuțea vastă rețea de conlucrători pe care îi avuseseră ca zarafi.

Pe 26 decembrie 1379, Arnau nu l-a mai putut întreba pe Guillem dacă să facă ori nu o danie în parale bisericii Sfintei Maria. Arapul murise pe neașteptate în urmă cu un an. Arnau îl găsisse pe scaunul lui din pomel, mereu cu fața către Mecca, așa cum se ruga în taină, o taină știută de toți. Arnau se adresase comunității arape și, peste noapte, ei se ocupaseră de leșul lui Guillem.

În noaptea de 26 decembrie 1379, un mare incendiu prăpădisse biserica Sfânta Maria. Flăcările făcuseră scrum sacristia, corul, orgile, altarele și tot ce se nu durase din piatră înăuntrul ei. Suferiseră de pe urma focului și piatra, dar cu precădere sculpturile, iar bolțarul pe care apărea regele Alfonso cel Bun, tatăl Ceremoniosului, cel ce plătise acea parte a edificiului, fusese nimicit.

Regele se înfuriase auzind că omagiul adus regescului său tată se duse pe apa sâmbetei și ceruse să fie făcut la loc, dar celor care locuiau în mahalaua Ribera le era lehamite să plătească bolțarul nou pentru a împlini vrerile monarhului. Toate strădaniile și paralele norodului au fost îndreptate spre refacerea sacristiei, corului, orgilor și altarelor; figura ecvestră a regelui Alfonso a fost refăcută meșteșugit din ipsos, lipită de cheia de boltă și pictată în purpuriu și aur.

Pe 3 noiembrie 1383, s-a montat ultimul bolțar al navei centrale, cel mai apropiat de ușa cea mare, pe care se aflau însemnele celor din fruntea șantierului, în cinstea tuturor neștiuților ce dăduseră ajutor la înălțarea bisericii.

Arnau a ridicat ochii la el. Mar și Bernat l-au imitat, și toți trei au zâmbit, îndreptându-se spre marele altar.

De cum fusese suit bolțarul pe schele, așteptând ca nervurile arcurilor să se întindă până la el, Arnau repetase fără preget aceleași lămuriri:

— Astea-s însemnele noastre, la fel cum și Bernat îi limpezise într-o zi lui.

Băiatul privise în sus.

— Tată, îi răspunsese, acelea-s însemnele norodului. Oamenii ca tine au propriile însemne sculptate pe arcuri și pietre, în capele și... Arnau ridicase o mână, dând să-l oprească, dar băiatul urmasse: N-ai nici măcar un loc în cor!

— Asta-i biserica norodului, fiule. Sumedenie de bărbați și-au dat viața pentru ea, și nici numele lor nu-s nicăieri.

Gândurile lui Arnau fugiseră spre băietanul care cărase pietre de la cariera regelui la biserică.

— Tatăl tău, spusese Mar atunci, a scris cu sânge pe multe dintre aceste pietre. Nu există omagiu mai mare.

Bernat se întorsese la taică-său, făcând ochii mari.

— Ca atâția alții, tată, ca atâția alții.

August în bazinul Mediteranei, august în Barcelona. Soarele strălucea cu o măreție greu de aflat altunde în lume; fiindcă înainte de a se strecura prin vitraliile Sfintei Maria, ca să se joace cu culori și pietre, marea îi înapoia reflexia propriei lumini, iar razele ajungeau în cetate învăluite într-o splendoare nepereche. La trecerea prin vitraliile templului, reflexiile colorate ale razelor de soare se topeau în pâlpâirile miilor de lumânări aprinse și risipite între marele altar și capelele laterale. Aroma tămâiei domnea peste tot, iar muzica orgii suna în incintă cu o acustică fără cusur.

Arnau, Mar și Bernat s-au îndreptat spre marele altar. Sub absida grandioasă, înconjurată de opt coloane zvelte, statueta Fecioarei stătea în fața unei catapetesme. În spatele altarului, împodobit cu stofe scumpe din Franța, pe care regele Pedro le împrumutase pentru acel prilej, nu înainte de a cere printr-un răvaș trimis la Vilafranca del Penedès să-i fie înapoiate îndată după ceremonie, episcopul Pere de Planella se pregătea să officieze

liturghia de sfințire a templului.

Lumea umpluse ochi biserica Sfânta Maria a Mării, și cei trei au trebuit să stea în loc. Unii l-au recunoscut pe Arnau și le-au făcut loc să treacă până la marele altar, dar el le-a mulțumit și a rămas în picioare printre ei: lumea și familia lui. Nu-i lipseau decât Guillem și Joan. Arnau prefera să-și aducă aminte mai curând de copilul alături de care descoperise lumea decât de monahul mort în flăcări.

Episcopul Pere de Planella a început liturghia.

Arnau s-a simțit cuprins de neastâmpăr. Guillem, Joan, Maria, tatăl lui, bătrâna. De ce, oare, ori de câte ori se gândea la cei duși își amintea până la urmă și de bătrână? Îl rugase pe Guillem să le caute pe ea și pe Aledis.

— S-au topit, îi recunoscuse într-o bună zi arapul.

— Ziceau că era mama mea, își amintise Arnau cu glas tare. Stăruiește.

— Nu le-am putut afla, îi repetase Guillem după o vreme.

— Dar...

— Uită-le, îl povățuise prietenul, cu glas destul de poruncitor.

Pere de Planella a dus mai departe liturghia.

Arnau avea șaiszeci și trei de ani, era ostenit, căuta sprijinul fiului său.

Bernat a strâns drăgăstos brațul tatălui, iar el i-a apropiat urechea de buze, arătându-i marele altar.

— Vezi că zâmbește, fiule? l-a întrebat.

## Nota autorului

În desfășurarea acestui roman, mi-am propus să urmez *Cronica* lui Pedro al III-lea, cu adaptările cuvenite, cerute de ficțiunea la care năzuiam.

Alegerea domeniului Navarcles ca enclavă a castelului și domeniilor seniorului cu același nume a fost cu desăvârșire fictivă, spre deosebire de baroniile Granollers, Sant Vicenç dels Horts și Caldes de Montbui, pe care regele Pedro i le dăruiește lui Arnau drept zestre la căsătoria cu pupila sa Elionor – cea din urmă fiind o închipuire a autorului. Aceste baronii le-a dăruit în 1380 infantele Martin, fiul lui Pedro Ceremoniosul, lui Guillem Ramon de Montcada, din ramura siciliană a familiei Montcada, pentru strădaniile lui în favoarea căsătoriei dintre regina Maria și unul dintre fiii lui Martin, care avea să domnească mai târziu sub porecla de „Omenosul”. Guillem Ramon de Montcada a păstrat, totuși, aceste domenii mai puțin decât protagonistul acestui roman. De cum le-a primit, seniorul de Montcada le-a vândut contelui de Urgell, pentru a arma, cu banii obținuți, o flotă de pirați.

Dreptul seniorului de a-și petrece prima noapte după nuntă cu soția șerbului era într-adevăr prevăzut în *usatges*. Existența cutumelor nedrepte în vechea Catalonie, dar nu și în cea nouă, i-a făcut pe șerbi să se răzvrătească împotriva seniorilor, și a dus la conflicte neîncetate, până ce au fost cu desăvârșire abolite prin sentința arbitrară de la Guadalupe, în 1486, dar după aceea seniorilor deposedați de drepturi li s-a plătit o importantă răscumpărare.

Sentința regelui împotriva mamei lui Joan, prin care aceasta era silită să trăiască până la moarte într-o încăpere, numai cu pâine și apă, a fost dictată într-adevăr în 1330 de Alfonso al III-lea împotriva Eulăliei, soția lui Juan Dosca.

Autorul nu împărtășește considerațiile care se fac în roman cu privire la femeile și țăranii catalani; toate, ori marea lor majoritate, sunt textual însușite din cartea scrisă de călugărul Francesc Eiximenis, aproximativ în anul 1381, *Lo crestia*.

În Catalonia medievală, spre deosebire de restul Spaniei,

supusă legilor gotice incluse în *Fuero Juzgo*<sup>62</sup>, care interziceau așa ceva, siluitorii puteau într-adevăr să se căsătorească cu femeia violată, măcar că ea fusese forțată în cazul răpirii, prin aplicarea unui *usatge*, *Si quis virginem*, așa cum se întâmplase și cu Mar, când fusese măritată cu seniorul de Ponts.

Obligația siluitorului era s-o înzestreze pe femeie ca să-și poată găsi un soț ori să fie luată de soție. Dacă femeia era măritată, se aplicau osânde de preacurvie.

Nu se știe sigur dacă faptele petrecute când regele Jaime al Mallorcăi a încercat să-și răpească propriul cumnat, Pedro al III-lea, și a dat greș, fiindcă un monah din familia celui din urmă a descoperit faptul, auzind despre complot la o spovedanie – în roman cu sprijinul lui Joan –, sunt reale ori închipuite de Pedro al III-lea, drept justificare a procesului intentat regelui Mallorcăi, proces care s-a încheiat cu acapararea regatelor acestuia. Ceea ce, însă, pare de netăgăduit a fost porunca regelui Jaime de a se dura un pod acoperit între galerele lui ancorate în portul Barcelonei și mănăstirea Framenors, fapt care poate că a și ațâțat închipuirea regelui Pedro cu privire la complotul relatat în cronicile lui.

Încercarea lui Pedro cel Crud, regele Castiliei, de a invada Barcelona este redată minuțios în *Cronica* lui Pedro al III-lea. După ce uscatul înaintase, iar porturile anterioare ajunseseră de nefolosit, portul Barcelonei era, într-adevăr, fără apărare în fața fenomenelor naturii și atacurilor vrăjmașe, cum nu fusese până în 1340 când, sub domnia lui Alfonso cel Măreț, începuse ridicarea unui port nou, pe măsura nevoilor cetății.

Totuși, bătălia se dăduse, așa cum povestește Pedro al III-lea, iar flota castiliană nu putuse să ajungă la cetate, fiindcă o navă – o balenieră, după Capmany<sup>63</sup> – se împotmolise în acele *tasques* (grinduri de nisip) care asigurau accesul la plajă, și împiedicase înaintarea regelui Castiliei. Tocmai în cronica acestei bătălii se face una dintre primele referiri la folosirea artileriei – o *brigola*<sup>64</sup> instalată la prova galerei regelui – în luptele navale. Puțin după

---

<sup>62</sup> Versiune castiliană a *Forum iudicum*, realizată cu începere din sec. al XIII-lea. A fost acordată ca privilegiu municipal mai multor cetăți din Andaluzia (Córdoba, Sevilla etc.) și Murcia (Murcia, Cartagena, Lorca etc.) de către Fernando al III-lea și Alfonso al X-lea.

<sup>63</sup> Este vorba, pesemne, despre Antonio Capmany de Montpalau (1742–1813), istoric și om politic spaniol. (n.tr.)

<sup>64</sup> Mașină de război ale cărei proiectile loveau în zid. (n.tr.)

aceea, acele corăbii care nu fuseseră decât un mijloc de transport pentru trupe s-au transformat în nave mari și grele, armate cu tunuri, ceea ce a schimbat total conceptul de bătlie navală. În *Cronica* lui, regele Pedro al III-lea se amuză de faptul că, de pe plajă sau din numeroasele bărci ieșite în larg ca să apere capitala, întreaga *host* catalană a batjocorit și a zeflemisit trupele lui Pedro cel Crud, și consideră acest fapt, alături de realitatea folosirii de *brigolas*, unul dintre motivele pentru care regele Castiliei nu s-a mai încăpățânat să invadeze Barcelona.

În răzmerița din piața Blat, în ceea ce s-a numit „primul an prost”, când barcelonezii au cerut să li se dea grâu, capii acesteia, judecați într-adevăr sumar, au fost osândiți la spânzurătoare, iar execuția a avut loc, cu titlu de exemplu, chiar în piață. Dar e adevărat și că mai-marii cetății au crezut că simplul legământ putea sătura foamea norodului.

Zaraful executat în 1360, prin decapitare, în fața propriei bănci, cum cerea legea, în apropierea actualei pieți Palacio, a fost zaraful Castelló, declarat *abatut* ori în faliment.

Tot în 1367, în baza acuzației de profanare a unei ostii și după ce fuseseră încuiați în sinagogă fără apă și hrană, trei evrei au fost executați din porunca infantelui don Juan, loțiitorul regelui Pedro.

În timpul Paștelui creștin, evreilor li se interzicea categoric să iasă din case; mai mult, în acele zile trebuiau să-și țină permanent ușile și ferestrele caselor închise, pentru ca nici măcar să nu vadă ori să se amestece în numeroasele procesiuni ale creștinilor. Dar chiar și așa, Paștele ațâța și mai abitir, dacă e cu puțință, ranchiuna fanaticilor, iar acuzațiile că evreii ar practica ritualuri eretice se intensificau în astfel de momente de care evreii se temeau pe drept cuvânt.

Două erau acuzațiile aduse comunității evreiești în legătură cu Paștele creștin: asasinarea rituală a unor creștini, cu precădere copii, pentru a-i răstigni și tortura, pentru a le bea sângele și a le mânca inima, și profanarea ostiei, ambele, după oamenii de rând, menite să-i facă pe catolici să retrăiască durerea și suferința patimilor lui Hristos.

Prima acuzație cunoscută de răstignire a unui copil creștin a fost adusă în Sfântul Imperiu German, la Würzburg, în anul 1147, așa încât, ca întotdeauna în ceea ce îi privește pe evrei, delirul popular bolnăvicios s-a întins repede în întreaga Europă. Doar un an mai târziu, în 1148, evreii englezi din Norwich au fost acuzați

că ar fi răstignit alt copil creștin. Începând de atunci, acuzațiile de asasinat ritualic, îndeosebi în timpul Paștelui și prin crucificare, s-au generalizat: Gloucester, 1168; Fulda, 1235; Lincoln, 1255; München, 1286. Ura față de evrei și credulitatea oamenilor erau atât de mari, că în secolul al XV-lea un franciscan italian, Bernardino de Feltre, a prezis răstignirea unui copil, mai întâi la Trento, unde profetia s-a împlinit într-adevăr, iar micuțul Simón a fost găsit pe cruce. Biserica l-a beatificat pe Simón, dar călugărul a „prezis” alte răstigniri: Reggio, Bassano ori Mantova. Abia la mijlocul secolului al XX-lea, Biserica a rectificat și anulat beatificarea lui Simón, martir al fanatismului, și nu al credinței.

Unul dintre marșurile pe care cu adevărat le-a făcut întreaga *host* din Barcelona, chiar dacă ulterior datei pomenite în roman, în 1369, s-a îndreptat spre satul Creixell, ca să împiedice transhumanța liberă și păstorirea vitelor vii în drum spre Barcelona; oprirea lor a fost unul dintre motivele pentru care întreaga *host* de cetățeni a ieșit să-și apere privilegiile față de alte sate și seniori.

Sfânta Maria a Mării este, neîndoios, unul dintre cele mai frumoase lăcașuri de cult din lume; nu-i monumentală ca alte biserici din vremea sa ori de mai târziu, dar în ea se simte spiritul pe care a încercat să i-l imprime Berenguer de Montagut: biserica poporului, construită de popor și pentru popor, o mare *masia* catalană, austeră, ocrotită și ocrotitoare, cu lumina mediteraneană ca suprem element caracteristic.

Marea virtute a bisericii Sfânta Maria, după spusele celor ce se pricep, este că a fost construită fără oprire timp de cincizeci și cinci de ani, sub o unică influență arhitectonică, cu puține elemente adăugate, ceea ce face din ea cel mai mare exponent al așa-numitului gotic catalan ori gotic amplu. După datina epocii, și pentru a nu întrerupe liturgiile, Sfânta Maria a fost ridicată peste vechea biserică. La început, arhitectul Bassegoda Amigó a situat templul primitiv pe colțul străzii Espaseria, spunând că biserica actuală se construise în fața celei vechi, mai la miazănoapte, lăsându-se între ele o stradă, astăzi Santa Maria. Dar descoperirea în 1966, pe șantierul unui nou prezbiteriu și al unei noi cripte în templu, a necropolei romane de sub Sfânta Maria a modificat prima idee a lui Bassegoda, iar nepotul său, arhitect și cercetător totodată, susține acum că bisericile succesive cu hramul Sfânta Maria s-au aflat mereu pe același loc, iar construcțiile se suprapuneau una peste alta. Acesta este cimitirul unde se



presupune că au fost îngropate moaștele Sfintei Eulălia, patroana Barcelonei, mutate apoi de regele Pedro de la Sfânta Maria la catedrală.

Imaginea Fecioarei Mării, despre care se vorbește în roman se află acum în marele altar și a stat mai înainte în timpanul portalului care dădea în strada Born.

Despre clopotele Sfintei Maria nu s-a știut nimic până în 1714, când Felipe al V-lea i-a biruit pe catalani. Regele castilian a pus o dare specială pe clopotele Cataloniei, drept pedeapsă pentru că sunau neîncetat, chemându-i pe patrioții catalani la *sometent*, o insurecție armată întru apărarea pământurilor lor. Dar nu doar castilienii s-au mâniat pe clopotele care-i chemau pe cetățeni la război. Când a înfrânt opoziția valenciană, care se ridicase cu arma în mână contra lui, Pedro Ceremoniosul a poruncit să fie executați unii dintre răsculați, obligându-i să bea bronz topit din clopotul Unirii, care îi chemase pe valencieni la *sometent*.

Sfânta Maria era atât de însemnată, că regele Pedro alesese să-i înduplece pe cetățeni să ia parte la războiul contra Sardiniei din piața bisericii, disprețuind alte locuri din cetate, bunăoară piața Blat, de lângă palatul ocupat de *veguer*.

Modeștii *bastaixos*, care strămutau pe veresie pietrele până la biserica Sfânta Maria, sunt cea mai bună pildă cu privire la atmosfera de fervoare populară în care s-a durat biserica. Parohia le dăduse privilegii, iar devoțiunea lor față de Sfânta Maria se reflectă astăzi în figurile de bronz din marele portal, în reliefurile din prezbiteriu ori în capitelurile din marmură, unde sunt reprezentate chipuri ale căraușilor din port.

Evreul Hasdai Crescas a existat în realitate (după cum a existat și un oarecare Bernat Estanyol, căpitan de almogavari), dar așa cum primul a fost ales de autor, al doilea nume nu se datorează decât coincidenței. Meseria de zaraf și viața care i se atribuie sunt doar o invenție a autorului. Șapte ani după inaugurarea oficială a Sfintei Maria, în anul 1391, cu mai bine de un veac înainte ca Regii Catolici să poruncească expulzarea evreilor din regatele lor, cartierul evreiesc din Barcelona a fost nimicuit de mulțime, locuitorii săi executați și cei mai norocoși, ca de pildă cei refugiați într-o mănăstire, s-au văzut obligați să se convertească. După ce au fost desființate, în sinagogi s-au amenajat biserici, iar cartierul evreiesc din Barcelona a fost făcut una cu pământul; atunci, regele Juan, îngrijorat de prejudiciile economice pe care dispariția evreilor le aducea vistieriei regale, a încercat să-i readucă la

Barcelona; a promis să-i cruțe de biruri dacă în comunitate nu erau peste două sute de oameni și le-a anulat anume obligații, cum ar fi aceea de a-și ceda paturile și mobilele când curtea era la Barcelona, și de a hrăni leii și celelalte fiare ale regelui. Dar evreii nu s-au întors, iar în anul 1397 regele a dat Barcelonei privilegiul de a nu avea un cartier evreiesc.

Nicolau Eimeric, inchiizitorul general, s-a refugiat în cele din urmă la Avignon, alături de papă, dar la moartea regelui Pedro s-a întors în Catalonia și a continuat să atace operele lui Ramon Llull. Regele Joan I-a surghiunit din Catalonia în 1393, iar inchiizitorul s-a refugiat din nou lângă papă; cu toate acestea, chiar în acel an s-a întors la Seu d'Urgell, iar regele Juan a trebuit să-i ceară episcopului din cetate să-l expulzeze pe loc. Nicolau a fugit încă o dată la Avignon și, la moartea regelui Juan, regele Martin cel Omenos i-a îngăduit să-și petreacă ultimii ani de viață la Gerona, cetatea lui natală, unde a și răposat în vârstă de optzeci de ani. Referirile la maximele lui Eimeric cu privire la posibilitatea de a schingiui de mai multe ori pe cineva, ca o continuare a torturii anterioare, ca și la condițiile ce trebuie asigurate în închisoare până ce deținutul își dă duhul, sunt adevărate.

Spre deosebire de Castilia, unde Inchiziția a fost instituită abia în anul 1487, măcar că amintirea ei durează de veacuri, Catalonia a dispus încă din 1249 de tribunale proprii cu desăvârșire diferite și independente de cele episcopale. Prioritatea instituirii oficiale a tribunalelor Inchiziției în Catalonia și-a găsit temeiul în țelul lor obiectiv: lupta cu erezia, pe care în acei ani o reprezentau catarii din sudul Franței și valdezii lui Pierre Valdes din Lyon. Ambele doctrine, pe care Biserica le considera eretice, și-au dobândit adepți în Catalonia veche, datorită apropierei geografice; au ajuns să se numere printre ei, ca adepți ai catarilor, nobili catalani din Pirinei, ca bunăoară vicontele Arnau și soția lui, Ermessenda; Ramon, senior de Cadí, și Guillem de Niort, *veguer* al contelui Nuno Sanç, în Cerdaña și Conflent.

Acesta este motivul pentru care Inchiziția și-a început trista istorie din ținuturile iberice chiar în Catalonia. Dar în 1286 s-a pus capăt mișcării catare, iar după începutul secolului al XIV-lea Inchiziția catalană a primit poruncă de la papa Clement al V-lea să-și îndrepte strădaniile spre ordinul proscris al cavalerilor templieri, așa cum se făcea și în regatul vecin al Franței. Cu toate acestea, templierii erau mai puțin urâți în Catalonia decât în Franța (chiar dacă ura avea cu precădere temeiuri economice), iar

într-un conciliu provincial întrunit de mitropolitul Tarragonei pentru a aborda dificultățile create de templieri, toți episcopii prezenți au adoptat în unanimitate o hotărâre prin care erau iertați de vină, negăsindu-se nici un fundament în sprijinul ereziei de care erau acuzați.

După templieri, Inchiziția catalană și-a îndreptat atenția către begarzi, care izbutiseră să pătrundă și ei în Catalonia, și a dat câteva condamnări la moarte, duse la bun sfârșit, după regulă, de brațul secular, după ce condamnatul fusese predat unui tribunal civil. Dar pe la mijlocul secolului al XIV-lea, în 1348, când gloatele s-au năpustit asupra cartierelor evreiești din pricina ciumei și a acuzațiilor generale aduse evreilor, Inchiziția catalană, lipsită de eretici și alte secte ori mișcări spirituale, a început să-și îndrepte acuzațiile spre evreii convertiți care practicau în taină riturile și obiceiurile mozaice.

Aduc mulțumiri soției mele, Carmen, fără de care acest roman n-ar fi existat, lui Pau Pérez, care l-a trăit cu aceeași pasiune ca și mine, întregii Escola d'Esriptura de l'Ateneu Barcelonès pentru minunata activitate didactică pe care a desfășurat-o în lumea literelor, ca și agentei mele, Sandra Bruna, și editoarei Ana Liars.

*Barcelona, noiembrie 2005*